

สุตฺตนฺตปิฎก มชฺฌิมนิกายสุต

ทฺติโย ภาโก

มชฺฌิมปณฺณาสกํ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

คหปติวคฺโค

กนฺทรกสุตฺตํ

[๑] เอวมฺเม สฺตํ เอกํ สมยํ ภควา จมฺปายํ วิหฺรติ
คคฺคราย โปกฺขรณฺิยา ตีเร มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ ๑ อถ
โฆ เปสฺโส จ หตฺถาโรหปฺตฺโต กนฺทรโก จ ปริพฺพาชโก เยน
ภควา เตนฺุปสงฺกมฺีสุ อฺุปสงฺกมิตฺวา เปสฺโส หตฺถาโรหปฺตฺโต
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทิ ๑ กนฺทรโก ปน ปริพฺพาชโก
ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนิยํ กถํ สาราณฺิยํ ๑ วิตฺติสارهตฺวา
เอกมฺนฺตํ อฏฺฐาสิ ๑ เอกมฺนฺตํ จิตฺโ โฆ กนฺทรโก ปริพฺพาชโก
ตฺถนฺุหิภฺภูตํ ตฺถนฺุหิภฺภูตํ ๒ ภิกฺขุสงฺฆํ อนฺุวิโลเกตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ
อจฺฉริยํ โภ โคตม อพฺภฺภูตํ โภ โคตม ยาวณฺุจิทํ โภตา
#๑ สฺตี. ยฺุ. เอวํ ๑ ม. สาราณฺิยํ ๑ ๒ ม. เอกเมว ทิสฺสตี ๑

โคตเมน สมมา ภิกขุสงฺโฆ ปฏิปาติโต เยปี เต โภ โคตม
อเหตุ อตีตมทฺธานํ อรหนฺโต สมมาสมพุทฺธา เตปี ภควนฺโต
เอตปรมฺเวย สมมา ภิกขุสงฺฆํ ปฏิปาเทสุ เสยฺยถาปี เอตฺรหิ
โภตา โคตเมน สมมา ภิกขุสงฺโฆ ปฏิปาติโต เยปี เต โภ
โคตม ภวิสฺสนฺติ อนาคตมทฺธานํ อรหนฺโต สมมาสมพุทฺธา เตปี
ภควนฺโต เอตปรมฺเวย สมมา ภิกขุสงฺฆํ ปฏิปาเทสฺสนฺติ เสยฺยถาปี
เอตฺรหิ โภตา โคตเมน สมมา ภิกขุสงฺโฆ ปฏิปาติโตติ ฯ

[๒] เอวเมตํ กนฺทรก เอวเมตํ กนฺทรก เยปี เต กนฺทรก
อเหตุ อตีตมทฺธานํ อรหนฺโต สมมาสมพุทฺธา เตปี ภควนฺโต
เอตปรมฺเวย สมมา ภิกขุสงฺฆํ ปฏิปาเทสุ เสยฺยถาปี เอตฺรหิ
มยา สมมา ภิกขุสงฺโฆ ปฏิปาติโต เยปี เต กนฺทรก ภวิสฺสนฺติ
อนาคตมทฺธานํ อรหนฺโต สมมาสมพุทฺธา เตปี ภควนฺโต เอตปรมฺเวย
สมมา ภิกขุสงฺฆํ ปฏิปาเทสฺสนฺติ เสยฺยถาปี เอตฺรหิ
มยา สมมา ภิกขุสงฺโฆ ปฏิปาติโต สฺนฺติ หิ กนฺทรก ภิกขุ
อิมสฺมี ภิกขุสงฺฆเ อรหนฺโต จิณฺสาวา วุสิตวฺนฺโต กตกรณฺเีย
โอหิตถารา อนุปฺปตฺตสทฺตถา ปริกฺขิณภวสฺสโยชนา ๑ สมมทญฺญาวิมุตฺตา
สฺนฺติ ปน ๒ กนฺทรก ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฺฆเ เสขา ๓
สฺนฺตตสีลา สฺนฺตตวฺตฺติโน นิปกา นิปกวฺตฺติโน เต จตุสฺส สติปญฺจาเนสฺ
สุปฺตัญฺจิตจิตฺตา ๓ วิหรนฺติ กตเมสฺส จตุสฺส อธิ กนฺทรก
ภิกขุ กาเย กายานุปฺสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
#๑ ม. ปริก...ตัโยชนา ฯ ๒ ม. หิ ฯ ๓ ม. เสกฺขา ฯ ๔ ม. สุปฺตัญฺจิต... ฯ

โลกะ อภิขฌาโหมนสฺสั เวทนาสุ เวทนานุปฺสฺสั วิหฺรติ อาตปิ
สมฺปชานโน สติมา วิเนยฺย โลกะ อภิขฌาโหมนสฺสั จิตฺเต จิตฺตานุปฺสฺสั
วิหฺรติ อาตปิ สมฺปชานโน สติมา วิเนยฺย โลกะ อภิขฌาโหมนสฺสั
ชฺมเมสุ ชฺมมานุปฺสฺสั วิหฺรติ อาตปิ สมฺปชานโน
สติมา วิเนยฺย โลกะ อภิขฌาโหมนสฺสฺสนฺติ ฯ

[๑] เอวํ วุฑฺฒเต เปตฺโส หตฺถาโรหปฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ
อจฺฉริยํ ภนฺเต อพฺภูตํ ภนฺเต ยาว สุปลฺลยตฺตทา จิเม ๑ จตฺตารโ
สตีปฺภูจฺจานา สตฺตทานํ วิสุทฺธิยา โสภปริเทวานํ สมตฺติกฺกมาย ทฺวักขโหมนสฺสฺสานํ
อตุถกฺกมาย ๒ ฉายสฺส อธิคฺมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยาย
มยฺมปิ หิ ภนฺเต คิหิ โอทาทวสนา กาลน กาลํ
อิเมสุ จตฺตสุ สตีปฺภูจฺจานนฺสุ สุปลฺลยจิตฺตจิตฺตา วิหฺรตฺม อิธ มยํ
ภนฺเต กาย กายานุปฺสฺสัโน ๓ วิหฺรตฺม อาตปิโน สมฺปชานา สติมนฺโต
วิเนยฺย โลกะ อภิขฌาโหมนสฺสั เวทนาสุ เวทนานุปฺสฺสัโน ๓
วิหฺรตฺม อาตปิโน สมฺปชานา สติมนฺโต วิเนยฺย โลกะ อภิขฌาโหมนสฺสั
จิตฺเต จิตฺตานุปฺสฺสัโน วิหฺรตฺม อาตปิโน สมฺปชานา
สติมนฺโต วิเนยฺย โลกะ อภิขฌาโหมนสฺสั ชฺมเมสุ ชฺมมานุปฺสฺสัโน
วิหฺรตฺม อาตปิโน สมฺปชานา สติมนฺโต วิเนยฺย โลกะ
อภิขฌาโหมนสฺสั อจฺฉริยํ ภนฺเต อพฺภูตํ ภนฺเต ยาวญฺจิทํ
ภนฺเต ภควา เอวํ มนฺุสฺสคฺคหณฺเ เอวํ มนฺุสฺสคฺคสฺสญฺเ เอวํ มนฺุสฺสคฺคสาเจยฺเย
#๑ โป. ยฺ. ภนฺเต ภควตา ฯ ๒ สฺ. ยฺ. อตุถกฺกมาย ฯ ๓ ยฺ. -นุปฺสฺสั ฯ

วตฺตมาเน สุตฺตานิ หิตาหิตั ชานาติ กหณณฺเฑหตฺ
ภนฺเต ยถิทํ มนุสฺสา อุตฺตานกณฺเฑหตฺ ภนฺเต ยถิทํ ปสฺโว
อหฺลหิ ภนฺเต ปโหมิ หตฺถิทมมํ สารตฺถุ ยาวตเคน อนฺตเรน
จมฺปํ กตาคตํ กริสฺสติ สพฺพานิ ตานิ สาเจยฺยานิ ญฺเญยฺยานิ
วญฺเญยฺยานิ ชิเมหฺยฺยานิ ปาตุกริสฺสติ อมฺหากมฺปน ภนฺเต ทาสาติ
วา เปสฺสาติ วา กมฺมกราติ วา อณฺณถา จ กาเยน สมฺทาจฺรณฺติ
อณฺณถา จ ๑ วาจา ย อณฺณถา จ เนสํ จิตฺตํ โหติ
อจฺฉริยํ ภนฺเต อพฺภุตํ ภนฺเต ยาวณฺจิทํ ภนฺเต ภควา เอวํ
มนุสฺสกหณฺเ เอวํ มนุสฺสกสณฺเ เอวํ มนุสฺสสาเจยฺเย วตฺตมาเน
สุตฺตานิ หิตาหิตั ชานาติ กหณณฺเฑหตฺ ภนฺเต ยถิทํ มนุสฺสา
อุตฺตานกณฺเฑหตฺ ภนฺเต ยถิทํ ปสฺโวติ ฯ

[๔] เอวเมตํ เปสฺส เอวเมตํ เปสฺส กหณณฺเฑหตํ เปสฺส
ยถิทํ มนุสฺสา อุตฺตานกณฺเฑหตํ เปสฺส ยถิทํ ปสฺโว จตฺตารอเม
เปสฺส ปุคฺคโล สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี กตเม จตฺตารอ
อิธ เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป โหติ อตฺตปฺริตาปนานุโยคมนุสฺสุตฺโต
อิธ ปน เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโล ปฺรณฺตโป
โหติ ปฺรปฺริตาปนานุโยคมนุสฺสุตฺโต อิธ เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโล
อตฺตนฺตโป จ โหติ อตฺตปฺริตาปนานุโยคมนุสฺสุตฺโต ปฺรณฺตโป จ
ปฺรปฺริตาปนานุโยคมนุสฺสุตฺโต อิธ ปน เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโล
เนวตฺตนฺตโป โหติ นาทฺตปฺริตาปนานุโยคมนุสฺสุตฺโต น ปฺรณฺตโป น
#๑ ย. จสทุโท นตฺถิ ฯ

ปรปริตาปนนานุโยคมนุยุตโต โส อนตตุนตโป อปรนตโป ทิฏฺฐเจว
ชมเม นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สัตติญฺโญโต สุขปฏิสฺสเวทึ พุรหฺมญฺเฒนค
อตตนา วิหฺรติ อิมํสํ เปสฺส จตฺตุนํ ปุคฺคถานํ กตโม เต
ปุคฺคโล จิตฺตํ อาราเชตฺติ ฯ

[๕] ยวายํ ฆนฺเต ปุคฺคโล อตตุนตโป อตตปริตาปนนานุโยคมนุยุตโต
อัย เม ปุคฺคโล จิตฺตํ นาราเชติ โยปายํ
ฆนฺเต ปุคฺคโล ปรนตโป ปรปริตาปนนานุโยคมนุยุตโต อยมปิ เม
ปุคฺคโล จิตฺตํ นาราเชติ โยปายํ ฆนฺเต ปุคฺคโล อตตุนตโป
จ อตตปริตาปนนานุโยคมนุยุตโต ปรนตโป จ ปรปริตาปนนานุโยคมนุยุตโต
อยมปิ เม ปุคฺคโล จิตฺตํ นาราเชติ โย จ โย
อัย ฆนฺเต ปุคฺคโล เนวตตุนตโป นาทตปริตาปนนานุโยคมนุยุตโต
น ปรนตโป น ปรปริตาปนนานุโยคมนุยุตโต โส อนตตุนตโป
อปรนตโป ทิฏฺฐเจว ชมเม นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สัตติญฺโญโต สุขปฏิสฺสเวทึ
พุรหฺมญฺเฒน อตตนา วิหฺรติ อัย ๑ เม ปุคฺคโล จิตฺตํ อาราเชตฺติ ฯ
กสฺมา ปน เต เปสฺส อิมํสํ โย ปุคฺคลา จิตฺตํ นาราเชตฺติ ฯ

[๖] ยวายํ ฆนฺเต ปุคฺคโล อตตุนตโป อตตปริตาปนนานุโยคมนุยุตโต
โส อตตถานํ สุขกามํ ทุกฺขปฏิกฺกฏลํ อาตาเปติ
ปริตาเปติ อิมินา เม อัย ปุคฺคโล จิตฺตํ นาราเชติ โยปายํ
ฆนฺเต ปุคฺคโล ปรนตโป ปรปริตาปนนานุโยคมนุยุตโต โส ปร
สุขกามํ ทุกฺขปฏิกฺกฏลํ อาตาเปติ ปริตาเปติ อิมินา เม อัย
#๑ ม. อยมเว เม ฯ

ปุคฺคโล จิตฺตํ นาราเชติ โยปายํ ฃนฺเต ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป
จ อตฺตปฺริตาปนาณฺโวยกมนฺนุยฺตฺโต ปฺรนฺตโป จ ปฺรปฺริตาปนาณฺโวยกมนฺนุยฺตฺโต
โส อตฺตนาณฺจ ปฺรณฺจ สุขกามํ ๑ ทฺกฺขปฏฺิกฺกฺลํ อาตาเปติ
ปฺริตาเปติ อิมินา เม อัยํ ปุคฺคโล จิตฺตํ นาราเชติ โย
จ โข อัยํ ฃนฺเต ปุคฺคโล เนวตฺตนฺตโป นาตฺตปฺริตาปนาณฺโวยกมนฺนุยฺตฺโต
น ปฺรนฺตโป น ปฺรปฺริตาปนาณฺโวยกมนฺนุยฺตฺโต โส
อนตฺตนฺตโป อปฺรนฺตโป ทฺกฺกฺเชว ฃมฺเม นิจฺฉาโต นินฺนุยฺตฺโต สตีฏฺโต
สุขปฏฺิสฺสเวทึ พุรหฺมฺภูเตน อตฺตนา วิหฺรติ อิมินา เม อัยํ ปุคฺคโล
จิตฺตํ อาราเชติ หนฺท จทานิ มยํ ฃนฺเต คจฺฉาม พหุกิจฺจา
มยํ พหุกรรมฺยาติ ๑ ยสฺสทานิ ตฺวํ เปสฺส กาลํ มณฺณสฺสตีติ ๑
อด โข เปสฺโส หตฺถาโรหปฺตฺโต ภควโต ภาสิตํ อภินฺนุทิตฺวา
อนฺนุโมทิตฺวา อฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทฺกฺขิณฺณํ กตฺวา
ปฏฺกามิ ๒ ๑

[๗] อด โข ภควา อจิริปฏฺกนฺเต เปสฺเส หตฺถาโรหปฺตฺเต
ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ปณฺฑิโต ภิกฺขเว เปสฺโส หตฺถาโรหปฺตฺโต
มหาปญฺโณ ภิกฺขเว เปสฺโส หตฺถาโรหปฺตฺโต สเจ ภิกฺขเว
เปสฺโส หตฺถาโรหปฺตฺโต มุหฺตฺตํ นิสฺสีเทยฺย ยาวสฺสาหํ ๓ อิเม จตฺตาโร
ปุคฺคเล วิตฺถาเรน วิภชิสฺสามิ มหฺตา อตฺเถน สํยฺตฺโต อภวิสฺส ๓
อปีจ ภิกฺขเว เอตฺตาวตฺตาปี เปสฺโส หตฺถาโรหปฺตฺโต มหฺตา
อตฺเถน สํยฺตฺโตติ ๑ เอตฺสฺส ภควา กาลิ เอตฺสฺส สฺสคฺค กาลิ
#๑ ย. สุขกามเม ทฺกฺขปฏฺิกฺกฺลเ ๑ ๒ ม. ปฏฺกมิ ๑ ๓ ม. ยาวาสฺสาหํ ๑
#๔ โป. ม. ย. อคมิสฺส ๑

ยั ภควา อิเม จตฺตารโ ปุคฺคเล วิตฺถาเรณ วิภะชเยย วิตฺถาเรณ ๑
ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ ชาเรสุสนฺตีติ ฯ เตนหิ ภิกฺขเว สุณฺณถ
สาธุกั มนสิกโรถ ภาสิสุสามีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ
ภควโต ปจฺจสุโสสุ ฯ

[๘] ภควา เอตทวโจ กตโม จ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป
อตฺตปรีตูปนानุโยคมนฺนุยฺตฺโต ฯ อิทฺ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล
อเจลก ๒ โหติ มุตฺตจาโร หตฺถาพลฺขโน ๑ นเอหิภทฺนฺติโก น
ติฏฺฐภทฺนฺติโก นาภิตฺ น อุทฺทิสฺส กตฺ น นิมนฺตฺนํ สาทียติ
โส น กุมฺภิมฺฆา ปฏิกฺกณฺหาติ น กโฬปีมฺฆา ๓ ปฏิกฺกณฺหาติ
น เอลกมนฺตรํ ๕ น ทณฺฑมฺนฺตรํ น มุสฺสลมฺนฺตรํ น ทฺวินฺนํ
ภุจฺชมานานํ น คพฺภินิยา น ปายมฺมานาย น ปุริสนฺตรกตฺตาย น
สงฺกิตฺตีสุ น ยตฺถ सा อุปฺภูจฺโติ โหติ น ยตฺถ มกฺขิกา
สณฺฑทสณฺฑจาโรนํ น มจฺฉํ น มํสํ น สุรํ น เมรยํ น อฺโสทกั
ปีวติ ฯ โส เอกาการิก ๑ โหติ เอกาโลปีโก ทฺวาการิก
๑ โหติ ทฺวาโลปีโก ๑เปฯ สตฺตาคาริก ๑ โหติ สตฺตาลอปีโก
เอกิสฺสาปี ทตฺติยา ยาเปติ ทฺวีหิปี ทตฺตีหิ ยาเปติ ๑เปฯ
สตฺตหิปี ทตฺตีหิ ยาเปติ เอกาหิกมฺปิ ออาหาริ ออาหารติ ทฺวีหิกมฺปิ
ออาหาริ ออาหารติ ๑เปฯ สตฺตาทิกมฺปิ ออาหาริ ออาหารติ อิติ
เอวรูปมฺปิ อทฺธมาสิกั ๖ ปรียาภคฺตโกชนานุโยคมนฺนุยฺตฺโต วิหริติ ฯ
#๑ ม. ย. วิตฺถาเรนาติ นตฺถิ ๑ ๒ ม. อเจพโก ๑ ๓ ส. ม. ย. หตฺถาพลฺขโน ๑
#๔ ม. กโฬปีมฺฆา ๑ ๕ ม. เอฟกมนฺตรํ ๑ ๖ อทฺธมาสิกณฺติ ยุตฺตตรํ ๑

โส สากกโก วา โหติ สามากกโก วา โหติ นีวารกโก
วา โหติ ทททุกโก วา โหติ หฎกโก วา โหติ กณกโก
วา โหติ อจามกโก วา โหติ ปิณณากโก วา โหติ
ติณกโก วา โหติ โคมยโก วา โหติ วนมูลผลาหาโร
วา ยาเปติ ปวตตผลโกชี ฯ โส สาณานิปี ชาเรติ มสาณานิปี
ชาเรติ จวทุสสานิปี ชาเรติ ปัสสูถานิปี ชาเรติ ติริฎานิปี
ชาเรติ อชินานิปี ๑ ชาเรติ อชินกขิปมปิ ชาเรติ กุสจีรมปิ ชาเรติ
วากจีรมปิ ชาเรติ ผลกจีรมปิ ชาเรติ เกสกมพลมปิ ชาเรติ
วาลกมพลมปิ ๒ ชาเรติ อุพุกปกขมปิ ชาเรติ เกสมสสุโลจโกปิ
โหติ เกสมสสุโลจนานุโยคมนุยุตโต อุพุกตถโกปิ โหติ
อาสนปฏิกขิตโต อุกกุฎโกปิ โหติ อุกกุฎกปฺปชานมนุยุตโต
กณฎกาปสฺสยโกปิ โหติ กณฎกาปสฺสเย เสยฺย กปฺเปติ สายตติยกมปิ
อุทโกโรหนานุโยคมนุยุตโต วิหริติ อิติ เอวรูปํ อเนกวิหิตํ กายสฺส
อาตาปนปริตาปนानุโยคมนุยุตโต วิหริติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว
ปุกฺคโล อตฺตนฺตโป อตฺตปริตาปนानุโยคมนุยุตโต ฯ

[๕] กตโม จ ภิกฺขเว ปุกฺคโล ปรนฺตโป ปรปริตาปนानุ-
โยคมนุยุตโต ฯ อีธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุกฺคโล โอรพฺภิกโก ๓
โหติ สุกฺริโก สากฺขนิโก ๓ มากวิโก ลุฑโท มจฺจฆาตโก โจโร
โจรฆาตโก ๕ พนฺธนาการิโก เย วา ปนฺณเณปิ เกจิ กุรฺรทมนฺตนา
อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ปุกฺคโล ปรนฺตโป ปรปริตาปนानุโยคมนุยุตโต ฯ

#๑ โป. อชินปิ ฯ ๒ ม. วาพุกมพลมปิ ฯ ๓ ม. โอรพภิกโก ฯ ๔ ย. สากนฺติโก ฯ

#๕ ม. โคฆาตโก ฯ

ตชชิตา ภยตชชิตา อสสุมา รุทมานา ๑ ปริกมมานิ กโรนติ อัย
ววจติ ภิกขเว ปุคฺคโต อตฺตนฺตโป จ อตฺตปรีตาปนาโนโยคมนฺยุตฺโต
ปรนฺตโป จ ปรปรีตาปนาโนโยคมนฺยุตฺโต ฯ

[๑๑] กตโม จ ภิกขเว ปุคฺคโต เนวตฺตนฺตโป [๑๒]

นาตฺตปรีตาปนาโนโยคมนฺยุตฺโต น ปรนฺตโป ๓ น ปรปรีตาปนาโน-
โยคมนฺยุตฺโต โส อนตฺตนฺตโป อปรนฺตโป ทิฏฺฐเจว ชมฺเม นิจฺจาทโต
นิพฺพุตโต สัตฺติภูตโต สุขปฏิสฺสเวทึ พุทฺทมภูเตน อตฺตนา วิหริตี ฯ อธิ ภิกขเว
ตถาคโต โลเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน
สุคฺคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺसानํ
พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารํ สพุทฺทมํ
สสฺสมณพฺราหฺมณํ ปชฺ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกถฺวา
ปเวเทติ โส ชมฺมํ เทเสติ อาทิกถฺยาณํ มชฺฌกถฺยาณํ
ปรีโยसानกถฺยาณํ สาคถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปรีปฺณณํ ปรีสุทฺธํ พุทฺทมจฺริยํ
ปกาสเตติ ฯ ตํ ชมฺมํ สุณาติ กหปติ วา กหปติปฺตฺโต วา
อญฺจตรสฺมี วา กุเล ปจฺจนา ชาโต ๓ โส ตํ ชมฺมํ สุตฺวา
ตถาคเต สทฺธํ ปฏิภติ โส เตน สทฺธาปฺปฏิลาเกน สมฺนฺนาคโต
อิตฺติ ปฺปฏิสฺสจฺฉิกขติ สมฺพาโธ ฆราวาโส ราชปฺโถ อพฺโภกาโส
ปพฺพชฺชา น ยิทํ สุกฺกรํ อคารํ อชฺฉาวสตา เอกนฺตปรีปฺณณํ
เอกนฺตปรีสุทฺธํ สจฺฉลิจิตํ พุทฺทมจฺริยํ จริตุํ ยนฺนฺนาหํ เกสมสฺสุ
โอหารเตว กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทว อคารสฺมา อนคาริยํ
#๑ ม. โรทมานา ฯ ๒-๓ ม. จ ฯ ๔ ย. ปจฺจาชาโต.

ปพฺพเชยฺยนฺติ ฯ โส อปฺเรน สมฺเยน อปฺเป วา โภคกฺขณฺธิ ปหาย
มหนฺตฺ วา โภคกฺขณฺธิ ปหาย อปฺเป วา ฌาติปริวฏฺฐิ ปหาย
มหนฺตฺ วา ฌาติปริวฏฺฐิ ปหาย เกสมสฺสุ โอิหารเตวฺวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺฉาเทวฺวา อคารสมฺมา อนคาริยํ ปพฺพชติ ฯ

[๑๒] โส เอวํ ปพฺพชิตฺ สฺมาโน ภิกฺขุณฺโณ สิกฺขาสาชีวสฺมาปฺนฺโน
ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ
นิหิตทณฺโท นิหิตสฺตฺโถ ลชฺซี ทยาปฺนฺโน สพฺพปาณภูตฺหิตานุกมฺปิ
วิหฺรติ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ
ทินฺนาทายิ ทินฺนปาฏิกงฺขิ อเถเนน ๑ สฺวจิภูเตน อตฺตนา วิหฺรติ
อพฺรหฺมจฺริยํ ปหาย พฺรหฺมจฺริ โหติ อาราจฺริ วิโรโต ๒ เมถฺนา
คามชฺมฺมา มุสาวาทํ ปหาย มุสาวาทา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ สจฺจวาทิ
สจฺจสนฺโธ เถโต ปจฺจยิโก อวิสฺวาทโก โลกสฺส ปิสุณฺโณ วาจํ
ปหาย ปิสุณฺยา วาจา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ อิตฺ สุตฺวา น อมฺตฺร
อกฺขาตา อิมสฺส เภทาย อมฺตฺร วา สุตฺวา น อิมสฺส อกฺขาตา
อมฺสฺส เภทาย อิติ ภินฺนํ วา สนฺธาตา สหิตานํ ๓ วา อนฺนปฺปทาตา
สมคฺคฺคาราโม สมคฺคฺโรโต สมคฺคฺคนฺนํ สมคฺคฺกฺรณฺนิ วาจํ ภาสิตา
โหติ ผรุสฺส วาจํ ปหาย ผรุสฺยา วาจา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ ยา
สา วาจา เนลา กณฺณสุขา เปมฺนียา หทยงฺคฺมา โปริ พฺหุชนกฺนฺดา
พฺหุชนมฺนาปา ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติ สมฺพปฺปลาปํ
ปหาย สมฺพปฺปลาปา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ กาลวาทิ ภูตวาทิ อตฺถวาทิ
#๑ โป. อเถเนน ฯ ๒ ม. ปฏฺฐิวิโรโต ฯ ๓ โป. สฺมาหิตานํ ฯ

ปกกมตี ฯ โส อิมินา อริเยน สีสกขนุเชน สมนุณาคโต อชฌตตํ
อนวชชสุขํ ปฏิสัเวเทตี ฯ โส จกขุณา รูปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี
โหตี นานุพฺยลฺลชนคฺคาหี ยตฺวาธกรณเมณํ จกขุณฺทริยํ อสัวตํ
วิหรนตํ อภิขุณาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ
ตสฺส สัวราย ปฏิปชฺชตี รกฺขตี จกขุณฺทริยํ จกขุณฺทริเย
สัวริ อปชฺชตี โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฌาเนน คนฺธํ ฌายิตฺวา ...
ชีวฺหาย รตํ สายิตฺวา ... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสฺสิตฺวา ... มนฺสา
ฌมฺมํ วิลฺลยาย น นิมิตฺตคฺคาหี โหตี นานุพฺยลฺลชนคฺคาหี ยตฺวาธกรณเมณํ
มณินฺทริยํ อสัวตํ วิหรนตํ อภิขุณาโทมนสฺสา ปาปกา
อกฺุสลา ฌมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สัวราย ปฏิปชฺชตี รกฺขตี
มณินฺทริยํ มณินฺทริเย สัวริ อปชฺชตี ฯ โส อิมินา อริเยน
อินฺทริยสัวเรน สมนุณาคโต อชฌตตํ อพฺยาเสกสฺสุขํ ปฏิสัเวเทตี ฯ
โส อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการี โหตี อาโลกิเต วิโลกิเต
สมฺปชานการี โหตี สมฺมิลฺลชิตे ปสาริเต สมฺปชานการี โหตี
สงฺฆาปฏิปตฺตจิวรชารणे สมฺปชานการี โหตี อสึเต ปิเต ขายิเต
สายิเต สมฺปชานการี โหตี อจฺจุจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการี
โหตี คเต จิตे นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริเต ภาสึเต ตฺถุหิภาเว
สมฺปชานการี โหตี ฯ

[๑๓] โส อิมินา จ อริเยน สีสกขนุเชน สมนุณาคโต อิมินา
จ อริเยน อินฺทริยสัวเรน สมนุณาคโต อิมินา จ อริเยน สติ-

สมุขณณ สมนนาคโต วิวิตต์ เสนาสนั ภาชติ อรณณ รุกขมูถิ
ปพพต กนุทริ กิริคูหิ สุตานัน วนปตถิ อพุกกาสิ ปลาลปญจ ๑ ๗
โส ปจจนาทตติ ปิณฑปาทปฏิกกนุโต นิสิตติ ปลลลنگิ อากุชิตวา
อุชฺหุ กายิ ปณิธาย ปริมฺขํ สตี อุปลฺกฺชเปตฺวา ๗ โส อภิษณฺ
โลเก ปหาย วิคตาทิษณฺเนน เจตฺสา วิหฺรติ อภิษณฺมาย จิตฺตํ
ปริโสเชติ พุยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหฺรติ
สพฺพปาลณฺภูตहितานุกมฺปิ พุยาปาทปโทสา จิตฺตํ ปริโสเชติ ถีนมิทฺฐํ
ปหาย วิคตถีนมิทฺฐโร วิหฺรติ อาโลกสณฺณิ สโต สมฺปชาโน
ถีนมิทฺฐา จิตฺตํ ปริโสเชติ อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจํ ปหาย อนฺุทฺธโต
วิหฺรติ อชฺฌตฺตํ ฐปฺสนนฺตจิตฺโต อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจา จิตฺตํ ปริโสเชติ
วิจิกิจฺจํ ปหาย คินฺณวิจิกิจฺจโน วิหฺรติ อกถิกถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ
วิจิกิจฺจณฺาย จิตฺตํ ปริโสเชติ ๗

[๑๔] โส อิมํ ปญฺจ นีวรณฺ ปหาย เจตฺโส อุปกฺกิลเส
ปญฺณาย ทพฺพลิกฺรณฺ วิวิจฺเจว กามเหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ฐมฺเมหิ
สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกฺขํ ปิตฺติสุขํ ปรมฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ
วิตกฺกวิจาร์ณํ ฐปฺสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทณฺ์ เจตฺโส เอโกทิกาว
อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาริขํ ปิตฺติสุขํ ทุตฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ
ปิตฺติยา จ วิราคา อุปกฺขโก จ วิหฺรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขณฺจ
กายนํ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุปกฺขโก สติมา
สุขวิหฺรติ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ สุขสฺส จ ปหานา
#๑ ไป. ปลาลปญจ ๗

ทุกขสฺส จ ปหานา ปุพฺพเว โสมนสฺสโทมนสฺसानํ อตฺถงฺคมา
อทุกขมสฺสํ อูปฺกษาสติปาริสฺสทฺธิ จตฺตถํ ฌานํ ออุปสมฺบชฺช วิหริติ ฯ

[๑๕] โส เอวํ สมหิเต จิตฺเต ปริสฺสทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ
วิกฺคูปกฺกิลเส มุทฺฎฺเท กมฺมณิเย จิตฺเต อานนฺชชปฺตเต ๑
ปุพฺพเพนิวาสนุสฺสตีถาย จิตฺตํ อภินินฺนามติ โส อนนฺทวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาสํ
อนุสฺสรติ เสยฺยถิํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาติโย ติสฺโสปี
ชาติโย จตฺสฺโสปี ชาติโย ปณฺจปี ชาติโย ทสปี ชาติโย วิสฺมปี
ชาติโย ตีสฺมปี ชาติโย จตฺตาทิสฺมปี ชาติโย ปณฺทาสมฺปิ ชาติโย
ชาตีสตมฺปิ ชาตีสทฺสทฺสมฺปิ ชาตีสตฺสทฺสทฺสมฺปิ อนนฺทปี สํวณฺณกฺปเป
อนนฺทปี วิวณฺณกฺปเป อนนฺทปี สํวณฺณวิวณฺณกฺปเป อมฺตฺราสี เอวํนาโม
เอวํโกตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ สุขทุกฺขปฏฺฐิถเวถิ
เอวํมาชฺชปฺริยณฺโต โส ตโต จโต อมฺตฺร อทฺปาถิ ๒ ตตฺตราปาสี
เอวํนาโม เอวํโกตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ สุขทุกฺขปฏฺฐิถเวถิ
เอวํมาชฺชปฺริยณฺโต โส ตโต จโต อธิฐปฺนฺโนติ ฯ อิติ
สาการิ สอฺกฺทฺเทสํ อนนฺทวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาสํ อนุสฺสรติ ฯ

[๑๖] โส เอวํ สมหิเต จิตฺเต ปริสฺสทฺเธ ปริโยทาเต
อนงฺคเณ วิกฺคูปกฺกิลเส มุทฺฎฺเท กมฺมณิเย จิตฺเต อานนฺชชปฺตเต
สจฺจตฺตานํ จตฺตปฺปาทถาย จิตฺตํ อภินินฺนามติ โส ทิพฺเพน
จกฺขุณา วิสฺสทฺเธน อตฺถิกกนฺตมานุสฺสเกน สจฺจเต ปสฺสติ จวฺมาน
#๑ สี. ย. อานนฺชชปฺตเต ฯ ๒ สี. ย. อทฺปาถิ ฯ

อุปัชชมานเ หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกเต ทุกฺคเต
ยถากมฺมุปลเ สตุเต ปชานาติ อีเม วต โภณฺโต สตุตา กายทฺจฺจริเตน
สมนฺนาคตา วจิทฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา มโนทฺจฺจริเตน
สมนฺนาคตา อริยานํ อุปฺวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิภา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิกมฺมสมาทานา
เต กายสุส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายํ ทุกฺคตี วินิปาตํ
นิริยํ อุปฺปนฺนา อีเม วา ปน โภณฺโต สตุตา กายสุจฺจริเตน
สมนฺนาคตา วจิสฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา มโนสุจฺจริเตน สมนฺนาคตา
อริยานํ อนุปฺวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิจิภา สมฺมาทิฏฺฐิจิกมฺมสมาทานา เต
กายสุส เกทา ปรมฺมรณฺา สุกตี สกฺกํ โลกํ อุปฺปนฺนาติ ฯ อิติ
ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเทน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตุเต ปสฺสตี
จวฺมานเ อุปัชชมานเ หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกเต
ทุกฺคเต ยถากมฺมุปลเ สตุเต ปชานาติ ฯ

[๑๗] โส เอวํ สฺมาหิตเ จิตฺเต ปฺริสุทฺเต ปฺริโยทาเต อนฺจณเ
วิกฺคฺชูปกฺกิลเส มุทฺทฺชเต กมฺมฺนิเย จิตเ อาเนลฺชปฺตเต อาสวานํ
ขยถาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาญฺตํ
ปชานาติ อยํ ทุกฺขสมฺทโยติ ยถาญฺตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรโรติ
ยถาญฺตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิพทาติ
ยถาญฺตํ ปชานาติ อีเม อาสวาติ ยถาญฺตํ ปชานาติ อยํ
อาสวสมฺทโยติ ยถาญฺตํ ปชานาติ อยํ อาสวนิโรโรติ ยถาญฺตํ
ปชานาติ อยํ อาสวนิโรธคามินี ปฏฺิพทาติ ยถาญฺตํ ปชานาติ ฯ

ตสส เอว ชาโนโต เอว ปสสโต กามาสวาปี จิตตํ วิมุจติ
ภวาสวาปี จิตตํ วิมุจติ อวิชชาสวาปี จิตตํ วิมุจติ วิมุตตสมิ
วิมุตตมิติ ฌาณํ โหติ ชีณา ชาติ วุสิตํ พุทฺทมจริยํ กตํ ฌณียํ
นาปริ อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ อัย วุจติ ภิกฺขเว ปุคฺคโล
เนวตฺตนฺตโป นาทฺตปฺริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต น ปฺรนฺตโป น
ปฺรปฺริตาปนานุโยคมนุยุตฺโต โส อนตฺตนฺตโป อปฺรนฺตโป ทิฏฺฐเฐว
ธมฺเม นิจฺฉาโต นินฺพุโต สิตฺถิโต สุขปฺภิสฺสเวทึ พุทฺทมภูเตน
อตฺตนาวิหฺรตีติ ฯ

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสีตํ
อภินนฺทุนฺติ ฯ

กนฺตรกสฺสฺตํ ๑ นิฏฺฐิตํ ปจฺมํ ฯ

#๑ ม. ย. กนฺตรกสฺสฺตนฺตํ ปจฺมํ ฯ

อฏฺฐกนาครสุตฺตํ

[๑๘] เอวมเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ आयสฺมา อานนฺโท เวสาลียํ
 วิหริติ เวฬุคามเก ๑ เตน โข ปน สมเยน ทสโม คหปติ
 อฏฺฐกนาคโร ปาตลিপฺตุตฺตํ อนฺุปรตฺโต โหติ เกนจิเทว ธรรมเนียม ๑
 อถ โข ทสโม คหปติ อฏฺฐกนาคโร เยน กุกฺกุฏารามิ เยน
 อณฺฺตโร ภิกฺขุ เตนฺุปรสํกมิ อุปรสํกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ อภิวาทตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสีทิ ๑ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ทสโม คหปติ อฏฺฐกนาคโร
 ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ กหํ นฺุ โข ฆนฺเต आयสฺมา
 อานนฺโท เอตฺรหิ วิหริติ ทสฺสนกามา หิ มยํ ตํ ๑ อานนฺทนฺุติ ๑
 เอโส คหปติ आयสฺมา อานนฺโท เวสาลียํ วิหริติ เวฬุคามเกติ ๑
 อถ โข ทสโม คหปติ อฏฺฐกนาคโร ปาตลิปฺตุเต ตํ ธรรมเนียม
 ตีเรตฺวา เยน เวสาลี เยน ๒ เวฬุคามโก เยนายสฺมา อานนฺโท
 เตนฺุปรสํกมิ อุปรสํกมิตฺวา आयสฺมนฺตํ อานนฺทํ อภิวาทตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสีทิ ๑

[๑๙] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ทสโม คหปติ อฏฺฐกนาคโร
 आयสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ อตฺถิ นฺุ โข ฆนฺเต อานนฺท
 เตน ภาควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน เอกธมฺโม
 อกฺขาโต ยตฺถ ภิกฺขุโน อปรฺมตฺตสฺส อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส
 วิหโรติ อวิมฺตฺตญฺเจว จิตฺตํ วิมฺฺจติ อปรฺริกฺชีณา จ ๓ อาสวา ปริกฺขยํ
 #๑ ม. ยฺ. आयสฺมนฺตํ ๑ ๒ ยฺ. อยํ ปาโจ นตฺถิ ๓ ยฺ. วา ๑

คจฺจนฺติ อนนฺนุปฺตตฺตฺยจ ๑ อนฺนุตฺตรํ โยคกฺกฺเขมฺมํ อนฺนุปฺปาปฺณาตีติ ฯ อตฺถิ
โฆ คหปฺติ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน
เอกธมฺโม อกฺขาโต ยตฺถ ภิกฺขุโน อปฺปมตฺตสฺส
อาตาปีโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺรโต อวิมุตฺตฺตฺยเจว จิตฺตํ วิมฺจฺจติ
อปฺปปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยฺมํ คจฺจนฺติ อนนฺนุปฺตตฺตฺยจ ๒ อนฺนุตฺตรํ
โยคกฺกฺเขมฺมํ อนฺนุปฺปาปฺณาตีติ ฯ กตฺโม ปน ภนฺเต อานนฺท เตน ภควตา
ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน เอกธมฺโม อกฺขาโต
ยตฺถ ภิกฺขุโน อปฺปมตฺตสฺส อาตาปีโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺรโต
อวิมุตฺตฺตฺยเจว จิตฺตํ วิมฺจฺจติ อปฺปปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยฺมํ
คจฺจนฺติ อนนฺนุปฺตตฺตฺยจ ๓ อนฺนุตฺตรํ โยคกฺกฺเขมฺมํ อนฺนุปฺปาปฺณาตีติ ฯ

[๒๐] อิทฺ คหปฺติ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ อกฺกุสเลหิ
ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกัชฺชํ ปีตีสุขํ ปจฺจมํ ฌานํ อฺปสมฺปชฺช
วิหฺรติ โส อิติ ปฏฺฐิสฺสจฺจิกฺขติ อิทมฺปิ โฆ ปจฺจมํ ฌานํ อภิสงฺขตํ
อภิสฺสเจตยิตฺตํ ยํ โฆ ปน กิลฺยจฺจ อภิสงฺขตํ อภิสฺสเจตยิตฺตํ ตทฺถนิจฺจํ
นิโรธธมฺมนฺติ ปชานาติ โส ตตฺถ จิตฺโต อาสวานํ ขยฺมํ ปาปฺณาตี
โน เจ อาสวานํ ขยฺมํ ปาปฺณาตี เตเนว ธมฺมราเคน ตาย ธมฺมนนฺทียา
ปญฺจนฺนํ โอรมฺภากิยานํ สลฺโลชฺชานํ ๓ ปริกฺขยา โอปปาติโก
โหติ ตตฺถ ปรีนิพฺพายี อนาวตฺตฺติธมฺโม ตสฺมา โลกา อยมฺปิ โฆ
คหปฺติ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน
เอกธมฺโม อกฺขาโต ยตฺถ ภิกฺขุโน อปฺปมตฺตสฺส อาตาปีโน
#๑ ยฺ. วาฯ ๒-๓ อปฺปตฺตฺยจาตีปี ทิสฺสตี ฯ ๔ ม. สพุทฺถ สํโยชนานนฺติ ทิสฺสตี ฯ

ปหิตตตสฺส วิหโรโต อวิมุตฺตญฺเจว จิตฺตํ วิมุจฺจติ อปฺปริกฺขิณา จ
อาสวา ปริกฺขยฺมิ คจฺจนฺตติ อนฺนุปฺปตฺตญฺจ ๑ อนฺตฺตรํ โยคกฺเขมํ
อนฺุปาปฺณาติ ฯ ปฺน จปฺริ คหปติ ภิกฺขุ วิตฺถกฺวิจฺจารานํ วุปฺสมา
ฯเปฯ ทฺติยํ ฌานํ อฺุปฺสมฺปชฺช วิหฺรติ โส อิติ ปฺฏิสฺสญฺจิกฺขติ
อิทฺมปิ โข ทฺติยํ ฌานํ อภิสงฺขตํ อภิสฺสญฺเจตฺยิตํ ฯเปฯ อนฺตฺตรํ
โยคกฺเขมํ อนฺุปาปฺณาติ ฯ ปฺน จปฺริ คหปติ ภิกฺขุ ปิตฺติยา จ
วิราคา ฯเปฯ ตฺติยํ ฌานํ อฺุปฺสมฺปชฺช วิหฺรติ โส อิติ
ปฺฏิสฺสญฺจิกฺขติ อิทฺมปิ โข ตฺติยํ ฌานํ อภิสงฺขตํ อภิสฺสญฺเจตฺยิตํ
ฯเปฯ อนฺตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนฺุปาปฺณาติ ฯ ปฺน จปฺริ คหปติ
ภิกฺขุ สฺขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตฺตฺถิ ฌานํ อฺุปฺสมฺปชฺช วิหฺรติ
โส อิติ ปฺฏิสฺสญฺจิกฺขติ อิทฺมปิ โข จตฺตฺถิ ฌานํ อภิสงฺขตํ
อภิสฺสญฺเจตฺยิตํ ฯเปฯ อนฺตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนฺุปาปฺณาติ ฯ

[๒๑] ปฺน จปฺริ คหปติ ภิกฺขุ เมตฺตาสหคฺเตน เจตฺสา เอกํ
ทิสํ ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทฺติยํ ตถา ตฺติยํ ตถา จตฺตฺถิ
อิติ อฺุทฺธมฺโห ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย ๒ สพฺพาวนฺตํ โลกํพ
เมตฺตาสหคฺเตน เจตฺสา วิปฺุเลน มหคฺคฺเตน อฺุปฺปมาเณน อเวเรน
อฺุพฺยาปชฺชเณน ฝริตฺวา วิหฺรติ โส อิติ ปฺฏิสฺสญฺจิกฺขติ อฺุยฺมปิ
โข เมตฺตา เจโตวิมุตฺติ อภิสงฺขตา อภิสฺสญฺเจตฺยิตา ยํ โข ปน
ภิกฺขุ อภิสงฺขตํ อภิสฺสญฺเจตฺยิตํ ตทฺนิจฺจํ นิโรธฺธมฺมนฺติ ปชานาติ
โส ตตฺถ จิโต ฯเปฯ อนฺตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนฺุปาปฺณาติ ฯ

#๑ กตฺถจิ อฺุปฺปตฺตญฺจาทิปี ทิสฺสติ ฯ ๒ ยฺ. สพฺพตฺตตาย ฯ ปฺนปิ ปาเส อีทิสฺเมว ฯ

ปุณ จปริ คหปติ ภิกขุ ภรรณาสหคเตน เจตสา ฯเปฯ มุทิตาสหคเตน
เจตสา ... อุเปกขาสหคเตน เจตสา เอกัม ทิสสิ ผริตฺวา
วิหริติ ตถา ทุติยิ ตถา ตติยิ ตถา จตุตฺถิ อิติ อุทฺทมโ
ติริยิ สพฺพธิ สพฺพตฺถาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกขาสหคเตน
เจตสา วิปฺเปลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเณน
ผริตฺวา วิหริติ โส อิติ ปฏฺิสลฺยจิกฺขติ อยมฺปิ โข อุเปกขา
เจโตวิมฺุตติ อภิสงฺขตา อภิสลฺยเจตยิตา ยํ โข ปน กิณฺจ
อภิสงฺขตํ อภิสลฺยเจตยิตํ ตทนิจฺจํ นิโรธมฺมนฺติ ปชานาติ โส
ตตฺถ จิโต ฯเปฯ อนฺุตฺตรํ โยคกฺเขมฺมํ อนฺุปาปฺณาติ ฯ

[๒๒] ปุณ จปริ คหปติ ภิกขุ สพฺพโส ฐปฺสณฺณานํ สมตฺติกฺกมา
ปฏฺิษสณฺณานํ อตฺถงฺกมา นานตฺตสณฺณานํ อมนสิการา อนนฺุโต
อากาโสติ อากาसानฺุจายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ โส อิติ
ปฏฺิษสณฺณานํ อยมฺปิ โข อากาसानฺุจายตฺนสมปฺตฺติ อภิสงฺขตา
อภิสลฺยเจตยิตา ยํ โข ปน กิณฺจ อภิสงฺขตํ อภิสลฺยเจตยิตํ
ตทนิจฺจํ นิโรธมฺมนฺติ ปชานาติ โส ตตฺถ จิโต ฯเปฯ
อนฺุตฺตรํ โยคกฺเขมฺมํ อนฺุปาปฺณาติ ฯ ปุณ จปริ คหปติ ภิกขุ
สพฺพโส อากาसानฺุจายตฺนํ สมตฺติกฺกมฺม อนนฺุตํ วิณฺุณาณฺุตติ
วิณฺุณาณฺุจายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ โส อิติ ปฏฺิษสณฺณานํ
อยมฺปิ โข วิณฺุณาณฺุจายตฺนสมปฺตฺติ อภิสงฺขตา อภิสลฺยเจตยิตา
ยํ โข ปน กิณฺจ อภิสงฺขตํ อภิสลฺยเจตยิตํ ตทนิจฺจํ นิโรธ-

ธมฺมนฺติ ปชานาติ โส ตตฺถ จิโต ฯเปฯ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ
อนุปาปุณาติ ฯ ปุณ จปรี คหปติ ภิกฺขุ สพฺพโส วิญญาณญจา-
ยตํ สมตฺติกุมฺม นตฺถิ กิณฺจิติ อากิณฺจณฺณายตํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรติ โส อิติ ปฏฺิสณฺจิกฺขติ อยมฺปิ โข อากิณฺจณฺณายตฺนสมาปฺตติ
อภิสงฺขตา อภิสณฺเจตฺยิตา ยํ โข ปน กิณฺจิ อภิสงฺขตํ
อภิสณฺเจตฺยิตํ ตทฺนิจจํ นิโรธธมฺมนฺติ ปชานาติ โส ตตฺถ จิโต
อาสวานํ ขยํ ปาปุณาติ โน เจ อาสวานํ ขยํ ปาปุณาติ
เตเนว ธมฺมราเคน ตาย ธมฺมนนฺทฺธิยา ปณฺจณฺนํ โอรฺมภาคิยานํ
สยฺโฆชนานํ ปรีกฺขยา โอปปาทิโก โหติ ตตฺถ ปรีนิพฺพายี
อนาวตฺติธมฺโม ตสฺมา โลกา อยํ ๑ โข คหปติ เตน ภควตา
ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน เอกธมฺโม อกฺขาโต
ยตฺถ ภิกฺขุโน อปฺปมตฺตสฺส อาตาปีโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺรโต
อวิมุตฺตญฺเจว จิตฺตํ วิมุจฺจติ อปฺปรีกฺชีณา จ อาสวา ปรีกฺขยํ
กจฺจนฺติ อนนฺนุปฺตฺตญฺจ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณาตีติ ฯ

[๒๗] เอวํ วุตฺเต ทสฺโม คหปติ อฏฺฐกฺนาคโร आयสฺมนฺตํ
อานนฺทํ เอตทวโจ เสยฺยถาปี ภาณฺเต อานนฺท ปุรีโส เอกํ ๒
นิธฺมฺขํ คเวสนฺโต สกิเทว เอกาทส นิธฺมฺขานิ อธิคฺจฺญेषฺย เอวเมว
โข อหํ ภาณฺเต เอกํ อมตทวารํ คเวสนฺโต สกิเทว เอกาทส
อมตทวารานิ อลตฺถิ สวานาย เสยฺยถาปี ภาณฺเต ปุรีสสฺส อการํ
เอกาทสทวารํ โส ตสฺมี อการเ อาทิตฺเต เอกเมเกนปี ทฺวารเณ
#๑ ม. อยํปิ โข ฯ ๒ ม. เอกํ ฯ

สกุณณชย อตุตถัน โสตุถิ กาคู อเวเมว โข อหิ ฆนุเต อิเมสิ
เอกาทสนุนิ อมตทวารานิ เอกเมเคนปี อมตทวารเณ สกุณิสสามิ ๑
อตุตถัน โสตุถิ กาคู อิเม หิ นาม ฆนุเต อณตติตติยา อจริยสุส
อจริยชนิ ปริเยสิสุสนุติ กิมงคิ ปนาหิ อายสมโต อานนุทสุส
ปฺช น กริสสามิติ ๑ อถ โข ทสโม คหปติ อฏฺจนาคโร
ปาตลিপุตฺตกณฺจ เวสาลิกณฺจ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาเตตฺวา ปณฺเฑน
ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปติ สมฺปวาเรสิ เอกเมกณฺจ
ภิกฺขุ ปจฺเจกํ ทฺสสุเคน อจฺฉาเทสิ อายสมนฺตํ ๒ อานนุทฺติจิวเรณ
อจฺฉาเทสิ อายสมโต ๓ อานนุทฺสฺส ปณฺจสฺตํ ๓ วิหาริ การาเปสิติ ๑
อฏฺจนาครสฺตํ ๕ นิฏฺจิติ ทฺติยํ ๑

#๑ ม. ย. สกุณิสสามิ ๑ ๒ ไป. จสทโท ทิสฺสติ ๑ ๓ ม. ย. จสทโท ทิสฺสติ ๑

#๔ ม. ปณฺจสฺตวิหาริ ๑ ๕ ม. ย. อฏฺจนาครสฺตฺตนฺตํ ๑

ภควนฺตํ อภิวัตเตตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐิสฺสุ ฯ เอกมนฺตํ จิตฺตา โข
กาปิลวตฺถวา สกฺขยา ภควนฺตํ เอตทวโจ สพฺพสนฺนํ สนนฺตํ
ภนฺเต สนนฺตาคาริ อาสนํ ปณฺณตฺตานํ ๑ อุตฺถมณฺโณ ปตฺติจฺจาปิโต
เตลปฺปทีโป อาโรปิโต ยสฺสทํ ภาเน ภควา กาลิ มณฺณตฺติ ฯ

[๒๕] อถ โข ภควา นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย สทฺธิ
ภิกฺขุสงฺฆเณ เณ ๒ สนนฺตาคาริ เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปาท
ปฺกฺขาลตฺวา สนนฺตาคาริ ปวิสิตฺวา มชฺฌิมมถฺมํ นิสฺสาย ปฺรตฺถาภิมฺโข
นีสฺสิทฺธิ ฯ ภิกฺขุสงฺโฆปิ โข ปาท ปฺกฺขาลตฺวา สนนฺตาคาริ ปวิสิตฺวา
ปจฺฉิมํ ภิตฺถิ นิสฺสาย ปฺรตฺถาภิมฺโข นีสฺสิทฺธิ ภควนฺตํเยว ปฺรกฺขตฺวา ๓ ฯ
กาปิลวตฺถวาปิ โข สกฺขยา ปาท ปฺกฺขาลตฺวา สนนฺตาคาริ ปวิสิตฺวา
ปฺรตฺถิมํ ภิตฺถิ นิสฺสาย ปจฺฉิมาทิมฺขาน นีสฺสิทฺธิ ภควนฺตํเยว
ปฺรกฺขตฺวา ๓ ฯ อถ โข ภควา กาปิลวตฺถเว สกฺขเย ๓ พหุเทว
รตฺถิ ฐมฺมียา กถาย สนนฺตเสตฺวา สมหาทเปตฺวา สมฺมุเตเชตฺวา
สมฺปหํเสตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ ปฺฏิภาตฺถํ ตํ อานนฺท
กาปิลวตฺถวานํ สกฺขยานํ เสโฆ ปฺฏิปฺโท ๕ ปิฏฺฐิ เม อคฺคิยติ
ตมํ อายมฺิสฺสามิตฺติ ฯ เอวํ ภาเนตฺติ โข อายสฺมา อานนฺโท
ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ อถ โข ภควา จตฺถุณฺณํ สงฺฆาญฺ्ฌิ ปณฺณาทเปตฺวา
ทกฺขิณฺเนน ปสฺเสน สีสฺเสยฺยํ กปฺเปสิ ปาทน ๖ ปาทํ
อจฺจาชาย สโต สมฺปชาโน อฏฺฐจฺานสณฺณํ มนฺสิกริตฺวา ฯ

[๒๖] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท มหํนามิ สกฺกํ ๗ อามนฺเตสิ
#๑ ปณฺณาทปิตานีติ ยุตฺตตรํ ฯ ๒ โป. นวํ ฯ ๓ โป. ปฺรกฺขิตฺวาติปิ ทิสฺสติ ฯ
#๔ ยฺ สกฺเก ฯ ๕ ยฺ. ปาฏิปฺโท ฯ ๖ ม. ยฺ. ปาท ฯ ๗ ยฺ. สกฺยํ ฯ

อิธ มหานาม อริยสาวโก สีลสมฺปนฺโน โหติ อินฺทฺริเยสุ คฺคตฺทวารโ
โหติ โภชนเ มตฺตณฺณ โหติ ชาครियมนฺยุตฺโต โหติ สตฺตหิ
สทฺทสมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต โหติ จคฺคณฺนํ ฉานานํ อากิเจตฺตีกานํ
ทิกฺกุชฺชมฺมุสฺสววิหารานํ นิกามตฺตาทิ โหติ อกิฉฺฉนฺนทาทิ อกสิรตฺตาทิ ฯ

[๒๓] กถญจ มหานาม อริยสาวโก สีลสมฺปนฺโน โหติ ฯ

อิธ มหานาม อริยสาวโก สีลวา โหติ ปาติโมกฺขสํวรํสูโต วิหฺรติ
อาจารโคจรสมฺปนฺโน อณฺุมตฺเตสฺ วชฺเชสฺ ภยทสฺสาวิ สมาทาย
สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺ เอวํ โข มหานาม อริยสาวโก สีลสมฺปนฺโน
โหติ ฯ

[๒๔] กถญจ มหานาม อริยสาวโก อินฺทฺริเยสุ คฺคตฺทวารโ

โหติ ฯ อิธ มหานาม อริยสาวโก จกฺขฺนา รูปี ทิสฺวา น
นิมิตฺตคฺคทาหิ โหติ นานฺุพฺยณฺชนคฺคทาหิ ยตฺวาริกรรมเมณฺนํ จกฺขฺนฺทฺริยิ
อสิวฺตํ วิหฺรณฺตํ อภิขฺฉาโทมนสฺสา ปาปกกา อกฺุสลา ฌมฺมา
อนฺุวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏฺิปปชฺชติ รกฺขติ จกฺขฺนฺทฺริยิ
จกฺขฺนฺทฺริเย สํวรํ อาปชฺชติ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ...
ฉานเนน คณฺฐํ ฉายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน
โผฏฺฐพฺพํ ผุสฺสิตฺวา ... มนฺสา ฌมฺมํ วิญฺญาเยน น นิมิตฺตคฺคทาหิ
โหติ นานฺุพฺยณฺชนคฺคทาหิ ยตฺวาริกรรมเมณฺนํ มนฺินฺทฺริยิ อสิวฺตํ
วิหฺรณฺตํ อภิขฺฉาโทมนสฺสา ปาปกกา อกฺุสลา ฌมฺมา อนฺุวาสฺสเวยฺยํ
ตสฺส สํวราย ปฏฺิปปชฺชติ รกฺขติ มนฺินฺทฺริยิ มนฺินฺทฺริเย สํวรํ

อาปชชติ เอว โข มหานาม อริยสาวโก อินุทริเยสุ กุตุตทวโร
โหติ ฯ

[๒๕] กถญจ มหานาม อริยสาวโก โภชเน มตฺตณฺญ โหติ ฯ
อิธ มหานาม อริยสาวโก ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารํ อหารเถติ
เนว ทวายน มทายน มณฺฑนายน วิภูสณายน ยาวเทว
อิมสฺส กายสฺส จิตฺติยา ยาปนายน วิหีสฺสปรตฺติยา พุรฺหมจฺริยานุคฺคหายน
อิตฺติ ปุราณญจ เวทณํ ปฏฺิหงฺขามิ นวณฺจ เวทณํ น อุปาเทสฺสามิ
ยาตุรธา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสฺสูวิหาโร จาติ เอว
โฆ มหานาม อริยสาวโก โภชเน มตฺตณฺญ โหติ ฯ

[๓๐] กถญจ มหานาม อริยสาวโก ชาครियมนุยุตฺโต โหติ ฯ
อิธ มหานาม อริยสาวโก ทิวสํ จงฺกเมณ นิสชฺชายน อวารณฺเยหิ
ชฺมเมหิ จิตฺตํ ปฺริโสเชติ รตฺติยา ปจฺมํ ยามํ จงฺกเมณ นิสชฺชายน
อวารณฺเยหิ ชฺมเมหิ จิตฺตํ ปฺริโสเชติ รตฺติยา มชฺฌิมํ ยามํ
ทกฺขิณฺเนน ปสฺสเสน สีหเสยฺยํ กปฺเปสิ ๑ ปาเทน ๒ ปาํ อจฺจาชาย สโต
สมฺปชาโน อฏฺฏจฺานสณฺณํ มนสิกริตฺวา รตฺติยา ปจฺฉิมํ ยามํ
ปจฺจจฺญาย จงฺกเมณ นิสชฺชายน อวารณฺเยหิ ชฺมเมหิ จิตฺตํ ปฺริโสเชติ
เอว โฆ มหานาม อริยสาวโก ชาครियมนุยุตฺโต โหติ ฯ

[๓๑] กถญจ มหานาม อริยสาวโก สตฺตฺทหิ สทฺชฺมเมหิ
สมนฺนาคโต โหติ ฯ อิธ มหานาม อริยสาวโก สทฺชฺโร โหติ
สทฺทฺทหติ ตถาคตฺสฺส โพธิ อิตฺติปี โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺธโร
#๑ ม. ย. กปฺเปติ ฯ ๒ ม. ย. ปาเท ฯ

วิชชาจรณสมุปปันโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมมสารถิ สตุถา
 เทวมนุสฺसानันฺ พุทฺโธ ภควาติ หิริมา โหติ หิริยติ กายทฺวจฺริเตน
 วจิทฺทฺวจฺริเตน มโนทฺวจฺริเตน หิริยติ ปาปกาณัน อกุสลานัน ชมฺมานัน
 สมาปตฺติยา โอตฺตปฺปปี โหติ โอตฺตปฺปติ กายทฺวจฺริเตน วจิทฺทฺวจฺริเตน
 มโนทฺวจฺริเตน โอตฺตปฺปติ ปาปกาณัน อกุสลานัน ชมฺมานัน
 สมาปตฺติยา พหุสฺสุโต โหติ สุตฺธโร สุตฺตสนฺนิจโย เย เต
 ชมฺมา อาทิกฺลฺยาณา มชฺฌกฺลฺยาณา ปรีโยसानกฺลฺยาณา สาคฺคา ๑
 สพฺยณฺชฺนา เกวลปรีปฺณณฺณ ปรีสุทฺธํ พุรหฺมจฺริยํ อภิวทฺนฺติ ตถารูปาสุส
 ชมฺมา พหุสฺสุตา โหนฺติ ธตา วจฺสา ปรีจिता มนฺसानุเปกฺจिता
 ทิฏฺฐิจฺยา สุปฺปฏิวิทฺธา อารทฺธวิริโย โหติ ๒ อกุสลานัน
 ชมฺมานัน ปหานาย กุสลานัน ชมฺมานัน อุปฺสมฺปทาย ทามวา
 ทพฺหปรกฺกโม อนิกฺขิตฺตฺธโร กุสเลสุ ชมฺเมสุ สติมา โหติ
 ปรมฺเณ สติเนปฺกฺเกณ สมฺนฺนาคโต จิรคตมฺปิ จิรภาสิตมฺปิ สริตา
 อนุสฺสริตา ปญฺญา ๓ โหติ อุทฺยคฺคคามินิยา ปญฺญา สมฺนฺนาคโต ๓
 อริยาย นิพฺเพทิกาย สมฺมา ทฺกฺขกฺขยคามินิยา เอวํ โข มหานาม
 อริยสาวโก สุตฺตหิ สทฺธชฺมเมหิ สมฺนฺนาคโต โหติ ฯ

[๓๒] กถญจ มหานาม อริยสาวโก จตฺนุนันฺ ฌานานันฺ อาภิเจตฺตีกานันฺ ๕
 ทิฏฺฐชฺมมฺสุขวิหารานันฺ นิกามลาภี โหติ อภิจฺจลาภี อภิสีรลาภี ฯ
 อิทฺ มหานาม อริยสาวโก วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ
 อกุสเลหิ ชมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกฺขํ ปีตีสุขํ ปจฺมํ ฌานัน
 #๑ โป. สาคฺคํ สพฺยณฺชนันฺ ฯ ๒ ม. ยฺ. วิหฺรติ ฯ ๓ ยฺ. ปญฺญา วา โหติ ฯ
 #๔ ม. โหติ ฯ ๕ ยฺ. อภี ฯ

อุปสมปชช วิหริติ วิตกกวจิรารัน ฐปสมา อชฌตฺตํ สมฺปสาทนํ
เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกกํ อวิจาร์ สมาริขํ ปิติสุขํ ทุตฺติยํ ฌานํ
อุปสมปชช วิหริติ ปิตฺติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหริติ สโต จ
สมฺปชาโน สุขญจ กาเยน ปฏิสฺสเวเทติ ยนฺตํ อริยา อากิขฺนติ
อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหาริตฺติ ตติยํ ฌานํ อุปสมปชช วิหริติ
สุขสฺส จ ปหานา ทฺกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानํ
อตุตฺถกฺมา อทุกฺขมสฺสํ อุเปกฺขาสติปาริสฺสทฺธิ จตฺตถํ
ฌานํ อุปสมปชช วิหริติ เอวํ โข มหานาม อริยสาวโก จตฺนุนํ
ฌานานํ อากิเจตฺติกานํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารานํ นิกามลาภี โหติ
อกิจฺจลาภี อกสิรลาภี ฯ

[๓๓] ยโต ๑ โข มหานาม อริยสาวโก เอวํ สีสสมฺปนฺโน โหติ
เอวํ อินฺทฺริเยสฺส กุตฺตทฺวารो โหติ เอวํ โภชเน มตฺตตฺถญฺญ โหติ
เอวํ ชาครियมฺนุยฺยโต โหติ เอวํ สตฺตฺตฺติ สทฺธมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต
โหติ เอวํ จตฺนุนํ ฌานานํ อากิเจตฺติกานํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารานํ
นิกามลาภี โหติ อกิจฺจลาภี อกสิรลาภี อโย วุจฺจติ มหานาม
อริยสาวโก เสโฆ ปฏิปฺโท อปฺปฺจฺจณฺฑตฺตาย ๒ สมฺปาปฺโน ๓ ภพฺโพ
อภินิพฺภิตาย ๓ ภพฺโพ สมฺโพชาย ๓ ภพฺโพ อนฺตฺตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส
อริคฺมาย ฯ เสยฺยถาปี มหานาม กุกฺกฺกุฎฺติยา อณฺฑานี อฏฺฐ วา
ทส วา ทฺวาทส วา ตานสฺส กุกฺกฺกุฎฺติยา สมฺมา อธิสฺยิตานี
สมฺมา ปริเสจิตานี สมฺมา ปริภาวิตานี ๓ กิณฺจาปี ตสฺสา กุกฺกฺกุฎฺติยา
#๑ โป. จสทฺโท ทิสฺสติ ฯ ๒ ม. ย. อปฺปฺจฺจณฺฑตฺตาย ฯ
#๓ โป. สมฺนฺนาคโตติปี ทิสฺสติ ฯ ๔ โป. ปริเสจิตานี ฯ

วิมุตตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญญา สจฺจิกคฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหฺรติ อยมสฺส ตติยาภินิพฺพิทา โหติ กุกฺกุฏจฺฉาปกสฺเสว
อณฺฑโกสมฺหา ฯ

[๓๔] ยมฺปิ ๑ มหฺนาม อริยสฺวโก สีสสมฺปนฺโน โหติ อิทมฺปิสฺส
โหติ จรณสฺมี ยมฺปิ มหฺนาม อริยสฺวโก อินฺทฺริเยสุ
คฺคตฺทวโร โหติ อิทมฺปิสฺส โหติ จรณสฺมี ยมฺปิ มหฺนาม
อริยสฺวโก โภชเน มตฺตตฺถญฺ โหติ อิทมฺปิสฺส โหติ จรณสฺมี
ยมฺปิ มหฺนาม อริยสฺวโก ชากริยมนฺยุตฺโต โหติ อิทมฺปิสฺส
โหติ จรณสฺมี ยมฺปิ มหฺนาม อริยสฺวโก สตฺตฺหิ สทฺธมฺเมหิ
สมนฺนาคโต โหติ อิทมฺปิสฺส โหติ จรณสฺมี ยมฺปิ มหฺนาม
อริยสฺวโก จตฺนุํ ฌานานํ อภิเจตฺติกานํ ทิฏฺฐจฺฉมฺมุสฺสวិหารานํ
นิกามลาภิ โหติ อภิจฺฉลาภิ อกฺสิรลาภิ อิทมฺปิสฺส โหติ
จรณสฺมี ยญฺจ โข มหฺนาม อริยสฺวโก อนเกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ
อนุสฺสรติ เสยฺยถิํ เอกมฺปิ ชาตี เทวฺปิ ชาติโย ฯเปฯ
อิตฺติ สาการํ สอฺกฺุเทสํ อนเกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ อิทมฺปิสฺส
โหติ วิชฺชาย ยมฺปิ มหฺนาม อริยสฺวโก ทิพฺเพน จกฺขฺนา
วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตฺมานุสฺสเกน ฯเปฯ ยถากมฺมุปฺเค สตฺเต ปชานาติ
อิทมฺปิสฺส โหติ วิชฺชาย ยมฺปิ มหฺนาม อริยสฺวโก อาสวานํ
ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตตี ปญฺญาวิมุตตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ
อภิญญา สจฺจิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อิทมฺปิสฺส โหติ วิชฺชาย
#๑ ม. ยมฺปิ โข ฯ

อัย วุจติ มหานาม อริยสาวโก วิชชาสมุปนุโน อติปิ จรณสมุปนุโน
อติปิ วิชชาจรณสมุปนุโน อติปิ ฯ พุรหุมนาเปสา ๑
มหานาม สนงกุมาเรน คาธา ภาสิตา

ขตติโย เสฏโฐ ชเนตสุมิ เอ โคตตปฏิสارين

วิชชาจรณสมุปนุโน โส เสฏโฐ เทวมานุเสติ ฯ

[๑๕] สว โข ปเนสา มหานาม พุรหุมนา สนงกุมาเรน คาธา
สุคิตา น ทุคิตา สุภาสิตา น ทุพภาสิตา อตตสยหิตา โน
อนตตสยหิตา อนุมตา ภควตติ ฯ อถ โข ภควา อญฺจหิตวา
อายสุมนตัม อานนุทัม อามนเตติ สาธุ สาธุ อานนุท สาธุ โข
ตว อานนุท กاپิลวตถวานัน สกยानัน เสขปฏิปทัม อภาสิติ ฯ

อิทมโวจ อายสุมมา อานนุโท สมมญฺญโล สตถา อโหสิ
อตตมมา กاپิลวตถวา สกยา อายสมโต อานนุทสฺส ภาสิตัม
อภินนุทุนติ ฯ

เสขปฏิปทาสุตตัม ๒ นิฏฺจิตัม ตติยัม ฯ

#๑ ม. พุรหุมนา โข ปเนสา ฯ ๒ ม. ย. เสขสุตตุนตัม ฯ

โปตลียสุตต์

[๓๖] เอวมเม สุตฺ อเอกํ สมยํ ภควา องฺคุตฺตราเปสุ วิหริตี
 อาปณฺณํ นาม องฺคุตฺตราปานํ นิคโม ๑ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺ्हสมยํ
 นิวาเสตุวา ปตฺตจิวรมาทาย อาปณฺณํ ปิณฺฑทาย ปาวิสิ ๑ อาปณฺเ
 ปิณฺฑทาย จริตุวา ปจฺจภทฺตํ ปิณฺฑทปาตปฏิกุกฺกนฺโต เยน อณฺฺณตโร
 วนสณฺฑโท เตนฺุปสงฺกมิ ๑ ทิวาวิหาราย ตํ วนสณฺฑํ อชฺโฆคเหตฺวา ๒
 อณฺฺณตรสฺมี รุกฺขมฺเเล ทิวาวิหารํ นิสิตี ๑ โปตลียปิ โข คหปติ
 สมฺปนฺนนิวาสนปาปุโร ๓ จตฺตฺปาหนานี ชงฺฆาวิหารํ ๓ อนฺุจฺงกมฺมาโน
 อนฺุวิจฺจมาโน เยน โส วนสณฺฑโท เตนฺุปสงฺกมิ อฺุปสงฺกมิตฺวา ตํ
 วนสณฺฑํ อชฺโฆคเหตฺวา เยน ภควา เตนฺุปสงฺกมิ อฺุปสงฺกมิตฺวา
 ภควตา สทฺธี สมฺโมทิตี สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา
 เอกมฺนตฺ อฏฺฐาสิ ๑

[๓๗] เอกมฺนตฺ จิตฺ โข โปตลียํ คหปตี ภควา เอตทโวจ
 สํวิชฺชนฺุติ ๕ โข คหปติ อาสนานี สเจ อากฺฺขสิ นิสิตาติ ๑ เอวํ
 วุตฺเต โปตลียํ คหปติ คหปติวาเทน มํ สมโณ โคตโม
 สมฺทาจรตฺตี กุปีโต อนตฺตมโน ตฺุณฺุหิ อโหสิ ๑ ทฺุคฺคิมฺปิ โข
 ภควา โปตลียํ คหปตี เอตทโวจ สํวิชฺชนฺุติ โข คหปติ อาสนานี
 #๑ โป. อฺุปสงฺกมิตฺวา ๑ ๒ ม. อชฺโฆคาคาหิตฺวา ๑ ๓ สี. ม. ยฺ. นิวาสนปาปุโร ๑
 #๔ ม. ชงฺฆาวิหารํ ๑ ๕ สี. ยฺ. สํวิชฺชนฺุเต โขติ ปาโจ ทิสฺสติ ๑

สเจ อากงฺขสิ นิสีทาติ ฯ ๑ ทุตฺติยมฺปิ โข โปตฺติโย คหปติ คหปติวาเทน
มํ สมโณ โคตโม สมุทาจฺรตีติ กุปีโต อนตฺตมโน ตฺถุหิ
อโหสิ ฯ ตติยมฺปิ โข ภควา โปตฺติโย คหปตี เอตทโวจ
สํวิชฺชนฺติ โข คหปติ อาสนานิ สเจ อากงฺขสิ นิสีทาติ ฯ เอวํ
วุตฺเต โปตฺติโย คหปติ คหปติวาเทน มํ สมโณ โคตโม
สมุทาจฺรตีติ กุปีโต อนตฺตมโน ภควนฺตํ เอตทโวจ ตยิทํ โภ
โคตม นจฺจนฺนํ ตยิทํ นปฺปฏิรูปี ยํ มํ ตฺวํ คหปติวาเทน
สมุทาจฺรตีติ ฯ เต ๒ หิ เต คหปติ อาการา เต ลิงฺกา เต
นิมิตฺตา ยถาถํ คหปติสฺสาติ ฯ ตถา หิ ปน เม โภ โคตม
สพฺเพ กมฺมนฺตา ปฏิกฺขิตฺตา สพฺเพ โวหารา สมฺจุฉินฺนาติ ฯ
ยถากถํ ปน เต คหปติ สพฺเพ กมฺมนฺตา ปฏิกฺขิตฺตา สพฺเพ
โวหารา สมฺจุฉินฺนาติ ฯ อิธ เม โภ โคตม ยํ อโหสิ ฐนํ
วา ฐณฺณํ วา รัชตํ วา ชาตฺรูปํ วา สพฺพนนฺตํ ปุตฺตานํ ทายชฺชํ
นियฺยาถํ ตตฺถาหํ อนฺโนวาที อนฺนปฺวาที ฆาตฺตจฺจาทนปฺรโม วิหฺรามิ
เอวญฺจ ๓ เม โภ โคตม สพฺเพ กมฺมนฺตา ปฏิกฺขิตฺตา สพฺเพ
โวหารา สมฺจุฉินฺนาติ ฯ อญฺญถา โข ตฺวํ คหปติ โวหารสมฺจุฉนฺทํ
วเทสิ ๓ อญฺญถา จ ปน อริยสฺส วินเย โวหารสมฺจุฉนฺโท โหตีติ ฯ
ยถากถํ ปน ภนฺเต อริยสฺส วินเย โวหารสมฺจุฉนฺโท โหติ สาธุ
เม ภนฺเต ภควา ตถา ฐมฺมํ เทเสตฺถุ ยถา อริยสฺส วินเย
#๑ โป. เอวํ วุตฺเต ฯ ๒ โป. ม. เตนฺหิ ฯ ๓ ย. เอวํ โข เม ฯ ม. เอวํ
#เม ฯ ๔ สී. ย. วทสิ ฯ

โหวหารสมุจเฉโท โหตีติ ฯ เตนหิ คหปติ สุณahi สาธุกั มนสิกโรหิ
ภาสิสสามิติ ฯ เอวั ฆนุเตติ โข โปตลियो คหปติ ภควโต
ปัจจุโสสิ ฯ

[๓๘] ภควา เอตทโวจ อฏฐ โข อิเม คหปติ ฆมมา
อริยสฺส วินเย โหวหารสมุจเฉทาย สัวตฺตุนฺติ กตเม อฏฐ
อปาณาติปาตัง นิสฺสาย ปาณาติปาโต ปหาตพฺโพ ทินฺนาทานัง
นิสฺสาย อทินฺนาทานัง ปหาตพฺพํ สจฺจํ วาจํ นิสฺสาย มุสาวาทो
ปหาตพฺโพ อปีสุณฺณํ วาจํ นิสฺสาย ปีสฺสุณา วาจา ปหาตพฺพา
อภิกฺขโรโลภัง นิสฺสาย กิฏฺธิโลภो ปหาตพฺโพ อนินฺทาโรสํ ๑ นิสฺสาย
นินฺทาโรโส ๒ ปหาตพฺโพ อโกธฺรฺพายาสัง นิสฺสาย โกธฺรฺพฺยาโส
ปหาตพฺโพ อนติมานัง นิสฺสาย อติมาโน ปหาตพฺโพ อิเม โข
คหปติ อฏฐ ฆมมา สงฺขิตฺเตน วุตฺตา วิตุถาเรน อวิกตฺตา
อริยสฺส วินเย โหวหารสมุจเฉทาย สัวตฺตุนฺติติ ฯ เยเม ปน ๓
ฆนฺเต ภควตา อฏฐ ฆมมา สงฺขิตฺเตน วุตฺตา วิตุถาเรน อวิกตฺตา
อริยสฺส วินเย โหวหารสมุจเฉทาย สัวตฺตุนฺติ สาธุ เม ฆนฺเต ภควา
อิเม อฏฐ ฆมเม วิตุถาเรน ๓ วิภชฺตุ อนุกมฺปํ อฺปาทายาติ ฯ
เตนหิ คหปติ สุณahi สาธุกั มนสิกโรหิ ภาสิสสามิติ ฯ เอวั
ฆนุเตติ โข โปตลियो คหปติ ภควโต ปัจจุโสสิ ฯ

[๓๙] ภควา เอตทโวจ อปาณาติปาตัง นิสฺสาย ปาณาติปาโต
ปหาตพฺโพติ อิติ โข ปเนตัง วุตฺตัง กิณฺเจตัง ปฏิจฺจ
#๑ โป. อนินฺทาโทสํ ฯ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ฯ ๒ โป. นินฺทาโทโส ฯ สพฺพตฺถ
#อีทิสเมว ฯ ๓ ย. อัย สทฺโท นตฺถิ ฯ ๔ ม. วิตุถาเรตฺวา ฯ

วุตฺถํ อิทฺถ คหปติ อริยสาวโก อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ เยสํ โข
อหํ สณฺโฆชนานํ เหตุ ปาณาติปาตี อสุสํ เตสํ สณฺโฆชนานํ
ปหานาย สมฺมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน อหฺลฺลเจว โข ปน ปาณาติปาตี
อสุสํ อคฺคตาปี มํ อุปวเทยฺย ปาณาติปาตปจฺจยา อนุวิจฺจ ๑ วิญญู
ครเหยฺยํ ปาณาติปาตปจฺจยา กายสุส เกทา ปรมฺมรณา ทคฺคคติ
ปาฏิกงฺขา ปาณาติปาตปจฺจยา เอตเทว โข ปน สณฺโฆชนํ
เอตํ นีวรณํ ยทิตฺถํ ปาณาติปาโต เย จ ปาณาติปาตปจฺจยา
อุปฺปชฺเชยฺยํ อาสวา วิฆาตปริพาหา ปาณาติปาตา ปฏิวิริตฺตส
เอวํส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น โหนฺติ อปาณาติปาตํ
นิสฺสาย ปาณาติปาโต ปหาตพฺพโหติ อิติ ยนฺตํ วุตฺถํ อิทฺถเมตํ
ปฏิจฺจ วุตฺถํ ฯ

[๔๐] ทินฺนาทานํ นิสฺสาย อทินฺนาทานํ ปหาตพฺพนฺติ อิติ
โย ปเนตํ วุตฺถํ กิณฺเจตํ ปฏิจฺจ วุตฺถํ อิทฺถ คหปติ อริยสาวโก
อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ เยสํ โข อหํ สณฺโฆชนานํ เหตุ อทินฺนาทายี๗
อสุสํ เตสํ สณฺโฆชนานํ ปหานาย สมฺมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
อหฺลฺลเจว โข ปน อทินฺนาทายี อสุสํ อคฺคตาปี มํ อุปวเทยฺย
อทินฺนาทานปจฺจยา อนุวิจฺจ วิญญู ครเหยฺยํ อทินฺนาทานปจฺจยา
กายสุส เกทา ปรมฺมรณา ทคฺคคติ ปาฏิกงฺขา อทินฺนาทานปจฺจยา
เอตเทว โข ปน สณฺโฆชนํ เอตํ นีวรณํ ยทิตฺถํ อทินฺนาทานํ
เย จ อทินฺนาทานปจฺจยา อุปฺปชฺเชยฺยํ อาสวา วิฆาตปริพาหา
#๑ โป. อนุวิจฺจายี ฯ ม. อนุวิจฺจายี มํ ฯ อิตฺถํ ปรี สพฺพตฺถ อิทฺถสเมว ฯ

อทินนาทานา ปฏิวิรัตตส เอวส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น
โหนติ ทินนาทานं นิสุสาย อทินนาทานं ปหาตพุพฺพติ อิติ ยนฺตํ
วฺตุตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจ วฺตุตํ ฯ

[๔๑] สจฺจํ วาจํ นิสุสาย มุสาวาทो ปหาตพุพฺพติ อิติ โข
ปเนตํ วฺตุตํ กิณฺเจตํ ปฏิจฺจ วฺตุตํ อิท คหปติ อริยสาวโก
อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ เยสํ โข อหํ สลฺโลชนานํ เหตุ มุสาวาที
อสฺสํ เตสํ สลฺโลชนานํ ปหานาย สมฺมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
อหฺลฺลเจว โข ปน มุสาวาที อสฺสํ อตฺตปิ มํ อุปวเทย
มุสาวาทปฺจฺจยา อนฺนวิจฺจ วิณฺญฺ ฺครเหยฺยํ มุสาวาทปฺจฺจยา
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา ทฺคฺคฺติ ปาฏิกงฺขา มุสาวาทปฺจฺจยา
เอตเทว โข ปน สลฺโลชนํ เอตํ นีวรณฺม ยทิทํ มุสาวาทอ เย
จ มุสาวาทปฺจฺจยา อุปฺปชฺเชยฺยํ อาสวา วิฆาตปริพาหา มุสาวาทา
ปฏิวิรัตตส เอวส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น โหนติ
สจฺจํ วาจํ นิสุสาย มุสาวาทอ ปหาตพุพฺพติ อิติ ยนฺตํ วฺตุตํ
อิทเมตํ ปฏิจฺจ วฺตุตํ ฯ

[๔๒] อปิสฺสณฺม วาจํ นิสุสาย ปิสฺสณา วาจา ปหาตพุพฺพติ อิติ
โข ปเนตํ วฺตุตํ กิณฺเจตํ ปฏิจฺจ วฺตุตํ อิท คหปติ อริยสาวโก
อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ เยสํ โข อหํ สลฺโลชนานํ เหตุ ปิสฺสณาโว ๑
อสฺสํ เตสํ สลฺโลชนานํ ปหานาย สมฺมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
อหฺลฺลเจว โข ปน ปิสฺสณาโว ๑ อสฺสํ อตฺตปิ มํ อุปวเทย
#๑ ม. ปิสฺสณาโว ฯ

ปีสูณวาทปัจจยา ๑ อนุวิจจ วิญญู ครหะยฺยํ ปีสูณวาทปัจจยา
กายสุส เกทา ปรมมรณา ทุกคฺติ ปาฏิกงฺขา ปีสูณวาทปัจจยา
เอตเทว โข ปน สลฺโยชนํ เอตํ นีวรณํ ยทิตฺถํ ปีสูณวาท
เย จ ปีสูณวาทปัจจยา อุปลฺขะเชยฺยํ อาสวา วิฆาตปริพาหา
ปีสูณาย วาจา ยปฏิวริตสุส เอวํส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา
น โหนฺติ อปีสูณํ วาจํ นิสฺสาย ปีสูณา วาจา ปหาตพฺพาทิ
อิตฺติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ

[๔๓] อคิทธิโลภํ นิสฺสาย คิทธิโลภํ ปหาตพฺพาทิ อิตฺติ โข
ปเนตํ วุตฺตํ กิลฺลเจตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ อิท คหปติ อริยสาวโก
อิตฺติ ปฏิสณฺจิกฺขติ เยสํ โข อหํ สลฺโยชนานํ เหตุ คิทธิโลภํ
อสุสํ เตสํ สลฺโยชนานํ ปหานาย สมฺมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
อหฺลฺลเจว โข ปน คิทธิโลภํ อสุสํ อตฺตปิ มํ อุปลฺเวทย
คิทธิโลภปัจจยา อนุวิจจ วิญญู ครหะยฺยํ คิทธิโลภปัจจยา
กายสุส เกทา ปรมมรณา ทุกคฺติ ปาฏิกงฺขา คิทธิโลภปัจจยา
เอตเทว โข ปน สลฺโยชนํ เอตํ นีวรณํ ยทิตฺถํ คิทธิโลภ
เย จ คิทธิโลภปัจจยา อุปลฺขะเชยฺยํ อาสวา วิฆาตปริพาหา
อคิทธิโลภิสฺส ๒ เอวํส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น โหนฺติ
อคิทธิโลภํ นิสฺสาย คิทธิโลภํ ปหาตพฺพาทิ อิตฺติ ยนฺตํ วุตฺตํ
อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ

[๔๔] อนินฺทาโรสํ นิสฺสาย นินฺทาโรสํ ปหาตพฺพาทิ อิตฺติ
#๑ ย. ปีสูณาวาทปัจจยา ฯ อิตฺโต ปรี อีทิสเมว ฯ ๒ ม. คิทธิโลภปฏิวริตสุส ฯ

โฆ ปเนตัง วุคคัง กิณเจตัง ปฏิจจ วุคคัง อีธ คหปติ อริยสาวโก
อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ เยสํ โฆ อหัง สลฺโลชนานันฺ เหตุ นินฺทาโรสี ๑
อสลฺลํ เตสํ สลฺโลชนานันฺ ปหานาย สมฺมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
อหฺลฺลเจว โฆ ปน นินฺทาโรสี อสฺลฺลํ อตฺตปิ มํ อุปฺวเทยฺย
นินฺทาโรสฺปจฺจยา อญฺวิจฺจ วิญฺญู ครฺเหยยฺย นินฺทาโรสฺปจฺจยา
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา ทฺวคฺคติ ปาฏิกงฺขา นินฺทาโรสฺปจฺจยา
เอตฺเทว โฆ ปน สลฺโลชนันฺ เอตัง นีวรณฺณํ ยทิตฺถํ นินฺทาโรโส
เย จ นินฺทาโรสฺปจฺจยา อุปฺปชฺเชยฺยฺยํ อาสวา วิฆาตฺปริพาหา
อนินฺทาโรสีสฺส เอวํส เต อาสวา วิฆาตฺปริพาหา น โหณฺติ
อนินฺทาโรสํ นิสฺสาย นินฺทาโรโส ปหาตพฺโพติ อิติ ยนฺตัง วุคคัง
อิทเมตัง ปฏิจจ วุคคัง ฯ

[๔๕] อโกรฺฐปายาสํ นิสฺสาย โกรฺฐปายาโส ปหาตพฺโพติ อิติ
โฆ ปเนตัง วุคคัง กิณเจตัง ปฏิจจ วุคคัง อีธ คหปติ อริยสาวโก
อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ เยสํ โฆ อหัง สลฺโลชนานันฺ เหตุ โกรฺฐปายาสี
อสลฺลํ เตสํ สลฺโลชนานันฺ ปหานาย สมฺมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
อหฺลฺลเจว โฆ ปน โกรฺฐปายาสี อสฺลฺลํ อตฺตปิ มํ อุปฺวเทยฺย
โกรฺฐปายาสฺปจฺจยา อญฺวิจฺจ วิญฺญู ครฺเหยยฺย โกรฺฐปายาสฺปจฺจยา
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา ทฺวคฺคติ ปาฏิกงฺขา โกรฺฐปายาสฺปจฺจยา
เอตฺเทว โฆ ปน สลฺโลชนันฺ เอตัง นีวรณฺณํ ยทิตฺถํ โกรฺฐปายาโส
เย จ โกรฺฐปายาสฺปจฺจยา อุปฺปชฺเชยฺยฺยํ อาสวา วิฆาตฺปริพาหา
#๑ โป. ...โทสี ...โทโส ฯ

อโกธฺปายาสิสฺส เอวํส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น โหนฺติ
อโกธฺปายาสํ นิสฺสาย โกธฺปายาสो ปหาตพฺุโพิ อิติ ยนฺตํ วุคฺตํ
อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุคฺตํ ฯ

[๔๖] อนติมานํ นิสฺสาย อติมานो ปหาตพฺุโพิ อิติ โข
ปเนตํ วุคฺตํ กิณฺเจตํ ปฏิจฺจ วุคฺตํ อิธ คหปติ อริยสวโก
อิติ ปฏิสฺสจฺจิกฺขติ เยสํ โข อหํ สลฺโลชนานํ เหตุ อติมานิ
อสุสํ เตสํ สลฺโลชนานํ ปหานาย สมฺมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
อหฺลฺเจว โข ปน อติมานิ อสุสํ อคฺคตาปี มํ อุปวเทยฺย
อติมานปจฺจยา อนฺวิจฺจ วิญฺญู ครหฺเยยฺย อติมานปจฺจยา กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณา ทุกฺคฺคิ ปาฏิกงฺขา อติมานปจฺจยา เอตเทว
โข ปน สลฺโลชนํ เอตํ นิวรณํ ยทิทํ อติมานอ ยะ จ
อติมานปจฺจยา อุปฺปชฺเชยฺย อาสวา วิฆาตปริพาหา อนติมานิสฺส
เอวํส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น โหนฺติ อนติมานํ นิสฺสาย
อติมานอ ปหาตพฺุโพิ อิติ ยนฺตํ วุคฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุคฺตํ ฯ
อิเม โข คหปติ อญฺจ ฐมฺมา สงฺขิตฺเตน วุคฺตา วิตุถาเรน
อวิภคฺตา ยะ อริยสฺส วินเย ปหานาย ๑ โวหารสมฺมุจฺเจทาย ลํวคฺคฺนฺติ
น เควว ตาว คหปติ อริยสฺส วินเย สพฺเพน สพฺพิ สพฺพลา
สพฺพิ โวหารสฺส สมฺมุจฺเจโท โหตีติ ฯ ยถากถํ ปน ภนฺเต
อริยสฺส วินเย สพฺเพน สพฺพิ สพฺพลา สพฺพิ โวหารสมฺมุจฺเจโท
โหตี สาธุ เม ภนฺเต ภควา ตถา ฐมฺมํ เทเสตุ ยถา
#๑ ไป. อยู่ ปาโจ นตฺถิ ฯ

มัสเปสิมาทาย อุทฺทหายเยย ตเมณั คิซฺฌาปี กงฺขาปี กุลลาปี
อนุปตฺติวา อนุปตฺติวา วิตฺถุญฺญยั ๑ วิราเชยฺยั ตั กิ มณฺณสิ คหปติ
สเจ โส คิซฺโฌ วา กงฺโข วา กุลโล วา ตั มัสเปสิ น
จิปฺปเมว ปฏฺฐินิสฺสชฺเชยฺย โส ตโตนิทานั มรณั วา นิคฺคจฺญเยย
มรณมตฺตึ วา ทฺถุขนฺนุติ ฯ เอวั ฆนฺเต ฯ เอวเมว โข คหปติ
อริยสาวโก อิติ ปฏฺฐิสถฺยจฺกฺขติ มัสเปสฺสุปฺมา กามา วุตฺตา ภควตา
พหุทฺถุขา พหุปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโยติ เอวเมตฺตึ ยถาภูตึ
สมฺมปฺปณฺณาย ทิสฺวา ยายั อุเปกฺขา นานตฺตา นานตฺตสิตา ตั
อภินิวชฺเชตฺวา ยายั อุเปกฺขา เอกตฺตา เอกตฺตสิตา ยตฺถ สพฺพโส
โลกามีสุปาทานา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺนุติ ตเมว อุเปกฺขั ภาเวติ ฯ

[๔๕] เสยฺยถาปี คหปติ ปฺริโส อาทิตฺตึ ติณฺฑกั อาทาย
ปติวตฺตึ กจฺญเยย ตั กิ มณฺณสิ คหปติ สเจ โส ปฺริโส
ตั อาทิตฺตึ ติณฺฑกั น จิปฺปเมว ปฏฺฐินิสฺสชฺเชยฺย ตสฺส สา
อาทิตฺตา ติณฺฑกา หตฺถึ วา ทฺทหายเยย พาหุ วา ทฺทหายเยย อณฺณตฺรึ
วา อณฺณตฺรึ ๒ วา องฺคปจฺจงฺกั วา ๓ ทฺทหายเยย โส ตโตนิทานั
มรณั วา นิคฺคจฺญเยย มรณมตฺตึ วา ทฺถุขนฺนุติ ฯ เอวั ฆนฺเต ฯ
เอวเมว โข คหปติ อริยสาวโก อิติ ปฏฺฐิสถฺยจฺกฺขติ ติณฺฑกฺกุปฺมา
กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺถุขา พหุปายาสา อาทีนโว เอตฺถ
ภิยฺโยติ เอวเมตฺตึ ยถาภูตึ สมฺมปฺปณฺณาย ทิสฺวา ฯเปฯ ตเมว
อุเปกฺขั ภาเวติ ฯ

#๑ ม. วิสชฺเชยฺยั ฯ ๒ ย. เอกปทเมว ทิสฺสติ ฯ ๓ ย. อัย สทฺโท นตฺถิ ฯ

ปริวุโต อนุตราปณั ปฏิปชเชยฺย ตเมณั ชโน ทิสฺวา เอวํ
วทေยฺย โภคี วต โภ ปุริโส เอวํ กิร โภคิโน โภคานิ
ภุชฺชนฺตึติ ตเมณั สามิกา ๑ ยตฺถ ยตฺถเอว ปสฺเสยฺยึ ตตฺถ
ตตฺถเอว สามิกา สานิ ๒ หเรยฺยึ ตํ ก็ มนฺเณสิ คหปติ อถึ นุ
โฆ ตสฺส ปุริสฺส อณฺเณตฺตยาติ ฯ โน ๓ เหน้ ฆนฺเต ตํ
กิสฺส เหน้ สามิโน หิ ฆนฺเต สานิ หรณฺตึติ ฯ เอวเมว โฆ
คหปติ อริยสวโก อิติ ปฏิสลฺลิจฺจติ ยาจิตฺตูปมา กามา
วุตฺตา ภควตา พหุทฺทขา พหุปายาสา อาทีนโว เอตฺถ ภิชฺชโยติ
ฯเปฯ ตเมว อุเปกฺขั ภาเวติ ฯ

[๕๑] เสยฺยถาปี คหปติ คามสฺส วา นิคมสฺส วา อวิทฺฐเร
ติพฺโพ วนสนฺโท ตตฺรสฺส รุกฺโข สมฺปนฺนผลโล จ อุปฺปนฺนผลโล
จ น จาสฺสุ กานิจิ ผลานิ ฆุมิยั ปตฺตานิ อถ ปุริโส
อากฺขณฺเณยฺย ผลตฺถิโก ผลคเวสี ผลปริเยสนั จรมาโน โส ตํ
วสนฺนํ อชฺโฆคาเหตุวา ตํ รุกฺขั ปสฺเสยฺย สมฺปนฺนผลณฺจ
อุปฺปนฺนผลณฺจ ตสฺส เอวมสฺส อัย โฆ รุกฺโข สมฺปนฺนผลโล
จ อุปฺปนฺนผลโล จ นตฺถิ จ กานิจิ ผลานิ ฆุมิยั ปตฺตานิ
ชานามิ โฆ ปนาหึ รุกฺขั อภิชฺชหิตฺตุ ๓ ยนฺนุนาหึ อิมั รุกฺขั
อภิชฺชหิตฺวา ๕ ยาวทตฺถณฺจ ขาทะยั อุกฺกณฺคณฺจ ปุเรยฺยนฺติ โส
ตํ รุกฺขั อภิชฺชหิตฺวา ยาวทตฺถณฺจ ขาทะยั อุกฺกณฺคณฺจ ปุเรยฺย
#๑ ย. อัย ปาโห นตฺถิ ฯ ๒ โป. อัย ปาโห นตฺถิ ฯ ๓ ม. ย. เอว ฆนฺเต ฯ
#๔ โป. ย. อาโรหิตฺตุ ฯ ๕ โป. อภิชฺชหิตฺวา ฯ ม. อาโรหิตฺวา ฯ

อถ ทุติโย ปุริโส อากจเฉยย ผลตติโก ผลกเวสี ผลปริเยสนั
 จรมาโน ติน्हั กุชาริ ๑ อาทาย โส ตั วนสณ्हั อชโฆคเหตฺวา ๒
 ตั รุกขั ปสฺเสยฺย สมปฺนฺนผลณฺจ อุปฺปนฺนผลณฺจ ตสฺส เอวมสฺส
 อัย รุกโข สมปฺนฺนผลโต จ อุปฺปนฺนผลโต จ นตฺติ จ กานิจิ
 ผลานิ ภูมियิ ปติตานิ น โข ปนาหิ ชานามิ รุกขั อภิรุหิตุ ๓
 ยนฺนุนาหิ อิมิ รุกขั มฺลโต เณตฺวา ยาวตฺตณฺจ ขาเทยฺย
 อจฺจนฺจณฺจ ปุเรยฺยนฺติ โส ตั รุกขั มฺลโต ฉินฺนเทยฺย ตั กิ
 มณฺณสิ กหปติ อมฺโก ๓ โส ๕ ปุริโส ปจฺมิมิ รุกขั อารุโฬห สเจ
 โข โส น จิปรเมว โอรุเหยฺย ๖ ตสฺส โส รุกโข ปปตฺนโต หตฺถิ
 วา ภาณฺเชยฺย ๗ ปาหิ วา ภาณฺเชยฺย อณฺณตฺริ วา อณฺณตฺริ ๘ วา
 อจฺจจจฺจกั ภาณฺเชยฺย โส ตโตนิทานัน มรณฺ วา นิกฺคจฺเฉยฺย
 มรณฺมตฺติ วา ทฺกขฺนฺติ ๙ เอวํ ภาณฺเต ๙ เอวเมว โข กหปติ
 อริยสาวโก อิติ ปฏฺิสณฺจิกฺขติ รุกฺขผลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา
 พหุทฺกฺขา พหุปายาสา อาทินโว เอกฺถ ภิโยติ เอวเมตฺติ ยถาภูตฺติ
 สมฺมปฺปลณฺนาย ทิสฺวา ยายิ อุเปกฺขา นานตฺตา นานตฺตลิตา ตั
 อภินิวชฺเชตฺวา ยายิ อุเปกฺขา เอกตฺตา เอกตฺตลิตา ยตฺถ สพฺพโส
 โลคามิสฺสุปาทานา อปริเสสา นิสฺซณฺนฺติ ตเมว อุเปกฺขั ภาเวติ ๙

[๕๔] ส โข โส กหปติ อริยสาวโก อิมเมว อนฺตฺตริ
 อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิ อากมฺม อนนฺทวิหิตุ ปุพฺพเพนิวาสฺ อณฺุสฺสรติ
 #๑ โป. กุทฺทาลั ๙ ๒ ม. อชโฆคเหตฺวา ๙ ๓ โป. อภิรุหิตุ ๙ ม. อารุหิตุ ๙
 #๔ ส. ม. อสฺโก โย ๙ ๕ โป. โย ๙ ๖ โป. โอคฺคาเหยฺย ๙
 #๗-๘ ย. เอกปทเมว ทิสฺสติ ๙

เสยถิติ ออมปิ ชาตี เทวปี ชาติโย ๆเปฯ อิติ สาการ์
สตุทเทส อเนกวิหิตี ปุพเพนิวาส อานุสสรติ ๆ ส โข โส คหปติ
อริยสาวโก อิมเมว ออนุตตร อูปกขาสติปารีสุทธี อากมม ทิพเพน
จกขุนา วิสุทเชน อติกนุตมานุสเกน สตุเต ปสฺสติ จวมาเน
อุปชชมานเน หีเน ปณิเต สุวณฺเณ ทุพพณฺเณ สุกเต ทุกฺกเต
ฯเปฯ ยถากมฺมุเปเต สตุเต ปชานาติ ๆ ส โข โส คหปติ
อริยสาวโก อิมเมว ออนุตตร อูปกขาสติปารีสุทธี อากมม อาสวาน
ขยา อนาสว เจโตวิมุตตี ปณฺณาวิมุตตี ทิฏฺฐเจว ชมเม สยั
อภิณฺณา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชช วิหริตี ๆ

[๕๕] เอตฺตาวตา โข คหปติ อริยสฺส วินเย สพฺเพน สพฺพิ
สพฺพธา สพฺพิ โวหารสมฺมุจฺเจโท โหติ ตํ กิ มณฺณสิ คหปติ
ยถา อริยสฺส วินเย สพฺเพน สพฺพิ สพฺพธา สพฺพิ โวหารสมฺมุจฺเจโท
โหติ อปี นฺ ตว เอรูปร โวหารสมฺมุจฺเจทํ อตฺตนิ
สมนฺุสฺสตีติ ๑ ๆ โก จาหํ ฆนฺเต โย ๒ จ อริยสฺส วินเย สพฺเพน
สพฺพิ สพฺพธา สพฺพิ โวหารสมฺมุจฺเจโท อารกาหํ ฆนฺเต อริยสฺส
วินเย สพฺเพน สพฺพิ สพฺพธา สพฺพิ โวหารสมฺมุจฺเจทา มยฺ หิ
ฆนฺเต ปุพฺเพ อณฺฺตติคฺคิเย ปริพฺพาชเก อนาชาณีเยว สมาน
อาชาณียาติ อมณฺณิมฺห ๓ อนาชาณีเยว สมาน อาชาณียโกชนํ
โกชิมฺห ๓ อนาชาณานิเยว สมาน อาชาณียญฺจฺจฺจเน จปีมฺห ภิกฺขุ
ปน มยฺ ฆนฺเต อาชาณีเยว สมาน อนาชาณียาติ อมณฺณิมฺห
#๑ ม. สมนฺุสฺสตีติ ๑ ๒ ม. ย. โก ๆ โปฏฺฐเกปี อีทิส ๑ ๓ ม. อมณฺณิม ๑
#๔ ม. โกชิม ๑

ชีวิตสุดดี

[๕๖] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา ราชคเห วิหริตี
 ชีวิตุสส โภมารภจจุสส อมพวเน ฯ อถ โข ชีวิตโก โภมารภจโจ
 เยน ภควา เตนุปลงกมิ อุปสงกมิตวา ภควนุตัง อภิวาเทตวา
 เอกมนุตัง นิสีตี ฯ เอกมนุตัง นิสินุโน โข ชีวิตโก โภมารภจโจ
 ภควนุตัง เอตทโวจ สุตเมตัง ภนุเต สมนัง โคตมัม อุตุทิสส
 ปาณัง อารภนุตี ตัง สมนเณ โคตโม ชานัง อุตุทิสส กตัง มังสิ
 ปริภุชชตี ปฏิจจ กมมุนุตี เย เต ๑ ภนุเต เอวมาหังสุ สมนัง
 โคตมัม อุตุทิสส ปาณัง อารภนุตี ตัง สมนเณ โคตโม ชานัง
 อุตุทิสส กตัง มังสิ ปริภุชชตี ปฏิจจ กมมุนุตี กจจ เต ภนุเต
 ภควตา วุตตวาทีโน น จ ภควนุตัง อภูเตน อพุภาจิกขนุตี
 ฐมมสส จานุฐมมัม พุยากรโธนุตี น จ โภจิส สหฐมมิโก
 วาทานูวาโท การยภูญจัน ๒ อากจลตีตี ฯ

[๕๗] เย เต ชีวิต เอวมาหังสุ สมนัง โคตมัม อุตุทิสส
 ปาณัง อารภนุตี ตัง สมนเณ โคตโม ชานัง อุตุทิสส กตัง มังสิ
 ปริภุชชตี ปฏิจจ กมมุนุตี น เม เต วุตตวาทีโน ๓ อพุภาจิกขนุตี
 จ ๓ มัง เต อสตา อภูเตน ตีฮี โข อหัง ชีวิต จานเห
 มังสิ อปุปริโกคนุตี วทามิ ทิฏฐัง สุตัง ปริสุงกิตัง อิเมฮี โข อหัง
 #๑ ม. เย เต ภควนุตัง ฯ ๒ ยุ การยหัง จานนุตี ทิสสตี ฯ ๓ ไป. วุตตวาทีโน
 #อสตา อภูเตน อพุภาจิกขนุตี ตีฮี โข ... ฯ จ มัง เต-ตี ตโย ปาจา น ทิสสนุตี ฯ
 #๔ ม. ย. จ ปน มนุเต ฯ

ชีวก ตีหิ จานเหหิ มัส อปฺปริโกคนฺติ วทามิ ตีหิ โข อหํ ชีวก
จานเหหิ มัส ปริโกคนฺติ วทามิ อทิกฺกุञฺจ อสุตฺตํ อปริสํกิตฺตํ
อิเมหิ โข อหํ ชีวก ตีหิ จานเหหิ มัส ปริโกคนฺติ วทามิ ฯ

[๕๘] อธิ ชีวก ภิกฺขุ อณฺเวยตรํ คามํ วา นิคมํ วา
อุปนิตฺตสย วิหฺรติ ฯ โส เมตฺตาสหคเตน เจตฺตา เอกํ ทิสํ
ผริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทุตฺติยํ ตถา ตตฺติยํ ตถา จตฺตตฺถํ อิติ
อุทฺทมโฆ ติริยํ สพฺพชฺชิตฺตํ สพฺพตฺตตฺตํ สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน
เจตฺตา วิปฺปเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน
อพฺยาปชฺฌเณน ผริตฺวา วิหฺรติ ฯ ตเมนนํ คหปฺติ วา คหปฺติปฺตุโต วา
อุปฺสํกมิตฺวา สุวตฺตนาถ ภคฺเตน นิมฺนเตติ อากงฺขมาโน ๑ ชีวก
ภิกฺขุ อธิวาเสติ ฯ โส ตสฺสว รตฺติยา อจฺจเยน ปุพฺพณฺหสมยํ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย เยน ตสฺส คหปฺติสฺส วา คหปฺติปฺตุตฺตสฺส
วา นิเวสนํ เตนุปฺสํกมิ อุปฺสํกมิตฺวา ปณฺณตฺเต
อาสเน นิสิตฺติ ฯ ตเมนนํ โส คหปฺติ วา คหปฺติปฺตุโต วา
ปณฺเฑเตน ปิณฺฑปาเตน ปรีวิสฺติ ฯ ตสฺส น เหวํ โหติ สาธุ
วต มายํ คหปฺติ วา คหปฺติปฺตุโต วา ปณฺเฑเตน ปิณฺฑปาเตน
ปรีวิสฺติ ๒ อโห วต มายํ คหปฺติ วา คหปฺติปฺตุโต วา आयตฺติมปิ
เอวรูเปณ ปณฺเฑเตน ปิณฺฑปาเตน ปรีวิเสยฺยาติ เอวมฺปิสฺส น
โหติ ฯ โส ตํ ปิณฺฑปาตํ อคฺธิโต ๓ อมฺจฺฉิตฺโต อนชฺฌาปนฺโน
อาทึนวทสฺสาวิ นิสฺสรณฺปณฺโณ ปรีภุชฺชติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสิ
#๑ ม. ย. อากงฺขมาโนว ฯ ๒ ม. ปรีวิเสยฺยาติ ฯ ๓ ย. อคฺฉิตฺโต ฯ

ชีวก อปี นุ โส ภิกขุ ตสฺมี สมเย อุตฺตพฺยาพาธาย วา เจเตติ
ปรพฺยาพาธาย วา เจเตติ อุภยพฺยาพาธาย วา เจเตตีติ ฯ โน
เหติ ฆนฺเต ฯ นนุ โส ชีวก ภิกขุ ตสฺมี สมเย อนวชฺชเยว
อาหาริ อาหารตีติ ฯ เอว ฆนฺเต สุตฺ เมตฺ ฆนฺเต พุรหฺมา
เมตฺตาวีหริตี ตมฺเม อิทํ ฆนฺเต ภควา สกฺขิ ทิฏฺโฐ ภควา
หิ ฆนฺเต เมตฺตาวีหริตี ฯ เยน โข ชีวก ราเคนฺ เยน โทเสน
เยน โมเหน พฺยาปาทวา ๑ อสฺส โส ราโค โส โทโส โส โมโห
ตถาคตฺส ปหิโน อุจฺฉินฺนมุโล ตาลาวตฺถกฺโต อนภาวงฺกโต ๒
อายุตี อนุปฺปาททฺมโม สเจ โข เต ชีวก อิทํ สนฺธาย ภาสีติ
อนฺุชานามิ เต เอตฺนฺติ ฯ เอตฺเทว โข ปนฺ เม ฆนฺเต สนฺธาย
ภาสีตฺนฺติ ๑ ฯ

[๕๕] อิธ ชีวก ภิกขุ อณฺฺตริ คามิ วา นิคมิ วา อุปฺนิสฺสาย
วิหริตี ฯ โส กรุณฺาสทฺคเตน เจตฺสา ฯเปฯ มุทิตาสทฺคเตน
เจตฺสา ... อุเปกฺขาสทฺคเตน เจตฺสา เอกิ ทิสฺ สฺริตฺวา วิหริตี
ตถา ทฺติยิ ตถา ตฺติยิ ตถา จตฺตฺถิ อิติ อุทฺธมฺโร ติริยิ
สพฺพธิ สพฺพตฺถตฺตย สพฺพาวนฺตํ โลกิ อุเปกฺขาสทฺคเตน เจตฺสา
วิปฺุเลน มหฺกฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเณน สฺริตฺวา
วิหริตี ฯ ตเมนํ กหฺปติ วา กหฺปติปฺุโต วา อุปฺสงฺกมิตฺวา
สฺวาทนฺาย ภตฺเตน นิมฺนเตติ อากงฺขมาโน ๑ ชีวก ภิกขุ อธิวเสตี ฯ
โส ตสฺสา รตฺติยา อจฺเจเยน ปุพฺพณฺุสมยิ นีวเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทฺย
#๑ โป. พฺยาพาธิ ฯ ม. พฺยาปาทํ วา ฯ ๒ โป. อนภาวงฺกโต ฯ ย. อนภาวกโต ฯ
#๓ ย. อิติสทฺุโท นตฺถิ ฯ ๔ ย. เอตฺถนฺฺตเร วาสทฺุโท ทิสฺสตี ฯ

เยน ตสฺส คหปติสฺส วา คหปติปุตฺตสฺส วา นิเวสนํ
เดนุปลงฺกมि อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺติ ฯ ตเมนนํ
โส คหปติ วา คหปติปุตฺโต วา ปณฺเฑน ปิณฺฑปาเตน
ปริวิสฺติ ฯ ตสฺส น เอวํ โหติ สาธุ วต มายํ คหปติ วา
คหปติปุตฺโต วา ปณฺเฑน ปิณฺฑปาเตน ปริวิสฺติ ๑ อโห วต
มายํ คหปติ วา คหปติปุตฺโต วา आयตฺมปิ เอวรูเปน ปณฺเฑน
ปิณฺฑปาเตน ปริวิเสยฺยติ เอวมฺปิสฺส น โหติ ฯ โส ตํ
ปิณฺฑปาตํ อคฺคิโต อมฺจฺฉิตฺโต อนชฺฌมาปนฺโน อาทีนวทสฺสาวิ
นิตฺตสรณฺพลโย ปริภุชฺชติ ฯ ตํ ก็ มณฺณลลิตี ชีวก อปี นฺุ โส
ภิกฺขุ ตสฺมี สมเย อคฺคตฺตพฺยาพาธาย วา เจเตติ พรพฺยาพาธาย
วา เจเตติ อุภยพฺยาพาธาย วา เจเตตีติ ฯ โน เหน็ด ฆนฺเต ฯ
นนฺุ โส ชีวก ภิกฺขุ ตสฺมี สมเย ตํ ๒ อนวชฺชเยว อาหารํ
อาหารเตตีติ ฯ เอวํ ฆนฺเต สุตฺติ เมตฺติ ฆนฺเต พุรหฺมา
อุเปกฺขาวิหารีติ ฯ ตมฺเม อิทํ ฆนฺเต ภควา สกฺขิ ทิฏฺฐโธ ภควา ทิ
ฆนฺเต อุเปกฺขาวิหารีติ ฯ เยน โข ชีวก ราเคนฺ เยน โทเสน
เยน โมเหเน วิหเสวา ๓ อสฺส อรฺติวา อสฺส ปฏฺิฆฺวา ๓ อสฺส โส
ราโค โส โทโส โส โส โส โมโห ตถาคตฺสฺส ปหิโน อฺจฺฉินฺนฺมฺโล
ตถาวตฺถกฺโต อนภวํกฺโต आयตฺตี อนฺุปฺปาทฺทมฺโม สเจ โข
เต ชีวก อิทํ สนฺุชฺชาย ภาสิตํ อนฺุชานามิ เต เอตฺตฺนฺติ ฯ เอตฺเตว
โข ปน เม สนฺุชฺชาย ภาสิตฺตฺนฺติ ฯ

#๑ ม. ปริวิเสยฺยติ ฯ ๒ ม. ย. อยํ ปาโง นตฺถิ ฯ ๓ โป. วิหเสวา อสฺส อรฺติ

#วา อสฺส ปฏฺิฆฺวา วา อสฺส ฯ ม. ย. วิหเสวา วา ฯ ๔ ม. ปฏฺิฆฺวา วา อสฺส ฯ

[๖๐] โย โข ชีวก ตถาคคํ วา ตถาคคตสาวกํ วา อุตฺทิสฺส
ปาณํ อารภติ โส ปญฺจหิ จาเนหิ พหุํ อปฺปญฺจํ ปสวติ ยมฺปิ
โส กหปติ ๑ เอวมหา กจฺจถ อมฺกํ นาม ปาณํ อานเถตติ
อิมินา ปจฺเมเน จาเนเน พหุํ อปฺปญฺจํ ปสวติ ยมฺปิ โส ปาโณ
คตฺตปฺปเวรเกเน อนนียมาโน ทฺกฺขทฺทมนสฺสํ ปฏฺฐิตฺตเวเทติ อิมินา
ทฺตติเยเน จาเนเน พหุํ อปฺปญฺจํ ปสวติ ยมฺปิ โส เอวมหา
กจฺจถ อิมํ ปาณํ อารกเถตติ อิมินา ตตฺติเยเน จาเนเน พหุํ
อปฺปญฺจํ ปสวติ ยมฺปิ โส ปาโณ อารภียมาโน ทฺกฺขทฺทมนสฺสํ
ปฏฺฐิตฺตเวเทติ อิมินา จตฺตตฺเถเน จาเนเน พหุํ อปฺปญฺจํ ปสวติ
ยมฺปิ โส ตถาคคํ วา ตถาคคตสาวกํ วา อกปฺปิเยเน อสฺสเถตติ
อิมินา ปญฺจเมเน จาเนเน พหุํ อปฺปญฺจํ ปสวติ โย โข ชีวก
ตถาคคํ วา ตถาคคตสาวกํ วา อุตฺทิสฺส ปาณํ อารภติ โส
อิมหิ ปญฺจหิ จาเนหิ พหุํ อปฺปญฺจํ ปสวตฺติติ ฯ

[๖๑] เอวํ วุตฺเต ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควนฺตํ เอตทโวจ
อจฺจริยํ ฆนฺเต อพฺภุตํ ฆนฺเต กปฺปิยํ วัต ฆนฺเต ภิกฺขุ อหารํ
อหารเณตติ อนวชฺชํ วัต ฆนฺเต ภิกฺขุ อหารํ อหารเณตติ อภิกฺกนฺตํ
ฆนฺเต อภิกฺกนฺตํ ฆนฺเต เสยฺยเถปปี ฆนฺเต นิกฺกฺชชิตฺตํ วา อุกฺกฺชเชยฺย
ปฏฺฐิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มฺพฺพหสฺส วา มคฺคํ อจฺจิกฺเขยฺย อนฺธการ
วา เตลปฺชชิตฺตํ ฐาเรยฺย จกฺขมฺนฺโต รูปานิ ทฺกฺขนฺตฺติติ เอวมเว
ภควตา อนนฺกปฺริยาเยเน ฐมฺโม ปกาสิโต เอสาหํ ฆนฺเต ภควนฺตํ
#๑ ยฺ. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

สุตต ม. มชฌิมปณาสกั - หน้าที่ 53

สรณั คจณามิ ฌมมณจ ภิกขุสงฆณจ อุปาสกั มั ภควา

ธาเรตุ อชชตคฺเค ปาณเปตึ สรณงคตฺตุนติ ฯ

ชีวกสุตตัม นิฏฺฐิตัม ปณจมัม ฯ

อุปาลิวาสสูตร ๑

[๖๒] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา นานพฺทายํ วิหริติ
ปาวาริกมฺพวเน ฯ เตเน โข ปน สมเยเน นิกฺขุโถ นานฺนฺปุตุโต
นानพฺทายํ ปฏฺวิสฺติ มหฺติยา นิกฺขุณฺทปริสฺยา สทฺธิํ ฯ อถ โข
ทึฆตฺปสฺสึ นิกฺขุโถ นานพฺทายํ ปิณฺฑทาย จริตุวา ปจฺจนาถตฺตํ
ปิณฺฑทปาทปฏิกฺกนฺโต येเน ปาวาริกมฺพวณํ येเน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกमितฺวา ภควตา สทฺธิํ สมฺโมทิตฺติ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ
วึตฺติสฺวาเรตฺวา เอกมฺนตฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมฺนตฺตํ จิตฺติ โข ทึฆตฺปสฺสึ
นิกฺขุณฺทํ ภควา เอตทวโจ สํวิชฺชนฺติ โข ทึฆตฺปสฺสึ อาสนานิ
สเจ อากฺขฺยสิ นิสึทาทิตฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต ทึฆตฺปสฺสึ นิกฺขุโถ อลฺยตฺตรํ
นีจํ อาสนํ คเหตุวา เอกมฺนตฺตํ นิสึทิตฺติ ฯ

[๖๓] เอกมฺนตฺตํ นิสินฺนํ โข ทึฆตฺปสฺสึ นิกฺขุณฺทํ ภควาเอตทวโจ
กตฺติ ปน ตปสฺสึ นิกฺขุโถ นานฺนฺปุตุโต กมฺมมานิ ปญฺญาเปตฺติ ปาปสฺส
กมฺมสฺส กิริยาเย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺตียาติ ฯ น โข
อาวุโส โคตม อาจิณฺณํ นิกฺขุณฺทสฺส นานฺนฺปุตุตฺตสฺส กมฺมํ กมฺมมฺนฺติ
ปญฺญาเปตฺตุ ทณฺฑํ ทณฺฑานฺติ โข อาวุโส โคตม อาจิณฺณํ
นิกฺขุณฺทสฺส นานฺนฺปุตุตฺตสฺส ปญฺญาเปตฺตฺนฺติ ฯ กตฺติ ปน ตปสฺสึ
นิกฺขุโถ นานฺนฺปุตุโต ทณฺฑานานิ ปญฺญาเปตฺติ ปาปสฺส กมฺมสฺส
กิริยาเย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺตียาติ ฯ ตึณฺนิ ๒ อาวุโส โคตม
#๑ ม. อุปาลิสฺสุตฺตํ ฯ ๒ ม. ย. ตึณฺนิ โข อาวุโส ฯ

นิกฺโข นาฏปฺโต ทณฺหานิ ปญฺญาเปติ ปาปสฺส กมฺมสฺส
 กิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺติยา ๑ เสยฺยถิํ กายทณฺ्हํ
 วจิทณฺ्हํ มโนทณฺ्हนฺติ ฯ กิํ ปน ตปฺสฺสี อญฺเฏว กายทณฺ्हํ
 อญฺํ วจิทณฺ्हํ อญฺํ มโนทณฺ्हนฺติ ฯ อญฺเฏว อาวุโส
 โคตม กายทณฺ्हํ อญฺํ วจิทณฺ्हํ อญฺํ มโนทณฺ्हนฺติ ฯ
 อิมสํ ปน ตปฺสฺสี ตินฺณํ ทณฺ्हานํ เอวํ ปฏฺวิภตฺตานํ เอวํ
 ปฏฺวิสิฏฺฐานํ กตมํ ทณฺ्हํ นิกฺโข นาฏปฺโต มหาสาวชฺชตฺร
 ปญฺญาเปติ ๒ ปาปสฺส กมฺมสฺส กิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺติยา
 ยถิ วา กายทณฺ्हํ ยถิ วา วจิทณฺ्हํ ยถิ วา มโนทณฺ्हนฺติ ฯ
 อิมสํ โข อาวุโส โคตม ตินฺณํ ทณฺ्हานํ เอวํ ปฏฺวิภตฺตานํ
 เอวํ ปฏฺวิสิฏฺฐานํ กายทณฺ्हํ นิกฺโข นาฏปฺโต มหาสาวชฺชตฺร
 ปญฺญาเปติ ปาปสฺส กมฺมสฺส กิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺติยา
 โน ตถา วจิทณฺ्हํ โน ตถา มโนทณฺ्हนฺติ ฯ กายทณฺ्हนฺติ
 ตปฺสฺสี วเทสิ ฯ กายทณฺ्हนฺติ อาวุโส โคตม วทามิ ฯ กายทณฺ्हนฺติ
 ตปฺสฺสี วเทสิ ฯ กายทณฺ्हนฺติ อาวุโส โคตม วทามิ ฯ
 กายทณฺ्हนฺติ ตปฺสฺสี วเทสิ ฯ กายทณฺ्हนฺติ อาวุโส โคตม
 วทามิติ ฯ อิติห ภควา ทิฆตปฺสฺสี นิกฺโข อิมสฺมี กถาวตฺตยฺสฺมี
 ยาวตฺตยฺกํ ๓ ปตฺติฏฺจาเปสิ ฯ

[๖๔] เอวํ วุตฺเต ทิฆตปฺสฺสี นิกฺโข ภควนฺตํ เอตทโวจ
 ตวํ ปนาวุโส โคตม กติ ทณฺ्हานิ ปญฺญาเปสิ ปาปสฺส กมฺมสฺส
 #๑ ม. ปวตฺติยาติ ฯ ๒ ม. ปญฺญาเปติ ฯ ๓ ม. ยาวตฺตยฺกมฺปิ ฯ

กิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺตียาติ ฯ น โข ตปฺสฺสึ อัจฉณฺ์
ตถาคตฺสฺส ทณฺ्हํ ทณฺ्हนฺฺติ ปญฺญาเปตฺตุ กมฺมํ กมฺมนฺฺติ โข
ตปฺสฺสึ อัจฉณฺ์ ตถาคตฺสฺส ปญฺญาเปตฺตุนฺฺติ ฯ ตฺวํ ปนาวุโส
โคตม กติ กมฺมานิ ปญฺญาเปสิ ปาปสฺส กมฺมสฺส กิริยาย
ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺตียาติ ฯ ตึณฺิ โข อหํ ตปฺสฺสึ กมฺมานิ
ปญฺญาเปมิ ปาปสฺส กมฺมสฺส กิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺตียา
เสยฺยถึทํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมนฺฺติ ฯ ก็ ปนาวุโส โคตม
อญฺญทเว กายกมฺมํ อญฺญํ วจีกมฺมํ อญฺญํ มโนกมฺมนฺฺติ ฯ
อญฺญทเว ตปฺสฺสึ กายกมฺมํ อญฺญํ วจีกมฺมํ อญฺญํ มโนกมฺมนฺฺติ ฯ
อิมตํ ปนาวุโส โคตม ตึณฺ์ณ กมฺมานํ เอวํ ปฏฺวิวิทตฺตานํ เอวํ
ปฏฺวิวิทฺตฺตานํ กตมํ กมฺมํ มหาสาวชฺชตฺรํ ปญฺญาเปสิ ปาปสฺส
กมฺมสฺส กิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺตียา ยถิ วา กายกมฺมํ
ยถิ วา วจีกมฺมํ ยถิ วา มโนกมฺมนฺฺติ ฯ อิมตํ โข อหํ
ตปฺสฺสึ ตึณฺ์ณ กมฺมานํ เอวํ ปฏฺวิวิทตฺตานํ เอวํ ปฏฺวิวิทฺตฺตานํ
มโนกมฺมํ มหาสาวชฺชตฺรํ ปญฺญาเปมิ ปาปสฺส กมฺมสฺส กิริยาย
ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺตียา โน ตถา กายกมฺมํ โน ตถา
วจีกมฺมนฺฺติ ฯ มโนกมฺมนฺฺติ อาวุโส โคตม วทสิ ฯ มโน
กมฺมนฺฺติ ตปฺสฺสึ วทามิ ฯเปฯ มโนกมฺมนฺฺติ อาวุโส โคตม
วทสิ ฯ มโนกมฺมนฺฺติ ตปฺสฺสึ วทามิติ ฯ อิติห ทึมตปฺสฺสึ
นิกฺคนโถ ภควนฺฺตํ อิมสฺมี กถาวตฺตฺตฺสฺมี ยาวตฺตฺตฺยํ ปตฺติจฺญาเปตฺวา

อุฏฐายาสนา เยน นิคฺขโถ นาฏฺฐโต เตนุสฺสงฺมิ ฯ

[๖๕] เตน โข ปน สมเยน นิคฺขโถ นาฏฺฐโต มหติยา ๑
 คิหิปริสาย สทฺธิ นิสินฺโน โหติ พาลกนิยา ๒ อุปาลิปฺมุขาย ฯ
 อทฺทสา โข นิคฺขโถ นาฏฺฐโต ทิมตฺปสฺสี นิคฺขณฺถํ ทูรโตว
 อากฺขณฺถํ ทิสฺวาน ทิมตฺปสฺสี นิคฺขณฺถํ เอตทโวจ หนฺท กฺโถ
 นฺ ทวํ ตปสฺสี อากฺขณฺธิ ทิวาทิวสฺสาติ ฯ อิตฺถิ หิ โข อหํ
 ฆนฺเต อากฺขณฺมิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สนฺตีกาติ ฯ อหุ ปน
 เต ตปสฺสี สมณฺเณน โคตเมเนน สทฺธิ โกจิทเวท กถาสลฺลาไปติ ฯ
 อหุ โข เม ฆนฺเต สมณฺเณน โคตเมเนน สทฺธิ โกจิทเวท
 กถาสลฺลาไปติ ฯ ยถากถํ ปน เต ตปสฺสี อหุ สมณฺเณน โคตเมเนน
 สทฺธิ โกจิทเวท กถาสลฺลาไปติ ฯ อถ โข ทิมตฺปสฺสี นิคฺขโถ
 ยาวตโก อโหสิ ฆควตา สทฺธิ กถาสลฺลาไป ตํ สพฺพิ นิคฺขณฺตฺส
 นาฏฺฐตฺตฺส อโรเจสิ ฯ เอวํ วุตฺเต นิคฺขโถ นาฏฺฐโต
 ทิมตฺปสฺสี นิคฺขณฺถํ เอตทโวจ สาธุ สาธุ ตปสฺสี ยถา ตํ สุตฺวา
 สาวเกเนน สมฺมเทว สตฺถุ สาสนํ อาชานนฺเตเนน เอวเมว ๑ ทิมตฺปสฺสีนา
 นิคฺขณฺเณน สมณฺสฺส โคตมฺสฺส พุยาถตํ กิณฺหิ โสภติ
 ฉโว มโนทณฺโฑ อิมสฺส เอวํ โอปาริกสฺส กายทณฺฑสฺส อุปนฺิชาเย
 อถ โข กายทณฺโฑว มหาสาวชฺชตโร ปาปสฺส กมฺมสฺส กิริยาเย
 ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺติยา โน ตถา วจิทณฺโฑ โน ตถา
 มโนทณฺโฑติ ฯ

#๑ ยู. มหติยา มหติยา ฯ ๒ ม. ปริสาย ฯ ๓ ยู. เอวเมว ฯ

[๖๖] เอวัง วุตเต อุปาลี กหปติ นิคนถัง นาฏปุตติ เอตทโวจ
 สาธุ สาธุ ฆนเต ทิมตปัสสี ยถา ตัง สุตวตา สาวเกน สมุมเทว
 สตุถุ สาสนัน อชานนุเตน เอวเมว ๑ ฆทนุเตน ทิมตปัสสีนา
 สมณสฺส โคตมสฺส พุยากตัง กิณฺหิ โสภติ จโว มโนทณฺโฆ
 อิมสฺส เอวัง โอปาริกสฺส กายทณฺทสฺส อุปนิชาย อถ โข
 กายทณฺโฆว มหาสาวชชตโร ปาปสฺส กมฺมสฺส กิริยาย ปาปสฺส
 กมฺมสฺส ปวตฺติยา โน ตถา วจิทณฺโฆ โน ตถา มโนทณฺโฆ
 หนุท จาหัง ฆนเต กจฺจามิ สมณสฺส โคตมสฺส
 อิมสฺมึ กถาวตฺตสฺมึ วาหัง อโรเปสฺสามิ สเจ เม สมโณ
 โคตโม ตถา ปติฏฺฐหิสฺสติ ยถา ฆทนุเตน ตปัสสีนา ปติฏฺฐาปีตัง
 เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส ทิมโลมิกัง เอฟกั โลเมสุ กเหตุวา
 อากทฺเฌยฺย ปริกทฺเฌยฺย สมฺปริกทฺเฌยฺย เอวเมวาทัง สมณัง
 โคตมัง วาเทน วาหัง อากทฺเฌยฺสฺสามิ ปริกทฺเฌยฺสฺสามิ สมฺปริกทฺเฌยฺสฺสามิ
 เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส โสณฺฑิกากมฺมกาโร ๒
 มหนฺตัง โสณฺฑิกากิลณฺชํ ๓ กมฺภีเร อุตฺทกรหเท ปกฺขิปีตฺวา กณฺเฌ
 กเหตุวา อากทฺเฌยฺย ปริกทฺเฌยฺย สมฺปริกทฺเฌยฺย เอวเมวาทัง
 สมณัง โคตมัง วาเทน วาหัง อากทฺเฌยฺสฺสามิ ปริกทฺเฌยฺสฺสามิ
 สมฺปริกทฺเฌยฺสฺสามิ เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส โสณฺฑิกาทฺตโต
 ถาลัง ๓ กณฺเฌ กเหตุวา โอรุเนยฺย นิตฺทฺเนยฺย นิปฺโปเจยฺย ๕
 เอวเมวาทัง สมณัง โคตมัง วาเทน วาหัง โอรุณิสฺสามิ นิตฺทฺณิสฺสามิ
 #๑ ม. ยฺ. เอวเมวํ ๑ ๒ โป. โสณฺฑิกากมฺมํ กโรนฺโต ๑ ม. ยฺ. พลวา โสณฺฑิกากมฺม-
 #กโร ๑ ๓ โป. โสณฺฑิกัง กิลณฺชํ ๑ ๔ โป. ยฺ. วาลัง ๑ ๕ ยฺ. นิจฺจาทฺเฌยฺ ๑

นินโปเรตฺตสํวามิ ๑ เสยฺยถาปี นาม กุณฺชโร สกุจฺจิชายโน กมฺภีริ
โปกฺขรณฺณี โอคาทฺเตวฺวา สานฺโชรวิกั นาม กิพฺพิตชาตํ กิพฺพิต
เอวมฺเววหิ สมณฺณํ โคตมํ สานฺโชรวิกั ๒ มณฺเฑ กิพฺพิตชาตํ กิพฺพิตสํวามิ
หนฺนท จาหิ ฆนฺเต คจฺจนํ สมนฺนสฺส โคตมสฺส อิมสฺสํ กถาวตฺตสฺสํ
วาทํ อารोเปตฺตสํวามิติ ฯ คจฺจนํ ตฺวํ คหปฺติ สมนฺนสฺส
โคตมสฺส อิมสฺสํ กถาวตฺตสฺสํ วาทํ อารोเปหิ อหิ วา คหปฺติ
สมนฺนสฺส โคตมสฺส วาทํ อารोเปยฺยํ ทิฆตฺตปฺสฺสี วา นิกฺคนฺโถ
ตฺวํ วาติ ฯ

[๖๗] เอวํ วุตฺเต ทิฆตฺตปฺสฺสี นิกฺคนฺโถ นิกฺคนฺถิ นานฺนปฺตฺตํ
เอตฺตทโวจ น โข เม ตํ ฆนฺเต รุจฺจติ ยํ อุปาถิ คหปฺติ
สมนฺนสฺส โคตมสฺส วาทํ อารोเปยฺยํ สมนฺนํ หิ ฆนฺเต โคตโม
มายาวิ อวณฺณณฺนี มายิ ชานาติ ยาย อณฺณตฺตติยานิ สวาก
อวณฺณณฺณีติ ฯ อญฺจานํ โข เอตํ ตปฺสฺสี อนวกาโส ยํ อุปาถิ
คหปฺติ สมนฺนสฺส โคตมสฺส สวากตฺตํ อุปคจฺเจยฺย จานณฺจ
โข เอตํ วิหฺชติ ยํ สมนฺนํ โคตโม อุปาถิสฺส คหปฺติสฺส
สวากตฺตํ อุปคจฺเจยฺย คจฺจนํ ตฺวํ คหปฺติ สมนฺนสฺส โคตมสฺส
อิมสฺสํ กถาวตฺตสฺสํ วาทํ อารोเปหิ อหิ วา ๓ คหปฺติ สมนฺนสฺส
โคตมสฺส วาทํ อารोเปยฺยํ ทิฆตฺตปฺสฺสี วา นิกฺคนฺโถ ตฺวํ วาติ ฯ
ทฺุคฺคิยมฺปิ โข ทิฆตฺตปฺสฺสี นิกฺคนฺโถ นิกฺคนฺถิ นานฺนปฺตฺตํ เอตฺตทโวจ น
โข เม ตํ ฆนฺเต รุจฺจติ ยํ อุปาถิ คหปฺติ สมนฺนสฺส โคตมสฺส
#๑ ยฺ. นิจฺจาทฺตสํวามิ ฯ ๒ โป. สานฺโชรวิกัณฺเฑว ฯ มณฺเฑติ ปทํ นตฺถิ ฯ
#๓ ม. ยฺ. อหิ วา หิ ฯ

วาห์ อารโหเปยฺย สมโณ หิ ภนฺเต โคตโม มายาวี อวฏฺฐณฺี
 มายํ ชานาติ ยาย อณฺฺตติตฺถิยานํ สวเก อวฏฺฐณฺีตฺติ ฯ
 อฏฺฐจัน โข เอตํ ตปสฺสี อนวกาโส ยํ อุปาติ คหปติ สมณฺสฺส
 โคตมฺสฺส สวากคฺคตํ อุปคฺจเจยฺย จานณฺจ โข เอตํ วิชฺชติ
 ยํ สมโณ โคตโม อุปาติสฺส คหปติสฺส สวากคฺคตํ อุปคฺจเจยฺย
 คจฺจ ตฺวํ คหปติ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส อิมสฺมี กถาวตฺถุสฺมี วาห์
 อารโหเปหิ อหํ วา คหปติ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส วาห์ อารโหเปยฺย
 ทิฆตปสฺสี วา นิกฺคนโถ ตฺวํ วาติ ฯ ตติยมฺปิ โข ทิฆตปสฺสี
 นิกฺคนโถ นิกฺคนถํ นาฏฺปุตฺตํ เอตทโวจ น โข เม ตํ ภนฺเต รุจฺจติ
 ยํ อุปาติ คหปติ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส วาห์ อารโหเปยฺย สมโณ
 หิ ภนฺเต โคตโม มายาวี อวฏฺฐณฺี มายํ ชานาติ ยาย
 อณฺฺตติตฺถิยานํ สวเก อวฏฺฐณฺีตฺติ ฯ อฏฺฐจัน โข เอตํ ตปสฺสี
 อนวกาโส ยํ อุปาติ คหปติ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สวากคฺคตํ
 อุปคฺจเจยฺย จานณฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ สมโณ โคตโม
 อุปาติสฺส คหปติสฺส สวากคฺคตํ อุปคฺจเจยฺย คจฺจ ตฺวํ คหปติ
 สมณฺสฺส โคตมฺสฺส อิมสฺมี กถาวตฺถุสฺมี วาห์ อารโหเปหิ อหํ
 วา ๑ คหปติ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส วาห์ อารโหเปยฺย ทิฆตปสฺสี
 วา นิกฺคนโถ ตฺวํ วาติ ฯ

[๖๘] เอวํ ภนฺเตติ โข อุปาติ คหปติ นิกฺคนถสฺส นาฏฺปุตฺตสฺส
 ปฏฺฐิสฺสฺสฺสวา อฏฺฐจายาสนา นิกฺคนถํ นาฏฺปุตฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺํ
 #๑ ม. ย. อหํ วา หิ ฯ

กตฺวา เยน ปาวาริกมฺพวนํ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิเวทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทึ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน โข
อุปาลี คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ อากมา นฺ ชฺวริช ฆนฺเต
ทิมตปฺสฺสึ นิกฺคนฺโถติ ฯ อากมา ชฺวริช คหปติ ทิมตปฺสฺสึ นิกฺคนฺโถติ ฯ
อหุ ๑ ปน เต ฆนฺเต ทิมตปฺสฺสึนา นิกฺคนฺเถน สทฺธิ โกจิเทว
กถาสลฺลาไปติ ฯ อหุ โข เม คหปติ ทิมตปฺสฺสึนา นิกฺคนฺเถน
สทฺธิ โกจิเทว กถาสลฺลาไปติ ฯ ยถากถํ ปน เต ฆนฺเต อหุ
ทิมตปฺสฺสึนา นิกฺคนฺเถน สทฺธิ โกจิเทว กถาสลฺลาไปติ ฯ อถ โข
ภควา ยาวตโก อโหสิ ทิมตปฺสฺสึนา นิกฺคนฺเถน สทฺธิ กถาสลฺลาไป
ติ สพฺพํ อุปาลีสุส คหปติสุส อารโหเสตีติ ๒ ฯ เอวํ วุตฺเต อุปาลี
คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ สาธุ สาธุ ฆนฺเต ทิมตปฺสฺสึ ๓ ยถา
ติ สุตวตา สาวเณ สมฺมเทว สตฺถุ สาสนํ อาชานนฺเตน เอวเมว ๓
ทิมตปฺสฺสึนา นิกฺคนฺเถน ภควโต พุยาถติ กิณฺหิ โสภติ นโว
มโนทณฺโฑ อิมสุส เอวํ โอปาริกสุส กายทณฺฑสุส อุปนฺิชาย
อถ โข กายทณฺโฑว มหาสาวชฺชตโร ปาปสุส กมฺมสุส กิริยา
ปาปสุส กมฺมสุส ปวตฺติยา โน ตถา วจิทณฺโฑ โน ตถา
มโนทณฺโฑติ ฯ สเจ โข ตฺวํ คหปติ สจฺเจ ปติฏฺฐาย มนฺเตยฺยาสี
สียา โน เอตถ กถาสลฺลาไปติ ฯ สจฺเจ อหํ ฆนฺเต ปติฏฺฐาย
มนฺเตสุสामी โหตุ โน เอตถ กถาสลฺลาไปติ ฯ

[๖๕] ตํ ก็ มณฺณสิ คหปติ อิศฺสุส ๕ นิกฺคนฺโถ อพาริกโก
#๑ ม. อหุ โข ปน ฯ ๒ ย. อิติ สทฺโท นตฺถิ ฯ ๓ ย. ตปฺสฺสึ ฯ
#๔ ม. ย. เอวเมว ฯ ๕ ม. อิศฺสุส ฯ

ทุกขิตโต พาทุหคิลานो สีโตทกปฏิกขิตโต อุณ्होทกปฏิเสวี โส
สีโตทกั อลภमानो कालं कयेय ओमसुस ॑ पन कहपति
निकनुओ नानुपुत्तो ककुपुत्तु पणुणापेतुति १ अकुति गनुते
मनोसकुता नाम तेवा कुकुत सो उपुपुषुत्ति २ तुं गिसुस हेतु
ओसु ३ हि गनुते मनोपुणुपुषुओ कालं कुरुतेति १ कहपति कहपति ३
मनसुगुरुहि ५ मनसुगुरुत्वा ओ कुवं कहपति पुयाकुरुहि न ओ
ते सुनुथुत्ति पुुरुमेन वा पुकुणुमं पुकुणुमेन वा पुुरुमं गาสुता
ओ पन ते कहपति ऐसा वाजा सुकुजे ओं गनुते पनुतिगुया
मनुतेसुसामी ६ होतु नो ऐकुत कदासकुलापुति १ गिणुजापुि गनुते
गकुवा ऐवमाह ओ ओ गायतनुओव महासावुषुत्तुरु पापसुस
गमुसुस गुरुयाय पापसुस गमुसुस पवकुतिया नो कुता वुतिगुओ
नो कुता मनोतनुओति १

[๗๐] ตั กั มณุณสิ กหปติ อิศสุส นิกนุโถ ๗ จาคูยามสัวรสิวุโต๗
สพพวาริวาริตโต สพพวารียุตุโต สพพวาริธูโต สพพวาริมุญุโจ
โส อภิกกมนุโต ปุณุิกกมนุโต พหุ ชุทุทเท ปาณ
สงฆาณु อปาเทติ อิมสุส ปน กหปติ นิกนุโถ นานุปุตุโต กั ๘
วิปากั ปณุณาเปตุติ ๑ อสณุเจตุนิกั กनुเต นิกนุโถ นานุปุตุโต
นอ มหาสาवुषु ปณุณาเปตุติ ๑ สเจ ปน กหปติ เจเตตุติ ๑
มหาสาवुषุ กनुเต หอตุติ ๑ เจตุนั ปน กหปติ นิกนุโถ
นानุปุตุโต กิสุมั ปณุณาเปตุติ ๑ มนุทณุทสมั ปน กनुเตติ ๑
#๑ ม. อิศาสุส ๑ ๒ ปอ. อุปุปษุत्ติ ๑ ๓ ม. อมู หิ ๑ ๔ ม. พุตุยาลปนั
#นकुติ ๑ ๕ ย. อัย ปาโ จ นकुติ ๑ ๖ ม. มนุเตยยามิ ๑ ๗ ม. ऐकुตनुเตร
นानุปุตุตุติ หิสุสตุติ ๑ ๘ ม. ย. กั วิปากั ๑

คหปติ คหปติ มนสิกรโหริ มนสิกริตฺวา โข คหปติ พุยากรโหริ
น โข เต สนุชิตฺติ ปุริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมํ
ภาสิตา โข ปน เต คหปติ เอสา วาจา สจฺเจ อหํ ภนฺเต
ปติฏฺฐาย มนฺเตสฺสามิ โหตุ โน เอตฺถ กถาสลฺลาไปติ ฯ
กิลฺยาปี ภนฺเต ภควา เอวมาห อถ โข กายทณฺโฑว มหาสาวชฺชตโร
ปาปสฺส กมฺมสฺส กิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺติยา
โน ตถา วจฺิตฺตฺวา โน ตถา มโนทณฺโฑติ ฯ ตํ ก็ มลฺลลสิ
คหปติ อัย นาทฺนฺทา อิทฺธา เจว ผีตา จ พุชฺณา อากิณฺณมนฺุสฺสาติ ฯ
เอวํ ๑ ภนฺเต อัย นาทฺนฺทา อิทฺธา เจว ผีตา จ
พุชฺณา อากิณฺณมนฺุสฺสาติ ฯ ตํ ก็ มลฺลลสิ คหปติ อิท
ปุริโส อากจฺเจยฺย อุกจิตฺตาสีโก โส เอวํ วเทยฺย อหํ
ยวตฺติกา อิมิสฺสา นาทฺนฺทาย ปาณา เต เอเกน ขณฺเณ เอเกน
มฺหุตฺเตน เอกมฺมํสขลํ ๒ เอกมฺมํสปลฺลชฺชํ กริสฺสามิติ ฯ ตํ ก็ มลฺลลสิ
คหปติ ปโหติ นฺ โข โส ปุริโส ยวตฺติกา อิมิสฺสา นาทฺนฺทาย
ปาณา เต เอเกน ขณฺเณ เอเกน มฺหุตฺเตน เอกมฺมํสขลํ
เอกมฺมํสปลฺลชฺชํ กาคฺคฺนฺติ ฯ ทสปี ๓ ภนฺเต ปุริสา วิสฺมปี ภนฺเต
ปุริสา ตีสมฺปิ ภนฺเต ปุริสา จตฺตาสีสมฺปิ ภนฺเต ปุริสา ปณฺณาสมฺปิ
ภนฺเต ปุริสา นปฺปโหนฺติ ยวตฺติกา อิมิสฺสา นาทฺนฺทาย ปาณา
เต เอเกน ขณฺเณ เอเกน มฺหุตฺเตน เอกมฺมํสขลํ เอกมฺมํสปลฺลชฺชํ
กาคฺคฺ กิลฺยฺหิ โสภติ เอโก จโว ปุริโสติ ฯ ตํ ก็ มลฺลลสิ
#๑ ม. เอวํ ...มนฺุสฺสาติ อิมเ ปาจา นตฺติ ฯ ๒ ย. เอกมฺมํสขลํ ฯ ๓ ม. ทสมฺปิ ฯ

คหปติ อีชากจเฉย สมโณ วา พุราหุมโณ วา อิทฐิมา
 เจโตวสีปุตโต โส เอวံ วเทยฺย อหิ อิมิ นานพฺพุทฺติ เอเคน
 มโนปโทเสน ภสฺสํ กริสฺสามิติ ฯ ตํ ก็ มณฺณสิ คหปติ
 ปโหติ นุ โข โส สมโณ วา พุราหุมโณ วา อิทฐิมา เจโตวสีปุตโต
 อิมิ นานพฺพุทฺติ เอเคน มโนปโทเสน ภสฺสํ กาคฺคฺนฺติ ฯ
 ทสปี ฆนฺเต ๑ นานพฺพุทา วิสฺมปี ฆนฺเต นานพฺพุทา ตีสมฺปี ฆนฺเต
 นานพฺพุทา จตุตาพีสมฺปี ฆนฺเต นานพฺพุทา ปญฺจาสมฺปี ฆนฺเต
 นานพฺพุทา ปโหติ โส สมโณ วา พุราหุมโณ วา อิทฐิมา
 เจโตวสีปุตโต อิมิ นานพฺพุทฺติ ๒ เอเคน มโนปโทเสน ภสฺสํ กาคฺคฺ
 กิณฺหิ โสภติ เอกา ฉวา นานพฺพุทาติ ฯ คหปติ ๓ คหปติ มนสิกรโหติ
 นมสิกริตฺวา โข ตฺวํ คหปติ พุยากรโหติ น โข เต สนฺธิยติ
 ปุริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมํ ภาสิตา โข ปน เต
 คหปติ เอสา วาจา สจฺเจ อหิ ฆนฺเต ปติฏฺฐาย มนฺเตสฺสามิ ๓
 โหตุ โน เอตุถ กถาสลฺลาไปติ ฯ กิณฺจาปี ฆนฺเต ภควา
 เอวมาห อถ โข กายทณฺโฑว มหาสาวชฺชตโร ปาปสฺส กมฺมสฺส
 กิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺติยา โน ตถา วจิทฺถโฑ โน
 ตถา มโนทณฺโฑติ ฯ ตํ ก็ มณฺณสิ คหปติ สฺตฺนฺเต ทณฺฑกักรณฺณํ ๕
 กาลิงฺการณฺณํ ๖ เมชฺฌารณฺณํ ๗ มาตงฺการณฺณํ อรณฺณํ
 อรณฺณภูตฺนฺติ ฯ เอวံ ฆนฺเต สฺตํ เม ทณฺฑกักรณฺณํ กาลิงฺการณฺณํ
 เมชฺฌารณฺณํ มาตงฺการณฺณํ อรณฺณํ อรณฺณภูตฺนฺติ ฯ

- #๑ ม. อิเชว เอกาลปนเมว อตฺถิ ฯ ๒ ม. ยฺ. อิมิ นานพฺพุทฺติ เทว ปาจา นตฺถิ ฯ
- #๓ ม. เตนฺหิ คหปติ ฯ ทุตฺติยาลปนํ นตฺถิ ฯ ๔ ม. มนฺเตยฺยามิ ฯ ๕ ยฺ. ทณฺฑกักรณฺณํ ฯ
- #๖ ม. กาลิงฺการณฺณํ ฯ ๗ ม. เมชฺฌารณฺณํ ฯ

ทิสานํ ฌาตมฺนุสฺसानํ สาธุ โหตีติ ฯ อิมินาปาหํ ๑ ภาเนเต ภควโต
ภิกฺขุโยโส มตฺตตาย อตฺตมโน อภิริทฺฐโร ยํ มํ ภควา เอวมาห
อนฺุวิจฺจการํ โข คหปติ กโรหิ อนฺุวิจฺจกาโร ตุมฺหาทิสานํ ฌาตมฺนุสฺसानํ
สาธุ โหตีติ มํ หิ ภาเนเต อญฺญตติตฺถิยา สวากํ ลภิตฺวา
เกวลกปฺปี นาพนฺุทํ ปฏฺฐากํ ปรีหเรยฺยู อุปาลิ อมฺหากํ คหปติ
สวากตฺตํ อุปคโตติ อถ จ ปน มํ ภควา เอวมาห อนฺุวิจฺจการํ
โข คหปติ กโรหิ อนฺุวิจฺจกาโร หิ ๒ ตุมฺหาทิสานํ
ฌาตมฺนุสฺसानํ สาธุ โหตีติ เอสาหํ ภาเนเต ทฺถติยมฺปี ภควนฺุตํ
สรณํ กจฺจามิ ฌมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ มํ ภควา
ชาเรตฺถ อชฺชตคฺเค ปาณฺุเปตํ สรณฺจกตฺถนฺุติ ฯ

[๗๑] ทิฆรตฺตํ โข เต คหปติ นิคฺคนฺุถานํ โอบาณณฺุตํ กุลํ ๓
เยน เตสํ ๓ อุปคตानํ ปิณฺุทปาตํ ๕ ทาทพฺพํ มณฺุญฺเยยฺยาสีติ ฯ
อิมินาปาหํ ภาเนเต ภควโต ภิกฺขุโยโส มตฺตตาย อตฺตมโน อภิริทฺฐโร
ยํ มํ ภควา เอวมาห ทิฆรตฺตํ โข เต คหปติ นิคฺคนฺุถานํ
โอบาณณฺุตํ กุลํ ๖ เยน เตสํ ๗ อุปคตानํ ปิณฺุทปาตํ ทาทพฺพํ
มณฺุญฺเยยฺยาสีติ สุตํ เมตํ ภาเนเต สมโณ โคตโม เอวมาห
มยฺหเมว ทานํ ทาทพฺพํ นาณฺุญฺเฬสํ ทานํ ทาทพฺพํ มยฺหเมว
สวากานํ ทานํ ทาทพฺพํ นาณฺุญฺเฬสํ สวากานํ ทานํ ทาทพฺพํ
มยฺหเมว ทินฺุณํ มหปฺผลํ นาณฺุญฺเฬสํ ทินฺุณํ มหปฺผลํ มยฺหเมว
#๑ สี. อิมินาปาหํ ฯ ๒ ยฺ. หิสทฺุโท นตฺถิ ฯ ๓-๖ โป. กุลฺเวย ฯ เยนาคิ
#ปาจปทํ นตฺถิ ฯ ๔-๗ ม. ยฺ. เนสํ ฯ ๕ สี. ยฺ. ปิณฺุทกํ ฯ

สาวกานัน ทินัน มหปผลิ นาลยลล สวากานัน ทินัน มหปผลนติ
อด จ ปน มํ ภควา นิคนเถสุปี ทาเน สมหาเปติ อปีจ
ภนฺเต มยเมตถ กาลิ ชานิสฺสาม เสาหํ ภนฺเต ตติยมฺปี
ภควนฺติ สรณิ คจฺฉามิ ฌมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ มํ
ภควา ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺเปตี สรณฺจคตฺนติ ฯ

[๗๔] อด โข ภควา อุปาสิสฺส คหปติสฺส อนฺุพุพิกถิ กเถสิ
เสยฺยถิํ ทานถิํ สีลถิํ สคฺคถิํ กามานํ อาทีนํ โอรฺ
สงฺกิลลํ เนกขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสสิ ฯ ยทา ภควา อณฺณาลิ
อุปาสิ คหปติ กถฺลจฺจติ มุทฺจฺจติ วินีวรณฺจฺจติ อุทคฺคจฺจติ
ปสนฺนจฺจติ อด ยา พุทฺธานํ สามุกฺกัสิกา ฌมฺมเทสนา ตํ
ปกาเสสิ ทุกฺขํ สมุทฺธิํ นิโรธํ มคฺคํ ฯ เสยฺยถาปี นาม สฺทฺธิ
วตฺถิ อปคตกาพฺกิ สมฺมเทว รชนํ ปฏิกคฺเณหฺยฺย เอวเมว ๑
อุปาสิสฺส คหปติสฺส ตสฺมีเยว อาสเน วิรชํ วิตมฺลํ ฌมฺมจกฺขุ
อุทปาธิ ยงฺกิลฺลจฺจิ สมุทฺยฌมฺมํ สพฺพนฺติํ นิโรธฌมฺมณฺติ ฯ อด
โข อุปาสิ คหปติ ทิฏฺฐฌมฺโม ปตฺตฌมฺโม วิทิตฌมฺโม ปริโยคาพฺพหฺมฺโม
ติณฺณวิจิจฺจโฆ วิคตถกฺกโถ เวสารชฺชปฺตฺโต อปรปฺจโย
สคฺคฺ สาสเน ภควนฺติํ เอตทโวจ หนฺท จทานิ มยํ
ภนฺเต คจฺฉาม พหุจฺจา มยํ พหุกรณฺียาติ ฯ ยสฺสทานิ ตฺวํ
คหปติ กาลิ มณฺยสิตี ฯ

[๗๕] อด โข อุปาสิ คหปติ ภควโต ภาสิตํ อภินฺนุทิตฺวา
#๑ ยู. เอวเมว ฯ

อนุมโทธิวา อฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวัตฺเตวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา
เยน สกฺกํ นิเวสนฺนํ เตนฺนุปลสงฺกมฺมิ อฺปสงฺกมิตฺวา โทวาริกํ อามนฺเตสิ
อชฺชตคฺเค สมฺมํ โทวาริกํ อวารามิ ทฺวารํ นิคฺคนถานํ นิคฺคนถินํ
อนาวภูํ ทฺวารํ ภควโต สวากานํ ๑ ภิกฺขุณฺณํ ภิกฺขุณฺณินํ อฺปาสกานํ
อฺปาสิกานํ สเจ โภจิ นิคฺคนโถ อากจฺจติ ตเมนนํ ตฺวํ เอวํ
วทฺเยยาสิ ติฏฺฐจ ฆนฺเต มา ปาวิสิ อชฺชตคฺเค อฺปาลี กหฺปติ
สมณฺสสฺส โคตมฺสสฺส สวากตฺตํ อฺปคโต อวภูํ ทฺวารํ นิคฺคนถานํ
นิคฺคนถินํ อนาวภูํ ทฺวารํ ภควโต สวากานํ ภิกฺขุณฺณํ ภิกฺขุณฺณินํ
อฺปาสกานํ อฺปาสิกานํ สเจ เต ๒ ฆนฺเต ปิณฺฑทฺเทน อตฺถโถ เอตฺถเว
ติฏฺฐจ เอตฺถเว เต ๓ อหริสฺสฺสนฺตํ ๑ เอวํ ฆนฺเตติ โข โทวาริโก
อฺปาลีสฺส กหฺปติสฺส ปจฺจสฺสโสติ ๑

[๗๖] อสฺสโสติ โข ทิฆมตฺปสฺสึ นิคฺคนโถ อฺปาลี กิร กหฺปติ
สมณฺสสฺส โคตมฺสสฺส สวากตฺตํ อฺปคโตติ ๑ อถ โข ทิฆมตฺปสฺสึ
นิคฺคนโถ เยน นิคฺคนโถ นาฏฺฐปฺตฺโต เตนฺนุปลสงฺกมฺมิ อฺปสงฺกมิตฺวา
นิคฺคนถํ นาฏฺฐปฺตฺตํ เอตทโวจ สุตํ ๓ เมตฺตํ ฆนฺเต อฺปาลี กิร
กหฺปติ สมณฺสสฺส โคตมฺสสฺส สวากตฺตํ อฺปคโตติ ๑ อฏฺฐจัน โข
เอตํ ตปสฺสึ อนวกาโส ยํ อฺปาลี กหฺปติ สมณฺสสฺส โคตมฺสสฺส
สวากตฺตํ อฺปคจฺเจยฺย จานญฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ สมโณ
โคตโม อฺปาลีสฺส กหฺปติสฺส สวากตฺตํ อฺปคจฺเจยฺยติ ๑ ทฺตฺติยมฺปิ
โข ทิฆมตฺปสฺสึ นิคฺคนโถ นิคฺคนถํ นาฏฺฐปฺตฺตํ เอตทโวจ สุตํ เมตฺตํ
#๑ ม. ย. สวากานนฺติ นตฺติ ๑ ๒-๓ ม. โว ๑ ๔ ม. สุตเมตฺตํ ๑

ภนฺเต อุปาถิ กิร คหปถิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สวากตฺตํ
อุปกโตถิ ฯ อฏฺฐจันฺ โข เอตํ ตปสฺสึ อนวกาโส ยํ อุปาถิ
คหปถิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สวากตฺตํ อุปคจฺเจยฺย จานญฺจ โข
เอตํ วิชฺชติ ยํ สมโณ โคตโม อุปาถิสฺส คหปถิสฺส สวากตฺตํ
อุปคจฺเจยฺยติ ฯ ตติยมฺปิ โข ทิฆตปสฺสึ นิคฺคฺโค นิคฺคฺกํ นาฏฺฐปฺตํ
เอตทโวจ สุตํ เมตํ ภนฺเต อุปาถิ กิร คหปถิ สมณฺสฺส
โคตมฺสฺส สวากตฺตํ อุปกโตถิ ฯ อฏฺฐจันฺ โข เอตํ ตปสฺสึ
อนวกาโส ยํ อุปาถิ คหปถิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สวากตฺตํ
อุปคจฺเจยฺย จานญฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ สมโณ โคตโม
อุปาถิสฺส คหปถิสฺส สวากตฺตํ อุปคจฺเจยฺยติ หนฺนทาหํ ภนฺเต
คจฺฉามิ ยาว ชานามิ ยถิ วา อุปาถิ คหปถิ สมณฺสฺส
โคตมฺสฺส สวากตฺตํ อุปกโต ยถิ วา โนถิ ฯ คจฺฉ ๑ ตวํ ตปสฺสึ
ชานาถิ ยถิ วา อุปาถิ คหปถิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สวากตฺตํ
อุปกโต ยถิ วา โนถิ ฯ

[๗๗] อถ โข ทิฆตปสฺสึ นิคฺคฺโค เยน อุปาถิสฺส คหปถิสฺส
นิเวสนํ เตนฺนฺปสฺสฺกมฺมิ ฯ อทฺทสา โข โทวาริโก ทิฆตปสฺสึ
นิคฺคฺกํ ทูรโตว อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน ทิฆตปสฺสึ นิคฺคฺกํ เอตทโวจ
ติฏฺฐจ ภนฺเต มา ปาวิสิ อชฺชตคฺเค อุปาถิ คหปถิ สมณฺสฺส
โคตมฺสฺส สวากตฺตํ อุปกโต อวภูํ ทวารํ นิคฺคฺกานํ นิคฺคฺกีนํ
อนาวภูํ ทวารํ ภควโต สวากานํ ภิกฺขุณํ ภิกฺขุณีนํ อุปาสกานํ
#๑ ไป. สจฺจํ ฯ

อุปาสิกานั สเจ เต ฆนเต ปิณฑเกน อตุโถ เอตุเถว ติฏฐ
 เอตุเถว เต อหริสฺสนุตีติ ฯ น เม อาวุโส ปิณฑเกน อตุโถติ
 วตฺวา ตโต ปุณฺณิวตฺติตฺวา เยน นิกฺขุโถ นาฏฺฐปุตฺโต เตนุปลฺสงฺกมิ
 อุปฺสงฺกมิตฺวา นิกฺขุณฺถิ นาฏฺฐปุตฺติ เอตทโวจ สจฺจึเยว โข ฆนเต
 ยั อุปาลิ คหปติ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สวากคฺคฺติ อุปคโต เอตฺ
 โข เต อหิ ฆนเต นาลคฺคฺติ น โข เม ตํ ๑ ฆนเต รุจฺจติยั
 อุปาลิ คหปติ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส วาหิ อโรเปยฺย สมโณ หิ
 ฆนเต โคตโม มายาวี อวณฺณูณิ มายั ชานาติ ยาย อณฺณตฺตติยานั
 สวากเ อวณฺณูณฺตีติ อวณฺณู โข เต ฆนเต อุปาลิ
 คหปติ สมณฺเนน โคตเมเน อวณฺณูณิยา มายายาติ ฯ อณฺจานั โข
 เอตํ ๒ ทิฆตฺปสฺสี อนวกาโส ยั อุปาลิ คหปติ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส
 สวากคฺคฺติ อุปคจฺเจยฺย จานณฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยั สมโณ
 โคตโม อุปาลิสฺส คหปติสฺส สวากคฺคฺติ อุปคจฺเจยฺยาติ ฯ ทุตฺติยมุปี
 โข ๓ ทิฆตฺปสฺสี นิกฺขุโถ นิกฺขุณฺถิ นาฏฺฐปุตฺติ เอตทโวจ สจฺจึเยว
 โข ฆนเต ยั อุปาลิ คหปติ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สวากคฺคฺติ
 อุปคโต เอตํ โข เต อหิ ฆนเต นาลคฺคฺติ น โข เม ฆนเต
 รุจฺจติ ยั อุปาลิ คหปติ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส วาหิ อโรเปยฺย
 สมโณ หิ ฆนเต โคตโม มายาวี อวณฺณูณิ มายั ชานาติ ยาย
 อณฺณตฺตติยานั สวากเ อวณฺณูณฺตีติ อวณฺณู โข เต ฆนเต
 #๑ ม. อัย ปาโจ นคฺคิ ฯ ๒ ย. ม. ทิฆตฺติ น ทิสฺสติ ฯ
 #๓ โป. ย. ทุตฺติยมุปี โข...ตติยมุปี โข ทิฆตฺปสฺสีติ ทิสฺสติ ฯ

อุปาลี คหปติ สมณเณ โคตเมน อวภูณินิยา มายายาติ ฯ
อฏฺฐจัน โข เอตํ ตปสฺสี อนวกาโส ยํ อุปาลี คหปติ สมณสฺส
โคตมสฺส สวากคฺคตํ อุปคจฺเจยฺย จานณฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ
สมโณ โคตโม อุปาลีสฺส คหปติสฺส สวากคฺคตํ อุปคจฺเจยฺย ๑ [๒] หนฺท
จําหํ ตปสฺสี คจฺฉามิ ยาว ๓ สามํเยว ชานามิ ยถิ วา อุปาลี
คหปติ สมณสฺส โคตมสฺส สวากคฺคตํ อุปคโต ยถิ วา โนติ ฯ

[๑๘] อถ โข นิคฺคฺโค นานฺนํปฺตโต มหติยา นิคฺคฺคปริสาย
สทฺธิ เยน อุปาลีสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนฺนํปฺตงฺกมิ ฯ อทฺทสา
โข โทวารโก นิคฺคฺคํ นานฺนํปฺตตํ ทูโรโตว อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน
นิคฺคฺคํ นานฺนํปฺตตํ เอตทโวจ ติฏฺฐจ ฆนฺเต มา ปาวิสิ อชฺชตคฺเค
อุปาลี คหปติ สมณสฺส โคตมสฺส สวากคฺคตํ อุปคโต อวภู
ทวารํ นิคฺคฺคจัน นิคฺคฺคจัน อนาวภู ทวารํ ฆกฺวโต สวากจัน
ภิกฺขุจัน ภิกฺขุจัน อุปาสกจัน อุปาสิกจัน สจฺเจ เต ฆนฺเต ปิณฺฑกเณ
อตุโถ เอตฺถเอว ติฏฺฐจ เอตฺถเอว เต อหริสฺสนฺตํติ ฯ เตนฺนํ 8
สมฺม โทวาริก เยน อุปาลี คหปติ เตนฺนํปฺตงฺกมิ อุปฺตงฺกมิตฺวา
อุปาลี คหปติ เอวํ วเทหิ นิคฺคฺคโค ๓ นานฺนํปฺตโต มหติยา นิคฺคฺคปริสาย
สทฺธิ พหิทฺวารโกฏฺฐเก จิโต โส เต ทสฺสนกาโมติ ฯ
เอวํ ฆนฺเตติ โข โทวารโก นิคฺคฺคสฺส นานฺนํปฺตตสฺส ปฏฺฐิสฺสจฺวา
เณ อุปาลี คหปติ เตนฺนํปฺตงฺกมิ อุปฺตงฺกมิตฺวา อุปาลี คหปติ
เอตทโวจ นิคฺคฺคโค ฆนฺเต นานฺนํปฺตโต มหติยา นิคฺคฺคปริสาย
#๑ ม. อุปคจฺเจยฺยาติ ฯ ๒ ม. ย. ตติยมฺปิ โข ทิมตปสฺสี ฯเปฯ อุปคจฺเจยฺย ฯ
#๓ ม. ยาว จําหํ ฯ ๔ ม. นิคฺคฺคโค ฆนฺเต ฯ

สทฐี พหิทวารโกฏฐเก จิตโต โส เต ทสฺสนกาโมติ ฯ เตนหิ
สมฺม โทวาริก มชฺฌิมาย ทวารสาทาย อาสนานิ ปณฺญาเปสีติ ๑ ฯ
เอวํ ฆนฺเตติ โข โทวาริกโก อุปาติสฺส คหปติสฺส ปฏิสฺสุตฺวา
มชฺฌิมาย ทวารสาทาย อาสนานิ ปณฺญาเปตฺวา เยน อุปาติ
คหปติ เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อุปาตี คหปตี เอตทโวจ
ปณฺญตฺตานิ โข ฆนฺเต มชฺฌิมาย ทวารสาทาย อาสนานิ ยสฺสทานิ
กาคํ มณฺญสีติ ฯ อถ โข อุปาติ คหปติ เยน มชฺฌิมา ทวารสาตา
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ยํ ตตฺถ อาสนํ อคฺคณฺจ เสฏฺฐณฺจ
อุตฺตมณฺจ ปณฺีตณฺจ ตตฺถ สามํ ๒ นิสีทิตฺวา โทวาริกํ อามนฺเตสิ
เตนหิ สมฺม โทวาริก เยน นิกนฺโถ นาฏฺปุตฺโต เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา นิกนฺถํ นาฏฺปุตฺตํ เอวํ วเทหิ อุปาติ ฆนฺเต คหปติ
เอวมาห ปวิส กิร ฆนฺเต สเจ อากงฺขสีติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ
โข โทวาริกโก อุปาติสฺส คหปติสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน นิกนฺโถ
นาฏฺปุตฺโต เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา นิกนฺถํ นาฏฺปุตฺตํ เอตทโวจ
อุปาติ ฆนฺเต คหปติ เอวมาห ปวิส กิร ฆนฺเต สเจ อากงฺขสีติ ฯ
อถ โข นิกนฺโถ นาฏฺปุตฺโต มหติยา นิกนฺถปริสาย สทฐี เยน
มชฺฌิมา ทวารสาตา เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ

[๗๕] อถ โข อุปาติ คหปติ ยํ สฺทํ ปุพฺเพ ๓ ยโต ปสฺสติ
นาฏฺปุตฺตํ ๓ ทูรโตว อากจฺจนฺตํ ทิสฺวาน ตโต ปจฺจุคฺคณฺตฺวา ยํ
ตตฺถ อาสนํ อคฺคณฺจ เสฏฺฐณฺจ อุตฺตมณฺจ ปณฺีตณฺจ ตํ
#๑ ม. ปณฺญาเปสีติ ฯ ๒ ย. สามนฺติ นตฺถิ ฯ ๓ ม. ปุพฺเพว ฯ ๔ ม. นิกนฺถํ
#นาฏฺปุตฺตํ ฯ

อุตุตราสงเคน สัมชชิตฺวา ๑ ปริกฺคเหตฺวา นิสิตฺทาเปติ โสทานิ ยํ
ตตฺถ อาสนํ อกฺคณฺจ เสฏฺฐณฺจ อุตุตฺตมณฺจ ปณฺีตฺตณฺจ ตตฺถ
สํมํ นิสิตฺติตฺวา นิกฺคนถํ นาฏฺฐปฺตฺตํ เอตฺทโวจ สํวิชฺชนฺติ โข ฆนฺเต
คหฺปติ ๒ อาสนานิ สเจ อากฺกขฺติ นิสิตฺทาติ ฯ เอวํ วุตฺเต นิกฺคนโถ
นาฏฺฐปฺตฺโต อุปาสี คหฺปตี เอตฺทโวจ อุมฺมตฺโตสิ ตฺวํ คหฺปติ
ทตฺโตสิ ตฺวํ คหฺปติ กจฺฉามหํ ฆนฺเต สมณฺสฺส โคตฺมสฺส
วาทํ อารोเปสฺสามิตฺติ คนฺตฺวาน มหฺตาสี ๓ วาทสงฺฆาณฺเณ ปฏฺิฏฺกโก
อากฺโต เสยฺยถาปี คหฺปติ ปุริโส อณฺฑหารโก คนฺตฺวา อุพฺภเตหิ
อณฺฑเทหิ อากฺกเจยฺย เสยฺยถา วา ปน คหฺปติ ปุริโส อกฺกขฺิกหารโก
คนฺตฺวา อุพฺภเตหิ อกฺกขฺิหิ ๓ อากฺกเจยฺย เอวเมว โข ตฺวํ
คหฺปติ กจฺฉามหํ ฆนฺเต สมณฺสฺส โคตฺมสฺส วาทํ อารोเปสฺสามิตฺติ
คนฺตฺวา มหฺตาสี วาทสงฺฆาณฺเณ ปฏฺิฏฺกโก อากฺโต อวฏฺุโฏ ๕
โขสิ ตฺวํ คหฺปติ สมณฺเณ โคตฺเมน อวฏฺุณฺเณ นียา มายายาติ ฯ

[๘๐] ภาทฺธิกา ฆนฺเต อวฏฺุณฺเณ นียา กลฺยาณิ ฆนฺเต
อวฏฺุณฺเณ นียา ปิยา เม ฆนฺเต ฉาติสาโลหิตา อิมาย
อวฏฺุณฺเณ นียา อวฏฺุณฺเณ ยํ ปิยานมฺปิ เม อสฺส ฉาติสาโลหิตานํ
ทิมฺรตฺตํ หิตาย สฺขาย สพฺเพ เจปี ฆนฺเต ขตฺติยา อิมาย
อวฏฺุณฺเณ นียา อวฏฺุณฺเณ ยํ สพฺเพสํ นมฺปิ สส ขตฺติยานํ ทิมฺรตฺตํ
หิตาย สฺขาย สพฺเพ เจปี ฆนฺเต พฺราหฺมณา ฯเปฯ เวสฺสา
ฯเปฯ สฺสทฺทา อิมาย อวฏฺุณฺเณ นียา อวฏฺุณฺเณ ยํ สพฺเพสํ นมฺปิ สส

#๑ ย. ปมชชิตฺวา ฯ ม. สมมชชิตฺวา ฯ ๒ ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓ ม. มหฺตาสี ฯ
#๔ ม. อกฺกขฺิหิ ฯ ๕ ม. อวฏฺุโฏสิ โข ฯ

สุทฺถานั ทิฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สทฺเวโก ๑ เจปิ ฆนฺเต โลโก
สมารโก สพฺรหฺมโก สสฺสมณพฺราหฺมณิ ปชา สทฺเวมนุสฺสา อิมาย
อาวกฺกณฺนิยา อวกฺกณฺเอย ๒ สทฺเวกสฺสปีสฺส ๓ โลกสฺส สมารกสฺส
สพฺรหฺมกสฺส สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สทฺเวมนุสฺสาย ทิฆรตฺตํ
หิตาย สุขายาติ ๓ เตนหิ ฆนฺเต อุปมํ เต กริสฺสามิ อุปมายปิเชกฺจเจ
วิญญู ปฺริสา ภาสิตสฺส อตฺถํ ชานนฺติ ๕ ฯ

[๘๑] กฺุตปฺพุพฺพิ ฆนฺเต อณฺตตรสฺส พฺราหฺมณสฺส ชินฺณสฺส
วฺุฑฺฒสฺส มหฺลลกสฺส ทฺหฺรา ๖ มาณฺวิกา ปชาปตี อโหสิ กพฺภินิ
อุปฺวิชฺฌณา ฯ อถ โข ฆนฺเต สฺวา มาณฺวิกา ตํ พฺราหฺมณั
เอตทโวจ กจฺจ ตฺวํ พฺราหฺมณ อापณา มกฺกณฺจฺฉาปํ กิณฺติวฺวา
อานนฺหิ โย เม กุมารกสฺส กิพฺวาปนโก ฆวิสฺสตีติ ฯ เอวํ วฺุฑฺเต
ฆนฺเต ๗ โส พฺราหฺมโณ ตํ มาณฺวิกํ เอตทโวจ อากเมหิ ตาว
โกติ ยาว วิชฺขายสิ สเจ ตฺวํ โกติ กุมารํ วิชฺขายิสฺสสิ ตสฺสา
เต อหํ อापณา มกฺกณฺจฺฉาปํ กิณฺติวฺวา อานิสฺสามิ โย เต
กุมารกสฺส กิพฺวาปนโก ฆวิสฺสตี สเจ ปน ตฺวํ โกติ กุมารํ
วิชฺขายิสฺสสิ ตสฺสา เต อหํ อापณา มกฺกณฺจฺฉาปํ กิณฺติวฺวา
อานิสฺสามิ ยา เต กุมาริกาย กิพฺวาปนิกา ฆวิสฺสตีติ ฯ ทฺุติยมฺปิ
โข ฆนฺเต สฺวา มาณฺวิกา ตํ พฺราหฺมณั เอตทโวจ กจฺจ ตฺวํ
พฺราหฺมณ อापณา มกฺกณฺจฺฉาปํ กิณฺติวฺวา อานนฺหิ โย เม
กุมารกสฺส กิพฺวาปนโก ฆวิสฺสตีติ ฯ ทฺุติยมฺปิ โข ฆนฺเต โส
#๑ ม. สทฺเวโกปิ เจ ฯ ๒ ม. อวกฺกณฺเอยุํ ฯ ๓ ม. ปิสฺสาติ นตฺถิ ฯ
#๔ ยฺ. อิตฺสทฺุโท นตฺถิ ฯ ๕ ยฺ. อาชานนฺติ ฯ ๖ ม. ทฺหฺริมาณฺวิกา ฯ
#๗ ม. ฆนฺเตติ อาลปนปทํ นตฺถิ ฯ

พฺราหฺมโณ ตํ มาณวิกํ เอตทโวจ อากเมหิ ตาว โภติ ยาว
วิชายสิ สเจ ตฺวํ โภติ กุมารกํ วิชายิสฺสสิ ตสฺสา เต อหิ
อาปณา มกฺกญฺจนาปํ กิณฺติวา อานิสฺสามิ โย เต กุมารกสฺส
กีพาปนโก ภวิสฺสติ สเจ ปน ตฺวํ โภติ กุมารกํ วิชายิสฺสสิ
ตสฺสา เต อหิ อาปณา มกฺกญฺจนาปํ กิณฺติวา อานิสฺสามิ ยา
เต กุมาริกาย กีพาปนิกา ภวิสฺสตีติ ฯ ตติยมปิ โข ภนฺเต สา
माणิกา ตํ พฺราหฺมณํ เอตทโวจ กจฺจ ตฺวํ พฺราหฺมณ อาปณา
มกฺกญฺจนาปํ กิณฺติวา อานนฺทึ โย เม กุมารกสฺส กีพาปนโก
ภวิสฺสตีติ ฯ อถ โข ภนฺเต โส พฺราหฺมโณ ตสฺสา มาณวิกาย
สารตุโต ปฎิพทฺชจตุโต อาปณา มกฺกญฺจนาปํ กิณฺติวา
อานตฺวา ตํ มาณวิกํ เอตทโวจ อຍိ เต โภติ มยา ๑ อาปณา
มกฺกญฺจนาปโก กิณฺติวา อานีโต โย เต กุมารกสฺส กีพาปนโก
ภวิสฺสตีติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต สา มาณิกา ตํ พฺราหฺมณํ
เอตทโวจ กจฺจ ตฺวํ พฺราหฺมณ อิมํ มกฺกญฺจนาปํ อาทาย เยน
รตฺตปาณิ รชกปฺตุโต เตนฺอุปสงฺกมิ ๒ อุปสงฺกมิตฺวา รตฺตปาณิ รชกปฺตุตํ
เอวํ วเทหิ อิจฺฉามหิ สมฺม รตฺตปาณิ อิมํ มกฺกญฺจนาปํ
ปีตาวเลปนํ นาม รงฺกชาตํ รชิตํ ๓ อาโกฏฺฐิตปฺจจาโกฏฺฐิตํ
อุภโตภาควิมฺภฺจฺนติ ฯ อถ โข ภนฺเต โส พฺราหฺมโณ ตสฺสา
माणวิกาย สารตุโต ปฎิพทฺชจตุโต ๓ มกฺกญฺจนาปํ อาทาย เยน
#๑ ม. ยฺ. อຍิ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒ ยฺ. เตนฺอุปสงฺกม ฯ ๓ สී. ยฺ. รณฺชิตํ ฯ
#๔ ยฺ. ตนฺตึ ทิสฺสติ ฯ

รตตปาณี รชกปุตโต เตนุปลสงกมิ อุปสงกมิตวา รตตปาณี รชกปุตต์
เอตทโวจ อิจฺฉามหิ สมฺม รตตปาณี อิมิ มกฺกฏจฺฉาปกั
ปีตาวเลปนั นาม รงฺกชาตึ รชิตึ อาโกฏฺฐิตปจฺจาโกฏฺฐิตึ
อุภโตภาควิมฺภฺจนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต ฆนฺเต รตตปาณี รชกปุตโต
ตึ พุราหฺมณั เอตทโวจ อัย โข เต ฆนฺเต มกฺกฏจฺฉาปโก
รงฺกขโม หิ โข โน อาโกฏฺฐนฺกขโม โน วิมฺชชนฺกขโมติ ฯ
เอวเมว โข ฆนฺเต พาลานั นิคฺคณฺถานั วาโท รงฺกขโม หิ โข
พาลานั โน ปณฺฑิตานั โน อนุโยคฺกขโม โน วิมฺชชนฺกขโม ฯ
อถ โข ฆนฺเต โส พุราหฺมณเ อปเรณ สมเยน นวํ ทุสฺสยฺกั
อาทาย येन รตตปาณี รชกปุตโต เตนุปลสงกมิ อุปสงกมิตวา
รตตปาณี รชกปุตต์ เอตทโวจ อิจฺฉามหิ สมฺม รตตปาณี
อิมิ นวํ ทุสฺสยฺกั ปีตาวเลปนั นาม รงฺกชาตึ รชิตึ อาโกฏฺฐิตปจฺจาโกฏฺฐิตึ
อุภโตภาควิมฺภฺจนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต ฆนฺเต รตตปาณี
รชกปุตโต ๑ พุราหฺมณั เอตทโวจ อิทํ โข เต ฆนฺเต นวํ
ตุสฺสยฺกั รงฺกขมญฺเจว อาโกฏฺฐนฺกขมญฺจ วิมฺชชนฺกขมญฺจจาติ ฯ
เอวเมว โข ฆนฺเต ตสฺส ภควโต วาโท อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
รงฺกขโม เจว ปณฺฑิตานั โน พาลานั อนุโยคฺกขโม จ
วิมฺชชนฺกขโม จาติ ฯ สราชิกา โข ตึ คหปติ ปรีสา เอวํ
ชานาติ อุปาลิ คหปติ นิคฺคณฺถสฺส นาฏฺปุตฺตสฺส สาวโกติ กสฺส
ตึ คหปติ สวากั ชาเรมาติ ฯ

#๑ ม. ย. ตั ฯ

[๘๒] เอวํ วุตเต อุปาลี กหปติ อฏฺฐายาสนา เอกังสิ
 อุตฺตราสํกั กริตฺวา เยน ภควา เตนฺนชฺชติมฺปณฺนามตฺวา นิกฺคนถิ
 นาฏฺฐปฺตํ เอตทวโจ เตนฺนํ ภาเน สฺสโณหิ ยสฺสาหิ สาวโก ๑
 ธีรสฺส วิคตโมหสฺส ๒ ปภินฺนชิลสฺส ๓ วิชิตฺวิชยสฺส อนิฆสฺส สฺสสมจิตฺตสฺส
 พุทฺธสีลสฺส สาธฺมฺปญฺญสฺส เวสมนฺตรสฺส ๓ วิมลสฺส ภควโต
 ตสฺส สาวโกหฺมสมฺมิ อถกฺกธิตฺสฺส ตฺสิตฺสฺส วนฺตโลกามิสฺส มุทิตฺสฺส
 กตสมณฺสสฺส มนุชฺสสฺส อนฺติมสฺสธีรสฺส ๕ นรสฺส อนินฺปมสฺส
 วิรัชสฺส ภควโต ตสฺส สาวโกหฺมสมฺมิ อลิสฺยสฺส กุสลสฺส ๖ เวนยิกสฺส
 สารถิวรสฺส อนฺตฺตฺรสฺส รุจิริชฺมมฺสสฺส นิกกขฺยสฺส ปภาสกรสฺส ๗
 มานจฺฉิตฺสฺส วีรสฺส ภควโต ตสฺส สาวโกหฺมสมฺมิ นิสภสฺส อปฺปเมยฺยสฺส
 คมฺภีรสฺส โมนปฺปตฺตสฺส เขมฺงกรสฺส เวทสฺส ๘ ชมฺมภฺจสฺส
 สฺสํวุตฺตสฺส ๙ สํกาคิตฺสฺส มุตฺตสฺส ภควโต ตสฺส สาวโกหฺมสมฺมิ
 นาคสฺส ปนฺตเสนสฺส จินฺสยฺโยชนสฺส มุตฺตสฺส ปภฺมฺนตฺกสฺสจ
 โมนสฺส ๑๐ ปนฺนชฺชสฺส วิตฺรากลสฺส ทนฺตสฺส นิปฺปปญฺจสฺส
 ภควโต ตสฺส สาวโกหฺมสมฺมิ อธิสฺตตฺตมฺสสฺส อกฺุหสฺส เตวิชฺชสฺส
 พุรฺหฺมสฺตตฺตสฺส ๑๑ นฺหาตฺกสฺส ปทกฺสฺส ๑๒ ปสฺสทฺทสฺส วิทิตเวทสฺส
 ปุรินฺททสฺส สกฺกสฺส ภควโต ตสฺส สาวโกหฺมสมฺมิ อริยสฺส
 ภาวิตฺตสฺส ปตฺติปตฺตสฺส เวยฺยการณฺสสฺส สติมโต วิปสฺสสีสฺส
 อนภินฺตสฺส โน อปณฺตสฺส อาเนชฺชสฺส วสิปฺปตฺตสฺส ภควโต ตสฺส
 #๑ ม. สาวโกติ ฯ ๒ โป. วิคตโมหสฺส ฯ ๓ ม. ภินฺนชิลสฺส ฯ
 #๔ สී. ย. เวสฺสนฺตรสฺส ฯ ๕ ม. ย. อนฺติมสฺสธีรสฺส ฯ ๖ สී. กลสฺส ฯ
 #๗ ม. ปภาสกรสฺส ฯ ๘ สී. ม. เทวสฺส ฯ ๙ ม. ย. สํวุตฺตสฺส ฯ
 #๑๐ ย. โชนสฺส ฯ ๑๑ ม. ย. พุรฺหฺมปตฺตสฺส ฯ ๑๒ โป. ปทกรณฺสสฺส ฯ

สาวโกหมสมิ สมมุคตสฺส ฉายิสฺส อนนุคตบุตรสฺส สุทฺธสฺส
อสิตสฺส อปฺปภิตสฺส ๑ ปวิวิตฺสฺส อคฺคปฺตตสฺส ตินฺณสฺส ตารยฺนตสฺส
ภควโต ตสฺส สาวโกหมสมิ สฺนตสฺส ฐฺริปณฺณสฺส
มหาปณฺณสฺส วิตฺตโลภสฺส ตถาคตสฺส สุกตสฺส อปฺปฏฺฐิํคฺคสฺส
อสมสฺส วิสฺสารทสฺส นิปฺปนสฺส ภควโต ตสฺส สาวโกหมสมิ
ตณฺหจฺฉินฺทิสฺส ๒ พุทฺธสฺส วิตฺตมฺสฺส อนฺนปฺลิตฺตสฺส อาหุเนยฺยสฺส
ยกฺขสฺส อุตฺตมปฺคฺคสฺส อตฺตสฺส มหโต ยสฺสคฺคปฺตตสฺส ภควโต
ตสฺส สาวโกหมสมิํติ ๑

[๘๑] กทา สณฺณพฺพหา ปน เต กหปติ อิมํ สมณฺณสฺส
โคตมสฺส วณฺณาติ ๑ เสยฺยถาปี ฆนฺเต นานาปฺปฺพานํ มหาปฺปฺพราสี
ตเมนํ ทกฺโข มาลาการโรวา มาลาการนฺเดวาลี วา วิจิตฺรมาลี ๑
กนฺเดยฺย เอวเมว โข ฆนฺเต โส ภควา อนกฺวณฺโณ อนกสฺตวณฺโณ
โก หิ ฆนฺเต วณฺณารหสฺส วณฺณํ น กริสฺสตีติ ๑

อถ โข นิกฺคนฺนสฺส นาฏฺปฺตตสฺส ภควโต สกฺการํ อสฺหมานสฺส
ตตฺถเวว อฺฉนฺหํ โลหิตํ มุขโต อุกฺคณฺณิํติ ๑

อุปาสิวาทสฺสตุตํ นิฏฺฐิตํ นฏฺฐิํ ๑

#๑ ย. อปฺปหีนสฺส ๑ ๒ ม. ตณฺหจฺฉินฺทิสฺส ๑

#๓ ม. วิจิตฺตํ มาลี ๑ ย. วิจิตฺร ๑

กุกกุโรวาทสูตร

[๘๔] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา โกลิเยสุ วิหรตฺติ
 หลัททวสนํ นาม โกลิยานํ นิคโม ฯ อถ โข ปุณฺณโณ จ
 โกลิยปุตุโต โควตฺติโก อเจโล จ เสนิโย กุกฺกุรวตฺติโก เยน
 ภควา เตนฺอุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา ปุณฺณโณ โกลิยปุตุโต
 โควตฺติโก ภควนฺตํ อภิวัตฺเตวา เอกมนฺตํ นิสีทึ ฯ อเจโล ปน
 เสนิโย กุกฺกุรวตฺติโก ภควตา สทฺธี สมฺโมทึ สมฺโมทณิยํ กถํ
 สาราณิยํ วิตฺติสารถฺวา กุกฺกุโรว ปตฺติกฺุณฺจิตฺวา ๑ เอกมนฺตํ นิสีทึ ฯ
 เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ปุณฺณโณ โกลิยปุตุโต โควตฺติโก ภควนฺตํ
 เอตทวโจ อยํ ฆนฺเต อเจโล เสนิโย กุกฺกุรวตฺติโก ทฺกกรการโก
 ฌมายํ ๒ นิกฺขิตฺตํ โภชนํ ๓ ภูตฺตํ ตสฺส ตํ กุกฺกุรวตฺตํ ทิฆรตฺตํ
 สมตฺตํ สมาทินฺนํ ตสฺส กา คติ โโก อภิสมฺปฺราโยติ ฯ อถ
 ปุณฺณณฺ ติฏฺฐเตตํ มา มํ เอตํ ปุจฺฉิตฺติ ฯ ทฺติยมฺปิ โข ปุณฺณโณ
 โกลิยปุตุโต โควตฺติโก ภควนฺตํ เอตทวโจ อยํ ฆนฺเต อเจโล
 เสนิโย กุกฺกุรวตฺติโก ทฺกกรการโก ฌมายํ นิกฺขิตฺตํ โภชนํ ภูตฺตํ
 ตสฺส ตํ กุกฺกุรวตฺตํ ทิฆรตฺตํ สมตฺตํ สมาทินฺนํ ตสฺส กา คติ โโก
 อภิสมฺปฺราโยติ ฯ อถ ปุณฺณณฺ ติฏฺฐเตตํ มา มํ เอตํ ปุจฺฉิตฺติ
 ตฺติยมฺปิ โข ปุณฺณโณ โกลิยปุตุโต โควตฺติโก ภควนฺตํ เอตทวโจ
 #๑ สึ. ยฺ. ปตฺติกฺุชฺชิตฺวา ฯ ๒ ม. ฌมานิกฺขิตฺตํ ฯ ๓ ยฺ. อยํ ปาโง นตฺถิ ฯ

อัย ภนฺเต อเจโล เสนิโย กุกฺกุรวตฺติโก ทุกฺกรการโก ฉมายิ
นิกฺขิตฺตํ โภชนํ ญฺชติ ตสฺส ตํ กุกฺกุรวตฺตํ ทิฆมฺมตฺตํ สมตฺตํ
สมาทินฺนํ ตสฺส กาคฺคิ โโก อภิสมฺปฺราโยติ ฯ

[๘๕] อทฺธา โข เต อหิ ปุณฺณ น ลภามิ อลํ ปุณฺณ
ติฏฺฐเตตฺตํ มา มํ เอตํ ปุจฺฉีติ อปิจ เต อหิ พุยากริสฺสามิ
อิช ปุณฺณ เอกจฺโจ กุกฺกุรวตฺตํ ภาเวติ ปริปุณฺณํ อพฺโพกิณฺณํ
กุกฺกุรสีลํ ภาเวติ ปริปุณฺณํ อพฺโพกิณฺณํ กุกฺกุรจิตฺตํ
ภาเวติ ปริปุณฺณํ อพฺโพกิณฺณํ กุกฺกุรอกปฺปํ ภาเวติ ปริปุณฺณํ
อพฺโพกิณฺณํ โส กุกฺกุรวตฺตํ ภาเวตฺวา ปริปุณฺณํ อพฺโพกิณฺณํ
กุกฺกุรสีลํ ภาเวตฺวา ปริปุณฺณํ อพฺโพกิณฺณํ กุกฺกุรจิตฺตํ ภาเวตฺวา
ปริปุณฺณํ อพฺโพกิณฺณํ กุกฺกุรอกปฺปํ ภาเวตฺวา ปริปุณฺณํ อพฺโพกิณฺณํ
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺมา กุกฺกุรานํ สหพฺยตํ อุปฺปชฺชติ
สเจ โข ปนสฺส เอวํ ทิฏฺฐิ โหติ อิมินาหิ สีเลน วา วตฺเตน
วา ตเปน วา พุรหฺมจฺริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสามิ เทวญฺจตโร
วาทิ สาสฺส ๑ โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส โข อหิ ปุณฺณ
ทฺวินฺนํ คตฺตินํ อญฺจตรํ คตฺตี วทามิ นิริยํ วา ติริจฺฉานโยนี วา
อิตฺติ โข ปุณฺณ สมฺปชฺชมานํ กุกฺกุรวตฺตํ กุกฺกุรานํ สหพฺยตํ
อุปเนติ วิปชฺชมานํ นิริยนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต อเจโล เสนิโย
กุกฺกุรวตฺติโก ปโรทิวสฺสูนิ ปวตฺเตสิ ฯ

[๘๖] อถ โข ภควา ปุณฺณํ โกลิยปฺตฺตํ โควตฺตํกํ เอตทโวจ
#๑ ม. สายิ ฯ

เอตัง โข เต อหัง ปุณฺณ นาลตุถัง อถัง ปุณฺณ ติฏฺฐเตตัง
 มา มัง เอตัง ปุจฺฉีติ ๑ ฯ นานัง ฆนฺเต เอตัง โรทามิ ยัมมัง
 ภควา เอวมาห อปีจ เม อิทัง ฆนฺเต กุกฺกุรวตฺตัง ทีฆรตฺตัง
 สมตฺตัง สมากินฺนัง อयัม ฆนฺเต ปุณฺโณ โกลิยปฺตุโต โควตฺติโก
 ตสฺส ตัง โควตฺตัง ทีฆรตฺตัง สมตฺตัง สมากินฺนัง ตสฺส กา คติ
 โโก อภิสมฺปรายติ ฯ อถัง เสนิย ติฏฺฐเตตัง มา มัง เอตัง ปุจฺฉีติ ฯ
 ทุติยมฺปิ โข อเจโล เสนิโย ฯเปฯ ตติยมฺปิ โข อเจโล เสนิโย
 กุกฺกุรวตฺติโก ภควนฺตํ เอตทวโจ อयัม ฆนฺเต ปุณฺโณ โกลิยปฺตุโต
 โควตฺติโก ตสฺส ตัง โควตฺตัง ทีฆรตฺตัง สมตฺตัง สมากินฺนัง
 ตสฺส กา คติ โโก อภิสมฺปรายติ ฯ อทฺธา โข เต อหัง เสนิย
 น ลกามิ อถัง เสนิย ติฏฺฐเตตัง มา มัง เอตัง ปุจฺฉีติ อปีจ
 เต อหัง พุยากริสฺสามิ อิธ เสนิย เอกฺจโจ โควตฺตัง ภาวติ
 ปริปุณฺณํ อพฺโพทิกณฺณํ โคสีลํ ภาวติ ปริปุณฺณํ อพฺโพทิกณฺณํ
 โคจิตฺตํ ภาวติ ปริปุณฺณํ อพฺโพทิกณฺณํ ควากปฺปิ ภาวติ
 ปริปุณฺณํ อพฺโพทิกณฺณํ โส โควตฺตัง ภาวตุวา ปริปุณฺณํ
 อพฺโพทิกณฺณํ โคสีลํ ภาวตุวา ปริปุณฺณํ อพฺโพทิกณฺณํ โคจิตฺตํ
 ภาวตุวา ปริปุณฺณํ อพฺโพทิกณฺณํ ควากปฺปิ ภาวตุวา ปริปุณฺณํ
 อพฺโพทิกณฺณํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา คฺคฺคฺนํ สหพฺยตํ อุปฺปชฺชติ
 สเจ โข ปนสฺส เอวํ ทิฏฺฐิ โหติ อิมินาหัง สีเลน วา วตฺเตน
 วา ตเปน วา พุรหฺมจฺริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสามิ เทวณฺฺตโร
 #๑ ม. ปุจฺฉาติ ฯ

วาทิ สาสส โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส โข อหํ เสนิย
ทฺวิณฺณํ คตฺติณํ อณฺเฏตฺรํ คตฺตี วทามิ นิริยํ วา ติริจฺฉานโยนี
วา อิติ โข เสนิย สมฺปชฺชมานํ โควตฺตํ กุณฺณํ สหพฺยตํ
อุปนฺเต วิปชฺชมานํ นิริยนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต ปุณฺโณ โกลิยปฺตุโต
โควตฺติโก ปโรทิสฺสูนิ ปวตฺเตสิ ฯ

[๘๗] อถ โข ภควา อเจถํ เสนิยํ กุกฺกุรวตฺติกํ เอตทโวจ
เอตํ โข เต อหํ เสนิย นาลตฺถํ อถํ เสนิย ติฏฺฐเตตํ มา
มํ เอตํ ปุจฺฉีติ ฯ นาทํ ภนฺเต เอตํ โรทามิ ยํ มํ ภควา
เอวมาห อปีจ เม อิทํ ภนฺเต โควตฺตํ ทีฆรตฺตํ สมตฺตํ
สมาทินฺณํ เอวํ ปสนฺโน อหํ ภนฺเต ภควติ ปโหติ ภควา
ตถา ฆมฺมํ เทเสตฺถุ ยถา อหณฺเจวิมํ โควตฺตํ ปชฺเหยยฺยํ อยณฺจ
อเจโล เสนิโย กุกฺกุรวตฺติโก ตํ กุกฺกุรวตฺตํ ปชฺเหยยฺยติ ฯ เตนหิ
ปุณฺณ สฺสูมาหิ สาสฺสุกํ มนสิกโรหิ ภาสิสฺสูสามิติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ
โข ปุณฺโณ โกลิยปฺตุโต โควตฺติโก ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ

[๘๘] ภควา เอตทโวจ จตฺตาริมาณี ปุณฺณ กมฺมานิ มยา
สยฺยํ อภินฺญา สจฺฉนิกตฺวา ปเวทิตานิ กตฺมานิ จตฺตาริ อตฺถิ
ปุณฺณ กมฺมํ กณฺ्हํ กณฺ्हวิปากํ อตฺถิ ปุณฺณ กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ
อตฺถิ ปุณฺณ กมฺมํ กณฺ्हสฺสุกํ กณฺ्हสฺสุกวิปากํ อตฺถิ
ปุณฺณ กมฺมํ อกณฺ्हํ อสฺสุกํ อกณฺ्ह อสฺสุกวิปากํ ๑ กมฺมกฺขยา
#๑ สී. ย. เอตฺถนฺตเร กมฺมนฺติ ปาโจ ทิสฺสูติ ฯ

ส้วตตตีติ ๑ ๆ กตมณจ ปุณณ กมมัม กณ्हัม กณ्हวิปากัม อิธ
 ปุณณ เอกจโจ สพฺยาปชฺฌัม กายสงฺขารัม อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌัม
 วจีสงฺขารัม อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌัม มโนสงฺขารัม อภิสงฺขโรติ
 โส สพฺยาปชฺฌัม กายสงฺขารัม อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌัม วจีสงฺขารัม
 อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌัม มโนสงฺขารัม อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌัม
 โลกัม อุปฺปชฺชติ ตเมณัม สพฺยาปชฺฌัม โลกัม อุปฺปนฺนัม สมานัม
 สพฺยาปชฺฌมา ผสฺสา ผุสนฺติ โส สพฺยาปชฺฌเมหิ ผสฺเสหิ ผุญฺโจ
 สมานโน สพฺยาปชฺฌัม เวทณัม เวเทติ เอกนฺตทฺทุกัม เสยฺยถาปี
 สตฺตา เนรยิกาติ ๑ อิติ โข ปุณณ ภูตา ภูตฺสส อุปฺปตฺติ
 โหติ ยัม กโรติ เตน อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺนเมตัม ผสฺสา ผุสนฺติ
 เอวมฺปาหัม ปุณณ กมฺมทายาทา สตฺตาติ วทามิ อิทัม วุจฺจติ
 ปุณณ กมมัม กณ्हัม กณ्हวิปากัม ๆ กตมณจ ปุณณ กมมัม
 สุกกัม สุกกวิปากัม อิธ ปุณณ เอกจโจ อพฺยาปชฺฌัม กายสงฺขารัม
 อภิสงฺขโรติ อพฺยาปชฺฌัม วจีสงฺขารัม อภิสงฺขโรติ อพฺยาปชฺฌัม
 มโนสงฺขารัม อภิสงฺขโรติ โส อพฺยาปชฺฌัม กายสงฺขารัม
 อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌัม วจีสงฺขารัม อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌัม
 มโนสงฺขารัม อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌัม โลกัม อุปฺปชฺชติ ตเมณัม
 อพฺยาปชฺฌัม โลกัม อุปฺปนฺนัม สมานัม อพฺยาปชฺฌมา ผสฺสา ผุสนฺติ
 โส อพฺยาปชฺฌเมหิ ผสฺเสหิ ผุญฺโจ สมานโน อพฺยาปชฺฌัม เวทณัม
 เวเทติ เอกนฺตทฺทุกัม เสยฺยถาปี เทวา สุกฺกิณฺหา อิติ โข

#๑ ม. ย. อิติสทฺโท นตฺถิ ฯ

ปุณฺณ ภูตา ภูตสฺส อุปฺปตฺติ โหติ ยํ กโรติ เตน อุปฺปชฺชติ
 อุปฺปนฺนเมตฺติ ผสฺสา ผฺสนฺนติ เอวมฺปาหํ ปุณฺณ กมฺมทายาทา
 สตฺตตฺตาติ วทามิ อิทํ วุจฺจติ ๑ กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ฯ
 กตฺตมณฺจ ปุณฺณ กมฺมํ กณฺห สุกฺกํ กณฺห สุกฺกวิปากํ อิทฺ ปุณฺณ
 เอกฺจฺโจ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ กายสฺงฺขารํ อภิสฺงฺขโรติ
 สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ วจีสฺงฺขารํ อภิสฺงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌมฺปิ
 อพฺยาปชฺฌมฺปิ มโนสฺงฺขารํ อภิสฺงฺขโรติ โส สพฺยาปชฺฌมฺปิ
 อพฺยาปชฺฌมฺปิ กายสฺงฺขารํ อภิสฺงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌมฺปิ
 อพฺยาปชฺฌมฺปิ วจีสฺงฺขารํ อภิสฺงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ
 มโนสฺงฺขารํ อภิสฺงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ
 โลกํ อุปฺปชฺชติ ตฺเมณํ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ โลกํ
 อุปฺปนฺนํ สฺมานํ สพฺยาปชฺฌาปิ อพฺยาปชฺฌาปิ ผสฺสา ผฺสนฺนติ
 โส สพฺยาปชฺฌเอหิปิ อพฺยาปชฺฌเอหิปิ ผสฺเสหิ ผฺฏฺโง สฺมาโน
 สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ เวทณํ เวเทติ โวกิณฺณํ สุขทฺทุกํ
 เสขฺยธฺาปิ มนฺุสฺสา เอกฺจฺเจ จ ทฺวา เอกฺจฺเจ จ วินิปาติกา
 อิติ โข ปุณฺณ ภูตา ภูตสฺส อุปฺปตฺติ โหติ ยํ กโรติ เตน
 อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺนเมตฺติ ๒ ผสฺสา ผฺสนฺนติ เอวมฺปาหํ ปุณฺณ กมฺมทายาทา
 สตฺตตฺตาติ วทามิ อิทํ วุจฺจติ ปุณฺณ กมฺมํ กณฺหสฺุกฺกํ
 กณฺหสฺุกฺกวิปากํ ฯ กตฺตมณฺจ ปุณฺณ กมฺมํ อกณฺหํ
 อสฺุกฺกํ อกณฺหอสฺุกฺกวิปากํ [๑] กมฺมกฺขยา ย สํวตฺตติ ตฺตร ปุณฺณ
 #๑ ม. ย. ปุณฺณ ฯ ๒ ม. อุปฺปนฺนเมตฺติ ฯ ย. อุปฺปนฺนเมณํ ฯ ๓ ที. ย. กมฺมํ ฯ

ยมิทัง กมมัม กณ्हัง กณ्हวิปากัง ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา
ยมิทัง กมมัม สุกกัม สุกกวิปากัง ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา
ยมิทัง กมมัม กณ्हสุกกัม กณ्हสุกฺกวิปากัง ตสฺส ปหานาย ยา
เจตนา อิทัง วุจฺจติ ปุณฺณ กมมัม อกณ्हัง อสุกกัม อกณ्हอสุกกวิปากัง
กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ ๑ ฯ อิมานิ โข ปุณฺณ จตฺตาริ
กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกฺตฺวา ปเวทิตานีติ ฯ

[๘๕] เอวํ วุตฺเต ปุณฺโณ โกลิยปฺตฺโต โควตฺติโก ภควนฺตํ
เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยถาปี ภนฺเต
นิกฺกฺชฺชิตฺติ วา อุกฺกฺชฺชเยยฺย ปฏฺิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มฺพฺหสฺส วา
มคฺคํ อัจฺฉิเยยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺชฺโชตฺติ ธาเรยฺย จกฺขุมฺนฺโต
รูปานิ ทกฺขณฺตีติ เอวเมว โภตา โคตฺเมน อนฺนปฺริยาเยน
ธมฺโม ปกาสิโต เอสาหํ ภนฺเต ภควนฺตํ สรณฺํ คจฺฉามิ ธมฺมณฺจ
ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อฺปาสกั มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตฺตเก ปาณฺเปตฺติ
สรณฺงคตฺนฺติ ฯ อเจโล ๒ เสนิโย กุกฺกรวตฺติโก ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยถาปี ภนฺเต นิกฺกฺชฺชิตฺติ วา
อุกฺกฺชฺชเยยฺย ปฏฺิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มฺพฺหสฺส วา มคฺคํ อัจฺฉิเยยฺย
อนฺธกาเร วา เตลปฺชฺโชตฺติ ธาเรยฺย จกฺขุมฺนฺโต รูปานิ ทกฺขณฺตีติ
เอวเมว โภตา โคตฺเมน ๓ อนฺนปฺริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต เอสาหํ
ภนฺเต ภควนฺตํ สรณฺํ คจฺฉามิ ธมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ ลเภยฺยาหํ
ภนฺเต ภควโต สนฺตฺติเก ปพฺพชฺชํ ลเภยฺยํ อฺปสมฺปทฺนฺติ ฯ โย โย
#๑ ม. สํวตฺตตีติ ฯ ๒ ม. ย. อเจโล ปน ฯ ๓ ย. เอวเมวํ ภควตา ฯ

เสนีย อณตติตถียปฺพุโพ อิมสฺมี ฌมฺมวินเย อากฺขติ ปฺพุพฺพชฺช
อากฺขติ อุปสมฺปทํ โส จตฺตารโ มาเส ปฺริวสฺติ จตฺนํ
มาसानํ อจฺเจเยน อารทฺธจิตฺตา ภิกฺขุ ปฺพุพฺพาเชนฺติ อุปสมฺปาเทนฺติ
ภิกฺขุภาวาย อปีจ เมตฺถ ปุคฺคตเวมตฺตตา วิทิตฺตาติ ฯ

[๕๐] สเจ โข ๑ ภาเน อณตติตถียปฺพุพฺพา อิมสฺมี ฌมฺมวินเย
อากฺขณฺตา ปฺพุพฺพชฺช อากฺขณฺตา อุปสมฺปทํ ๒ จตฺตารโ มาเส
ปฺริวสนฺติ จตฺนํ มาसानํ อจฺเจเยน อารทฺธจิตฺตา ภิกฺขุ ปฺพุพฺพาเชนฺติ
อุปสมฺปาเทนฺติ ภิกฺขุภาวาย อหํ จตฺตาริ วสฺसानิ ปฺริวสิสฺสามิ
จตฺนํ ๓ วสฺसानํ อจฺเจเยน อารทฺธจิตฺตา ภิกฺขุ ปฺพุพฺพาเชนฺติ ๓
อุปสมฺปาเทนฺติ ๕ ภิกฺขุภาวายาติ ฯ อลตฺถ โข อเจโล
เสนิโย กุกฺกุรวตฺติโก ภควโต สนฺติเก ปฺพุพฺพชฺช อลตฺถ อุปสมฺปทํ ฯ
อจิรฺอุปสมฺปนฺโน โข ปนายสฺมา เสนิโย เอโก วุปกฺกุโจ
อปฺปมตฺโต อาตปิ ปฺหิตตฺโต วิหรนฺโต นจิริสฺเสว ยสฺสตฺถาย
กฺลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา อนการิยํ ปฺพุพฺพชฺช ตทฺนตฺตรํ
พฺรหฺมจิริยปฺริโยสานํ ทิฏฺฐเชว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกฺควา
อุปสมฺปชฺช วิหาสิ จิณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจิริยํ กตํ กรณิยํ
นาปรี อิตฺถตฺถายาติ อพฺภณฺณาสิ ฯ อณตฺตโร จ ๖ โข ปนายสฺมา
เสนิโย อรหฺโต อโหสิตี ฯ

กุกฺกุโรวาทสฺสจฺจํ นิฏฺฐิตํ สจฺจตมํ ฯ

#๑ ม. ย. โขติ นตฺถิ ฯ ๒ ม. เต ฯ ๓ ย. มํ ฯ ๔-๕ ม. ย. ...ตฺ ฯ

#๖ ย. จสทฺโท นตฺถิ ฯ

อภยราชกุมารสุตต์

[๕๑] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา ราชคเห วิหริติ
เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ฯ อถ โข อภโย ราชกุมารโ ยเน
นิกฺคโถ นาฏปฺตุโต เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา นิกฺคตัง นาฏปฺตุตฺตัง
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺตัง นิสีทิ ฯ

[๕๒] เอกมฺนตฺตัง นิสินฺนัง โข อภยั ราชกุมารัง นิกฺคโถ นาฏปฺตุโต
เอตทโวจ เอหิ ตฺวํ ราชกุมาร สมณฺสสฺส โคตมฺสสฺส
วาทัง อารโหเปหิ เอวํ เต กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคจฺฉิตฺตติ ๑
อภเยน ราชกุมารเณ สมณฺสสฺส โคตมฺสสฺส เอวํ มหิตฺุทธิกฺสสฺส เอวํ
มหานุกาวสฺส วาโท อารโหปีโตติ ฯ ยถากถิ ปฺนาหัง ภนฺเต
สมณฺสสฺส โคตมฺสสฺส เอวํ มหิตฺุทธิกฺสสฺส เอวํ มหานุกาวสฺส วาทัง
อารโหเปสฺสามีติ ฯ เอหิ ตฺวํ ราชกุมาร เยน สมโณ โคตโม
เตนฺอุปสงฺกม อุปสงฺกมิตฺวา สมณฺณํ โคตมํ เอวํ วเทหิ ภาเสยฺย
นุ โข ภนฺเต ตถาคโต ตัง วาจิ ยา สา วาจา ปเรสฺสึ อปฺปิยา
อมฺนาปาติ สเจ ปน ๒ เต สมโณ โคตโม เอวํ ปุฏฺฐโห เอวํ
พฺยากโรติ ภาเสยฺย ราชกุมาร ตถาคโต ตัง วาจิ ยา สา
วาจา ปเรสฺสึ อปฺปิยา อมฺนาปาติ ตเมณํ ตฺวํ เอวํ วเทยฺยาสิ
อถ กิลฺยจฺรหิ เต ภนฺเต ปุฏฺฐชฺเชเนน นานาภรณํ ปุฏฺฐชฺเชนปิ
หิ ตัง วาจิ ภาเสยฺย ยา สา วาจา ปเรสฺสึ อปฺปิยา อมฺนาปาติ
#๑ ย. อพฺภุคฺคจฺฉิตฺติ ฯ ม. อพฺภุคฺคจฺฉิตฺติ ฯ ๒ ย. ปนสทฺโท นตฺถิ ฯ

สเจ ปน เต สมโณ โคตโม เอวํ ปุญฺโจ เอวํ พุยากรโรติ
 น ราชกุมาร ตถาคโต ตํ วาจํ ภาเสยฺย ยา สวา วาจา ปเรสํ
 อปฺปิยา อมณาปาติ ตเมนํ ตฺวํ เอวํ วเทยฺยาสี อถ กิณฺจรหิ
 เต ฆนฺเต เทวทตฺโต พุยากรโต อาปายิกอ เทวทตฺโต เนรยิกอ
 เทวทตฺโต กปฺปญฺโจ เทวทตฺโต อเตกัจฺโณ เทวทตฺโตติ ตาย
 จ ปน เต วาจาเย เทวทตฺโต กุปฺปิโต อโหสิ อนตฺตมโนติ ฯ
 อิมํ โข เต ราชกุมาร สมโณ โคตโม อุกฺโขโกฏฺฐิโก ปณฺหํ
 ปุญฺโจ สมานอ เนว สกฺขิตฺติ ๑ อุกฺขิตฺติํ เนว สกฺขิตฺติ ออฺกฺขิตฺติํ
 เสยฺยถาปิ นาม ปุริสสฺส อยสฺสิงฆาฏฺกํ ๒ กณฺเฐ วิลคฺคํ โส เนว
 สกฺกฺเขยฺย อุกฺขิตฺติํ เนว ๓ สกฺกฺเขยฺย ออฺกฺขิตฺติํ เอวเมว โข
 เต ราชกุมาร สมโณ โคตโม อิมํ อุกฺโขโกฏฺฐิโก ปณฺหํ ปุญฺโจ
 สมานอ เนว สกฺขิตฺติ อุกฺขิตฺติํ เนว สกฺขิตฺติ ออฺกฺขิตฺติณฺติ ฯ เอวํ
 ฆนฺเตติ โข อภโย ราชกุมารो นิคนฺนสฺส นาฏปฺตฺตสฺส ปฏฺฐิสฺสฺสวา
 อุกฺกฺชายาสนา นิคนฺนํ นาฏปฺตฺตํ อภิวาทฺตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา
 येन ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาทฺตฺวา
 เอกมฺนตฺตํ นิสฺสีทิ ฯ เอกมฺนตฺตํ นิสฺสินฺนสฺส โข อภยสฺส ราชกุมารสฺส
 สฺสุริยํ ออฺโลเกตฺวา เอตทโหสิ อกาโล โข อชฺช ภควโต วาทำ
 อารोเปตฺตํ เสวทานาหํ สเก นินฺเวสเน ภควโต วาทำ อโรเปสฺสามิติ ฯ
 ภควนฺตํ เอตทโวจ อธิวาเสตฺตํ เม ฆนฺเต ภควา สฺวาตนาเย
 อตฺตจตฺตฺโต ฆตฺตณฺติ ฯ อธิวาเสสิ ภควา ตฺตณฺหิภาเวเน ฯ
 #๑ ม. สกฺขิตฺติ ฯ ย. สกฺขิตฺติ ฯ อโหสิ ปรี อธิสฺปาจา เอวเมว ปากฺกฺวา ฯ
 #๒ ย. อโย... ฯ ๓ ม. น. ฯ

อถ โข อภโย ราชกุมารโ ภควโต อธิवासัน วิทิตฺวา อฏฺฐายาสนา
ภควนฺตํ อภิวัตเตตฺวา ปทกฺขิณฺม กตฺวา ปกฺกามิ ๑ ฯ อถ โข
ภควา ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปุพฺพพณฺหสมฺมํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย
เยน อภยสฺส ราชกุมารสฺส นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกमितฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺติ ฯ อถ โข อภโย ราชกุมารโ
ภควนฺตํ ปณฺเฑน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ
สมฺปวาเรสิ ฯ อถ โข อภโย ราชกุมารโ ภควนฺตํ ภูตฺตาวี
โณนิตฺตปตฺตปาณิ อณฺณตฺริ นิจฺจํ อาสนํ คเหตุวา เอกมฺนตฺ นิสิตฺติ ฯ

[๕๓] เอกมฺนตฺ นิสินฺโน โข อภโย ราชกุมารโ ภควนฺตํ
เอตทโวจ ภาเสยฺย นฺุ โข ภนฺเต ตถาคโต ตํ วาจํ ยา สา
วจา ปเรสํ อปฺปิยา อมฺนาปาติ ฯ น เขวตฺถ ๒ ราชกุมาร
เอกฺเสนาติ ฯ เอตฺถ ภนฺเต อนสฺสํ นิกฺกนฺธาติ ฯ กิ ปน ตฺวํ
ราชกุมาร เอวํ วเทสีติ ๓ ฯ เอตฺถ ภนฺเต อนสฺสํ นิกฺกนฺธาติ อิทาหํ
ภนฺเต เยน นิกฺกนฺโถ นาฏฺปุตฺโต เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา
นิกฺกนฺถํ นาฏฺปุตฺตํ อภิวัตเตตฺวา เอกมฺนตฺ นิสิตฺติ เอกมฺนตฺ นิสินฺนํ
โข มํ ภนฺเต นิกฺกนฺโถ นาฏฺปุตฺโต เอตทโวจ เอहि ตฺวํ ราชกุมาร
สมณฺสสฺส โคตมสฺส วาหํ อาโรเปหิ เอวํ เต กลฺยาโณ
กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคจฺฉิสฺสติ ๓ อภเยน ราชกุมารเณ สมณฺสสฺส
โคตมสฺส เอวํ มหิทฺธิกสฺส เอวํ มหานุภาวสฺส วาโท อาโรปีโตติ
เอวํ วุตฺเต อหํ ภนฺเต นิกฺกนฺถํ นาฏฺปุตฺตํ เอตทโวจํ ยถากถํ
#๑ ม. ปกฺกามิ ฯ ๒ ย. น โขตฺถ ฯ ๓ ม. ย. อิตฺติสทฺโท นตฺถิ ฯ
#๔ ม. อพฺภุคฺคจฺฉนฺติ ฯ ย. อพฺภุคฺคจฺฉนฺตีติ ฯ

ปนาหิ ภนุเต สมณสฺส โคตมสฺส เอวํ มหิทฺธิกสฺส เอวํ มหानุภาวสฺส
 วาหิ อารโเปสฺสามิตี เอหิ ตฺวํ ราชกุมาร เยน
 สมโณ โคตโม เตนุปลสงฺกม อฺปลสงฺกมิตฺวา สมณํ โคตมํ เอวํ
 วเทหิ ภาเสยฺย นฺุ โข ภนุเต ตถาคโต ตํ วาจํ ยา สา
 วาจา ปเรสฺสึ อปฺปิยา อมณาปาติ สเจ เต สมโณ โคตโม
 เอวํ ปุณฺฺโจ สฺมานโน ๑ เอวํ พุยากรโรตี ภาเสยฺย ราชกุมาร
 ตถาคโต ตํ วาจํ ยา สา วาจา ปเรสฺสึ อปฺปิยา อมณาปาติ
 ตเมณํ ตฺวํ เอวํ วเทยฺยาสี อถ กิณฺฺจรหิ เต ภนุเต ปุณฺฺชเนน
 นานากรรมํ ปุณฺฺชโนปี หิ ตํ วาจํ ภาเสยฺย ยา สา วาจา ปเรสฺสึ
 อปฺปิยา อมณาปาติ สเจ ปน เต สมโณ โคตโม เอวํ ปุณฺฺโจ
 เอวํ พุยากรโรตี น ราชกุมาร ตถาคโต ตํ วาจํ ภาเสยฺย ยา
 สา วาจา ปเรสฺสึ อปฺปิยา อมณาปาติ ตเมณํ ตฺวํ เอวํ วเทยฺยาสี
 อถ กิณฺฺจรหิ เต ภนุเต เทวทตฺโต พุยากรโต อาปายิก
 เทวทตฺโต เนรยิก เทวทตฺโต กปฺปฺปฺโจ เทวทตฺโต อเตกิกฺโข
 เทวทตฺโตตี ตาย จ ปน เต วาจาเย เทวทตฺโต กุปฺปิโต อโหสิ
 อนตฺตมโนตี อิมํ โข เต ราชกุมาร สมโณ โคตโม อุกฺโตโกฏฺฐิกํ
 ปญฺหํ ปุณฺฺโจ สฺมานโน เนว สกฺขิตฺติ อุกฺคิลิตฺตุํ เนว สกฺขิตฺติ โอคฺคิลิตฺตุํ
 เสยฺยถาปี นาม ปุริสสฺส อยสิงฺฆาฏกํ กณฺฺเจ วิลคฺคํ โส เนว
 สกฺกฺกณฺฺย อุกฺคิลิตฺตุํ เนว สกฺกฺกณฺฺย โอคฺคิลิตฺตุํ เอวเมว โข
 เต ราชกุมาร สมโณ โคตโม อิมํ อุกฺโตโกฏฺฐิกํ ปญฺหํ ปุณฺฺโจ
 #๑ ม. ย. สฺมานโนตี นตฺถิ ฯ

สมาโน เนว สกขิตติ อุกคิลิต्तัง เนว สกขิตติ โอคคิลิตฺตุนฺติ ฯ

[๕๔] เตน โข ปน สมเยน ททโร ๑ มนุโท อุตฺตทานเสยฺยโก
 อภยสฺส ราชกุมารสฺส องฺเก ๒ นิสินฺโน โหติ ฯ อถ โข ภควา
 อภยํ ราชกุมารํ เอตทโวจ ตํ ก็ มณฺเณสิ ราชกุมาร สจายํ
 กุมาโร ตฺยหํ วา ปมาทมนฺวาย ชาติยา วา ปมาทมนฺวาย กฏฺฐํ
 วา กจฺฉํ วา มฺเฆ อหเรยฺย กิณฺติ ตํ ๓ กเรยฺยาสีติ ฯ
 อหเรยฺยสฺสหาํ ภนฺเต ๓ สจายํ ภนฺเต น สกฺกณฺเณยฺยํ อาทิกเนว
 อหริตฺตํ ๕ วาเมน หตฺเถน สีลํ ปรีคฺคเหตฺวา ทกฺขิณฺเนน หตฺเถน
 วงฺกขฺลึ กตฺวา สโลหิตมฺปิ อหเรยฺยํ ตํ กิสฺส เหตุ อตฺถิ
 หิ ๖ เม ภนฺเต กุมาเร อนฺนุกมฺปาติ ฯ เอวเมว โข ราชกุมาร
 ยํ ตถาคโต วาจํ ๗ ชานาติ อฏฺฐํ อตฺถนํ อนตฺถสฺสยฺหิตํ สว จ
 ปเรตฺถํ อปฺปิยา อมฺนาปา น ตํ ตถาคโต วาจํ ภาสตี ยมฺปิ
 ตถาคโต วาจํ ชานาติ ฏฺฐํ ตจฺจนํ อนตฺถสฺสยฺหิตํ สว จ ปเรตฺถํ
 อปฺปิยา อมฺนาปา ตมฺปิ ตถาคโต วาจํ น ภาสตี ยญฺจ
 โข ตถาคโต วาจํ ชานาติ ฏฺฐํ ตจฺจนํ อตฺถสฺสยฺหิตํ สว จ
 ปเรตฺถํ อปฺปิยา อมฺนาปา ตตฺร กาลณฺณฺย ตถาคโต โหติ ตสฺสา
 วาจา ยเวยฺยากรณาย ยํ ตถาคโต วาจํ ชานาติ อฏฺฐํ อตฺถนํ
 อนตฺถสฺสยฺหิตํ สว จ ปเรตฺถํ ปิยา มฺนาปา ตํ ๘ ตถาคโต วาจํ
 น ภาสตี ยมฺปิ ตถาคโต วาจํ ชานาติ ฏฺฐํ ตจฺจนํ อนตฺถสฺสยฺหิตํ
 #๑ ม. ย. เอตฺถนฺนฺตเร กุมาโรติ อตฺถิ ฯ ๒ ม. องฺเก ฯ ๓ ม. ย. นํ ฯ
 #๔ ม. สเจ ภนฺเต น สกฺกณฺเณยฺยํ ฯ ๕ ส. ย. อหตฺตํ ฯ ๖ ย. หิสทฺโท นตฺถิ ฯ
 #๗ ม. ตํ วาจํ ฯ ๘ ม. ย. น ตํ ฯ

สา จ ปเรสสิ ปิยา มนาปา ตมปิ ตถาคโต วาจิ น ภาสติ
ยญจ โข ตถาคโต วาจิ ชานาติ ภูติ ตจฺจํ อตฺถสยฺหิตํ สา
จ ปเรสสิ ปิยา มนาปา ตตฺตร กาลญฺญ ตถาคโต โหติ ตสฺสา
วาจา ย พฺยากรณาย ๑ ตํ กิสุส เหตุ อตฺถิ หิ ๒ ราชกุมาร
ตถาคตสฺส สตฺเตสุ อนุกมฺปาติ ฯ

[๕๕] เย เม ฆนฺเต ขตฺติยปณฺฑิตาปิ พฺราหฺมณปณฺฑิตาปิ
คหปติปณฺฑิตาปิ สมนปณฺฑิตาปิ ปญฺหิ อภิสงฺขริตฺวา ตถาคตํ
อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺจนฺติ ปุพฺเพว นฺุ โข เอตํ ฆนฺเต ภควโต
เจตโส ปรีวิตกฺกิตํ โหติ เย มํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ ปุจฺฉิสฺสนฺติ
เตสาหิ เอวํ ปุณฺโณ เอวํ พฺยากริสฺสามีติ อุทาหุ จานโสเวตํ
ตถาคตํ ปฏฺิภาสึติ ๓ ฯ เตนหิ ราชกุมาร ตลฺเณเวตฺถ ปฏฺิปุจฺฉิสฺสามิ
ยถา เต ขเมยฺย ตถา นํ พฺยากรเยยฺยาสิ ตํ กิ มณฺณสิ
ราชกุมาร กุสโล ตฺวํ รตฺสฺส องฺคปจฺจกานนฺติ ฯ เอวํ ฆนฺเต
กุสโล อหิ รตฺสฺส องฺคปจฺจกานนฺติ ฯ ตํ กิ มณฺณสิ ราชกุมาร
เย ตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ ปุจฺเจยฺยํ กิณฺนามิทํ รตฺสฺส
องฺคปจฺจกนฺติ ปุพฺเพว นฺุ โข เต เอตํ เจตโส ๓ ปรีวิตกฺกิตํ
อสฺส เย มํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ ปุจฺฉิสฺสนฺติ เตสาหิ เอวํ ปุณฺโณ ๕
เอวํ พฺยากริสฺสามีติ อุทาหุ จานโสเวตํ ตํ ๖ ปฏฺิภาเสยฺยาสิ ฯ
อหิ หิ ฆนฺเต รติโก สยฺยนาโต กุสโล รตฺสฺส องฺคปจฺจกานํ
สพฺพานิ เม รตฺสฺส องฺคปจฺจกานิ สฺวิทิตานิ จานโสเวตํ มํ
#๑ ยฺ. เวยฺยากรณาย ๒ ยฺ. หิสฺสุโท นตฺถิ ฯ ๓ โป. ปฏฺิภาเสยฺย ฯ ๔ โป. เจตสา ฯ
#๕ ยฺ. เอวํ ปุณฺโณติ เทว ปาจา นตฺถิ ฯ ๖ ม. อยฺ ปาโง นตฺถิ ฯ

ปฏิภาเสยยาติ ฯ เอวเมว โข ราชกุมาร เย เต ขตติยปณทัตปิ
พุราหุมนปณทัตปิ คหปติปณทัตปิ สมนปณทัตปิ ปณหิ
อภิสงฺขริตฺวา ตถาคตฺ อปฺสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิสฺสนฺติ ๑ จานโสเวตฺ
ตถาคตฺ ปฏิภาติ ตํ กิสฺส เหตุ สฺวา หิ ราชกุมาร ตถาคตฺส
ชฺมมฺชาตฺ สุปฺปฏิวิทฺธา ๒ ยสฺสา ชฺมมฺชาตฺยา สุปฺปฏิวิทฺชตฺตา จานโสเวตฺ
ตถาคตฺ ปฏิภาตีติ ฯ

[๕๖] เอวํ วุตฺเต อภโย ราชกุมารโ ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยถาปี ภนฺเต นิกฺกฺชฺชิตฺ
วา อุกฺกฺชฺเชยฺย ปุจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหฺสฺส วา มคฺคิ
อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺชฺโชตฺ ฐาเรยฺย จกฺขมฺนฺโต รูปานิ
ทกฺขนฺตีติ ๓ เอวเมว ภควตา อนนฺทปริยาเยน ชฺมโม ปกาสิโต
เอสาหิ ภนฺเต ภควนฺตํ สรณํ กจฺฉามิ ชฺมมฺมจฺจ กิกฺขุสงฺฆมฺมจฺจ
อุปาสกํ มํ ภควา ฐาเรตฺ อชฺชตฺตฺเต ปาณฺเปตฺ สรณฺงคตฺนฺติ ฯ

อภยราชกุมารสูตรํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

#๑ ม. ย. ปุจฺฉนฺติ ฯ ๒ ม. สุปฺปฏิวิทฺธา ฯ ๓ ย. ทกฺขินฺตีติ

#ทิสฺสตีติ ฯ สพฺพตฺถ อีทิสฺเมว ฯ

พหุเวทนิยสุตต์

[๕๑] เอวมเม สุตฺ อเกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกิสฺส อารามे ฯ อถ โข ปญจกฺโข ติปฺติ
เขนยสฺมา อุทายี เตนุปลสงฺกมิ อุปลสงฺกมิคฺวา आयสฺมนฺตํ อุทายี
อภิวาทคฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ

[๕๒] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ๑ ปญจกฺโข ติปฺติ आयสฺมนฺตํ
อุทายี เอตทโวจ กติ นุ โข ภนฺเต อุทายี เวทนา วุตฺตา
ภควตาคิ ฯ ติสฺโส โข คหปฺติ เวทนา วุตฺตา ภควตา สุขเวทนา
ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขเวทนา อิมมา โข คหปฺติ ๒ ติสฺโส
เวทนา วุตฺตา ภควตาคิ ฯ น โข ภนฺเต อุทายี ติสฺโส เวทนา
วุตฺตา ภควตา เทว เวทนา วุตฺตา ภควตา สุขเวทนา
ทุกฺขา เวทนา ยายิ ภนฺเต อทุกฺขมสุขเวทนา สนฺตสฺมี เอสา
ปณฺเฑ สุขเว วุตฺตา ภควตาคิ ฯ พุติยมฺปิ โข आयสฺมา อุทายี
ปญจกฺโข ติปฺติ เอตทโวจ น โข คหปฺติ เทว เวทนา วุตฺตา
ภควตา ติสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตา สุขเวทนา ทุกฺขาเวทนา
อทุกฺขมสุขเวทนา อิมมา โข คหปฺติ ติสฺโส เวทนา วุตฺตา
ภควตาคิ ฯ พุติยมฺปิ โข ปญจกฺโข ติปฺติ आयสฺมนฺตํ อุทายี
เอตทโวจ น โข ภนฺเต อุทายี ติสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตา
เทว เวทนา วุตฺตา ภควตา สุขเวทนา ทุกฺขา เวทนา ยายิ
#๑ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒ ม. ติปฺติ ฯ

ภนฺเต อทุกขมสุขา เวทนา สนฺตสมฺมึ เอสา ปณฺเฑเต สฺุเข วุตฺตา
ภควตํติ ฯ ตติยมฺปิ โข อายสฺมา อุทายี ปญฺจกฺกํ ฅปตี
เอตทวอจ น โข คหปติ เทว เวทนา วุตฺตา ภควตํติ สฺุโส
เวทนา วุตฺตา ภควตํติ สฺุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกขมสุขา
เวทนา อิมํ โข คหปติ สฺุโส เวทนา วุตฺตา ภควตํติ ฯ
ตติยมฺปิ โข ปญฺจกฺโก ฅปตี อายสมฺนํตํ อุทายี เอตทวอจ
น โข ภนฺเต อุทายี สฺุโส เวทนา วุตฺตา ภควตํติ เทว
เวทนา วุตฺตา ภควตํติ สฺุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา ยายํ
ภนฺเต อทุกขมสุขา เวทนา สนฺตสมฺมึ เอสา ปณฺเฑเต สฺุเข วุตฺตา
ภควตํติ ฯ เนว โข อสฺกฺขิ ๑ อายสฺมา อุทายี ปญฺจกฺกํ ฅปตี
สญฺญาเปตฺตุ น ปนาสฺกฺขิ ปญฺจกฺโก ฅปตี อายสมฺนํตํ อุทายี
สญฺญาเปตฺตุ ฯ

[๕๕] อสฺุโสสิ โข อายสฺมา อานนฺโท อายสมฺโต อุทายิสฺส
ปญฺจกฺเคน ฅปตินา สทฺธิ อิมํ กถาสลฺลาปํ ฯ อถ โข อายสฺมา
อานนฺโท เยน ภควา เตนฺุปสงฺกมิ อฺุปสงฺกมิตฺวา ภควนํตํ
อภิวาทิตฺวา เอกมฺนํตํ นิสฺสิทํ ฯ เอกมฺนํตํ นิสฺสินฺโน โข อายสฺมา
อานนฺโท ยาวตโก อโหสิ อายสมฺโต อุทายิสฺส ปญฺจกฺเคน
ฅปตินา สทฺธิ กถาสลฺลาปํ ตํ สพฺพํ ภควโต อารอฺเจสิ ฯ
เอวํ วุตฺเต ภควา อายสมฺนํตํ อานนฺทํ เอตทวอจ สนฺตญฺเวย
โข อานนฺทํ ปริยายํ ปญฺจกฺโก ฅปตี อุทายิสฺส นาทฺุภินฺุโมทํ ๒
#๑ ม. สกฺขิ ฯ ๒ ม. นาทฺุภินฺุโมทํ ฯ

สนฺตณฺเณว จ ปน ปริยายั อูทายี ปณฺจกฺกสฺส ถปตีสฺส
 นาพฺภินฺนุโมทึ เทวปानนุท เวทนา วุตฺตา มยา ปริยาเยน ติสฺโสปี
 เวทนา วุตฺตา มยา ปริยาเยน จตฺสฺโสปี ๑ เวทนา วุตฺตา มยา
 ปริยาเยน ปณฺจปี เวทนา วุตฺตา มยา ปริยาเยน ฉปี เวทนา
 วุตฺตา มยา ปริยาเยน อฏฺฐารสปี เวทนา วุตฺตา มยา ปริยาเยน
 ฉตฺตีสํปี เวทนา วุตฺตา มยา ปริยาเยน อฏฺฐสทฺมปี เวทนา
 วุตฺตา มยา ปริยาเยน เอวํ ปริยาเยเทสิโต โข อานนุท มยา
 ฐมฺโม เอวํ ปริยาเยเทสิเต โข อานนุท มยา ฐมฺเม เย
 อณฺณมณฺณสฺส สฺภาสิตํ สฺลปิตํ น สมนุชานิสฺสนฺติ น สมนุมณฺณิสฺสนฺติ
 น สมนุโมทิสฺสนฺติ เตสเมตํ ปาฏิกงฺขํ ภณฺฑนชาตา
 กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อณฺณมณฺณํ มุขสฺตฺตีหิ วิตุทฺนตา
 วิหริสฺสนฺตึติ เอวํ ปริยาเยเทสิโต โข อานนุท มยา ฐมฺโม
 เอวํ ปริยาเยเทสิเต โข อานนุท มยา ฐมฺเม เย อณฺณมณฺณสฺส
 สฺภาสิตํ สฺลปิตํ สมนุชานิสฺสนฺติ สมนุมณฺณิสฺสนฺติ สมนุโมทิสฺสนฺติ
 เตสเมตํ ปาฏิกงฺขํ สมนฺคฺคา สมนุโมทมานา อวิวทมานา จิโรทกฺกิตฺตา
 อณฺณมณฺณํ ปิยจกฺขุหิ สมนฺปสฺสนฺตา วิหริสฺสนฺติ ฯ

[๑๐๐] ปณฺจ โข อิมํ อานนุท กามคฺคณา กตฺเม ปณฺจ
 จกฺขุวิญญฺเณยฺยา รูปา อิกฺกุจฺจา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามุปสฺสฺสทฺธา
 รชฺนียา สฺตฺตวิญญฺเณยฺยา สทฺทา ... จ्ञานวิญญฺเณยฺยา คนฺธา ...
 ชิวหาวิญญฺเณยฺยา รสา ... กายวิญญฺเณยฺยา โฝฏฺฐพฺพา อิกฺกุจฺจา กนฺตา
 #๑ ม. จตฺสฺโสปี เวทนา วุตฺตา มยา ปริยาเยนาติ อิมํ ปาฐา นตฺถิ ฯ

มณาปา ปิยรฐา กามุปสยหิตา รชนียา อิเม โข อานนุท
ปญจ กามคฺคณา ฯ ยั โข อานนุท อิเม ปญจ กามคฺคณ
ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สฺขั โสมนสฺสั อิทั วุจฺจติ กามสฺขั ฯ

[๑๐๑] โย โข อานนุท เอวံ วทฺเยยฺย เอตฺปรมฺมํ สตฺตฺตา
สฺขั โสมนสฺสั ปฏิสฺสัเวทนฺตึติ อิทมฺสฺส นานุชานามิ ตั กิสฺส
เหตุ อตฺถานนุท เอตฺมฺหา สฺขฺวา อณฺณํ สฺขั อภิกฺกนฺตฺตรณฺจ
ปณฺนิตฺตรณฺจ ฯ กตฺมณฺจานนุท เอตฺมฺหา สฺขฺวา อณฺณํ สฺขั
อภิกฺกนฺตฺตรณฺจ ปณฺนิตฺตรณฺจ อิทานนุท ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเมหิ
วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ชฺมฺเมหิ สฺวิตกฺกั สฺวิจาร์ วิเวกฺขั ปิตฺติสฺขั ปจฺม
ณานั อุปฺสมฺปชฺช วิหฺรติ อิทั โข อานนุท เอตฺมฺหา สฺขฺวา
อณฺณํ สฺขั อภิกฺกนฺตฺตรณฺจ ปณฺนิตฺตรณฺจ ฯ โย โข อานนุท
เอวံ วทฺเยยฺย เอตฺปรมฺมํ สตฺตฺตา สฺขั โสมนสฺสั ปฏิสฺสัเวทนฺตึติ
อิทมฺสฺส นานุชานามิ ตั กิสฺส เหตุ อตฺถานนุท เอตฺมฺหา
สฺขฺวา อณฺณํ สฺขั อภิกฺกนฺตฺตรณฺจ ปณฺนิตฺตรณฺจ ฯ กตฺมณฺจานนุท
เอตฺมฺหา สฺขฺวา อณฺณํ สฺขั อภิกฺกนฺตฺตรณฺจ ปณฺนิตฺตรณฺจ อิทานนุท
ภิกฺขุ วิตฺกฺกวิจาร์านั วุปฺสฺมา อชฺชตฺตํ สฺมฺปสฺทาณั เจตฺโส เอโกทิกฺภาว
อวิตฺกฺกั อวิจาร์ สฺมาธิชฺช ปิตฺติสฺขั ทฺุติยิ ฌานั ฯเปฯ ตฺติยิ
ฌานั ... จตฺตุถฺถิ ฌานั อุปฺสมฺปชฺช วิหฺรติ อิทั โข อานนุท
เอตฺมฺหา สฺขฺวา อณฺณํ สฺขั อภิกฺกนฺตฺตรณฺจ ปณฺนิตฺตรณฺจ [๑] ฯ
กตฺมณฺจานนุท เอตฺมฺหา สฺขฺวา อณฺณํ สฺขั อภิกฺกนฺตฺตรณฺจ

#๑ ม. เอตฺถนฺตฺเร "โย โข เอวံ วทฺเยยฺย ฯเปฯ อิติ ทิสฺสตี ฯ ยู. โย โข อานนุท เอวံ
#วทฺเยยฺย ฯเปฯ อิติ ทิสฺสตี ฯ อิตฺโต ปรมฺปิ อิทิสฺสุจฺจานฺ ปาจา เอวเมว ฌาตฺพุพา ฯ

ปณิตตรณจ อิชานนุท ภิกขุ สพฺพโส รูปสณฺณานํ สมตฺทิกฺกมา
 ปฏฺิฆสณฺณานํ อตฺถงฺกมา นานตฺตสณฺณานํ อมนสิการา อนนฺโต
 อากาโสติ อากาसानญายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อิทํ โข
 อานนุท เอตฺมฺหา สุขา อณฺณํ สฺขํ อภิกฺกนฺตตรณจ ปณิตตรณจ ฯ
 กตฺมณฺจानนุท เอตฺมฺหา สุขา อณฺณํ สฺขํ อภิกฺกนฺตตรณจ
 ปณิตตรณจ อิชานนุท ภิกขุ สพฺพโส อากาसानญายตฺนํ
 สมตฺทิกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญายตฺนํ อุปสมฺปชฺช
 วิหฺรติ อิทํ โข อานนุท เอตฺมฺหา สุขา ฯเปฯ กตฺมณฺจानนุท
 เอตฺมฺหา สุขา อณฺณํ สฺขํ อภิกฺกนฺตตรณจ ปณิตตรณจ อิชานนุท
 ภิกขุ สพฺพโส วิญฺญาณญายตฺนํ สมตฺทิกฺกมฺม นตฺถิ กิลฺลจิตฺติ
 อากิลฺลญฺจายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อิทํ โข อานนุท เอตฺมฺหา
 สุขา ฯเปฯ กตฺมณฺจानนุท เอตฺมฺหา สุขา อณฺณํ สฺขํ อภิกฺกนฺตตรณจ
 ปณิตตรณจ อิชานนุท ภิกขุ สพฺพโส อากิลฺลญฺจายตฺนํ
 สมตฺทิกฺกมฺม เนวสณฺณานาสณฺจายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อิทํ โข
 อานนุท เอตฺมฺหา สุขา อณฺณํ สฺขํ อภิกฺกนฺตตรณจ ปณิตตรณจ ฯ

[๑๐๒] โย โข อานนุท เอวํ วทฺเขยฺย เอตปรมฺมํ สตฺตทา
 สฺขํ โสมนสฺสํ ปฏฺิถิเวทนฺตฺติ อิทฺมสฺส นานุชานามิ ตํ กิสฺส
 เหตุ อตฺถานนุท เอตฺมฺหา สุขา อณฺณํ สฺขํ อภิกฺกนฺตตรณจ
 ปณิตตรณจ ฯ กตฺมณฺจानนุท เอตฺมฺหา สุขา อณฺณํ สฺขํ
 อภิกฺกนฺตตรณจ ปณิตตรณจ อิชานนุท ภิกขุ สพฺพโส เนว-

สญญานาสนญายตนิ สมนิกุมม สญญาเวทยิตนิโรธั อุปสมปชช
วิหริติ อิทั โข อานนุท เอตมมหา สุขา อญญั สุกั อภิกุกนุตตรญจ
ปณัตตรญจ ฯ จานั โข ปเนตั อานนุท วิชชติ ยั
อญญตติตถิยา ปรีพพชกา เอวั วเทยยั สญญาเวทยิตนิโรธั
สมโน โคตโม อาห ตญจ สุขสมั ปญญเปติ ตยิทั กัสสุ
ตยิทั กถัสสุติ เอวัวาทีโน อานนุท อญญตติตถิยา ปรีพพชกา
เอวมสสุ วจนียา น โข อาวุโส ภควา สุขัเยว เวทณั สนุชช
สุขสมั ปญญเปติ อปีจาวุโส ยตถ ยตถ สุขั อุปลพพติ ยหี
ยหี ตั ตั ตถาคโต สุขสมั ปญญเปตีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตตมโน आयस्समा อานนุโท ภควโต
ภาสีตัง อภินนุทีติ ฯ

พหุเวทนิยสุตตัง นิฏฐิตัง นวมัง ฯ

อปณฺณกสูตรํ

[๑๐๓] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา โกสเลสุ จาริกญฺจรมาโน
 มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ เยน สาธา นาม โกสธานํ
 พุราหุมนคฺคาโม ตทวสริ ฯ อสุโสสุํ โข สาเลยฺยกา พุราหุมนคฺคหปตฺติกา
 สมโน ขลุ โภ โคตโม สกฺยปฺตุโต สกฺยกุลลา
 ปพฺพชฺชิตอ โกสเลสุ จาริกญฺจรมาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ
 สาลํ อนุปฺตุโต ฯ ตํ โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกฺลฺยาณ
 กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
 วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา
 เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา ๑ โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารกํ
 สพฺรหฺมกํ สสฺสมณฺพุราหุณฺณี ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา
 สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ โส ชมมํ เทเสติ อาทิกฺลฺยาณํ มชฺฉกฺลฺยาณํ
 ปริโยसानกฺลฺยาณํ สาคถํ สพฺยณฺชนํ เกวลปฺริปฺณณํ
 ปริสุทฺธิ พุรหุมนจฺริยํ ปกาเสติ สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ
 ทสฺสนํ โหตฺติ ฯ อถ โข สาเลยฺยกา พุราหุมนคฺคหปตฺติกา เยน
 ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา อปฺเปกฺจฺเจ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสฺสีทฺสุ อปฺเปกฺจฺเจ ภควตา สทฺธิ สมฺโมทฺสีสุ
 สมฺโมทฺนียํ กถํ สาราณฺนียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทฺสุ อปฺเปกฺจฺเจ
 เยน ภควา เตนฺลฺยชฺฉลิมนฺนาเมตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทฺสุ
 #๑ ม. ภควาติ ฯ

อปเปกจเจ ภควโต สนฺติเก นามโคตฺตํ สาเวตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ
อปเปกจเจ ตฺตฺตฺตฺตฺตา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ

[๑๐๔] เอกมนฺตํ นิสินฺเน โข สาเลยยเก พุราหุมนคฺคหปฺตฺเก
ภควา เอตทวโจ อตฺถิ ปน โว คหปฺตโย โกจิ มนาโป สตฺถา
ยสฺมี โว อการวตี สทฺธา ปฏฺฐิตทฺธาติ ฯ นตฺถิ โข โน ฆนฺเต
โกจิ มนาโป สตฺถา ยสฺมี โน อการวตี สทฺธา ปฏฺฐิตทฺธาติ ฯ
มนาปํ โว คหปฺตโย สตฺถารํ อลฆนฺเตหิ อัย อปณฺณโก ฆมฺโฆ
สมาทาย วตฺติตพฺโพ อปณฺณโก หิ คหปฺตโย ฆมฺโฆ สมตฺโต
สมาทินฺโน โส โว ภวิสฺสติ ทิฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ กตฺโม
จ คหปฺตโย อปณฺณโก ฆมฺโฆ ๑ ฯ

[๑๐๕] สนฺติ คหปฺตโย เอเก สมณพุราหุมนฺนา เอวฺวาทินฺโน
เอวฺวิทฺถิจินฺโน นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ ยิฏฺฐํ นตฺถิ หุตํ นตฺถิ สุกฺกทฺถกฺกฺกานํ
กมฺมานํ ผลํ วิปาโก นตฺถิ อัย โลโก นตฺถิ ปโร
โลโก นตฺถิ มาตา นตฺถิ ปิตา นตฺถิ สตฺตา โอปปาทิกา
นตฺถิ โลเก สมณพุราหุมนฺนา สมฺมคฺคตา สมฺมาปฏฺฐิปนฺนา เย
อิมญจ โลกํ ปรณฺจ โลกํ สยํ อภินฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตฺติ
เตสฺสญฺเว โข คหปฺตโย สมณพุราหุมนฺนํ เอเก สมณพุราหุมนฺนา
อุชฺฐวิปฺจณฺิกวาทา เต เอวมาหฺสฺสุ อตฺถิ ทินฺนํ อตฺถิ ยิฏฺฐํ
อตฺถิ หุตํ อตฺถิ สุกฺกทฺถกฺกฺกานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก อตฺถิ
อัย โลโก อตฺถิ ปโร โลโก อตฺถิ มาตา อตฺถิ ปิตา อตฺถิ
#๑ ม. สมาทาย...หิตาย สุขาย ฯ

สตตะตา โอปปาติกา อตฺถิ โลเก สมณพฺรหฺมณา สมฺมกฺคตา
สมฺมาปฏิปนฺนา เย อิมญจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สยํ อภิญฺญา
สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตฺติ ๑ ตํ กิํ มณฺเณถ กหปตโย นนฺเม
สมณพฺรหฺมณา อณฺณมณฺเณ ๑ อชฺชวิปจฺจนิกฺวาทาติ ๑ เอวํ ภาณเต ๑

[๑๐๖] ตตฺร กหปตโย เย เต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทีโน
เอวํทิกฺขิโน นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ ยิกฺขุจํ นตฺถิ หุตํ ๑เป ๑ เย
อิมญจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตฺติ
เตสเมตํ ปาฏิกงฺขํ ยมิตํ ๒ กายสุจฺริตํ วจฺสุจฺริตํ มโนสุจฺริตํ อิม
ตโย กุสเล ชมฺเม อภินิพฺพชฺเชตฺวา ยมิตํ กายทฺวจฺริตํ วจฺทฺวจฺริตํ
มโนทฺวจฺริตํ อิม ตโย อกุสเล ชมฺเม สมากาย
วตฺติสฺสนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ น ทิ เต โภจนฺโต สมณพฺรหฺมณา
ปสฺสนฺติ อกุสลาณํ ชมฺมาณํ อาทีนํ โอการิ สงฺกิลลํ กุสลาณํ
ชมฺมาณํ เนกขมฺเม อาณิสฺสํ โวทานปกฺขํ ๑ สนฺตฺเตว โข ปน
ปริํ โลกํ นตฺถิ ปโร โลโกตฺติสฺส ทิกฺขุจิ โหติ สาสฺส โหติ
มิจฺฉาทิกฺขุจิ ๑ สนฺตฺเตว โข ปน ปริํ โลกํ นตฺถิ ปโร โลโกติ
สงฺกปฺเปติ สุวาสุส โหติ มิจฺฉาสงฺกปฺโป ๑ สนฺตฺเตว โข ปน
ปริํ โลกํ นตฺถิ ปโร โลโกติ วาจํ ภาสติ สาสฺส โหติ
มิจฺฉาวาจา ๑ สนฺตฺเตว โข ปน ปริํ โลกํ นตฺถิ ปโร
โลโกติ อาห เย เต อรหฺนฺโต ปรโลกวินฺโน เตสมยํ ปจฺจนิกํ
กโรติ ๑ สนฺตฺเตว โข ปน ปริํ โลกํ นตฺถิ ปโร โลโกติ
#๑ ม. ย. อณฺณมณฺเณสุส ๑ ๒ ม. ยทิตํ ๑ สพฺพตฺถาปี อีทิสเมว ๑

ปริ สลฺยเปติ ๑ สาสฺส โหติ อสทฺทมฺมสลฺยตฺติ ๒ ตาย จ ปน
อสทฺทมฺมสลฺยตฺติยา ๓ อตฺตานุกฺกเสติ ปริ วมฺเภติ ๙ อิติ ปุพฺพเพว
โฆ ปนสฺส สฺสึลฺลํ ปหีนํ โหติ ทฺสึลฺลํ ปจฺจุปฺภุจฺจํ อยฺยจ
มิจฺฉาทิฏฺฐิ มิจฺฉาสงฺกปฺโป มิจฺฉาวาจา อริยานํ ปจฺจนิกตา
อสทฺทมฺมสลฺยตฺติ อตฺตกุกฺกสนา ปรวมฺภนา ๙ เอวํสิเม ๓ อเนเก
ปาปกา อกฺุสลา ฐมฺมา สมฺภวนฺติ มิจฺฉาทิฏฺฐิปจฺจยา ๙

[๑๐๗] ตตฺร กหปตฺโย วิญฺญู ปริโส อิติ ปฏฺฐิสลฺยจิกฺขติ
สเจ โฆ นตฺถิ ปโร โลโก เอวมยํ ภวํ ปริสฺปฺกฺคโล กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณา ๕ โสตฺถิมตฺตํ กริสฺสตี สเจ โฆ อตฺถิ ปโร
โลโก เอวมยํ ภวํ ปริสฺปฺกฺคโล กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
อปาโย ทฺกคฺคิ วินิปาตํ นิริโย อฺปฺชชิสฺสตี ๙ กามํ โฆ ปน มาหุ
ปโร โลโก โหตุ เนสํ ภวตํ สมณฺพราหฺมณานํ สจฺจํ วจฺนํ
อถ จ ปนายํ ภวํ ปริสฺปฺกฺคโล ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม วิญฺญุนํ คารโยห
ทฺสึลโล ปริสฺปฺกฺคโล มิจฺฉาทิฏฺฐิ นตฺถิกวาโหติ ๙ สเจ โฆ
อตฺถเอว ปโร โลโก เอวํ อิมสฺส โภโต ปริสฺปฺกฺคลสฺส อฺภยตฺถ
กฺลิกฺคาโห ๖ ยลฺลจ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม วิญฺญุนํ คารโยห ยลฺลจ
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา อปาโย ทฺกคฺคิ วินิปาตํ นิริโย อฺปฺชชิสฺสตี ๙
เอวมสฺสาโย อปฺณฺณโก ฐมฺโม ทฺสฺสมตฺโต สฺมาทินฺโน ๗
เอกํสํ ฝริตฺวา ติฏฺฐจฺติ ริลฺลจติ กุสฺลญฺจานํ ๙ ๘

#๑ ม. ย. สลฺยเปติ ๙ สพฺพตฺถาปี อีทิสเมว ๙ ๒ โป. ...ปฺลยตฺติ ๙ ๓ โป. ...

#ปฺลยตฺติยา ๙ ๔ ม. เอวมสฺสิเม ๙ ๕ ม. ย. ปรมฺมรณาติ นตฺถิ ๙ ๖ ม. ย.

#กฺลิกฺคาโห ๙ ๗ โป. ทฺสฺสมาทินฺโน ๙ ๘ ม. ย. กุสฺลํ จานํ ๙

[๑๐๘] ตตร คหปตโย เย เต สมณพราหฺมณา เอวํวาทิโน
เอวํทิกฺขิโน อตฺถิ ทินฺนํ ฯเปฯ เย อิมญจ โลกํ ปรญจ
โลกํ สยํ อภิญญา สจฺฉิกคฺวา ปเวทนตฺติ เตสเมตํ ปาฎิกงฺขํ
ยมิทํ กายทฺวจริตํ วจิตฺวจริตํ มโนทฺวจริตํ อิเม ตโย อกุสเล
ชฺมเม อภินิพฺพชฺเชตฺวา ยมิทํ กายสุจริตํ วจิตฺสุจริตํ มโนสุจริตํ
อิเม ตโย กุสเล ชฺมเม สมากาย วตฺติสฺสนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ
ปฺสฺสนฺติ หิ เต โภจนฺโต สมณพราหฺมณา อกุสลาณํ ชฺมมาณํ
อาทินฺวํ โอคาริ สงฺกิลลํ กุสลาณํ ชฺมมาณํ เนกชฺมเม อานิสฺสํ
โวทานปฺกขํ ฯ สนฺตํเยว โข ปน ปรี โลกํ อตฺถิ ปโร
โลโกติสฺส ทิกฺขิ โหติ สาสฺส โหติ สมฺมาทิกฺขิ ฯ สนฺตํเยว
โข ปน ปรี โลกํ อตฺถิ ปโร โลโกติ สงฺกปฺเปติ สุวาสุส
โหติ สมฺมาสงฺกปฺโป ฯ สนฺตํเยว โข ปน ปรี โลกํ อตฺถิ
ปโร โลโกติ วาจํ ภาสฺติ สาสฺส โหติ สมฺมาวาจา ฯ สนฺตํเยว
โข ปน ปรี โลกํ อตฺถิ ปโร โลโกติ อาห เย เต
อรหนฺโต ปรโลกวิทฺุโน เตสมยํ น ปจฺจณิกํ กโรติ ฯ สนฺตํเยว
โข ปน ปรี โลกํ อตฺถิ ปโร โลโกติ ปรี สลฺยเปติ
สาสุส โหติ สทฺฐมฺมสลฺยตฺติ ตาย จ ปน สทฺฐมฺมสลฺยตฺติยา
เนวตฺตานุกฺกเสติ น ปรี วฺมฺภติ ฯ อิติ ปุพฺพเวว โข ปนสฺส
ทฺสุสฺสึยํ ปหิณฺโณ โหติ สฺสุสฺสึยํ ปจฺจุปฺภูจิตํ อยญจ สมฺมาทิกฺขิ
สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา อริยานํ อปฺปจฺจณิกตา สทฺฐมฺมสลฺยตฺติ

อนตตุกกัสนา ๑ อปรวมภนา ฯ เอวสิเม ๒ อเนเก กุสลา ธมมา
สมภวนุติ สมมาทิฏฐิจัจจา ฯ

[๑๐๕] ตตฺร คหปตโย วิญญู ปุริโส อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ
สเจ โข อตุลฺลิตฺติ ปโร โลโก เอวมยํ ภวํ ปุริสํ ปุคฺคโล กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณฺนา สุคตฺตี สกฺกํ โลกํ อุปฺปชฺชิสฺสตี ฯ กามํ โข
ปนฺน มาหุ ปโร โลโก โหตุ เนลฺลํ ภวตฺถํ สมณฺพฺราหฺมณานํ
สจฺจํ วจฺนํ อถ จ ปนํยํ ภวํ ปุริสํ ปุคฺคโล ทิฏฺฐเจว ธมฺเม
วิญญูณํ ปาสํโส สีสฺวา ปุริสํ ปุคฺคโล สมมาทิฏฺฐิ อตฺถิตฺวา ทิโต ฯ
สเจ โข อตุลฺลิตฺติ ปโร โลโก เอวํ อิมสฺส โภโต ปุริสํ ปุคฺคโล
อุภยตฺถ กญฺจ กุคฺคาโห ๓ ยถจ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม วิญญูณํ ปาสํโส
ยถจ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา สุคตฺตี สกฺกํ โลกํ อุปฺปชฺชิสฺสตี ฯ
เอวมสฺสํยํ อปฺนฺนโก ธมฺโม สฺสสมตฺโต สสมาทินฺโน อุภยํลํ
ผริตฺวา ทิฏฺฐติ วิญฺจติ อุกฺสลญฺจานํ ๓ ฯ

[๑๐๖] สนฺติ คหปตโย เอเก สมณฺพฺราหฺมณา เอวํวาทินฺโน
เอวํทิฏฺฐินฺโน กรโต การยโต ฉินฺนุทโต เจทาปยโต ปจโต ๕ ปจาปยโต
โสจโต โสจาปยโต กิลมโต กิลมาปยโต ๖ ผนฺนุทโต ผนฺนุทาปยโต
ปาณมตีปาตาปยโต ๗ อทินฺนํ อาทียโต สนฺธิ ฉินฺนุทโต นิลโลปํ
หฺรโต เอกาคาริกํ กโรโต ปรีปนฺนเถ ติฏฺฐโต ปฺรทาร์ คจฺจโต
#๑ ม. อนตตุกกัสนาปรวมภนา ฯ ๒ ม. เอวมสฺสิเม ฯ ๓ ม. ย. กญฺจกโห ฯ
#๔ ม. ย. อุภยํลํ จานนุติ ทิสฺสตี ฯ ๕ ย. ม. ปาจยโต ฯ ๖ ส. ย. โสจยโต
#กิลมยโตติ ปาจา ทิสฺสนฺติ ฯ ๗ ส. ย. ปาณมตีมาปยโต ฯ

มุสา ภณโต กโรโต น กรียติ ปาปี ขุรปริยฺนฺเตน เจปิ
จกฺเคน โย อิมิสฺสา ปจฺวียา ปาณฺเ อกมฺสขลฺลํ อกมฺสปลฺลญฺชํ
กเรยฺย นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปี นตฺถิ ปาปสฺส อากโม ทกฺขิณฺ
เจปิ กงฺคาย ตีริ กจฺเจยฺย หนนฺโต ฆาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต
เฉทาเปนฺโต ปจฺนฺโต ปาเจนฺโต นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปี นตฺถิ
ปาปสฺส อากโม อุตฺตรํ เจปิ กงฺคาย ตีริ กจฺเจยฺย ททฺนฺโต
ทาเปนฺโต ยชนฺโต ยชาเปนฺโต ๑ นตฺถิ ตโตนิทานํ ปุณฺณํ นตฺถิ
ปุณฺณสฺส อากโม ทาเนน ทเมน สลฺลเมเน สจฺจวชฺเชน นตฺถิ
ปุณฺณํ นตฺถิ ปุณฺณสฺส อากโมติ ฯ เตสฺสเยว โข กหปตโย
สมณพฺรหฺมณานํ เอเก สมณพฺรหฺมณา อุชฺฐวิจฺจนิกฺวาทา เต
เอวมาหฺสุ กรโต การยโต ฉินฺทโต เฉทาปยโต ปจโต ปจาปยโต
โสจโต โสจาปยโต กิลมโต กิลมาปยโต ผนฺทโต ผนฺทาปยโต
ปาณมตีปาตาปยโต อทินฺนํ อาทียโต สนฺธิ ฉินฺทโต นิลโลปี
หฺรโต เอกาการิกํ กโรโต ปริปนฺเถ ติกฺกุจฺโต ปฺรทาร์ กจฺฉโต
มุสา ภณโต กโรโต กรียติ ปาปี ขุรปริยฺนฺเตน เจปิ จกฺเคน
โย อิมิสฺสา ปจฺวียา ปาณฺเ อกมฺสขลฺลํ อกมฺสปลฺลญฺชํ กเรยฺย
อตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปี อตฺถิ ปาปสฺส อากโม ทกฺขิณฺ เจปิ
กงฺคาย ตีริ กจฺเจยฺย หนนฺโต ฆาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต เฉทาเปนฺโต
ปจฺนฺโต ปาเจนฺโต อตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปี อตฺถิ ปาปสฺส
อากโม อุตฺตรํ เจปิ กงฺคาย ตีริ กจฺเจยฺย ททฺนฺโต ทาเปนฺโต
#๑ ยฺ. ยาเชนฺโต ฯ

ยชนโต ยชาปนโต อตฺถิ ตโตนิทานํ ปุณฺณํ อตฺถิ ปุณฺณสฺส
อาคโม ทาเนน ทเมน สลฺลเมเนน สจฺจวชฺเชน ๑ อตฺถิ ปุณฺณํ
อตฺถิ ปุณฺณสฺส อาคโมติ ฯ ตํ ก็ มลฺลนถ คหปตโย นนฺเม
สมณพฺรหฺมณา อณฺณมณฺณสฺส อชฺชวิปจฺจนิกฺวาทาติ ฯ เอวํ
ภนฺเต ฯ

[๑๑๑] ตตฺร คหปตโย เย เต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทีโน
เอวํทิกฺขิตฺโต กรโต การยโต ฉินฺทโต ฉาทาปยโต ปจโต ปจาปยโต
โสจโต โสจาปยโต กิลมโต กิลมาปยโต ผนฺทโต ผนฺทาปยโต
ปาณมตฺติปาตาปยโต อทินฺนํ อาทียโต สนฺธิ ฉินฺทโต นิลโลปี
หฺรโต เอกาคาริกํ กโรโต ปริปนฺเถ ติกฺขิตฺโต ปฺรทาร์ คจฺฉโต
มุสา ภณฺโต กโรโต น กรียติ ปาปํ ชุรปริยฺนฺเตน เจปี จกฺเคน
โย อิมิสฺสา ปจฺวิยา ปาณฺเน เอกมฺสขลํ เอกมฺสปุณฺชํ กเรยฺย
นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปํ นตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ทกฺขิตฺตํ เจปี
คจฺจกาย ตีรํ คจฺจเจยฺย หนนฺโต ฉาเตนฺโต ฯเปฯ ทาเนน ทเมน
สลฺลเมเนน สจฺจวชฺเชน นตฺถิ ปุณฺณํ นตฺถิ ปุณฺณสฺส อาคโมติ ฯ
เตสเมตํ ปาฎิกงฺขํ ยมิทํ กายสุจฺริตํ วจฺสิสุจฺริตํ มโนสุจฺริตํ อิมे
ตโย กุสเส ฐมฺเม อภินิพฺพิชฺชิตฺวา ๒ ยมิทํ กายทฺุจฺริตํ วจฺสิทฺุจฺริตํ
มโนทฺุจฺริตํ อิมे ตโย อกุสเส ฐมฺเม สมากาย วตฺติสฺสนฺติ
ตํ กิสฺส เหตุ น หิ เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา ปสฺสนฺติ
อกุสลาณํ ฐมฺมานํ อาทีนํ โอการํ สจฺกิลลํ กุสลาณํ ฐมฺมานํ
#๑ ม. สจฺจวาเจน ฯ ๒ ม. อภินิพฺพิชฺชิตฺวา ฯ

เนกขมเม อานิสส์ โวทานปกข์ ฯ สนฺตฺเยว โข ปน กิริย
 นตฺถิ กิริยาตีสฺส ทิฏฺฐิ โหติ สาสฺส โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ฯ
 สนฺตฺเยว โข ปน กิริย นตฺถิ กิริยาติ สงฺกปฺเปติ สุวาสุ
 โหติ มิจฺฉาสงฺกปฺโป ฯ สนฺตฺเยว โข ปน กิริย นตฺถิ กิริยาติ
 วาจํ ภาสติ สาสฺส โหติ มิจฺฉาวาจา ฯ สนฺตฺเยว โข ปน
 กิริย นตฺถิ กิริยาติ อาทฺ เย เต อรหฺนฺโต กิริยวาทา เตสมยฺ
 ปจฺจนี้กํ กโรติ ฯ สนฺตฺเยว โข ปน กิริย นตฺถิ กิริยาติ ปรี
 สลฺลเปติ สาสฺส โหติ อสทฺทมฺมสลฺลตฺติ ตาย จ ปน อสทฺทมฺมสลฺลตฺติยา
 อตฺตฺกํเสติ ปรี วมฺภตฺติ ฯ อิติ ปุพฺพเวว โข
 ปนสฺส สฺสึลฺลยํ ปหีนํ โหติ ทฺสึลฺลยํ ปจฺจปฺภุจฺจติ อยญฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิ
 มิจฺฉาสงฺกปฺโป มิจฺฉาวาจา อริยานํ ปจฺจนี้กตา อสทฺทมฺมสลฺลตฺติ
 อตฺตฺกํสนา ๑ ปรวมฺภนา ฯ เอวํสิเม ๒ อเนเก ปาปกา
 อกฺุสลา ฐมฺมา สมฺภวนฺติ มิจฺฉาทิฏฺฐิปจฺจยา ฯ

[๑๑๒] ตตฺตร คหปตโย วิลฺลญฺ ปุริโส อิติ ปฺภิสลฺลยจิกฺขติ
 สเจ โข นตฺถิ กิริยา เอวมยฺ ภวํ ปุริสฺปฺคฺคโล กายสฺส เกทา
 ปรมฺมรณา ๓ โสคฺคิมตฺตํ กิริสฺสติ ฯ สเจ โข อตฺถิ กิริยา
 เอวมยฺ ภวํ ปุริสฺปฺคฺคโล กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา อปายํ ทฺกคฺคิ
 วินิปาตํ นิรยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฯ กามํ โข ปน มาหุ กิริยา โหตุ
 เนสํ ภวตํ สมณฺพฺราหฺมณานํ สจฺจํ วจฺนํ อถ จ ปนายํ ภวํ
 ปุริสฺปฺคฺคโล ทิฏฺฐเวว ฐมฺเม วิลฺลญฺญํ การโยห ทฺสึลฺลโย ปุริสฺปฺคฺคโล
 #๑ ม. อตฺตฺกํสนปรวมฺภนํ ฯ ๒ ม. เอวํสิเม ฯ ๓ ม. ย. ปรมฺมรณาติ นตฺถิ ฯ

ปุคฺคโล มิจฺฉาทิฏฺฐี อภิรียวาโทติ ฯ สเจ โข อตุเถว กิริยา
เอวํ อิมสฺส โภโต ปุริสปุคฺคลสฺส อุภยตุถ กถิกุคาโห ยถจ
ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม วิญฺญันํ คารโยห ยถจ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
อปาโย ทุคฺคตี วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ ๑ ฯ เอวมสฺสาย
อปณฺณโก ฐมฺโม ทุสฺสมตฺโต สมากินฺโน เอกํสํ ผริตฺวา ติฏฺฐติ
ริญฺจติ กุสลญฺจานํ ฯ

[๑๑๓] ตตร คหปตโย เย เต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทีโน
เอวํทิฏฺฐีโน กรโต การยโต ฉินฺทโต เภทาปยโต ปจโต ปจาปยโต
โสจโต โสจาปยโต กิลมโต กิลมาปยโต ผนฺทโต ผนฺทาปยโต
ปาณมตฺติปาตาปยโต อทินฺนํ อาทียโต สนฺธิ ฉินฺทโต นิลโลปี
หฺรโต เอกาคาริกํ กโรโต ปริปนฺเถ ติฏฺฐโต ปฺรทาร์ คจฺฉโต
มุสา ภณฺโต กรโต กรียติ ปาปํ ชุรปริยฺนฺเตน เจปี จกฺเคน โย
อิมิสฺสา ปจฺวิยา ปาณฺเ เอกมํสขลํ เอกมํสปุณฺขํ กเรยฺย อตุถิ
ตโตนิทานํ ปาปํ อตุถิ ปาปสฺส อากโม ทกฺขิณฺณเจปี กงฺกาย
ตีริ คจฺเจยฺย หนฺนโต ฆาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต เภทาเปนฺโต ปจฺนโต
ปาเจนฺโต อตุถิ ตโตนิทานํ ปาปํ อตุถิ ปาปสฺส อากโม
อุตุตฺตรณฺเจปี กงฺกาย ตีริ คจฺเจยฺย ทนฺโต ทาเปนฺโต ยชนฺโต
ยชาเปนฺโต อตุถิ ตโตนิทานํ ปุณฺณํ อตุถิ ปุณฺณสฺส อากโม
ทานน ทเมน สลฺลเมน สจฺจวชฺเชน อตุถิ ปุณฺณํ [๑] อตุถิ
ปุณฺณสฺส อากโมติ ฯ เตสเมตํ ปาฏิกงฺขํ ยมิตํ กายทฺวจฺจริตํ
#๑ ไป. เอตฺถนฺตเร "อตุถิ ตโต นิทานํ ปุณฺณนฺติ อิมํ ปาจา ทิสฺสนฺติ ฯ"

วจีหุจจริตฺ มโนหุจจริตฺ อิมะ ตโย อกุสเส ฐมเม อภินิพฺพชเชตฺวา
 ยมิตฺ กายสุจจริตฺ วจีสุจจริตฺ มโนสุจจริตฺ อิมะ ตโย กุสเส ฐมเม
 สมหาทาย วตฺติสฺสนตฺตีติ ๑ ตํ กิสฺส เหตุ ปสฺสนตฺติ หิตะ ๒ โภณฺโต
 สมนพฺรหฺมาหุมนฺนา อกุสลาณํ ฐมฺมานํ อาทินฺนํ โอบาเร สงฺกิลลํ
 กุสลาณํ ฐมฺมานํ เนกฺขมฺเม อาณิสฺสํ โวทานปฺกขํ ฯ สนฺตฺเยว
 โข ปน กิริยํ อตฺถิ กิริยาติสฺส ทิฏฺฐิ โหติ สาสฺส โหติ
 สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ สนฺตฺเยว โข ปน กิริยํ อตฺถิ กิริยาติ สงฺกปฺเปติ
 สฺวาสุส โหติ สมฺมาสงฺกปฺโป ฯ สนฺตฺเยว โข ปน กิริยํ อตฺถิ
 กิริยาติ วาจํ ภาสฺส สาสฺส โหติ สมฺมาวาจา ฯ สนฺตฺเยว
 โข ปน กิริยํ อตฺถิ กิริยาติ อาห เย เต อรหฺนฺโต กิริยวาทา
 เตสมยฺ น ปจฺจณีกํ กโรติ ฯ สนฺตฺเยว โข ปน กิริยํ อตฺถิ
 กิริยาติ ปรี สลฺลเปติ สาสฺส โหติ สทฺฐมฺมสลฺลตฺติ ตาย
 จ ปน สทฺฐมฺมสลฺลตฺติยา เนวตฺตานุกํเสติ น ปรี วมฺเภติ ฯ
 อิติ ปุพฺเพว โข ปนสฺส ทุสฺสิลลํ ปหิณฺโหติ สฺสิลลํ ปจฺจุปฺภุจฺจิตฺ
 อยญฺจ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา อริยานํ
 อปฺปจฺจณีกตา สทฺฐมฺมสลฺลตฺติ อนตฺตฺกํสฺนา อปฺรวมฺภนา ฯ
 เอวํสิเม อนเนเก กุสลา ฐมฺมา สมฺภวานฺติ สมฺมาทิฏฺฐิปฺจฺจยา ฯ

[๑๑๔] ตตฺร กหปตโย วิญญู ปุริโส อิติ ปฺภิสลฺลจิกฺขติ
 สเจ โข อตฺถิ กิริยา เอวมยฺ ภวํ ปุริสฺปฺกคฺโค กายสฺส เกทา
 ปรมฺมรณา สุกฺคิ สกฺคํ โลกํ อูปฺชชิสฺสติ ฯ กามํ โข ปน
 #๑ ม. ย. อิตฺสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒ ม. เตติ นตฺถิ ฯ

มาหุ กิริยา โหตุ เนลั ภาตัม สมณพราหมณานัน สจจัน วจนัน
อด จ ปนายั ภาวํ ปุริสปุคฺคโล ทิฏฺฐเชว ฌมฺเม วิญญุนัน ปาสัโส
สีลวา ปุริสปุคฺคโล สมฺมาทิฏฺฐิ กิริยาโหติ ฯ สเจ โข อดฺเถว
กิริยา เอวํ อิมสฺส โภโต ปุริสปุคฺคสฺส อุภยตฺถ กญฺจกาโห
ยญจ ทิฏฺฐเชว ฌมฺเม วิญญุนัน ปาสัโส ยญจ กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณา สุกฺตี สกฺคํ โลกํ อุปฺปชฺชิสฺสตี ฯ เอวมสฺสายั
อปณฺณโก ฌมฺโม สฺสสมตฺโต สฺมาทินฺโน ๑ อุภยํสํ ฝริตฺวา ติฏฺฐตี
ริณฺจตี อุกฺสณฺณจัน ฯ

[๑๑๕] สนฺติ กหปตโย เอเก สมณพราหมณา เอวํวาทีโน
เอวํทิฏฺฐิโน นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย สตฺตณัน สงฺกิลฺสายน
อเหตุ อุปฺปจฺจยา สตฺตา สงฺกิลฺสสนฺติ นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย
สตฺตณัน วิสุทฺธิยา อเหตุ อุปฺปจฺจยา สตฺตา วิสุทฺถนฺติ นตฺถิ
พลํ นตฺถิ วิริยํ นตฺถิ ปุริสธามิ นตฺถิ ปุริสปรกฺกโม สพฺเพ
สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา สพฺเพ ชีวา อวสา อพลา
อวิริยา นียตฺติสงฺกตฺติภาวปริณฺตา ๒ ฉเสววาภิชาติสฺสุ สุขทุกฺขํ
ปฏฺฐิสฺสเวทนฺตฺติ เตสฺสเยว โข กหปตโย สมณพราหมณานัน เอเก
สมณพราหมณา อุชฺฐวิปจฺจนีกฺวาทา เต เอวมาหํสฺสุ อตฺถิ เหตุ
อตฺถิ ปจฺจโย สตฺตณัน สงฺกิลฺสาย สเหตุ สปฺปจฺจยา สตฺตา
สงฺกิลฺสสนฺติ อตฺถิ เหตุ อตฺถิ ปจฺจโย สตฺตณัน วิสุทฺธิยา
สเหตุ สปฺปจฺจยา สตฺตา วิสุทฺถนฺติ อตฺถิ พลํ อตฺถิ วิริยํ
#๑ โป. สฺสสมาทินฺโน ฯ ๒ ม. ... สภาวปริณฺตา ฯ

อตุถิ ปุริสธำโม อตุถิ ปุริสปรกุกโม ๑ สพุเพ สตุตตำ สพุเพ
ปำณำ สพุเพ ภูตตำ สพุเพ ชีวำ สวสำ ๒ สพลำ สวีริยำ
นิตฺติสงฺกตทิภำวปริณตตำ ฉเสววำภิชำตีสฺสุ สฺขทุกฺขํ ปฏฺฐิสฺเวทนฺตฺติติ ๗
ตํ กิํ มลฺลนฺถ คหปตโย นนฺเม สมณพฺรหฺมณำ อณฺณมณฺณํ ๓
อุชฺฐวิปฺจฺจนิกวำทำติ ๗ เอวํ ภนฺเต ๗

[๑๑๖] ตตุร คหปตโย เย เต สมณพฺรหฺมณำ เอวํวำทีโน
เอวํทีภูจฺจिनฺ นตฺติ เหตุ นตฺติ ปฺจฺจโย สตุตตำนํ สงฺกิลีสย
อเหตุ อปฺปจฺจยำ สตุตตำ สงฺกิลิสฺสนฺตฺติ นตฺติ เหตุ นตฺติ
ปฺจฺจโย สตุตตำนํ วิสุทฺธิยำ อเหตุ อปฺปจฺจยำ สตุตตำ วิสุทฺถนฺตฺติ
นตฺติ พลํ นตฺติ วีริยํ นตฺติ ปุริสธำโม นตฺติ ปุริสปรกุกโม
สพุเพ สตุตตำ สพุเพ ปำณำ สพุเพ ภูตตำ สพุเพ ชีวำ อวสำ
อพลำ อวีริยำ นิตฺติสงฺกตทิภำวปริณตตำ ฉเสววำภิชำตีสฺสุ สฺขทุกฺขํ
ปฏฺฐิสฺเวทนฺตฺติติ เตสเมตํ ปำฏิกงฺขํ ยมิทํ กำยสุจฺจิตํ วจฺจิสฺจฺจิตํ
มโนสุจฺจิตํ อิมํ ตโย กุสเล ชฺมเม อภินิพฺพชฺเชตฺตวำ ยมิทํ
กำยทุจฺจิตํ วจฺจิตฺตฺจฺจิตํ มโนทุจฺจิตํ อิมํ ตโย อกุสเล ชฺมเม
สมำทำย วตฺตฺติสฺสนฺตฺติ ตํ กิสฺส เหตุ น หิ เต โภณฺโต
สมณพฺรหฺมณำ ปสฺสนฺตฺติ อกุสลำนํ ชฺมมำนํ อำทีนํวํ โอการํ
สงฺกิลีสํ กุสลำนํ ชฺมมำนํ เนกฺขมฺเม อำนิสฺสํ วอทำนปฺกฺขํ ๗
สนฺตฺเตยว โข ปน เหตุ นตฺติ เหตุตฺติสฺส ทิฏฺฐิจิ โหติ สำสฺส
โหติ มิจฺจำทิจิ ๗ สนฺตฺเตยว โข ปน เหตุ นตฺติ เหตุติ
#๑ ยฺ. เอตฺถนฺตฺเร นกār อตุถิ ๗ โปตฺถเกปี อีทิสฺเสยว ๗ ๒ ยฺ. อวสำ อพลำ
#อวีริยำ ๗ โปตฺถเกปี อีทิสฺเสยว ๗ ๓ ม. ยฺ. อณฺณมณฺณสฺส ๗

สงกปเปติ สุวาสส โหติ มิจฺฉาสงกปโป ฯ สนฺตฺเตยว โข ปน
เหตุ นตฺถิ เหตุติ วาจํ ภาสติ สาสส โหติ มิจฺฉาวาจา ฯ
สนฺตฺเตยว โข ปน เหตุ นตฺถิ เหตุติ อาห เย เต อรหนฺโต
เหตุวาทา เตสมยํ ปจฺจนิกํ กโรติ ฯ สนฺตฺเตยว โข ปน เหตุ
นตฺถิ เหตุติ ปรี สลฺลเปติ สาสส โหติ อสทฺทมฺมสลฺลตฺตติ
ตาย จ ปน อสทฺทมฺมสลฺลตฺตติยา อตฺตานุกํเสติ ปรี วมฺเภติ ฯ
อิตฺติ ปุพฺเพว โข ปนสฺส สฺสึลฺลยํ ปหีนํ โหติ ทฺทสฺสึลฺลยํ ปจฺจุปฺภูจิตฺ
อยณฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิ มิจฺฉาสงกปโป มิจฺฉาวาจา อริยานํ ปจฺจนิกตา
อสทฺทมฺมสลฺลตฺตติ อตฺตานุกํสนา ปรวมฺภนา ฯ เอวํสิเม อนนฺเก
ปาปกา อกฺุสลา ฐมฺมา สมภวนฺติ มิจฺฉาทิฏฺฐิปจฺจยา ฯ

[๑๑๗] ตตฺร กหปตโย วิลฺลญฺ ปฺริโส อิตฺติ ปฺฐิสลฺลจิกฺขติ
สเจ โข นตฺถิ เหตุ เอวมยํ ภวํ ปฺริสฺปฺกฺคโล กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณฺา ๑ โสตฺถิมตฺตานํ กริสฺสติ ฯ สเจ โข อตฺถิ เหตุ
เอวมยํ ภวํ ปฺริสฺปฺกฺคโล กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายํ
ทฺทคฺคฺติ วินิปาคํ นิริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฯ กามํ โข ปน มาหุ เหตุ
โหตุ เนสํ ภวตํ สมณฺพฺราหฺมณานํ สจฺจํ วจฺนํ อถ จ ปนายํ
ภวํ ปฺริสฺปฺกฺคโล ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม วิลฺลญฺนํ การโยห ทฺทสฺสึลฺล
ปฺริสฺปฺกฺคโล มิจฺฉาทิฏฺฐิ อเหตุกฺวาโหติ ฯ สเจ โข อตฺถเว
เหตุ เอวํ อิมสฺส โภโต ปฺริสฺปฺกฺคฺลสฺส อุกฺยตฺถ กลิกฺคาโห
ยณฺจ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม วิลฺลญฺนํ การโยห ยณฺจ กายสฺส เกทา
#๑ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

ปรมมรรณา อปายั ทุกคตึ วินิปาตึ นิริยั อุปปชชิสสตี ฯ เอวมสสายั
อปณณโก ฌมโม ทุสสมตโต สมหินโน เอกังสั ผริตวา ตัญจตี
ริณจตี กุสลญานัน ฯ

[๑๑๘] ตตร คหปโตโย เย เต สมณพราหฺมณา เอวฺวาทีโน
เอวฺวาทัญจโน อตฺถิ เหตุ อตฺถิ ปจฺจโย สตฺตทานัน สงฺกิลสสาย
สเหตุ สปฺปจฺจยา สตฺตตา สงฺกิลิสฺสนฺตติ อตฺถิ เหตุ อตฺถิ ปจฺจโย
สตฺตทานัน วิสุทฺธิยา สเหตุ สปฺปจฺจยา สตฺตตา วิสุชฺฌนฺตติ อตฺถิ
พลฺล อตฺถิ วิริยั อตฺถิ ปุริสธามอ อตฺถิ ปุริสปรกฺกมอ สพฺเพ
สตฺตตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ญฺตา สพฺเพ ชีวา สวสา สพฺลา
สวริยา นิยตีสงฺกตฺติภาวปริณฺตตา ฉเสววาภิชาติสฺส สุขทฺถุขั
ปฏฺฐิสฺสเวทนฺตตีติ เตสเมตฺตํ ปาฏิกงฺขั ยมิตฺถํ กายทฺถุจฺจริตฺตํ วจฺิทฺถุจฺจริตฺตํ
มโนทฺถุจฺจริตฺตํ อิมเ ตโย อกุสเล ฌมฺเม อภินิพฺพชฺเชตฺตวา ยมิตฺถํ
กายสุจฺจริตฺตํ วจฺิสฺจฺจริตฺตํ มโนสุจฺจริตฺตํ อิมเ ตโย กุสเล ฌมฺเม สมหาทาย
วตฺตติสฺสนฺตติ ตํ กิสฺส เหตุ ปสฺสนฺตติ หิ เต โภณโต สมณพราหฺมณา
อกุสลานัน ฌมฺมานัน อาทินนํ โอการิ สงฺกิลเลตฺตํ กุสลานัน
ฌมฺมานัน เนกฺขมฺเม อานิสฺสํ วัทานปฺกขั ฯ สนนฺตเยว โข ปนญ
เหตุ อตฺถิ เหตุติสฺส ทัญจตี โหติ สาสฺส โหติ สมฺมาทัญจตี ฯ
สนนฺตเยว โข ปน เหตุ อตฺถิ เหตุติ สงฺกปฺเปติ สฺวาสฺส
โหติ สมฺมาสงฺกปฺโป ฯ สนนฺตเยว โข ปน เหตุ อตฺถิ เหตุติ
วจฺัง ภาสตี สาสฺส โหติ สมฺมาวาจา ฯ สนนฺตเยว โข ปน

เหตุ อตฺถิ เหตุติ อาห เย เต อรหฺนุโต เหตุวาทา เตสมยํ
น ปจฺจนี้กํ กโรติ ฯ สนฺตํเยว โข ปน เหตุ อตฺถิ เหตุติ
ปรี สลฺลเปติ สาสฺส โหติ สทฺธมฺมสลฺลตฺติ ตาย จ
ปน สทฺธมฺมสลฺลตฺติยา เนวตฺตานุกฺกเสติ น ปรี วมฺเภติ ฯ
อิตฺติ ปุพฺเพว โข ปนสฺส ทฺถสฺสึลฺลํ ปหิํ โหติ สฺสึลฺลํ ปจฺจุปฺภุจิตํ
อยลฺลจ สมนฺมาทิกฺกุจํ สมนฺมาสงฺกปโป สมนฺมาวาจา อริยานันต
อปฺปจฺจนี้กตา สทฺธมฺมสลฺลตฺติ อนตฺตูกฺกัสนา อปรวมภฺนา ฯ
เอวํตีเม อนเนเก กุสลา ฆมฺมา สมนฺภวฺนฺติ สมนฺมาทิกฺกุจํปจฺจยา ฯ

[๑๑๕] ตตฺร คหปตโย วิลฺลญฺ ปรีโส อิตฺติ ปฺภิสลฺลจิกฺขติ
สเจ โข อตฺถิ เหตุ เอวมยํ ภวํ ปรีสฺปฺกคฺโค ภายสฺส เกทา
ปรมฺมรณฺา สุกฺตี สคฺคํ โลกํ อฺปฺปชฺชิสฺสติ ฯ กามํ โข ปน
มาหุ เหตุ โหตุ เนสํ ภวตํ สมนฺพฺราหฺมณานํ สจฺจํ วจัน
น อถ จ ปนํยํ ภวํ ปรีสฺปฺกคฺโค ทิกฺกุเจว ฆมฺเม วิลฺลญฺนํ ปาสํโส
สึลฺลา ปรีสฺปฺกคฺโค สมนฺมาทิกฺกุจํ เหตุวาโทติ ฯ สเจ โข อตฺถเว
เหตุ เอวํ อิมสฺส โภโต ปรีสฺปฺกคฺคสฺส อุกฺขตฺถ กณฺฺคคาโห
ยลฺลจ ทิกฺกุเจว ฆมฺเม วิลฺลญฺนํ ปาสํโส ยลฺลจ ภายสฺส เกทา
ปรมฺมรณฺา สุกฺตี สคฺคํ โลกํ อฺปฺปชฺชิสฺสติ ฯ เอวมสฺสาຍ
อปฺปณฺณโก ฆมฺโม สฺสสมตฺโต สมนฺาทินฺโน อุกฺขยํสํ ฝริตฺวา ติกฺกุจฺติ
ริลฺลจติ อฺกฺกสฺลญฺจานํ ฯ

[๑๒๐] สนฺติ คหปตโย เอเก สมนฺพฺราหฺมณฺา เอวํวาทีโน

เอวํทิกฺขิโน นตฺถิ สพฺพโส อารุปรฺปติ เตสํเยว โข คหปตโย
 สมณพฺรหฺมณานํ เอเก สมณพฺรหฺมณา อุชฺฐวิปฺจฺจนิกฺวาทา เต
 เอวมาหํสุ อตฺถิ สพฺพโส อารุปรฺปติ ฯ ตํ กิํ มนฺยถ คหปตโย
 นนฺุเม สมณพฺรหฺมณา อณฺฺมณฺยสฺส อุชฺฐวิปฺจฺจนิกฺวาทาติ ฯ เอวํ
 ภาณฺเต ฯ ตตฺร คหปตโย วิญฺญู ปฺริโส อิติ ปฏฺิสถฺยจฺกฺขติ เย
 โข เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขิโน
 นตฺถิ สพฺพโส อารุปรฺปติ อิทํ เม อทิกฺขจฺจฺ ยेषิ เต โภณฺโต
 สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขิโน อตฺถิ สพฺพโส อารุปรฺปติ
 อิทํ เม อวิทิตํ อหฺลฺเจว โข ปน อชานนฺฺโต ๑ อปฺสฺสนฺฺโต
 เอกํเสน อาทาย โวหเรยฺยํ อิทเมว สจฺจํ โมฆมฺมณฺยณฺฺติ น
 เม ตํ อสฺส ปฏฺิรूपํ เย โข เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา
 เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขิโน นตฺถิ สพฺพโส อารุปรฺปติ สเจ โข
 เตสํ ภวตํ สมณพฺรหฺมณานํ สจฺจํ วจฺนํ จานเมตํ วิชฺชติ
 เย เต เทวา รุปีโน มโนมยา อปฺณณกํ เม ๒ ตตฺรรูปฺตติ
 ภวิสฺสติ เย ปน เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน
 เอวํทิกฺขิโน อตฺถิ สพฺพโส อารุปรฺปติ สเจ เตสํ ภวตํ สมณพฺรหฺมณานํ
 สจฺจํ วจฺนํ จานเมตํ วิชฺชติ เย เต เทวา อรูปิโน
 สญฺญามยา อปฺณณกํ เม ๓ ตตฺรรูปฺตติ ภวิสฺสติ ทิสฺสนฺเต โข
 ปน รูปาธิกรณํ ๔ ทณฺฺทาทานสตฺถาทานกลหวิคฺคหวิวาทคฺวํคฺวํเปสฺสญฺ ๕-๖
 มุสาวาทา นตฺถิ โข ปเนตํ สพฺพโส อารุปรฺเปติ ฯ โส
 #๑ โป. อชานํ อชานนฺฺโต อชานํ อปฺสฺสนฺฺโต ฯ ๒-๓ โป. อปฺณณกเมตํ ฯ ๔ ม.
 #รูปการณา ฯ ๕ ม. ... สตฺถาทานํ ฯ ๖ ม. วิวาทคฺวํคฺวํ ฯ

อิติ ปฏิสงขาย รูปันเขว นิพพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน
โหติ ฯ

[๑๒๑] สนฺติ คหปตโย เอเก สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน
เอวํทิกฺขิโน นตฺถิ สพฺพโส ภวนิโรธติ ฯ เตสํเขว โข คหปตโย
สมณพฺรหฺมณานํ เอเก สมณพฺรหฺมณา อุชฺฐวิปฺจฺจนิกฺวาทา เต
เอวมาหํสุ อตฺถิ สพฺพโส ภวนิโรธติ ฯ ตํ กิํ มลฺลถ คหปตโย
นनुเม สมณพฺรหฺมณา อลฺลสมลฺลสฺส อุชฺฐวิปฺจฺจนิกฺวาทาติ ฯ
เอวํ ภนฺเต ฯ ตตฺร คหปตโย วิลฺลญฺญ ปุริโส อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ
เย ๑ โข เต โภจนฺโต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขิโน
นตฺถิ สพฺพโส ภวนิโรธติ อิํ เม อทิกฺขํ ยेषิ เต โภจนฺโต
สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขิโน อตฺถิ สพฺพโส
ภวนิโรธติ อิํ เม อวิทิตํ อหฺลเจว โข ปน อชานนฺโต
อปสฺสนฺโต เอกํเสน อาทาย โวหเรยฺยํ อิทมเวว สจฺจํ
โมฆมลฺลนฺติ น เม ตํ อสฺส ปฏฺฐูปิ เย โข เต โภจนฺโต
สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขิโน นตฺถิ สพฺพโส ภวนิโรธติ
สเจ เตสํ ภวตํ สมณพฺรหฺมณานํ สจฺจํ วจฺนํ จานเมตํ วิชฺชติ
เย เต เทวา อรูปิโน สลฺลณามยา อปฺณณกํ เม ตตฺรปฺปตฺติ
ภวิสฺสติ เย ปน เต โภจนฺโต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน
เอวํทิกฺขิโน อตฺถิ สพฺพโส ภวนิโรธติ สเจ เตสํ ภวตํ
สมณพฺรหฺมณานํ สจฺจํ วจฺนํ จานเมตํ วิชฺชติ ยํ ทิกฺขเจว ฐมฺเม
#๑ ม. เย จ โข เต ฯ

ปริณิพพายิสฺสามิ ฯ เย โข เต โภจนฺโต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน
เอวํทิกฺขิโน นคฺคิ สพฺพโส ภวนิโรชฺติ เตสมยฺ ทิกฺขิ สรคาย
สนฺติเก สํโยคาย สนฺติเก อภินนฺทนาย สนฺติเก อชฺโฆสํนาย
สนฺติเก อุปาถานาย สนฺติเก เย ปน เต โภจนฺโต สมณพฺรหฺมณา
เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขิโน อคฺคิ สพฺพโส ภวนิโรชฺติ เตสมยฺ
ทิกฺขิ อสํรคาย ๑ สนฺติเก อสํโยคาย สนฺติเก อนภินนฺทนาย
สนฺติเก อนชฺโฆสํนาย สนฺติเก อนูปาถานาย สนฺติเกติ ฯ โส
อิตฺติ ปฏฺิสงฺขาย ภวานํเยว นินฺพิทาย วิรคาย นิโรธาย ปฏฺิปนฺโน
โหติ ฯ

[๑๒๒] จตฺตาริเม คหปตโย ปุคฺคโล สนฺโต สํวิชฺชํมานา
โลกสฺมี กตเม จตฺตาริ อธิ คหปตโย เอกจฺโจ ปุคฺคโล
อตฺตนฺตโป โหติ อตฺตปริตฺตปณฺนุโยคมนฺนุยฺตฺโต อธิ คหปตโย
เอกจฺโจ ปุคฺคโล ปฺรนฺตโป โหติ ปฺรปริตฺตปณฺนุโยคมนฺนุยฺตฺโต
อธิ คหปตโย เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ โหติ อตฺตปริตฺตปณฺนุ-
โยคมนฺนุยฺตฺโต ปฺรนฺตโป จ ปฺรปริตฺตปณฺนุโยคมนฺนุยฺตฺโต อธิ
คหปตโย เอกจฺโจ ปุคฺคโล นวตฺตนฺตโป จ โหติ นวตฺตปริตฺตปณฺนุ-
โยคมนฺนุยฺตฺโต น ปฺรนฺตโป น ปฺรปริตฺตปณฺนุโยคมนฺนุยฺตฺโต โส
อนตฺตนฺตโป อปฺรนฺตโป ทิกฺขเจว ฐมฺเม นิจฺฉาโต นินฺพุโต สติฏฺโถ
สุขปฏฺิสํเวทึ พฺรหฺมญฺเฒน อตฺตนา วิหฺรติ ฯ

[๑๒๓] กตโม จ คหปตโย ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป อตฺตปริตฺต-
#๑ ม. อสรคาย ฯ

ปนานุโยคมนุญฺโต ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ ปุคฺคโล อเจตโก
โหติ มุตฺตาจาโร หตฺถาเวเลขโน ฯ ยถา กนฺทรกสฺส ตฺถา วิตุถาโร ฯ
อิติ เอวรูปํ อนเนกวิหิตํ กายสฺส อาตาปนปริธาปนานุโยคมนุญฺโต
วิหริติ อัย วุจฺจติ คหปตโย ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป
อตฺตปริธาปนานุโยคมนุญฺโต ฯ กตโม จ คหปตโย ปุคฺคโล
ปรนฺตโป ปรปริธาปนานุโยคมนุญฺโต ฯ อิธ คหปตโย ๑ ปุคฺคโล
โอรพฺภิกโก โหติ สฺฐกริกโก โหติ ฯเปฯ เย วา ปนญฺเณปิ เกจิ
กฺุรรกมฺมฺนฺตา อัย วุจฺจติ คหปตโย ปุคฺคโล ปรนฺตโป
ปรปริธาปนานุโยคมนุญฺโต ฯ กตโม จ คหปตโย ปุคฺคโล
อตฺตนฺตโป จ อตฺตปริธาปนานุโยคมนุญฺโต ปรนฺตโป จ
ปรปริธาปนานุโยคมนุญฺโต ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ ปุคฺคโล ราชา
วา โหติ ขตฺติโย มุทฺทาวสิตฺโต ฯเปฯ เตปิ ทณฺฑตฺตชฺชิตา ภัยตฺตชฺชิตา
อสุสฺสุฆา โรทมาณา ปริกมฺมานิ กโรนฺติ อัย วุจฺจติ คหปตโย
ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ อตฺตปริธาปนานุโยคมนุญฺโต ปรนฺตโป
จ ปรปริธาปนานุโยคมนุญฺโต ฯ กตโม จ คหปตโย ปุคฺคโล
เนวตฺตนฺตโป จ ๒ นาคตฺตปริธาปนานุโยคมนุญฺโต น ปรนฺตโป
จ น ปรปริธาปนานุโยคมนุญฺโต โส อนตฺตนฺตโป อปรนฺตโป
ทิกฺุจฺเว ฐมฺเม นิจฺฉาโต นิพฺพุโต สิตฺติภูโต สุขปฺภิสฺสเวที พุรหฺมภูเตน
อตฺตนา วิหริติ ฯ อิธ คหปตโย ตถาคโต โลเก อุปฺปชฺชติ
อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ฯเปฯ โส อิเม ปญฺจ นีวรเณ ปหาย
#๑ โป. ม. ย. เอกจฺโจ ปุคฺคโล ฯ ๒ ม. ย. อัย สทฺโท นตฺถิ. ฯ

เจตโส อุปกุกิเลส ปรณาย ทุพพลีกรณ วิวิจเจว กามะหิ
วิวิจ อกุสเลหิ ฐมเมหิ สวิตกุกิ สวิจาร์ วิเวกขิ ปิติสุขิ ปจมี
ณานิ อุปสมบฺชช วิหริติ วิตกุกิจารานิ วูปสมา อชฺชตฺต
สมปฺสทานิ เจตโส เอโกทิกาวิ อวิตกุกิ อวิจาร์ สมาริขิ ปิติสุขิ
ทฺติยิ ณานิ อุปสมบฺชช วิหริติ ปิตียา จ วิจารณ์ิ ๗เป๗ ตฺติยิ
ณานิ อุปสมบฺชช วิหริติ สุขสฺส จ ปหานา ๗เป๗ จตฺตํ
ณานิ อุปสมบฺชช วิหริติ ๗ โส เอวํ สมาริเต จิตฺเต ปริสุทฺเท
ปริโยทาเต อนนฺคณ วิกฺคูปกุกิเลส มุทฺทฺเต กมฺมนิเย จิต
อานนฺชปฺตเต ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ๗
โส อนนฺคณิ ตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนนฺคฺสรติ เสยฺยตีทํ เอกมฺปิ ชาตี
เทวปิ ชาติโย ๗เป๗ อิติ สาการิ สอฺทฺเทสํ อนนฺคณิ ตํ ปุพฺเพนิวาสํ
อนนฺคฺสรติ ๗ โส เอวํ สมาริเต จิตฺเต ปริสุทฺเท ปริโยทาเต
อนนฺคณ วิกฺคูปกุกิเลส มุทฺทฺเต กมฺมนิเย จิต อานนฺชปฺตเต
สฺตฺตานิ จตฺตปฺปาทณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ๗ โส ทิพฺเพน
จกฺขุณา วิสุทฺเทน อตฺถกนฺตมานุสฺเสน สฺตฺเต ปสฺสตี จวมาเน
อุปฺชชมานเน หิเน ปณฺเฑ สฺวณฺณ ทุพฺพณฺณ สฺกฺเต ทฺคฺคเต
๗เป๗ ยถากมฺมฺปเค สฺตฺเต ปชานาติ ๗ โส เอวํ สมาริเต
จิตฺเต ปริสุทฺเท ปริโยทาเต อนนฺคณ วิกฺคูปกุกิเลส มุทฺทฺเต
กมฺมนิเย จิต อานนฺชปฺตเต อาสวานิ ขยณาย จิตฺตํ
อภินินฺนาเมติ ๗ โส อิทํ ทฺกฺขณฺติ ยถากฺตํ ปชานาติ ๗เป๗

อัย อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ
ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจติ ภวาสวาปี
จิตฺตํ วิมุจฺจติ อวิชชาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจติ วิมุตฺตสฺสํ วิมุตฺตมิตฺติ
ณานํ โหติ จีณา ชาติ วุสฺสิตํ พุรุมฺจริยํ กตํ กรรมิยํ
นาปริ อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ อัย วุจฺจติ กหปตโย ปุคฺคโล
เนวตฺตนฺตโป นาทฺตปฺริตาปนानุโยคมนฺนุยฺตฺโต น ปฺรนฺตโป น
ปฺรปฺริตาปนानุโยคมนฺนุยฺตฺโต โส อนตฺตนฺตโป อปฺรนฺตโป ทิฏฺฐเจว
ธมฺเม นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สීตฺติภูโต สุขปฏฺฐิเสวทึ พุรุมฺภูเตน อตฺตนา
วิหฺรตีติ ฯ

[๑๒๔] เอวํ วุตฺเต สาลเยยกา พุราหุมนคฺคหปตฺติกา ภควนฺตํ
เอตทวอิจฺจ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี
โภ โคตม นิกฺกขฺชิตฺติ วา อุกฺกขฺชเยย ปฏฺฐิณฺณนํ วา วิวเรยฺย
มฺพหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตนปชฺโชตฺติ ธาเรยฺย
จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตฺติ ๑ เอวเมว โภตา โคตเมน อนนฺกปฺริยาเยน
ธมฺโม ปกาสิโต เอเต มยํ ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ
คจฺฉาม ธมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อฺปาสเก โน ภวํ โคตโม
ธเรตฺถ อชฺชตฺถคฺเค ปาณฺเปเต สรณฺจคฺเตติ ฯ

อปณฺณกสฺสฺสํ นิกฺขิตฺติ ทสฺมํ ฯ

กหปตฺติวคฺโค ปจฺโม ฯ

#๑ ยู. ทกฺขินฺตฺติติ ฯ

ตสฺส วคฺคสฺส อุทฺทานํ

กนฺทรนาครสํวโร ๑ โปตฺถิโย ปุณฺ ฌีวภจฺจโ

อุปาติทโม ๒ ตถา ๓ กุกฺกุโร ๓ อภโย

พหุเวทนีโยปี ๕ จ อปณฺณกตาทสโม

ปจฺจโม ๖ ปวโร วคฺโค จ ฯ

#๑ ม. เสขวโต จ ฯ ๒ ม. อุปาติทมฺมโต ฯ ๓ ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

#๔ ม. กุกฺกุรอกโย ฯ ๕ ม. พหุเวทนียาปณฺณกโต ทสโม ฯ ๖ ม. ปจฺจโม ปวโร

#วคฺโค จาติ อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

ภิกขุขุโค

จูพราหุโลวาทสูตรที่ ๑

[๑๒๕] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ
เวพฺพวเน กลนฺทกนิวาเป ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา
ราหุโล อมฺพลภฺจิกายํ วิหริติ ฯ อถ โข ภควา สายณฺหสมยํ
ปฏิสถลानา วุฏฺฐิโต येन อมฺพลภฺจิกา येनाยสฺมา ราหุโล
เตนุปลสงฺกมิ ฯ อทฺทสา โข อายสฺมา ราหุโล ภควนฺตํ ทูรโตว
อากจฺจนฺตํ ทิสฺวาน อาสนํ ปณฺญาเปติ อุกถณฺจ ปาทานํ ฯ
นินฺสีทิ ภควา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺซชฺช ปาทเ ปกฺขาลลสิ ฯ
อายสฺมาปี โข ราหุโล ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นินฺสีทิ ฯ

[๑๒๖] อถ โข ภควา ปริตฺตํ อุกถาวเสถิ อุกถาธาน
จเปตฺวา อายสฺมฺนฺตํ ราหุลํ อามนฺเตสิ ปสฺสสิ โน ตวํ ราหุล
อิมิ ปริตฺตํ อุกถาวเสถิ อุกถาธาน จปีตฺนฺติ ฯ เอวํ ฆนฺเต ฯ เอวํ
ปริตฺตํ โข ราหุล เตถิ สามณฺณํ เยถิ นตฺถิ สมฺปชานมฺสาวาท
ลชฺชาติ ฯ อถ โข ภควา ตํ ๒ ปริตฺตํ อุกถาวเสถิ จทฺเทตฺวา
อายสฺมฺนฺตํ ราหุลํ อามนฺเตสิ ปสฺสสิ โน ตวํ ราหุล อิมิ ๓ ปริตฺตํ
อุกถาวเสถิ จทฺทิตฺนฺติ ฯ เอวํ ฆนฺเต ฯ เอวํ จทฺทิตํ โข ราหุล
เตถิ สามณฺณํ เยถิ นตฺถิ สมฺปชานมฺสาวาท ลชฺชาติ ฯ อถ โข
#๑ ม. อมฺพลภฺจิกราหุโลวาทสูตรที่ ๑ ๒ ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓ ม. อัย ปาโจ
#นตฺถิ ฯ ย. ตนฺติ ทิสฺสติ ฯ

ภควา ตั อุตกาธานัน นิกกชชิตฺวา อายสมนฺตํ ราชุถํ อามนฺเตสิ
ปสฺสตี โน ตฺวํ ราชุถ อิมํ อุตกาธานัน นิกกชชิตฺตฺนฺติ ฯ เอวํ
ภนฺเต ฯ เอวํ นิกกชชิตํ โข ราชุถ เตสํ สามณฺณํ เยสํ นตฺถิ
สมฺปชานมฺสาวาทฺเต ลชฺชาติ ฯ อถ โข ภควา ตั อุตกาธานัน
อูกกชชิตฺวา อายสมนฺตํ ราชุถํ อามนฺเตสิ ปสฺสตี โน ตฺวํ
ราชุถ อิมํ อุตกาธานัน วิตฺตํเยว ๑ ตฺถจฺจนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ เอวํ
วิตฺตํ ตฺถจฺจํ โข ราชุถ เตสํ สามณฺณํ เยสํ นตฺถิ สมฺปชานมฺสาวาทฺเต
ลชฺชาติ ฯ

[๑๒๗] เสยฺยถาปิ ราชุถ รมฺโณ นาโค อีสาทนฺโต
อฺรพฺพหฺวาภิชาโต ๒ สงฺคามาวจโร โส ๓ สงฺคามคโต ปฺริเมหิปี
ปาเทหิ กมฺมํ กโรติ ปจฺฉิเมหิปี ปาเทหิ กมฺมํ กโรติ ปฺริเมนปี
กาเยน กมฺมํ กโรติ ปจฺฉิเมนปี กาเยน กมฺมํ กโรติ สีเสนปี กมฺมํ
กโรติ กณฺเณหิปี กมฺมํ กโรติ ทนฺเตหิปี กมฺมํ กโรติ นงฺคุญฺเจนปี
กมฺมํ กโรติ รกฺขเตว โสณฺฑํ ฯ ตตฺถ หตฺถาโรหสฺส เอวํ
โหติ อยํ โข รมฺโณ นาโค อีสาทนฺโต อฺรพฺพหฺวาภิชาโต ๒
สงฺคามาวจโร สงฺคามคโต ปฺริเมหิปี ปาเทหิ กมฺมํ กโรติ
ปจฺฉิเมหิปี ปาเทหิ กมฺมํ กโรติ ปฺริเมนปี กาเยน กมฺมํ กโรติ
ปจฺฉิเมนปี กาเยน กมฺมํ กโรติ สีเสนปี กมฺมํ กโรติ กณฺเณหิปี กมฺมํ
กโรติ ทนฺเตหิปี กมฺมํ กโรติ นงฺคุญฺเจนปี กมฺมํ กโรติ รกฺขเตว
#๑ ม. ยฺ. วิตฺตํ ฯ ๒ สี. ยฺ. อฺรพฺพหฺวาภิชาโต ฯ ๓ ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

โสณทั อปริจจตุตฺ โข รมฺโฆ นาคสฺส จีวิตฺตฺติ ฯ ยโต โข
 ราชุฬ รมฺโฆ นาโค อีสาทนฺโต อรุฬฺหาวาภิชาโต สงฺคามาวจโร
 สงฺคามคโต ปุริเมหิปี ปาทะหิ กมฺมํ กโรติ ปจฺฉิเมหิปี ปาทะหิ
 กมฺมํ กโรติ ฯ เปฯ นงฺคุญฺเจนปี กมฺมํ กโรติ โสณฺทายปี
 กมฺมํ กโรติ ฯ ตตฺถ หตฺถาโรหสฺส เอวํ โหติ อยฺยจ ๑ โข
 รมฺโฆ นาโค อีสาทนฺโต อรุฬฺหาวาภิชาโต สงฺคามาวจโร สงฺคามคโต
 ปุริเมหิปี ปาทะหิ กมฺมํ กโรติ ปจฺฉิเมหิปี ปาทะหิ กมฺมํ
 กโรติ ปุริเมนปี กายะน กมฺมํ กโรติ ปจฺฉิเมนปี กายะน กมฺมํ
 กโรติ สีเสนปี กมฺมํ กโรติ กณฺเณหิปี กมฺมํ กโรติ ทนฺเตหิปี
 กมฺมํ กโรติ นงฺคุญฺเจนปี กมฺมํ กโรติ โสณฺทายปี กมฺมํ
 กโรติ ปริจจตุตฺ โข รมฺโฆ นาคสฺส จีวิตฺตฺติ นตฺถิทานิ กิณฺจ
 รมฺโฆ นาคสฺส อกรรมิยนฺติ ฯ เอวเมว โข ราชุฬ ยสฺสกสฺสจ
 สมฺปชานมฺสาวาทะ นตฺถิ ลชฺชา นานํ ตสฺส กิณฺจ ปาปี กมฺมํ ๒
 อกรรมิยนฺติ วทามิ ฯ ตสฺมาติห เต ราชุฬ หสฺสาปี น มฺสา
 ภณฺิสฺสามิติ เอวญฺหิ เต ราชุฬ สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๑๒๘] ตํ กิ มณฺยลสิ ราชุฬ กิมตฺถิโย อาทาโสติ ฯ
 ปจฺจเวกฺขณฺตฺโต ภนฺเตติ ฯ เอวเมว โข ราชุฬ ปจฺจเวกฺขิตฺวา
 ปจฺจเวกฺขิตฺวา กายะน กมฺมํ กาทพฺพํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา
 วาจา ย กมฺมํ กาทพฺพํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา มนสา
 กมฺมํ กาทพฺพํ ฯ

#๑ ม. ย. อัย โข ฯ ๒ ม. ย. อัย ปาโร นตฺถิ ฯ

[๑๒๕] ยเทว ตฺวํ ราชูล กายเนน กมฺมํ กตฺตกาโม อโหสิ ๑
ตเทว เต กายกมฺมํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ ยนฺนุ โข อหํ อิทํ กายเนน
กมฺมํ กตฺตกาโม อิทํ เม กายกมฺมํ อตฺตพฺยาพาทายปี สํวตฺเตยฺย
ปรพฺยาพาทายปี สํวตฺเตยฺย อุกฺยพฺยาพาทายปี สํวตฺเตยฺย อกุสลํ
อิทํ กายกมฺมํ ทุกฺขุทฺธํ ๒ ทุกฺขวิปากนฺติ ฯ สเจ ตฺวํ ราชูล
ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานเญยาสี ยํ โข อหํ อิทํ กายเนน
กมฺมํ กตฺตกาโม อิทํ เม กายกมฺมํ อตฺตพฺยาพาทาย ๓ สํวตฺเตยฺย
ปรพฺยาพาทาย ๓ สํวตฺเตยฺย อุกฺยพฺยาพาทาย ๕ สํวตฺเตยฺย อกุสลํ
อิทํ กายกมฺมํ ทุกฺขุทฺธํ ทุกฺขวิปากนฺติ เอวรूपํ เต ราชูล กายเนน
กมฺมํ สสฺกํ ๖ น กรณียํ ฯ สเจ ปน ตฺวํ ราชูล ปจฺจเวกฺขมาโน
เอวํ ชานเญยาสี ยํ โข อหํ อิทํ กายเนน กมฺมํ กตฺตกาโม อิทํ
เม กายกมฺมํ เนวตฺตพฺยาพาทายปี ๗ สํวตฺเตยฺย น ปรพฺยาพาทายปี ๘
สํวตฺเตยฺย น อุกฺยพฺยาพาทายปี ๙ สํวตฺเตยฺย กุสลํ อิทํ กายกมฺมํ
สุขุทฺธํ สุขวิปากนฺติ เอวรूपํ เต ราชูล กายเนน กมฺมํ กรณียํ ฯ
กโรนฺเตนปี เต ราชูล กายเนน กมฺมํ ตเทว เต กายกมฺมํ
ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ ยนฺนุ โข อหํ อิทํ กายเนน กมฺมํ กโรมิ อิทํ
เม กายกมฺมํ อตฺตพฺยาพาทายปี สํวตฺตติ ปรพฺยาพาทายปี สํวตฺตติ
อุกฺยพฺยาพาทายปี สํวตฺตติ อกุสลํ อิทํ กายกมฺมํ ทุกฺขุทฺธํ
ทุกฺขวิปากนฺติ ฯ สเจ ๑๐ ตฺวํ ราชูล ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานเญยาสี
ยํ โข อหํ อิทํ กายเนน กมฺมํ กโรมิ อิทํ เม กายกมฺมํ
#๑ ย. โหสิ ฯ ๒ ม. ทุกฺขุทฺธํ ฯ ๓-๔-๕ ไป. ม. ย. ปิสฺสทฺโท ทิสฺสติ ฯ ๖ ม.
#สํสฺกํ น จ ฯ ๗-๘-๙ ย. ปิสฺสทฺโท น ทิสฺสติ ฯ ๑๐ ม. สเจ ปน ฯ

อตุตพยาพาชาयी สัวตตติ ปรพยาพาชาयी สัวตตติ อุกยพยาพาชาयी
สัวตตติ อุกสลั อิทั กายกम्मั ทุกขุทूर्यั ทุกขวิปากนุติ
ปฏิสัหเรยยาสิ ตัวั राहुल ऐवरूपी कายकम्मं ५ सजे पन त्तु
राहुल पज्जवेकखमानो ऐवुं चानेययासि यं चो ओहं ओहं कायेन
कम्मं क्करोमि ओहं मे कายकम्मं नेवतुत्तपयापाचायी सัवतुत्तति
न ปรपयापाचायी सัवतुत्तति न अुक्यपयापाचायी सัवतुत्तति कुस्तु
ओहं कายकम्मं सुखुत्तूर्यं सुखविपाकनุति अनुत्तपत्तुत्तयेययासि त्तु राहुल
ऐवरूपी कายकम्मं ५ कत्तुवापी ते राहुल कायेन कम्मं तत्तेव
ते कายकम्मं पज्जवेकचित्तपुत्तं यन्ननु चो ओहं ओहं कायेन
कम्मं अकाली ओहं मे कายकम्मं अत्तुत्तपयापाचायी सัवतुत्तति
प्रपयापाचायी सัवतुत्तति अुक्यपयापाचायी सัवतुत्तति अुकस्तु
ओहं कायेन १ कम्मं तुकखुत्तूर्यं तुकखविपाकनुति ५ सजे २ त्तु राहुल
पज्जवेकखमानो ऐवुं चानेययासि यं चो ओहं ओहं कายकम्मं १
अकाली ओहं मे कายकम्मं अत्तुत्तपयापाचायी सัवतुत्तति प्रपयापाचायी
सัवतुत्तति अुक्यपयापाचायी सัवतुत्तति अुकस्तु ओहं कายकम्मं
तुकखुत्तूर्यं तुकखविपाकनुति ऐवरूपी ते राहुल कายकम्मं सत्तुत्तरि वा
विणुत्तुत्तु वा सत्तूरहुमजारीत्तु तेत्तेत्तपुत्तं विवुरित्तपुत्तं अुकत्तानीकत्तपुत्तं
तेत्तेत्तुवा विवुरित्तुवा अुकत्तानीकत्तुवा आयत्ती सัवरुं आपत्तुत्तचित्तपुत्तं ५
सजे पन त्तु राहुल पज्जवेकखमानो ऐवुं चानेययासि यं चो
ओहं ओहं कायेन कम्मं अकाली ओहं मे कายकम्मं नेवत्तुत्तपयापाचायी
#१ म. यु. कายकम्मं ५ २ म. सजे चो ५ ३ म. यु. कायेन कम्मं ५

พาชาयी สํวตฺตติ น ปรพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ น อุภยพฺยาพาชาयी
สํวตฺตติ กุสลํ อิทํ ภายกมฺมํ สุขุทฺทริยํ สุขวิปាកนฺติ เตเนว ตฺวํ
ราหุล ปิตฺตปामุชฺเชน วิหเรยฺยาสี อโหฺรตฺตานุสฺสิกฺขี ๑ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ ฯ

[๑๓๐] ยเทว ตฺวํ ราหุล วาจา ย กมฺมํ กตฺตกาโม อโหสิ
ตเทว เต วจีกมฺมํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ ยนฺนุ โข อหํ อิทํ วาจา
กมฺมํ กตฺตกาโม อิทํ เม วจีกมฺมํ อตฺตพฺยาพาชาयी สํวตฺเตยฺย
ปรพฺยาพาชาयी สํวตฺเตยฺย อุภยพฺยาพาชาयी สํวตฺเตยฺย อกุสลํ
อิทํ วจีกมฺมํ ทฺกฺขุทฺทริยํ ทฺกฺขวิปាកนฺติ ฯ สเจ ตฺวํ ราหุล
ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานเยฺยาสี ยํ โข อหํ อิทํ วาจา
กมฺมํ กตฺตกาโม อิทํ เม วจีกมฺมํ อตฺตพฺยาพาชาयी สํวตฺเตยฺย
ปรพฺยาพาชาयी สํวตฺเตยฺย อุภยพฺยาพาชาयी สํวตฺเตยฺย อกุสลํ
อิทํ วจีกมฺมํ ทฺกฺขุทฺทริยํ ทฺกฺขวิปាកนฺติ เอวรूपํ เต ราหุล วาจา
กมฺมํ สสกํ น กรณียํ ฯ สเจ ปน ตฺวํ ราหุล ปจฺจเวกฺขมาโน
เอวံ ชานเยฺยาสี ยํ โข อหํ อิทํ วาจา กมฺมํ กตฺตกาโม
อิทํ เม วจีกมฺมํ เนวตฺตพฺยาพาชาयी สํวตฺเตยฺย น ปรพฺยาพาชาयी
สํวตฺเตยฺย น อุภยพฺยาพาชาयी สํวตฺเตยฺย กุสลํ อิทํ
วจีกมฺมํ สุขุทฺทริยํ สุขวิปាកนฺติ เอวรूपํ เต ราหุล วาจา กมฺมํ
กรณียํ ฯ กโรนฺเตนปี เต ราหุล วาจา กมฺมํ ตเทว เต
วจีกมฺมํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ ยนฺนุ โข อหํ อิทํ วาจา กมฺมํ
กโรมิ อิทํ เม วจีกมฺมํ อตฺตพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ ปรพฺยาพาชาयी
#๑ ไป. อโหฺรตฺตานุสฺสิกฺขิตา ฯ

ส้วตตติ อุกยพฺยาพาชายปี ส้วตตติ อุกสลํ อิํ วจีกรมํ
ทุกขุทฺธํ ทุกขวิปากนฺติ ฯ สเจ ๑ ตฺวํ ราหุล ปจฺจเวกฺขมาโน
เอวํ ชานเญยาสี ยํ โข อหํ อิํ วาจา ย กมฺมํ กโรมิ อิํ
เม วจีกรมํ อตฺตพฺยาพาชายปี ส้วตตติ ปฺรพฺยาพาชายปี ส้วตตติ
อุกยพฺยาพาชายปี ส้วตตติ อุกสลํ อิํ วจีกรมํ ทุกขุทฺธํ ทุกขวิปากนฺติ
ปฏิสํหเรญฺยาสี ตฺวํ ราหุล เอวรूपํ วจีกรมํ ฯ สเจ
ปนํ ตฺวํ ราหุล ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานเญยาสี ยํ โข อหํ
อิํ วาจา ย กมฺมํ กโรมิ อิํ เม วจีกรมํ เนวตฺตพฺยาพาชายปี
ส้วตตติ น ปฺรพฺยาพาชายปี ส้วตตติ น อุกยพฺยาพาชายปี ส้วตตติ
กุกสลํ อิํ วจีกรมํ สุกขุทฺธํ สุกขวิปากนฺติ อนฺนปทฺชเชญฺยาสี ตฺวํ
ราหุล เอวรूपํ วจีกรมํ ฯ กตฺวาปี เต ราหุล วาจา ย กมฺมํ
ตเทว เต วจีกรมํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพิ ยนฺนุ โข อหํ อิํ วาจา
กมฺมํ อกาสิ อิํ เม วจีกรมํ อตฺตพฺยาพาชายปี ส้วตตติ
ปฺรพฺยาพาชายปี ส้วตตติ อุกยพฺยาพาชายปี ส้วตตติ อุกสลํ
อิํ วจีกรมํ ทุกขุทฺธํ ทุกขวิปากนฺติ ฯ สเจ ๒ ตฺวํ ราหุล
ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานเญยาสี ยํ โข อหํ อิํ วาจา
กมฺมํ อกาสิ อิํ เม วจีกรมํ อตฺตพฺยาพาชายปี ส้วตตติ
ปฺรพฺยาพาชายปี ส้วตตติ อุกยพฺยาพาชายปี ส้วตตติ อุกสลํ อิํ
วจีกรมํ ทุกขุทฺธํ ทุกขวิปากนฺติ เอวรूपํ เต ราหุล วจีกรมํ
สตุถฺริ วา วิญฺญสุ วา สพฺรหฺมจารีสุ วา เทเสตพฺพิ วิวริตพฺพิ
#๑ ม. สเจ ปน ฯ ๒ ม. สเจ โข ฯ

อุตฺตานิกาตพฺพํ เทเสตฺวา วิริตฺวา อุตฺตานิเกตฺวา อายตี สํวรํ
อาปชฺชิตพฺพํ ฯ สเจ ปน ตฺวํ ราชฺล ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ
ชานเญยาสี ยํ โข อหํ อิทํ วาจา ย กมฺมํ อกาสิ อิทํ เม
วจีกมฺมํ เนวตฺตพฺยาพาชา ยปี สํวตฺตติ น ปรพฺยาพาชา ยปี สํวตฺตติ
น อุภยพฺยาพาชา ยปี สํวตฺตติ กุสลํ อิทํ วจีกมฺมํ สุขุทฺธํ สุขวิปา กนฺติ
เตเนว ตฺวํ ราชฺล ปีติปามุชฺเชน วิหเรยฺยาสี อโหโรตฺตานุสิ กิณี ๑
กุสเลสุ ฐมฺเมสุ ฯ

[๑๓๑] ยเทว ตฺวํ ราชฺล มนสา กมฺมํ กตฺตุกาโม อโหสิ
ตเทว เต มโนกมฺมํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ ยนฺนุ โข อหํ อิทํ มนสา
กมฺมํ กตฺตุกาโม อิทํ เม มโนกมฺมํ อตฺตพฺยาพาชา ยปี สํวตฺเตยฺย
ปรพฺยาพาชา ยปี สํวตฺเตยฺย อุภยพฺยาพาชา ยปี สํวตฺเตยฺย อกุสลํ
อิทํ มโนกมฺมํ ทุกฺขทฺธํ ทุกฺขวิปา กนฺติ ฯ สเจ ตฺวํ ราชฺล
ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานเญยาสี ยํ โข อหํ อิทํ มนสา กมฺมํ
กตฺตุกาโม อิทํ เม มโนกมฺมํ อตฺตพฺยาพาชา ยปี สํวตฺเตยฺย
ปรพฺยาพาชา ยปี สํวตฺเตยฺย อุภยพฺยาพาชา ยปี สํวตฺเตยฺย อกุสลํ
อิทํ มโนกมฺมํ ทุกฺขทฺธํ ทุกฺขวิปา กนฺติ เอวรूपํ เต ราชฺล มนสา
กมฺมํ สส กํ น กรณียํ ฯ สเจ ปน ตฺวํ ราชฺล ปจฺจเวกฺขมาโน
เอวํ ชานเญยาสี ยํ โข อหํ อิทํ มนสา กมฺมํ กตฺตุกาโม
อิทํ เม มโนกมฺมํ เนวตฺตพฺยาพาชา ยปี สํวตฺเตยฺย น ปรพฺยาพาชา ยปี
สํวตฺเตยฺย น อุภยพฺยาพาชา ยปี สํวตฺเตยฺย กุสลํ อิทํ
#๑ ไป ... สิกฺขิตา ฯ อโธ ปรี ปาจา เอวเมว ฅาตพฺพา ฯ

มโนกมมัม สุขุทฺธรยัม สุขวิปากนฺติ เอวรูปี เต ราหุล มนสา
กมมัม กรณียัม ฯ กโรนฺเตนปี เต ราหุล มนสา กมมัม ตเทว
เต มโนกมมัม ปจฺจเวกฺขิตพฺพิ ยนฺนุ โข อหัม อิทํ มนสา กมมัม
กโรมิ อิทํ เม มโนกมมัม อตฺตพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ ปฺรพฺยาพาชาयी
สํวตฺตติ อุกฺยพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ อุกฺสลํ อิทํ มโนกมมัม
ทุกฺขทฺธรยัม ทุกฺขวิปากนฺติ ฯ สเจ ๑ ตฺวํ ราหุล ปจฺจเวกฺขมาโน
เอวํ ชานเญยาสี ยัม โข อหัม อิทํ มนสา กมมัม กโรมิ อิทํ
เม มโนกมมัม อตฺตพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ ปฺรพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ
อุกฺยพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ อุกฺสลํ อิทํ มโนกมมัม ทุกฺขทฺธรยัม
ทุกฺขวิปากนฺติ ปฏฺฐิสฺหเรญฺยาสี ตฺวํ ราหุล เอวรูปี มโนกมมัม ฯ
สเจ ปน ตฺวํ ราหุล ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานเญยาสี ยัม โข
อหัม อิทํ มนสา กมมัม กโรมิ อิทํ เม มโนกมมัม เนวตฺตพฺยาพาชาयी
สํวตฺตติ น ปฺรพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ น อุกฺยพฺยาพาชาयी
สํวตฺตติ กฺสลํ อิทํ มโนกมมัม สุขุทฺธรยัม สุขวิปากนฺติ
อนฺุปทฺชเชญฺยาสี ตฺวํ ราหุล เอวรูปี มโนกมมัม ฯ กตฺวาปี เต
ราหุล มนสา กมมัม ตเทว เต มโนกมมัม ปจฺจเวกฺขิตพฺพิ
ยนฺนุ โข อหัม อิทํ มนสา กมมัม อกาสิ อิทํ เม มโนกมมัม
อตฺตพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ ปฺรพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ อุกฺยพฺยาพา-
ชาयी สํวตฺตติ อุกฺสลํ อิทํ มโนกมมัม ทุกฺขทฺธรยัม ทุกฺข-
วิปากนฺติ ฯ สเจ ตฺวํ ราหุล ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานเญยาสี
#๑ ม. สเจ ปน ฯ

ยัม โข อหัม อิทัม มนสา กมมัม อกาสิ อิทัม เม มโนกมมัม
 อตตพฺยาพาชายปี สํวตฺตติ ปฺรพฺยาพาชายปี สํวตฺตติ อุกฺขพฺยาพาชายปี
 สํวตฺตติ อุกฺสลํ อิทัม มโนกมมัม ทุกฺขทฺรยํ ทุกฺขวิปากนฺติ
 เอวฺรูป ๑ ปน ๒ เต ราหุล มโนกมฺเม ๓ อฏฺฐยิตฺตพฺพํ หฺรยิตฺตพฺพํ
 ชิกฺขจฺฉิตฺตพฺพํ อฏฺฐยิตฺตวา ๓ หฺรยิตฺตวา ชิกฺขจฺฉิตฺตวา อายตี สํวรํ
 อาปชฺชิตฺตพฺพํ ๑ สเจ ปน ตฺวํ ราหุล ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ
 ชาเนยฺยาสี ยัม โข อหัม อิทัม มนสา กมมัม อกาสิ อิทัม เม
 มโนกมมัม เนวตตพฺยาพาชายปี สํวตฺตติ น ปฺรพฺยาพาชายปี สํวตฺตติ
 น อุกฺขพฺยาพาชายปี สํวตฺตติ กฺสลํ อิทัม มโนกมมัม สฺขทฺรยํ
 สฺขวิปากนฺติ เตเนว ตฺวํ ราหุล ปีติปามฺมุชฺเชน วิหเรยฺยาสี
 อโหฺรตฺตานุสฺสึเกปิ กฺสเลสุ ฐมฺเมสุ ๑

[๑๓๒] เย หิ เกจิ ราหุล อติตมทฺธานัน สมณฺณา วา พฺราหฺมณฺณา
 วา กายกมมัม ปฺริโสเชลฺลํ วจิกมมัม ปฺริโสเชลฺลํ มโนกมมัม ปฺริโสเชลฺลํ
 สพฺเพ เต เอวเมว ปจฺจเวกฺขิตฺตวา ปจฺจเวกฺขิตฺตวา กายกมมัม
 ปฺริโสเชลฺลํ ปจฺจเวกฺขิตฺตวา ปจฺจเวกฺขิตฺตวา วจิกมมัม ปฺริโสเชลฺลํ
 ปจฺจเวกฺขิตฺตวา ปจฺจเวกฺขิตฺตวา มโนกมมัม ปฺริโสเชลฺลํ ๑ เยปิ ๕ หิ
 เกจิ ราหุล อนาถมทฺธานัน สมณฺณา วา พฺราหฺมณฺณา วา กาย-
 กมมัม ปฺริโสเชลฺลสฺสฺสนฺติ วจิกมมัม ปฺริโสเชลฺลสฺสฺสนฺติ มโนกมมัม ปฺริ-
 โสเชลฺลสฺสฺสนฺติ สพฺเพ เต เอวเมว ๖ ปจฺจเวกฺขิตฺตวา ปจฺจเวกฺขิตฺตวา
 กายกมมัม ปฺริโสเชลฺลสฺสฺสนฺติ ปจฺจเวกฺขิตฺตวา ปจฺจเวกฺขิตฺตวา วจิกมมัม
 #๑ ม. เอวฺรูป ๑ ๒ ย. ปนสทฺโท นตฺถิ ๑ ๓ ม. มโนกมมัม อฏฺฐยิตฺตพฺพํ ๑
 #๔ ม. อฏฺฐยิตฺตวา ๑ ๕ ม. เย หิ ปี ๑ ๖ ม. ย. เอวเมว ๑

ปริโสเชตฺตฺสนฺติ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา มโนกมฺมํ
ปริโสเชตฺตฺสนฺติ ๑ เยปี หิ เกจิ ราหุล เอตฺรหิ สมณาวา พุราหุมนว
วา กายกมฺมํ ปริโสเชตฺตฺสนฺติ วจิกมฺมํ ปริโสเชตฺตฺสนฺติ มโนกมฺมํ ปริโสเชตฺตฺสนฺติ
สพฺเพ เต เอวเมว ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา กายกมฺมํ
ปริโสเชตฺตฺสนฺติ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา วจิกมฺมํ ปริโสเชตฺตฺสนฺติ
ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา มโนกมฺมํ ปริโสเชตฺตฺสนฺติ ๑
ตสฺมาตีห เต ๑ ราหุล ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา กายกมฺมํ
ปริโสเชตฺตฺสนฺติ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา วจิกมฺมํ ปริโสเชตฺตฺสนฺติ ๒
ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา มโนกมฺมํ ปริโสเชตฺตฺสนฺติ เอวณฺหิ
เต ๓ ราหุล สิกฺขิตฺตพฺพนฺติ ๑

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา ราหุโล ภควโต
ภาสิตํ อภินนฺนฺตีติ ๑

จฺพราหุโลวาทสฺสจฺจ ๓ นิฏฺฐิตํ ปจฺมํ ๑

#๑ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๒ ย. ปริโสเชตฺตฺสนฺติ ๑ ๓ ย. โว ๑

#๔ ม. อมฺพลภฺตฺตฺจฺจราหุ... ๑

มหาราหุโลวาทสูตร

[๑๓๓] เอวมเม สุตัง เอกัง สมัยं ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
 เขตวเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ๑ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยิ
 นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย สาวตถึ ปิณฑาย ปาวิสิ ๑ आयसुमापि
 โข ราชุโล ปุพฺพณฺหสมยิ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย ภควนฺตํ
 ปิฏฺฐิจิโต ปิฏฺฐิจิโต อนุพฺพนฺธิ ๑ อถ โข ภควา อปโลเกตฺวา ๑
 आयसुมนन्तं ราชुलं आमन्तेสิ यงฺกิลฺลิจิ ราชุล ฐูปิ อตีตानาคตปจฺจุปฺปนํ
 อชฺฉตฺตํ वा पहित्था वा ओपารिकं वा सुขुम्भं वा
 หินฺนํ वा ปณฺธิตํ वा ยํ ทูเร ๒ สนนฺติเก वा สพฺพิ ฐูปิ เนตํ
 มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ เอวมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปลณฺาย
 ทฏฺฐพฺพนฺธิ ๑ ฐูปเมว นฺ โข ภควา ฐูปเมว นฺ โข
 สุกตาคิ ๑ ฐูปมฺปิ ราชุล เวทนาปิ ราชุล สณฺณปิ ราชุล
 สงฺขารปิ ราชุล วิณฺณณมฺปิ ราชุลาติ ๑

[๑๓๔] อถ โข आयสุมา ราชุโล โก นฺชช ภควตา
 สมฺมุขา โอวาเทน โอวทิตฺโต คามิ ปิณฑาย ปวิสิสฺสตีติ ตโต
 ปฏฺฐินิวตฺติตฺตฺวา อณฺณตฺรสมิ รุกฺขมฺมุเล นิสิทธิ ปลฺลงฺกํ อากฺขิตฺตฺวา
 อฺขุ กายิ ปณฺธิชาย ปริมุขํ สตี อฺปฏฺฐเปตฺวา ๑ อทฺทสา โข
 आयสุมา สาริปฺตฺโต आयสุมนฺตํ ราชุลํ อณฺณตฺรสมิ รุกฺขมฺมุเล
 นิสินฺนํ ปลฺลงฺกํ อากฺขิตฺตฺวา อฺขุ กายิ ปณฺธิชาย ปริมุขํ สตี
 #๑ ไป. อวโลเกตฺวา ๑ ๒ ม. ยํ ทูเร वा ๑

อุปฏฺฐเปตฺวา ทิสฺวาน อายสฺมนตํ ราหุลํ อามนฺเตสิ อานาปานสติ
ราหุล ภาวนํ ภาเวหิ อานาปานสติ ราหุล ภาวนา ภาวิตา
พหุลีกตา มหปฺผลา โหติ มหานิสฺสาติ ฯ อถ โข อายสฺมา
ราหุโล สยณฺหสมมฺยํ ปฏฺฐิตลลانا วุฏฺฐิตฺเ ยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิฺวาเตตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทึ ฯ เอกมนฺตํ
นินฺนโน โข อายสฺมา ราหุโล ภควนฺตํ เอตทโวจ กถํ ภาวิตา
นุ โข ภนฺเต อานาปานสติ กถํ พหุลีกตา มหปฺผลา โหติ มหานิสฺสาติ ฯ

[๑๓๕] ยงฺกิลฺลิจิ ราหุล ฐูปิ [๑] อชฺฉตฺตํ ปจฺจตฺตํ กกฺขพฺ
ขริคฺคํ อุปาทินฺนํ เสยฺยถิทํ เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ มํลํ
นุหารู อฏฺฐิจิ อฏฺฐิมิลฺลชฺชํ วกฺกํ ททฺยํ ยกนํ กิโลมกํ ปิหํกํ ปปฺผาลํ
อนฺตํ อนฺตคฺคณฺณํ อุทริยํ กรีสํ ยํ วา ปนฺณณมฺปิ กิลฺลิจิ อชฺฉตฺตํ
ปจฺจตฺตํ กกฺขพฺ ขริคฺคํ อุปาทินฺนํ อยํ วุจฺจติ ราหุล อชฺฉตฺติกา
ปจฺจวิชาตฺตุ ฯ ยา เจว โข ปนฺ อชฺฉตฺติกา ปจฺจวิชาตฺตุ ยา จ
พาหิรา ปจฺจวิชาตฺตุ ปจฺจวิชาตฺตุเรเวสา ฯ ตํ เนตํ มม เนโสหฺมสมฺมิ
น เมโส อตฺตตฺติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ
เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย ทิสฺวา ปจฺจวิชาตฺตุยา นิพฺพินฺนทฺติ
ปจฺจวิชาตฺตุยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ

[๑๓๖] กตฺมา จ ราหุล อาโปชาตฺตุ อาโปชาตฺตุ ลียา
อชฺฉตฺติกา ลียา พาหิรา ฯ กตฺมา จ ราหุล อชฺฉตฺติกา
#๑ โป. เอตฺถนฺนเร "อตีตํ นาคตฺตํ ปจฺจอุปฺปนฺนํ อชฺฉตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ
#วา ฯ เปฯ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ ปณฺณจิมฺมา ราหุล ชาตฺตุโย
#กตฺมา ปณฺณจ ปจฺจวิชาตฺตุ อาโปชาตฺตุ เตโชชาตฺตุ วาโยชาตฺตุ อากาสชาตฺตุ ฯ กตฺมา จ
#ราหุล ปจฺจวิชาตฺตุ ปจฺจวิชาตฺตุ ลียา อชฺฉตฺติกา ลียา พาหิรา ฯ กตฺมา จ ราหุล
#อชฺฉตฺติกา ปจฺจวิชาตฺตุ ยนฺติ ทิสฺสนฺติ ฯ

อาโปธาคู ยํ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ อาโป อาโปคตํ อุปาทินฺนํ
เสยฺยถิทํ ปิตฺตํ เสมหํ ปุพฺโพ โลหิตํ เสโท เมโท อสฺสุ วสา
เขโฬ ลิงฺฆาณิกา ลลิกา มุตฺตํ ยํ วา ปนฺณณมฺปิ กิณฺจ
อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ อาโป อาโปคตํ อุปาทินฺนํ อยํ วุจฺจติ
ราหุล อชฺฌตฺติกา อาโปธาคู ฯ ยา เจว โข ปน อชฺฌตฺติกา
อาโปธาคู ยา จ พาหิรา อาโปธาคู อาโปธาคูเรเวสา ฯ ตํ
เนตํ มม เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ เอวเมตํ ยถาภูตํ
สมฺมปฺปญฺญา ย ทฺฐรพฺพิ ฯ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา
ทิสฺวา อาโปธาคฺยา นิพฺพินฺนทติ อาโปธาคฺยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ

[๑๓๗] กตมา จ ราหุล เตโฆธาคู เตโฆธาคู ลียา
อชฺฌตฺติกา ลียา พาหิรา ฯ กตมา จ ราหุล อชฺฌตฺติกา เตโฆธาคู
ยํ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ เตโฆ เตโฆคตํ อุปาทินฺนํ เสยฺยถิทํ เยน
จ สนฺตปฺติ เยน จ ชิริยติ ๑ เยน จ ปริทฺยฺหติ เยน จ อสิตํ
ปีตํ ขายิตํ สายิตํ สมฺมา ปริณามํ กจฺจติ ยํ วา ปนฺณณมฺปิ
กิณฺจ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ เตโฆ เตโฆคตํ อุปาทินฺนํ อยํ วุจฺจติ
ราหุล อชฺฌตฺติกา เตโฆธาคู ฯ ยา เจว โข ปน อชฺฌตฺติกา
เตโฆธาคู ยา จ พาหิรา เตโฆธาคู เตโฆธาคูเรเวสา ฯ ตํ เนตํ
มม เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา
ทฺฐรพฺพิ ฯ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ทิสฺวา
เตโฆธาคฺยา นิพฺพินฺนทติ เตโฆธาคฺยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ

#๑ ม. ชิริยติ ฯ

[๑๓๘] กตมา จ ราชตุ วาโยธาตุ วาโยธาตุ สียา
 อชฺฌตฺติกา สียา พาหิรา ฯ กตมา จ ราชตุ อชฺฌตฺติกา
 วาโยธาตุ ยํ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ วาโย วาโยคตํ อุปาทีนฺนํ
 เสยฺยถิทํ อุทฺธงฺกมา วาตา อโธคมา วาตา กุจฺฉิสยา วาตา
 โกฎฺจสยา ๑ วาตา องฺกมฺงฺกานุสสารีโน วาตา อสุสาโส ปสุสาโส ๒
 ยํ วา ปนฺณณมฺปิ กิณฺจิ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ วาโย วาโยคตํ อุปาทีนฺนํ
 อยํ วุจฺจติ ราชตุ อชฺฌตฺติกา วาโยธาตุ ฯ ยา เจว โข
 ปนฺ อชฺฌตฺติกา วาโยธาตุ ยา จ พาหิรา วาโยธาตุ
 วาโยธาตุเรเวสา ฯ ตํ เนตํ มม เนโสทมสมิ น เมโส อตฺตาทิ
 เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปลนฺนาย ทฏฺฐพฺพิ ฯ เอวเมตํ ยถาภูตํ
 สมฺมปฺปลนฺนาย ทิสฺวา วาโยธาตุยา นิพฺพินฺนทติ วาโยธาตุยา จิตฺตํ
 วิราเชติ ฯ

[๑๓๙] กตมา จ ราชตุ อากาสธาตุ อากาสธาตุ สียา
 อชฺฌตฺติกา สียา พาหิรา ฯ กตมา จ ราชตุ อชฺฌตฺติกา
 อากาสธาตุ ยํ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ อากาสํ อากาสคตํ อุปาทีนฺนํ
 เสยฺยถิทํ กณฺณจฺฉิทํ นาสจฺฉิทํ มุขทฺวารํ เยน จ อสิตํ
 ปีตํ ขายิตํ สายิตํ อชฺโฆหรติ ยตฺถ จ อสิตํ ปีตํ ขายิตํ
 สายิตํ สํติฏฺฐติ เยน จ อสิตํ ปีตํ ขายิตํ สายิตํ อโธภาคา ๓
 นิกฺขมติ ยํ วา ปนฺณณมฺปิ กิณฺจิ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ อากาสํ
 อากาสคตํ องฺมํ อชฺคตํ วิวรํ วิวรคตํ อสมฺมุฏฺจํ มํสโลหิตฺเทหิ
 #๑ ม. โกฎฺจาสยา ฯ ๒ ม. ปสุสาโสติ ฯ ๓ ม. อโธภาคํ ฯ

อชฺมตฺตํ ๑ อุปาทินฺนํ อัย วุจฺจติ ราหุล อชฺมตฺติกา อากาสชาตุ ๗
ยา เจว โข ปน อชฺมตฺติกา อากาสชาตุ ยา จ พาหิรา อากาสชาตุ
อากาสชาตุเรเวสา ๗ ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส
อตุตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ย ทฏฺฐพฺพิ ๗ เอวเมตํ
ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ทิสฺวา อากาสชาตุยา นิพฺพินฺนฺติ อากาสชาตุยา
จิตฺตํ วิราเชติ ๗

[๑๔๐] ปจฺวีสมํ ราหุล ภาวนํ ภาวเหิ ปจฺวีสมณฺหิ เต
ราหุล ภาวนํ ภายโต อุปฺปนฺนา มนาปมฺนาปา ผสฺสา จิตฺตํ น
ปรียาทาย จสฺสนฺติ ๗ เสยฺยถาปิ ราหุล ปจฺเวีย สฺจิมฺปิ นิกฺขิปนฺติ
อสฺจิมฺปิ นิกฺขิปนฺติ กฺุถคตฺมฺปิ นิกฺขิปนฺติ มุตฺตคตฺมฺปิ นิกฺขิปนฺติ
เขพคตฺมฺปิ นิกฺขิปนฺติ ปุพฺพคตฺมฺปิ นิกฺขิปนฺติ โลหิตคตฺมฺปิ นิกฺขิปนฺติ
น จ เตน ปจฺวี อภฺภูยฺติ ๒ วา หรายติ วา ชิคุจฺจติ วา
เอวเมว โข ตวํ ราหุล ปจฺวีสมํ ภาวนํ ภาวเหิ ปจฺวีสมณฺหิ
เต ราหุล ภาวนํ ภายโต อุปฺปนฺนา มนาปมฺนาปา ผสฺสา
จิตฺตํ น ปรียาทาย จสฺสนฺติ ๗

[๑๔๑] อาโปสมํ ราหุล ภาวนํ ภาวเหิ อาโปสมณฺหิ เต
ราหุล ภาวนํ ภายโต อุปฺปนฺนา มนาปมฺนาปา ผสฺสา จิตฺตํ
น ปรียาทาย จสฺสนฺติ ๗ เสยฺยถาปิ ราหุล อาปสฺมี สฺจิมฺปิ
โชนฺติ อสฺจิมฺปิ โชนฺติ กฺุถคตฺมฺปิ โชนฺติ มุตฺตคตฺมฺปิ โชนฺติ
เขพคตฺมฺปิ โชนฺติ ปุพฺพคตฺมฺปิ โชนฺติ โลหิตคตฺมฺปิ โชนฺติ น
#๑ ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๗ ๒ ม. อทฺทฺทียติ ๗

จ เตน อาโป อฏฺฐิยติ वा हरायति वा शिकुञ्जति वा ऐवमेव
โฆ त्वं राहुल आโปस्मिं गानं गवेहि आपोस्मण्हि ते
राहुल गानं गायतो उपपन्ना मनापामनापा षसुसा जित्तं
न प्रियाथाय जसฺसुत्ति ५

[๑๔๒] เตโฆสมิं ราहुล गानं गवेहि तेโฆस्मण्हि ते
राहुल गानं गायतो उपपन्ना मनापामनापा षसुसा जित्तं न
प्रियाथाय जसฺसुत्ति ५ सेय्यथापि राहुल तेโฆ सुजิมिपि ञ्हति
อสุจิมิपि ञ्हति कुถคตมิपि ञ्हति มุตฺตคตมิपि ञ्हति เขพคตมิपि
ञ्हति ปุพฺพคตมิपि ञ्हति โโลหิตคตมิपि ञ्हति न จ เตน เตโฆ
อฏฺฐิยติ वा हरायति वा शिकुञ्जति वा ऐवमेव โฆ त्वं राहुล
เตโฆสมิं गानं गवेहि तेโฆस्मण्हि ते राहुल गानं गायतो
उपपन्ना मनापामनापा षसुसा जित्तं न प्रियाथाय जसฺसुत्ति ५

[๑๔๓] वाโยสมิं ราहुल गानं गवेहि वाโยस्मण्हि ते
राहुल गानं गायतो उपपन्ना मनापामनापा षसुसा जित्तं न
प्रियाथाय जसฺसुत्ति ५ सेय्यथापि राहुल वाโย सुजิมिपि उपवायति
อสุจิมิपि उपवायति कुถคตมิपि उपवायति มุตฺตคตมิपि उपवायति
खेพคตมิपि उपवायति पुพฺพคตมิपि उपवायति โโลหิตคตมิपि उपवायति
न ज เตน वाโย अฏฺฐิยति वा हरायति वा शिकुञ्जति वा ऐवमेव
โฆ त्वं राहुल वाโยสมิं गानं गवेहि वाโยस्मण्हि ते राहुल
गानं गायतो उपपन्ना मनापामनापा षसुसा जित्तं न

ปริยาทาย จตุสนฺติ ฯ

[๑๔๔] อากาสสมํ ราชูล ภวานํ ภเวหิ อากาสสมณฺหิ เต
ราชูล ภวานํ ภวยโต อุปฺปนฺนา มนาปามนาปา ผสฺสา จิตฺตํ
น ปริยาทาย จตุสนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ ราชูล อากาโส น กตฺถจิ
ปติฏฺฐิโต เอวเมว โข ตฺวํ ราชูล อากาสสมํ ภวานํ ภเวหิ
อากาสสมณฺหิ เต ราชูล ภวานํ ภวยโต อุปฺปนฺนา มนาปามนาปา
ผสฺสา จิตฺตํ น ปริยาทาย จตุสนฺติ ฯ

[๑๔๕] เมตฺตํ ราชูล ภวานํ ภเวหิ เมตฺตณฺหิ เต ราชูล
ภวานํ ภวยโต โย พฺยาปาโท โส ปหิยฺสฺสติ ฯ กรุณฺม ราชูล
ภวานํ ภเวหิ กรุณฺณหิ เต ราชูล ภวานํ ภวยโต ยา วิหเสา
สา ปหิยฺสฺสติ ฯ มุทิตํ ราชูล ภวานํ ภเวหิ มุทิตณฺหิ เต
ราชูล ภวานํ ภวยโต ยา อรติ สา ปหิยฺสฺสติ ฯ อุเปกฺขํ
ราชูล ภวานํ ภเวหิ อุเปกฺขณฺหิ เต ราชูล ภวานํ ภวยโต
โย ปฏฺธิโฆ โส ปหิยฺสฺสติ ฯ อสุภํ ราชูล ภวานํ ภเวหิ
อสุภณฺหิ เต ราชูล ภวานํ ภวยโต โย ราโค โส ปหิยฺสฺสติ ฯ
อนิจฺจสณฺณํ ราชูล ภวานํ ภเวหิ อนิจฺจสณฺณณฺหิ เต ราชูล
ภวานํ ภวยโต โย อสุมิมาโน โส ปหิยฺสฺสติ ฯ

[๑๔๖] อานาปานสฺตี ๑ ราชูล ภวานํ ภเวหิ อานาปานสฺตี ๒
ราชูล ภาวิตา พหุสฺสีกตา มหปฺผลา โหติ มหานิสฺสา ฯ ถถ
ภาวิตา จ ราชูล อานาปานสฺตี ถถ พหุสฺสีกตา มหปฺผลา โหติ
#๑ โป. อานาปานสฺตี ฯ ๒ โป. อานาปานสฺตี หิ ฯ ม. อานาปานสฺตี หิ เต ฯ

มหานิสสา ฯ อิธ ราหุล ภิกขุ อรณคโคโต วา รุกขมุลโคโต วา
สุณณาการโคโต วา นิสิตติ ปลงงกั อากุชิตวา อุชฺฐุ กายั ปณิชาย
ปริมุขั สตี อุปญฺจเปตฺวา โส สโตว อสฺสสตี สโต ๑ ปลฺสสตี ฯ
ทีฆั วา อสฺสสนฺโต ทีฆั อสฺสสามิติ ปชานาติ ทีฆั วา
ปลฺสสสนฺโต ทีฆั ปลฺสสสามิติ ปชานาติ ฯ รสฺสั วา อสฺสสนฺโต
รสฺสั อสฺสสามิติ ปชานาติ รสฺสั วา ปลฺสสสนฺโต รสฺสั
ปลฺสสสามิติ ปชานาติ ฯ สพฺพกายปฏฺฐิเวที อสฺสสตีสามิติ สิกฺขติ
สพฺพกายปฏฺฐิเวที ปลฺสสสตีสามิติ สิกฺขติ ฯ ปลฺสสมุภยั กายสงฺขารั
อสฺสสตีสามิติ สิกฺขติ ปลฺสสมุภยั กายสงฺขารั ปลฺสสสตีสามิติ
สิกฺขติ ฯ ปิตฺติปฏฺฐิเวที อสฺสสตีสามิติ สิกฺขติ ปิตฺติปฏฺฐิเวที
ปลฺสสสตีสามิติ สิกฺขติ ฯ สุขปฏฺฐิเวที อสฺสสตีสามิติ สิกฺขติ สุขปฏฺฐิเวที
ปลฺสสสตีสามิติ สิกฺขติ ฯ จิตฺตสงฺขารปฏฺฐิเวที อสฺสสตีสามิติ
สิกฺขติ ฯ จิตฺตสงฺขารปฏฺฐิเวที ปลฺสสสตีสามิติ สิกฺขติ ฯ
ปลฺสสมุภยั จิตฺตสงฺขารั อสฺสสตีสามิติ สิกฺขติ ปลฺสสมุภยั จิตฺตสงฺขารั
ปลฺสสสตีสามิติ สิกฺขติ ฯ จิตฺตปฏฺฐิเวที อสฺสสตีสามิติ
สิกฺขติ จิตฺตปฏฺฐิเวที ปลฺสสสตีสามิติ สิกฺขติ ฯ อภิปปโมทยั
จิตฺตํ อสฺสสตีสามิติ สิกฺขติ อภิปปโมทยั จิตฺตํ ปลฺสสสตีสามิติ
สิกฺขติ ฯ สมหาหํ จิตฺตํ อสฺสสตีสามิติ สิกฺขติ สมหาหํ จิตฺตํ
ปลฺสสสตีสามิติ สิกฺขติ ฯ วิโมจยั จิตฺตํ อสฺสสตีสามิติ สิกฺขติ
วิโมจยั จิตฺตํ ปลฺสสสตีสามิติ สิกฺขติ ฯ อนิจฺจานุปลฺสตี อสฺสสตีสามิติ
#๑ ม. สโตว ฯ

สิทฺขติ อนิจฺจานุปฺสึสิ ปฺสฺสสิทฺสํมิตฺติ สิทฺขติ ฯ วิราคานุปฺสึสิ
อฺสฺสสิทฺสํมิตฺติ สิทฺขติ วิราคานุปฺสึสิ ปฺสฺสสิทฺสํมิตฺติ
สิทฺขติ ฯ นิโรธานุปฺสึสิ อฺสฺสสิทฺสํมิตฺติ สิทฺขติ นิโรธานุปฺสึสิ
ปฺสฺสสิทฺสํมิตฺติ สิทฺขติ ฯ ปฺฐินิสฺสคฺคานุปฺสึสิ อฺสฺสสิทฺสํมิตฺติ สิทฺขติ
ปฺฐินิสฺสคฺคานุปฺสึสิ ปฺสฺสสิทฺสํมิตฺติ สิทฺขติ ฯ เอวํ ภาวิตา โข
ราหุล อานาปานสติ เอวํ พหุสึกตา มหปฺผลา โหติ มหानิสฺสา
เอวํ ภาวิตาย โข ราหุล อานาปานสตฺยิยา เอวํ พหุสึกตฺย ยेषี
เต จริมกา อฺสฺสํสํปฺสฺสํสํสา ๑ เตปปี วิทิตาว นฺริชฺฌนฺนติ โน
อวิทิตาติ ฯ

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา ราหุโล ภควโต
ภาสิตํ อภินนฺนุทิตี ฯ

มหาราหุโลวาทสฺสํตฺตํ นฺริชฺฌิตํ ทฺตฺยิยํ ฯ

#๑ ม. อฺสฺสํสํสา ฯ

จูพมาลฺกฺยโกยวาทสุตฺตํ ๑

[๑๔๗] เอวมฺเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
 เขตวนเณ อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ อถ โข อายสฺมโต มาลฺกฺยปุตฺตสฺส
 รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อูทปาที
 ยานีมานิ ทิฏฺฐิจิตฺตานิ ภควตา อพฺยากตานิ จปีตานิ ปฏิกฺขิตฺตานิ
 สสฺสโต โลโกติปิ อสฺสโต โลโกติปิ อนฺตวา โลโกติปิ
 อนนฺตวา โลโกติปิ ตํ ชีวํ ตํ สรีรฺรณฺติปิ อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ
 สรีรฺรณฺติปิ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺติปิ น โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณฺติปิ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺติปิ
 เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺติปิ ตานิ เม
 ภควา น พฺยากโรติ ยานิ เม ภควา น พฺยากโรติ ตมฺเม น
 รุจฺจติ ตมฺเม นกฺขมฺติ โสหํ ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอตมฺตถิ
 ปุจฺฉิสฺสามิ สเจ เม ภควา พฺยากริสฺสติ สสฺสโต โลโกติ
 วา ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺติ วา
 เอวาทิ ภควติ พุรฺหมจฺริยํ จริสฺสามิ โน เจ [๒] ภควา พฺยากริสฺสติ
 สสฺสโต โลโกติ วา อสฺสโต โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ
 วา อนนฺตวา โลโกติ วา ตํ ชีวํ ตํ สรีรฺรณฺติ วา อญฺญํ
 ชีวํ อญฺญํ สรีรฺรณฺติ วา โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺติ วา
 น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺติ วา โหติ จ น จ โหติ

#๑ ม. จูพมาลฺกฺยสุตฺตํ ๒ ม. ย. เมติ อตฺถิ ฯ

ตถาคโต ปรมมรรณาติ วา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต
ปรมมรรณาติ วาเอวาทิ สิกขิ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺติสฺสามิตี ฯ

[๑๔๘] อถ โข อายสฺมา มาลุงฺกยปฺตฺโต สยณฺหสมยฺ
ปฏิสถลานา วุฏฺฐิตฺโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวัตฺตวา เอกมนฺตํ นิสีทึ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข
อายสฺมา มาลุงฺกยปฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทวโจ อธิ มยฺหิ ฆนฺเต
รโหคตสฺส ปฏิสถลีนสฺส เอวํ เจตโส ปรีวิตฺกโก อุทปาติ ยานีมานิ
ทิกฺขจิกตานิ ภควตา อพฺยากตานิ จปีตานิ ปฏิกฺขิตฺตานิ
สสฺสโต โลโกติปี อสสฺสโต โลโกติปี อนฺตวา โลโกติปี
อนนฺตวา โลโกติปี ตํ ชีวํ ตํ สรีรฺนฺตึปี อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ
สรีรฺนฺตึปี โหติ ตถาคโต ปรมมรรณาติปี น โหติ ตถาคโต
ปรมมรรณาติปี โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมมรรณาติปี
เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรรณาติปี ตานิ เม
ภควา น พฺยากโรติ ยานิ เม ภควา น พฺยากโรติ ตมฺเม น
รฺจฺจติ ตมฺเม นกฺขมตฺติ โสหิ ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ
ปฺจฺจติสฺสามิ สเจ [๑] ภควา พฺยากริสฺสตี สสฺสโต โลโกติ วา
อสสฺสโต โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ วา อนนฺตวา โลโกติ
วา ตํ ชีวํ ตํ สรีรฺนฺตึ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรีรฺนฺตึ
วา โหติ ตถาคโต ปรมมรรณาติ วา น โหติ ตถาคโต
ปรมมรรณาติ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมมรรณาติ
#๑ ม. ย. เมติ อตฺถิ ฯ

วา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนาติ วา เอวํ
ภควติ พุรหุํจริยํ จริตฺสํมิ โน เจ เม ภควา พุยากริสฺสตี
สฺสโต โลโกติ วา อสฺสโต ๑ โลโกติ วา ๗เปฯ เนว
โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนาติ วา เอวํ สิกฺขํ
ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺติสฺสํมิตฺติ ๗ สเจ ภควา ชานาติ สฺสโต
โลโกติ สฺสโต โลโกติ เม ภควา พุยากริตฺตํ สเจ ภควา
ชานาติ อสฺสโต โลโกติ อสฺสโต โลโกติ เม ภควา
พุยากริตฺตํ โน เจ ภควา ชานาติ สฺสโต โลโกติ วา
อสฺสโต โลโกติ วา อชานโต โข ปน อปฺสฺสโต เอตเทว
อุชฺฐํ โหติ ยทิตํ น ชานามิ น ปฺสฺสํมิตฺติ ๗ สเจ ภควา
ชานาติ อนฺตวา โลโกติ อนฺตวา โลโกติ เม ภควา พุยากริตฺตํ
สเจ ภควา ชานาติ อนฺตวา โลโกติ อนฺตวา
โลโกติ เม ภควา พุยากริตฺตํ โน เจ ภควา ชานาติ อนฺตวา
โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ วา อชานโต โข ปน อปฺสฺสโตฯ
เอตเทว อุชฺฐํ โหติ ยทิตํ น ชานามิ น ปฺสฺสํมิตฺติ ๗ สเจ ภควา
ชานาติ ตํ ชีวํ ตํ สรฺริณฺตี ตํ ชีวํ ตํ สรฺริณฺตี เม ภควา
พุยากริตฺตํ สเจ ภควา ชานาติ อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรฺริณฺตี
อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรฺริณฺตี เม ภควา พุยากริตฺตํ โน เจ ภควา
ชานาติ ตํ ชีวํ ตํ สรฺริณฺตี วา อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรฺริณฺตี
วา อชานโต โข ปน อปฺสฺสโต เอตเทว อุชฺฐํ โหติ ยทิตํ
#๑ ย. อสฺสโต ๗

น ชานามิ น ปสฺสามิติ ฯ สเจ ภควา ชานาติ โหติ ตถาคโต
ปรมฺมรณานิ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ เม ภควา พุยากรโธ
สเจ ภควา ชานาติ น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ น
โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ เม ภควา พุยากรโธ โน เจ
ภควา ชานาติ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ วา น โหติ
ตถาคโต ปรมฺมรณานิ วา อชานโต โข ปน อปสฺสโต
เอตเทว อชุกํ โหติ ยทิตํ น ชานามิ น ปสฺสามิติ ฯ สเจ
ภควา ชานาติ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ
โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ เม ภควา พุยากรโธ
สเจ ภควา ชานาติ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต
ปรมฺมรณานิ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ
เม ภควา พุยากรโธ โน เจ ภควา ชานาติ โหติ จ น จ
โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ วา เนว โหติ น น โหติ
ตถาคโต ปรมฺมรณานิ วา อชานโต โข ปน อปสฺสโต เอตเทว
อชุกํ โหติ ยทิตํ น ชานามิ น ปสฺสามิติ ฯ

[๑๔๕] กิณฺฺนุ โข ตาหิ มาลฺงฺกยปฺปุตฺต เอวํ อวํ เอิ
ตฺวํ มาลฺงฺกยปฺปุตฺต มยิ พุรหฺมจริยํ จร อหนฺเต พุยากริสฺสามิ
สสฺสโต โลโกติ วา อสสฺสโต โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ
วา อนนฺตวา โลโกติ วา ตํ ชีวํ ตํ สรีรฺนฺติ วา อญฺญํ
ชีวํ อญฺญํ สรีรฺนฺติ วา โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ วา น

โหติ ตถาคโต ปรมุรณาทิ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต
ปรมุรณาทิ วา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมุรณาทิ
วาทิ ฯ โน เหติ ฆนเต ฯ ตูว วา ปน มํ เอวํ อวจ อหํ
ฆนเต ฆควติ พุรหุมจริยํ จริสฺสามิ ฆควา เม พุยากริสฺสติ
สฺสฺสโต โลโกติ วา อสฺสฺสโต โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ
วา อนนฺตวา โลโกติ วา ตํ ชิวํ ตํ สรีรฺนฺติ วา อญฺญํ
ชิวํ อญฺญํ สรีรฺนฺติ วา โหติ ตถาคโต ปรมุรณาทิ วา น
โหติ ตถาคโต ปรมุรณาทิ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต
ปรมุรณาทิ วา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมุรณาทิ
วาทิ ฯ โน เหติ ฆนเต ฯ อิติ กิร มาลฺุงกฺยปฺตฺต เนวาหนฺตํ
วทามิ เอहि ตูว มาลฺุงกฺยปฺตฺต มยิ พุรหุมจริยํ จร อหนฺเต
พุยากริสฺสามิ สฺสฺสโต โลโกติ วา อสฺสฺสโต โลโกติ วา
ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมุรณาทิ วาทิ
นปี กิร ๑ ตูว วเทสิ อหํ ฆนเต ฆควติ พุรหุมจริยํ จริสฺสามิ
ฆควา เม พุยากริสฺสติ สฺสฺสโต โลโกติ วา อสฺสฺสโต โลโกติ
วา ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมุรณาทิ
วาทิ เอวํ สนฺเต โมฆปฺริส โก สนฺโต กํ ปจฺจัจฺจกฺขสิ ฯ

[๑๕๐] โย โข มาลฺุงกฺยปฺตฺต เอวํ วเทยฺย น ตาวาหํ
ฆควติ พุรหุมจริยํ จริสฺสามิ ยาว เม ฆควา น พุยากริสฺสติ
สฺสฺสโต โลโกติ วา อสฺสฺสโต โลโกติ วา ฯเปฯ โหติ จ
#๑ ม. ย. นปี กิร มํ ฯ

น จ โหติ ตถาคโต ปรมมรรณาติ วา เนว โหติ น น โหติ
ตถาคโต ปรมมรรณาติ วาติ อพฺยากตเมว ตํ มาลฺงฺกฺยปฺตฺต
ตถาคเตน อสฺส อถ โข โส ปุคฺคโล กาลํ กเรยฺย ฯ
เสยฺยถาปี มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ปุริโส สลฺเลน วิทฺโธ อสฺส สวิเสน
คาพฺหปเลปนฺน ตสฺส มิตฺตามจฺจา ฅาติสาโลหิตา ภิสกฺกํ สลฺลกตฺตํ
อุปฏฺฐเปยฺยํ ฯ โส เอวํ วเทยฺย น ตาวาหํ อิมํ สลฺลํ
อาหริสฺสามิ ยาว น ตํ ปุริสํ ชานามิ เยนมฺหิ วิทฺโธ ขตฺติโย
วา พฺราหฺมโณ วา เวสฺโส วา สุทฺโท วาติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย
น ตาวาหํ อิมํ สลฺลํ อาหริสฺสามิ ยาว น ตํ ปุริสํ ชานามิ
เยนมฺหิ วิทฺโธ เอวํนาโม เอวํโกตฺโต อิติ วาติ ฯ โส เอวํ
วเทยฺย น ตาวาหํ อิมํ สลฺลํ อาหริสฺสามิ ยาว น ตํ ปุริสํ
ชานามิ เยนมฺหิ วิทฺโธ ทีโฆ วา รสฺโส วา มชฺฌิมโ วาติ ฯ
โส เอวํ วเทยฺย น ตาวาหํ อิมํ สลฺลํ อาหริสฺสามิ ยาว น
ตํ ปุริสํ ชานามิ เยนมฺหิ วิทฺโธ กาโพ วา สาโม วา มงฺคฺรจฺฉวี
วาติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย น ตาวาหํ อิมํ สลฺลํ อาหริสฺสามิ
ยาว น ตํ ปุริสํ ชานามิ เยนมฺหิ วิทฺโธ อสฺสฺสุมิ คามเ วา
นิกเม วา นคเร วาติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย น ตาวาหํ อิมํ
สลฺลํ อาหริสฺสามิ ยาว น ตํ ฅนฺน ชานามิ เยนมฺหิ วิทฺโธ
ยถิ วา จาโป ยถิ วา โภทฺถโหติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย น
ตาวาหํ อิมํ สลฺลํ อาหริสฺสามิ ยาว น ตํ ชยิ ชานามิ ยายมฺหิ

วิทูโร ยถิ วา อภกสฺส ยถิ วา สณฺจสฺส ยถิ วา นหารุสฺส
 ยถิ วา มรฺวาย ยถิ วา จีรปณฺณินฺติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย
 น ตาวาหํ อิมํ สลฺลํ อหริสฺสามิ ยาว น ตํ กณฺหํ ชานามิ
 เยนมฺหิ วิทูโร ยถิ วา กจฺฉํ ๑ ยถิ วา โรปิมฺนฺติ ฯ โส เอวํ
 วเทยฺย น ตาวาหํ อิมํ สลฺลํ อหริสฺสามิ ยาว น ตํ กณฺหํ
 ชานามิ เยนมฺหิ วิทูโร ยสฺส ปตฺเตหิ วาชิตํ ยถิ วา กิซฺฉสฺส
 ยถิ วา กงฺขสฺส ๒ ยถิ วา กุลลสฺส ยถิ วา โมรสฺส ยถิ วา
 สิลฺลิตฺทหนฺนินฺติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย น ตาวาหํ อิมํ สลฺลํ
 อหริสฺสามิ ยาว น ตํ กณฺหํ ชานามิ เยนมฺหิ วิทูโร ยสฺส
 นหารุณา ปริกฺขิตตํ ยถิ วา กวสฺส ๓ ยถิ วา มหิสฺส ๓ ยถิ วา
 โรรวสฺส ๕ ยถิ วา เสมฺหารสฺสาติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย น
 ตาวาหํ อิมํ สลฺลํ อหริสฺสามิ ยาว น ตํ กณฺหํ ชานามิ
 เยนมฺหิ วิทูโร ยถิ วา สลฺลํ ยถิ วา ชุรปฺปํ ยถิ วา เวกณฺณํ ๖
 ยถิ วา นาราชํ ยถิ วา วจฺฉทฺนตํ ยถิ วา กรวิโรปตฺตนฺติ ๗
 อญฺญาตเมว ตํ มาลฺงฺกยปฺตฺต เตน ปฺริเสน อสฺส อถ โข ๘
 โส ปฺริโส กาลํ กรเขยฺย ฯ เอวเมว โข มาลฺงฺกยปฺตฺต โย เอวํ
 วเทยฺย น ตาวาหํ ภควติ พุรหฺมจริยํ จริสฺสามิ ยาว ตํ ๕ เม
 ภควา น พุยากริสฺสตี สสฺสโต โลโกติ วา อสฺสโต
 #๑ ม. เอวํ ฯ สී. ย. กจฺฉํ ฯ ๒ ย. กงฺขสฺส. ๓ สී. ย. เอวํ ฯ
 #ม. มิคสฺส ฯ ๔ ม. มหีสฺส ฯ ๕ ม. เภรวสฺส ฯ ๖ สී. ย.
 #เวกณฺณํ ฯ เอตฺถนฺตเร ยถิ วา ทวณฺติ อตฺถิ ฯ ๗ ม. กรจิริปตฺตนฺติ ฯ
 #๘ ม. ย. อยํ สทฺโท นตฺถิ ฯ ๕ ม. ย. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

โลโกติ วา อนนตวา โลโกติ วา อนนตวา โลโกติ วา
ตัม ชีวํ ตัม สรรินฺติ วา อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรรินฺติ วา โหติ
ตถาคโต ปรมมรณาติ วา น โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ
วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ วา เนว
โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ วาติ อพฺยาगतเมว ๑
ตัม มาลุงฺกยปฺตฺต ตถาคเตน อสฺส อถ โข โส ปุคฺคโล กาลํ
กเรยฺย ฯ

[๑๕๑] สสฺสโต โลโกติ มาลุงฺกยปฺตฺต ทิฏฺฐิยา สติ
พฺรหฺมจริยวาโส อภวิสฺสาติ เอวํ โน อสสฺสโต โลโกติ มาลุงฺกยปฺตฺต
ทิฏฺฐิยา สติ พฺรหฺมจริยวาโส อภวิสฺสาติ เอวมฺปิ โน
สสฺสโต โลโกติ ๒ มาลุงฺกยปฺตฺต ทิฏฺฐิยา สติ อสสฺสโต โลโกติ
วา ทิฏฺฐิยา สติ อตฺถเวว ชาติ อตฺถิ ชฺรา อตฺถิ มรณํ สฺนฺติ
โสภปริเทวทฺทกฺขโทมนสฺสุปายาสา ยेषาหิ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม นิฆาตํ
ปญฺญเปมิ ฯ อนนตวา โลโกติ มาลุงฺกยปฺตฺต ทิฏฺฐิยา สติ พฺรหฺมจริยวาโส
อภวิสฺสาติ เอวํ โน อนนตวา โลโกติ มาลุงฺกยปฺตฺต
ทิฏฺฐิยา สติ พฺรหฺมจริยวาโส อภวิสฺสาติ เอวมฺปิ โน
อนนตวา โลโกติ มาลุงฺกยปฺตฺต ทิฏฺฐิยา สติ อนนตวา โลโกติ
วา ทิฏฺฐิยา สติ อตฺถเวว ชาติ อตฺถิ ชฺรา อตฺถิ มรณํ สฺนฺติ
โสภปริเทวทฺทกฺขโทมนสฺสุปายาสา ยेषาหิ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม นิฆาตํ
ปญฺญเปมิ ฯ ตัม ชีวํ ตัม สรรินฺติ มาลุงฺกยปฺตฺต ทิฏฺฐิยา สติ
#๑ ม. ... เมเวตํ ฯ ๒ ม. โลโกติ วา ฯ

พุรหฺมจริยวาโส อภวิสฺสาติ เอวํ โน อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ
 สรีรฺรณฺติ มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ พุรหฺมจริยวาโส อภวิสฺสาติ
 เอวมฺปิ โน ตํ ชีวํ ตํ สรีรฺรณฺติ มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ
 อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรีรฺรณฺติ วา ทิฏฺฐิจฺยา สติ อตฺถฺเถว ชาติ
 ๑เป๑ นิฆาตํ ปณฺณเปมิ ๑ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนาติ
 มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ พุรหฺมจริยวาโส อภวิสฺสาติ เอวํ
 โน น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนาติ มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ทิฏฺฐิจฺยา
 สติ พุรหฺมจริยวาโส อภวิสฺสาติ เอวมฺปิ โน โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณฺนาติ ๑ มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ น โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณฺนาติ วา ทิฏฺฐิจฺยา สติ อตฺถฺเถว ชาติ ๑เป๑ ยฺเสหํ
 ทิฏฺฐฺเจว ฌมฺเม นิฆาตํ ปณฺณเปมิ ๑ โหติ จ น จ โหติ
 ตถาคโต ปรมฺมรณฺนาติ มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ พุรหฺมจริยวาโส
 อภวิสฺสาติ เอวํ โน เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณฺนาติ มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ พุรหฺมจริยวาโส อภวิสฺสาติ ๒
 เอวมฺปิ โน โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนาติ [๑]
 มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณฺนาติ วา ทิฏฺฐิจฺยา สติ อตฺถฺเถว ชาติ อตฺถฺเถว ชรา อตฺถฺเถว
 มรณฺํ สนฺติ โสภปรีเทวทฺทฺกฺขโทมนสฺสุปายาสา ยฺเสหํ ทิฏฺฐฺเจว
 ฌมฺเม นิฆาตํ ปณฺณเปมิ ๑

[๑๕๒] ตสฺมาติห มาลฺงฺกฺยปฺตฺต อพฺยาคตฺถจ เม อพฺยาคโต
 #๑ ม. ... ตี วา ๑ ๒ โป. เอตฺถนฺนฺตเร "พฺยาคตฺถจ เม พฺยาคโต ชาเรถาติ
 #ปทานิ ทิสฺสนฺติ ๑ ๑ ม. ตฺวํ ๑

กตโต ชาเรถ พุยากตญจ เม พุยากตโต ชาเรถ ฯ กิญจ
มาลุงกฺขปฺตฺต มยา อพุยากตํ สสฺสโต โลโกติ มาลุงกฺขปฺตฺต
มยา อพุยากตํ อสสฺสโต โลโกติ มาลุงกฺขปฺตฺต ๑ มยา อพุยากตํ
อนฺนฺตฺวา โลโกติ มาลุงกฺขปฺตฺต ๒ มยา อพุยากตํ อนฺนฺตฺวา โลโกติ
มาลุงกฺขปฺตฺต ๓ มยา อพุยากตํ ตํ ชีวํ ตํ สรีรฺรณฺติ มยา อพุยากตํ
อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรีรฺรณฺติ มยา อพุยากตํ โหติ ตถาคโต
ปรมฺมรณฺนาติ มยา อพุยากตํ น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนาติ
มยา อพุยากตํ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนาติ
มยา อพุยากตํ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนาติ
มยา อพุยากตํ ฯ กสฺมา เจตํ มาลุงกฺขปฺตฺต มยา อพุยากตํ
น เหนติ มาลุงกฺขปฺตฺต อตฺถสณฺหิตํ นาทิพฺรหฺมจฺริยํ น นิพฺพิทาย
น วิราคาย น นิโรชาย น อุปฺสมาย น อภิญฺจาย น สมฺโพชาย
น นิพฺพานาย สํวตฺตติ ตสฺมา ตํ มยา อพุยากตํ ฯ กิญจ
มาลุงกฺขปฺตฺต มยา พุยากตํ อิทํ กุขฺชนฺติ มาลุงกฺขปฺตฺต มยา
พุยากตํ อัยํ กุขฺชสมฺทโยติ มยา พุยากตํ อัยํ กุขฺชนิโรชฺติ
มยา พุยากตํ อัยํ กุขฺชนิโรชคามินิ ปฏฺธิปทาติ มยา พุยากตํ ฯ
กสฺมา เจตํ มาลุงกฺขปฺตฺต มยา พุยากตํ เอตณฺหิ มาลุงกฺขปฺตฺต
อตฺถสณฺหิตํ เอตํ อาทิพฺรหฺมจฺริยํ เอตํ ๓ นิพฺพิทาย วิราคาย
นิโรชาย อุปฺสมาย อภิญฺจาย สมฺโพชาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ
ตสฺมา ตํ มยา พุยากตํ ฯ ตสฺมาติห มาลุงกฺขปฺตฺต อพุยากตญจ
#๑-๒-๓ ย. อัยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔ ม. อัยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

เม อพฺยาคตโต ฐาเรถ พฺยาคตญจ เม พฺยาคตโต ฐาเรถาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา มาลฺงฺกยปฺตฺโต ๑ ภควโต
ภาสิตํ อภินฺนุทิตี ฯ

จฺพมาลฺงฺโกยวาทสฺสุตฺตํ ๒ นิฏฺฐิตํ ตตฺถิยํ ฯ

#๑ ย. อาทิตโต ปฏฺจาย สพฺพตฺถ มาลฺงฺกยา-อิตฺติ ทิสฺสตี ฯ มาลฺงฺกยาปฺตฺโตติ เจตฺถ

#นิตฺสสนํ ฯ ๒ ม. จฺพมาลฺงฺกยสฺสุตฺตํ ฯ

มหามาลุงโกยวาทสูตร ๑

[๑๕๓] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
 เขตวนเน อนาถปิณฑกิสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
 อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ กถนฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ
 ภควา เอตทโวจ ชาเรถ โน ตุมฺเห ภิกฺขเว มยา เทสิตานิ
 ปญฺโจรมุภาคิยานิ สลฺยโลชนานีติ ฯ เอวํ วุคฺเต อายสฺมา มาลุงฺกยปฺตุโต
 ภควนฺตํ เอตทโวจ อหัง โข กนฺเต ชาเรมิ ภควตาโ
 เทสิตานิ ปญฺโจรมุภาคิยานิ สลฺยโลชนานีติ ฯ ยถากถํ ปน ตวํ
 มาลุงฺกยปฺตุต ๒ ชาเรสิ มยา เทสิตานิ ปญฺโจรมุภาคิยานิ สลฺยโลชนานีติ ฯ
 สกฺกาเยทิสฺสึ โข อหัง กนฺเต ภควตา โอรมุภาคิยิ
 สลฺยโลชนํ เทสิตํ ชาเรมิ วิจิจฺจันฺติ โข อหัง กนฺเต ภควตา
 โอรมุภาคิยิ สลฺยโลชนํ เทสิตํ ชาเรมิ สิลพฺพตฺปรามาสํ โข
 อหัง กนฺเต ภควตา โอรมุภาคิยิ สลฺยโลชนํ เทสิตํ ชาเรมิ
 กามจฺจนฺทํ โข อหัง กนฺเต ภควตา โอรมุภาคิยิ สลฺยโลชนํ เทสิตํ
 ชาเรมิ พฺยาปาทํ โข อหัง กนฺเต ภควตา โอรมุภาคิยิ สลฺยโลชนํ
 เทสิตํ ชาเรมิ เอวํ โข อหัง กนฺเต ชาเรมิ ภควตา เทสิตานิ
 ปญฺโจรมุภาคิยานิ สลฺยโลชนานีติ ฯ

[๑๕๔] กสฺส นฺุ โข นาม ตวํ มาลุงฺกยปฺตุต มยา ๓ อิมานิ
 เอวํ ปญฺโจรมุภาคิยานิ สลฺยโลชนานิ เทสิตานิ ชาเรสิ ฯ นนฺุ
 #๑ ม. มหามาลุงฺกยสูตรํ ฯ ๒ ม. สพฺพตฺถ "มาลุงฺกยปฺตุตฺตาติ ทิสฺสติ ฯ ย.
 #มาลุงฺกยปฺตุตฺตาติ ฯ ๓ ม. อัย สทฺโท นตฺถิ ฯ ๔ ม. อัย ปาโจ น ทิสฺสติ ฯ

มาลुकฺยกฺขุตฺต อณฺณตฺตฺถิยา ปรีพฺพาทกา อิมินา ตฺรณฺฐปฺเมน
 อุปารมฺเภณ อุปารมฺภิสฺสนฺตฺติ ทฺหฺรฺสฺส หิ มาลुकฺยกฺขุตฺต กุมารฺสฺส
 มนฺทสฺส อุตฺตฺตฺตฺนเสยฺยกสฺส สกฺกาโยติปิ น โหติ กุโถ ปนฺสฺส
 อุปฺปชฺชิสฺสฺสฺสฺสฺส สกฺกาโยติปิ อฺนฺเสติ ๑ เตวฺวสฺส สกฺกาโยติปิ อฺนฺเสติ
 ทฺหฺรฺสฺส หิ มาลुकฺยกฺขุตฺต กุมารฺสฺส มนฺทสฺส อุตฺตฺตฺตฺนเสยฺยกสฺส
 ฐมฺมาติปิ น โหติ กุโถ ปนฺสฺส อุปฺปชฺชิสฺสฺสฺสฺส ฐมฺเมสฺส วิจิกฺกฺจฺจา
 อฺนฺเสติ เตวฺวสฺส วิจิกฺกฺจฺจฺจฺจฺจฺจ ทฺหฺรฺสฺส หิ [๒] กุมารฺสฺส มนฺทสฺส
 อุตฺตฺตฺตฺนเสยฺยกสฺส สีสฺส
 สีสฺส
 ทฺหฺรฺสฺส หิ มาลुकฺยกฺขุตฺต กุมารฺสฺส มนฺทสฺส อุตฺตฺตฺตฺนเสยฺยกสฺส
 กามฺมาติปิ น โหติ กุโถ ปนฺสฺส อุปฺปชฺชิสฺสฺสฺสฺส กามฺเมสฺส
 กามจฺจ
 กุมารฺสฺส มนฺทสฺส อุตฺตฺตฺตฺนเสยฺยกสฺส สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 กุโถ ปนฺสฺส อุปฺปชฺชิสฺสฺสฺสฺส สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส พฺยาปาโท อฺนฺเสติ เตวฺวสฺส
 พฺยาปาทฺน
 อิมินา ตฺรณฺฐปฺเมน อุปารมฺเภณ อุปารมฺภิสฺสนฺตฺติติ ฯ เอวํ วุตฺเต
 อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทวโจ เอตฺสฺส ภควา กาลो
 เอตฺสฺส สฺสฺสฺส กาลอ ยํ ภควา ปญฺจอรฺมฺภากิยานิ สญฺโฆชนานิ
 เทเสยฺย ภควโต สฺสฺสฺส ภิกฺขุ ฐาเรสฺสนฺตฺติติ ฯ เตนฺนํ นนฺท
 สฺส
 สฺส
 #๑ ม. ย. อฺนฺเสเตวฺวสฺส ฯ สพฺพตฺถ อีทิสฺเมว ฯ
 #๒ ม. มาลुकฺยกฺขุตฺต ฯ ย. มาลुकฺยกฺขุตฺต ฯ

อายุสมา อานนุโท ภควโต ปจฺจสุโสสี ฯ

[๑๕๕] ภควา เอตทโวจ อิทานนุท อสุตฺตวา ปุณฺณชฺชโน
 อริยานํ อทฺตฺตาวี อริยธมฺมสุตฺต อโกวิทฺโท อริยธมฺเม อวิณีโต
 สปุปรุสฺตานํ อทฺตฺตาวี สปุปรุสฺตธมฺมสุตฺต อโกวิทฺโท สปุปรุสฺตธมฺเม
 อวิณีโต สกฺกกายทิกฺขุสฺสปรียุญฺจิตฺเตน เจตฺตสา วิหฺรติ สกฺกกายทิกฺขุสฺสปรียุญฺจิตฺเตน
 อุปฺปนฺนายน จ สกฺกกายทิกฺขุสฺสปรียุญฺจิตฺเตน นิสฺสรณํ ยถาภูตํ
 นปุปฺปชานาติ ตฺตฺสฺส สฺสา สกฺกกายทิกฺขุสฺสปรียุญฺจิตฺเตน อปฺปปฏิวิณีตา
 โอรฺมภาคิยสฺสญฺโฆชนํ ฯ วิจิกิฉฺญาปรียุญฺจิตฺเตน เจตฺตสา วิหฺรติ
 วิจิกิฉฺญาปรียุญฺจิตฺเตน อุปฺปนฺนายน จ วิจิกิฉฺญา นิสฺสรณํ ยถาภูตํ
 นปุปฺปชานาติ ตฺตฺสฺส สฺสา วิจิกิฉฺญา อปฺปปฏิวิณีตา
 โอรฺมภาคิยสฺสญฺโฆชนํ ฯ สิลฺลพฺพตฺตปรามาสปรียุญฺจิตฺเตน เจตฺตสา วิหฺรติ
 สิลฺลพฺพตฺตปรามาสปรียุญฺจิตฺเตน อุปฺปนฺนายน จ สิลฺลพฺพตฺตปรามาสสุตฺต
 นิสฺสรณํ ยถาภูตํ นปุปฺปชานาติ ตฺตฺสฺส โส สิลฺลพฺพตฺตปรามาโส
 อปฺปปฏิวิณีโต โอรฺมภาคิยสฺสญฺโฆชนํ ฯ กามราคปรียุญฺจิตฺเตน
 เจตฺตสา วิหฺรติ กามราคปรียุญฺจิตฺเตน อุปฺปนฺนายน จ กามราคสุตฺต
 นิสฺสรณํ ยถาภูตํ นปุปฺปชานาติ ตฺตฺสฺส โส กามราโค อปฺปปฏิวิณีโต
 โอรฺมภาคิยสฺสญฺโฆชนํ ฯ พุยาปาทปรียุญฺจิตฺเตน เจตฺตสา
 วิหฺรติ พุยาปาทปรียุญฺจิตฺเตน อุปฺปนฺนายน จ พุยาปาทสุตฺต นิสฺสรณํ
 ยถาภูตํ นปุปฺปชานาติ ตฺตฺสฺส โส พุยาปาโท อปฺปปฏิวิณีโต
 โอรฺมภาคิยสฺสญฺโฆชนํ ฯ สุตฺตวา จ โข อานนุท อริย-

สาวโก อริยานํ ทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส โกวิทฺโธ อริยธมฺเม สฺวินีโต
สปรฺริสฺสานํ ทสฺสาวี สปรฺริสฺสธมฺมสฺส โกวิทฺโธ สปรฺริสฺสธมฺเม สฺวินีโต
น สกฺกายทิกฺขุจิปฺริยฺกฺขุจิตฺน เจตฺตา วิหฺรติ น สกฺกายทิกฺขุจิปฺเรเตน
อุปฺปนฺนํ จ สกฺกายทิกฺขุจิสฺยา นิสฺสรณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส
สฺยา สกฺกายทิกฺขุจิสฺยา สานุสฺยา ปหฺยติ ฯ น วิจิกฺกฺขาปฺริยฺกฺขุจิตฺน
เจตฺตา วิหฺรติ น วิจิกฺกฺขาปฺเรเตน อุปฺปนฺนํ จ วิจิกฺกฺขาย
นิสฺสรณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส สฺยา วิจิกฺกฺขา สานุสฺยา
ปหฺยติ ฯ น สิลฺพพฺตปฺรามาสฺปฺริยฺกฺขุจิตฺน เจตฺตา วิหฺรติ น
สิลฺพพฺตปฺรามาสฺปฺเรเตน อุปฺปนฺนํ จ สิลฺพพฺตปฺรามาสฺส
นิสฺสรณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส โส สิลฺพพฺตปฺรามาโส
सानุสฺโย ปหฺยติ ฯ น กามราคปฺริยฺกฺขุจิตฺน เจตฺตา วิหฺรติ น
กามราคปฺเรเตน อุปฺปนฺนํ จ กามราคสฺส นิสฺสรณํ ยถาภูตํ
ปชานาติ ตสฺส โส กามราโค สานุสฺโย ปหฺยติ ฯ น พฺยาปาทปฺริยฺกฺขุจิตฺน
เจตฺตา วิหฺรติ น พฺยาปาทปฺเรเตน อุปฺปนฺนํ จ
พฺยาปาทสฺส นิสฺสรณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส โส พฺยาปาโท
सानุสฺโย ปหฺยติ ฯ

[๑๕๖] โย อานนฺท มคฺโค ยา ปฏฺิปปทา ปณฺจณฺฺนํ โอรฺมภาคิยานํ
สฺยโลชนานํ ปหานาย ตํ มคฺคํ ตํ ปฏฺิปปทํ อนาคมฺม
ปณฺจโอรฺมภาคิยานิ สฺยโลชนานิ ลสฺสติ วา ทกฺขติ ๑ วา ปชหิสฺสติ
วาติ เนตฺตํ จานํ วิชฺชติ ฯ เสยฺยถาปี อานนฺท มหโต รุกฺขสฺส
#๑ ย. ทกฺขติ ฯ อิตฺโต ปฺริ อีทิสฺสเมว ฯ

ติฏฺฐโต สารวโต ตจฺ อจฺเจตฺวา เพฺคฺคํ อจฺเจตฺวา สารจฺเจโท
ภวิสฺสตีติ เนตฺตํ จานํ วิชฺชติ เอวเมว โข อานนฺท โย มคฺโค
ยา ปฏิปทา ปณฺจนํ โอรมภาคิยานํ สลฺยโลชนานํ ปหานาย
ตํ มคฺคํ ตํ ปฏิปทํ อนาคมฺม ปณฺโจรัมภาคิยานิ สลฺยโลชนานิ
ลสฺสตี วา ทกฺขติ วา ปชฺหิสฺสตี วาติ เนตฺตํ จานํ วิชฺชติ ฯ
โย จ โข อานนฺท มคฺโค ยา ปฏิปทา ปณฺจนํ โอรมภาคิยานํ
สลฺยโลชนานํ ปหานาย ตํ มคฺคํ ตํ ปฏิปทํ อากมฺม ปณฺโจรัมภาคิยานิ
สลฺยโลชนานิ ลสฺสตี วา ทกฺขติ วา ปชฺหิสฺสตี
วาติ จานเมตฺตํ วิชฺชติ ฯ เสยฺยถาปี อานนฺท มหโต รุกฺขสฺส
ติฏฺฐโต สารวโต ตจฺ เจตฺวา เพฺคฺคํ เจตฺวา สารจฺเจโท ภวิสฺสตีติ
จานเมตฺตํ วิชฺชติ เอวเมว โข อานนฺท โย มคฺโค ยา ปฏิปทา
ปณฺจนํ โอรมภาคิยานํ สลฺยโลชนานํ ปหานาย ตํ มคฺคํ ตํ
ปฏิปทํ อากมฺม ปณฺโจรัมภาคิยานิ สลฺยโลชนานิ ลสฺสตี วา ทกฺขติ
วา ปชฺหิสฺสตี วาติ จานเมตฺตํ วิชฺชติ ฯ เสยฺยถาปี อานนฺท กงฺคา
นที ปุรา อุกทสฺส สมตฺตติกา กากเปยฺยา อถ โข ๑ ทพฺพลโก
ปุริโส อากจฺเจยฺย อหํ อิมิสฺสา กงฺกาย นทียา ติริยํ พาหาย
โสตํ เจตฺวา โสตฺถินา ปารี คจฺฉิสฺสามิตี โส น สกฺกฺกฺเจยฺย
กงฺกาย นทียา ติริยํ พาหาย โสตํ เจตฺวา โสตฺถินา ปารี คนฺตุ
เอวเมว โข อานนฺท ยสฺสทสฺสจฺจิ สกฺกฺกายนิโรธาย ฐมฺเม เทสิยมาเน
จิตฺตํ น ปกฺขนฺทติ นปฺปสึทติ น สนฺตฺติฏฺฐติ น วิมฺมจฺจติ ฯ
#๑ ม. ย. อัย สทฺโท นตฺถิ ฯ

เสยฺยถาปี โส ทพฺพลโก ปุริโส เอวเมว เต ทฏฺฐพฺพา ฯ
เสยฺยถาปี อานนฺท กงฺคา นที ปุรา อุตฺทสฺส สมตฺตติกา กากเปยฺยา
อถ พลฺวา ปุริโส อากจฺเจยฺย อหํ อิมิสฺสา กงฺกาย นทียา
ติริยํ พาหาย โสตํ เฉตุวา โสตุถินา ปารี คมิตฺตาสามิตี โส
สกกฺกญฺเยยฺย กงฺกาย นทียา ติริยํ พาหาย โสตํ เฉตุวา โสตุถินา
ปารี คนฺตุํ เอวเมว โข อานนฺท ยสฺสทสฺสจฺจิ สกฺกายนินโรชาย
ชฺมเม เทสิยมาเน จิตฺตํ ปกฺขนฺนทติ ปสฺสีทติ สนฺตฺติจฺจติ วิมฺจฺจติ ฯ
เสยฺยถาปี โส พลฺวา ปุริโส เอวเมว เต ทฏฺฐพฺพา ฯ

[๑๕๗] กตโม จ ๑ อานนฺท มคฺโค กตมา จ ปฏฺธิปทา
ปญฺจนัน โอรฺมภาคิยานัน สลฺโยชนานัน ปหานาย ฯ อิธานนฺท
ภิกฺขุ อุปฺริวิเวกา อกฺุสลานัน ชฺมมานัน ปหานา สพฺพโส กายทฏฺฐจฺจลฺลานัน
ปฏฺธิปฺปสฺสทฺฐิยา วิวิจฺเจว กามเหที วิวิจฺจ อกฺุสเลหี
ชฺมเมเหที สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกัชฺชํ ปิตฺติสฺสํ ปจฺมํ ฉานัน อุปฺสมปชฺช
วิหฺรติ ฯ โส ยเทว ตตฺถ โหติ รุปคตํ เวทนาคตํ สลฺยวาคตํ
สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ เต ชฺมเม อนิจฺจโต ทฺกฺขโต โรคโต
คณฺหาโต สลฺลโต อมฺโต อาพาธโต ปฺรโต ปโลกโต สฺลยฺยโต
อนตฺตโต สมนฺุปฺสฺสติ ฯ โส เตหี ชฺมเมเหที จิตฺตํ ปฏฺธิปาเปตี ๒
โส เตหี ชฺมเมเหที จิตฺตํ ปฏฺธิปาเปตุวา ๓ อมตฺตาย ชาตุยา จิตฺตํ
อุปฺสัหฺรติ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺตีตํ ยทิตฺถํ สพฺพสงฺขารสมโธ
#๑ ย. กตโม จานนฺท มคฺโค กตมา ปฏฺธิปทาตี ทิสฺสติ ฯ ๒ สี. ย. ปฏฺธิวาเปตี ฯ
#ม. ปตฺติจฺจาเปตี ฯ ๓ สี. ย. ปฏฺธิวาเปตุวา ฯ ม. ปตฺติจฺจาเปตุวา ฯ

สพฺพฐิปรฎินิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานนฺติ ฯ
โส ตตฺถกฺขโธ อาสวานํ ขยํ ปาปุณฺณาติ โน เจ อาสวานํ
ขยํ ปาปุณฺณาติ เตเนว ฌมฺมราเคน ตาย ฌมฺมนนฺตฺติยา ปญฺจนนํ
โอรฺมภาคิยานํ สลฺยโลชนานํ ปริกฺขยา โอปปาทิโก โหติ ตตฺถ
ปรินิพฺพายี อนาวตฺติชฺชโม ตสฺมา โลกา ฯ อยมฺปิ โข อานนฺท
มคฺโค อยํ ปฎิปทา ปญฺจนนํ โอรฺมภาคิยานํ สลฺยโลชนานํ ปหานาย ฯ
ปฺนุ จปริ อานนฺท ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วุปฺสมา ฯเปฯ
ทฺติยํ ฌานํ อุปสมฺบฺชช วิหฺรติ ฯเปฯ ตฺติยํ ฌานํ ฯเปฯ
จตฺตํ ฌานํ อุปสมฺบฺชช วิหฺรติ ฯ โส ยเทว ตตฺถ โหติ
รูปคตํ เวทฺนาคตํ สลฺยลาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ ฯเปฯ
สลฺยโลชนานํ ปหานาย ฯ

[๑๕๕] ปฺนุ จปริ อานนฺท ภิกฺขุ สพฺพโส รูปสลฺยณานํ
สมตฺกกฺมา ปฎิฆสลฺยณานํ อฏฺฐจฺงคฺมา นานตฺตสลฺยณานํ อมนสิการา
อนนฺโต อากาโสติ อากาसानญฺจายตฺนํ อุปสมฺบฺชช วิหฺรติ ฯ โส
ยเทว ตตฺถ โหติ เวทฺนาคตํ สลฺยลาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ เต
ฌมฺเม อนิจฺจโต ทฺกฺขโต โรคโต กณฺฑโต สลฺลโต อมฺโต
อาพาธโต ปรโต ปโลกโต สฺลฺยโต อนตฺตโต สมฺนุสฺสติ ฯ
โส เตหิ ฌมฺเมหิ จิตฺตํ ปฎิปาเปติ โส เตหิ ฌมฺเมหิ จิตฺตํ
ปฎิปาเปตฺวา อมตฺตาย ชาติยา จิตฺตํ อุปสัหฺรติ เอตํ สนฺตํ เอตํ
ปณฺตีตํ ยทิทํ สพฺพสงฺขารสมฺโถ สพฺพฐิปรฎินิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย

วิราโค นิโรโธ นิพพานนฺติ ฯ โส ตตฺถภูจฺจโธ อาสวานํ ขยํ
ปาปุณาติ โน เจ อาสวานํ ขยํ ปาปุณาติ เตเนว ฌมฺมราเคน
ตาย ฌมฺมนนฺตฺติยา ปญฺจนนํ โอรฺมภาคิยานํ สลฺยโลชนานํ ปริกฺขยา
โอปปาติโก โหติ ตตฺถ ปรีนิพฺพายี อนาวตฺติชฺชโม ตสฺมา โลกา ฯ
อยมฺปิ โข อานนฺท มคฺโค อยํ ปฏฺธิปทา ปญฺจนนํ โอรฺมภาคิยานํ
สลฺยโลชนานํ ปหานาย ฯ ปุณ จปรี อานนฺท ภิกฺขุ สพฺพโส
อากาसानฺนจายตฺนํ สมตฺติกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณจายตฺนํ
อุปสมฺบฺชช วิหริติ ฯ โส ยเทว ตตฺถ โหติ เวทนาคตํ
ฯเปฯ สลฺยโลชนานํ ปหานาย ฯ ปุณ จปรี อานนฺท ภิกฺขุ
สพฺพโส วิญฺญาณจายตฺนํ สมตฺติกมฺม นตฺถิ กิณฺจิติ อากิณฺจจฺจายตฺนํ
อุปสมฺบฺชช วิหริติ ฯ โส ยเทว ตตฺถ โหติ เวทนาคตํ
สลฺยวาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ เต ฌมฺเม อนิจฺจโต ทุกฺขโต
โรคฺโต คณฺหาโต สลฺลโต อฆฺโต อาพาธโต ปฺรโต ปโลกฺโต
สุญฺญโต อนตฺตโต สมนุสฺสติ ฯ โส เตหิ ฌมฺเมหิ จิตฺตํ
ปฏฺธิปาเปติ โส เตหิ ฌมฺเมหิ จิตฺตํ ปฏฺธิปาเปตฺวา อมตตาย
ธาตฺตยา จิตฺตํ อุปสํหริติ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ ยทิตฺถํ สพฺพสงฺขารสมฺโถ
สพฺพูปธิปฏฺธินิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรโธ
นิพฺพานนฺติ ฯ โส ตตฺถภูจฺจโธ อาสวานํ ขยํ ปาปุณาติ โน เจ
อาสวานํ ขยํ ปาปุณาติ เตเนว ฌมฺมราเคน ตาย ฌมฺมนนฺตฺติยา
ปญฺจนนํ โอรฺมภาคิยานํ สลฺยโลชนานํ ปริกฺขยา โอปปาติโก โหติ

ตตฺถ ปรีนึพฺพายี อนาวตฺติชฺชโม ตสฺมา โลกกา ฯ อัย ๑ โข อานนฺท
มคฺโค อัย ปฏึปทา ปณฺจณฺนํ โอรฺมภากึยานํ สลฺโยชนานํ
ปหานายาติ ฯ

[๑๕๕] เอโส เจ ภนฺเต มคฺโค เอสา ปฏึปทา ปณฺจณฺนํ
โอรฺมภากึยานํ สลฺโยชนานํ ปหานาย อถ กึญฺจเรหึ อึเชกฺจเจ
ภึกฺขุ เจโตวิมฺุตตึโน เอกฺจเจ ภึกฺขุ ปณฺญาวิมฺุตตึโนติ ฯ เขตฺถ
โฆ เตสํ อานนฺท อินฺทริยเวมฺตตฺตํ วทามึติ ฯ

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนฺโท ภควโต
ภาสึตึ อภินฺนึทึติ ฯ

มหามาลฺลฺโกยวาทสฺสตฺตึ นึฏฺจึตึ จตฺตํ ฯ

#๑ ม. อัยปี โข ฯ

ภทฺทาทิสุตฺตํ

[๑๖๐] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถึยฺยํ วิหฺรติ
 เขตฺวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ๔
 อามนฺเตสิ ภิกฺขุไวติ ฯ ภทฺทเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสโสสุํ ฯ
 ภควา เอตทโวจ อหํ โข ภิกฺขเว เอกาสนโกชนํ ภูณฺชามิ
 เอกาสนโกชนํ โข อหํ ภิกฺขเว ภูณฺชมาโน อปฺปาพาทตฺถจ
 สลฺชานามิ อปฺปาตงฺกตฺถจ ลหุญฺจानถฺจ พลถฺจ ฆาสุวิหฺรณถฺจ
 เอถ ตฺเมหปี ภิกฺขเว เอกาสนโกชนํ ภูณฺชถ เอกาสนโกชนํ
 โข ภิกฺขเว ตฺเมหปี ภูณฺชมานา อปฺปาพาทตฺถจ สลฺชานิสฺสถ
 อปฺปาตงฺกตฺถจ ลหุญฺจानถฺจ พลถฺจ ฆาสุวิหฺรณถฺจจติ ฯ

[๑๖๑] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา ภทฺทาทิ ภควนฺตํ เอตทโวจ
 อหํ โข ภนฺเต น อุตฺสหามิ เอกาสนโกชนํ ภูณฺชิตฺตุํ เอกาสนโกชนนถฺหิ
 เม ภนฺเต ภูณฺชโต สฺยา กุกฺกจฺจํ สฺยา วิปฺปฏิสาโรติ ฯ
 เตนหิ ตฺวํ ภทฺทาทิ ยตฺถ นิมนฺติโต อุตฺสสิ ตตฺถ เอกเทสํ
 ภูณฺชิตฺวา เอกเทสํ นีหริตฺวาปี ปริญฺญเชยฺยาสิ ๑ เอวมฺปิ โข ตฺวํ ๒
 ภทฺทาทิ ภูณฺชมาโน [๓] ยาเปสฺสสิตีติ ฯ เอวมฺปิ โข อหํ ภนฺเต น
 อุตฺสหามิ ภูณฺชิตฺตุํ เอวมฺปิ เม ภนฺเต ภูณฺชโต สฺยา กุกฺกจฺจํ
 สฺยา วิปฺปฏิสาโรติ ฯ อถ โข อายสฺมา ภทฺทาทิ ภควตา สิกฺขาปเท
 ปญฺญาปิยมาเน ภิกฺขุสงฺฆे สิกฺขํ สมาทฺธิยมาเน อนุตฺสาหํ ปเวเทสิ ฯ
 #๑ ม. ย. ภูณฺชเชยฺยาสิ ฯ ๒ ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓ ม. เอกาสนโน ฯ

อถ โข อายสฺมา ภทฺทาลี สพฺพนฺตํ เตมาสํ น ภควโต สมมุจฺฉิภาวํ
อทาลี ยถาคํ สตุถุ สาสเน สิกฺขาย อปริปุรการี ๑ ฯ

[๑๖๒] เตน โข ปน สมเยน สมพฺพุลลา ภิกฺขู ภควโต
จิวรกมฺมํ กโรนฺติ นิฏฺฐิตจิวโร ภควา เตมาสจฺเจเยน จาริกํ
ปกฺกมิตฺตฺตํ ฯ อถ โข อายสฺมา ภทฺทาลี เยน เต ภิกฺขู
เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา เตหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ
กถํ สาราณียํ วีติสารเตจฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ ฯ เอกมฺนตํ
นินฺนํ โข อายสฺมฺนตํ ภทฺทาลี เต ภิกฺขู เอตทโวจฺจ อิทํ โข
อาวุโส ภทฺทาลี ภควโต จิวรกมฺมํ กรียติ ๒ นิฏฺฐิตจิวโร ภควา
เตมาสจฺเจเยน จาริกํ ปกฺกมิตฺตฺตํ ๓ ฯ อิงฺฆาวุโส ภทฺทาลี เอตํ
เทสํ ๓ สารุทํ มนสิกรโรหิ มา เต ปจฺจนา ทฺกฺกรตฺริ อโหสิติ ฯ
เอวมาวุโสติ โข อายสฺมา ภทฺทาลี เตสํ ภิกฺขุณํ ปฏฺฐิตฺตฺวา
เยน ภควา เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาทเตจฺวา
เอกมฺนตํ นิสิตฺติ ฯ เอกมฺนตํ นินฺนํ โข อายสฺมา ภทฺทาลี
ภควนฺตํ เอตทโวจ อจฺจโย มํ ภนฺเต อจฺจคฺมา ยถาพาลํ
ยถามุพฺหํ ยถากุสลํ โยหํ ภควตา สิกฺขาปเท ปญฺญาปิยมาเน
ภิกฺขุสงฺฆे สิกฺขํ สมากิยมาเน อนุสฺสาหํ ปเวเทสี ๕ ตสฺส เม
ภนฺเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏฺฐิกุณฺหาตุ อายตี สํวรายาติ ฯ

[๑๖๓] ตถฺช มฺหํ ภทฺทาลี อจฺจโย อจฺจคฺมา ยถาพาลํ
#๑ อปริปุรการีติปิ ปาโจ ฯ ๒ ม. กรณียํ ฯ ๓ ม. อิติสทฺโท นตฺถิ ฯ
#๔ ม. โทสกํ ฯ ๕. เทสํ ฯ ๕ ม. ปเวเทมิ ฯ

ยถามูพฺหิ ยถากุสฺสํ ยํ ตฺวํ มยา สิกฺขาปเท ปณฺญาปิยมาเน
 ภิกฺขุสงฺฆे สิกฺขํ สมาทียมาเน อนุสฺสาหํ ปเวเทสิ [๑] ฯ สมโยปี
 โข เต ภทฺทาทิ อปฺปฏฺวิวิทุโธ อโหสิ ภควา โข สาวตฺถิยํ
 วิหฺรติ ภควาปี มํ ชานิสฺส
 สิกฺขาเย อปริปุรการิตฺติ อยมฺปิ โข เต ภทฺทาทิ สมโย อปฺปฏฺวิวิทุโธ
 อโหสิ ฯ สมโยปี โข เต ภทฺทาทิ อปฺปฏฺวิวิทุโธ อโหสิ สมพฺพหุลา
 โข ภิกฺขุ สาวตฺถิยํ วสฺสํ อุปลตฺตา เตปี มํ ชานิสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 นาม ภิกฺขุ สฺตฺถุ สาสเน สิกฺขาเย อปริปุรการิตฺติ อยมฺปิ โข
 เต ภทฺทาทิ สมโย อปฺปฏฺวิวิทุโธ อโหสิ ฯ สมโยปี โข เต
 ภทฺทาทิ อปฺปฏฺวิวิทุโธ อโหสิ สมพฺพหุลา โข ภิกฺขุณฺนิโย สาวตฺถิยํ
 วสฺสํ อุปลตฺตา ตาปี มํ ชานิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 สฺตฺถุ สาสเน สิกฺขาเย อปริปุรการิตฺติ อยมฺปิ โข เต ภทฺทาทิ
 สมโย อปฺปฏฺวิวิทุโธ อโหสิ ฯ สมโยปี โข เต ภทฺทาทิ อปฺปฏฺวิวิทุโธ
 อโหสิ สมพฺพหุลา โข อุปาสกา สาวตฺถิยํ ปฏฺวิวิทุโธ เตปี
 มํ ชานิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส สิกฺขาเย อปริปุรการิตฺติ อยมฺปิ โข เต
 ภทฺทาทิ สมโย อปฺปฏฺวิวิทุโธ อโหสิ ฯ สมโยปี โข เต
 ภทฺทาทิ อปฺปฏฺวิวิทุโธ อโหสิ สมพฺพหุลา โข อุปาสกา สาวตฺถิยํ
 ปฏฺวิวิทุโธ ตาปี มํ ชานิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส นาม ภิกฺขุ
 สฺตฺถุ สาสเน สิกฺขาเย อปริปุรการิตฺติ อยมฺปิ โข
 เต ภทฺทาทิ สมโย อปฺปฏฺวิวิทุโธ อโหสิ ฯ สมโยปี โข เต

#๑ ไป. ยโต จ โข ตฺวํ ภทฺทาทิ อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏฺกโรติ ตฺนฺเต
 #มยํ ปฏฺกคณฺหาม วุทฺธิเหสา ภทฺทาทิ อริยสฺสฺสฺส วิเนย โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา
 #ยถาธมฺมํ ปฏฺกโรติ อายตฺตี สํวํ อาปชฺชตฺติ ทิสฺสฺสฺส ฯ

ภทฺทาลี อปฺปฏิวิทฺโธ อโหสิ สมฺพหฺลฺลา โข [๑] นานาติตฺถิยา
สมณฺพฺราหฺมณา สฺวาคฺคิยํ วสฺสํ อุปกฺตา เตปิ มํ ชานิสฺสฺนฺติ
ภทฺทาลี นาม ภิกฺขุ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สฺวโก เถรณฺตโร [๒]
สฺตฺถุ สาสเน สิกฺขาย อปริปุรฺการีติ อยมฺปิ โข เต ภทฺทาลี
สมโย อปฺปฏิวิทฺโธ อโหสีติ ฯ อจฺจโย มํ ฆนฺเต อจฺจมา
ยถาพาลํ ยถามุพฺหํ ยถากุสฺลํ โยหํ ภควตา สิกฺขาปเท ปญฺญาปิยมาเน
ภิกฺขุสงฺฆเม สิกฺขํ สฺมาทियมาเน อนฺุสฺสาหํ ปเวเทสี ๓ ฯ
ตสฺส เม ฆนฺเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏฺิกคฺคฺหาตุ อายตี
ถํวารายาติ ฯ

[๑๖๔] ตจฺจํ ตวํ ภทฺทาลี อจฺจโย อจฺจมา ยถาพาลํ
ยถามุพฺหํ ยถากุสฺลํ ยํ ตวํ มยา สิกฺขาปเท ปญฺญาปิยมาเน
ภิกฺขุสงฺฆเม สิกฺขํ สฺมาทियมาเน อนฺุสฺสาหํ ปเวเทสี ฯ ตํ กิํ มณฺณลสิ
ภทฺทาลี อิศฺสฺส ภิกฺขุ อุกฺโกตภาควิมฺตฺโต ตมฺหํ เอวํ วเทยฺยํ
เอหิ เม ตวํ ภิกฺขุ ปงฺเก สงฺกโม โหตีติ ๓ อปี นุ โข โส
สงฺกเมยฺย วา อณฺเณน วา กายํ สนฺนํมาเมยฺย โนติ วา วเทยฺยาติ ฯ
โน เหนฺตํ ฆนฺเต ฯ ตํ กิํ มณฺณลสิ ภทฺทาลี อิศฺสฺส ภิกฺขุ
ปญฺญาวิมฺตฺโต กายสฺกขี ติฏฺฐิปปฺตฺโต สทฺธานวิมฺตฺโต ฐมฺมานุสฺสารี
สทฺธานุสฺสารี ตมฺหํ เอวํ วเทยฺยํ เอหิ เม ตวํ ภิกฺขุ ปงฺเก
สงฺกโม โหตีติ อปี นุ โข โส สงฺกเมยฺย วา อณฺเณน วา
กายํ สนฺนํมาเมยฺย โนติ วา วเทยฺยาติ ฯ โน เหนฺตํ ฆนฺเต ฯ ตํ
#๑ ม. เอตฺถนฺตเร เตติ ทิสฺสตี ฯ ๒ ม. ภิกฺขุ ฯ ๓ ม. ปเวเทมิ ฯ
#๔ ม. ย. โหตีติ ฯ

ก็ มณฺณสิ ภาททาลิ อปี นุ ตฺวํ ภาททาลิ ๑ ตสฺมี สมเย
อุภโตภาควิมุตฺโต वा โหหิ ปลายาวิมุตฺโต वा กายสฺกฺขิ वा
ทิกฺขสิปฺปตฺโต वा สทฺธาวิมุตฺโต वा ฐมมานุสारी वा สทฺธานุสारी
วาติ ฯ โน เหนฺตํ ภาณเต ฯ นนุ ตฺวํ ภาททาลิ ตสฺมี สมเย ริดฺโต
ตุจฺโฉ อปรทฺุชฺโติ ฯ เอวํ ภาณเต อจฺจโย มํ ภาณเต อจฺจมา
ยถาพาลํ ยถามูพฺหํ ยถากุสลํ โยหํ ภควตา สิग्ขาปเท ปลายापियमाने
ภิกฺขุสงฺฆे สิग्ขํ สમાทियमाने अनुสฺสาหํ ปเวเทสิ ตสฺส
เม ภาณเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏิกฺคณฺหาตุ आयตีํ สํวรายาติ ฯ

[๑๖๕] ตคฺฆ ตฺวํ ภาททาลิ อจฺจโย อจฺจมา ยถาพาลํ ยถามูพฺหํ
ยถากุสลํ ยํ ตฺวํ มया สิग्ขาปเท ปลายापियमाने ภิกฺขุสงฺฆे
สิग्ขํ สમાทियमाने अनुสฺสาหํ ปเวเทสิ ยโต จ โข ตฺวํ
ภาททาลิ อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏิกโรสิ ตนฺเต มยํ
ปฏิกฺคณฺหาม วุทฺธิ เหาสา ภาททาลิ อริยสฺส วินเย โย อจฺจยํ
อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏิกโรติ आयตีํ สํวริ อापชฺชติ ฯ

[๑๖๖] อิท ภาททาลิ เอกจฺโจ ภิกฺขุ สตฺถุ สาสเน สิग्ขาเย
อปริปุรการี โหติ ตสฺส เอวํ โหติ ยนฺนุนาหํ วิวิตตํ เสนาสนํ
ภเชยฺยํ อรณฺณํ รุกฺขมฺลํ ปพฺพตํ กนฺทริ คิริคูหํ สฺसानํ วนปตฺถํ
อพฺโภกาถํ ปลาลปฺปฺลชฺชํ อปุเปวนามาหํ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา
อลมริยฌานทสฺสนวิเสสํ สจฺฉิกเรยฺยนฺติ ฯ โส วิวิตตํ เสนาสนํ
ภชฺติ อรณฺณํ รุกฺขมฺลํ ปพฺพตํ กนฺทริ คิริคูหํ สฺसानํ วนปตฺถํ
#๑ ม. ภาททาลีตี อาลปนปํ นตฺถิ ฯ

อพฺโถกาสิ ปฺลาลปฺมุขํ ตสฺส ตถา วูปกฺกฺขสฺส วิหฺรโต สฺตถาปิ
อุปวทฺติ อนุวิจฺจ วิญฺญู สฺพฺรหฺมจฺริ อุปวทฺติ เทวตาปิ อุปวทฺติ
อตุตาปิ ๑ อตุตฺตานํ อุปวทฺติ โส สฺตถาราปิ อุปวทฺติโต อนุวิจฺจ
วิญฺญูหิ สฺพฺรหฺมจฺริหิ อุปวทฺติโต เทวตาหิปิ อุปวทฺติโต อตุตฺตนาปิ
อตุตา ๒ อุปวทฺติโต น ๓ อตุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสสํ
สจฺฉิกโรติ ตํ กิสฺส เหตุ เอวญฺหํ ๓ ภาทฺทาลิ โหติ ยถาตํ
สตุถุ สาสเน สิग्ขาเย อปริปรุการิสฺส ฯ

[๑๖๗] อิธ ปน ภาทฺทาลิ เอกจฺโจ ภิกฺขุ สตุถุ สาสเน สิग्ขาเย
ปริปรุการี โหติ ตสฺส เอว โหติ ยนฺนุนาหํ วิวิตฺตํ เสนาสนํ
ภเชยฺยํ อรณฺณํ รุกฺขมฺลํ ปพฺพตํ กนฺทริ กิริคูหํ สุสานํ วนปตฺถํ
อพฺโถกาสิ ปฺลาลปฺมุขํ อปฺเปวณามาทํ อตุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา
อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสสํ สจฺฉิกเรยฺยนฺติ ฯ โส วิวิตฺตํ เสนาสนํ
ภชฺติ อรณฺณํ รุกฺขมฺลํ ปพฺพตํ กนฺทริ กิริคูหํ สุสานํ วนปตฺถํ
อพฺโถกาสิ ปฺลาลปฺมุขํ ตสฺส ตถา วูปกฺกฺขสฺส วิหฺรโต สฺตถาปิ
น อุปวทฺติ อนุวิจฺจ วิญฺญู สฺพฺรหฺมจฺริ น อุปวทฺติ เทวตาปิ
น อุปวทฺติ อตุตาปิ อตุตฺตานํ น อุปวทฺติ โส สฺตถาราปิ
อนุปวทฺติโต อนุวิจฺจ วิญฺญูหิ สฺพฺรหฺมจฺริหิ อนุปวทฺติโต เทวตาหิปิ
อนุปวทฺติโต อตุตฺตนาปิ อตุตา อนุปวทฺติโต อตุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา
อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสสํ สจฺฉิกโรติ ฯ โส วิวิจฺเจว กามฺเห
#๑ ม. อตุตฺตนา ฯ ๒ ม. ย. อตุตฺตนาณฺติ สพฺพตฺถ ทิสฺสติ ฯ ๓ ม. นกาโร นตฺถิ ฯ
#๔ ม. เอวญฺหิหํ ฯ

วิวิจจ อกุสเลหิ ฌมเมหิ สวิตถุกั สวิจาร์ วิเวกขั ปัตติสุขั ปจมัม
ฉานัน อุปสมบพชช วิหระติ ตั กิสฺส เหตุ เอวญฺเหดั ภาทฺทาลิ
โหติ ยถาคั สตถุ สาสเน สิกฺขาย ปริปุรการิสฺส ฯ ปุณ จปริ
ภาทฺทาลิ ภิกฺขุ วิตถุทวิจารานัน วุปสฺมา อชฺฌตฺตัม สบฺปสาทนัน เจตโส
เอโกทิกาวัน อวิตถุกั อวิจาร์ สมาริขั ปัตติสุขั ทุตฺติยัม ฉานัน อุปสมบพชช
วิหระติ ตั กิสฺส เหตุ เอวญฺเหดั ภาทฺทาลิ โหติ ยถาคั
สตถุ สาสเน สิกฺขาย ปริปุรการิสฺส ฯ ปุณ จปริ ภาทฺทาลิ ภิกฺขุ
ปัตติยา จ วิราคา ฯเปฯ ตตฺติยัม ฉานัน อุปสมบพชช วิหระติ ตั
กิสฺส เหตุ เอวญฺเหดั ภาทฺทาลิ โหติ ยถาคั สตถุ สาสเน
สิกฺขาย ปริปุรการิสฺส ฯ ปุณ จปริ ภาทฺทาลิ ภิกฺขุ สุขสฺสจ
ปหานา ฯเปฯ จตฺตถัม ฉานัน อุปสมบพชช วิหระติ ตั กิสฺส
เหตุ เอวญฺเหดั ภาทฺทาลิ โหติ ยถาคั สตถุ สาสเน สิกฺขาย
ปริปุรการิสฺส ฯ

[๑๖๘] โส เอว สฺมาหิตะ จิตฺเต ปริสุทฺเท ปริโยทาเต
อนนฺจณเ วิคตฺวปกฺกิลเส มุทฺทญฺเต กมฺมณฺเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต
ปฺพเพนิวาसानุสฺสตีฉานาย จิตฺตัม อภินฺนนาเมตี ฯ โส อนนฺทวิหิตัม
ปฺพเพนิवासัน อานุสฺสรตี เสยฺยถิถัม เอกมฺปิ ชาตี ฯเปฯ อิติ
สาการิ สอฺทฺททสสัน อนนฺทวิหิตัม ปฺพเพนิवासัน อานุสฺสรตี ตั กิสฺส
เหตุ เอวญฺเหดั ภาทฺทาลิ โหติ ยถาคั สตถุ สาสเน สิกฺขาย
ปริปุรการิสฺส ฯ โส เอว สฺมาหิตะ จิตฺเต ปริสุทฺเท ปริโยทาเต

อนนฺจณฺเณ วิคฺคฺชฺยปฏิกิเลเส มุทฺทฺชฺยเต กมฺมณฺเณ จิตฺเต อานนฺดชฺรปฺตเต
สฺสตาณํ จุฑฺฒปาตณฺณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ทิพฺเพน
จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สฺสเต ปสฺสตี จมฺมานเ
อุปชฺชฺมานเ หีเน ปณฺเฑเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกฺเต ทุกฺคเต
ยถากมฺมุปลเก สฺสเต ปชานาติ อิมเ วต โภณฺโต สฺสตา กายสุจฺริเตน
สมนฺนาคตา ฯเปฯ วินิปาตํ นิริยํ อุปปฺนฺนา อิม
วา ปน โภณฺโต สฺสตา กายสุจฺริเตน สมนฺนาคตา ฯเปฯ สฺสตี
สฺสคฺคํ โลกํ อุปปฺนฺนาติ ฯ อิติ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน
ฯเปฯ ยถากมฺมุปลเก สฺสเต ปชานาติ ตํ กิสฺส
เหตุ เอวญฺเเหตุ ภาทฺทาลิ โหติ ยถา ตํ สฺสตุ สาสเน ลิกฺขาย
ปริปฺรฺการิสฺส ฯ โส เอวํ สฺมาหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต
อนนฺจณฺเณ วิคฺคฺชฺยปฏิกิเลเส มุทฺทฺชฺยเต กมฺมณฺเณ จิตฺเต อานนฺดชฺรปฺตเต
อาสวานํ ขยณฺณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ
ยถาญฺตํ ปชานาติ ฯเปฯ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินิํ ปฏฺธิปทาติ ยถาญฺตํ
ปชานาติ อิมเ อาสวาติ ยถาญฺตํ ปชานาติ อยํ อาสวสมุทฺทโยติ
ยถาญฺตํ ปชานาติ อยํ อาสวนิโรธติ ยถาญฺตํ ปชานาติ อยํ
อาสวนิโรธคามินิํ ปฏฺธิปทาติ ยถาญฺตํ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ
ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมฺุจฺจติ ทิฏฺฐาสาวาปี
จิตฺตํ วิมฺุจฺจติ ภวาสาวาปี จิตฺตํ วิมฺุจฺจติ อวิชฺชาสาวาปี จิตฺตํ
วิมฺุจฺจติ วิมฺุตฺตสฺมี วิมฺุตฺตมิตฺติ ฅาณํ โหติ จีณา ชาติ

วุสิติ พุรหุมจริยิ กติ กรณียิ นาปริ อิตถตตยาติ ปชานาติ
ติ กิสฺส เหตุ เอวญฺเหดิ ภาททาติ โหติ ยถาติ สตฺถุ สาสเน
สิกฺขาย ปริปุรการิสฺสาติ ฯ เอวํ วุตฺเต อายสฺมา ภาททาติ ภควนฺตํ
เอตทโวจ โภ นุ โข ภาเนเต เหตุ โภ ปจฺจโย เยนมิเชกจฺจํ
ภิกฺขุํ ปวยฺห ๑ ปวยฺห การณํ กโรนฺติ โภ ปน ภาเนเต เหตุ
โภ ปจฺจโย เยนมิเชกจฺจํ ภิกฺขุํ โน ตถา ๒ ปวยฺห ปวยฺห
การณํ กโรนฺตีติ ฯ

[๑๖๕] อิธ ภาททาติ เอกจฺโจ ภิกฺขุ อภินฺหาปตฺติโก โหติ
อาปตฺติพฺหุโล โส ภิกฺขุหิ วุจฺจมาโน อญฺเณนญฺฉํ ปฏิจฺรติ
พหิทฺธา กถํ อปนาเมติ โภปญฺจ ทอสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรติ
น สมฺมา วตฺตติ น โลมํ ปาเตติ น นิตุถาริ วตฺตติ
เยน สงฺฆो อตฺตมโน โหติ ตํ กโรมีติ นาท ๓ ฯ ตตฺร ภาททาติ
ภิกฺขุณฺ อเอวํ โหติ อยํ โข อาวุโส ภิกฺขุ อภินฺหาปตฺติโก
อาปตฺติพฺหุโล โส ภิกฺขุหิ วุจฺจมาโน อญฺเณนญฺฉํ ปฏิจฺรติ
พหิทฺธา กถํ อปนาเมติ โภปญฺจ ทอสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรติ
น สมฺมา วตฺตติ น โลมํ ปาเตติ น นิตุถาริ วตฺตติ เยน
สงฺฆो อตฺตมโน โหติ ตํ กโรมีติ นาท สาธุ วตฺตยสฺมนฺโต
อิมสฺส ภิกฺขุโน ตถา ตถา อูปปริกฺขถ ขถยิทํ ๓ อธิกรณํ น ๕
จิปฺปเมว วุปฺสมเมยฺยาติ ฯ ตสฺส โข เอวํ ภาททาติ ภิกฺขุโน
#๑ ม. ปสฺยห ปสฺยห ฯ อปริปี อีทิสเมว ฯ ๒ ม. ตถา ตถา ฯ ๓ โป. อาหาติ
#สพฺพตฺถ ทิสฺสติ ฯ ๔ ส. ย. ยถาสฺสิทํ ฯ ๕ ม. นกาโร นตฺถิ ฯ

ภิกขุ ตถา ตถา อุปปริกขนฺติ ขณฺธิทํ อธิกรณํ น จิปฺปเมว
วูปสมฺมตฺติ ฯ อธิ ปน ภาทฺทาลิ เอกจฺโจ ภิกขุ อภินฺหาปตฺติโก
โหติ อาปตฺติพฺหุโล โส ภิกขุหิ วุจฺจมาโน นานฺเณนณฺณํ ปฏฺิจจติ
พหิทฺฐา กถํ น อปนาเมติ น โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ
ปาตฺกโรติ สมฺมา วตฺตติ โลมํ ปาเตติ นิตฺถารํ วตฺตติ
เยน สงฺโฆ อตฺตมโน โหติ ตํ กโรมีติ อาห ฯ ตตฺร ภาทฺทาลิ
ภิกขุณฺ อเวิ โหติ อຍ် โข อาวุโส ภิกขุ อภินฺหาปตฺติโก
อาปตฺติพฺหุโล โส ภิกขุหิ วุจฺจมาโน นานฺเณนณฺณํ ปฏฺิจจติ
พหิทฺฐา กถํ น อปนาเมติ น โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ
ปาตฺกโรติ สมฺมา วตฺตติ โลมํ ปาเตติ นิตฺถารํ วตฺตติ เยน
สงฺโฆ อตฺตมโน โหติ ตํ กโรมีติ อาห สาธุ วตฺตยสฺมนฺโต
อิมสฺส ภิกขุโน ตถา ตถา อุปปริกฺขณฺติ ขณฺธิทํ อธิกรณํ จิปฺปเมว
วูปสมฺมยฺยาติ ฯ ตสฺส โข อเวิ ภาทฺทาลิ ภิกขุโน ภิกขุ ตถา
ตถา อุปปริกขนฺติ ขณฺธิทํ อธิกรณํ จิปฺปเมว วูปสมฺมตฺติ ฯ

[๑๗๐] อธิ ภาทฺทาลิ เอกจฺโจ ภิกขุ อธิจฺจาปตฺติโก โหติ
อนาปตฺติพฺหุโล โส ภิกขุหิ วุจฺจมาโน อณฺเณนณฺณํ ปฏฺิจจติ
พหิทฺฐา กถํ อปนาเมติ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตฺกโรติ
น สมฺมา วตฺตติ น โลมํ ปาเตติ น นิตฺถารํ วตฺตติ เยน สงฺโฆ
อตฺตมโน โหติ ตํ กโรมีติ นานฺ ฯ ตตฺร ภาทฺทาลิ ภิกขุณฺ
อเวิ โหติ อຍ် โข อาวุโส ภิกขุ อธิจฺจาปตฺติโก อนาปตฺติ-

พหุโล โส ภิกขุหิ วุจจมาโน อญเณนญญํ ปฏิจรรติ พหิทฺธา
 กถํ อปนาเมติ โกปญจ โทสญจ อปฺปจฺจยญจ ปาตุกโรติ น
 สมฺมา วุตฺตติ น โลมํ ปาเตติ น นิตฺถารํ วุตฺตติ เยน สงฺโฆ
 อุตฺตมโน โหติ ตํ กโรมีติ นาท สาธุ วตายสมฺนฺโต อิมสฺส
 ภิกฺขุโน ตถา ตถา อุปฺปริกฺขถ ชลยิทํ อธิกรณํ น ๑ จิปฺปเมว
 วุปฺสมฺเมยฺยาติ ฯ ตสฺส โข เอวํ ภาทฺทาลิ ภิกฺขุโน ภิกฺขุ ตถา
 ตถา อุปฺปริกฺขนฺติ ชลยิทํ อธิกรณํ น จิปฺปเมว วุปฺสมฺมติ ฯ
 อิทฺ ปน ภาทฺทาลิ เอกจฺโจ ภิกฺขุ อธิจฺจาปฺตติโก โหติ อนาปฺตติพหุโล
 โส ภิกฺขุหิ วุจจมาโน นานญเณนญญํ ปฏิจรรติ น
 พหิทฺธา กถํ อปนาเมติ น โกปญจ โทสญจ อปฺปจฺจยญจ
 ปาตุกโรติ สมฺมา วุตฺตติ โลมํ ปาเตติ นิตฺถารํ วุตฺตติ เยน
 สงฺโฆ อุตฺตมโน โหติ ตํ กโรมีติ อาห ฯ ตตฺร ภาทฺทาลิ
 ภิกฺขุณฺ เอวํ โหติ อยํ โข อาวุโส ภิกฺขุ อธิจฺจาปฺตติโก
 อนาปฺตติพหุโล โส ภิกฺขุหิ วุจจมาโน นานญเณนญญํ ปฏิจรรติ
 น พหิทฺธา กถํ อปนาเมติ น โกปญจ โทสญจ อปฺปจฺจยญจ
 ปาตุกโรติ สมฺมา วุตฺตติ โลมํ ปาเตติ นิตฺถารํ วุตฺตติ เยน
 สงฺโฆ อุตฺตมโน โหติ ตํ กโรมีติ อาห สาธุ วตายสมฺนฺโต
 อิมสฺส ภิกฺขุโน ตถา ตถา อุปฺปริกฺขถ ชลยิทํ อธิกรณํ จิปฺปเมว
 วุปฺสมฺเมยฺยาติ ฯ ตสฺส โข เอวํ ภาทฺทาลิ ภิกฺขุโน ภิกฺขุ ตถา
 ตถา อุปฺปริกฺขนฺติ ชลยิทํ อธิกรณํ จิปฺปเมว วุปฺสมฺมติ ฯ

#๑ ม. นกาโร นตฺถิ ฯ

[๑๗๑] อิธ ภาทาลี เอกจโจ ภิกขุ สหฺรามตฺตเคน วหฺติ
เปมฺมตฺตเคน ๑ ตฺตร ภาทาลี ภิกขุณฺเ อเวิ โหติ อัย โข
อาวุโส ภิกขุ สหฺรามตฺตเคน วหฺติ เปมฺมตฺตเคน สเจ มยฺ อิมิ
ภิกขุ ปวยฺห ปวยฺห การณฺ์ การสฺสาม ๑ มา ยมฺปิสฺส ตํ
สหฺรามตฺตกํ เปมฺมตฺตกํ ตมฺหาปี ปริหายีติ ๑ เสยฺยถาปี ภาทาลี
ปริสฺสสฺส เอกํ จกฺขุ ๒ ตสฺส มิตฺตามจฺจา ฉาติสฺสาโลหิตา ตํ เอกํ
จกฺขุ รกฺเขยฺยํ มา ยมฺปิสฺส ตํ เอกํ จกฺขุ ตมฺหาปี ปริหายีติ
เอวเมว ๓ โข ๓ ภาทาลี อิธเอกจโจ ภิกขุ สหฺรามตฺตเคน วหฺติ
เปมฺมตฺตเคน ๑ ตฺตร ภาทาลี ภิกขุณฺเ อเวิ โหติ อัย โข
อาวุโส ภิกขุ สหฺรามตฺตเคน วหฺติ เปมฺมตฺตเคน สเจ ๕ มยฺ
อิมิ ภิกขุ ปวยฺห ปวยฺห การณฺ์ การสฺสาม ๖ มา ยมฺปิสฺส ตํ
สหฺรามตฺตกํ เปมฺมตฺตกํ ตมฺหาปี ปริหายีติ ๑ อัย โข ๗ ภาทาลี
เหตุ อัย ปจฺจโย เยนมิเชกจฺจ ๘ ภิกขุ ปวยฺห ปวยฺห การณฺ์
การณฺฺติ อัย ปน ภาทาลี เหตุ อัย ปจฺจโย เยนมิเชกจฺจ ภิกขุ
น ตถา ปวยฺห ปวยฺห การณฺ์ การณฺฺตีติ ๙ ๑ โโก นฺุ โข ภาท
เหตุ โโก ปจฺจโย เยน ปุพฺเพ อปฺปตฺรานิ เจว สีกฺขาปทานิ
อเหตุํ พุทฺธา จ ภิกขุ อญฺญา ย สณฺฺจหีสุ โโก ปน ภาท
เหตุ โโก ปจฺจโย เยนตฺรหิ พุทฺธานิ เจว สีกฺขาปทานิ อเหตุํ
อปฺปตฺรา จ ภิกขุ อญฺญา ย สณฺฺจหนฺฺตีติ ๑

[๑๗๒] เอวณฺฺหตํ ภาทาลี โหติ สฺตเตสฺสุ หายมาเนสฺสุ
#๑-๖ โป. ม. ยฺ. กริสฺสาม ๑ ๒ โป. เอกจกฺขุ ๑ ๓ ม. เอวเมว ๑
#๔-๗ ม. โขติ สหฺโท นตฺถิ ๑ ๕ โป. สพฺเพ ๑
#๘ ม. เยนมิเชกจฺเจ ภิกขุ ตถา ตถา ปสฺยห ปสฺยห การณฺ์
#กโรนฺฺตีติ ๑ ๙ โป. เยนปี อิธเอกจฺเจ ภิกขุ ตถา ปวยฺห การณฺ์ การณฺฺตีติ ๑

สทฺฐมฺเม อฺนฺตรชยมาเน พหุตรานิ เจว ลิกฺขาปทานิ โหณฺติ
อปฺปฺตรา จ ภิกฺขุ อญฺฌาย สณฺจหนฺติ ฯ น ตาว ภทฺทาลิ
สตุถา สาวกานํ ลิกฺขาปทํ ปญฺญาเปติ ยาว น อีเชกฺขเจ
อาสวภูจฺจานียา ฌมฺมา สงฺฆे ปาตุภวณฺติ ฯ ยโต จ โข ภทฺทาลิ
อีเชกฺขเจ อาสวภูจฺจานียา ฌมฺมา สงฺฆे ปาตุภวณฺติ อถ สตุถา
สาวกานํ ลิกฺขาปทํ ปญฺญาเปติ เตสํเยว อาสวภูจฺจานียานํ ฌมฺมานํ
ปฏฺิฆาตาย ฯ น ตาว ภทฺทาลิ อีเชกฺขเจ อาสวภูจฺจานียา ฌมฺมา
สงฺฆे ปาตุภวณฺติ ยาว น สงฺโฆ มหตฺตํ ปตฺโต โหติ ฯ
ยโต จ โข ภทฺทาลิ สงฺโฆ มหตฺตํ ปตฺโต ๑ โหติ อถ อีเชกฺขเจ
อาสวภูจฺจานียา ฌมฺมา สงฺฆे ปาตุภวณฺติ อถ สตุถา สาวกานํ
ลิกฺขาปทํ ปญฺญาเปติ เตสํเยว อาสวภูจฺจานียานํ ฌมฺมานํ ปฏฺิฆาตาย ฯ
น ตาว ภทฺทาลิ อีเชกฺขเจ อาสวภูจฺจานียา ฌมฺมา
สงฺฆे ปาตุภวณฺติ ยาว น สงฺโฆ ลากฺกํ ปตฺโต โหติ ... ยสฺสํ
ปตฺโต โหติ ... พาสฺสจํ ปตฺโต โหติ ... รตฺตณฺณตํ ปตฺโต โหติ ฯ
ยโต จ โข ภทฺทาลิ สงฺโฆ รตฺตณฺณตํ ปตฺโต โหติ อถ
อีเชกฺขเจ อาสวภูจฺจานียา ฌมฺมา สงฺฆे ปาตุภวณฺติ อถ สตุถา
สาวกานํ ลิกฺขาปทํ ปญฺญาเปติ เตสํเยว อาสวภูจฺจานียานํ ฌมฺมานํ
ปฏฺิฆาตาย ฯ

[๑๗๓] อปฺปกา โข ตฺเมห ภทฺทาลิ เตน สมเยน อหฺวตฺถ
ยทา โว อหํ อาชานียสฺสุปมํ ฌมฺมปริยายํ เทเสสิ ตํ สรสิ
#๑ ม. ปตฺโตติ ทิสฺสติ ฯ โหติติ น ทิสฺสติ ฯ

ตฺว่า ๑ ภทฺทาลีตี ๑ โน เหน้ ฆนฺเต ๑ ตตฺร ภทฺทาลี ที ๒ เหน้
ปจฺเจตีตี ๑ โส หี นฺนาหํ ฆนฺเต ทีฆรตฺตํ สตฺถุ สาสเน
สิกฺขาย อปริปุรการี อโหสิฺนฺติ ๑ น โข ภทฺทาลี เอเสว เหน้
เอส ปจฺจโย อปีจ เม ตฺว่า ภทฺทาลี ทีฆรตฺตํ เจตสา เจโต
ปริจฺจ วิทิตฺโต นวายํ ๓ โมฆปุริโส มยา ฆมฺเม เทลียมาเน อฏฺฐจิกตฺวา
มนสิกตฺวา สพฺพเจตโส สมนฺนาหริตฺวา โหหิตโสโต ฆมฺมํ
สุณฺนาตีตี อปีจ เต อหํ ภทฺทาลี อาชานียสุตฺตูปมํ ฆมฺมปริยายํ
เทสิสฺสามิ ตํ สุณฺหาสิ สาธุกํ มนสิกโรหิ ภาสิสฺสามิตี ๑ เอวํ
ฆนฺเตตี โข อายสฺมา ภทฺทาลี ภควโต ปจฺจสฺโสตี ๑

[๑๗๔] ภควา เอตทโวจฺจ เสยฺยถาปี ภทฺทาลี ทกฺโข อสฺสทมโก
ภทฺฐิ อสฺสาชานียํ ลภิตฺวา ปจฺเมเนว มุขาชานเ การณํ
การเรตี ๑ ตสฺส มุขาชานเ การณํ การียมานสฺส โหนฺติเยว
วิสุทฺถายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺสนฺทิตานิ กานิจิ กานิจิ ยถาตํ อการิตปฺพุพฺ
การณํ การียมานสฺส ๑ โส อภินฺนุการณา ออนุปฺพุพฺการณา
ตสฺมี จาเน ปรีนิจฺพพายตี ๑ ยโต โข ภทฺทาลี ภทฺฐุ
อสฺสาชานียโย อภินฺนุการณา ออนุปฺพุพฺการณา ตสฺมี จาเน ปรีนิจฺพโต
โหตี ตเมนํ อสฺสทมโก อุตฺตรี การณํ การเรตี
ยฺคาชานเ ๑ ตสฺส ยฺคาชานเ การณํ การียมานสฺส โหนฺติเยว
วิสุทฺถายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺสนฺทิตานิ กานิจิ กานิจิ ยถาตํ อการิตปฺพุพฺ
การณํ การียมานสฺส ๑ โส อภินฺนุการณา ออนุปฺพุพฺการณา
#๑ ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๒ ม. ยฺ. กํ ๑ ๓ ม. น จายํ ๑

ตสุมิ จานะ ปรินิพพายติ ฯ ยโต โข ภททาลี ภโฑระ อสุสาชานีโย
อภิณ्हการณา อนุப்புพการณา ตสุมิ จานะ ปรินิพพุโต โหติ
ตเมนนํ อสุสทมโก อุตฺตริ การณํ การเรติ อนุกุกเม มณฺฑเล
ขุรกาเส ๑ ชาเว วรตุเถ ราชकुณเ ราชวิเส อุตฺตเม ชเว อุตฺตเม
หเย อุตฺตเม สาขเลยे ฯ ตสฺส อุตฺตเม ชเว อุตฺตเม หเย
อุตฺตเม สาขเลยे การณํ การियमानสฺส โหนฺติเยว วิสูกายิตานี
วิเสวิตานี วิปฺพนฺหิตานี กานิจิ กานิจิ ยถาคํ อการิตப்புพํ การณํ
การियमानสฺส ฯ โส อภิณ्हการณา อนุப்புพการณา ตสุมิ จานะ
ปรินิพพายติ ฯ ยโต [๒] โข ภททาลี ภโฑระ อสุสาชานีโย อภิณ्हการณา
อนุப்புพการณา ตสุมิ จานะ ปรินิพพุโต โหติ ตเมนนํ
อสุสทมโก อุตฺตริ วณฺณิยํ จ พลียํ ๓ จ อนุப்புเวจฺฉติ ฯ อิมเห
โข ภททาลี ทสหงฺเกหิ สมนฺนาคโต ภโฑระ อสุสาชานีโย ราชารโห
โหติ ราชโกคุโก รลฺโย อนุคนฺเตว ๓ สงฺขยํ กจฺฉติ เอวเมว
โข ภททาลี ทสหิ ฐมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ
ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณฺเนยฺโย อณฺชติกรณฺิโย อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ
โลกสฺสาติ ๕ กตเมหิ ทสหิ อีธ ภททาลี ภิกฺขุ อเสขาย
สมฺมาทิฏฺฐิยา สมนฺนาคโต โหติ อเสเขน สมฺมาสงฺกปฺเปน
สมนฺนาคโต โหติ อเสขาย สมฺมาวาจาย สมนฺนาคโต โหติ
อเสเขน สมฺมากมฺมฺนฺเตน สมนฺนาคโต โหติ อเสเขน สมฺมาอาชีเวน
สมนฺนาคโต โหติ อเสเขน สมฺมาวายาเมน สมนฺนาคโต
#๑ ยฺ. ขุรกาเย ฯ ๒ ยฺ. เอตฺถนฺตเร จสฺสฺสฺส อตฺถิ ฯ ๓ ม. ปานียญฺจ ฯ
#๔ ยฺ. อนุคนฺเตว ฯ ๕ ม. ยฺ. อิตฺิสสฺสฺส นตฺถิ ฯ

โหติ อเสขาย สมมาสติยา สมนุนาคโต โหติ อเสخن สมมาสมาธินา
สมนุนาคโต โหติ อเสخن สมมาณาณน สมนุนาคโต
โหติ อเสขาย สมมาวิมุตติยา สมนุนาคโต โหติ อิมหิ โข
ภททาลี ทสหิ ชมเมหิ สมนุนาคโต ภิกขุ อานุเนยโย โหติ
ปาหุเนยโย ทกขิณเยโย อญชลิกรณิโย อนุตตรํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ
โลกุสฺสาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสุมา ภททาลี ภควโต
ภาสีตํ อภินนฺทิตี ฯ

ภททาลิสฺสฺสฺสํ นิฏฺฐิตํ ปญจมํ ฯ

ลกุฏิกโกปมสูตร ๑

[๑๗๕] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา อังกุตุตตราเปสุ
 วิหริติ อาปณัง นาม อังกุตุตตราปานัง นิคโม ฯ อถ โข ภควา
 ปุพฺพพณฺหสมยั นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย อาปณัง ปิณฺฑาทาย
 ปาวีสิ ฯ อาปณเณ ปิณฺฑาทาย จริตฺวา ปจฺจนาภคฺคิตฺติ ปิณฺฑทปาทปฏิกฺกนฺโต
 เยนลฺลตโร วนสณฺโฑ เทนฺอุปสงฺกมิ ทิวาวิหาราย ตัง
 วนสณฺฑํ อชฺโฆคเหตฺวา ๒ อลฺลตฺรสมิ รุกฺขมฺมูเล ทิวาวิหาริ นิสิทิ ฯ
 อายสฺมาปี โข อุทายี ปุพฺพพณฺหสมยั นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย
 อาปณัง ปิณฺฑาทาย ปาวีสิ ฯ อาปณเณ ปิณฺฑาทาย จริตฺวา ปจฺจนาภคฺคิตฺติ
 ปิณฺฑทปาทปฏิกฺกนฺโต เยน โส วนสณฺโฑ เทนฺอุปสงฺกมิ
 ทิวาวิหาราย ตัง วนสณฺฑํ อชฺโฆคเหตฺวา ๓ อลฺลตฺรสมิ รุกฺขมฺมูเล
 ทิวาวิหาริ นิสิทิ ฯ อถ โข อายสฺมาโต อุทายีสฺส รโหคตฺสส ปฏิสลฺลนฺสส
 เอวํ เจตฺโส ปริวิตฺกโก อุทปาติ พหฺนุณฺนํ วต โน ภควา
 ทุกฺขมฺมานัง อุปฺหตฺตา ๓ พหฺนุณฺนํ วต โน ภควา สุขมฺมานัง อุปฺหตฺตา
 พหฺนุณฺนํ วต โน ภควา อกุสลาณํ มฺมานัง อุปฺหตฺตา พหฺนุณฺนํ วต
 โน ภควา กุสลาณํ มฺมานัง อุปฺหตฺตาติ ฯ อถ โข อายสฺมา
 อุทายี สายนฺหสมยั ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิตฺโต เยน ภควา เทนฺอุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิทิ ฯ

[๑๗๖] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อุทายี ภควนฺตํ
 #๑ ม. ลกุฏิกโกปมสูตร ๑ ๒-๓ ไป. ม. อชฺโฆคาเหตฺวา ฯ ย. อชฺโฆคาหิตฺวา.
 #๔ ไป. อุปฺหตฺตา ฯ

เขตทโวจ อิศ มยฺหิ ฆนฺเต รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอว
 เจตโส ปริวิตกโก อุตฺปาที พหุณฺณํ วัต โน ภควา ทุกฺขมฺมานํ
 อปฺหตฺตา พหุณฺณํ วัต โน ภควา สุขมฺมานํ อฺปฺหตฺตา พหุณฺณํ
 วัต โน ภควา อฺกฺขลํ ฆมฺมานํ อปฺหตฺตา พหุณฺณํ วัต โน
 ภควา กฺขลํ ฆมฺมานํ อฺปฺหตฺตาติ ฯ มยฺหิ ฆนฺเต ปุพฺเพ
 สยญฺเจว ฆญฺชาม ปาโต จ ทิวา จ วิกาเล ฯ อหุ โข โส ๑
 ฆนฺเต สมโย ยํ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อิงฺฆ ตฺเมห ภิกฺขเว
 เอตํ ทิวา วิกาลโกชนํ ปชฺหธาติ ฯ ตสฺส มยฺหิ ฆนฺเต อหุเทว
 อญฺจตฺตํ อหุเทว ๒ โทมนสฺสํ ยมฺปิ โน สทฺธา กหฺปติกา
 ทิวา วิกาเล ปณฺตี ขาพฺนียํ โภชนียํ เทนฺติ ตสฺสปิ โน ภควา
 ปหฺนมาห ตสฺสปิ โน สุกโต ปฏฺนิสฺสกฺกมาหาติ เต มยฺ ฆนฺเต
 ภควติ เปมญฺจ คารวญฺจ หิริญฺจ โอคฺตปฺปญฺจ สมฺปสฺสมานา
 เอวณฺตํ ทิวา วิกาลโกชนํ ปชฺหิมฺหา เต มยฺ ฆนฺเต สยญฺเจว
 ฆญฺชาม ปาโต จ อหุ โข โส ฆนฺเต สมโย ยํ ภควา
 ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อิงฺฆ ตฺเมห ภิกฺขเว เอตํ รตฺตี วิกาลโกชนํ
 ปชฺหธาติ ตสฺส มยฺหิ ฆนฺเต อหุเทว อญฺจตฺตํ อหุเทว
 โทมนสฺสํ ยมฺปิ โน อิมสฺสํ ทฺวินฺณํ ฆตฺตํ ปณฺตีตฺสฺงขาตฺตรํ ๓
 ตสฺสปิ โน ภควา ปหฺนมาห ตสฺสปิ โน สุกโต ปฏฺนิสฺสกฺกมาหาติ ฯ
 ภูตปุพฺพิ ฆนฺเต อญฺจตโร ปุริโส ทิวา สฺุเปยฺยํ ๓
 ลภิตฺวา ปชาปตี ๕ เอวมาห หนฺท ๖ อิมํ นิกฺขิเปถ สยํ สพฺเพว
 #๑ โป. อหุ โส โข ฯ อปริปี อีทิสเมว ฯ ๒ ย. อหุ ฯ ๓ ม. ปณฺตีตฺสฺงขาตํ ฯ
 #๒. ปณฺตีตฺสฺงขาตฺตรํ ฯ ๔ ม. สฺุเปยฺยํ ฯ ๕ ม. ย. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ
 #๖ ม. ย. หนฺท จ อิมํ ฯ

สมคคา ภูณชิสสามาติ ยากาจิ ภูนเต สงขติโย สพุพา ตา
 รตตี อปฺปา ทิวา เต มยฺ ภูนเต ภควติ เปมณฺจ คารวณฺจ
 หิริณฺจ โอตฺตปฺปณฺจ สมฺปสฺสมานา เอวนฺตํ รตตี วิกาลโกชนํ
 ปชหิมฺหา ฯ ภูตปฺพุพฺพิ ภูนเต ภิกฺขุ รตฺตณฺชการตฺมิสายํ ปิณฺฑาย
 จรฺนตา จนฺทนิกฺมฺปิ ปวิสฺนติ โอฟิลฺลเลปิ ปฺปตฺนติ กณฺฏการชฺมิปิ ๑
 อาโรหนฺติ สุตฺตมฺปิ คาวี อาโรหนฺติ มาณเวหิปิ สมากจฺจนฺติ
 กตกมฺเมหิปิ อกตกมฺเมหิปิ มาตุคาโมปิ เต อสทฺฐมฺเมน
 นิมนฺเตติ ฯ ภูตปฺพุพฺพาหิ ภูนเต รตฺตณฺชการตฺมิสายํ ปิณฺฑาย
 จรามิ อทฺทสา โข มํ ภูนเต อณฺตตรา อิตฺถิ วิชฺชนฺตฺริกาย
 ภาชนํ โชรฺวนฺตี ทิสฺวา มํ ภีตา วิสฺสรฺมกาสิ อพฺภูมฺเม ๒ ปิสฺวาโจ
 วต มนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภูนเต ตํ อิตฺถิ เอตทวโจ น ๓
 ภคินิ ปิสฺวาโจ ภิกฺขุ ปิณฺฑาย จิตฺติ ฯ ภิกฺขุสฺส อาตุ มาริ ๓
 ภิกฺขุสฺส มาตุ มาริ วรฺนเต ภิกฺขุ ติณฺเहन โควิกตฺตเนน ๕ กุจฺฉิ ๖
 ปฺริกตฺโต ๗ น เตว ๘ ยํ รตฺตณฺชการตฺมิสายํ กุจฺฉิเหตุ ปิณฺฑาย
 จรสฺสีติ ๙ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภูนเต ตทฺนฺสฺสรโต เอวํ โหติ พฺหุณฺนํ
 วต โน ภควา ทุกฺขมฺมานํ อปฺหตฺตา พฺหุณฺนํ วต โน ภควา
 สุขมฺมานํ อฺปฺหตฺตา พฺหุณฺนํ วต โน ภควา อกฺุสฺถานํ รมฺมานํ
 อปฺหตฺตา พฺหุณฺนํ วต โน ภควา กุสฺถานํ รมฺมานํ อฺปฺหตฺตาติ ฯ

[๑๗๗] เอวเมว ปฺนฺทายิ อิเชกฺจเจ โมฆปฺริสา อิทํ ปชฺหเถติ
 #๑ สี. ย. กณฺฏการชฺมิปิ ฯ ม. กณฺฏการวภูปิ ฯ ๒ ม. อพฺภู เม ฯ
 #๓ ม. นาหิ ฯ ๔ ม. มาริ ฯ ๕ ย. โควิกตฺตเนน ฯ ๖ ม. โภกฺุสฺสเก กุจฺฉิ ฯ
 #๗ ย. ปฺริกตฺโต ฯ ๘ ม. นเตว วริ ฯ ย. นเตวยา ฯ ๙ ย. จรสฺสา ฯ

มยา วุจจมานา เต เอวมหาสุ ก็ ปนิมสฺส อปฺปมตฺตกสฺส
โอรมตฺตกสฺส อธิสฺสฺสลิขเตวายิ ๑ สมฺโณติ เต ตถฺยเจว นปฺปชฺชนฺติ
มยิ จ อปฺปจฺจยิ อฺปฺปญฺจาเปณฺติ ๒ เย จ ภิกฺขุ สิกฺขากามา
เตสนฺตํ อุทายิ โหติ พลฺวํ พนฺธนํ ทพฺพํ พนฺธนํ ธิรํ พนฺธนํ
อปฺปติกํ พนฺธนํ ญฺโถ กพฺพิงฺคโร ฯ เสยฺยถาปี อุทายิ ลทฺฐิกกา
สกุณิกา ปุตฺติลตาย พนฺธเนน พนฺธา ๓ ตตฺถเถว วรํ วา พนฺธํ วา
มรณํ วา อากเมติ โย นฺุ โข อุทายิ เอวํ วทฺเยยฺย เยน
สา ลทฺฐิกกา สกุณิกา ปุตฺติลตาย พนฺธเนน พนฺธา ตตฺถเถว วรํ
วา พนฺธํ วา มรณํ วา อากเมติ ตถฺยํ ตสฺสา อพลํ พนฺธนํ
ทพฺพลํ พนฺธนํ ปุตฺติกํ พนฺธนํ อสารถํ พนฺธนฺนฺติ สมฺมา ๓ นฺุ โข โส
อุทายิ วทฺมานโน วทฺเยยฺยติ ฯ โน เหนติ ฆนฺเต เยน สา ฆนฺเต
ลทฺฐิกกา สกุณิกา ปุตฺติลตาย พนฺธเนน พนฺธา ตตฺถเถว วรํ วา พนฺธํ
วา มรณํ วา อากเมติ ตถฺยํ ตสฺสา พลฺวํ พนฺธนํ ทพฺพํ พนฺธนํ
ธิรํ พนฺธนํ อปฺปติกํ พนฺธนํ ญฺโถ กพฺพิงฺคโรติ เอวเมว โข อุทายิ
อิเชกฺขเจ โมฆปฺริสา อิํ ปชฺชถาติ มยา วุจจมานา เต เอวมหาสุ
ก็ ปนิมสฺส อปฺปมตฺตกสฺส โอรมตฺตกสฺส อธิสฺสฺสลิขเตวายิ ๕
สมฺโณติ เต ตถฺยเจว นปฺปชฺชนฺติ มยิ จ อปฺปจฺจยิ อฺปฺปญฺจาเปณฺติ
เย จ ภิกฺขุ สิกฺขากามา เตสนฺตํ อุทายิ โหติ พลฺวํ พนฺธนํ
ทพฺพํ พนฺธนํ ธิรํ พนฺธนํ อปฺปติกํ พนฺธนํ ญฺโถ กพฺพิงฺคโร ฯ
#๑-๕ ม. อธิสฺสฺสเลขเตวายิ ฯ ๒ ม. ยฺ. อฺปฺปญฺจาเปณฺติ ฯ ๓ สฺ. ยฺ. พนฺธา ฯ
#๔ ยฺ. สมฺมณฺณฺ ฯ

[๑๗๘] อิธ ปนุทายิ เอกจฺเจ กุลปฺตฺตา อิทํ ปชฺหณฺติ
มยา วุจฺจมานา เต เอวมาหิสฺสึ กิํ ปนิมฺสฺส อปฺปมตฺตกฺสฺส
โอรฺมตฺตกฺสฺส ปหาตพฺพสฺส ยสฺส โน ภควา ปหานฺนมาห ยสฺส
โน สฺสคโต ปฏฺินิสฺสคฺคมาหาติ เต ตณฺเฏว ปชฺหณฺติ มยิ จ น
อปฺปจฺจยํ อฺปฏฺฐเปณฺติ เย จ ภิกฺขุ สิกฺขากามา เต ตํ ปหาย
อปฺปโสปฺสฺสูกกา ปนฺนโลมา ปฺรทวฺตฺตา ๑ มิกฺกฺเตน เจตฺสา วิหรณฺติ
เตสฺนตํ อฺุทายิ โหติ อพฺลํ พนฺธนํ ทพฺพลํ พนฺธนํ ปฺปฺติกํ พนฺธนํ
อสารกํ พนฺธนํ ๑ เสยฺยถาปี อฺุทายิ รมฺโถ นาคิ อีสาทนฺโต
อฺุพฺพหฺวาภิชาโต ๒ สงฺคามาวจโร ทพฺเหหิ วรรตฺเตหิ ๓ พนฺธเนหิ
พนฺธโร อีสกํเยว กายํ สนนฺนํเมตฺวา ตานิ พนฺธนฺนํ สณฺณินฺนิตฺวา
สมฺปทาเลตฺวา เยนกามํ ปกฺกมฺติ โย นฺุ โข อฺุทายิ เอวํ วเทยฺย
เยหิ โส รมฺโถ นาคิ อีสาทนฺโต อฺุพฺพหฺวาภิชาโต สงฺคามาวจโร
ทพฺเหหิ วรรตฺเตหิ พนฺธเนหิ พนฺธโร อีสกํเยว ตายํ ๓ สนนฺนํเมตฺวา
ตานิ พนฺธนฺนํ สณฺณินฺนิตฺวา สมฺปทาเลตฺวา เยนกามํ
ปกฺกมฺติ ตณฺหิ ตสฺส พลวํ พนฺธนํ ทพฺพํ พนฺธนํ ธิริํ พนฺธนํ
อปฺปฺติกํ พนฺธนํ ฐฺโถ กพฺพิงฺคโรติ สมฺมา นฺุ โข โส อฺุทายิ
วทฺมานิ วเทยฺยยาติ ๑ โน เหตํ ภนฺเต เยหิ ภนฺเต โส รมฺโถ
นาคิ อีสาทนฺโต อฺุพฺพหฺวาภิชาโต สงฺคามาวจโร ทพฺเหหิ วรรตฺเตหิ
พนฺธเนหิ พนฺธโร อีสกํเยว กายํ สนนฺนํเมตฺวา ตานิ พนฺธนฺนํ
#๑ ม. ปฺรทวฺตฺตา ๑ ๒ ย. อฺุพฺพหฺวาภิชาโต ๑ อปรํปี อีทิสเมว ๑
#๓ ย. วรรตฺเตหิ ๑ ๔ ย. กายํ ๑

สณฺณินฺทิตฺวา สมฺปทาเลตฺวา เยนกามํ ปกฺกมตฺติ ตณฺหิ ตสฺส
อพลํ พนฺธนํ ๆเปฯ อสารกํ พนฺธนนฺตฺติ ฯ เอวเมว โข อุทายิ
อิเชกฺขเจ กุลปฺตฺตา อิทํ ปชฺชถาติ มยา วุจฺจมานา เต เอวมาหํสุ
กิํ ปนฺนิมสฺส อปฺปมตฺตกสฺส โอรมตฺตกสฺส ปหาตพฺพสฺส
ยสฺส โน ภควา ปหานมาห ยสฺส โน สุกโต ปฏฺินิสฺสคฺคมาหาติ
เต ตณฺเจว ปชฺชนฺตฺติ มยิ จ น อปฺปจฺจยํ อฺปปจฺจเปนฺตฺติ เย จ
ภิกฺขุ สิกฺขาจามา เต ตํ ปหาย อปฺโปสฺสสุกฺกา ปนฺนโลมา
ปรทวฺตฺตา มิกฺกฺเตน เจตฺสา วิหรนฺตฺติ เตสนฺตํ อุทายิ โหติ
อพลํ พนฺธนํ ปฺตฺติกํ พนฺธนํ อสารกํ พนฺธนํ ฯ

[๑๗๕] เสยฺยถาปี อุทายิ ปฺริโส ทพิทฺโท อสฺสโก อนาพฺปิโย ๑
ตสฺสสฺส เอกํ อการกํ โอลุคฺควิลุคฺคํ กากาติทายี ๒ น ปรมรฺรูป
เอกา กโปกฺกา ๓ โอลุคฺควิลุคฺคา น ปรมรฺรูปา เอกิสฺสา กุมฺภิยา
ชณฺณสมวาปฺกํ น ปรมรฺรูป เอกา ซายิกา น ปรมรฺรูปา โส
อารามคตํ ภิกฺขุํ ปสฺเสยฺย สฺโรตฺตหตฺถปาทํ มนฺุณฺณํ โภชนํ ภูตฺตาวี
สีตาย ฉายาย นิสินฺนํ อธิจฺตฺเต ยุตฺตํ ฯ ตสฺส เอวมสฺส สฺขํ
วต โภ สามณฺณํ อาโรคฺยํ วต โภ สามณฺณํ โส วตสฺสํ ๓
โยหํ เกสมสฺสํ โอลุคฺควิลุคฺคา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพเชยฺยนฺตฺติ ฯ โส น สกฺกฺกณฺณยฺย เอกํ
อการกํ โอลุคฺควิลุคฺคํ กากาติทายี น ปรมรฺรูป ปหาย เอกํ
#๑ สฺ. ย. อนาพฺปิโย ฯ ๒ โป. กากาติสยํ ฯ อโต ปฺริ อธิสเมว ฯ
#๓ ย. ข โภปฺกิกา ฯ ๔ ม. วตสฺส ฯ

กโฬปิกํ โอลุคฺควิลุคฺคํ น ปรมรูปี ปหาย เอกิสฺสา กุมฺภิยา
ธณฺณสมวาปกํ น ปรมรูปี ปหาย เอกํ ชายิกํ น ปรมรูปี
ปหาย เกสมสฺสุ โอลาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺตุํ ๑ โย นฺ ไซ อูทายิ เอวํ วเทยฺย
เยหิ โส ปฺริโส พนฺชเนหิ พนฺชโร น สกฺโกติ เอกํ อการกํ
โอลุคฺควิลุคฺคํ กากาติทายิ น ปรมรูปี ปหาย เอกํ กโฬปิกํ
โอลุคฺควิลุคฺคํ น ปรมรูปี ปหาย เอกิสฺสา กุมฺภิยา ธณฺณสมวาปกํ
น ปรมรูปี ปหาย เอกํ ชายิกํ น ปรมรูปี ปหาย เกสมสฺสุ
โอลาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนการิยํ
ปพฺพชิตฺตุํ ตณฺหิ ตสฺส อปลํ พนฺชนํ ทพฺพลํ พนฺชนํ ปฺตฺติกํ พนฺชนํ
อสารกํ พนฺชนนฺติ สมฺมา นฺ ไซ โส อูทายิ วทมาโน วเทยฺยติ ๑
โน เหติ ฆนฺเต เยหิ ๑ ฆนฺเต โส ปฺริโส พนฺชเนหิ พนฺชโร น
สกฺโกติ เอกํ อการกํ โอลุคฺควิลุคฺคํ กากาติทายิ น ปรมรูปี
ปหาย เอกํ กโฬปิกํ โอลุคฺควิลุคฺคํ น ปรมรูปี ปหาย เอกิสฺสา
กุมฺภิยา ธณฺณสมวาปกํ น ปรมรูปี ปหาย เอกํ ชายิกํ น ปรมรูปี
ปหาย เกสมสฺสุ โอลาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺตุํ ตณฺหิ ตสฺส พลวํ พนฺชนํ
ทพฺพํ พนฺชนํ ติริ พนฺชนํ อปฺตฺติกํ พนฺชนํ ญฺโถ กพฺพิงฺกโรติ ๑
เอวเมว ไซ อูทายิ อิเชกฺจเจ โมฆปฺริสา อิทํ ปชฺชถาติ มยา
วฺจฺจมานา เต เอวมาหฺสู กิ ปนิมสฺส อปฺปมตฺตกสฺส โอร-
#๑ ม. ยฺ. เยหิ โส ฆนฺเต ๑

มตตกสส อธิสสุลิตเววายิ สมโณติ เต ตถเจว นปฺปชหนฺติ
มยิ จ อปฺปจฺยํ อุปฺภุจฺเปนฺติ เย จ ภิกฺขุ สิกฺขากามา
เตสนฺติ อุทายิ โหติ พลฺวํ พนฺธนํ ทพฺพหิ พนฺธนํ ธิริ พนฺธนํ
อปฺปติกํ พนฺธนํ ญฺโลล กพิงฺคโรติ ฯ

[๑๘๐] เสยฺยถาปี อุทายิ คหฺปติ วา คหฺปติปฺตุโต วา
อทุโร มหฺตฺโรโน มหฺโปกโค เนกานํ นิภฺขคณานํ จโย เนกานํ
ธณฺณคณานํ จโย เนกานํ เขตฺตคณานํ จโย เนกานํ วตฺตคณานํ
จโย เนกานํ ภริยคณานํ จโย เนกานํ ทาสคณานํ จโย เนกานํ
ทาสิกคณานํ จโย โส อารามคตํ ภิกฺขุํ ปสฺเสยฺย สฺวโรตฺตหตฺตปาทำ
มณฺณลฺลํ โภชนํ ภูตฺตาวี สีตาย ฉายาย นิสินฺนํ อธิจิตฺเต ๑ ยุตฺตํ ฯ
ตสฺส เอวมสฺส สฺขํ วต โภ สามณฺณํ อาริคฺขํ วต โภ
สามณฺณํ โส วตสฺสํ โยหิ เกสมสฺสํ โอหารตฺตวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺฉาทตฺตวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชเยนฺติ ฯ โส
สภฺกฺกฺเขยฺย เนกานิ นิภฺขคณานิ ปหาย เนกานิ ธณฺณคณานิ ปหาย
เนกานิ เขตฺตคณานิ ปหาย เนกานิ วตฺตคณานิ ปหาย เนกานิ
ภริยคณานิ ปหาย เนกานิ ทาสคณานิ ปหาย เนกานิ ทาสิกคณานิ
ปหาย เกสมสฺสํ โอหารตฺตวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาทตฺตวา
อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺตํ ฯ โย นฺุ โข อุทายิ เอวํ วเทยฺย
เยหิ โส คหฺปติ วา คหฺปติปฺตุโต วา พนฺธเนหิ พนฺุโร สภฺกฺโกติ
เนกานิ นิภฺขคณานิ ปหาย เนกานิ ธณฺณคณานิ ปหาย เนกานิ
#๑ ไป. วิวิตเต ฯ

เขตตคณานิ ปหาย เนกานิ วตถคณานิ ปหาย เนกานิ ภริยคณานิ
ปหาย เนกานิ ทาสคณานิ ปหาย เนกานิ ทาสคณานิ ปหาย
เกสมสฺสํ โอหารตฺวา กาสายานิ วตถานิ อจฺฉาทตฺวา อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชิตฺถํ ตณฺหิ ตสฺส พลํ พนฺธนํ ทพฺหํ พนฺธนํ ถิรํ
พนฺธนํ อปฺตํ พนฺธนํ ภูโต กพฺพิงฺกโรติ สมฺมา นุ โข โส อุทายิ
วทฺมาโน วทฺเยยฺยติ ฯ โน เหนฺติ ภูเต ยะหิ ภูเต โส คหปติ
วา คหปติปฺตํโต วา พนฺธเนหิ พนฺธโร สกฺโกติ เนกานิ นิกฺขคณานิ
ปหาย เนกานิ ฆณฺณคณานิ ปหาย เนกานิ เขตตคณานิ
ปหาย เนกานิ วตถคณานิ ปหาย เนกานิ ภริยคณานิ ปหาย
เนกานิ ทาสคณานิ ปหาย เนกานิ ทาสคณานิ ปหาย เกสมสฺสํ
โอหารตฺวา กาสายานิ วตถานิ อจฺฉาทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชิตฺถํ ตณฺหิ ตสฺส อพลํ พนฺธนํ ทพฺพลํ พนฺธนํ ปฺตํ พนฺธนํ
อสารกํ พนฺธนนฺติ ฯ เอวเมว โข อุทายิ อิเธจฺเจ กุลปฺตฺตา อิํ
ปชฺหาติ มยา วุจฺจมานา เต เอวมาหฺสฺสํ กิํ ปนิมสฺส อปฺปมตฺตกสฺส
โอรมตฺตกสฺส ปหาตพฺพสฺส ยสฺส โน ภควา ปหานมาห ยสฺส โน
สฺสโต ปฏฺนิสฺสคฺคมาหฺติ เต ตณฺเจว ปชฺหนฺติ มยิ จ น อปฺปจฺจยํ
อุปฺภูจฺเจนฺติ ยะ จ ภิกฺขุ สิกฺขากามา เต ตํ ปหาย อปฺโปสฺสูกา
ปนฺนโลมา ปฺรทวฺตฺตา มิกฺกฺเตน เจตฺสา วิหรนฺติ เตสนฺตํ อุทายิ
โหติ อพลํ พนฺธนํ ทพฺพลํ พนฺธนํ ปฺตํ พนฺธนํ อสารกํ พนฺธนํ ฯ

[๑๘๑] จตฺตาโรเม อุทายิ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี

กตเม จตุตตารโ อิทฺทายิ เอกจฺโจ ปุคฺคโล อุปธิปหานาย ปฎิปนฺโน
โหติ อุปธิปฎิณิสฺสคฺคาย ตเมณฺ์ อุปธิปหานาย ปฎิปนฺนํ อุปธิปฎิ-
ณิสฺสคฺคาย อุปธิปฎิสฺยุตฺตา สรสงฺกปฺปา สมฺทาจฺรณฺติ โส เต
อิทฺวาเสติ นปฺปชฺหติ น วิโนเทติ น พฺยนฺตฺติโรติ ๑ น อนภาวฺงคเมติ
อิมํ โข อหํ อุทายิ ปุคฺคลํ สฺยุตฺโตติ วทามิ โน วิสฺยุตฺโต
ตํ กิสฺส เหตุ อินฺทฺริยเวมตฺตตฺตา หิ เม อุทายิ อิมสฺมี ปุคฺคเล
วิทฺตา ฯ อิธ ปนฺุทายิ เอกจฺโจ ปุคฺคโล อุปธิปหานาย ปฎิปนฺโน
โหติ อุปธิปฎิณิสฺสคฺคาย ตเมณฺ์ อุปธิปหานาย ปฎิปนฺนํ อุปธิปฎิณิสฺสคฺคาย
อุปธิปฎิสฺยุตฺตา สรสงฺกปฺปา สมฺทาจฺรณฺติ โส เต
นาทฺวาเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตฺติโรติ อนภาวฺงคเมติ อิมมฺปิ
โข อหํ อุทายิ ปุคฺคลํ สฺยุตฺโตติ วทามิ โน วิสฺยุตฺโต ตํ
กิสฺส เหตุ อินฺทฺริยเวมตฺตตฺตา หิ เม อุทายิ อิมสฺมี ปุคฺคเล
วิทฺตา ฯ อิธ ปนฺุทายิ เอกจฺโจ ปุคฺคโล อุปธิปหานาย ปฎิปนฺโน
โหติ อุปธิปฎิณิสฺสคฺคาย ตเมณฺ์ อุปธิปหานาย ปฎิปนฺนํ อุปธิปฎิณิสฺสคฺคาย
กทาจิ กรหจิ สติสมฺโมสา อุปธิปฎิสฺยุตฺตา สรสงฺกปฺปา
สมฺทาจฺรณฺติ ทนฺุโร อุทายิ สตฺปฺปาโท อถ โข นํ จิปฺปเมว
ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตฺติโรติ อนภาวฺงคเมติ ฯ เสยฺยถาปี อุทายิ
ปฺริโส ทิวสสนฺตฺตเต ๒ อโยกฺฎาเห เทว วา ตีณิ วา อุทกมุสฺสิตานิ
นิปาเตยฺย ทนฺุโร อุทายิ อุทกมุสฺสิตานํ นิปาโต อถ โข นํ
จิปฺปเมว ปฺริกฺขยํ ปฺริยาทานํ คจฺเจยฺย เอวเมว โข อุทายิ
#๑ ม. พฺยนฺตฺติ โทโรติ ฯ ย. พฺยนฺตฺติโรติ ฯ ๒ ม. ทิวสํ ฯ

อิเธกัจโจ ปุคฺคโล อุปฺปหานาย ปฏิปนฺโน โหติ อุปฺปฏฺฐินิสฺสคฺคาย
ตเมนนํ อุปฺปหานาย ปฏิปนฺนํ อุปฺปฏฺฐินิสฺสคฺคาย กทาจิ กรหจิ
สฺตติสมฺโมสา อุปฺปฏฺฐิสฺยตฺตา สรสงฺกปฺปา สมฺทาจรฺนฺติ ทนฺโธ
อุทายิ สตฺตปฺปาโท อถ โข นํ จิปรฺเมว ปชฺหติ วิโนเทติ
พฺยุนฺตํโรติ อนภาวงฺกเมติ อิมฺปิ โข อหํ อุทายิ ปุคฺคํ
สฺยตฺโตติ วทามิ โน วิสฺยตฺโต ตํ กิสฺส เหตุ อินฺทฺริยเวมตฺตตา
หิ เม อุทายิ อิมฺสฺมี ปุคฺคเเล วิทิตา ฯ อิธ ปนฺุทายิ เอกัจโจ
ปุคฺคโล อุปฺปิ ทฺกขสฺส มฺลนฺติ อิติ วิทิตฺวา นิรฺปฺธิ ๑ โหติ
อุปฺปิสฺงฺเข วิมฺตฺโต อิมํ โข อหํ อุทายิ ปุคฺคํ วิสฺยตฺโตติ
วทามิ โน สฺยตฺโต ตํ กิสฺส เหตุ อินฺทฺริยเวมตฺตตา หิ เม
อุทายิ อิมฺสฺมี ปุคฺคเเล วิทิตา ฯ อิม ๒ โข อุทายิ จตฺตารโ
ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสฺมี ฯ

[๑๘๒] ปญฺจ โข อิม อุทายิ กามคฺคณา กตเม ปญฺจ
จกฺขฺวิญฺเญยฺยา รฺูปา อิญฺจฺจา กนฺตา มนาปา ปิยรฺูปา กามฺปสฺสฺหิตา
รชฺนียา โสตฺวิญฺเญยฺยา สทฺททา ... ฆานวิญฺเญยฺยา กนฺธา ...
ชิวิหาวิญฺเญยฺยา รสา ... กายวิญฺเญยฺยา โฝฏฺจพฺพา อิญฺจฺจา กนฺตา
มนาปา ปิยรฺูปา กามฺปสฺสฺหิตา รชฺนียา ฯ อิม โข อุทายิ
ปญฺจ กามคฺคณา ฯ ยํ โข อุทายิ อิม ปญฺจ กามคฺคเณ ปฏฺิจจ
อุปฺปชฺชติ สฺขํ โสมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ กามสฺขํ มิพฺหสฺขํ ปฺนฺุชฺชนสฺขํ
อนริยสฺขํ น อาเสวิตพฺพิ ๓ น ภาวตพฺพิ น พหฺลีสีกาตพฺพิ
#๑ ย. นิรฺปฺธิ ฯ ๒ ม. ย. อิม โข ... โลกสฺมินฺติ อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ ฯ
#๓ ม. เสวิตพฺพิ ฯ

ภายิตพุพฺพ เอตสฺส สุขสฺสชาติ วทามิ ฯ

[๑๘๓] อิฐฺทายิ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเหหิ ฯเปฯ ปจฺมํ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ วิตกฺกวิจฺจารานํ รูปสมฺมา ฯเปฯ ทฺตยิ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ปิตฺติยา จ วิราคา ฯเปฯ ตฺตยิ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตฺตถิ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อิํ วุจฺจติ เนกขมฺมสุํ วิเวกสุํ อุปสมฺมสุํ
สมฺโพธิสุํ ๑ อาเสวิตพุพฺพ ภเวตพุพฺพ พหุลิกาตพุพฺพ น ภายิตพุพฺพ
เอตสฺส สุขสฺสชาติ วทามิ ฯ

[๑๘๔] อิฐฺทายิ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเหหิ ฯเปฯ ปจฺมํ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ อิํ โข อหํ อุทายิ อิลฺลชิตฺตสมฺมํ วทามิ
กิลฺลจ ตตฺถ อิลฺลชิตฺตสมฺมํ ยเทว ๒ ตตฺถ วิตกฺกวิจฺจารา อนิรฺรทฺธา
โหนติ อิํ ตตฺถ อิลฺลชิตฺตสมฺมํ ฯ อิฐฺทายิ ภิกฺขุ วิตกฺกวิจฺจารานํ
รูปสมฺมา ฯเปฯ ทฺตยิ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ อิทมฺปิ โข
อหํ อุทายิ อิลฺลชิตฺตสมฺมํ วทามิ กิลฺลจ ตตฺถ อิลฺลชิตฺตสมฺมํ ยเทว
ตตฺถ ปิตฺตสุํ อนิรฺรทฺธํ โหติ อิํ ตตฺถ อิลฺลชิตฺตสมฺมํ ฯ อิฐฺทายิ
ภิกฺขุ ปิตฺติยา จ วิราคา ฯเปฯ ตฺตยิ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ
อิทมฺปิ โข อหํ อุทายิ อิลฺลชิตฺตสมฺมํ วทามิ กิลฺลจ ตตฺถ อิลฺลชิตฺตสมฺมํ
ยเทว ตตฺถ อุเปกฺขาสฺสุํ อนิรฺรทฺธํ โหติ อิํ ตตฺถ อิลฺลชิตฺตสมฺมํ ฯ
อิฐฺทายิ ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตฺตถิ ฌานํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรติ ฯ อิํ โข อหํ อุทายิ อนิลฺลชิตฺตสมฺมํ ๓ วทามิ ฯ

#๑ ม. ย. สมฺโพธิสุํ ฯ ๒ ม. ยเทว ฯ ๓ ม. ย. อนิลฺลชิตฺตสมฺมํ ฯ

[๑๘๕] อิทฺทายิ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเมหิ ฯเปฯ ปจฺมํ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ อิทํ โข อหํ อุทายิ อนลฺลนฺติ วทามิ
ปชฺหเถติ วทามิ สมตฺติกฺกมเถติ วทามิ ฯ โโก จ ตสฺส สมตฺติกฺกโม
อิทฺทายิ ภิกฺขุ วิตฺถกฺกวิจฺจารานํ วฺฐปสฺมา ฯเปฯ ทฺติยํ
ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อຍံ ตสฺส สมตฺติกฺกโม ฯ อิทฺมฺปิ
โฆ อหํ อุทายิ อนลฺลนฺติ วทามิ ปชฺหเถติ วทามิ สมตฺติกฺกมเถติ
วทามิ ฯ โโก จ ตสฺส สมตฺติกฺกโม อิทฺทายิ ภิกฺขุ ปิตฺติยา จ
วิราคา ฯเปฯ ทฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อຍံ ตสฺส
สมตฺติกฺกโม ฯ อิทฺมฺปิ โฆ อหํ อุทายิ อนลฺลนฺติ วทามิ ปชฺหเถติ
วทามิ สมตฺติกฺกมเถติ วทามิ ฯ โโก จ ตสฺส สมตฺติกฺกโม
อิทฺทายิ ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหํนา ฯเปฯ จตฺตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรติ อຍံ ตสฺส สมตฺติกฺกโม ฯ อิทฺมฺปิ โฆ อหํ อุทายิ
อนลฺลนฺติ วทามิ ปชฺหเถติ วทามิ สมตฺติกฺกมเถติ วทามิ ฯ โโก
จ ตสฺส สมตฺติกฺกโม อิทฺทายิ ภิกฺขุ สพฺพโส รมฺปสฺสณฺณํ สม-
ตฺติกฺกมา ปฏฺธิสมฺสณฺณํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสฺสณฺณํ อมฺนสิการา
อนฺนโต อากาโสติ อากาसानฺนฺจายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อຍံ
ตสฺส สมตฺติกฺกโม ฯ อิทฺมฺปิ โฆ อหํ อุทายิ อนลฺลนฺติ วทามิ
ปชฺหเถติ วทามิ สมตฺติกฺกมเถติ วทามิ ฯ โโก จ ตสฺส สมตฺติกฺกโม
อิทฺทายิ ภิกฺขุ สพฺพโส อากาसानฺนฺจายตฺนํ สมตฺติกฺกมฺม อนฺนตํ
วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณนฺจายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อຍံ ตสฺส

สมตักโกโม ฯ อิทมปิ โข อหิ อูทายิ อนลนฺติ วทามิ ปชหถาติ
 วทามิ สมตักกมถาติ วทามิ ฯ โโก จ ตสฺส สมตักโกโม
 อิทูทายิ ภิกฺขุ สพฺพโส วิญญาณญายตฺถํ สมตักกมฺม นตฺถิ
 กิณฺจติ อากิณฺจญายตฺถํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อัยฺย ตสฺส
 สมตักโกโม ฯ อิทมปิ โข อหิ อูทายิ อนลนฺติ วทามิ ปชหถาติ
 วทามิ สมตักกมถาติ วทามิ ฯ โโก จ ตสฺส สมตักโกโม
 อิทูทายิ ภิกฺขุ สพฺพโส อากิณฺจญายตฺถํ สมตักกมฺม
 เนวสถฺวานาสถฺวยตฺถํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อัยฺย ตสฺส สมตักโกโม ฯ
 อิทมปิ โข อหิ อูทายิ อนลนฺติ วทามิ ปชหถาติ วทามิ
 สมตักกมถาติ วทามิ ฯ โโก จ ตสฺส สมตักโกโม อิทูทายิ [๑]
 สพฺพโส เนวสถฺวานาสถฺวยตฺถํ สมตักกมฺม สถฺวาเวทยิตฺถิโรธํ
 อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อัยฺย ตสฺส สมตักโกโม ฯ อิติ โข อหิ
 อูทายิ เนวสถฺวานาสถฺวยตฺถํ สสฺสปี ปหํ น วทามิ ฯ ปสฺสสิ
 โน ตฺวํ อูทายิ ตํ สลฺโยชนํ อณฺณ วา อฺฐลํ วา ยสฺสาหํ โน
 ปหํ น วทามิ ติ ฯ โน เหนฺติ ภาณฺเตติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อูทายี ภควโต
 ภาสิตํ อภินฺนุทิติ ฯ

ลทุกโกปมฺสฺสฺตํ ๒ นิฏฺฐิตํ ฃฏฺฐํ ฯ

#๑ ม. ย. เอตฺถนฺตเร ภิกฺขุติ ปาโจ ทิสฺสติ ฯ ๒ ส. ม. ย. ลทุกโกปมฺสฺสฺตํ ฯ

เต ภิกขุ ภควา เอตทโวจ กิณฺณุ ตฺเมห ภิกขเว อจฺจาสทฺทา
มหาสทฺทา เกวณฺเฏา มณฺเณ มจฺฉิ วิโลเปนฺตฺติ ฯ อิมานิ ฆนฺเต
สาริปฺตฺตโมคฺคฺคฺลฺลานปฺปมฺขานิ ปญฺจมตฺตานิ ภิกขุสฺตานิ จาตุรมํ
อนฺุปฺตฺตานิ ภควนฺตํ ทสฺสนาย เตเม อากนฺตฺตกา ภิกขุ เนวาสิเกหิ
ภิกขุหิ สทฺธี ปฺภิสฺสมโฆทฺมานา เสนาสนานิ ปญฺญาปยฺมานา
ปตฺตจิวฺรานิ ปฺภิสฺสามยฺมานา อจฺจาสทฺทา มหาสทฺทาติ ฯ คจฺฉถ
ภิกขเว ปณฺาเมมิ โว น โว มม สนฺตฺติเก วตฺถพฺพนฺติ ฯ
เอวํ ฆนฺเตติ โข เต ภิกขุ ภควโต ปฺภิสฺสฺตฺตฺวา อจฺจฺจายาสนา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา เสนาสนํ ตํสาเมตฺวา
ปตฺตจิวฺรมาทาย ปกฺกมฺีสุ ฯ

[๑๘๗] เตน โข ปน สมเยน จาตุเมยฺยกา สกฺยา สนฺถาคาเร
สนฺนิปติตา โหนฺติ เกนจิเทว กรรมเยน ฯ อทฺทลํสุ ๑ โข
จาตุเมยฺยกา สกฺยา เต ภิกขุ ทูรโตว อากจฺฉนฺเต ทิสฺวาน เยน
เต ภิกขุ เตนฺุปสงฺกมฺีสุ อฺุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกขุ เอตทโวจํ
หนฺท กหํ ปน ตฺเมห อายสฺมนฺโต คจฺฉถาติ ฯ ภควตา โข
อาวุโส ภิกขุสงฺโฆ ปณฺามีโตติ ฯ เตนฺุหายสฺมนฺโต มุหฺตตํ นิสิตฺถ
อฺุเปวณาม มยฺ สกฺกุณฺเวยฺยาม ภควนฺตํ ปสาเทตฺถนฺติ ฯ เอวมาวุโสติ
โข เต ภิกขุ จาตุเมยฺยกาณํ สกฺยานํ ปจฺจสฺโสสุ ฯ อถ
โข จาตุเมยฺยกา สกฺยา เยน ภควา เตนฺุปสงฺกมฺีสุ อฺุปสงฺกมิตฺวา
#๑ สฺ. ยฺ. อทฺทลํสุ ฯ

ภควนฺตํ อภิวัตฺเตวฺว เอกมฺนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสินฺนา
โฆ จาตุเมยฺยกา สกฺยา ภควนฺตํ เอตทวโจ อภินฺนทฺตุ ฆนฺเต
ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ อภิวัตฺตุ ฆนฺเต ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ เสยฺยถาปี
ฆนฺเต ภควตา ปุพฺเพ ภิกฺขุสงฺโฆ อนฺนคฺคหิตฺโต เอวเมว ภควา
เอตฺรหิ อนฺนคฺคณฺหาตุ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺเตตฺถ ฆนฺเต ภิกฺขุ นวา
อจิริปฺพชิตฺตา อรฺุณาคตา อิมํ ฆมฺมวินยํ เตสํ [๑] ภควนฺตํ ทสฺสนาย
อลภนฺตานํ สียา อลฺลตฺตํ สียา วิปริณาโม เสยฺยถาปี ฆนฺเต
พีชานํ ตฺรณฺนํ อุทกํ อลภนฺตานํ สียา อลฺลตฺตํ สียา วิปริณาโม
เอวเมว ๒ ฆนฺเต สนฺเตตฺถ ภิกฺขุ นวา อจิริปฺพชิตฺตา อรฺุณาคตา
อิมํ ฆมฺมวินยํ เตสํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อลภนฺตานํ สียา อลฺลตฺตํ
สียา วิปริณาโม เสยฺยถาปี ฆนฺเต วจฺจสฺส ตฺรณฺสฺส
มาตฺริ อปฺสฺสนฺตฺส สียา อลฺลตฺตํ สียา วิปริณาโม เอวเมว
โฆ ฆนฺเต สนฺเตตฺถ ภิกฺขุ นวา อจิริปฺพชิตฺตา อรฺุณาคตา อิมํ
ฆมฺมวินยํ เตสํ ภควนฺตํ อปฺสฺสนฺตานํ สียา อลฺลตฺตํ สียา
วิปริณาโม อภินฺนทฺตุ ฆนฺเต ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ อภิวัตฺตุ ฆนฺเต
ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ เสยฺยถาปี ฆนฺเต ภควตา ปุพฺเพ ภิกฺขุสงฺโฆ
อนฺนคฺคหิตฺโต เอวเมว ภควา เอตฺรหิ อนฺนคฺคณฺหาตุ ภิกฺขุสงฺฆนฺติ ฯ

[๑๘๘] อถ โฆ พุรฺุมา สหฺมปฺติ ภควโต เจตฺสา เจโต
ปริวิตกฺกมฺลฺยาเสยฺยถาปี นาม พลฺวา ปุริโส สหฺมิณฺชิตฺ
วา พาหิ ปสาเรยฺย ปสํริตฺ วา พาหิ สหฺมิณฺเชยฺย เอวเมว
#๑ ม. ตํ ฯ ๒ ม. ย. เอวเมว โฆ ฯ

พुरुหมโลเก อนฺตรหิโต ภควโต ปุโรโต ปาตุโรหสิ ฯ อถ โข
พुरुหฺมา สหฺมปติ เอกํสิ อุตฺตราสงฺกํ กริตฺวา เยน ภควา
เตนฺชลิมนฺนามेतฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ อภินฺนุทฺตุ ฆนฺเต
ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ อภิวทฺตุ ฆนฺเต ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ เสยฺยถาปี
ฆนฺเต ภควตา ปุพฺเพ ภิกฺขุสงฺโฆ อนฺนุคฺคหิโต เอวเมว ภควา
เอตฺรหิ อนฺนุคฺคณฺหาตุ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺเตตฺถ ฆนฺเต ภิกฺขุ นฺวา
อจิริปฺพชิตา อรฺุณาคตา อิมํ ชมฺมวินยํ เตสํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย
อลภนฺตานํ สียา อณฺณตฺตํ สียา วิปริณาโม เสยฺยถาปี ฆนฺเต
พีชานํ ตฺรณฺนํ อุทกํ อลภนฺตานํ สียา อณฺณตฺตํ สียา วิปริณาโม
เอวเมว ๑ ฆนฺเต สนฺเตตฺถ ภิกฺขุ นฺวา อจิริปฺพชิตา อรฺุณาคตา
อิมํ ชมฺมวินยํ เตสํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อลภนฺตานํ สียา อณฺณตฺตํ
สียา วิปริณาโม เสยฺยถาปี ฆนฺเต วจฺจสฺส ตฺรณฺสส
มาตฺริ อปฺสฺสนฺตฺสส สียา อณฺณตฺตํ สียา วิปริณาโม เอวเมว
โฆ ฆนฺเต สนฺเตตฺถ ภิกฺขุ นฺวา อจิริปฺพชิตา อรฺุณาคตา อิมํ
ชมฺมวินยํ เตสํ ภควนฺตํ อปฺสฺสนฺตานํ สียา อณฺณตฺตํ สียา
วิปริณาโม อภินฺนุทฺตุ ฆนฺเต ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ อภิวทฺตุ ฆนฺเต
ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ เสยฺยถาปี ฆนฺเต ภควตา ปุพฺเพ ภิกฺขุสงฺโฆ
อนฺนุคฺคหิโต เอวเมว ๒ ภควา เอตฺรหิ อนฺนุคฺคณฺหาตุ ภิกฺขุสงฺฆนฺติ ฯ
อสฺกขีสุ โข จาคฺคเมยฺยกา จ สกฺขา พुरुหฺมา จ สหฺมปติ
ภควนฺตํ ปสฺสาทฺตํ พิชฺุปฺเมน จ ตฺรณฺปฺเมน จาติ ๓ ฯ
#๑ ยฺ. เอวเมว โฆ ฯ ๒ ยฺ. เอวเมวํ ฯ ๓ ยฺ. ม. อิติสทฺโท นตฺถิ ฯ

[๑๘๕] อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาน โภ กิฏฺฐ อามนฺเตสิ
อุฏฺฐิตฺวาโส ๑ กณฺหฬ ปตฺตจิวโร ปสาทิตฺ ภควา จาคฺมุเยเกหิ
จ สเกยฺหิ พุรฺหุมนฺนา จ สหฺมปตฺตินา พิชฺฐปเมน จ ตฺรณฺฐปเมน
จาทิ ฯ เอวมาวุโสติ โข เต กิฏฺฐ อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส
ปฏฺฐิสฺสตุวา อุฏฺฐายาสนา ปตฺตจิวรมาทาย เยน ภควา เตนุปลสงฺกมฺมิตฺ
อุปลสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิสฺส ฯ เอกมฺนตํ
นินฺนํ โข อายสฺมณฺตํ สาริปฺตฺตํ ภควา เอตทโวจ กินฺติ เต
สาริปฺตฺต อโหสิ มยา กิฏฺฐสงฺฆเม ๒ ปณามิตฺติ ฯ เอว โข
เม ภนฺเต อโหสิ ภควตา กิฏฺฐสงฺฆเม ปณามิตฺ อปฺโปสฺสกุโกทานิ
ภควา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหาริ อณฺยุตฺโต วิหริสฺสติ มยฺมปีทานิ
อปฺโปสฺสกุกา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารมณฺยุตฺตา วิหริสฺสามาติ ฯ อากเมหิ
ตฺวํ สาริปฺตฺต อากเมหิ ตฺวํ สาริปฺตฺต ๓ น โข เต สาริปฺตฺต
ปฺนปี เอวรूपิ จิตฺตํ อุปลาทตฺตพฺพนฺติ ฯ อถ โข ภควา อายสฺมณฺตํ
มหาโมคฺคลฺลานํ อามนฺเตสิ กินฺติ เต โมคฺคลฺลาน อโหสิ มยา
กิฏฺฐสงฺฆเม ปณามิตฺติ ฯ เอว โข เม ภนฺเต อโหสิ ภควตา
กิฏฺฐสงฺฆเม ปณามิตฺ อปฺโปสฺสกุโกทานิ ภควา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหาริ
อณฺยุตฺโต วิหริสฺสติ อหฺลจฺทานิ อายสฺมา จ สาริปฺตฺโต กิฏฺฐสงฺฆํ
ปฺริหริสฺสามาติ ฯ สาธุ สาธุ โมคฺคลฺลาน อหํ ๓ วา หิ
#๑ ม. เอว ฯ ส. ย. อุฏฺฐิตฺวาโส ฯ ๒ ป. ม. กิฏฺฐสงฺโฆ ปณามิตฺติ ฯ อโ
#ปฺริ อิทิสเมว ฯ ๓ ม. อโ ต ปฺริ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารนฺติ ปาโจ ทิสฺสติ ฯ
#๔ ม. อหฺลจฺจาปี ฯ

โมคคัลลาน ภิกขุสงฆ์ ปรีหเรยฺย สาริปุตฺตโมคคัลลانا วาติ ๑ ฯ

[๑๕๐] อถ โข ภควา ภิกขุ อามนฺเตสี จตฺตารีมานิ
ภิกขเว ภยานิ อุทโกโรหฺนเต ปาฏิกงฺขิตพฺพานิ กตมานิ จตฺตาริ
อุมฺภิกขํ ๒ กุมฺภิลภขํ อวฏฺฐภขํ สฺสูกาภขํ ๓ อิมานิ โข ๓ ภิกขเว
จตฺตาริ ภยานิ อุทโกโรหฺนเต ปาฏิกงฺขิตพฺพานิ เอวเมว โข
ภิกขเว จตฺตารีมานิ ภยานิ อิเชกจฺเจ ปุคฺคเล อิมสฺมี ฐมฺมวินเย
อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺเต ปาฏิกงฺขิตพฺพานิ กตมานิ จตฺตาริ
อุมฺภิกขํ กุมฺภิลภขํ อวฏฺฐภขํ สฺสูกาภขํ ฯ

[๑๕๑] กตมณฺจ ภิกขเว อุมฺภิกขํ อิธ ภิกขเว เอกจฺโจ
กุลปฺตุโต สทฺธา ๕ อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต โหติ โอตินฺนโณมฺหิ
ชาติยา ชราย มรณฺเน ๖ โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺเขหิ
โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ ทุกฺโขตินฺนโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม
อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนตฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ ฯ ตเมนนํ
ตถา ปพฺพชิตํ สมานํ สพฺรหฺมจาริ โอวทฺนติ อนุสาสนฺติ เอวนฺเต
อภิกฺกมิตพฺพํ เอวนฺเต ปฏิกฺกมิตพฺพํ เอวนฺเต อาโลกิตพฺพํ เอวนฺเต
วิโลกิตพฺพํ เอวนฺเต สมฺมิลฺลชิตพฺพํ เอวนฺเต ปสาริตพฺพํ เอวนฺเต
สงฺฆาฎิปตฺตจิวริ ธารตพฺพนฺติ ฯ ตสฺส เอวํ โหติ มยํ ๗ ปุพฺเพ
อการิยญฺจตา สมานา อญฺเณ โอวทามปี ๘ อนุสาสามปี ๙ อิเม
ปนฺนมหากํ ปุตฺตมตฺตา มณฺเณ นตฺตมตฺตา มณฺเณ อเมห ๑๐ โอวทิตพฺพํ
#๑ ม. จาติ. ฯ ๒ ม. อิมภิกขํ ฯ สී. ย. อุมภิกขํ ฯ ๓. ไป. สสสุกาภขํ ฯ สพฺพตฺถ
#อิทิสเมว ฯ ๔ ม. โขสทฺโท นตฺ ฯ ๕ ถิป. สทฺโธ ฯ สพฺพตฺถ อิทิสเมว ฯ
#๖ สී. ชรามรณฺเน ฯ ๗. ม. ย. มยํ โข ฯ ๘-๙ ม. ปีสทฺโท นตฺติ ฯ ๑๐ ม. เอวํ ฯ

อนุสาติตพัพพิ มณฺณนฺตฺติ ๗ โส สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตติ ๗
อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว อุมฺมิภยสฺส ภีโต สิกฺขํ ปจฺจกฺขายาวตฺโต ๑ ๗
อุมฺมิภยนฺติ โข ภิกฺขเว โกธฺปายาสสเสตฺถ อธิวณฺ ๗

[๑๙๒] กตมณฺจ ภิกฺขเว กุมฺภีลภยํ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ
กฺลปฺตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ โอตฺถฺโณมฺหิ
ชาติยา ชราย มรณฺน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทฺถเกหิ
โทมนสฺเสหิ อุปายาสฺสฺหิ ทฺถจฺจิตฺถฺโณ ทฺถกฺขปเรโต อปฺเปวณาม
อิมสฺส เกวลสฺส ทฺถกฺกขนฺธสฺส อนตฺถิรียา ปณฺณายเถตฺติ ๗
ตเมณฺ ตถา ปพฺพชฺชิตฺ สมานํ สพฺรหฺมจาริ โอวทฺนฺติ อนุสาสนฺติ
อิทํ เต ขาติตพฺพิ อิทํ เต น ขาติตพฺพิ อิทํ เต กฺุณฺชิตพฺพิ
อิทํ เต น กฺุณฺชิตพฺพิ อิทํ เต สายิตพฺพิ อิทํ เต น สายิตพฺพิ
อิทํ เต ปาตพฺพิ อิทํ เต น ปาตพฺพิ กปฺปิยํ เต ขาติตพฺพิ
อกปฺปิยํ เต น ขาติตพฺพิ กปฺปิยํ เต กฺุณฺชิตพฺพิ อกปฺปิยํ เต น
กฺุณฺชิตพฺพิ กปฺปิยํ เต สายิตพฺพิ อกปฺปิยํ เต น สายิตพฺพิ
กปฺปิยํ เต ปาตพฺพิ อกปฺปิยํ เต น ปาตพฺพิ กาลเต เต
ขาติตพฺพิ วิกาลเต เต น ขาติตพฺพิ กาลเต เต กฺุณฺชิตพฺพิ วิกาลเต
เต น กฺุณฺชิตพฺพิ กาลเต เต สายิตพฺพิ วิกาลเต เต น สายิตพฺพิ
กาลเต เต ปาตพฺพิ วิกาลเต เต น ปาตพฺพนฺติ ๗ ตสฺส เอวํ
โหติ มยฺ โข ปุพฺเพ อคาริยภฺกฺตา สมานา ยํ อิจฺฉาม ตํ
ขาทาม ยํ น อิจฺฉาม น ตํ ขาทาม ยํ อิจฺฉาม ตํ กฺุณฺชาม
#๑ ไป. ม. ย. ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺโต ๗

ยํ น อิจฺฉาม น ตํ ภูณฺชาม ยํ อิจฺฉาม ตํ สายาม ยํ น
อิจฺฉาม น ตํ สายาม ยํ อิจฺฉาม ตํ ปิวาม ๑ ยํ น อิจฺฉาม น
ตํ ปิวาม ๒ กปฺปियมฺปิ ขาทาม อกปฺปियมฺปิ ขาทาม กปฺปियมฺปิ
ภูณฺชาม อกปฺปियมฺปิ ภูณฺชาม กปฺปियมฺปิ สายาม อกปฺปियมฺปิ
สายาม กปฺปियมฺปิ ปิวาม อกปฺปियมฺปิ ปิวาม กาลेปิ ขาทาม
วิกาเลปิ ขาทาม กาลेปิ ภูณฺชาม วิกาเลปิ ภูณฺชาม กาลेปิ
สายาม วิกาเลปิ สายาม กาลेปิ ปิวาม วิกาเลปิ ปิวาม ยมฺปิ
โน สทฺธา คหปฺติกา ทิวา วิกาเล ปณฺตีตํ ขาทนฺธิยํ โภชนฺธิยํ
เทนฺตํ ตตฺถปิเม มุขาวรณํ มณฺเฑ กโรนฺตํติ ฯ โส สิกฺขํ
ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กุมฺภิลภยสฺส
ภีโต สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺโต ฯ กุมฺภิลภยนฺติ โข ภิกฺขเว
โอรฺทริกตฺตสฺเสตํ อธิวณฺํ ฯ

[๑๕๗] กตมณฺจ ภิกฺขเว อาวฏฺฏกฺกยํ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ
กุลปฺตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺโชโต โหติ โอตินฺนุมนฺหิ
ชาติยา ชราย มรณฺน โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺเขหิ
โทมนสฺเสหิ อุปายาสฺสหิ ทุกฺโขตฺติณฺนุมนฺ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม
อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปณฺณายเถตาติ ฯ โส
เอวํ ปพฺพชฺโชโต สมนโน ปุพฺพณฺนุสฺสมยํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย
คามํ วา นิคมํ วา ปินฺนุทาย ปวิสติ อรฺกฺขิตฺเตเนว กายน
#๑-๒ สี่. ยู. ปีปาม ฯ

อรกขิตาย วาจา ยอนุปฏิจิตาย สติยา อสฺวเตหิ อินฺทริเยหิ ฯ
โส ตตฺถ ปสฺสตี คหปตี วา คหปตีปุตฺตํ วา ปณฺจหิ กามคฺเณหิ
สมปฺปิตํ สมงฺกัฏฺถํ ปริจาริยามานํ ฯ ตสฺส เอวํ โหตี มยํ ๑ ปุพฺเพ
อคาริยภูตา สมานา ปณฺจหิ กามคฺเณหิ สมปฺปิตา สมงฺกัฏฺธา
ปริจาริมฺหา ๒ สํวิชฺชนฺเต ๓ โข กุเล โภคา สกฺกา โภเค จ
ภุจฺจันตํ ปุณฺณานิ จ กาคฺคฺคฺติ ฯ โส สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตตี ฯ
อຍံ วุจฺจตี ภิกฺขเว อาวဂฺกฺกฺยสฺส ภีโต สิกฺขํ
ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺโต ฯ อวဂฺกฺกฺยန္တฺติ โข ภิกฺขเว ปณฺจนฺนํ ๓
กามคฺเณหิ อธิวณฺนํ ฯ

[๑๕๔] กตมณฺจ ภิกฺขเว สฺสกาภยํ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ
กุลปฺตฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปุพฺพิโต โหตี โอตินฺนํ
ชาตียา ชราย มรณฺเนน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทฺกฺเขหิ
โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ ทฺกฺโขตฺติณฺนํ ทฺกฺขปเรโต อปฺเปวณาม
อิมสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขกฺขนฺธสฺส อนตฺทกิริยา ปณฺญาเยถาตี ฯ โส
เอวํ ปุพฺพิโต สมานํ ปุพฺพณฺนํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย
คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺฑทาย ปวิสตี อรกฺขิตเนว กายเน
อรกฺขิตาย วาจา ยอนุปฏิจิตาย สติยา อสฺวเตหิ อินฺทริเยหิ ฯ
โส ตตฺถ ปสฺสตี มาตฺคามํ ทฺนฺนํ วตฺถํ วา ทฺนฺนํ วตฺถํ วา ตสฺส
มาตฺคามํ ทิสฺวา ทฺนฺนํ วตฺถํ วา ทฺนฺนํ วตฺถํ วา ราโค จิตฺตํ
อนุทฺธเสตี ฯ โส รากานฺนุทฺธเสน จิตฺเตน สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย
#๑ ม. ย. มยํ โข ฯ ๒ โป. ปริจาริตมฺหา ฯ ๓ ม. สํวิชฺชนฺตี โข ปน เม ฯ
#๔ ม. ปณฺจนฺนํ กามคฺเณหิเมตํ ฯ

หีนายาวตตติ ฯ อัย วุจติ ภิกขเว สุสุกาภยสฺส ภีโต สิกฺข
ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺโต ฯ สุสุกาภยนฺติ โข ภิกขเว มาตฺคามสฺเสตํ
อริวณฺํ ฯ อิมานิ โข ภิกขเว จตฺตาริ ภยานิ
อิเชกฺขเจ ปุคฺคเต อิมสฺมี ฌมฺมวินเย อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิต
ปาฏิกงฺขิตพฺพานีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสีตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

จาตุมสฺสตํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ ฯ

นพกปานสูตร

[๑๕๕] เอวมเม สุตฺโต เอกํ สมยํ ภควา โกสเลสุ วิหริตฺติ นพกปานเ
 ปลาสวเน ฯ เตน โข ปน สมเยน สมพหุลา อภิญญาตา
 อภิญญาตา กุลปฺตฺตา ภควนฺตํ อุทฺทิสฺส สทฺธา อการสฺมา อนคาริยํ
 ปพฺพชิตา โหนฺติ อายสฺมา จ อนฺรุทฺโธ อายสฺมา จ
 ภทฺทิโย ๑ อายสฺมา จ กิมฺพิโต อายสฺมา จ ภคฺ อายสฺมา จ
 โกณฺทลฺโย ๒ อายสฺมา จ เรวโต อายสฺมา จ อานนฺโท อญฺเ
 จ อภิญญาตา อภิญญาตา กุลปฺตฺตา ฯ เตน โข ปน สมเยน
 ภควา ภิกฺขุสงฺฆปรีวฺโต อพฺโภกาเส นิสินฺโน โหติ ฯ อถ โข
 ภควา [๓] กุลปฺตฺเต อารพฺภ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เย เต ภิกฺขเว
 กุลปฺตฺตา มมํ อุทฺทิสฺส สทฺธา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา
 กจฺจิ เต ภิกฺขเว [๔] อภิตฺตา พฺรหฺมจฺริเยติ ฯ [๕] เต ภิกฺขุ
 ตฺถนฺทึ อเหตุํ ฯ ทฺตฺติยมฺปิ โข ภควา เต กุลปฺตฺเต อารพฺภ ภิกฺขุ
 อามนฺเตสิ เย เต ภิกฺขเว กุลปฺตฺตา มมํ อุทฺทิสฺส สทฺธา
 อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา กจฺจิ เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภิตฺตา
 พฺรหฺมจฺริเยติ ฯ ทฺตฺติยมฺปิ โข เต ภิกฺขุ ตฺถนฺทึ อเหตุํ ฯ ตฺตฺติยมฺปิ
 โข ภควา เต กุลปฺตฺเต อารพฺภ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เย เต
 ภิกฺขเว กุลปฺตฺตา มมํ อุทฺทิสฺส สทฺธา อการสฺมา อนคาริยํ
 #๑ ม. เอวํ ฯ สී. ย. นนฺทิโย ฯ ๒ ม. เอวํ ฯ สී. ย. โกณฺทธาโน ฯ
 #๓ ไป. ม. ย. เต ฯ ๔ ไป. ม. ย. ภิกฺขุ ฯ ๕ เอวํ วุตฺเต ฯ

ปพฺพชิตา กจฺจึ เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภฺริตา พุรหุมาจฺริเยติ ฯ
ตติยมฺปิ โข เต ภิกฺขุ ตฺถเห อเหตุํ ฯ

[๑๕๖] อถ โข ภควโต เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ เตว ๑
กฺลปฺตฺเต ปุจฺเจยฺยนฺติ ฯ อถ โข ภควา आयสฺมนฺตํ อนฺรุทฺธํ
อามนฺเตสิ กจฺจึ ตฺเมห อนฺรุทฺธา ๒ อภฺริตา พุรหุมาจฺริเยติ ฯ
ตคฺช มยิ ภนฺเต อภฺริตา พุรหุมาจฺริเยติ ฯ สาธุ สาธุ อนฺรุทฺธา
เอตํ โข อนฺรุทฺธา ตฺมฺหากิ ปฏฺฐึปํ กฺลปฺตฺตานํ สทฺธา อการสฺมา
อนการิยํ ปพฺพชิตานํ ยิ ตฺเมห อภฺริเมยฺยถ พุรหุมาจฺริเย ยน
ตฺเมห อนฺรุทฺธา ภเทรณ โยพฺพเนน สมณฺนาคตา ปจฺเมน วยสา
สุสฺสกาพฺเกสา กาม ปริภุญฺเชยฺยถ เตน ตฺเมห อนฺรุทฺธา ภเทรณ ๓
โยพฺพเนน สมณฺนาคตา ปจฺเมน วยสา สุสฺสกาพฺเกสา อการสฺมา
อนการิยํ ปพฺพชิตา เต ๓ โข ปน ตฺเมห อนฺรุทฺธา เนว ราชานินฺตา
อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตา น โจราานินฺตา อการสฺมา
อนการิยํ ปพฺพชิตา น อธิญฺญา อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตา
น ภยญฺญา อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตา น อาชีวิกาปคตา
อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตา อปิจ โขมฺหิ โอตินฺนุ ชาติยา
ชราย มรณฺเนน โสเกหิ ปฺริเทเวหิ ทฺถุเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปาयाเสหิ
ทฺถุโชติณฺนุ ทฺถุขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส
ทฺถุขทฺถุขนฺรฺสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ นนฺ ตฺเมห อนฺรุทฺธา
เอวํ สทฺธา อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ
#๑ ม. วสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒ โป. อนฺรุทฺธ ฯ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ฯ ๓ ม. ภเทรณปิ ฯ
#๔ ม. เต จ โข ฯ

เอวํ ปพฺพชิตฺเตน จ ปน อนฺนรุตฺตา กุลปฺตฺเตน กิมสฺส ๑ กรณียํ ฯ
วิเวกํ อนฺนรุตฺตา กามเหติ วิเวกํ อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ ปิตฺตฺสํ นาทฺคจฺจนฺติ
อณฺณํ วา ๒ ตโต สนฺตตฺรํ ฯ ตสฺส อภิชฺฌาปํ จิตฺตํ ปฺริยาทาย
ติฏฺฐติ พฺยาปาโทปํ จิตฺตํ ปฺริยาทาย ติฏฺฐติ ถีนมิตฺตมฺปิ จิตฺตํ
ปฺริยาทาย ติฏฺฐติ อุตฺตจฺจกุกฺกจฺจมฺปิ จิตฺตํ ปฺริยาทาย ติฏฺฐติ
วิจิกฺกฉาปํ จิตฺตํ ปฺริยาทาย ติฏฺฐติ อรฺติปํ จิตฺตํ ปฺริยาทาย
ติฏฺฐติ ตนฺทีปํ จิตฺตํ ปฺริยาทาย ติฏฺฐติ วิเวกํ อนฺนรุตฺตา
กามเหติ วิเวกํ อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ ปิตฺตฺสํ นาทฺคจฺจนฺติ อณฺณํ
วา ตโต สนฺตตฺรํ ฯ วิเวกํ อนฺนรุตฺตา กามเหติ วิเวกํ อกฺุสเลหิ
ฌมฺเมหิ ปิตฺตฺสํ อธิคฺจฺจนฺติ อณฺณํ วา ตโต สนฺตตฺรํ ฯ
ตสฺส อภิชฺฌาปํ จิตฺตํ น ปฺริยาทาย ติฏฺฐติ พฺยาปาโทปํ
จิตฺตํ น ปฺริยาทาย ติฏฺฐติ ถีนมิตฺตมฺปิ จิตฺตํ น ปฺริยาทาย
ติฏฺฐติ อุตฺตจฺจกุกฺกจฺจมฺปิ จิตฺตํ น ปฺริยาทาย ติฏฺฐติ วิจิกฺกฉาปํ
จิตฺตํ น ปฺริยาทาย ติฏฺฐติ อรฺติปํ จิตฺตํ น ปฺริยาทาย ติฏฺฐติ
ตฺนฺทีปํ จิตฺตํ น ปฺริยาทาย ติฏฺฐติ วิเวกํ อนฺนรุตฺตา กามเหติ
วิเวกํ อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ ปิตฺตฺสํ อธิคฺจฺจนฺติ อณฺณํ วา ตโต
สนฺตตฺรํ ฯ

[๑๕๗] กิณฺติ โว อนฺนรุตฺตา มยิ โหติ เข อาสวา สงฺกิลฺลสิกา
โปโนพฺภวิกา สทฺธา ๓ ทฺกฺขวิปากา आयตฺตี ชาตฺชรามรณฺนิยา
อปฺปหีนฺา เต ตถาคตสฺส ตสฺมา ตถาคโต สงฺขาเยกํ ปฺภูเสวติ
สงฺขาเยกํ อธิวาเสติ สงฺขาเยกํ ปฺริวชฺเชติ สงฺขาเยกํ วินฺนเทตฺติติ ฯ
#๑ ม. ก็ มณฺณสิ กรณียนฺติ ฯ ๒ ม. จ ฯ ๓ โป. สทฺธา ฯ สพฺพตฺถ อธิสเมว ฯ

เอว โข โน ฆนเต ภควติ โหติ เย อาสวา สงฺกิลลิกา
โปโนพฺภวิกา สทรา ทฺภฺขวิปากา อายตี ชาตฺชรามรณฺยา ปหีนา
เต ตถาคตฺสฺส ตสฺมา ตถาคโต สงฺขาเยกํ ปฏฺฐิสฺสวติ สงฺขาเยกํ
อธฺวาเสติ สงฺขาเยกํ ปรีวชฺเชติ สงฺขาเยกํ วิโนเทตีติ ฯ สาธุ สาธุ
อนฺรุทฺธา ตถาคตฺสฺส อนฺรุทฺธา เย อาสวา สงฺกิลลิกา โปโนพฺภวิกา
สทรา ทฺภฺขวิปากา อายตี ชาตฺชรามรณฺยา ปหีนา เต อฺจฺฉินฺนํมฺลตา
ตถาวตฺตฺถกฺตา อนภาวํกฺตา ๑ อายตี อนฺุปฺปาทมฺมา เสยฺยถาปี
อนฺรุทฺธา ตาโล มตฺถจฺฉินฺโน อภพฺโพ ปฺน วิรุพฺพิยา เอวมเว
โข อนฺรุทฺธา ตถาคตฺสฺส เย อาสวา สงฺกิลลิกา โปโนพฺภวิกา
สทรา ทฺภฺขวิปากา อายตี ชาตฺชรามรณฺยา ปหีนา [๒] อฺจฺฉินฺนํมฺลตา
ตถาวตฺตฺถกฺตา อนภาวํกฺตา อายตี อนฺุปฺปาทมฺมา ตสฺมา
ตถาคโต สงฺขาเยกํ ปฏฺฐิสฺสวติ สงฺขาเยกํ อธฺวาเสติ สงฺขาเยกํ
ปรีวชฺเชติ สงฺขาเยกํ วิโนเทตีติ ฯ

[๑๕๘] ตํ ก็ มนฺถลลิตฺติ อนฺรุทฺธา กํ อตฺถวสํ สมฺปสฺสฺสมาโน
ตถาคโต สวเก อพฺภตฺตีเต ๓ กาลกเต อฺปฺปตฺตีสุ พฺยากรโรติ อสุ
อมฺุตร อฺปฺปนฺโน ๓ อสุ อมฺุตร อฺปฺปนฺโนติ ๕ ฯ ภควํมฺลกา ๖ โน ฆนเต
ธมฺมา ภควํเนตฺติกา ภควํปฏฺฐิสฺรณา สาธุ วต ฆนเต ภควนฺตํเยว
ปฏฺฐิภาตฺตุ เอตฺสฺส ภาสิตฺสฺส อตฺถโถ ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ
#๑ ม. เอว อนภาวกฺตา ฯ ลี. ย. อนภาวกฺตา ฯ ๒ โป. เต. ฯ ม. อีทิสเมว ฯ
#๓ โป. อารภตฺตีเต ฯ อีโต ปรี อีทิสเมว ฯ ๔-๕ โป. ม. อฺปฺปนฺโน ฯ
#อีโต ปรี อีทิสเมว ฯ ๖ ม. ย. ภควํมฺลิกา ฯ

ธารสฺสนุตฺติ ๑ น โข อนุรุธา ตถาคโต ชนฺกฺหนตฺถํ น ชนฺตปฺนตฺถํ
น ลภสฺสการสิโลกานิสฺสตฺถํ น อิติ มํ ชโน ชานาตุติ
สาวเก อพฺภตฺเต กาลกเต อุปฺปตฺตีสฺสุ พฺยากโรติ อสุ อมฺตร
อุปฺปนฺโน อสุ อมฺตร อุปฺปนฺโนติ ๑ สฺนฺติ จ โข อนุรุธา กฺลปฺตฺตา
สทฺธา โอปารเวทา โอปารปามุชฺชา เต ตํ สฺตฺวา ตถตฺตาย จิตฺตํ
อุปฺสัทรนฺติ เตสํ ตํ อนุรุธา โหติ ทีฆรตฺตํ หิตาย สฺขาย ๑

[๑๕๕] อิทานุรุธา ภิกฺขุ สฺฆาติ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาลกโต
โส ภควตา พฺยากโต อณฺเวย สฺฆจฺหิติ น โข โน ฆนฺเต
ภควติ เอวํ โหติ เข อาสวา สฺงฺกิลลสิกา โปโนพฺภวิกา สทฺธา
ทฺถุขวิปากา อายสฺสิ ชาตฺชรามรณฺนิยา อุปฺปหิณา เต ตถาคตฺส
ตฺสฺมา ตถาคโต สฺงฺขาเยกํ ปฺฐิสฺเสวติ สฺงฺขาเยกํ อธิวเสติ สฺงฺขาเยกํ
ปฺริวชฺเชติ สฺงฺขาเยกํ วิโนเทตฺติติ โส โข ปนฺสฺส อายสฺมา สามํ
ทฺฐฺโ จ วา โหติ อนุสฺสวสฺสุโต วา เอวํสิโล โส อายสฺมา
อโหสิ อิติปิ เอวํมฺโม โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํปฺญฺโ
โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํวิหารี โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ
เอวํ วิมฺตฺโต โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิติ ๑ โส ตสฺส สทฺทญฺจ
สิลญฺจ สฺตญฺจ จาคญฺจ ปฺญฺญญฺจ อนุสฺสรนฺโต ตถตฺตาย จิตฺตํ
อุปฺสัทรนฺติ ๑ เอวมฺปิ โข อนุรุธา ภิกฺขุโน ผาสฺวิหาโร โหติ ๑
อิทานุรุธา ภิกฺขุ สฺฆาติ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาลกโต โส
ภควตา พฺยากโต ปฺญฺจนฺนํ โอรมฺภาคิยานํ สฺลฺโยชนานํ ปฺริกฺขยา
โอปฺปาติโก ตตฺถ ปฺรินิพฺพายี อนาวตฺติชฺมโม ตสฺมา โลกาติ

โส โข ปนสฺส อายสฺมา สามํ ทิฏฺฐโจะ วา โหติ อนุสฺสวสฺสุโต
วา เอวํสีโล โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํมฺโม ๑เปฯ
เอวंपฺญโย ... เอวํวิหารี ... เอวํ วิมุตฺโต โส อายสฺมา
อโหสิ อิติปิติ ๑ โส ตสฺส สทฺธจฺจ สีสฺสจฺจ สุตฺตจฺจ จากจฺจ
ปญฺณจฺจ อนุสฺสรนฺโต ตถตฺตตาย ๑ จิตฺตํ อุปัสฺสฺหริติ ๑ เอวมฺปิ
โข อนฺนรุตฺธา ภิกฺขุโน ผาสฺวิหาโร โหติ ๑ อิทานฺนรุตฺธา ภิกฺขุ
สุณฺหาติ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาลกโต โส ภควตา พุยาโกโต
ติณฺณํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา รากโทสโมหานํ ตนฺนุตฺตา
สททาคามิ สกิทเว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา ทฺวขฺสฺสนฺตํ กริสฺสตีติ
โส โข ปนสฺส อายสฺมา สามํ ทิฏฺฐโจะ วา โหติ อนุสฺสวสฺสุโต
วา เอวํสีโล โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํมฺโม ๑เปฯ
เอวंपฺญโย ... เอวํวิหารี ... เอวํ วิมุตฺโต โส อายสฺมา
อโหสิ อิติปิติ ๑ โส ตสฺส สทฺธจฺจ สีสฺสจฺจ สุตฺตจฺจ จากจฺจ
ปญฺณจฺจ อนุสฺสรนฺโต ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปัสฺสฺหริติ ๑ เอวมฺปิ
โข อนฺนรุตฺธา ภิกฺขุโน ผาสฺวิหาโร โหติ ๑ อิทานฺนรุตฺธา ภิกฺขุ
สุณฺหาติ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาลกโต โส ภควตา พุยาโกโต
ติณฺณํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โสตาปนฺโน อวินิปาตมฺโม นียโต
สมฺโพธิปรายโนติ โส โข ปนสฺส อายสฺมา สามํ ทิฏฺฐโจะ วา โหติ
อนุสฺสวสฺสุโต ๒ วา เอวํสีโล โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํมฺโม
๑เปฯ เอวंपฺญโย ... เอวํวิหารี ... เอวํ วิมุตฺโต โส อายสฺมา
#๑ ม. ตทตฺตตาย ๑ สทฺพตฺถ อีทิสเมว ๑ ๒ ม. อนุสฺสาสฺสุโต ๑

อโหสิ อิติปีติ ฯ โส ตสฺส สทฺธณฺจ สึลณฺจ สุตณฺจ จากณฺจ
ปณฺณณฺจ อนุสฺสรณฺโต ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสัหฺรติ ฯ เอวมฺปิ
โโข อนุรฺทฺธา ภิกฺขุโน ผาสฺวิหาโร โหติ ฯ

[๒๐๐] อิทานุรฺทฺธา ภิกฺขุณี สุณาติ อิตฺถนฺนมา ภิกฺขุณี
กาลกตา สภา กวตา พุยากตา อณฺณาย สณฺจหีติ สภา
โโข ปนฺสฺสา ภคินี สามํ ทิฏฺฐา วา โหติ อนุสฺสวสฺสตา วา
เอวํสีลา สภา ภคินี อโหสิ อิติปี เอวํมฺมา สภา ภคินี อโหสิ
อิติปี เอวंपณฺณา สภา ภคินี อโหสิ อิติปี เอวํวิหารินี สภา
ภคินี อโหสิ อิติปี เอวํ วิมุตฺตา สภา ภคินี อโหสิ อิติปีติ ฯ
สภา ตสฺสา สทฺธณฺจ สึลณฺจ สุตณฺจ จากณฺจ ปณฺณณฺจ อนุสฺสรณฺตี
ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสัหฺรติ ฯ เอวมฺปิ โโข อนุรฺทฺธา ภิกฺขุณิยา
ผาสฺวิหาโร โหติ ฯ อิทานุรฺทฺธา ภิกฺขุณี สุณาติ อิตฺถนฺนมา
ภิกฺขุณี กาลกตา สภา กวตา พุยากตา ปณฺจณฺนํ โอรมฺภากิยานํ
สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติกา ตตฺถปฺริณิพฺพายินี อนาวตฺติชฺมมา
ตสฺมา โลกาติ สภา โโข ปนฺสฺสา ๑ ภคินี สามํ ทิฏฺฐา
วา โหติ อนุสฺสวสฺสตา วา เอวํสีลา สภา ภคินี อโหสิ อิติปี
เอวํมฺมา สภา ภคินี อโหสิ อิติปี เอวंपณฺณา สภา ภคินี
อโหสิ อิติปี เอวํวิหารินี สภา ภคินี อโหสิ อิติปี เอวํ วิมุตฺตา
สภา ภคินี อโหสิ อิติปีติ ฯ สภา ตสฺสา สทฺธณฺจ สึลณฺจ สุตณฺจ
จากณฺจ ปณฺณณฺจ อนุสฺสรณฺตี ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสัหฺรติ ฯ
#๑ ม. ปน ฯ

เอวมปิ โข อนุรุธา ภิกขุณียา ผาสุวิหาโร โหติ ฯ อีธานุรุธา
 ภิกขุณี สุณาคี อิตถนุณามา ภิกขุณี กาลกตา สา ภควตา
 พุยากตา ตินฺณํ สลฺโยชนานํ ปริกฺขยา รากโทสโมหานํ ดนฺตุตา
 สกทาคามินี สกิทเว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสตีติ
 สา โข ปนฺสฺสา ภคินี สามํ ทิฏฺฐา วา โหติ อนุสฺสวสฺสตา วา
 เอวํสีลา สา ภคินี อโหสิ อิติปิ เอวํมมา ฯเปฯ เอวंपญฺญา ...
 เอวํวิหารินี ... เอวํ วิมุตฺตา สา ภคินี อโหสิ อิติปีติ ฯ สา
 ตสฺสา สทฺธญฺจ สீลญฺจ สุตญฺจ จาคญฺจ ปญฺญญฺจ อนุสฺสรนฺตี
 ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสํหริตี ฯ เอวมปิ โข อนุรุธา ภิกขุณียา ผาสุวิหาโร
 โหติ ฯ อีธานุรุธา ภิกขุณี สุณาคี อิตถนุณามา ภิกขุณี
 กาลกตา สา ภควตา พุยากตา ตินฺณํ สลฺโยชนานํ ปริกฺขยา
 โสตาปนฺนา อวินิปาตมมา นียตา สมโพรธิปฺรายนาคี สา โข
 ปนฺสฺสา ภคินี สามํ ทิฏฺฐา วา โหติ อนุสฺสวสฺสตา วา เอวํสีลา สา
 ภคินี อโหสิ อิติปิ เอวํมมา ฯเปฯ เอวंपญฺญา ... เอวํวิหารินี ...
 เอวํ วิมุตฺตา สา ภคินี อโหสิ อิติปีติ ฯ สา ตสฺสา สทฺธญฺจ
 สี่ลญฺจ สุตญฺจ จาคญฺจ ปญฺญญฺจ อนุสฺสรนฺตี ตถตฺตตาย จิตฺตํ
 อุปสํหริตี ฯ เอวมปิ โข อนุรุธา ภิกขุณียา ผาสุวิหาโร โหติ ฯ

[๒๐๑] อีธานุรุธา อุปาสโก สุณาคี อิตถนุณามอ อุปาสโก
 กาลกโต โส ภควตา พุยากโต ปญฺจนนํ โอรมภาคิยานํ
 สลฺโยชนานํ ปริกฺขยา อุปปาทิโก ตตฺถ ปรีนิพฺพายี อนาวตฺติชมโม

ตสฺมา โลกาคิ โส โข ปนสฺส อายสฺมา สามํ ทิฏฺฐโ จ วา โหติ
อนุสฺสวสฺสโต วา เอวํสีโล โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํมโม
โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวंपญฺโณ โส อายสฺมา อโหสิ
อิติปิ เอวํวิหารี โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํ วิมุตฺโต
โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิติ ฯ โส ตสฺส สทฺธณฺจ สีสณฺจ
สฺตณฺจ จากณฺจ ปญฺณณฺจ อนุสฺสรนฺโต ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสํหริติ ฯ
เอวมปิ โข อนุรฺกฺขา อุปาสกสฺส ฆาสุวิหารโ หติ ฯ อิทานุรฺกฺขา
อุปาสโก สุณาติ อิตฺถนฺนาโม อุปาสโก กาลกโต โส ภควตา
พฺยาคโต ตินฺณํ สณฺโณชนานํ ปริกฺขยา รากโทสโมหานํ ตนฺตฺตา
สททาคามิ สกิทเว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา ทฺกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสตีติ
โส โข ปนสฺส อายสฺมา สามํ ทิฏฺฐโ จ วา โหติ อนุสฺสวสฺสโต
วา เอวํสีโล โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํมโม ฯเปฯ
เอวंपญฺโณ ... เอวํวิหารี ... เอวํ วิมุตฺโต โส อายสฺมา อโหสิ
อิติปิติ ฯ โส ตสฺส สทฺธณฺจ สีสณฺจ สฺตณฺจ จากณฺจ ปญฺณณฺจ
อนุสฺสรนฺโต ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสํหริติ ฯ เอวมปิ โข อนุรฺกฺขา
อุปาสกสฺส ฆาสุวิหารโ หติ ฯ อิทานุรฺกฺขา อุปาสโก สุณาติ
อิตฺถนฺนาโม อุปาสโก กาลกโต โส ภควตา พฺยาคโต ตินฺณํ
สณฺโณชนานํ ปริกฺขยา โสตาปนฺโน อวินิปาตมฺโม นียโต สมฺโพธิปรายโนติ
โส โข ปนสฺส อายสฺมา สามํ ทิฏฺฐโ จ วา โหติ
อนุสฺสวสฺสโต วา เอวํสีโล โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํมโม

ฯเปฯ เอวंपญโณ ... เอวੰวิหารี ... เอวံ วิมุตโต โส อายสุมา
 อโหสิ อิติปีติ ฯ โส ตสุส สหุชฌง สีลฌง สุตฌง จากฌง
 ปญณฌง อนุสสรนุโต ตถตตตาย จิตฺตํ อุปัสัหฺรติ ฯ เอวมปิ
 โข อนุรุธฺธาอุปาสกสฺส ผาสฺสูหาโร โหติ ฯ

[๒๐๒] อิธานุรุธฺธา อุปาสิกา สุณฺณติ อิตฺถนฺนามา อุปาสิกา
 กาลกตา สฺวา ภควตา พุยากตา ปญจนฺนํ โอรมภาคิยานํ
 สลฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอปปาติกา ตตฺถ ปรีนินฺพุพาณินิ อเนาตฺติชฺชมา
 ตสุมา โลกาทิ สฺวา โข ปนสฺสา ภคินิ สามํ ทิฏฺฐา
 วา โหติ อนุสฺสวสฺสุตา วา เอวํสีลา สฺวา ภคินิ อโหสิ อิติปี
 เอวํชฺชมา ฯเปฯ เอวंपญฺญา ... เอวੰวิหารินิ ... เอวံ วิมุตฺตา
 สฺวา ภคินิ อโหสิ อิติปีติ ฯ สฺวา ตสุสฺสา สหุชฌง สีลฌง สุตฌง
 จากฌง ปญณฌง อนุสสรนฺติ ตถตตตาย จิตฺตํ อุปัสัหฺรติ ฯ
 เอวมปิ โข อนุรุธฺธา อุปาสิกา ผาสฺสูหาโร โหติ ฯ อิธานุรุธฺธา
 อุปาสิกา สุณฺณติ อิตฺถนฺนามา อุปาสิกา กาลกตา สฺวา ภควตา
 พุยากตา ตินฺณํ สลฺโฆชนานํ ปริกฺขยา รากโทสโมหานํ ตนฺนตฺตา
 สกทาคามินิ สกิทฺเว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา พุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสตีติ
 สฺวา โข ปนสฺสา ภคินิ สามํ ทิฏฺฐา วา โหติ อนุสฺสวสฺสุตา วา
 เอวํสีลา สฺวา ภคินิ อโหสิ อิติปี เอวํชฺชมา ฯเปฯ เอวंपญฺญา ...
 เอวੰวิหารินิ ... เอวံ วิมุตฺตา สฺวา ภคินิ อโหสิ อิติปีติ ฯ สฺวา
 ตสุสฺสา สหุชฌง สีลฌง สุตฌง จากฌง ปญณฌง อนุสสรนฺติ

ตถตตาย จิตฺตํ อุปัสฺสฺหริติ ฯ เอวมฺปิ โข อนุรฺรทฺธา อุปาสิกาย
 ผาสฺสูวิหาโร โหติ ฯ อิธานุรฺรทฺธา อุปาสิกา สุณฺนาติ อิตฺถนฺนามา
 อุปาสิกา กาลกตา สฺวา ภควตา พุยากตา ตินฺณํ สลฺยโลชนานํ
 ปริกฺขยา โสตาปนฺนา อวินิปาตชฺมมา นียตา สมฺโพธิปฺรายนาติ
 สฺวา โข ปนฺสฺสา ภคินี สํมํ ทิฏฺฐา วา โหติ อนุสฺสวสฺสุตา วา
 เอวํสีลา สฺวา ภคินี อโหสิ อิตฺธิปี เอวํชฺมมา สฺวา ภคินี อโหสิ
 อิตฺธิปี [๑] เอวํวหารินี สฺวา ภคินี อโหสิ อิตฺธิปี เอวํ วิมุตฺตา สฺวา
 ภคินี อโหสิ อิตฺธิปีติ ฯ สฺวา ตสฺสา สทฺธชฺชํ สีสฺลชฺชํ สุตฺตชฺชํ
 จาคฺชชํ ปณฺณชฺชํ อนุสฺสรนฺตี ตถตตาย จิตฺตํ อุปัสฺสฺหริติ ฯ
 เอวมฺปิ โข อนุรฺรทฺธา อุปาสิกาย ผาสฺสูวิหาโร โหติ ฯ อิติ โข
 อนุรฺรทฺธา ตถาคโตนฺน ชนฺนกุหนตฺถํ น ชนฺนลปนตฺถํ น ลากสฺกการสิโลกานิสฺสํตฺถํ
 น อิติ มํ ชโน ชานาตฺถติ สวเก อพฺภทฺตีเต ๒ กาลกเต
 อุปฺปตฺตีสฺสุ พุยากรโหติ อสฺสุ อมฺตฺร อุปฺปนฺโน ๓ อสฺสุ อมฺตฺร
 อุปฺปนฺโนติ ๓ ฯ สนฺนติ ๕ โข อนุรฺรทฺธา กุลฺปฺตฺตา สทฺธา โอปารเวทา
 โอปารปามฺชฺชา เต ตํ สุตฺวา ตถตตาย จิตฺตํ อุปัสฺสฺหริติ
 เตสนฺนํ อนุรฺรทฺธา โหติ ทิฆมฺรตฺตํ หิตาย สฺขายาติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อนุรฺรทฺโธ ภควโต
 ภาสิตํ อภินฺนุทฺตีติ ฯ

นพฺกปานสฺสฺตฺตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

#๑ ไป. ม. เอวंपณฺณา สฺวา ภคินี อโหสิ อิตฺธิปี ฯ ๒ ไป. อารภติ เต ฯ
 #๓-๕ ไป. ย. อุปฺปนฺโน ฯ ๕ ม. ย. สนฺนติ จ โข ฯ

โคตีสถานิสุตต์

[๒๐๓] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ
เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ฯ เตน โข ปน สมเยน โคตีสถานิ
นาม ภิกฺขุ อารญฺโกลิ ๑ ปทรสมาจาโร สงฺฆมชฺเฌ โอสโฏ โหติ
เคนจิเทว กรณีเยน ฯ

[๒๐๔] ตตฺร โข อายสฺมา สารีปฺตฺโต โคตีสถานิ นาม
ภิกฺขุ อารพฺภ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อารญฺเฌนาวุโส ภิกฺขุณา
สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหฺรณฺเตน สพฺรหฺมจาริสุ สคารเวณ ภวิตพฺพิ
สปรปฺติสฺเสน ฯ สเจ อาวุโส อารญฺโกลิ ภิกฺขุ สงฺฆคโต สงฺฆเ
วิหฺรณฺโต สพฺรหฺมจาริสุ อการโว โหติ อปรปฺติสฺโส ตสฺส ภวนฺติ
วตฺตาริ กิมฺปนิมสฺสายสฺมโต อารญฺเฌกสฺส เอกสฺสอารญฺเฌ
เสริวิหารเณ โข อยมายสฺมา สพฺรหฺมจาริสุ อการโว โหติ อปรปฺติสฺโสติ
ตสฺส ๒ ภวนฺติ วตฺตาริ ตสฺมา อารญฺเฌเคน ภิกฺขุณา
สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหฺรณฺเตน สพฺรหฺมจาริสุ สคารเวณ ภวิตพฺพิ
สปรปฺติสฺเสน ฯ

[๒๐๕] อารญฺเฌนาวุโส ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหฺรณฺเตน
อาสนกฺุสเลน ภวิตพฺพิ อิติ เถเร จ ภิกฺขุ นานุปชชฺช นิสิตฺสสามิ
นเว จ ภิกฺขุ น อาสเนน ปฎิพาหิตฺสามิติ ฯ สเจ อาวุโส
#๑ ไป. อารญฺโกลิ ฯ ๒ ย. อการโว อปรปฺติสฺโสติสฺส ฯ

อารญญโก ภิกฺขุ สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต น อาสนกฺสโล
โหติ ตสฺส ภาวนติ วตฺตารอ กิมฺปนินฺนสฺสายสฺมโต อารญญกสฺส
เอกสฺสารญเ เสริวิหารเรน โย อยมายสฺมา ๑ อภิสมาจาริกมฺปี
ชฺมมํ น ชานาตีติ ตสฺส ๒ ภาวนติ วตฺตารอ ตสฺมา อารญญเกน
ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน อาสนกฺสเลน ภวิตพฺพํ ๓ ฯ

[๒๐๖] อารญญเกนาวุโส ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
นาติกาลเณ คาโม ปวิสิตพฺโพ น ๓ ทิวา ปฏิกฺกมิตพฺพํ สเจ
อาวุโส อารญญโก ภิกฺขุ สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต อติกาลเณ
คามํ ปวิสติ ทิวา ปฏิกฺกมตีติ ๕ ตสฺส ภาวนติ วตฺตารอ กิมฺปนินฺนสฺสายสฺมโต
อารญญกสฺส เอกสฺสารญเ เสริวิหารเรน โย
อยมายสฺมา อติกาลเณ คามํ ปวิสติ ทิวา ปฏิกฺกมตีติ ตสฺส ๖
ภาวนติ วตฺตารอ ตสฺมา อารญญเกน ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ
วิหรนฺเตน นาติกาลเณ คาโม ปวิสิตพฺโพ น ๓ ทิวา ปฏิกฺกมิตพฺพํ ฯ

[๒๐๗] อารญญเกนาวุโส ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
#๑ อิตฺ ปรี อาสนกฺสโล น โหตีติ วจัน มรฺมมโปตฺถเก ทิสฺสตี ฯ ๒ ยฺ. ชานาตีติสฺส ฯ
#๓ อิตฺ ปรี อภิสมาจาริโกปี ชฺมโม ชานิตพฺโพ สเจ อาวุโส อารญญโก ภิกฺขุ ...
#อภิสมาจาริกมฺปี ชฺมมํ น ชานาติ ตสฺส ภาวนติ วตฺตารอ กิมฺปนินฺนสฺสายสฺมโต ... น
#ชานาตีติ ตสฺส ภาวนติ วตฺตารอ ตสฺมา อารญญเกน ภิกฺขุณา ... อภิสมาจาโร ชฺมโม
#ชานิตพฺโพติ วจัน มรฺมมโปตฺถเก ทิสฺสตี ฯ ๔-๗ โป. นาติทิวา ฯ ๕ ม. อิตฺสทฺโท
#นตฺถิ ฯ ๖ ยฺ. ปฏิกฺกมตีติสฺส ฯ

น ปุเรกตัม ปจฺจภคตัม กุเลสุ จาริตตัม อาปชฺชิตพฺพํ ฯ สเจ
อาวุโส อารญฺณโก ภิกฺขุ สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต ปุเรกตัม
ปจฺจภคตัม กุเลสุ จาริตตัม อาปชฺชติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตารो
อยนฺนุณิมสฺสายสฺมโต ๑ อารญฺณกสฺส เอกสฺสอารญฺเ เสริวิหารเ
วิหรโต วิกาเ จริยา พหุสฺสิกา ตเมนนํ สงฺฆคตมฺปิ สมฺมาจรตฺติ
ตสฺส ๒ ภวนฺติ วตฺตารो ตสฺมา อารญฺณเกน ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน
สงฺฆเ วิหรนฺเตน น ปุเรกตัม ปจฺจภคตัม กุเลสุ จาริตตัม
อาปชฺชิตพฺพํ ฯ

[๒๐๘] อารญฺณเกนาวุโส ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
อนุทฺเตน ภวิตพฺพํ อจฺปเลน ฯ สเจ อาวุโส อารญฺณโก ภิกฺขุ
สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต อุทฺธโต โหติ จปฺโล ตสฺส ภวนฺติ
วตฺตารो อิทนฺนุณิมสฺสายสฺมโต ๑ อารญฺณกสฺส เอกสฺสอารญฺเ
เสริวิหารเ วิหรโต อุทฺธจฺจํ จาปลยฺยํ พหุสฺสิกตํ ตเมนนํ สงฺฆคตํ
สมฺมาจรตฺติ ตสฺส ๒ ภวนฺติ วตฺตารो ตสฺมา อารญฺณเกน ภิกฺขุณา
สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน อนุทฺเตน ภวิตพฺพํ อจฺปเลน ฯ

[๒๐๙] อารญฺณเกนาวุโส ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
อมุขเรน ภวิตพฺพํ อวิกิณฺณวาเจน ฯ สเจ อาวุโส อารญฺณโก
ภิกฺขุ สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต มุขโร โหติ วิกิณฺณวาโจ
ตสฺส ภวนฺติ วตฺตารอ กิมฺปนนิมสฺสายสฺมโต อารญฺณกสฺส เอกสฺสอารญฺเ
เสริวิหารเ โย อยมายสฺมา มุขโร วิกิณฺณวาโจติ ตสฺส ๓

#๑ ไป. กิมฺปนนิมสฺสายสฺมโต ฯ ๒ ยู. สมฺมาจรตฺติตสฺส ฯ ๓ ยู. วิกิณฺณวาโจติตสฺส ฯ

ภวนฺติ วตฺตาริ ตสฺมา อารญฺเณน ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ
วิหรนฺเตน อมฺขเรน ภวิตพฺพิ อวิกิณฺณวาเจน ฯ

[๒๑๐] อารญฺเณนาวุโส ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
สฺวเจน ภวิตพฺพิ กลฺยาณมิตฺเตน ฯ สเจ อาวุโส อารญฺเณโก
ภิกฺขุ สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต ทพฺพโจ โหติ ปาปมิตฺโต ตสฺส
ภวนฺติ วตฺตาริ กิมนิมสฺสายสฺมโต อารญฺเณกสฺส เอกสฺสธารญฺเ
เสริวิหารเณ โย อยมายสฺมา ทพฺพโจ ปาปมิตฺโตติ ตสฺส ภวนฺติ
วตฺตาริ ตสฺมา อารญฺเณน ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
สฺวเจน ภวิตพฺพิ กลฺยาณมิตฺเตน ฯ

[๒๑๑] อารญฺเณนาวุโส ภิกฺขุณา อินฺทฺริเยสฺส กุตฺตทฺวารเณ
ภวิตพฺพิ ฯ สเจ อาวุโส อารญฺเณโก ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสฺส กุตฺตทฺวาริ
น โหติ ๑ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาริ กิมนิมสฺสายสฺมโต อารญฺเณกสฺส
เอกสฺสธารญฺเ เสริวิหารเณ โย อยมายสฺมา อินฺทฺริเยสฺส กุตฺตทฺวาริ
น โหตีติ ตสฺส ๒ ภวนฺติ วตฺตาริ ตสฺมา อารญฺเณน
ภิกฺขุณา อินฺทฺริเยสฺส กุตฺตทฺวารเณ ภวิตพฺพิ ฯ

[๒๑๒] อารญฺเณนาวุโส ภิกฺขุณา โภชเน มตฺตตฺถญฺญา ภวิตพฺพิ ฯ
สเจ อาวุโส ๓ อารญฺเณโก ภิกฺขุ โภชเน อมตฺตตฺถญฺญ โหติ
ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาริ กิมนิมสฺสายสฺมโต อารญฺเณกสฺส เอกสฺสธารญฺเ
เสริวิหารเณ โย อยมายสฺมา โภชเน อมตฺตตฺถญฺญ ๓ โหตีติ
ตสฺส ๕ ภวนฺติ วตฺตาริ ตสฺมา อารญฺเณน ภิกฺขุณา โภชเน
#๑ ยฺ. อกุตฺตทฺวาริ โหติ ฯ ๒ ยฺ. อกุตฺตทฺวาริตีสฺส ฯ ๓ ม. อาวุโสติ นคฺติ ฯ
#๔ ม. อมตฺตตฺถญฺญติ ฯ ๕ ยฺ. อมตฺตตฺถญฺญตีสฺส ฯ

มตตณณนา ภวิตพัพ ๑

[๒๑๓] อารณณเณนาวุโส ภิกขุณา ชาครียั อนุยตุเตน ภวิตพัพ ๑
สเจ อาวุโส อารณณโก ภิกขุ ชาครียั อนุยตุโต
โหติ ตสส ภวนติ วตตารโ ภิมปนนิมสสายสมโต อารณณกสส
เอกสสารณเณ เสริวิหาเรน โย อยมายสุมา ชาครียั อนุยตุโต
โหตีติ ๑ ตสส ภวนติ วตตารโ ตสุมา อารณณเณ ภิกขุณา
ชาครียั อนุยตุเตน ภวิตพัพ ๑

[๒๑๔] อารณณเณนาวุโส ภิกขุณา อารทฐวิริเยน ภวิตพัพ ๑
สเจ อาวุโส อารณณโก ภิกขุ กุสีโต โหติ ตสส ภวนติ
วตตารโ ภิมปนนิมสสายสมโต อารณณกสส เอกสสารณเณ
เสริวิหาเรน โย อยมายสุมา กุสีโต ๒ โหตีติ ตสส ภวนติ วตตารโ
ตสุมา อารณณเณ ภิกขุณา อารทฐวิริเยน ภวิตพัพ ๑

[๒๑๕] อารณณเณนาวุโส ภิกขุณา อุปปญจิตตตินา ภวิตพัพ ๑
สเจ อาวุโส อารณณโก ภิกขุ มุญจสสตี โหติ ตสส ภวนติ
วตตารโ ภิมปนนิมสสายสมโต อารณณกสส เอกสสารณเณ
เสริวิหาเรน โย อยมายสุมา มุญจสสตีติ ตสส ภวนติ วตตารโ
ตสุมา อารณณเณ ภิกขุณา อุปปญจิตตตินา ภวิตพัพ ๑

[๒๑๖] อารณณเณนาวุโส ภิกขุณา สมหิเตน ภวิตพัพ ๑
สเจ อาวุโส อารณณโก ภิกขุ อสมหิโต โหติ ตสส ภวนติ
วตตารโ ภิมปนนิมสสายสมโต อารณณกสส เอกสสารณเณ
#๑ ย. อนุยตุโตตีสส ๑ ๒ ม. กุสีโตติ ๑ ย. กุสีโตตีสส ๑

เสรีวิหารเณ โย อมายสมา อสมาหิตติ ตสฺส ๑ ภวนฺติ วตฺตารโ
ตสฺมา อารณฺณเณน ภิกฺขุณา สสมาหิตน ภวิตพฺพํ ฯ

[๒๑๗] อารณฺณเณนาวุโส ภิกฺขุณา ปณฺณวตา ภวิตพฺพํ ฯ
สเจ อาวุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ ทุปรฺปลฺโย โหติ ตสฺส ภวนฺติ
วตฺตารโ กิมฺปนินฺนสฺสายสมฺโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสสารณฺเณ
เสรีวิหารเณ โย อมายสมา ทุปรฺปลฺโยติ ตสฺส ๒ ภวนฺติ วตฺตารโ
ตสฺมา อารณฺณเณน ภิกฺขุณา ปณฺณวตา ภวิตพฺพํ ฯ

[๒๑๘] อารณฺณเณนาวุโส ภิกฺขุณา อภิธมฺเม อภิวินเย โยโค
กรณฺเณโย ฯ สนนฺตาวุโส อารณฺณกํ ภิกฺขุํ อภิธมฺเม อภิวินเย
ปณฺหํ ปุจฺฉิตาโร ฯ สเจ อาวุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ อภิธมฺเมณ
อภิวินเย ปณฺหํ ปุจฺฉโ จ น สมฺปายติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตารโ
กิมฺปนินฺนสฺสายสมฺโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสสารณฺเณ เสรีวิหารเณ โย
อมายสมา อภิธมฺเม อภิวินเย ปณฺหํ ปุจฺฉโ จ น สมฺปายตีติ
ตสฺส ๓ ภวนฺติ วตฺตารโ ตสฺมา อารณฺณเณน ภิกฺขุณา อภิธมฺเม
อภิวินเย โยโค กรณฺเณโย ฯ

[๒๑๙] อารณฺณเณนาวุโส ภิกฺขุณา เย เต สนนฺตา วิโมกฺขา
อติกฺกมฺม รุเป อารุปรฺปา ตตฺถ โยโค กรณฺเณโย ฯ สนนฺตาวุโส
อารณฺณกํ ภิกฺขุํ เย เต สนนฺตา วิโมกฺขา อติกฺกมฺม รุเป อารุปรฺปา
ตตฺถ [๔] ปุจฺฉิตาโร ฯ สเจ อาวุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ เย เต สนนฺตา
วิโมกฺขา อติกฺกมฺม รุเป อารุปรฺปา ตตฺถ ปณฺหํ ปุจฺฉโ จ น สมฺปายติ
#๑ ย. อสมาหิตตีสฺส ฯ ๒ ย. ทุปรฺปลฺโยติสฺส ฯ ๓ ย. สมฺปายตีติสฺส ฯ
#๔ ไป. ม. ย. ปณฺหํ ฯ

ตสฺส ๑ ภวนฺติ วตฺตารโ ภิมฺปนินฺนสฺสายสฺมโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสธารณฺเณ
เสริวิหารเณ โย อยฺมายสฺมา เย เต สนฺตฺตา วิโมกฺขา
อติกกมฺม รุเป อารุปฺปา ตตฺถ ปญฺหิ ปุณฺโณ น สมฺปายตีติ
ตสฺส ๒ ภวนฺติ วตฺตารโ ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุณาเยเต สนฺตฺตา
วิโมกฺขา อติกกมฺม รุเป อารุปฺปา ตตฺถ โยโค กรณฺนิโย ๑

[๒๒๐] อารณฺณเณวฺโส ภิกฺขุณา อุตฺตรินฺนุสฺสชฺมเม โยโค
กรณฺนิโย ๑ สนฺตฺตวฺโส อารณฺณกํ ภิกฺขุํ อุตฺตรินฺนุสฺสชฺมเม ปญฺหิ
ปฺจฺฉิตฺตารโ ๑ สเจ อวฺโส อารณฺณโก ภิกฺขุ อุตฺตรินฺนุสฺสชฺมเม
ปญฺหิ ปุณฺโณ น สมฺปายติ ตสฺส ๓ ภวนฺติ วตฺตารโ ภิมฺปนินฺนสฺสายสฺมโต
อารณฺณกสฺส เอกสฺสธารณฺเณ เสริวิหารเณ โย อยฺมายสฺมา
ยสฺสตฺถาย ปพฺพชฺชิตฺโต ตมตฺถิ ๓ น ชานาตีติ ตสฺส ๕ ภวนฺติ วตฺตารโ
ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุณา อุตฺตรินฺนุสฺสชฺมเม โยโค กรณฺนิโยติ ๑

[๒๒๑] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา มหาโมคฺคฺคฺลฺลาโน อายสฺมนฺตํ
สาริปฺตฺตํ เอตทวโจ อารณฺณเกเนว นฺ โข อวฺโส สาริปฺตฺต
ภิกฺขุณา อิม ฐมา สมาทาย วตฺติตฺตพฺพา อูทาทุ คามนฺตฺตวฺหารินาปีติ ๖ ๑
อารณฺณเกนปี โข อวฺโส โมคฺคฺคฺลฺลาน ภิกฺขุณา อิม
ฐมา สมาทาย วตฺติตฺตพฺพา ปเคว คามนฺตฺตวฺหารินาติ ๑

โคตฺติสฺसानิสฺสฺตํ นิฏฺฐิตํ นวํ ๑

#๑-๓ ย. สมฺปายตีสฺส ๑ ๒ ย. สมฺปายตีตีสฺส ๑ ๔ ย. ตํปตฺถิ ๑

#๕ ย. ชานาตีตีสฺส ๑ ๖ ม. อิตฺตทฺโท นตฺถิ ๑

กัฏฐาคิริสูตร

[๒๒๒] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา กาสีสุ จาริกัง
 จรติ มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สหุริ ๑ ตตฺร โข ภควา ภิกขุ
 อามนฺเตสิ อหัง โข ภิกขเว อญฺเฏเรว [๑] รตฺติโกชนา ๒ ภูณฺขามิ
 อญฺเฏเรว โข ปนํหัง ภิกขเว รตฺติโกชนา ภูณฺขมาโน อปฺปาพาทตฺถจ
 สณฺขานามิ อปฺปาตงฺกตฺถจ ลหุญฺจานญฺจ พฺลญฺจ
 ฆาสุวิหารญฺจ เอถ ๑ ตุมฺเหปิ ภิกขเว อญฺเฏเรว รตฺติโกชนา
 ภูณฺชต อญฺเฏเรว โข ปนํ ภิกขเว ตุมฺเหปิ รตฺติโกชนา ภูณฺขมานา
 อปฺปาพาทตฺถจ สณฺขานิสฺสธ อปฺปาตงฺกตฺถจ ลหุญฺจานญฺจ
 พฺลญฺจ ฆาสุวิหารญฺจจติ ๑ เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกขุ ภควโต
 ปจฺจสฺสโสสุ ๑

[๒๒๓] อถ โข ภควา กาสีสุ อนุปฺพุเพน จาริกัง จรมาโน
 เยน กัฏฐาคิริ นาม กาสินํ นิคโม ตทวสริ ๑ ตตฺร สฺสํ ภควา
 กัฏฐาคิริสฺมี วิหริติ กาสินํ นิคเม ๑ เตน โข ปนํ สมเณ
 อสฺสชิปฺปนพฺพุสฺสกา นาม ภิกขุ กัฏฐาคิริสฺมี อาวาสิกา โหนฺติ ๑
 อถ โข สมพฺพลา ภิกขุ เยน อสฺสชิปฺปนพฺพุสฺสกา ภิกขุ เตนฺอุปสงฺกมึสฺส
 อุปสงฺกมิตฺวา อสฺสชิปฺปนพฺพุสฺสเก ภิกขุ เอตทโวจํ ภควา
 โข อาวุโส อญฺเฏเรว รตฺติโกชนา ภูณฺชติ ภิกขุสงฺโฆ จ
 อญฺเฏเรว โข ปนํวุโส รตฺติโกชนา ภูณฺขมานา อปฺปาพาทตฺถจ
 #๑ ม. เอตฺถนฺตฺเร จสทฺโท ทิสฺสติ ๑ ๒ โป. ม. รตฺติโกชนนฺติ สพฺพตฺถ ทิสฺสติ ๑
 #๓ โป. เอวํ ๑

สยขานนติ อปฺปาทงฺกตณฺจ ลหฺภูจฺจณณฺจ พลณฺจ ฬาสฺสูหฺวารณฺจ
 เถถ ๑ ตฺมุเหปปี อวฺวโส อณฺณเตรว รตฺติโกชนา ภูณฺชถ อณฺณตฺร
 โข ปนาวฺวโส ตฺมุเหปปี รตฺติโกชนา ภูณฺชมานา อปฺปาทงฺกตณฺจ
 สยขานนฺตสฺส อปฺปาทงฺกตณฺจ ลหฺภูจฺจณณฺจ พลณฺจ ฬาสฺสูหฺวารณฺจจติ ฯ
 เอิวํ วุตฺเต อสฺสชฺปิณฺพพฺสุกา ภิกฺขุ เต ภิกฺขุ
 เอตทวโจ มยฺ โข อวฺวโส สายณฺเจว ภูณฺชาม ปาโต จ
 ทิวา จ วิกาเล เต มยฺ สายณฺเจว ภูณฺชมานา ปาโต จ
 ทิวา จ วิกาเล อปฺปาทงฺกตณฺจ สยขานนํ อปฺปาทงฺกตณฺจ
 ลหฺภูจฺจณณฺจ พลณฺจ ฬาสฺสูหฺวารณฺจ เต มยฺ ก็ สนฺทฺธิภูจฺจกั
 หิตฺวา กาลิกั อณฺฐาวิสฺสาม สายณฺเจว มยฺ ภูณฺชิสฺสาม ปาโต จ
 ทิวา จ วิกาเลติ ฯ

[๒๒๔] ยโต ๒ โข เต ภิกฺขุ นาสกฺขีสุ อสฺสชฺปิณฺพพฺสุเก
 ภิกฺขุ สยฺขณฺเปตฺตุ อถ เต ๓ ภิกฺขุ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมึสุ
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสึทึสุ ฯ เอกมณฺตํ
 นิสินฺนา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ อธิ มยฺ ภนฺเต
 เยน อสฺสชฺปิณฺพพฺสุกา ภิกฺขุ เตนฺอุปสงฺกมิมฺหา ๓ อุปสงฺกมิตฺวา
 อสฺสชฺปิณฺพพฺสุเก ภิกฺขุ เอตทวโจมฺหา ๕ ภควา โข อวฺวโส
 อณฺณเตรว รตฺติโกชนา ภูณฺชติ ภิกฺขุสงฺโฆ จ อณฺณตฺร โข
 ปนาวฺวโส รตฺติโกชนา ภูณฺชมานา อปฺปาทงฺกตณฺจ สยขานนฺติ
 อปฺปาทงฺกตณฺจ ลหฺภูจฺจณณฺจ พลณฺจ ฬาสฺสูหฺวารณฺจ เถถ ตฺมุเหปปี
 #๑ ไป. เอิวํ ฯ ๒ ม. ยโต จ โข ฯ ๓ ม. ย. เต ภิกฺขุติ นตฺถิ ฯ ๔ ม. ย. ...
 #อุปสงฺกมิมฺหา ฯ ๕ ม. ย. อวโจมฺหา ฯ

อาวุโส อญฺญเตรว รตฺติโกชฺนา ภูถชถ อญฺญตฺร โข ปนาวุโส
ตุเมหิปี รตฺติโกชฺนา ภูถชฺมานา อปฺปาพาทตฺถจ สลฺยชานิสฺสถ
อปฺปาตงฺกตฺถจ ลหฺภูจฺจานตฺถจ พฺลตฺถจ ฬาสฺสูวิหารตฺถจติ เอว
วุตฺเต ฆนฺเต ๑ อสฺสชฺปนฺนพฺพสุกา ภิกฺขุ อเมห เอตทโวจฺจ มย
โฆ อาวุโส สยญฺเจว ภูถชฺชาม ปาโต จ ทิวา จ วิกาเล เต
มย สยญฺเจว ภูถชฺชามา ปาโต จ ทิวา จ วิกาเล
อปฺปาพาทตฺถจ สลฺยชานาม อปฺปาตงฺกตฺถจ ลหฺภูจฺจานตฺถจ พฺลตฺถจ
ฬาสฺสูวิหารตฺถจ เต มย ก็ สนฺทิกฺกจิกฺกํ หิตฺวา กาลิกํ อญฺชวิสฺสสาม
สยญฺเจว มย ภูถชฺชิสฺสสาม ปาโต จ ทิวา จ วิกาเลติ ยโต
โฆ มย ฆนฺเต นาสกฺขิมฺหา ๒ อสฺสชฺปนฺนพฺพสุเก ภิกฺขุ สลฺยชวาเปตฺติ
อถ มย เอตมตฺถํ ภควโต อาโรเจมาติ ฯ อถ โฆ ภควา
อญฺญตฺริ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ ภิกฺขุ มม วจเนน อสฺสชฺปนฺนพฺพสุเก
ภิกฺขุ อามนฺเตหิ สตฺถายสฺมณฺเต อามนฺเตตฺติติ ฯ เอว
ฆนฺเตติ โฆ โส ภิกฺขุ ภควโต ปฏฺฐิสฺสุตฺวา เยน อสฺสชฺปนฺนพฺพสุกา
ภิกฺขุ เตนฺอุปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมิตฺวา อสฺสชฺปนฺนพฺพสุเก ภิกฺขุ
เอตทโวจ สตฺถายสฺมณฺเต อามนฺเตตฺติติ ๓ ฯ เอวมาวุโสติ โฆ
อสฺสชฺปนฺนพฺพสุกา ภิกฺขุ ตสฺส ภิกฺขุโน ปฏฺฐิสฺสุตฺวา เยน ภควา
เตนฺอุปสงฺกมฺมฺสิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺติ
นินฺสีทิสฺสุ ฯ เอกมฺนตฺติ นินฺสีเน โฆ อสฺสชฺปนฺนพฺพสุเก ภิกฺขุ ภควา
เอตทโวจ สจฺจํ กิร ภิกฺขเว สมฺพหฺลตา ภิกฺขุ ตฺเมห อุปสงฺกมิตฺวา
#๑ ม. อยฺ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒ ม. ยฺ. นาสกฺขิมฺหา ฯ ๓. ม. อามนฺเตตฺติติ ฯ

เอตทโวจฺ ภาควา โข อาวุโส อณฺเฏรว รตฺติโกชฺนา
 ภูณฺชติ ภิกฺขุสงฺโฆ จ อณฺเฏร โข ปนาวุโส รตฺติโกชฺนา
 ภูณฺชมานา อปฺปาพาทตฺถจ สลฺชานนฺติ อปฺปาตงฺกตฺถจ ลหฺภูจฺจานณฺจ
 พลณฺจ ผาสฺสูหารณฺจ เอถ ๑ ตฺเมหฺปี อาวุโส อณฺเฏรว
 รตฺติโกชฺนา ภูณฺชถ อณฺเฏร โข ปนาวุโส ตฺเมหฺปี รตฺติโกชฺนา
 ภูณฺชมานา อปฺปาพาทตฺถจ สลฺชานิสฺสถ อปฺปาตงฺกตฺถจ
 ลหฺภูจฺจานณฺจ พลณฺจ ผาสฺสูหารณฺจจติ เอวํ วุตฺเต กิร ๒ ภิกฺขเว
 ตฺเมหฺ เต ภิกฺขุ เอวํ อวจฺจตุถ มยฺ โข ปนาวุโส สายณฺเจว
 ภูณฺชาม ปาโต จ ทิวา จ วิกาเล เต มยฺ สายณฺเจว ภูณฺชมานา
 ปาโต จ ทิวา จ วิกาเล อปฺปาพาทตฺถจ สลฺชานาม
 อปฺปาตงฺกตฺถจ ลหฺภูจฺจานณฺจ พลณฺจ ผาสฺสูหารณฺจ เต
 มยฺ ก็ สนฺทิกฺกํ หิตฺวา กาลิกํ อนุชฺาวิสุตฺตมํ สายณฺเจว มยฺ
 ภูณฺชิสฺสํ ปาโต จ ทิวา จ วิกาเลติ ฯ เอวํ ภาณฺเต ฯ

[๒๒๕] กิณฺนุ เม ตฺเมหฺ ภิกฺขเว เอวํ ฐมฺมํ เทสิตฺถ อชานาถ
 ยงฺกิลฺลจายฺ ปุริสฺปุคฺคโล ปฏฺฐิสฺสเวเทติ สฺขํ วา ทฺกขํ วา อทฺกขมฺสฺขํ
 วา ตสฺส อกฺุสลา ฐมฺมา ปรีหายนฺติ กุสลา ฐมฺมา
 อภิวทฺถนฺตฺติติ ฯ โน เหตํ ภาณฺเต ฯ นนฺ เม ตฺเมหฺ ภิกฺขเว
 เอวํ ฐมฺมํ เทสิตฺถ อชานาถ อีเชกฺจจฺจสฺส เอวรूपํ สฺขํ เวทณฺ
 เวทียโต อกฺุสลา ฐมฺมา อภิวทฺถนฺตฺติ กุสลา ฐมฺมา ปรีหายนฺติ
 อีช ปเนกฺจจฺจสฺส เอวรूपํ สฺขํ เวทณฺ เวทียโต อกฺุสลา ฐมฺมา
 #๑ ไป. เอวํ ฯ ๒ ม. ก็ นุ ภิกฺขเว ฯ

ปริหานนฺตฺติ กุสลา ฐมฺมา อภิวทฺตฺตฺติ อีเชกจฺจสฺส เอรูปํ
ทฺทํ เวทํ เวทียโต อกุสลา ฐมฺมา อภิวทฺตฺตฺติ กุสลา ฐมฺมา
ปริหานนฺตฺติ อีช ปเนกจฺจสฺส เอรูปํ ทฺทํ เวทํ เวทียโต
อกุสลา ฐมฺมา ปริหานนฺตฺติ กุสลา ฐมฺมา อภิวทฺตฺตฺติ อีเชกจฺจสฺส
เออรูปํ อทฺทขมสฺสํ เวทํ เวทียโต อกุสลา ฐมฺมา
อภิวทฺตฺตฺติ กุสลา ฐมฺมา ปริหานนฺตฺติ อีช ปเนกจฺจสฺส เอรูปํ
อทฺทขมสฺสํ เวทํ เวทียโต อกุสลา ฐมฺมา ปริหานนฺตฺติ กุสลา
ฐมฺมา อภิวทฺตฺตฺติ ๑ เหวํ ภาตฺเต ๑

[๒๒๖] สาธุ ภิกฺขเว มยา เจตํ ภิกฺขเว อณฺเฑตํ อภวิสฺส
อทิฏฺฐํ อวิทิตํ อสจฺฉิกตํ อสุตฺตํ ๑ ปญฺญา ย อีเชกจฺจสฺส เอรูปํ
สฺสํ เวทํ เวทียโต อกุสลา ฐมฺมา อภิวทฺตฺตฺติ กุสลา ฐมฺมา
ปริหานนฺตฺติ เหวมํ ๒ อชานนฺโต เอรูปํ สฺสํ เวทํ ปชฺหาตฺติ
วทฺทํ อปี นุ เม เจตํ ภิกฺขเว เอรูปํ อภวิสฺส ๑ โน
เหตํ ภาตฺเต ๑ ยสฺมา จ โข เจตํ ภิกฺขเว มยา ฅาตํ
ทิฏฺฐํ วิทิตํ สจฺฉิกตํ สุตฺตํ ปญฺญา ย อีเชกจฺจสฺส เอรูปํ สฺสํ
เวทํ เวทียโต อกุสลา ฐมฺมา อภิวทฺตฺตฺติ กุสลา ฐมฺมา
ปริหานนฺตฺติ ตสฺมา เหวมํ สฺสํ เวทํ ปชฺหาตฺติ วทามิ ๑
มยา เจตํ ภิกฺขเว อณฺเฑตํ อภวิสฺส อทิฏฺฐํ อวิทิตํ อสจฺฉิกตํ
อสุตฺตํ ปญฺญา ย อีเชกจฺจสฺส เอรูปํ สฺสํ เวทํ เวทียโต
#๑ สฺ. ย. สุตฺตํ ๑ ๒ โป. ม. เหวมํ ๑ ๓ ย. ปฏฺฐึปํ ๑

อกุสลา ฌมฺมา ปรีหานฺตติ กุสลา ฌมฺมา อภิวทฺถนฺตตีติ เอวมหํ
อชานนฺโต เอวรูปํ สุกฺขํ เวทนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรธาติ วทฺเยยฺย
อปี นฺ ๑ เม เอตํ ภิกฺขเว ปฏฺฐีรूपํ อภวิสฺสาติ ฯ โน เหนฺติ ฆนฺเต ฯ
ยสฺมา จ โข เอตํ ภิกฺขเว มยา ฌาตํ ทิฏฺฐัง วิทิตํ สจฺฉนิกตํ
มุสฺสิตํ ปณฺณาย อิธกจฺจสฺส เอวรูปํ สุกฺขํ เวทนํ เวทียโต อกุสลา
ฌมฺมา ปรีหานฺตติ กุสลา ฌมฺมา อภิวทฺถนฺตตีติ ตสฺมาหํ เอวรูปํ
सुकฺขํ เวทนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรธาติ วทามิ ฯ

[๒๒๗] มยา เจตํ ภิกฺขเว อณฺเฑาตํ อภวิสฺส อทิฏฺฐัง อวิทิตํ
อสจฺฉนิกตํ อมุสฺสิตํ ปณฺณาย อิธกจฺจสฺส เอวรูปํ สุกฺขํ เวทนํ
เวทียโต อกุสลา ฌมฺมา อภิวทฺถนฺตติ กุสลา ฌมฺมา ปรีหานฺตตีติ
เอวมหํ อชานนฺโต เอวรูปํ สุกฺขํ เวทนํ ปชฺชธาติ วทฺเยยฺย อปี
นฺ เม เอตํ ภิกฺขเว ปฏฺฐีรूपํ อภวิสฺสาติ ฯ โน เหนฺติ ฆนฺเต ฯ
ยสฺมา จ โข เอตํ ภิกฺขเว มยา ฌาตํ ทิฏฺฐัง วิทิตํ สจฺฉนิกตํ มุสฺสิตํ
ปณฺณาย อิธกจฺจสฺส เอวรูปํ สุกฺขํ ๒ เวทนํ เวทียโต อกุสลา ฌมฺมา
อภิวทฺถนฺตติ กุสลา ฌมฺมา ปรีหานฺตตีติ ตสฺมาหํ เอวรูปํ สุกฺขํ
เวทนํ ปชฺชธาติ วทามิ ฯ มยา เจตํ ภิกฺขเว อณฺเฑาตํ อภวิสฺส
อทิฏฺฐัง อวิทิตํ อสจฺฉนิกตํ อมุสฺสิตํ ปณฺณาย อิธกจฺจสฺส เอวรูปํ
सुकฺขํ เวทนํ เวทียโต อกุสลา ฌมฺมา ปรีหานฺตติ กุสลา ฌมฺมา
อภิวทฺถนฺตตีติ เอวมหํ อชานนฺโต เอวรูปํ สุกฺขํ เวทนํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรธาติ วทฺเยยฺย อปี นฺ เม เอตํ ภิกฺขเว ปฏฺฐีรूपํ

#๑ ม. นฺ โข ฯ ๒ ยฺ. อทุกขมสฺสุํ ฯ

อภิวิสสาติ ฯ โน เหน้ ภูนเต ฯ ยสุมา จ โข เอตํ ภิกขเว
มยา ฌาตํ ทิฏฐัง วิทิตํ สจฺจนิกตํ ฌุสสิตํ ปญฺญา ย อิธกจฺจสฺส
เอวรูปํ ทุกฺขํ เวทนํ เวทียโต อกฺุสลา ฌมฺมา ปริหาณนฺติ กุสลา
ฌมฺมา อภิวาฏฺณนฺตฺติ ตสฺมาหํ เอวรูปํ ทุกฺขํ เวทนํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรธาติ วทามิ ฯ

[๒๒๘] มยา เจตํ ภิกขเว อญฺญาตํ อภิวิสฺส อทิฏฐัง อวิทิตํ
อสจฺจนิกตํ อฌุสสิตํ ปญฺญา ย อิธกจฺจสฺส เอวรูปํ อทุกฺขมฺสุขํ
เวทนํ เวทียโต อกฺุสลา ฌมฺมา อภิวาฏฺณนฺติ กุสลา ฌมฺมา
ปริหาณนฺตฺติ เอวมหํ อชานนฺโต เอวรูปํ อทุกฺขมฺสุขํ เวทนํ
ปชฺหธาติ วทเยยํ อปี นฺ เม เอตํ ภิกขเว ปฏฺฐีรูปํ อภิวิสฺสาติ ฯ
โน เหน้ ภูนเต ฯ ยสุมา จ โข เอตํ ภิกขเว มยา ฌาตํ
ทิฏฐัง วิทิตํ สจฺจนิกตํ ฌุสสิตํ ปญฺญา ย อิธกจฺจสฺส เอวรูปํ อทุกฺขมฺสุขํ
เวทนํ เวทียโต อกฺุสลา ฌมฺมา อภิวาฏฺณนฺติ กุสลา ฌมฺมา
ปริหาณนฺตฺติ ตสฺมาหํ เอวรูปํ อทุกฺขมฺสุขํ เวทนํ ปชฺหธาติ
วทามิ ฯ มยา เจตํ ภิกขเว อญฺญาตํ อภิวิสฺส อทิฏฐัง อวิทิตํ
อสจฺจนิกตํ อฌุสสิตํ ปญฺญา ย อิธกจฺจสฺส เอวรูปํ อทุกฺขมฺสุขํ เวทนํ
เวทียโต อกฺุสลา ฌมฺมา ปริหาณนฺติ กุสลา ฌมฺมา อภิวาฏฺณนฺตฺติ
เอวมหํ อชานนฺโต เอวรูปํ อทุกฺขมฺสุขํ เวทนํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรธาติ วทเยยํ อปี นฺ เม เอตํ ภิกขเว ปฏฺฐีรูปํ อภิวิสฺสาติ ฯ
โน เหน้ ภูนเต ฯ ยสุมา จ โข เอตํ ภิกขเว มยา ฌาตํ

ทิกฺขุ วิทิตฺ สจฺฉิกตฺ ผุสฺสิตฺ ปณฺณาย อีเชกจฺจสฺส เอวรูปํ อทุกฺขมสุขํ
เวทนี เวทียโต อกุสลา ฌมฺมา ปริหายนฺติ กุสลา ฌมฺมา
อภิวทฺตฺนตฺตีติ ตสฺมาหิ เอวรูปํ อทุกฺขมสุขํ เวทนี อุปสมฺปชฺช
วิหฺรธาติ วทามิ ฯ

[๒๒๕] นานํ ภิกฺขเว สพฺเพสฺสเยว ภิกฺขุณฺโณ อุปฺปมาเทน ฌรณียนฺติ
วทามิ น ๑ ปนาหิ ภิกฺขเว สพฺเพสฺสเยว ภิกฺขุณฺโณ น อุปฺปมาเทน
ฌรณียนฺติ วทามิ ฯ เย เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหนฺโต จินฺนสวา
วุสฺสิตฺวานโต กตฺตฌรณียา โอิหิตถารธา อนฺุปลฺตฺตสทฺตธา ปริกฺขจฺฉินฺนภวสฺสโลชฺณา
สมฺมทลฺลนา วิมฺุตตา ตถารูปานานํ ภิกฺขเว ภิกฺขุณฺโณ
น อุปฺปมาเทน ฌรณียนฺติ วทามิ ตํ กิสฺส เหตุ กตฺนเตสฺส
อุปฺปมาเทน อภพฺพา เต ปมชฺชิตฺตุํ ฯ เย จ โข เต
ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสชา อุปฺปตฺตมานสา อนฺุตฺตรํ โยคกฺขเมมฺปิ ปตฺถยมาณา
วิหฺรนฺติ ตถารูปานานํ ภิกฺขเว ภิกฺขุณฺโณ อุปฺปมาเทน
ฌรณียนฺติ วทามิ ตํ กิสฺส เหตุ อุปฺเปวนาม อิมเ อายสฺมนฺุโต
อนฺุโลมิกานิ เสนาสฺนานิ ปฏฺิเสวมาณา กลฺยาณมิตฺเต ฆชฺมานา
อินฺุทฺริยานิ สมฺนฺุณานยมาณา ยสฺสตฺถาย กุลฺปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา
อนการิยํ ปพฺพชฺชนฺุติ ตทฺนฺุตฺตรํ พฺุรหฺมจฺริยปริโยสานํ
ทิกฺขุจฺเว ฌมฺเม สยํ อภินฺุณา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยฺนฺุติ ฯ
อิมํ โข อหิ ภิกฺขเว อิมสฺสิ ภิกฺขุณฺโณ อุปฺปมาทผลํ สมฺปสฺสมาโน
อุปฺปมาเทน ฌรณียนฺติ วทามิ ฯ

#๑ ม. น ปนาหิ ... วทามิติ อิมเ ปาธา น ทิสฺสนฺุติ ฯ

[๒๓๐] สตุติเม ภิกขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชชมานา โลกสฺมี
กตเม สตุต อุกฺโตภาควิมุตฺโต ปญฺญาวิมุตฺโต กายสกุขี ทิฏฺฐิปปตฺโต
สทฺธาวิมุตฺโต ฌมฺมานุสารี สทฺธานุสารี ฯ

[๒๓๑] กตโม จ ๑ ภิกขเว ปุคฺคโล อุกฺโตภาควิมุตฺโต อิท
ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เย เต สนฺตา วิโมกฺขา อติกฺกมฺม
รูปे อารุปฺปา เต กาเยน ผุสฺสิตฺวา ๒ วิหฺรติ ปญฺญา ย จสฺส
ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ อโย วุจฺจติ ภิกขเว ปุคฺคโล
อุกฺโตภาควิมุตฺโต ฯ อิมสฺส โข อหํ ภิกขเว ภิกฺขุโน น อปฺปมาเทน
กรณียนฺติ วทามิ ตํ กิสฺส เหตุ กตฺตสฺส อปฺปมาเทน
อกพฺโพ โส ปมชฺชิตฺตุํ ฯ

[๒๓๒] กตโม จ ภิกขเว ปุคฺคโล ปญฺญาวิมุตฺโต อิท
ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เย เต สนฺตา วิโมกฺขา อติกฺกมฺม
รูปे อารุปฺปา เต น ๓ กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหฺรติ ปญฺญา ย จสฺส
ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ อโย วุจฺจติ ภิกขเว ปุคฺคโล
ปญฺญาวิมุตฺโต ฯ อิมสฺสปี โข อหํ ภิกขเว ภิกฺขุโน น ๓ อปฺปมาเทน
กรณียนฺติ วทามิ ตํ กิสฺส เหตุ กตฺตสฺส อปฺปมาเทน
อกพฺโพ โส ปมชฺชิตฺตุํ ฯ

[๒๓๓] กตโม จ ภิกขเว ปุคฺคโล กายสกุขี อิท ภิกขเว
เอกจฺโจ ปุคฺคโล เย เต สนฺตา วิโมกฺขา อติกฺกมฺม รูปे
#๑ โป. จสทฺโท นตฺติ ฯ ๒ ย. ส. สตุตฺวาเรสุ ผุสฺสิตฺวาติ ปาโร ทิสฺสติ ฯ
#๓ โป. นกาโร นตฺติ ฯ ๔ ม. นกาโร นตฺติ ฯ

อารุปฺปา เต กาเยน พุสฺสิตฺวา วิหฺรติ ปญฺญา ยจฺจ ส ทิสฺวา
เอกฺกเจ อาสวา ปริกฺขิณา โหนฺติ อํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปุคฺคโล
กายสฺสทฺธิ ฯ อิมสฺส โข อหํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อปฺปมาเทน
กรณียนฺติ วทามิ ตํ กิสฺส เหตุ อปฺเปวนาม อยมายสุมา
อนุโลมิกานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิสฺวมาโน กลฺยาณมิตฺเต ภาชมาโน
อินฺทฺริยานิ สมนฺนายนมาโน ยสฺสตุถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว
อการสุมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตรํ พุรฺหมจฺริยปริโยสานํ
ทิกฺกุเจว ชมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อฺปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ
อิมํ โข อหํ ภิกฺขเว อิมสฺส ภิกฺขุโน อปฺปมาทผลํ สมฺปสฺสมาโน
อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ฯ

[๒๓๔] กตโม จ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ทิกฺกุจิปฺตฺโต ๑ อธิ ภิกฺขเว
เอกฺกเจ ปุคฺคโล เย เต สนฺตา วิโมกฺขา อติกมฺม รุเป
อารุปฺปา เต น ๒ กาเยน พุสฺสิตฺวา วิหฺรติ ปญฺญา ยจฺจ ส
ทิสฺวา เอกฺกเจ อาสวา ปริกฺขิณา โหนฺติ ตถาคตฺตฺปเวทิตา
ยจฺจ ชมฺมา ปญฺญา วอทิกฺกุจา โหนฺติ วอจฺริตา อํ วุจฺจติ
ภิกฺขเว ปุคฺคโล ทิกฺกุจิปฺตฺโต ฯ อิมสฺสปี โข อหํ ภิกฺขเว
ภิกฺขุโน อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ตํ กิสฺส เหตุ
อปฺเปวนาม อยมายสุมา อนุโลมิกานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิสฺวมาโน
กลฺยาณมิตฺเต ภาชมาโน อินฺทฺริยานิ สมนฺนายนมาโน ยสฺสตุถาย
กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสุมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตรํ
#๑ อณฺณตฺถ ทิกฺกุจิปฺตฺโตติปิ ทิสฺสติ ฯ ๒ โป. นกาโร นตฺถิ ฯ

พฺรหฺมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉนิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ อิมํ โข อหํ ภิกฺขเว อิมสฺส ภิกฺขุโน
อปฺปมาทผลํ สมฺปสฺสมานโน อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ฯ

[๒๓๕] กตโม จ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สทฺธาวิมฺตโต อิท
ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เย เต สนฺตา วิโมกฺขา อติกฺกมฺม
รูปे อารุปฺปา เต น ๑ กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหฺรติ ปญฺญา ยจฺส
ทิสฺวา เอกจฺเจ อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ ตถาคเต จสฺส
สทฺธา นินฺวิจฺจา โหติ มฺลชาตา ปตฺติจฺจिता อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว
ปุคฺคโล สทฺธาวิมฺตโต ฯ อิมสฺสปี โข อหํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน
อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ตํ กิสฺส เหตุ อปฺเปวนาม
อยมายสฺมา อนุโลมิกานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐเสวมาโน กลฺยาณมิตฺเต
ภขมาโน อินฺทฺริยานิ สมฺนฺนานยมาโน ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว
อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตริ พฺรหฺมจฺริยปริโยสานํ
ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหเรยฺยาติ ฯ อิมํ โข อหํ ภิกฺขเว อิมสฺส ภิกฺขุโน อปฺปมาทผลํ
สมฺปสฺสมานโน อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ฯ

[๒๓๖] กตโม จ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ฌมฺมานุสาริ อิท ภิกฺขเว
เอกจฺโจ ปุคฺคโล เย เต สนฺตา วิโมกฺขา อติกฺกมฺม รูปे
อารุปฺปา เต น ๒ กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหฺรติ ปญฺญา ยจฺส
ทิสฺวา เอกจฺเจ ๓ อาสวา ปริกฺขีณา ๓ โหนฺติ ตถาคตฺปเวทิตา
#๑-๒ โป. ม. นกาโร นตฺติ ฯ ๓ ย. เอกจฺเจติ ปาโจ นตฺติ ฯ ๔ ย. อปริกฺขีณา ฯ

จสฺส ฐมา ปญฺญา มตฺตโส นิชฌานํ ขมนฺติ อปฺยจสฺส
อิม ฐมา โหนฺติ เสยฺยถิํ สทฺธินฺทฺริยํ วิริยนฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ
สมาธินฺทฺริยํ ปญฺณินฺทฺริยํ อํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ฐมานุสาริ ๑
อิมสฺสปี โข อหํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อปฺปมาเทน
กรณียนฺติ วทามิ ตํ กิสฺส เหตุ อปฺเปวนาม อยมายสุมา
อนฺุโลมิกานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐเสวมาโน กุลยาณมิตฺเต ภาฆมาโน
อินฺทฺริยานิ สมนฺุณานยมาโน ยสฺสตถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว
อการสุมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตริ พฺรหฺมจริยปริโยสานํ
ทิกฺกุเจว ฐมเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อฺปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ๑
อิมํ โข อหํ ภิกฺขเว อิมสฺส ภิกฺขุโน อปฺปมาทผลํ สมฺปสฺสมาโน
อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ๑

[๒๓๗] กตโม จ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สทฺธานุสาริ อิทฺ ภิกฺขเว
เอกจฺโจ ปุคฺคโล เย เต สนฺตา วิโมกฺขา อติกมฺม รฺูป
อารุปฺปา เต น ๑ กาเยน สฺสุติตฺวา วิหฺรติ ปญฺญา ยจฺส
ทิสฺวา เอกจฺเจ อาสวา ปริกฺชีณา โหนฺติ ตถาคเต จสฺส
สทฺฐามตฺตํ โหติ เปมมตฺตํ อปฺยจสฺส อิม ฐมา โหนฺติ
เสยฺยถิํ สทฺธินฺทฺริยํ วิริยนฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺณินฺทฺริยํ
อํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สทฺธานุสาริ ๑ อิมสฺสปี
โข อหํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ตํ
กิสฺส เหตุ อปฺเปวนาม อยมายสุมา อนฺุโลมิกานิ เสนาสนานิ
#๑ โป. นกาโร นตฺถิ ๑

ปฏิเสวมาโน กลุยาณमितเต ภาชมาโน อินุทริยานิ สมนุนานยมาโน
ยสฺสตุถาย กุลปฺตุตา สมนฺนทเว อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชนฺติ
ตทฺนตฺตรํ พุรฺหมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ อิมํ โข อหํ ภิกฺขเว อิมสฺส
ภิกฺขุโน อุปฺปมาทผลํ สมนฺปสฺสมาโน อุปฺปมาเทน กรณิยนฺติ วทามิ ฯ

[๒๓๘] นานํ ภิกฺขเว อาทิกเนว อณฺวารารณํ วทามิ อปิง
ภิกฺขเว อนฺนุปฺพฬสฺสิกฺขา อนฺนุปฺพฬกิริยา อนฺนุปฺพฬปฏฺฐิปาธา อณฺวารารณา
โหติ ฯ กถณฺจ ภิกฺขเว อนฺนุปฺพฬสฺสิกฺขา อนฺนุปฺพฬกิริยา อนฺนุปฺพฬปฏฺฐิปาธา
อณฺวารารณา โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว สทฺธชาธาโต อุปฺสงฺกมฺติ
อุปฺสงฺกมฺนฺโต ปยฺรูปาสฺติ ปยฺรูปาสนฺโต โสตํ โอทหฺติ
โอหิตฺโสโต ฌมฺมํ สฺสณฺนาติ สฺสตุวา ฌมฺมํ ๑ ชาเรติ ฐตฺถานํ ๒ ฌมฺมานํ
อตุถํ อุปฺปริกฺขติ อตุถํ อุปฺปริกฺขโต ฌมฺมา นิชฺฌานํ ขมฺนฺติ
ฌมฺมนิชฺฌานกฺขนฺติยา ๓ สฺติ ฉนฺโท ชายติ ฉนฺทชาธาโต อฺสฺสสฺสทฺติ
อฺสฺสสฺสทฺตฺวา ๓ ตฺสเลติ ตฺสยิตฺตฺวา ปทฺทติ ปทฺทิตฺตฺโต สฺมาโน กาเยน
เจว ปรมํ สจฺจํ สจฺฉนิกโรติ ปณฺญาเย จ นํ อตีวิชฺฌ ปสฺสฺสติ ฯ
สาปี นาม ภิกฺขเว สทฺธธา นาโหสิ ตมฺปิ นาม ภิกฺขเว
อุปฺสงฺกมฺนํ นาโหสิ สาปี นาม ภิกฺขเว ปยฺรูปาสนา นาโหสิ
ตมฺปิ นาม ภิกฺขเว โสตาวธานํ นาโหสิ ตมฺปิ นาม ภิกฺขเว
ฌมฺมสฺสวณํ นาโหสิ สาปี นาม ภิกฺขเว ฌมฺมธารณา นาโหสิ
สาปี นาม ภิกฺขเว อตุถูปฺปริกฺขตา ๕ นาโหสิ สาปี นาม ภิกฺขเว
#๑ ม. ฌมฺเมสฺสุ ฯ ๒ ม. ฐตฺถานํ ฯ ๓ ม. ฌมฺมานิขฺ... ฯ ๔ ม. อฺสฺสสาเหตุวา ฯ
#๕ ย. อตุถูปฺปริกฺขา ฯ

ธมมนิชฌานกฺขนฺติ นาโหสิ โสปี นาม ภิกฺขเว จฺนุโท นาโหสิ
โสปี นาม ภิกฺขเว อุตฺตาโห นาโหสิ ตาปี นาม ภิกฺขเว ตฺถนา
นาโหสิ ตมฺปิ นาม ภิกฺขเว ปธานํ นาโหสิ วิปฺปฏิปนฺนาตฺถ ๑
ภิกฺขเว มิจฺฉาปฏิปนฺนาตฺถ ๒ ภิกฺขเว กิวดุเรวิเม ภิกฺขเว โมฆปุริสา
อปกฺกนฺตา อิมสฺมา ธมฺมวินยา ฯ

[๒๓๕] อตฺถิ ภิกฺขเว จตฺตปฺปทํ เวยฺยาकरणํ ยสฺสทฺธิฏฺฐสฺส
วิญญู ปุริโส นจิริสฺเสว ปณฺธาย อตฺถํ อาชานนฺนํ อุตฺทิสฺสํ ๓
โว ภิกฺขเว อาชานิสฺสํ เมตฺตํ ฯ เก จ มยฺ ภนฺเต เก จ
ธมฺมสฺส อณฺดาโรติ ฯ โยปี โส ภิกฺขเว สตฺถา อามิสฺสรุโก ๓
อามิสฺสทาโย อามิสฺสํ สํสฺสํ วิหริติ ตสฺสปายํ เอวรूपิ
ปโณปนฺนวิธา ๕ น อฺเปติ เอวณฺจ โน อสฺส อถ นํ กรยฺยาม
น จ โน เอวมสฺส น นํ กรยฺยามาติ ฯ กิมฺปน ภิกฺขเว ยํ
ตถาคโต สพฺพโส อามิสฺสํ วิสฺสํ วิหริติ สทฺธสฺส ภิกฺขเว
สาวกสฺส สตฺถุ สาสเน ปรีโยคยฺห ๖ วตฺตโต อยมนฺนํ ๗ โหติ
สตฺถา ภควา สาวโกหฺมสฺมิ ๘ ชานาติ ภควา นาหิ ชานามิติ ฯ
สทฺธสฺส ภิกฺขเว สาวกสฺส สตฺถุ สาสเน ปรีโยคยฺห วตฺตโต
รूपฺหฺนํ ๙ สตฺถุ สาสนํ โหติ โยชฺวณฺตํ ฯ สทฺธสฺส ภิกฺขเว สาวกสฺส
สตฺถุ สาสเน ปรีโยคยฺห วตฺตโต อยมนฺนํ ๑๐ โหติ กามํ ตโจ
จ นหารุ จ อญฺจิจ จ อวสฺสํ ๑๑ เม ๑๒ สรีเร อวสฺสํ ๑๓ มํสโลหิตํ
#๑ โป. วิปฺปฏิปนฺนตฺถํ ฯ ๒ โป. มิจฺฉาปฏิปนฺนตฺถํ ฯ ๓ ม. อุตฺทิสฺสํ
#ภิกฺขเว ฯ ๔. อุตฺทิสฺสํ ฯ ๔ ม. อมฺสฺสํ ฯ ๕ ส. อ. ปโณปนฺนวิธา ฯ
#๖ โป. อ. ปรีโยคยฺห ฯ ๗-๑๐ โป. อยฺ ปน ฌมฺโม ฯ ๘ ม. สาวโกหฺมสฺมิติ ฯ
#๙ อ. รุปฺหฺนํ ฯ ๑๑ ม. อ. อวสฺสํ ฯ ๑๒ อ. เมติ ปาโจ นตฺถิ ฯ
#๑๓ อ. อวสฺสํ ฯ

ยนต์ ปุริสธามเนน ปุริสวิริเยเนน ปุริสปรกุกเมเนน ปตตพพ น ตัม
อปาปฺณิตฺวา วิริยสุตฺต สณฺจนันํ ภวิสฺสตีติ ฯ สทฺธสุตฺต ภิกฺขเว
สวากสุตฺต สตฺถุ สาสเนน ปรีโยคยฺห วตฺตโต ทฺวินฺนํ ฝลานํ อณฺณตฺร
ฝลํ ปาฏิกงฺขํ ทิกฺกุเจว ฌมฺเม อณฺณา สติ วา อูปาทิสเสเส
อนาคามิตาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสีตัม
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

กัฏฐาคิริสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ

ภิกฺขุวคฺโค นิฏฺฐิตो ทฺติโย ฯ

ตสฺส วคฺคสุตฺต อุตฺถานํ

กฺุณฺชโร รากุโล ยสุตฺต สตฺถุสุตฺต โลกา

มาลुकฺยปฺตฺตตถาทาทาลินาโม

ทฺติโย วรวคฺโค ฯ

#๑ ม. กุณฺชโร รากุโล ยสุตฺต สตฺถุสุตฺต โลกา

มาลुकฺยปฺตฺตตถาทาทาลินาโมนิ

ปญฺจนฺนํ สหฺมปฺตฺติยาจนาถนาฬิ

กัฏฐาคิริ นาม อสโม ปวโร ฯ

ทฺติโย วรวคฺโค

ภิกฺขุวคฺโค นิฏฺฐิตो ฯ

ปริพพาชกกุโ

จูพวจนโคตตสูตร ๑

[๒๔๐] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา เวสาลีขิ วิหริติ
มหาวเน กุฎาคารศาลายิ ฯ เตน โข ปน สมเยน วจฺจนโคตฺโต
ปริพฺพาชโก เอกปฺนฺธุริโก ปริพฺพาชการาเม ปฏฺิวสติ ฯ อถ
โฆ ภควา ปุพฺพพฺนฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย เวสาลี ๒
ปิณฺฑทาย ปาวิตฺติ ฯ อถ โฆ ภควโต เอตทโหสิ อติปฺปโก โฆ
ดาว เวสาลีขิ ปิณฺฑทาย จริตฺถุ ยนฺนุนาหิ येเน เอกปฺนฺธุริโก
ปริพฺพาชการาโม येเน วจฺจนโคตฺโต ปริพฺพาชโก เตนฺอุปสงฺกเมยฺยนฺติ ฯ
อถ โฆ ภควา येเน เอกปฺนฺธุริโก ปริพฺพาชการาโม येเน วจฺจนโคตฺโต
ปริพฺพาชโก เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ อทฺทสา โฆ วจฺจนโคตฺโต
ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ [๑] ทฺวโรตฺ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ
เอตฺถ โฆ ภนฺเต ภควา สุวาคตฺถิ ภนฺเต ภควโต ๓ จิรสฺสํ โฆ
ภนฺเต ภควา อิมํ ปริยายมกาสิ ยทิทฺถิ อิทฺถาคนนาย นิสิตฺถุ
ภนฺเต ภควา อิทฺถาสนํ ปญฺญตฺตนฺติ ฯ นิสิตฺถิ ภควา ปญฺญตฺเต
อาสเน ฯ วจฺจนโคตฺโตปิ โฆ ปริพฺพาชโก อญฺญตฺริ นิจํ อาสนํ
คเหตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสิตฺถิ ฯ

#๑ ม. ย. เตวิชชวจฺจนโคตตสูตร ๑ ๒ ไป. เวสาลีขิ ฯ

#๓ ย. เอตฺถนฺตเร วาสทฺโท อตฺถิ ฯ ๔ ไป. ภควา ฯ

[๒๔๑] เอกมนต์ นิสินโน โข วจฺจโคตฺโต ปริพฺพาชโก
 ภควนฺตํ เอตทวโจ สุตเมตํ ฆนฺเต สมโณ โคตโม สพฺพญญ
 สพฺพทสฺสาวี อปริเสสํ ฅาณทสฺสนํ ปฏฺิชานาติ จรโต จ เม
 ติฏฺฐโต จ สุตฺตสฺส จ ชาครสฺส จ สตตํ สมิตํ ฅาณทสฺสนํ
 ปจฺจุปฏฺิจิตฺตุนฺติ เย เต ฆนฺเต เอวมหาสุ สมโณ โคตโม
 สพฺพญญ สพฺพทสฺสาวี อปริเสสํ ฅาณทสฺสนํ ปฏฺิชานาติ จรโต
 จ เม ติฏฺฐโต จ สุตฺตสฺส จ ชาครสฺส จ สตตํ สมิตํ ฅาณทสฺสนํ
 ปจฺจุปฏฺิจิตฺตุนฺติ กจฺจิ เต ฆนฺเต ภควโต วุตฺตวาทีโน
 น จ ภควนฺตํ อญฺเฏน อพฺภาจิกฺขณฺติ ฅมฺมสฺส จานฺุฅมฺมํ
 พฺยากรโณติ น จ โกจฺิ สหฅมฺมิโก วาทานฺวาทิ ฅารยฺหํ
 ฅานํ อากจฺฉิตฺติ ฯ เย เต วจฺจ เอวมหาสุ สมโณ โคตโม
 สพฺพญญ สพฺพทสฺสาวี อปริเสสํ ฅาณทสฺสนํ ปฏฺิชานาติ จรโต
 จ เม ติฏฺฐโต จ สุตฺตสฺส จ ชาครสฺส จ สตตํ สมิตํ ฅาณทสฺสนํ
 ปจฺจุปฏฺิจิตฺตุนฺติ น เม เต วุตฺตวาทีโน อพฺภาจิกฺขณฺติ
 จ ปน มนฺเต ๑ อสตาอญฺเฏนาติ ฯ

[๒๔๒] กถิ พฺยากรมานา ปน มยฺ ฆนฺเต วุตฺตวาทีโน เจว
 ภควโต อสฺสาม น จ ภควนฺตํ อญฺเฏน อพฺภาจิกฺเขยฺยาม
 ฅมฺมสฺส จานฺุฅมฺมํ พฺยากรเยยฺยาม น จ โกจฺิ สหฅมฺมิโก
 วาทานฺวาทิ ฅารยฺหํ ฅานํ อากจฺฉเยยฺยาติ ฯ เตวิชฺโช สมโณ
 โคตโมติ โข วจฺจ พฺยากรมานโน วุตฺตวาที เจว เม อสฺส น จ
 #๑ ม. มี ฯ

มํ อญฺเฏน อพฺภากิจฺเขยฺย ฌมฺมสุส จานฺุฌมํ พฺยากรเยยฺย น จ
โกจิ สหฌมํโก วาทานฺุวาโท คารยฺหํ จานํ อากฺขณฺเยยฺย ฯ อหํ
หิ วจฺจ ยาวเทว อากฺขามิ อนฺเณวฺหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนฺุสฺสรามิ
เสยฺยถิํ เอกมฺปิ ชาตี เทวํปิ ชาตฺโย ฯเปฯ อิติ สาการํ
สอฺทุทฺเทสํ อนฺเณวฺหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนฺุสฺสรามิ ฯ อหํ หิ วจฺจ
ยาวเทว อากฺขามิ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺฺเชน อติกฺกนฺุตมานฺุสเกน
สตุเต ปสฺสามิ จวมาเน อฺุปฺปชฺชมาเน หีเน ปณฺิเต สุวณฺฺณ
ทฺุพฺพณฺฺณ สุกเต ทฺุคฺคเต ฯเปฯ ยถากมฺมุปฺเค สตุเต ปชานามิ ฯ
อหํ หิ วจฺจ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺุตฺตี ปณฺุณาวิมฺุตฺตี
ทิกฺุเจว ฌมฺเม สยํ อภินฺุณา สจฺฉิกตฺวา อฺุปฺสมปฺชช วิหฺรามิ ฯ
เตวฺชิชฺช สมนฺเณ โคตโมติ โข วจฺจ พฺยากรมาโน วุตฺตวาทิ
เจว เม อสฺส น จ มํ อญฺเฏน อพฺภากิจฺเขยฺย ฌมฺมสุส
จานฺุฌมํ พฺยากรเยยฺย น จ โกจิ สหฌมํโก วาทานฺุวาโท
คารยฺหํ จานํ อากฺขณฺเยยฺยติ ฯ

[๒๔๓] เอวํ วุตฺเต วจฺจโคตฺโต ปริพฺพาชโก ภควนฺุตํ เอตทโวจ
อตุถิ นฺุ โข โภ โคตม โภจิ คิหิ คิหิสฺสโลชนํ อปฺปหาย [๑]
กายสฺส เกทา ทฺุกฺขสฺสนฺุตกโรติ ฯ นตุถิ โข วจฺจ โภจิ คิหิ
คิหิสฺสโลชนํ อปฺปหาย กายสฺส เกทา ทฺุกฺขสฺสนฺุตกโรติ ๒ ฯ อตุถิ
ปน โภ โคตม โภจิ คิหิ คิหิสฺสโลชนํ อปฺปหาย กายสฺส
เกทา [๓] สคฺคฺุปฺโคติ ฯ น ๓ โข วจฺจ เอกํเยว สตํ น เทว สตานิ
#๑ โป. ทิกฺุเจว ฌมฺเม ฯ ๒ กตุถิจิ ทฺุกฺขสฺสนฺุตํ กโรติ ฯ ๓ โป. ปรมฺมรณฯ ฯ
#๔ ม. น โข วจฺจ...สคฺคฺุปฺคาติ อิมฺเ ปาจา นตุถิ ฯ อธิ ปน อตุถิ โข วจฺจ
#โภจิ คิหิ คิหิสฺสโลชนํ อปฺปหาย กายสฺส เกทา สคฺคฺุปฺโคตฺตี อิมฺเ ปาจา ทิสฺสนฺุติ ฯ

น ตีณิ สตานิ น จตุตตาริ สตานิ น ปญจ สตานิ อถ โข
 ภิโยว เย คิหิ คิหิสลฺโลชนํ อปฺปหาย กายสฺส เกทา
 สกฺขุปรคาคิ ฯ อตฺถิ นฺ โข โภ โคตม โภจิ อาชีวโก กายสฺส
 เกทา ทุกฺขสฺสนฺตกรโรติ ฯ นตฺถิ โข วจฺจ โภจิ อาชีวโก กายสฺส
 เกทา ทุกฺขสฺสนฺตกรโรติ ฯ อตฺถิ ปน โภ โคตม โภจิ อาชีวโก
 กายสฺส เกทา สกฺขุปรคาคิ ฯ อิตฺโต โข โส ๑ วจฺจ เอกนฺวโต ๒
 กปฺโป ยมฺหํ อนุสฺสรามิ นาภิขานามิ ๓ กณฺจิจิ อาชีวกํ สกฺขุปรคํ
 อณฺฺณตฺร เอเกน โส จาปี ๓ กมฺมวาทิ กิริยวาทิติ ฯ เอวํ สนฺเต
 โภ โคตม สฺลณฺณํ อํหํ ติตฺถายตฺนํ อนฺตมโส สกฺขุปรเคนาคิ ๕ ฯ
 เอวํ [๖] วจฺจ สฺลณฺณํ อํหํ ติตฺถายตฺนํ อนฺตมโส สกฺขุปรเคนาปีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน วจฺจ โคตฺโต ปริพฺพาชโก ภควโต
 ภาสิตํ อภินนฺทิติ ฯ

จฺหวจฺจ โคตฺตสฺสฺสฺสํ นิฏฺฐิตํ ปจฺมํ ฯ

#๑ ม. โสติ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒ โป. เอกฺขนฺวตฺติกปฺเป ฯ ม. เอกนฺวเต กปฺเป ฯ

#๓ ม. อภิขานามิ น กิลฺยิจิ ฯ ๔ ม. โส ปาสี ฯ ย. โส ปาสิ ฯ ๕ ม. สกฺขุปรเคนาปีติ ฯ

#ย. สกฺขุปรเคนาปีติ ฯ [๖] ย. เอกฺถนฺตเร สนฺเตติ ปาโจ ทิสฺสติ ฯ

อถกิวจฺจ โคตฺตสุตฺตํ

[๒๔๔] เอวมฺเม สุตฺ เอกํ สมยํ ภควา สาวคฺคิยํ วิหฺรติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ อถ โข วจฺจโคตฺโต
ปริพฺพาชโก เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา
สทฺฐี สมฺโมทิตฺ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ
นิตฺติ ฯ

[๒๔๕] เอกมนฺตํ นิตฺติโน โข วจฺจโคตฺโต ปริพฺพาชโก
ภควนฺตํ เอตทโวจ กิณฺนุ โข โภ โภ โคตม สสฺสโต โลโก
อิทเมว สจฺจํ โมฆมฺมณฺณนฺติ เอวํทิกฺกุจฺจํ ๑ ภวํ โคตโมติ ฯ น โข อหํ
วจฺจ เอวํทิกฺกุจฺจํ สสฺสโต โลโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมฺมณฺณนฺติ ฯ
กึ ๒ ปน โภ โภ โคตม อสสฺสโต โลโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมฺมณฺณนฺติ
เอวํทิกฺกุจฺจํ ภวํ โคตโมติ ฯ น โข อหํ วจฺจ เอวํทิกฺกุจฺจํ อสสฺสโต
โลโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมฺมณฺณนฺติ ฯ กิณฺนุ โข โภ โภ โคตม
อนฺตวา โลโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมฺมณฺณนฺติ เอวํทิกฺกุจฺจํ ภวํ
โคตโมติ ฯ น โข อหํ วจฺจ เอวํทิกฺกุจฺจํ อนฺตวา โลโก
อิทเมว สจฺจํ โมฆมฺมณฺณนฺติ ฯ กึ ๓ ปน โภ โภ โคตม อนฺตวา
โลโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมฺมณฺณนฺติ เอวํทิกฺกุจฺจํ ภวํ โคตโมติ ฯ
น โข อหํ วจฺจ เอวํทิกฺกุจฺจํ อนฺตวา โลโก อิทเมว สจฺจํ
โมฆมฺมณฺณนฺติ ฯ กิณฺนุ โข โภ โภ โคตม ตํ ชีวํ ตํ สรีริ
#๑ ยฺ. สพฺพตฺถ เอวํทิกฺกุจฺจํ อิติ ทิสฺสตี ฯ ๒-๓ โป. กิณฺนุ โข ฯ ม. กึ นฺ โข ฯ

อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ เอวํทิกฺขจฺจํ ภาวํ โคตโมติ ฯ น โข
 อหํ วจฺจ เอวํทิกฺขจฺจํ ตํ ชีวํ ตํ สรฺรํ อิทเมว สจฺจํ โมฆ-
 มณฺเฑนฺติ ฯ ก็ ๑ ปน โภ โคตม อณฺเฑนํ ชีวํ อณฺเฑนํ สรฺรํ
 อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ เอวํทิกฺขจฺจํ ภาวํ โคตโมติ ฯ น โข
 อหํ วจฺจ เอวํทิกฺขจฺจํ อณฺเฑนํ ชีวํ อณฺเฑนํ สรฺรํ อิทเมว สจฺจํ
 โมฆมณฺเฑนฺติ ฯ กิณฺฺนุ โข โภ โคตม โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณํ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ เอวํทิกฺขจฺจํ ภาวํ โคตโมติ ฯ
 น โข อหํ วจฺจ เอวํทิกฺขจฺจํ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณํ
 อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ ฯ ก็ ๑ ปน โภ โคตม น โหติ
 ตถาคโต ปรมฺมรณํ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ เอวํทิกฺขจฺจํ ภาวํ
 โคตโมติ ฯ น โข อหํ วจฺจ เอวํทิกฺขจฺจํ น โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณํ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ ฯ กิณฺฺนุ โข โภ
 โคตม โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณํ อิทเมว
 สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ เอวํทิกฺขจฺจํ ภาวํ โคตโมติ ฯ น โข อหํ
 วจฺจ เอวํทิกฺขจฺจํ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณํ
 อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ ฯ ก็ ปน โภ โคตม เนว
 โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณํ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ
 เอวํทิกฺขจฺจํ ภาวํ โคตโมติ ฯ น โข อหํ วจฺจ เอวํทิกฺขจฺจํ
 เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณํ อิทเมว สจฺจํ
 โมฆมณฺเฑนฺติ ฯ

#๑ ไป. กิณฺฺนุ โข ฯ อิตฺโต ปรี สพฺพตฺถ อีทิสเมว ฯ

[๒๔๖] กิณฺณุ โข โภ โคตม สสฺสโต โลโก อิทเมว
สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ เอวํทิกฺขจฺจํ ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุณฺณโง สฺมาโน
น โข อหํ วจฺจนฺ เอวํทิกฺขจฺจํ สสฺสโต โลโก อิทเมว สจฺจํ
โฆฆมณฺณนฺติ วเทสิ ฯ กิ์ ปน โภ โคตม อสสฺสโต โลโก
อิทเมว สจฺจํ โฆฆมณฺณนฺติ เอวํทิกฺขจฺจํ ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุณฺณโง
สฺมาโน น โข อหํ วจฺจนฺ เอวํทิกฺขจฺจํ อสสฺสโต โลโก อิทเมว
สจฺจํ โฆฆมณฺณนฺติ วเทสิ ฯ กิณฺณุ โข โภ โคตม อนนฺตวา
โลโก อิทเมว สจฺจํ โฆฆมณฺณนฺติ เอวํทิกฺขจฺจํ ภาวํ โคตโมติ
อิติ ปุณฺณโง สฺมาโน น โข อหํ วจฺจนฺ เอวํทิกฺขจฺจํ อนนฺตวา
โลโก อิทเมว สจฺจํ โฆฆมณฺณนฺติ วเทสิ ฯ กิ์ ปน โภ
โคตม อนนฺตวา โลโก อิทเมว สจฺจํ โฆฆมณฺณนฺติ เอวํทิกฺขจฺจํ
ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุณฺณโง สฺมาโน น โข อหํ วจฺจนฺ เอวํทิกฺขจฺจํ
อนนฺตวา โลโก อิทเมว สจฺจํ โฆฆมณฺณนฺติ วเทสิ ฯ กิณฺณุ
โข โภ โคตม ตํ ชิวํ ตํ สรริํ อิทเมว สจฺจํ โฆฆมณฺณนฺติ
เอวํทิกฺขจฺจํ ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุณฺณโง สฺมาโน น โข อหํ วจฺจนฺ
เอวํทิกฺขจฺจํ ตํ ชิวํ ตํ สรริํ อิทเมว สจฺจํ โฆฆมณฺณนฺติ วเทสิ ฯ
กิ์ ปน โภ โคตม อณฺณํ ชิวํ อณฺณํ สรริํ อิทเมว สจฺจํ
โฆฆมณฺณนฺติ เอวํทิกฺขจฺจํ ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุณฺณโง สฺมาโน น
โข อหํ วจฺจนฺ เอวํทิกฺขจฺจํ อณฺณํ ชิวํ อณฺณํ สรริํ อิทเมว สจฺจํ
โฆฆมณฺณนฺติ วเทสิ ฯ กิณฺณุ โข โภ โคตม โหติ ตถาคโต

ปรมมรรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ เอวํทิกฺขี ภาวํ โคตโมติ
 อิติ ปุณฺณโง สมานโน น โข อหํ วจฺจน เอวํทิกฺขี โหติ ตถาคโต
 ปรมมรรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ วเทสิ ฯ กิํ ปน โภ
 โคตม น โหติ ตถาคโต ปรมมรรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ
 เอวํทิกฺขี ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุณฺณโง สมานโน น โข
 อหํ วจฺจน เอวํทิกฺขี น โหติ ตถาคโต ปรมมรรณา อิทเมว
 สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ วเทสิ ฯ กิณฺนุ โข โภ โคตม โหติ จ
 น จ โหติ ตถาคโต ปรมมรรณา อิทเมว สจฺจํ โโมฆมณฺณนฺติ
 เอวํทิกฺขี ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุณฺณโง สมานโน น โข อหํ วจฺจน
 เอวํทิกฺขี โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมมรรณา อิทเมว
 สจฺจํ โโมฆมณฺณนฺติ วเทสิ ฯ กิํ ปน โภ โคตม เนว โหติ
 น น โหติ ตถาคโต ปรมมรรณา อิทเมว สจฺจํ โโมฆมณฺณนฺติ
 เอวํทิกฺขี ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุณฺณโง สมานโน น โข อหํ วจฺจน
 เอวํทิกฺขี เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรรณา อิทเมว
 สจฺจํ โโมฆมณฺณนฺติ วเทสิ ฯ กิํ ปน ภาวํ โคตโม อาทินวํ
 สมฺปสฺสมานโน เอวํ อิมานิ สพฺพโส ทิกฺขีจฺจทานิ อนฺุปกโตติ ฯ

[๒๔๗] สสฺสโต โลโกติ โข วจฺจน ทิกฺขีจฺจคเมตํ ทิกฺขีจฺจคหณํ
 ทิกฺขีจฺจกนฺดาโร ๑ ทิกฺขีจฺจวิสุกํ ทิกฺขีจฺจวิปฺสนฺทิตํ ทิกฺขีจฺจสยฺโยชนํ สทฺทุกํ
 สวิฆาตํ สอฺปายาสํ สปริพาหํ น นิพฺพิทาย น วิราคาย น
 นิโรธาย น อฺปสมาย น อภินฺถาย น สมฺโพธาย น นิพฺพานาย
 #๑ ยู. ทิกฺขีจฺจกนฺตาริ ฯ

สัตตติ ๑ อสสโต โลโกติ โข วจฺจ ๑เปฯ อนฺตวา
 โลโกติ โข วจฺจ ๑เปฯ อนฺตวา โลโกติ โข วจฺจ ๑เปฯ
 ตํ ชีวํ ตํ สรีรฺรณฺติ โข วจฺจ ๑เปฯ อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรีรฺรณฺติ
 โข วจฺจ ๑เปฯ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺตติ โข วจฺจ ๑เปฯ
 น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺตติ โข วจฺจ ๑เปฯ โหติ จ น
 จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺตติ โข วจฺจ ๑เปฯ เนว โหติ
 น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺตติ โข วจฺจ ทิฏฺฐิคตเมตํ
 ทิฏฺฐิคหณํ ทิฏฺฐิคนฺตาริ ทิฏฺฐิวิสุกํ ทิฏฺฐิวิปฺพนทิตํ ทิฏฺฐิสลฺโลชณํ
 สทฺทุกฺขํ สวิฆาตํ สอุปายาสํ สปริพาหํ น นิพฺพิทาย น วิรากาย
 น นิโรธาย น อุปสมาย น อภิญฺจาย น สมฺโพธาย น
 นิพฺพานาย สัตตติ ๑ อิมํ โข อหํ วจฺจ อาทึนํว สมฺปสฺสมาโน
 เอวํ อิมานิ สพฺพโส ทิฏฺฐิคนฺตานิ อนฺุปลโตติ ๑ อตฺถิ ปน โภโต
 โคตมสฺส กิณฺจิ ทิฏฺฐิคนฺตติ ๑ ทิฏฺฐิคนฺตติ โข วจฺจ อปฺนิตเมตํ
 ตถาคตสฺส ทิฏฺฐญฺเหดํ วจฺจ ตถาคเตน อิติ รุปํ อิติ รุปสฺส
 สมฺทโย อิติ รุปสฺส อตฺถงฺกโม อิติ เวทนา อิติ เวทนาย สมฺทโย
 อิติ เวทนาย อตฺถงฺกโม อิติ สลฺลญา อิติ สลฺลญาเย สมฺทโย
 อิติ สลฺลญาเย อตฺถงฺกโม อิติ สงฺขาราย อิติ สงฺขารานํ สมฺทโย
 อิติ สงฺขารานํ อตฺถงฺกโม อิติ วิญฺญาณํ อิติ วิญฺญาณสฺส
 สมฺทโย อิติ วิญฺญาณสฺส อตฺถงฺกโมติ ตสฺมา ตถาคโต
 สพฺพมณฺณิตานํ สพฺพมตฺถิตานํ สพฺพพาหงฺการมมฺงการมานานฺุสยานํ
 #๑ ม. อหงฺการ... ๑

ขยา วิวราคา นิโรธา จาคา ปฏินิสสคคา อนุปาทา วิมุตโตติ
วทามิติ ฯ

[๒๔๘] เอวํ วิมุตตจิตฺโต ปน โภ โคตม ภิกฺขุ กุหิ
อุปฺปชฺชตฺติ ๑ ฯ อุปฺปชฺชตฺติ โข วจฺจ น อุเปตฺติ ฯ เตนหิ โภ
โคตม น อุปฺปชฺชตฺติ ฯ น อุปฺปชฺชตฺติ โข วจฺจ น อุเปตฺติ ฯ
เตนหิ โภ โคตม อุปฺปชฺชติ จ น จ อุปฺปชฺชตฺติ ฯ อุปฺปชฺชติ
จ น จ อุปฺปชฺชตฺติ โข วจฺจ น อุเปตฺติ ฯ เตนหิ โภ โคตม
เนว อุปฺปชฺชติ น น อุปฺปชฺชตฺติ ฯ เนว อุปฺปชฺชติ น น
อุปฺปชฺชตฺติ โข วจฺจ น อุเปตฺติ ฯ

[๒๔๙] เอวํ วิมุตตจิตฺโต ปน โภ โคตม ภิกฺขุ กุหิ
อุปฺปชฺชตฺติ อิติ ปุณฺณโจ สมานิ อุปฺปชฺชตฺติ ๒ วจฺจ น อุเปตฺติ
วทสฺสิ ฯ เตนหิ โภ โคตม น อุปฺปชฺชตฺติ อิติ ปุณฺณโจ สมานิ
น อุปฺปชฺชตฺติ โข วจฺจ น อุเปตฺติ วทสฺสิ ฯ เตนหิ โภ โคตม
อุปฺปชฺชติ จ น จ อุปฺปชฺชตฺติ อิติ ปุณฺณโจ สมานิ อุปฺปชฺชติ
จ น จ อุปฺปชฺชตฺติ โข วจฺจ น อุเปตฺติ วทสฺสิ ฯ เตนหิ
โภ โคตม เนว อุปฺปชฺชติ น น อุปฺปชฺชตฺติ อิติ ปุณฺณโจ สมานิ
เนว อุปฺปชฺชติ น น อุปฺปชฺชตฺติ โข วจฺจ น อุเปตฺติ วทสฺสิ ฯ
เอตฺถาหํ โภ โคตม อญฺญาณมาปาหิ เอตฺถ สมฺโมหมาปาหิ ฯ
ยาปิ เม เอสา โภโต โคตมสฺส ปุริเมน กถาสลฺลาเปน อหุ
#๑ อุปฺปชฺชตฺติปิ ปาโห ฯ ม. สพฺพตฺถ อุปฺปชฺชตฺติ ทิสฺสติ ฯ
#๒ ม. อุปฺปชฺชตฺติ โข วจฺจ ฯ

ปสาทมตฺตา สปิ เม เอตฺรหิ อนุตฺรหิตาติ ฯ

[๒๕๐] อลฺลหิ เต วจฺจ อณฺณาณาย อํ สมนุโมหาย
 คมฺภีโร หยํ ๑ วจฺจ ชฺมุโม ทุทฺทโส ทุรฺนุโพโซ สนฺโต ปณฺโฑ
 อตฺถกาจโร นิปฺโปณ ปณฺทิตเวทนิโย โส ตยา ทุชฺชานอ อณฺลทิกฺกุจิกเณ
 อณฺลทกฺขนฺติกเณ อณฺลทจฺจิกเณ อณฺลทตฺตโยเคน ๒ อณฺลทตฺตาจฺริยเณ
 เตนหิ วจฺจ ตํเยเวตฺถ ปฏฺธิจฺจจฺจิสฺสามิ ยถา เต
 ขเมยฺย ตถา ตํ ๓ พุยากรเยยฺยาสี ตํ ที มณฺลลสิ วจฺจ สเจ
 เต ปฺรโต อคฺคิ ชลฺลเยยฺย ชานเยยฺยาสี ตฺวํ อยฺม เม ปฺรโต
 อคฺคิ ชลฺลตีติ ฯ สเจ เม โภ โคตม ปฺรโต อคฺคิ ชลฺลเยยฺย
 ชานเยยฺยํ อยฺม เม ปฺรโต อคฺคิ ชลฺลตีติ ฯ สเจ ปน ตํ
 วจฺจ เอวํ ปฺจฺเจยฺย โย เต อยฺม ปฺรโต อคฺคิ ชลฺลติ อยฺม อคฺคิ
 ที ปฏฺธิจฺจ ชลฺลตีติ เอวํ ปฺจฺจโจ ตฺวํ วจฺจ กิณฺติ พุยากรเยยฺยาสีติ ฯ
 สเจ มํ โภ โคตม เอวํ ปฺจฺเจยฺย โย เต อยฺม ปฺรโต อคฺคิ
 ชลฺลติ อยฺม อคฺคิ ที ปฏฺธิจฺจ ชลฺลตีติ เอวํ ปฺจฺจโจ อหํ โภ
 โคตม เอวํ พุยากรเยยฺยํ โย เม ปฺรโต อคฺคิ ชลฺลติ อยฺม อคฺคิ
 ติณฺณกฺกุจฺจปาทานํ ปฏฺธิจฺจ ชลฺลตีติ ฯ สเจ ๓ วจฺจ ปฺรโต โส อคฺคิ
 นิพฺพาเยยฺย ชานเยยฺยาสี ตฺวํ อยฺม เม ปฺรโต อคฺคิ นิพฺพุโตติ ฯ
 สเจ เม โภ โคตม ปฺรโต โส อคฺคิ นิพฺพาเยยฺย ชานเยยฺยํ
 อยฺม เม ปฺรโต อคฺคิ นิพฺพุโตติ ฯ สเจ ปน ตํ วจฺจ เอวํ
 ปฺจฺเจยฺย โย เต อยฺม ปฺรโต อคฺคิ นิพฺพุโต โส อคฺคิ อิติ
 #๑ ไป. จายฺ ฯ ม. ตถาเยว ฯ ๒ ม. อณฺลทฺตโยเคน อณฺลทฺตฺร อจฺริยเณ ฯ
 #๓ ม. นํ ฯ ๔ ย. สเจ เต วจฺจ ฯ

กตมัม ทิสั คโต ปุรตถิมัม ๑ วา ปจฉิมัม วา อุตฺตรัม วา ทกฺขิณฺณ
วาทิ เอวํ ปุณฺณโฆ ตฺวํ วจฺจน กิณฺติ พุยากรเยยาสีติ ฯ น อุเปติ
โก โคตม ยถฺหิ โส โก โคตม อคฺคิ ติณฺณกฺกุฎฺฐปาทานํ
ปฏฺิจฺจ ชลติ ๒ ตสฺส จ ปรียาทานา อณฺณสฺส จ อนฺุปหารา ๓
อนาหาโร นิพฺพุโตเตวว สงฺขยํ กจฺจนตีติ ฯ

[๒๕๑] เอวเมว โข วจฺจน เยน รุเปณ ตถาคตํ ปณฺณายมาโน
ปณฺณายเปยฺย ตํ รุเปํ ตถาคตสฺส ปหีนํ อจฺฉินฺนํมฺลํ ตาลาวตฺถกฺตํ
อนภาวํกตํ ๓ आयตี อนฺุปปาทรมมํ รูปสงฺขาวิมฺตฺโต โข วจฺจน
ตถาคโต กมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทฺุปฺปรีโยคาโฬห ฯ เสยฺยถาปี
มหาสมฺมุทโท อฺุปฺปชฺชตีติ ๕ น อุเปติ น อฺุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ
อฺุปฺปชฺชติ จ น จ อฺุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ เนว อฺุปฺปชฺชติ น น
อฺุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ ฯ ยาย เวทนาย ตถาคตํ ปณฺณายมาโน
ปณฺณายเปยฺย สว เวทนา ตถาคตสฺส ปหีนา อจฺฉินฺนํมฺลา ตาลาวตฺถกฺตา
อนภาวํกตา ๖ आयตี อนฺุปปาทรมมา เวทนาสงฺขาวิมฺตฺโต ๗
โข วจฺจน ตถาคโต กมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทฺุปฺปรีโยคาโฬห ฯ
เสยฺยถาปี มหาสมฺมุทโท อฺุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ น
อฺุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ อฺุปฺปชฺชติ จ น จ อฺุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ
เนว อฺุปฺปชฺชติ น น อฺุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ ฯ ยาย สณฺณาย
ตถาคตํ ปณฺณายมาโน ปณฺณายเปยฺย สว สณฺณา ตถาคตสฺส
#๑ ม. ปุรตถิมัม วา ทกฺขิณฺณ วา ปจฉิมัม วา อุตฺตรัม วาติ ฯ ๒ ย. อชฺลีติ ทิสฺสตี ฯ
#๓ โป. อนฺุปปาทานา ฯ ๕ โป. อฺุปฺปชฺชตีติ สพฺพตฺถ ทิสฺสตี ฯ
#๔-๖ โป. ...กตํ ...กตา ฯ ๗ ม. เวทนาสงฺขยวิมฺตฺโต ฯ

ปหีนา อุจฺฉินฺนมุลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวํสกตา อายตี อนุปฺปาทธมฺมา
 สลฺยาสงฺขารวิมฺตฺโต ๑ โข วจฺจ ตถาคโต คมฺภีโร
 อปฺเปยฺโย ทฺวปฺปริโยคาโพห ๑ เสยฺยถาปปี มหาสมฺมุทโท อุปฺปชฺชตีติ
 น อุเปติ น อุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ อุปฺปชฺชติ จ น จ
 อุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ เนว อุปฺปชฺชติ น น อุปฺปชฺชตีติ น
 อุเปติ ๑ เขหิ สงฺขารเอหิ ตถาคตํ ปญฺญาปยฺมาโน ปญฺญาเปยฺย
 เต สงฺขารา ตถาคตสฺส ปหีนา อุจฺฉินฺนมุลา ตาลาวตฺถุกตา
 อนภาวํสกตา อายตี อนุปฺปาทธมฺมา สงฺขารสงฺขารวิมฺตฺโต โข
 วจฺจ ตถาคโต คมฺภีโร อปฺเปยฺโย ทฺวปฺปริโยคาโพห ๑ เสยฺยถาปปี
 มหาสมฺมุทโท อุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ น อุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ
 อุปฺปชฺชตีติ จ น จ อุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ เนว อุปฺปชฺชติ น น
 อุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ ๑ เยน วิญฺญาณน ตถาคตํ ปญฺญาปยฺมาโน
 ปญฺญาเปยฺย ตํ วิญฺญาณํ ตถาคตสฺส ปหีนํ อุจฺฉินฺนมุลํ ตาลาวตฺถุกตํ
 อนภาวํสกตํ อายตี อนุปฺปาทธมฺมํ วิญฺญาณสงฺขารวิมฺตฺโต
 โข วจฺจ ตถาคโต คมฺภีโร อปฺเปยฺโย ทฺวปฺปริโยคาโพห ๑
 เสยฺยถาปปี มหาสมฺมุทโท อุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ น อุปฺปชฺชตีติ
 น อุเปติ อุปฺปชฺชติ จ น จ อุปฺปชฺชตีติ น อุเปติ เนว
 อุปฺปชฺชติ น น อุปฺปชฺชตีติ น อุเปตีติ ๒ ๑

[๒๕๒] เอวํ วุตฺเต วจฺจโคตฺโต ปรีพฺพาชโก ภควนฺตํ
 เอตทโวจ เสยฺยถาปปี โภ โคตม คามสฺส วา นิคมสฺส วา
 #๑ ม. ...สงฺขย... ๑ ๒ ม. อิตฺติสทฺโท นตฺถิ ๑

อวิหเร มหาสารุกโข ตสฺส อนิจฺจตา สาขาปลาสิ ๑ ปลุชเชยฺย
ตจปปฏิกา ปลุชเชยฺยึ เฝคฺค ๒ ปลุชเชยฺย โส อปเรน สมเยน
อปคตสาขาปลาโส อปคตตจปปฏิโก อปคตเฝคฺคโก สฺทุเท ๓ สาเร
ปติญฺจโธ เอวมเว โภโต โคตมสฺส ปาวจัน อปคตสาขาปลาสิ
อปคตตจปปฏิกั อปคตเฝคฺคกั สฺทุเท ๓ สาเร ปติญฺจิตฺติ อภิกฺกนฺตํ
โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี โภ โคตม นิกฺกชฺชิตฺติ
วา อุกฺกชฺชเยยฺย ปญฺจันนํ วา วิวเรยฺย มฺพหสฺส วา มคฺคํ
อาจิกฺกเยยฺย อนุชกาเร วา เตลปชฺชิตฺติ ชาเรยฺย จกฺขุมนฺโต
รูปานิ ทกฺขนฺติตฺติ เอวมเว โภตา โคตเมน อนนฺกปริยาเยน ชมฺโม
ปกาสีโต เอสาหํ ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ กจฺฉามิ ชมฺมณฺจ
ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกั มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตคฺเค
ปาณฺเปตํ สรณฺจคฺคณฺติ ฯ

อภิกฺกนฺตํ โคตมํ สรณํ กจฺฉามิ ชมฺมณฺจ
ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกั มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตคฺเค
ปาณฺเปตํ สรณฺจคฺคณฺติ ฯ

#๑ ม. สาขาปลาสา ปลุชเชยฺยึ ฯ ๒ ม. เฝคฺค ปลุชเชยฺยึ ฯ ๓ ย. สฺทุโธ อสฺส ฯ

#๔ ม. ย. สฺทุชฺชนฺติ ทิสฺสตี ฯ

มหาวจฺจนโคตฺตสุตฺตํ

[๒๕๓] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา ราชคฺเห วิหฺรติ
 เวฬุวนเณ กลนฺทกนิวาเป ฯ อถ โข วจฺจนโคตฺโต ปริพฺพาชโก
 เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สมฺโมทิตฺวา
 สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ฯ เอกมนฺตํ
 นิสินฺโน โข วจฺจนโคตฺโต ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทวโจ ทิจฺจรตฺตาทํ
 โภจตา โคตเมน สหกฺกิตฺวา สาธุ เม ภวํ โคตโม สงฺขิตฺเตน
 กุสลากุสลํ เทเสตฺตติ ฯ สงฺขิตฺเตนปี โข เต อหํ วจฺจน กุสลากุสลํ
 เทเสยฺยํ วิตฺตาราเนปี โข เต อหํ วจฺจน กุสลากุสลํ เทเสยฺยํ
 อปีจ เต อหํ วจฺจน สงฺขิตฺเตน กุสลากุสลํ เทเสตฺตสํมิ ๑ ตํ สฺสณาหิ
 สาธุกํ มนสิกโรหิ ภาสิตฺตสํมิติ ฯ เอวํ โภจติ โข วจฺจนโคตฺโต
 ปริพฺพาชโก ภควโต ปจฺจสฺสโสสิ ฯ

[๒๕๔] ภควา เอตทวโจ โลโก ๒ โข วจฺจน อกุสลํ อโลโก
 โข วจฺจน ๓ กุสลํ โทโส โข วจฺจน อกุสลํ อโทโส โข วจฺจน
 กุสลํ โมโห โข วจฺจน อกุสลํ อโมโห โข วจฺจน กุสลํ อิติ
 โข วจฺจน อิมเ ตโย ฐมฺมา อกุสลา ตโย ฐมฺมา กุสลา ฯ ปาณาติปาโต
 โข วจฺจน อกุสลํ ปาณาติปาตา เวรมณี กุสลํ อทินฺนาทานํ
 โข วจฺจน อกุสลํ อทินฺนาทานา เวรมณี กุสลํ กามสฺมุจฺจาจาโร
 โข วจฺจน อกุสลํ กามสฺมุจฺจาจारा เวรมณี กุสลํ
 #๑ โป. เทเสยฺยามิ ฯ ๒ โป. โลโก ... โทโส ... โมโห ... อกุสลํ อโลโก ...
 #อโทโส ... อโมโห ... กุสลํ ฯ ๓ ม. ย. โข วจฺจนาคิ นตฺติ ฯ

มุตวาโท โข วจฺจ อกุสลํ มุตวาทา เวรมณิ กุสลํ ปิสุณา
วาจา โข วจฺจ อกุสลํ ปิสุณาย วาจา เวรมณิ กุสลํ
ผรุสา วาจา โข วจฺจ อกุสลํ ผรุสาย วาจา เวรมณิ กุสลํ
สมุพฺปลาโป โข วจฺจ อกุสลํ สมุพฺปลาปา เวรมณิ กุสลํ
อภิขฺฌา โข วจฺจ อกุสลํ อนภิขฺฌา กุสลํ พุยาปาโท โข
วจฺจ อกุสลํ อพุยาปาโท กุสลํ มิจฺฉาทิกฺขิ โข วจฺจ อกุสลํ
สมุมาทิกฺขิ กุสลํ อิติ โข วจฺจ อิมํ ทส ฌมฺมา อกุสลา
ทส ฌมฺมา กุสลา ฯ ยโต โข วจฺจ ภิกฺขุโน ตณฺหา ปหีนา โหติ
อุจฺฉินฺนมฺมลา ตาลาวตฺถกฺตา อนภาวํกฺตา อายตี อนุปฺปาทฌมฺมา
โหติ โส ภิกฺขุ อรหํ ชีณาสโว วุสิตวา ๑ กตกรรมโย โอิหิตภาโร
อนุปฺตตฺสทฺโถ ปริกฺขิณภวสฺสโยชโน สมมทณฺวา วิมุตฺโตติ ฯ

[๒๕๕] ติกฺขุจฺจ ภาวํ โคตโม อตฺถิ ปน ๒ โภโต โคตมสฺส
เอกภิกฺขุ ๓ สาวโก [๔] อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี
ทิกฺขุจฺจ ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกฺคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรตีติ ฯ
น โข วจฺจ เอกํเยว สคฺคํ น เทว สตานิ น ติณิ สตานิ น
จตฺตาริ สตานิ น ปญฺจ สตานิ อถ โข วจฺจ ๕ ภิกฺขุโยว เย
ภิกฺขุ มม สาวกา อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี
ทิกฺขุจฺจ ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกฺคฺวา อุปสมฺปชฺช ๖
วิหรนฺตีติ ฯ ติกฺขุจฺจ ภาวํ โคตโม ติกฺขุจฺจ ภาวํ ภิกฺขุ อตฺถิ ปน
โภโต โคตมสฺส เอกภิกฺขุณีปี สาวิกา อาสวานํ ขยา อนาสวํ
เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิกฺขุจฺจ ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกฺคฺวา
#๑ โป. วุสิตพฺรหฺมจริโย ฯ ๒ ม. ปน เต ฯ ๓ ม. เอกภิกฺขุปี ฯ ๔ ม.
#เอตฺถนฺตเร โยติ ทิสฺสติ ฯ ๕ ม. ย. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ ๖ ย. อยํ
#ปาโจ น ทิสฺสติ ๖ ย. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ ฯ

อุปสมปชช วิหระตีติ ฯ น โข วจฺจ เอกํเยว สตํ น เทว สตานิ
น ตีณิ สตานิ น จตุตตาริ สตานิ น ปญจ สตานิ อถ โข
ภิกฺขุโยว ยา ภิกฺขุณฺโณ มม สาวิกา อาสวานํ ขยา อนาสวํ
เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกตฺวา
อุปสมปชช วิหระตีติ ฯ

[๒๕๖] ติฏฺฐตฺถ ภาวํ โคตโม ติฏฺฐนฺตฺถ ภิกฺขุ ติฏฺฐนฺตฺถ ภิกฺขุณฺโณ
อตุถิ ปน โภโต โคตมสฺส เอกุปาสโกปิ สวโก คิหิ โอทาทวสโน
สพฺรหฺมจาริ ๑ ปญฺจนฺนํ โอรมฺภากิยานํ สลฺโยชนานํ ปริกฺขยา
โอปปาทิกโก ตตฺถ ปรีนินฺพุพายิ อนาวตฺติธฺมโม ตสฺมา โลกาทิ ฯ
น โข วจฺจ เอกํเยว สตํ น เทว สตานิ น ตีณิ สตานิ
น จตุตตาริ สตานิ น ปญจ สตานิ อถ โข ภิกฺขุโยว เย
อุปาสกา มม สวกา คิหิ โอทาทวสนา สพฺรหฺมจาริโน ปญฺจนฺนํ
โอรมฺภากิยานํ สลฺโยชนานํ ปริกฺขยา โอปปาทิกา ตตฺถ ปรีนินฺพุพายิโน
อนาวตฺติธฺมมา ตสฺมา โลกาทิ ฯ ติฏฺฐตฺถ ภาวํ โคตโม
ติฏฺฐนฺตฺถ ภิกฺขุ ติฏฺฐนฺตฺถ ภิกฺขุณฺโณ ติฏฺฐนฺตฺถ อุปาสกา คิหิ
โอทาทวสนา สพฺรหฺมจาริโน ๒ อตุถิ ปน โภโต โคตมสฺส
เอกุปาสโกปิ สวโก คิหิ โอทาทวสโน กามภิกฺขิ สาสนฺกโร
โอวาทปติกโร [๓] ตินฺณวิจิกฺขุโณ วิคตถกฺกโธ เวสสารชฺชปฺปตฺโต
อปรปฺปจฺจโย สตุถฺ สาสเน วิหระตีติ ฯ น โข วจฺจ เอกํเยว
สตํ น เทว สตานิ น ตีณิ สตานิ น จตุตตาริ สตานิ น ปญจ
#๑ ม. พฺรหฺมจาริ โย ฯ ๒ ม. พฺรหฺมจาริโน ฯ ๓ ม. เอตฺถนฺตเร โยติ ทิสฺสตี ฯ

สตานี อถ โข ภยฺโยว เย อุปาสกา มม สาวกา คีหิ
 โอทาทวสนา กามโกคิโน สาสนกรา โอวาทปติกรา ตินฺณวิจิจฺจนา
 วิคตถกฺกถา เวสารชฺชปฺปตฺตา อปรปฺปจฺจยา สตุถฺ สาสเน
 วิหรนฺตฺติ ฯ ตินฺนฺตฺ ภาว โคตโม ตินฺนฺตฺ ภิกฺขุ ตินฺนฺตฺ ภิกฺขุณฺนฺโย
 ตินฺนฺตฺ อุปาสกา คีหิ โอทาทวสนา สพฺรหฺมจฺาริโน ตินฺนฺตฺ
 อุปาสกา คีหิ โอทาทวสนา กามโกคิโน อตุถิ ปน โภโต
 โคตมสฺส เอกุปาสิกาปี สาวิกา คีหิ โอทาทวสนา สพฺรหฺมจฺารินี [๑]
 ปณฺจณฺนํ โอรมภาคิยานํ สลฺยโลชนานํ ปริกฺขยา โอปปาดิกา ตตฺถปฺริณิพฺพายินี
 อนาวตฺติชฺมมา ตสฺมา โลกาทิ ฯ น โข วจฺจ เอกฺเขว
 สตํ น เทว สตานี น ตินฺนํ สตานี น จตฺตาริ สตานี น ปณฺจ
 สตานี อถ โข ภยฺโยว ยา อุปาสิกา มม สาวิกา คีหิ โอทาทวสนา
 สพฺรหฺมจฺารินีโย ปณฺจณฺนํ โอรมภาคิยานํ สลฺยโลชนานํ
 ปริกฺขยา โอปปาดิกา ตตฺถ ปฺริณิพฺพายินีโย อนาวตฺติชฺมมา ตสฺมา
 โลกาทิ ฯ ตินฺนฺตฺ ภาว โคตโม ตินฺนฺตฺ ภิกฺขุ ตินฺนฺตฺ ภิกฺขุณฺนฺโย
 ตินฺนฺตฺ อุปาสกา คีหิ โอทาทวสนา สพฺรหฺมจฺาริโน ตินฺนฺตฺ
 อุปาสกา คีหิ โอทาทวสนา กามโกคิโน ตินฺนฺตฺ อุปาสิกา คีหิ
 โอทาทวสนา สพฺรหฺมจฺารินีโย อตุถิ ปน โภโต โคตมสฺส
 เอกุปาสิกาปี สาวิกา คีหิ โอทาทวสนา กามโกคินี สาสนกรา ๒
 โอวาทปติกรา [๑] ตินฺณวิจิจฺจนา วิคตถกฺกถา เวสารชฺชปฺปตฺตา
 อปรปฺปจฺจยา สตุถฺ สาสเน วิหรนฺตฺติ ฯ น โข วจฺจ เอกฺเขว สตํ น
 #๑ ม. เอตฺถนฺตเร ยาทิ ทิสฺสตี ฯ ๒ ม. สาสนการี ฯ ๓ ม. เอตฺถนฺตเร ยาทิ ทิสฺสตี ฯ

เทว สตานิ น ตีณิ สตานิ น จตฺตารี สตานิ น ปญจ สตานิ
อถ โข ภิกฺขุโยว ยา อุปาสิกา มม สาวิกา คิหิ โอทาทวสนา
กามโกคินิโย สาสนกรร โอวาทปติกรร ตินฺณวิจิกิจฺจนา วิคตถกถกถา
เวสารชฺชปฺปตฺตา อปรปฺปจฺจา สตฺถุ สาสเน วิหรนฺตฺติ ฯ

[๒๕๑] สเจ หิ โภ โคตม อิมํ ชมฺมํ ภวฺเยว โคตโม
อาราธโก อภวิสฺส โน จ โข ภิกฺขุ อาราธกา อภวิสฺส ๑ เอวมิตฺถํ
พฺรหฺมจริยํ อปฺปริปฺปรี อภวิสฺส เตนฺงฺเคน ยสฺมา จ โข โภ
โคตม อิมํ ชมฺมํ ภวฺเยว โคตโม อาราธโก ภิกฺขุ จ อาราธกา
เอวมิตฺถํ พฺรหฺมจริยํ ปฺริปฺปรี เตนฺงฺเคน ฯ สเจ หิ โภ โคตม อิมํ
ชมฺมํ ภวฺเยว โคตโม อาราธโก อภวิสฺส ภิกฺขุ จ อาราธกา
อภวิสฺสํ โน จ โข ภิกฺขุณีโย อาราธิกา อภวิสฺส เอวมิตฺถํ
พฺรหฺมจริยํ อปฺปริปฺปรี อภวิสฺส เตนฺงฺเคน ยสฺมา จ โข โภ
โคตม อิมํ ชมฺมํ ภวฺเยว โคตโม อาราธโก ภิกฺขุ จ อาราธกา
ภิกฺขุณีโย จ อาราธิกา เอวมิตฺถํ พฺรหฺมจริยํ ปฺริปฺปรี เตนฺงฺเคน ฯ

[๒๕๒] สเจ หิ โภ โคตม อิมํ ชมฺมํ ภวฺเยว โคตโม
อาราธโก อภวิสฺส ภิกฺขุ จ อาราธกา อภวิสฺสํ ภิกฺขุณีโย จ
อาราธิกา อภวิสฺสํ โน จ โข อุปาสิกา คิหิ โอทาทวสนา สพฺรหฺมจริโน
อาราธกา อภวิสฺส เอวมิตฺถํ พฺรหฺมจริยํ อปฺปริปฺปรี อภวิสฺส
เตนฺงฺเคน ยสฺมา จ โข โภ โคตม อิมํ ชมฺมํ ภวฺเยว โคตโม
อาราธโก ภิกฺขุ [๒] อาราธกา ภิกฺขุณีโย จ อาราธิกา อุปาสิกา จ
#๑ ไป. อภวิสฺสํ ฯ ม. อภวิสฺสํ ฯ ๒ ย. จ ฯ

คิหิ โอทาทวสนา สพุรหุมจาริโน อาราทกา ๑ เอวมิทํ พุรหุมจริยั
 ปริปุริ เตนงฺเคน ๗ สเจ หิ โภ โคตม อิมั ฃมมั ภาณเจว
 โคตโม อาราทโก อภวิสุส ภิกขุ จ อาราทกา อภวิสุสฺสุ ภิกขุณิโย
 จ อาราทิกา อภวิสุสฺสุ อุปาสกา จ คิหิ โอทาทวสนา สพุรหุมจาริโน
 อาราทกา อภวิสุสฺสุ โน จ โข ๒ อุปาสกา คิหิ โอทาทวสนา
 กามโภคิโน อาราทกา อภวิสุ [๓] เอวมิทํ พุรหุมจริยั อปฺปริปุริ
 อภวิสุส เตนงฺเคน ยสฺมา จ โข โภ โคตม อิมั ฃมมั
 ภาณเจว โคตโม อาราทโก ภิกขุ จ อาราทกา ภิกขุณิโย จ
 อาราทิกา อุปาสกา จ คิหิ โอทาทวสนา สพุรหุมจาริโน อาราทกา
 อุปาสกา จ คิหิ โอทาทวสนา กามโภคิโน อาราทกา [๔] เอวมิทํ
 พุรหุมจริยั ปริปุริ เตนงฺเคน ๗ สเจ หิ โภ โคตม อิมั ฃมมั
 ภาณเจว โคตโม อาราทโก อภวิสุส ภิกขุ จ อาราทกา อภวิสุสฺสุ
 ภิกขุณิโย จ อาราทิกา อภวิสุสฺสุ อุปาสกา จ คิหิ โอทาทวสนา
 สพุรหุมจาริโน อาราทกา อภวิสุสฺสุ อุปาสกา จ คิหิ โอทาทวสนา
 กามโภคิโน อาราทกา อภวิสุสฺสุ โน จ โข ๕ อุปาสกา
 คิหิ โอทาทวสนา สพุรหุมจาริณิโย อาราทิกา อภวิสุ ๖ เอวมิทํ
 พุรหุมจริยั อปฺริปุริ อภวิสุส เตนงฺเคน ยสฺมา จ โข โภ
 โคตม อิมั ฃมมั ภาณเจว โคตโม อาราทโก ภิกขุ จ อาราทกา
 ภิกขุณิโย จ อาราทิกา อุปาสกา จ คิหิ โอทาทวสนา สพุรหุม
 จาริโน อาราทกา อุปาสกา จ คิหิ โอทาทวสนา กามโภคิโน
 #๑ ไปตุถเก อุปาสกา จ คิหิ โอทาทวสนา กามโภคิโน อาราทกาติ ทิสฺสติ ๗
 #๒-๕ ไป. โน จ โขติ น ทิสฺสติ ๗ ๓ ไป. โน จ โข อุปาสกา คิหิ โอทาทวสนา
 #พุรหุมจาริณิโย อาราทกา อภวิสุสนฺติ ทิสฺสติ ๗ ๔ ไป. อุปาสกา จ คิหิ
 #โอทาทวสนา พุรหุมจาริณิโย อาราทกา ๗ ๖ ไป. โน จ โข อุปาสกา คิหิ
 #โอทาทวสนา กามโภคิณิโย อาราทกา อภวิสุสฺสุ ๗

อารชกา อุปาสกา จ คีหิ โอทาทวสนา สพุรหุมจารินีโย อารชกา ๑
 เอวมิตัง พุรหุมจาริยัม ปริปุริ เตนงเคน ๗ สเจ ๒ หิ โภ โคตม
 อิมัง ชมมัม ภวญเจว โคตโม อารชโก อภวิสสุ ภิกขุ จ อารชกา
 อภวิสสุ ภิกขุณีโย จ อารชกา อภวิสสุ อุปาสกา จ คีหิ
 โอทาทวสนา สพุรหุมจารีโน อารชกา อภวิสสุ อุปาสกา จ
 คีหิ โอทาทวสนา กามภคินีโน อารชกา อภวิสสุ อุปาสกา จ
 คีหิ โอทาทวสนา สพุรหุมจารินีโย อารชกา อภวิสสุ โน จ
 โข อุปาสกา คีหิ โอทาทวสนา กามภคินีโย อารชกา อภวิสสุ
 เอวมิตัง พุรหุมจาริยัม อปปริปุริ อภวิสสุ เตนงเคน ยสุมา จ โข
 โภ โคตม อิมัง ชมมัม ภวญเจว โคตโม อารชโก ภิกขุ จ
 อารชกา ภิกขุณีโย จ อารชกา อุปาสกา จ คีหิ โอทาทวสนา
 สพุรหุมจารีโน อารชกา อุปาสกา จ คีหิ โอทาทวสนา กามภคินีโน
 อารชกา อุปาสกา จ คีหิ โอทาทวสนา สพุรหุมจารินีโย
 อารชกา อุปาสกา จ คีหิ โอทาทวสนา กามภคินีโย อารชกา
 เอวมิตัง พุรหุมจาริยัม ปริปุริ เตนงเคน ๗

[๒๕๕] เสยฺยถาปี โภ โคตม คงฺคา นที สมุทฺทนินฺนา
 สมุทฺทโปณา สมุทฺทปพฺภารา สมุทฺทํ อหจฺจ ตัญฺจติ เอวเมวายัม
 โภโต โคตมสฺส ปรีสา สคหญฺจปพฺพชิตา นิพฺพานนินฺนา นิพฺพานโปณา
 นิพฺพานปพฺภารา นิพฺพานํ อหจฺจ ตัญฺจติ ๗ อภิกฺกนฺตํ
 โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี [๑] นิกฺกชฺชิตํ วา
 #๑ โป. อุปาสกา จ คีหิ โอทาทวสนา กามภคินีโย อารชกา ๗ ๒ โป. สเจ
 #หิ โภ ๗เป๗ ปริปุริ เตนงเคนาติ นตฺถิ ๗ ๓ ย. โภ โคตม ๗

อุกกุชเชยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหสฺส วา มคฺคํ อากิจฺเขยฺย
 อนุทธกาเร วา เตลปฺชโชติ ฐาเรยฺย จกฺขมฺนโต รูปานิ ทกฺขณฺตีติ
 เอวเมว โภตา โคตเมณ อนนฺกปริยาเยน ฐมฺโฆ ปกาสิโต เอสาหํ
 ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ ฐมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ ลเกยฺยาหํ
 โภโต โคตมสฺส สนฺติเก ปพฺพชฺชํ ลเกยฺยํ อุปสมฺมปฺทนต์ิ ฯ โย
 โข วจฺฉ อลฺลตติตฺถียปฺพุโป อิมสฺมี ฐมฺมวินเย อากงฺขติ ปพฺพชฺชํ
 อากงฺขติ อุปสมฺมปฺทํ โส จตฺตารโ มาเส ปรีวสติ จตฺตุนฺนํ
 มาसानํ อจฺฉเยน อารทฺธจิตฺตา ภิกฺขุ ปพฺพาเชนฺติ อุปสมฺมปฺทาเทนฺติ
 ภิกฺขุภาวาย อปีจ เขวตฺถ ๑ ปุคฺคฺลเวมตฺตตฺตา วิทิตฺตาติ ฯ สเจ
 ภนฺเต อลฺลตติตฺถียปฺพุพา อิมสฺมี ฐมฺมวินเย อากงฺขนฺตา ปพฺพชฺชํ
 อากงฺขนฺตา อุปสมฺมปฺทํ จตฺตารโ มาเส ปรีวสนฺติ จตฺตุนฺนํ มาसानํ
 อจฺฉเยน อารทฺธจิตฺตา ภิกฺขุ ปพฺพาเชนฺติ อุปสมฺมปฺทาเทนฺติ ภิกฺขุภาวาย
 อหํ จตฺตาริ วสฺसानิ ปรีวสิสฺสามิ [๒] จตฺตุนฺนํ วสฺसानํ
 อจฺฉเยน อารทฺธจิตฺตา ภิกฺขุ ปพฺพาเชนฺตุ อุปสมฺมปฺทาเทนฺตุ ภิกฺขุภาวายาติ ฯ
 อลฺลตฺถ โข วจฺฉ โคตฺโต ปรีพฺพาชโก ภควโต
 สนฺติเก ปพฺพชฺชํ อลฺลตฺถ อุปสมฺมปฺทํ ฯ

[๒๖๐] อจิริรูปสมฺมปฺนโน โข ปนายสฺมา วจฺฉ โคตฺโต อทฺธมาสูปสมฺมปฺนโน
 เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
 อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิ ฯ เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา
 วจฺฉ โคตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ ยาวตกํ ภนฺเต เสเชน ฌาณน
 #๑ ม. เมตฺถ ๑ ๒. ย. มี ๑

เสขาย วิชฺชาย ปตฺตพฺพํ อนุปฺปตฺตํ [๑] มยา อุตฺตરી ๒ เม ภควา
 ฌมฺมั เทเสตฺตติ ฯ เตนหิ ตุํ วาจฺจ เทว ฌมฺเม อุตฺตરી ภาเวหิ
 สมถญจ ๓ วิปสฺสนญจ อิมํ โข เต วาจฺจ เทว ฌมฺมา อุตฺตरी
 ภาวิตา สมโถ จ วิปสฺสนา จ อเนกธาตูปฺปฏิเวธาย สํวตฺติสฺสนฺติ ฯ

[๒๖๑] โส ตุํ วาจฺจ ยาวเทว อากงฺขิสฺสตี อเนกวิทฺติ
 อิทฺธิวิทฺติ ปจฺจนุกเวยฺยํ เอโกปี หุตฺวา พหุชาติ อสฺสํ พหุชาติ
 หุตฺวา เอโก อสฺสํ อาวิทฺวา ตโรวิทฺวา ตโรทฺถุทฺถํ ตโรปการํ
 ตโรปพฺพตฺตํ อสชฺชมานโน คจฺเจยฺยํ เสยฺยถาปี อากาเส ปจฺวิยฺปิ
 อุมมฺชชฺฉนิมฺมชฺชํ กเรยฺยํ เสยฺยถาปี อุตฺเท อุตฺเทปี อภิชฺชมานเน
 คจฺเจยฺยํ เสยฺยถาปี ปจฺวิยํ อากาเสปี ปลลฺลนฺเกน สงฺกมเมยฺยํ ๓
 เสยฺยถาปี ปกฺขิ สกฺโณ อิมะปี จนฺนํทิมาสุริเย เอวฺมวิทฺติเก
 เอวฺมหานุกาเว ปาณินา ปริมาเสยฺยํ ๕ ปริมาชฺเชยฺยํ ยาว
 พุรฺหมโลกาปี กายเน สํวตฺเตยฺยมนฺติ ฯ ตตฺตร ตเตรว สกฺขิปฺภพฺพตฺตํ
 ปาปฺปณิสฺสตี สตี สตี อายตเน ฯ

[๒๖๒] โส ตุํ วาจฺจ ยาวเทว อากงฺขิสฺสตี ทิพฺพาย
 โสธธาตฺยา วิสฺสทฺชาย อตฺถิ กนฺตมานุสกาย ๖ อุโก สทฺเท สฺเชยฺยํ
 เสยฺยถิํ ๗ ทิพเพ จ มานุสเก ๘ จ เย ทฺเฏเร สนฺติเก จาติ ฯ
 ตตฺตร ตเตรว สกฺขิปฺภพฺพตฺตํ ปาปฺปณิสฺสตี สตี สตี อายตเน ฯ

[๒๖๓] โส ตุํ วาจฺจ ยาวเทว อากงฺขิสฺสตี ปฺรเสตฺตานํ
 ปฺรปฺกุคฺคานํ เจตสา เจโต ปฺริจฺจ ปชานะยฺยํ สราคํ วา จิตฺตํ
 #๑ ม. ตํ ๒ ไป. ม. อุตฺตरी จ ฯ ๓ ม. สมาริณฺจ ฯ ๔ ม. กเมยฺยํ ฯ
 #ไป. จงฺกมเมยฺยํ ฯ ๕ ม. ปรามเสยฺยํ ฯ ๖ ไป. ...มานุสิกาย ฯ
 #๗ ม. อยํ ปาโโจ น ทิสฺสตี ฯ ๘ ม. มานุเส ฯ

สราคัม จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม วิตฺรํคํ วา จิตฺตํ วิตฺรํคํ จิตฺตฺนฺติ
ปชานเญยฺม สโทสํ วา จิตฺตํ สโทสํ จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม วิตฺโทสํ
วา จิตฺตํ วิตฺโทสํ จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม สโมหํ วา
จิตฺตํ สโมหํ จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม วิตฺโมหํ วา จิตฺตํ วิตฺโมหํ
จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม สงฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ สงฺขิตฺตํ จิตฺตฺนฺติ
ปชานเญยฺม วิกุจฺจิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกุจฺจิตฺตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม
มหกุกคํ วา จิตฺตํ มหกุกคํ จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม อมหกุกคํ
วา จิตฺตํ อมหกุกคํ จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม สอฺตุตฺตรํ วา จิตฺตํ
สอฺตุตฺตรํ จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม อนฺตุตฺตรํ วา จิตฺตํ อนฺตุตฺตรํ
จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม สฺมาหิตํ วา จิตฺตํ สฺมาหิตํ จิตฺตฺนฺติ
ปชานเญยฺม อสฺมาหิตํ วา จิตฺตํ อสฺมาหิตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม
วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมุตฺตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม อวิมุตฺตํ วา
จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานเญยฺม ๑ ตตฺตร ตตฺตรว สกฺขิภพฺพตํ
ปาปฺณิสฺสสฺสึ สติ สติ อายตเน ๑

[๒๖๔] โส ตฺวํ วจฺจ ยาวเทว อากงฺขิสฺสสฺสึ อนเนกวิหิตํ
ปฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรญฺมฺยํ เสยฺยถิทํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปิ ชาตีโย
ติสฺสโสปี ชาตีโย จตฺสโสปี ชาตีโย ปญฺจปี ชาตีโย ทสปี ชาตีโย
วิสมฺปิ ชาตีโย ตีสมฺปิ ชาตีโย จตฺตาพีสมฺปิ ชาตีโย ปญฺญาสมฺปิ
ชาตีโย ชาติสฺตมฺปิ ๑ ชาติสฺสทฺสมฺปิ ชาติสฺตสฺสทฺสมฺปิ อนเนกปิ
สํวณฺณกฺปเป อนเนกปิ วิวณฺณกฺปเป อนเนกปิ สํวณฺณวิวณฺณกฺปเป
#๑ ม. สตมฺปิ ชาตีโย สทฺสมฺปิ ชาตีโย สตสฺสทฺสมฺปิ ชาตีโย ๑

อมุตราสี เอว์นาโม เอว์โคตุโต เอว์วณฺโณ เอว์มาหาโร เอว์
สุททุกขปฏิสัเวที เอว์มายุปริยฺนโต โส ตโต จูโต อมุตร
อุทปาที ตตราปาสี เอว์นาโม เอว์โคตุโต เอว์วณฺโณ เอว์มาหาโร
เอว์ สุททุกขปฏิสัเวที เอว์มายุปริยฺนโต โส ตโต จูโต
อิฐุปนฺโนติ อิติ สาการิ สอุทเทสิ อเนกวิหิติ ปุพฺเพนิวาสิ
อนุสฺสเรยฺยฺนติ ฯ ตตฺร ตตฺเรว สกฺขิภพฺพตํ ปาปุณฺนิสฺสสิ สติ
สติ อายตเน ฯ

[๒๖๕] โส ตํ วจฺจ ยาวเทว อากงฺขิสฺสสิ ทิพฺเพน จกฺขุณา
วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สตฺเต ปสฺเสยฺยํ จวฺมานे อุปฺปชฺชมานे
หิเน ปณฺเฑเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกฺเต ทุกฺคเต
ยถากมฺมุเปเต สตฺเต ปชานะยฺยํ อิเม วต โภณฺโต สตฺตา กายทฺจฺจริเตน
สมนฺนาคตา วชิทฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา มโนทฺจฺจริเตน
สมนฺนาคตา อริยานํ อุปฺวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกิ มิจฺฉาทิฏฺฐิกิมฺมสมาทานา
เต กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายํ ทุกฺคตี วินิปาตํ
นิริยํ อุปฺปนฺนา อิเม วา ปน โภณฺโต สตฺตา กายสฺจฺจริเตน
สมนฺนาคตา วชิสฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา มโนสฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา
อริยานํ อนุปฺวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกิ สมฺมาทิฏฺฐิกิมฺมสมาทานา เต๗
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา สุกฺตี สกฺกํ โลกํ อุปฺปนฺนาติ ฯ อิติ
ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สตฺเต ปสฺเสยฺยํ
จวฺมานे อุปฺปชฺชมานे หิเน ปณฺเฑเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกฺเต

ทุกุคเต ยถากมมุปกะ สตุเต ปชานะยุนตี ฯ ตตุร ตเตรว
สกุขิกพพตัม ปาปุณิสฺสตี สติ สติ อายตเน ฯ

[๒๖๖] โส ตูว วจฺจ ยาวเทว อากฺขิสฺสตี อาสวานํ ขยา
อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา
สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยุนตี ฯ ตตุร ตเตรว สกุขิกพพตัม
ปาปุณิสฺสตี สติ สติ อายตเนติ ฯ

[๒๖๗] อถ โข อายสฺมา วจฺจโคตฺโต ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทิตฺวา อนฺุโมทิตฺวา อุกฺกจาเยสนา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา
ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา ปกุกามิ ฯ อถ โข อายสฺมา วจฺจโคตฺโต เอโก
วูปกฺกุโจ อุปฺปมตฺโต อาตปปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต นจิริสฺเสว
ยสฺสสตถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชฺชนฺติ
ตทนฺตตุรํ พุรหฺมจิริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา
สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ จีณา ชาตี วุสิตํ พุรหฺมจิริยํ
กตํ กรรมิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาตติ อพฺภณฺณาสี ฯ อณฺฺณตโร โข
ปนายสฺมา วจฺจโคตฺโต อรหฺตํ อโหสิ ฯ

[๒๖๘] เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขุ ภควนฺตํ
ทสฺสนาย กจฺจนฺติ ฯ อทฺทสา โข อายสฺมา วจฺจโคตฺโต เต
ภิกฺขุ พุโรโตว กจฺจนฺเต ๑ ทิสฺวาน เยน เต ภิกฺขุ เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขุ เอตทโวจ หนฺนท กหํ ปน ตฺเมห
อายสฺมณฺฺโต กจฺจนฺตติ ฯ ภควนฺตํ โข มยํ อาวุโส ทสฺสนาย
#๑ ม. อากจฺจนฺเต ฯ

คจฺจมาติ ฯ เตนฺหายสฺมฺนโต มม วจฺเนน ภควโต ปาเท สิริสา
วฺนฺทถ วจฺจโคตฺโต ๑ ฆนฺเต ภิกฺขุ ภควโต ปาเท สิริสา วฺนฺทติ
เอวญฺจ วเทติ ๒ ปริจฺจโน เม ภควา ปริจฺจโน เม สฺกฺโตติ ฯ
เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต วจฺจโคตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสุ ฯ
อถ โข เต ภิกฺขุ เยน ภควา เตนฺปสฺงกมฺีสุ อฺปสฺงกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ๓ เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทฺสุ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺนา โข
เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทวอจฺจุ อายสฺมา ฆนฺเต วจฺจโคตฺโต
ภควโต ปาเท สิริสา วฺนฺทติ เอวญฺจ วเทติ ปริจฺจโน เม
ภควา ปริจฺจโน เม สฺกฺโตติ ฯ ปุพฺเพว เม ๓ ภิกฺขเว วจฺจโคตฺโต ๕
ภิกฺขุ เจตสา เจโต ปริจฺจ วิทิตฺเต วิชฺโช วจฺจโคตฺโต ภิกฺขุ
มหิตฺธิโก มหानฺภาโวติ ฯ เทวตาปี เม เอตมตฺถํ อารโหเจสุ
เตวิชฺโช ฆนฺเต วจฺจโคตฺโต ภิกฺขุ มหิตฺธิโก มหานฺภาโวติ ฯ
อิทมวอจฺ จ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตฺถํ
อภินฺนฺทฺนฺติ ฯ

มหาวจฺจโคตฺตสฺส ตฺถ นินฺนฺจิตฺถํ ตติยํ ฯ

-
- #๑ ม. วจฺจโคตฺโต ... วฺนฺทติติ อิมํ ปาชา น ทิสฺสนฺติ ฯ ๒ ม. วเทถ ฯ
 - #๓ ม. อภิวาเทตฺวา ... เต ภิกฺขุติ อิมํ ปาชา น ทิสฺสนฺติ ฯ ๔ ม. มยา ฯ
 - #๕ ม. วจฺจโคตฺตสฺส ภิกฺขุโน ฯ

ทีฆนขสูตร

[๒๖๕] เอวมเม สูตร เอกั สมยั ภควา ราชคเห วิหริติ
 คิขณฺณู [๑] สุกรขตาย ๒ ฯ อถ โข ทีฆนโข ปริพฺพาชโก เยน
 ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สฺมโมทิตฺ
 สฺมโมทนียั กถั สาราณียั วิตฺติสเรตฺวา เอกมนฺตํ อญฺจาสี ฯ เอกมนฺตํ
 จิตฺโต โข ทีฆนโข ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทวโจ อหฺลหิ
 โภ โคตม เอวํวาทิ เอวํทิกฺขี สพฺพิ เม น ขมตีติ ฯ ยปิ
 โข เต เอสา อคฺคิเวสฺสน ทิกฺขี สพฺพิ เม น ขมตีติ เอสापิตฺ
 เต ทิกฺขี น ขมตีติ ฯ เอสา ๓ เจ เม โภ โคตม ทิกฺขี ขเมยฺย
 ตํปิสฺส ๓ ตาทิสเมว ตํปิสฺส ตาทิสเมวาทิ ฯ อโต โข เต อคฺคิเวสฺสน
 พฺหุ หิ พฺหุตรา โลกสฺมี เย เอวมมาหํสุ ตํปิสฺส ตาทิสเมว
 ตํปิสฺส ตาทิสเมวาทิ เต ตถฺยเจว ทิกฺขี นปฺปชฺชนฺติ อลฺลณฺจ
 ทิกฺขี อฺปาทียนฺติ ฯ อโต โข เต อคฺคิเวสฺสน ตฺนุ หิ ตฺนุตรา
 โลกสฺมี เย เอวมมาหํสุ ตํปิสฺส ตาทิสเมว ตํปิสฺส ตาทิสเมวาทิ
 เต ตถฺยเจว ทิกฺขี ปชฺชนฺติ อลฺลณฺจ ทิกฺขี น อฺปาทียนฺติ ฯ

[๒๖๖] สนฺติ อคฺคิเวสฺสน ๕ เอเก สมนฺพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน
 เอวํทิกฺขีโน สพฺพิ เม ขมตีติ ฯ สนฺติ อคฺคิเวสฺสน เอเก สมนฺพฺราหฺมณา
 เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขีโน สพฺพิ เม น ขมตีติ ฯ

#๑ ม. ปพฺพเต ฯ ๒ ม. สุกรขตาย ฯ ๓ ม. เอสापิตฺ ฯ ๔ ม. ย. ตํปิสฺส ฯ
 #๕ ย. สนฺตคฺคิเวสฺสนาติ ทิสฺสตีติ ฯ

สนฺติ อคฺคิเวสฺสน เอเก สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขิโน
 เอกจฺจํ เม ขมตฺติ เอกจฺจํ เม น ขมตฺติ ๑ ตตฺร อคฺคิเวสฺสน
 เย เต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขิโน สพฺพํ เม
 ขมตฺติ เตสมยํ ทิกฺขิ สรคคย สนฺติเก สํโยคคย สนฺติเก อภินนฺทนาย
 สนฺติเก อชฺโฆสณนาย สนฺติเก อูปาทนนาย สนฺติเกติ ๑
 ตตฺร อคฺคิเวสฺสน เย เต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขิโน
 สพฺพํ เม น ขมตฺติ เตสมยํ ทิกฺขิ อสารคคย สนฺติเก อสํโยคคย
 สนฺติเก อนภินนฺทนาย สนฺติเก อนชฺโฆสณนาย สนฺติเก อนูปาทนนาย
 สนฺติเกติ ๑ เอวํ วุตฺเต ทิฆนโข ปริพฺพชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ
 อุกกํเสติ เม ภวํ โคตโม ทิกฺขิจฺจํ สมนุกกํเสติ เม ภวํ โคตโม
 ทิกฺขิจฺจตฺนฺติ ๑ ตตฺร อคฺคิเวสฺสน เย เต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน
 เอวํทิกฺขิโน เอกจฺจํ เม ขมตฺติ เอกจฺจํ เม น ขมตฺติ
 ยา หิ เตสํ ขมตฺติ สายํ ทิกฺขิ สรคคย สนฺติเก สํโยคคย
 สนฺติเก อภินนฺทนาย สนฺติเก อชฺโฆสณนาย สนฺติเก อูปาทนนาย
 สนฺติเก ยา หิ เตสํ น ขมตฺติ สายํ ทิกฺขิ อสารคคย สนฺติเก
 อสํโยคคย สนฺติเก อนภินนฺทนาย สนฺติเก อนชฺโฆสณนาย สนฺติเก
 อนูปาทนนาย สนฺติเกติ ๑

[๒๗๑] ตตฺร อคฺคิเวสฺสน ๑ เย เต สมณพฺรหฺมณา เอวํ
 วาทิโน เอวํทิกฺขิโน สพฺพํ เม ขมตฺติ ตตฺถ วิญญู ปุริโส อิติ
 #๑ ย. ตตฺรคฺคิเวสฺสนาติ ทิสฺสติ ๑

ปฏิสณฺจิกฺขติ ยา ๑ โข เม อัยฺ ทิฏฺฐิ สพฺพํ เม ขมตฺติ อิมญฺเจ ๒
 อหํ ทิฏฺฐิ ฅามสา ปรามสฺส ๓ อภินิวิสฺส โวหเรยฺย อิทเมว สจฺจํ
 โมฆมณฺณนฺติ ทฺวิหิ เม อสฺส วิคฺคโห โย จายํ สมโณ วา
 พฺราหฺมโณ วา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐิ สพฺพํ เม น ขมตฺติ โย
 จายํ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐิ เอกจฺจํ
 เม ขมติ เอกจฺจํ เม น ขมตฺติ อิมหิ เม ๓ อสฺส ทฺวิหิ
 วิคฺคโห ๑ อิติ วิคฺคเห สติ วิวาโท วิวาเท สติ วิฆาโต วิฆาเต
 สติ วิหเสา ๑ อิติ โส วิคฺคหณฺจ วิวาทณฺจ วิฆาตณฺจ วิหเสณฺจ
 อตฺตนิ สมปฺสฺสมานโน ตณฺเจว ทิฏฺฐิ ปชฺหติ อณฺณณฺจ ทิฏฺฐิ
 น อุปาทียติ ๑ เอวเมตาสํ ทิฏฺฐินํ ปหานํ โหติ เอวเมตาสํ
 ทิฏฺฐินํ ปฺฏินิสฺสโก โหติ ๑ ตตฺร อคฺคิเวสฺสน เย เต
 สมณฺพฺราหฺมณา เอวํวาทีโน เอวํทิฏฺฐิโน สพฺพํ เม น ขมตฺติ
 ตตฺร ๕ วิณฺญ ปฺริโส อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ ยา ๖ โข เม อัยฺ ทิฏฺฐิ
 สพฺพํ เม น ขมตฺติ อิมญฺเจ อหํ ทิฏฺฐิ ฅามสา ปรามสฺส
 อภินิวิสฺส โวหเรยฺย อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ ทฺวิหิ เม
 อสฺส วิคฺคโห โย จายํ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เอวํวาที
 เอวํทิฏฺฐิ สพฺพํ เม ขมตฺติ โย จายํ สมโณ วา พฺราหฺมโณ
 วา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐิ เอกจฺจํ เม ขมติ เอกจฺจํ เม น ขมตฺติ
 อิมหิ เม ทฺวิหิ อสฺส วิคฺคโห ๑ อิติ วิคฺคเห สติ วิวาโท
 วิวาเท สติ วิฆาโต วิฆาเต สติ วิหเสา ๑ อิติ โส วิคฺคหณฺจ
 #๑-๖ ม. ยา จ โข ๑ ๒ ม. อิมญฺจํ ๑ ๓ ม. ปรามสา ๑ ๔ ม. อัยฺ ปาโง น ทิสฺสติ ๑
 #๕ ม. ตตฺถ ๑

วิวาทลฺย วิฆาตลฺย วิหเสลฺย อตฺตนิ สมฺปสฺสมานโน ตลฺยเจว
ทิกฺขี ปชหติ อลฺลลฺย ทิกฺขี น อุปาทิยติ ฯ เอวเมตาสฺ ทิกฺขีณํ
ปหานํ โหติ เอวเมตาสฺ ทิกฺขีณํ ปฏฺฐินิสฺสกุโ โหติ ฯ ตตฺร
อคุคิเวสฺสน เย เต สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทีโน เอวํทิกฺขีโน
เอกจํ เม ขมตี เอกจํ เม น ขมตีติ ตตฺร วิลฺลฺย ปุริโส
อิตฺติ ปฏฺฐิสลฺยจิกฺขติ ยา โข เม อัย ทิกฺขี เอกจํ เม ขมตี
เอกจํ เม น ขมตีติ อิมลฺยเจ อหํ ทิกฺขี ฅามสา ปรามสฺส
อภินิวิสฺส โวหเรยฺย อิทเมว สจฺจํ โมฆมลฺลนฺนติ ทวีหิ เม
อสฺส วิคฺคโห โย จายํ สมโณ วา พฺรหฺมโณ วา เอวํวาที
เอวํทิกฺขี สพฺพํ เม ขมตีติ โย จายํ สมโณ วา พฺรหฺมโณ
วา เอวํวาที เอวํทิกฺขี สพฺพํ เม น ขมตีติ อิมหิ เม อสฺส
ทวีหิ วิคฺคโห ฯ อิตฺติ วิคฺคเห สติ วิวาโท วิวาเท สติ วิฆาโต
วิฆาเต สติ วิหเสสา ฯ อิตฺติ โส วิคฺคหฺลฺย วิวาทลฺย วิฆาตลฺย
วิหเสลฺย อตฺตนิ สมฺปสฺสมานโน ตลฺยเจว ทิกฺขี ปชหติ อลฺลลฺย
ทิกฺขี น อุปาทิยติ ฯ เอวเมตาสฺ ทิกฺขีณํ ปหานํ โหติ เอวเมตาสฺ
ทิกฺขีณํ ปฏฺฐินิสฺสกุโ โหติ ฯ

[๒๗๒] อัย โข ปน อคุคิเวสฺสน กาโย รูปี จาคฺคฺมมหาภูติโก
มาตาเปตฺตคิกสมฺภโว โอทนคฺคฺมาสุปฺจโย อนิจฺจจฺฉาปนปริมทฺรณ-
เกทนวิทฺธฺสนธฺมโม อนิจฺจโต ทฺกฺขโต โรคฺโต คณฺฑโต
สลฺลโต อฆโต อาพาธโต ปฺรโต ปโลคฺโต สฺลฺลโต อนตฺตโต

สมนุสฺสตีตฺตพฺโพ ฯ ตสฺสึมฺ กายํ อนิจฺจโต ทุกฺขโต โรคฺโต
คณฺหาโต สลฺลโต อมฺโต อาพาธโต ปรโต ปโลกโต สฺสณฺณโต
อนตฺตโต สมนุสฺสโต โย กายสฺมึ กายจฺจนฺโท กายสิเนโห
กายนฺวตฺตา สา ปหียติ ฯ

[๒๓๓] ติสฺโส โข อีมา อคฺคิเวสฺสน เวทนา สุขา เวทนา
ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ ยสฺมึ อคฺคิเวสฺสน สมเย
สฺขํ เวทนี เวเทติ เนว ตสฺมึ สมเย ทุกฺขํ เวทนี เวเทติ น
อทุกฺขมสฺขํ เวทนี เวเทติ สฺขํเยว ตสฺมึ สมเย เวทนี เวเทติ ฯ
ยสฺมึ อคฺคิเวสฺสน สมเย ทุกฺขํ เวทนี เวเทติ เนว ตสฺมึ สมเย
สฺขํ เวทนี เวเทติ น อทุกฺขมสฺขํ เวทนี เวเทติ ทุกฺขํเยว ตสฺมึ
สมเย เวทนี เวเทติ ฯ ยสฺมึ อคฺคิเวสฺสน สมเย อทุกฺขมสฺขํ เวทนี
เวเทติ เนว ตสฺมึ สมเย สฺขํ เวทนี เวเทติ น ทุกฺขํ เวทนี
เวเทติ อทุกฺขมสฺขํเยว ตสฺมึ สมเย เวทนี เวเทติ ฯ สุขา ๑
อคฺคิเวสฺสน [๒] อนิจฺจา สงฺขตา ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา ขยธฺมา วยธฺมา
วिरาธฺมา นิโรธธฺมา ฯ ทุกฺขาปี โข อคฺคิเวสฺสน [๓] อนิจฺจา
สงฺขตา ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา ขยธฺมา วยธฺมา วิราธฺมา นิโรธธฺมา ฯ
อทุกฺขมสฺซาปี โข อคฺคิเวสฺสน เวทนา อนิจฺจา สงฺขตา
ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา ขยธฺมา วยธฺมา วิราธฺมา นิโรธธฺมา ฯ
เอวํ ปสฺสึ อคฺคิเวสฺสน สฺตฺวา อริยสาวกโ สฺซาเยปี เวทนาย
นิพฺพิณฑติ ทุกฺขาเยปี เวทนาย นิพฺพิณฑติ อทุกฺขมสฺซาเยปี เวทนาย
#๑ ม. สฺซาปี โข ฯ ๒-๓ ม. เอตฺถนฺตเร เวทนาติ อัยฺ ปาโจ ทิสฺสติ ฯ

นิพพิหนติ นิพพิหนัง วิชชติ วิราคา วิมูจติ วิมุตตสมิ วิมุตตมิตติ
ณานัง โหติ จีณา ชาติ วุสิตัง พุรุมจริย กตัม กรณีย
นาปริ อิตถตตยาติ ปชานาติ ฯ เอวํ วิมุตตจิตโต โข
อภิกเวสสัน ภิกขุ น เกนจิ สํวทติ น เกนจิ วิวทติ ยถจ โข
โลเก วุตตํ เตน โวหริ อปรามสนฺติ ฯ

[๒๗๔] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา สาริปฺุตโต ภควโต
ปิฏฺุจโธ นิสินฺโน ๑ ภควนฺตํ วิชฺยมาโน ฯ อถ โข อายสฺมโต
สาริปฺุตตสฺส เอตทโหติ เตสํ เตสํ กิร โน ภควา ชมฺมานัง
อภิญฺญา ปหานมาห เตสํ เตสํ กิร โน สุกโต ชมฺมานัง
อภิญฺญา ปฏินิสฺสคฺคมาหาติ ฯ อิติ หิทํ อายสฺมโต สาริปฺุตตสฺส
ปฏิสณฺจิกฺขโต อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมูจฺจि ฯ ที่มฺนขสฺส
ปริพฺพาชกสฺส วิรชํ วิตมถํ ชมฺมจกฺขุ อุตฺปาติ ยงฺกิญฺจิ สมฺมทชมฺมํ
สพฺพนฺตํ นิโรธชมฺมนฺติ ฯ

[๒๗๕] อถ โข ที่มฺนโข ปริพฺพาชโก ทิฏฺฐชฺมโม ปตฺตชฺมโม
วิทิตชฺมโม ปริโยคาพฺพชฺมโม ตินฺณวิจิกฺจโธ วิคตกถฺกโธ
เวสสารชฺชปฺุตโต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุ สาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี โภ
โคตม นิกฺกฺชชิตฺตํ วา อุกฺกฺชเชยฺย ปฏิจฺจนนํ วา วิวเรยฺย มฺพฺพหสฺส
วา มคฺคํ อจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺชฺโชตํ ชาเรยฺย
จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตํ อเวมเว โภตา โคตเมน อนนฺกปริยาเยน
#๑ ม. จิโต โหติ ฯ

ธมฺโม ปกาสิโต เอสาหิ ภควนฺตํ [๑] สรณํ กจฺณามิ
ธมฺมญจ ภิกขุสงฺฆญจ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺตฺเต
ปาณฺเปตํ สรณฺจกตฺตฺติ ฯ

ทีฆนฺนขสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตฺตฺถํ ฯ

#๑ ม. เอตฺถนฺนเร โคตมฺนฺติ อัย ปาโ จิ ทิสฺสตี ฯ

มาณขทัยสูตรั

[๒๗๖] เอวมเม สูตรั เอกั สมยั ภควา กุรุสุ วิหริตี
กมฺมาสธมมึ นาม กุรุณั นิคโม ภารทฺวาชโคตฺตสฺส พฺราหฺมณสฺส
อคุยาคารเ ตินฺสนฺนุรเก ๑ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยั นีวาเสตฺวา
ปตฺตจิวฺรมาทาย กมฺมาสธมมึ ปิณฺฑทาย ปาวีสี ๑ กมฺมาสธมฺเม ๑
ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปจฺจภตฺตํ ปิณฺฑทปาดปฏิกุกฺกนฺโต เยน อณฺณตโร
วนสณฺโฑ เตนฺอุปสงฺกมิ ทิวาวิหาราย ตั วนสณฺฑํ อชฺโฌคาเหตุวา
อณฺณตรสฺมี รุกฺขมฺมูเล ทิวาวิหารั นิสีตี ๑

[๒๗๗] อถ โข มาณขทัย ๒ ปริพฺพาชโก ชงฺฆาวิหารั
อนุจกฺกมฺมาโน อนุวิจฺจรฺมาโน เยน ภารทฺวาชโคตฺตสฺส พฺราหฺมณสฺส
อคุยาคารั เตนฺอุปสงฺกมิ ๑ อทฺทสา โข มาณขทัย ปริพฺพาชโก๕
ภารทฺวาชโคตฺตสฺส พฺราหฺมณสฺส อคุยาคารเ ตินฺสนฺนุรกั [๓]
ทิสฺวาน ภารทฺวาชโคตฺตํ พฺราหฺมณั เอตทโวจ กสฺส ๓ นวยั
สมฺม โภโต ภารทฺวาชสฺส อคุยาคารเ ตินฺสนฺนุรโก ปณฺณตฺโต
สมณฺเสยฺยานุรูปุ มณฺเฑติ ๑ อตฺถิ โภ มาณขทัย สมโณ โคตโม
สกุยปฺตฺโต สกุยกุลา ปพฺพชิตฺโต ตั โข ปน ภวนฺตํ โคตมึ
เอวักฺกยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิติปี โส ภควา อรหึ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต โลกวิฑู อนฺุตโร
#๑ ม. กมฺมาสธมมึ ๑ ๒ สี. ม. ย. มาณขทัย ๑ ๓ ม. ปณฺณตฺตํ ๑
#๔ ม. กิสฺส ตฺวํ สมฺม ๑

ปริสทम्मสารถิ สตุถา เทวมนุสสานัน พุทฺโธ ภควาติ ตสฺเสสา
 โภโต โคตมสฺส เสยฺยา ปญฺจตฺตาติ ฯ พุทฺธิภูจฺ ๑ วต โภ
 ภาเรทฺวาช อทฺทสาม เย มยฺ ตสฺส โภโต โคตมสฺส ญฺหนสฺส ๒
 เสยฺยํ อทฺทสามาติ ฯ รกฺขสฺเสตฺ มาคณฺฑิย วาจํ รกฺขสฺเสตฺ
 มาคณฺฑิย วาจํ พฺหุ หิ ตสฺเสว โภโต โคตมสฺส ขตฺติยปณฺฑิตาปี
 พุราหุณฺณปณฺฑิตาปี คหปติปณฺฑิตาปี สมณปณฺฑิตาปี
 อภิปฺปสนฺนา วินิตา อริเย ญาเย ชมฺเม กุสเลติ ฯ สมฺมุขา
 เจปี มยฺ ภาเรทฺวาช ตํ ภาวนตฺ โคตมํ ปสฺเสยฺยาม สมฺมุขาปี
 นํ วเทยฺยาม ญฺหนโน ๓ สมโณ โคตโมติ ตํ กิสฺส เหตุ
 เอวณฺหิ โน สุตฺเต อัจจเรติ ฯ สเจ ตํ โภโต มาคณฺฑิยสฺส
 อกรุ อาริเจสฺสามิ ๓ ตสฺส ๕ สมณสฺส โคตมสฺสาติ ฯ อปฺโปสฺสุโก
 ภวํ ภาเรทฺวาช วุตฺโต จ ๖ นํ วเทยฺยาติ ฯ

[๒๗๘] อสุสฺสสิ โข ภควา ทิพฺพาย สโตธาคฺญา วิสุทฺธาย
 อติกกนฺตมานุสกาย ภาเรทฺวาชโคตตสฺส พุราหุณฺณสฺส มาคณฺฑิเยน
 ปริพฺพาชเคน สทฺธิ อิมํ กถาสลฺลาปี ฯ อถ โข ภควา สายณฺหสมยฺ
 ปฐิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยน ภาเรทฺวาชโคตตสฺส พุราหุณฺณสฺส อคฺยาการิ
 เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา นิสิทิ ปญฺจตฺเต ตินฺสนฺนุรเก ฯ
 อถ โข ภาเรทฺวาชโคตฺโต พุราหุณฺโณ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมติ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ
 #๑ ม. พุทฺธิภูจฺ ... อทฺทสามาติ อามณฺฑิตานิ ฯ ๒ สฺ. ม. ยฺ. ญฺหนโน ฯ
 #๓ สฺ. ม. ยฺ. ญฺหนุ ฯ ๔ ม. อาริเจยฺยามิ ฯ ๕ ม. ตํ ฯ ๖ ม. ว ฯ

วีสาระตฺวา เอกมนฺตํ นิสีหิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ภารทฺวาชโคตฺตํ
พฺราหฺมณํ ภควา เอตทโวจ อหุ ปน เต ภารทฺวาช
มากณฺหิเยน ปริพฺพาชเกน สทฺธิ อิมฺเยว ตินฺสนฺธรํ อารพฺภ
โกจเทว กถาสลฺลาโปติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภารทฺวาชโคตฺโต พฺราหฺมโณ
สํวิคูโ คโสมหฺภูจฺชาโต ภควนฺตํ เอตทโวจ เอตเทว โข ปน
มยํ โภโต โคตฺมสฺส อารโจะตุกามา อถ จ ปน ภวํ โคตฺโม
อนกฺขาทฺเชว อกฺขาสีติ ๑ ฯ อยญจ หิ ๒ ภควโต ภารทฺวาชโคตฺเตน
พฺราหฺมณฺเณน สทฺธิ อนฺตรากถา วิปฺปกถา โหติ ฯ อถ โข
มากณฺหิโย ปริพฺพาชโก ชงฺฆาวิหาริ อนฺจฺจกฺมมาโน อนฺจฺจโรมาโน
เยน ภารทฺวาชโคตฺตสฺส พฺราหฺมณฺสฺส อคฺยาคาริ เยน ภควา
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมหิ สมฺโมหณิย
กถํ สาราณิยํ วีสาระตฺวา เอกมนฺตํ นิสีหิ ฯ

[๒๗๕] เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข มากณฺหิยํ ปริพฺพาชกํ ภควา
เอตทโวจ จกฺขุ ๓ โข มากณฺหิยํ รูปารามํ รูปรตํ รูปสมฺมุทิตํ
ตํ ตถาคตฺตสฺส ทนฺตํ กฺขตฺตํ รกฺขิตํ สํวตฺตํ ตสฺส จ สํวราย
ธมฺมํ เทเสติ อิทนฺนุ เต เอตํ มากณฺหิยํ สนฺธาย ภาสิตํ
ภฺนฺหนโน ๓ สมฺโณ โคตฺโมติ ฯ เอตเทว ปน เม โภ โคตฺม สนฺธาย
ภาสิตํ ภฺนฺหนโน สมฺโณ โคตฺโมติ ตํ กิสฺส เหตุ เอวญฺหิ
โน สุตฺเต โอจฺจเรตฺติ ฯ โสตํ โข มากณฺหิยํ สทฺทธารามํ ฯเปฯ
#๑ สี. ย. อนกฺขานํเยว อกาสีติ ฯ ๒ ม. หิ ฯ ๓ ม. จกฺขุ ฯ ๔ ม. ย. ภฺนฺนุ ฯ

ฉานัน โข มาคณฺหิย คนฺธารามํ ... ชิวฺหา โข มาคณฺหิย รสารามา
 รสรตา รสสมฺมุทิตา สฺวา ตถาคตฺสฺส ทนฺตา กุตฺตา รกฺขิตา
 สํวฺตา ตฺสฺส จ สํวฺราย ฌมฺมํ เทเสติ อิทนฺนุ เต เอตํ
 โข ๑ มาคณฺหิย สนฺชาย ภาสิตํ ภูนฺหโน ๒ สมฺโณ โคตโมติ ฯ
 เอตทว โข ปน เม โภ โคตม สนฺชาย ภาสิตํ ภูนฺหโน
 สมฺโณ โคตโมติ ตํ กิฺสฺส เหตุ เอวญฺหิ โน สุตฺเต อัจจเรตฺติ ฯ
 กายิ โข มาคณฺหิย โฝฏฺฐพฺพาราโม ฯเปฯ มโน โข มาคณฺหิย
 ฌมฺมาราโม ฌมฺมโรโต ฌมฺมสมฺมุทิตโต โส ตถาคตฺสฺส ทนฺโต
 กุตฺโต รกฺขิตโต สํวฺโต ตฺสฺส จ สํวฺราย ฌมฺมํ เทเสติ อิทนฺนุ
 เต เอตํ มาคณฺหิย สนฺชาย ภาสิตํ ภูนฺหโน สมฺโณ โคตโมติ ฯ
 เอตทว โข ปน เม โภ โคตม สนฺชาย ภาสิตํ ภูนฺหโน
 สมฺโณ โคตโมติ ตํ กิฺสฺส เหตุ เอวญฺหิ โน สุตฺเต อัจจเรตฺติ ฯ

[๒๘๐] ตํ กิํ มณฺณสิ มาคณฺหิย อิชฺเชกฺจฺโจ จกฺขุวิญญฺเยยฺเยหิ
 รูเปหิ ปริจาริตพฺพุโป อสฺส อิกฺุเจหิ กนฺเตหิ มนาเปหิ ปิยรูเปหิ
 กามุปฺสณฺหิตฺเตหิ รชฺนิเยหิ โส อปฺเรน สมฺเยน รูปานํเยว สมฺทยญฺจ
 อญฺุจกฺมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทินวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาญฺุ
 วิทิตฺวา รูปรตฺนํหิ ปหาย รูปริปฺพาหิ ปฏฺิวิโนเทตฺวา วิคตฺปิปาโส
 อชฺฉตฺตํ วุปรตฺนตฺจิตฺโต วิหเรยฺย อิมสฺส ปน เต มาคณฺหิย
 กิฺมสฺส วจฺนียนฺติ ฯ น กิฺญฺจิ โภ โคตม ฯ ตํ กิํ มณฺณสิ
 มาคณฺหิย อิชฺเชกฺจฺโจ โสตฺวิญญฺเยยฺเยหิ สทฺเทหิ ฯเปฯ ฉานวิญญฺเยยฺเยหิ
 #๑ ม. ยฺ. โขติ ปาฐสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒ ยฺ. ภูนฺนุ สพฺพตฺถ เอวํ ฌาตพฺพุํ ฯ

คนุเชหิ ... ชิวหาวิญญะเยหิ รเสหิ ... กายวิญญะเยหิ
โผฏฐัพเพหิ ปริจาริตปุพโพ อสฺส อิกฺกุเจหิ กนฺเตหิ มนาเปหิ ปิยรูเปหิ
กามุปสฺสฺสเหหิ รชนิเยหิ โส อปฺเรน สมเยน โผฏฐัพฺพานิเยว
สมุทฺถญจ อฏฺฐงฺกมญจ อสฺสาทญจ อาทินวญจ
นิสฺสรณญจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา โผฏฐัพฺพตณฺ्हํ ปหาย โผฏฐัพฺพปริพาหํ
ปฏฺวิโนทตฺวา วิคตปิปาโส อชฺฉตฺตํ วุปฺสนตฺตจิตฺโต
วิหเรยฺย อิมสฺส ปน เต มากณฺฑิย กิมสฺส วจฺนียนฺติ ฯ น
กิลฺลิจิ โภ โคตม ฯ

[๒๘๑] อหํ โข ปน มากณฺฑิย ปุพฺเพ อคาริยภูโต สฺมาโน
ปฺลจฺหิ กามคฺเณหิ สมปฺปีโต สมงฺกิภูโต ปริจารเสี จกฺขุวิญญะเยหิ
รูเปหิ อิกฺกุเจหิ กนฺเตหิ มนาเปหิ ปิยรูเปหิ กามุปสฺสฺสเหหิ
รชนิเยหิ โสทวิญญะเยหิ สทฺเทหิ ฯเปฯ ฆานวิญญะเยหิ
คนุเชหิ ... ชิวหาวิญญะเยหิ รเสหิ ... กายวิญญะเยหิ โผฏฐัพเพหิ
อิกฺกุเจหิ กนฺเตหิ มนาเปหิ ปิยรูเปหิ กามุปสฺสฺสเหหิ รชนิเยหิ ฯ
ตสฺส มยฺหํ มากณฺฑิย ตโย ปาสาทา อหฺลฺลํ เอโก วสฺสิโก
เอโก เหมนฺตฺติโก เอโก คิมฺหิโก ฯ โส โข อหํ มากณฺฑิย
วสฺสิเก ปาสาทเ จตฺตารอ มาเส นิปฺปฺริเสหิ ตฺริเยหิ ปริจาริยมาโน
น เหนฺจฺจาปาสาทํ โอโรหามิ ฯ โส อปฺเรน สมเยน กามานิเยว
สมุทฺถญจ อฏฺฐงฺกมญจ อสฺสาทญจ อาทินวญจ นิสฺสรณญจ
ยถาภูตํ วิทิตฺวา กามตณฺ्हํ ปหาย กามปริพาหํ ปฏฺวิโนทตฺวา

วิคตปีปาโส อชฺฌตฺตํ วุปฺสนฺตจิตฺโต วิหฺรามิ ฯ โส อญฺเฌ
สตุเต ปสฺสามิ กามสฺส อวิตฺราเค กามตณฺหาหิ ขชฺชมาเน กามปริพาหน
ปริทฺยหฺมาเน กามे ปฏฺิเสวฺนฺเต โส เตสํ น ปิเหม
น ตตฺถ อภิรฺมามิ ตํ กิสุสฺ เหตุ ยา หยํ ๑ มาคณฺฑิย รติ
อญฺเฌเตรว กามेหิ อญฺเฌตฺร อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ [๒] ตาย รติยา
รฺมมาโน หีนสุสฺ น ปิเหม น ตตฺถ อภิรฺมามิ ฯ

[๒๘๒] เสยฺยถาปี มาคณฺฑิย คหปติ วา คหปติปฺตฺโต วา
อทุโธ มหฺทฺธโน มหาโกโค ปญฺจหิ กามคฺุณฺเหิ สมฺปปีโต
สมงฺคิฏฺโต ปริจาเรยฺย จกฺขุวิญฺเฌเยหิ รูเปหิ อิญฺเจหิ กนฺเตหิ
มฺนาเปหิ ปิยฺรูเปหิ กามฺุปสฺสฺหิตฺเตหิ รชฺนีเยหิ โสตฺวิญฺเฌเยหิ
สทฺเทหิ ฯเปฯ ฌานวิญฺเฌเยหิ กนฺเตหิ ฯเปฯ ชิวฺหาวิญฺเฌเยหิ
รเสหิ ฯเปฯ กายวิญฺเฌเยหิ โฝฏฺจพฺเพหิ อิญฺเจหิ กนฺเตหิ
มฺนาเปหิ ปิยฺรูเปหิ กามฺุปสฺสฺหิตฺเตหิ รชฺนีเยหิ ฯ โส กายนฺ สุจฺริตฺตํ
จฺริตฺวา วาจา ย สุจฺริตฺตํ จฺริตฺวา มนฺสา สุจฺริตฺตํ จฺริตฺวา กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณฺา สุคตฺตี สกฺกํ โลกํ อุปฺปชฺเชยฺย เทวานํ ตาวตฺีสานํ
สทฺพฺยตฺตํ ฯ โส ตตฺถ นนฺทเน วเน อจฺจฺราสงฺมปฺริวฺโต ทิพฺเพหิ
ปญฺจหิ กามคฺุณฺเหิ สมฺปปีโต สมงฺคิฏฺโต ปริจาเรยฺย ฯ โส
ปสฺเสยฺย คหปติ วา คหปติปฺตฺตํ วา ปญฺจหิ กามคฺุณฺเหิ สมฺปปีตํ
สมงฺคิฏฺตํ ปริจาริยฺมานํ ฯ ตํ กิ มลฺลฺลสิ มาคณฺฑิย อปี น
โส เทวปฺตฺโต นนฺทเน วเน อจฺจฺราสงฺมปฺริวฺโต ทิพฺเพหิ ปญฺจหิ
#๑ ม. ปายํ ๒ ม. ย. เอตฺถนฺตเร อปี ทิพฺพิ สฺขํ สมชฺคฺุคฺุยฺห ติฏฺฐตฺตี
#ทิสฺสนฺติ ฯ

กามคุณเหที สมปปีโต สมงคีภูโต ปริจารีมาโน อมุตส คหปติสสุ
วา คหปติปุตตสสุ วา ปิเหยย มานุสกัน วา ปญจนัน กามคุณาน
มานุสเกหี วา กามเหที อวภูญเยยาคี ฯ โน เหน้ ๑ โภ โคตม
ตัม กิสสุ เหน้ มานุสเกหี โภ โคตม กามเหที ทิพพกามา ๒
อภิกกนตตรา จ ปณิตตรา จาคี ฯ เอวมเว โข อหิ มาคณฺหิย
ปฺพเพ อคารียภูโต สมานอ ปญจหิ กามคุณเหที สมปปีโต
สมงคีภูโต ปริจารีเสี จกฺขุวิญญเยยเหที รุเปหิ อญฺเจหิ กนฺเตหิ
มฺนาเปหิ ปิยฺรูเปหิ กามฺปสฺสฺหิตเหที รชนิเยหิ โสตฺวิญญเยยเหที
สทฺเทหิ ฯเปฯ ฆานวิญญเยยเหที กนฺเชหิ ฯเปฯ ชิวฺหาวิญญเยยเหที
รเสหิ ฯเปฯ กายวิญญเยยเหที โฝฏฺจพฺเพหิ อญฺเจหิ กนฺเตหิ
มฺนาเปหิ ปิยฺรูเปหิ กามฺปสฺสฺหิตเหที รชนิเยหิ ฯ โส อปฺเรน
สมเยน กามานฺเขว สมฺทฺยลฺลจ อฏฺจจฺกมฺลจ อสฺสาทลฺลจ อาทินวฺลจ
นิสฺสรณฺลจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา กามตฺตฺหิ ปฺหาย กามปริพาหิ
ปฏฺวิโนเทตฺวา วิคตปิปาโส อชฺฉตฺตํ รุปฺสนฺตจิตฺโต วิหฺรามิ ฯ
โส อหิ ๑ อลฺลเว สตฺเต ปสฺสามิ กามสฺสุ อวิตฺราเค กามตฺตฺหาหิ
ขชฺชฺมาเน กามปริพาเหเน ปริทฺยฺหฺมาเน กามे ปฏฺเสวณฺเต โส
เตสํ น ปิเหมมิ น ตตฺถ อภิรฺมามิ ตัม กิสฺสุ เหน้ ยา หย
มาคณฺหิย รติ อลฺลเวตฺรว กามเหที อลฺลเวตฺร อกฺุสเสหิ ฌมฺเมหิ
อปิ ทิพฺพํ สฺขํ สมฺธิคฺคยฺห ติฏฺฐติ ตาย รติยา รมฺมาโน
หีนสฺส น ปิเหมมิ น ตตฺถ อภิรฺมามิ ฯ

#๑ ม. ย. หิํ ฯ ๒ ย. ทิพฺพกามา ฯ ๓ ม. ย. อยฺ ปาโจ นตฺถิ ฯ

[๒๘๓] เสยยถาปี มาคณฺหิย กุญฺจึ ปุริโส อรุคฺคฺโต ปกุกคฺคฺโต
กิมิหิ ขชฺชมาโน นเขหิ วณฺมุขานิ วิปฺตจฺจนฺมาโน องฺการกาสุยา
กายํ ปรีตาเปยฺย ตสฺส มิตฺตตามจฺจา ฌาติสาโลหิตา
ภิสกุกํ สลฺลทคฺคฺตํ อุปฺภุจฺเปยฺยํ ตสฺส โส ภิสกุกโก สลฺลทคฺคฺโต
เกสชฺชํ กเรยฺย โส [๑] เกสชฺชํ อากมฺม กุญฺเจหิ ปรีมุจฺเจยฺย
อโรโค อสฺส สฺวึ เสรี สยฺวสี เยนกามจฺจโม ฯ โส อณฺณํ กุญฺจึ
ปุริสํ ปสฺเสยฺย อรุคฺคฺตํ ปกุกคฺคฺตํ กิมิหิ ขชฺชมาโน นเขหิ วณฺมุขานิ
วิปฺตจฺจนฺมาโน องฺการกาสุยา [๒] ปรีตาเปนฺตํ ฯ ตํ ก็ มณฺณลลิตี
มาคณฺหิย อปี นฺ โส ปุริโส อมฺสฺส กุญฺจิสฺส ปุริสฺสฺส ปีเหยย
องฺการกาสุยา วา เกสชฺชํ ปฏฺิเสวนาย วาติ ฯ โน เหนฺติ ๓ โภ
โคตม ตํ กิสฺส เหนฺติ โรเค หิ โภ โคตม สติ เกสชฺเชน
กรณฺณิยํ โหติ โรเค อสฺติ เกสชฺเชน กรณฺณิยํ น โหติติ ฯ
เอวเมว โข อหํ มาคณฺหิย ปุพฺเพ อคาริยฺกฺโต สฺมาโน ปญฺจหิ
กามคฺเณหิ สมนฺปิโต สมนฺจิกฺกฺโต ปรีจาเรสี จกฺขุวิญฺญेยฺเยหิ รุเปหิ
อิฏฺเฐหิ กนฺเตหิ มนาเปหิ ปียฺรูเปหิ กามฺปสฺสฺหิตฺเตหิ รชฺณีเยหิ
โสตฺตวิญฺญेยฺเยหิ สทฺเทหิ ฯเปฯ ฌานวิญฺญेยฺเยหิ กนฺเชหิ ฯเปฯ
ชีวฺหาวิญฺญेยฺเยหิ รเสหิ ฯเปฯ กายวิญฺญेยฺเยหิ โฝฏฺจฺพฺเพหิ
อิฏฺเฐหิ กนฺเตหิ มนาเปหิ ปียฺรูเปหิ กามฺปสฺสฺหิตฺเตหิ รชฺณีเยหิ ฯ
โส อปฺเรน สมนฺเยน กามานํเยว สมนฺทยฺญจ อญฺจจฺจกมฺญจ อสฺสาทญจ
อาทึนฺวญจ นิสฺสรณฺญจ ยถาญฺตํ วิทิตฺวา กามตณฺหิ ปหาย
#๑ ม. ยฺ. ตํ ฯ ๒ ม. ยฺ. กายํ ฯ ๓ ม. ยฺ. โน หิํ ฯ

กามปริพาหิ ปฏิวินเทตฺวา วิคตปิปาโส อชฺมตฺตํ วุปสฺนตจิตฺโต
วิหฺรามิ ฯ โส อญฺเฐ สตฺเต ปสฺสามิ กามสฺส อวิตฺราเค
กามตณฺหาหิ ขชฺชมาเน กามปริพาเหเน ปริทฺยหฺมาเน กาม
ปฏฺิเสวนฺเต โส เตสํ น ปิเหมมิ น ตตฺถ อภิรมามิ ตํ กิสฺส
เหตุ ยา หยฺ มาคณฺฑิย รติ อญฺเฐรว กามเหิ อญฺเฐร
อกุสฺเสหิ ฌมฺเมหิ อปี ทิพฺพิ สฺขํ สมฺธิคฺคยฺห ติฏฺฐติ ตาย
รติยา รมมาโน หีนสฺส น ปิเหมมิ น ตตฺถ อภิรมามิ ฯ

[๒๘๔] เสยฺยถาปี มาคณฺฑิย กุฏฺฐิ ปุริโส อรุคฺคฺโต ปกฺกคฺคฺโต
กิมฺมิหิ ขชฺชมาโน นเขหิ วณฺมุขานปี วิปฺปตฺจฺจมาโน องฺการกาสุยา
[๑] ปริตาเปยฺย ตสฺส มิตฺตามจฺจา ฉาติสาลอฺหิตา ภิสกฺกํ สลฺลกตฺตํ
อุปฺนฺนเปยฺยํ ตสฺส โส ภิสกฺโก สลฺลกคฺคฺโต เกสชฺชํ กเรยฺย
โส [๒] เกสชฺชํ อากมฺม กุฏฺฐเหหิ ปริมุจฺเจยฺย อโรโค อสฺส สฺขิ
เสรี สยฺวสี เยนกามงฺกโม ฯ ตเมนนํ เทว พฺลวณฺโต ปุริสา
นानาพาหาสุ กเหตุวา องฺการกาสุยา ๓ อุปกฺกฏฺเฒยฺยํ ฯ ตํ กิ
มญฺญสิ มาคณฺฑิย อปี นฺ โส ปุริโส อิติ จิตฺติ เจว กายํ
สนฺนนาเมยฺยติ ฯ เอวํ โภ โคตม ตํ กิสฺส เหตุ อสุ หิ โภ
โคตม อคฺคิ ทฺกฺขสมฺพฺสฺโส เจว มหาภิตาโป จ มหาปริพาโห
จติ ฯ ตํ กิ มญฺญสิ มาคณฺฑิย อิทานิ เจว นฺ โข โส
อคฺคิ ทฺกฺขสมฺพฺสฺโส เจว มหาภิตาโป จ มหาปริพาโห จ อุทาหุ
ปฺพุเพปี โส อคฺคิ ทฺกฺขสมฺพฺสฺโส เจว มหาภิตาโป จ มหาปริพาโห
#๑ ม. ย. กายํ ฯ ๒ ย. ตํ ฯ ๓ ย. องฺการกาสุ ฯ

จาดิ ฯ อิทานิ เจว โภ โคตม โส อคฺคิ ทฺวขสมฺพสฺโส เจว
 มหาภิตาโป จ มหาปริพาโห จ ปุพฺเพปิ โส อคฺคิ ทฺวขสมฺพสฺโส
 เจว มหาภิตาโป จ มหาปริพาโห จ อสุ จ ๑ โภ โคตม
 กุญฺฉิ ปุริโส อรุคฺคโต ปกุกคฺคโต กิมิหิ ขชฺชมาโน นเขหิ วมฺขานิ
 วิปฺตจฺจมาโน อุพฺหตินฺทฺริโย ทฺวขสมฺพสฺเสยว ๒ อคฺคิสฺมี
 สุขมิตฺติ วิปริตฺสณฺณํ ปจฺจลตฺถาติ ฯ เอวเมว โข มากณฺฑิย
 อตีตมฺปิ อทฺธานํ กามา ๓ ทฺวขสมฺพสฺสา เจว มหาภิตาปา จ
 มหาปริพาหา จ อนาคตมฺปิ อทฺธานํ กามา ๓ ทฺวขสมฺพสฺสา
 เจว มหาภิตาปา จ มหาปริพาหา จ เอตฺรหิปี ปจฺจุปฺปนฺนํ
 อทฺธานํ กามา ทฺวขสมฺพสฺสา เจว มหาภิตาปา จ มหาปริพาหา
 จ อิมे จ มากณฺฑิย สตฺตา กามสฺส อวิตฺราคา กามตฺตฺนหาหิ
 ขชฺชมานา กามปริพาเหณฺ ปฺริทฺยฺหามาณา อุพฺหตินฺทฺริยา ทฺวขสมฺพสฺเสยว ๓
 กามสฺส สุขมิตฺติ วิปริตฺสณฺณํ ปจฺจลตฺถํ ฯ

[๒๘๕] เสยฺยถาปี มากณฺฑิย กุญฺฉิ ปุริโส อรุคฺคโต ปกุกคฺคโต
 กิมิหิ ขชฺชมาโน นเขหิ วมฺขานิ วิปฺตจฺจมาโน องฺการกาสุยา
 กายํ ปฺริตาเปติ ยถา ยถา หิ [๕] มากณฺฑิย อสุ กุญฺฉิ ปุริโส
 อรุคฺคโต ปกุกคฺคโต กิมิหิ ขชฺชมาโน นเขหิ วมฺขานิ วิปฺตจฺจมาโน
 องฺการกาสุยา กายํ ปฺริตาเปติ ตถา ตถา ตสฺเสว
 ตานิ วมฺขานิ อสุจิตฺรานิ เจว โหณฺติ ทฺวคฺคณฺชฺตฺรานิ จ ปุตฺติกฺตฺรานิ
 #๑ สี. ย. อสุ หิ ฯ ๒ ม. ทฺวขสมฺพสฺโส เจว ฯ ๓ ม. กาโม ทฺวขสมฺพสฺโส
 #เจว มหาภิตาโป จ มหาปริพาโห จ ฯ ๔ ม. เจว ฯ ๕ ย. โข ฯ

จ โหติ ๑ เจว กาจิ สาตมตฺตา อสฺสาทมตฺตา ยทิตฺ วมฺขานิ ๒
กณฺฑวณฺเหตุ เอวเมว โข มากณฺฑิย สตฺตา กามสฺ อวิตฺราคา
กามตณฺหาหิ ขชฺชมานา กามปริพาเหณ ปฺริทฺยหฺมานา กาม
ปฺฏิเสวณฺติ ยถา ยถา [๓] มากณฺฑิย สตฺตา กามสฺ อวิตฺราคา
กามตณฺหาหิ ขชฺชมานา กามปริพาเหณ [๔] ปฺริทฺยหฺมานา กาม
ปฺฏิเสวณฺติ ตถา ตถา เตสํ ๕ สตฺตานํ กามตณฺหา เจว ปวทฺตติ
กามปริพาเหณ ปฺริทฺยหนฺติ เจว ๖ โหติ เจว กาจิ ๗ สาตมตฺตา
อสฺสาทมตฺตา ยทิตฺ ปฺลจ กามคฺเชน ปฺฏิจฺจ ๑

[๒๘๖] ตํ กิ มลฺลสฺสิ มากณฺฑิย อปี นฺ เต ทิฏฺฐโ จ วา
สฺโต วา ราชว วา ราชมฺหามตฺโต วา ปฺลจฺหิ กามคฺเชนฺหิ
สมปฺปีโต สมงฺคิฏฺโถ ปฺริจาริยมาโน กามตณฺหํ อปฺปฺหาย กามปริพาหํ
อปฺปฺฏิวิโนเทตฺวา วิคตปีปาโส อชฺชตฺตํ วุปฺสนตฺตจิตฺโต
วิหาสิ วา วิหฺรติ วา วิหฺริสฺสติ วาติ ๑ โน หิตฺ โภ โคตม ๑
สาธฺมากณฺฑิย มยาปี โข เอตํ มากณฺฑิย เนว ทิฏฺฐจํ น สฺตํ
ราชว วา ราชมฺหามตฺโต วา ปฺลจฺหิ กามคฺเชนฺหิ สมปฺปีโต
สมงฺคิฏฺโถ ปฺริจาริยมาโน กามตณฺหํ อปฺปฺหาย กามปริพาหํ
อปฺปฺฏิวิโนเทตฺวา วิคตปีปาโส อชฺชตฺตํ วุปฺสนตฺตจิตฺโต วิหาสิ
วา วิหฺรติ วา วิหฺริสฺสติ วา ๑ อถ โข มากณฺฑิย เย หิ เกจฺจิ
สมณฺนา วา พุราหฺมณฺนา วา วิคตปีปาสา อชฺชตฺตํ วุปฺสนตฺตจิตฺตา
วิหฺสิ ๘ วา วิหฺรณฺติ วา วิหฺริสฺสนฺติ วา สพฺเพ เต กามานํเยว
#๑ ม. โหณฺติ ๑ ๒ ม. วมฺขานํ ๑ ๓ ม. โข ๑ ๔ ม. จ ๑ ๕ ม. เตสํ เตสํ ๑
#๖ ม. เจวติ สทฺโท นตฺถิ ๑ ๗ ม. กาจิตฺติ ปาจปทํ นตฺถิ ๑
#๘ ม. วิหาสิ ๑ อิตฺ ปฺริ เอวํ ฅาตพฺพิ ๑

สมุทถยจ อฏฺฐงฺกมถยจ อสฺสาทถยจ อาทีนถยจ นิสฺสรณถยจ
ยถาภูตํ วิทิตฺวา กามตณฺหํ ปหาย กามปริพาหํ ปฏฺวีโนเทตฺวา
วิคตปีปาสา อชฺฌตฺตํ วุปฺสนฺตจิตฺตา วิหํสุ วา วิหรนฺติ วา
วิหริสฺสฺสนฺติ วาติ ฯ

[๒๘๑] อถ โข ภควา ตายํ เวลายุ อิมํ อุทานํ อุทานเสสิ

อาโรคฺยปรมา ๑ ลากา นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ

อฏฺฐงฺกโกจ มคฺคานํ เขมํ อมตคามินฺนฺติ ฯ

เอวํ วุคฺเต มาคณฺฑิโย ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ อจฺฉริยํ
โก โคตม อพฺภูตํ โภ โคตม ยาว สุภาสิตถยจิทํ โภตา
โคตเมน อาโรคฺยปรมา ลากา นิพฺพานํ ปรมํ สุขนฺติ มยาปี ๒
โข เอตํ โภ โคตม สุตํ ปุพฺพกานํ ปริพฺพาชกานํ อจฺฉริยปาจฺฉริยานํ
ภาสฺมานานํ อาโรคฺยปรมา ลากา นิพฺพานํ ปรมํ สุขนฺติ ตยิทํ
โก โคตม สมเตตีติ ฯ ยํ ปน [๑] เต มาคณฺฑิย สุตํ ปุพฺพกานํ
ปริพฺพาชกานํ อจฺฉริยปาจฺฉริยานํ ภาสฺมานานํ อาโรคฺยปรมา ลากา
นิพฺพานํ ปรมํ สุขนฺติ กตมฺนตํ อาโรคฺยํ กตมฺนตํ นิพฺพานนฺติ ฯ
เอวํ วุคฺเต มาคณฺฑิโย ปริพฺพาชโก สกานเนว สุทํ ๑ คคฺคตานิ
ปาณินา อโนมชฺชติ อิทนฺตํ โภ โคตม อาโรคฺยํ อิทนฺตํ
นิพฺพานํ อหํ ๕ โภ โคตม เอตฺรหิ อโรโค สุขิ น มํ กิณฺจ
อาพาธตีติ ฯ

[๒๘๘] เสยฺยถาปี มาคณฺฑิย ชจฺจนุโธ ปุริโส โส น

#๑ ม. สพฺพตฺตอ อาโรคฺยํ ปรมํ ลากํ ฯ ๒ ม. มยาเปตํ โภ ฯ ๓ ย. เอตํ ฯ

#๔ ม. สคคฺคตานิ ฯ ๕ ม. ย. อหฺนฺทํ ฯ ๖ ม. มนฺติ ปาโจ นตฺถิ ฯ

ปสฺเสยฺย กณฺหสฺสกุทฺถานิ รุปรานิ น ปสฺเสยฺย นีลกานิ รุปรานิ น
ปสฺเสยฺย ปิตกานิ รุปรานิ น ปสฺเสยฺย โลหิตกานิ รุปรานิ น
ปสฺเสยฺย มณฺเฑญฺจิกานิ รุปรานิ น ปสฺเสยฺย สมวิสมํ น ปสฺเสยฺย
ตารกรุปรานิ น ปสฺเสยฺย จนฺทิมสฺสุริเย ๑ โส สฺสณฺเอยฺย จกฺขุมโต
ภาสฺมานสฺส เณกํ วต โภ โอทาทํ วตฺถํ อภิรูปํ นิมฺมลํ
สฺสจฺฉินฺติ ๑ โส โอทาทปริเยสนํ จเรยฺย ตเมนนํ อณฺณตโร ปุริโส
เตลมสฺสิกเตน ๑ สาทุพฺพีวเรณ ๒ วณฺเญยฺย ๓ อิทฺนฺเต อมฺโภ ปุริส
โอทาทํ วตฺถํ อภิรูปํ นิมฺมลํ สฺสจฺฉินฺติ ๑ โส ตํ ปฏฺิกคฺคเณหฺย
ปฏฺิกคฺคเหตุวา ปารุเปยฺย ปารุเปตฺวา อตฺตมโน อตฺตมนวาจํ
นิจฺฉาเรยฺย เณกํ วต โภ โอทาทํ วตฺถํ อภิรูปํ นิมฺมลํ สฺสจฺฉินฺติ ๑
ตํ กิ มณฺณลสิ มากณฺฑิย อปี นฺุ โส ขจฺจนฺุโร ปุริโส ชานนฺุโต
ปสฺสสนฺุโต อมฺุ เตลมสฺสิกตํ สาทุพฺพีวริ ปฏฺิกคฺคเณหฺย ปฏฺิกคฺคเหตุวา
ปารุเปยฺย ปารุเปตฺวา อตฺตมโน อตฺตมนวาจํ นิจฺฉาเรยฺย เณกํ
วต โภ โอทาทํ วตฺถํ อภิรูปํ นิมฺมลํ สฺสจฺฉินฺติ อฺุทาทุ จกฺขุมโต
สทฺธายาติ ๑ อชานนฺุโต หิ โภ โคตม อปสฺสสนฺุโต อสุ ๑
โส ขจฺจนฺุโร ปุริโส อมฺุ เตลมสฺสิกตํ สาทุพฺพีวริ ปฏฺิกคฺคเณหฺย
ปฏฺิกคฺคเหตุวา ปารุเปยฺย ปารุเปตฺวา อตฺตมโน อตฺตมนวาจํ
นิจฺฉาเรยฺย เณกํ วต โภ โอทาทํ วตฺถํ อภิรูปํ นิมฺมลํ สฺสจฺฉินฺติ
อฺุทาทุ ๕ จกฺขุมโต สทฺธายาติ ๖ ๑ เอวเมว โข มากณฺฑิย อณฺณตติตฺถิยา
ปริพฺพาชกา อนฺุธา อจกฺขุกา อชานนฺุตา อาโรคฺยํ อปสฺสสนฺุตา
#๑-๒-๓ ม. เตลมสฺสิกเตน สาทุพฺพีวเรณ คเณหฺย ๑ ๔ ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑
#๕ ม. อมฺุปี ปาโจ นตฺถิ ๑ ๖ ม. สทฺธายาติ ๑

นิพพานัน อถ จ ปนิมฺ คากิ ภาสนฺติ อาโรคฺยปรมา ตาภา
นิพพานัน ปรมฺ สฺขณฺติ ฯ ปุพฺพเกหเสสา มากณฺทฺย อรหฺนฺเตหิ
สมฺมาสมพฺพุเทหิ คาลา ภาสิตา

อาโรคฺยปรมา ตาภา นิพพานัน ปรมฺ สฺขํ

อฏฺฐจฺกฺโก จ มคฺคานัน เขมฺม อมตคามินฺนฺติ

เอสา ๑ เอตฺรหิ อนุพฺพุเพน ปุณฺณชฺชนคาลา ฯ อัย โข มากณฺทฺย
กาโย โรคฺภูโต คณฺฑภูโต สลฺลภูโต อมฺภูโต อาพาธภูโต โส
ตฺวํ อิมํ กายํ โรคฺภูตํ คณฺฑภูตํ สลฺลภูตํ อมฺภูตํ อาพาธภูตํ
อิทฺหนฺตํ โภ โคตม อาโรคฺยํ อิทฺหนฺตํ นิพฺพานนฺติ วเทสิ ฯ ตํ
หิ เต มากณฺทฺย อริยํ จกฺขุํ นตฺถิ เยน ตฺวํ อริเยน จกฺขุณา
อาโรคฺยํ ชานเญยาสิ นิพฺพานัน ปสฺสเสยฺยาสีติ ฯ

[๒๘๕] เอวํ ปสนฺโน อหํ โภโต โคตมสฺส ปโหติ เม ภวํ
โคตโม ตถา ฐมฺมํ เทเสตฺถุํ ยถาหํ อาโรคฺยํ ชานเญยํ นิพฺพานัน
ปสฺสเสยฺยนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ มากณฺทฺย ชจฺจนฺโห ปฺริโส [๒] น ปสฺสเสยฺย
กณฺ्हสฺสกฺกานิ รุปานิ น ปสฺสเสยฺย นิลกานิ รุปานิ น ปสฺสเสยฺย
ปีตกานิ รุปานิ น ปสฺสเสยฺย โลหิตกานิ รุปานิ น ปสฺสเสยฺย
มณฺเขฏฺฐิกานิ รุปานิ น ปสฺสเสยฺย สมวิสมํ น ปสฺสเสยฺย ตารกรูปานิ
น ปสฺสเสยฺย จนฺทิมสฺสุริเย ฯ ตสฺส มิตฺตามจฺจา ฅาติสาโลหิตา
ภิสกฺกํ สลฺลกตฺตํ อุพฺภูจฺเปยฺยํ ตสฺส โส ภิสกฺโก สลฺลกตฺโต
เกสชฺชํ กเรยฺย โส ตํ เกสชฺชํ อากมฺม น จกฺขุณิ อุปฺปาเทยฺย
#๑ ย. ตาฯ ๒ ม. ย. โสฯ

น ๑ จกฺขุณี วิโสเธยฺย ๑ ตํ ก็ มณฺเฑสิ มาคณฺฑิย นนฺุ โส
เวชฺชโช ยาวเทว กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาที อสฺสาติ ๑ เอวํ โภ
โคตม ๑ เอวเมว โช มาคณฺฑิย อหฺลฺเจว ๒ เต ชมฺมํ เทเสยฺย
อิทฺหนฺตํ อโรคฺยํ อิทฺหนฺตํ นิพฺพานนฺติ โส ตฺวํ อโรคฺยํ น
ชานเยฺยาสี นิพฺพานํ น ปสฺเสยฺยาสี โส มมสฺส กิลมโถ ส
มมสฺส วิหเสตี ๑

[๒๕๐] เอวํ ปสฺนฺโน อหํ โภโต โคตมสฺส ปโหติ เม
ภวํ โคตโม ตถา ชมฺมํ เทเสตฺถึ ยถาหํ อโรคฺยํ [๑] นิพฺพานํ
ปสฺเสยฺยนฺติ ๑ เสยฺยถาปี มาคณฺฑิย ชจฺจนฺโช ปฺริโส โส น
ปสฺเสยฺย กณฺหสฺสุกฺกานี รฺูปานี น ปสฺเสยฺย นีลกานี รฺูปานี น
ปสฺเสยฺย ปิตกานี รฺูปานี น ปสฺเสยฺย โลหิตกานี รฺูปานี น
ปสฺเสยฺย มณฺเชฏฺฐิกานี รฺูปานี น ปสฺเสยฺย สมวิสมํ น ปสฺเสยฺย
ตารกรฺูปานี น ปสฺเสยฺย จนฺทิมสฺสุริเย ๑ โส สฺุณฺเยย จกฺขุมโต
ภาสฺมานสฺส เณกํ วต โภ โอทาตํ วตฺถํ อภิรฺูปี นิมฺมลํ
สฺุจินฺติ ๑ โส โอทาตปฺริเยสนํ จเรยฺย ตเมนนํ อณฺฺตโร ปฺริโส
เตลมสฺสิกเตน สาหุพฺพิวเรน วณฺฺเจยฺย ๑ อิทฺหนฺเต อมฺุโภ ปฺริส โอทาตํ
วตฺถํ อภิรฺูปี นิมฺมลํ สฺุจินฺติ ๑ โส ตํ ปฏฺิคฺคเณหฺย ปฏฺิคฺคเหตฺวา
ปารฺูเปยฺย ตสฺส มิตฺตามจฺจา ฅาติสาโลหิตา ภิสกฺกํ สลฺลกคฺตํ
อุปฺภูจฺเปยฺยํ ตสฺส โส ภิสกฺโก สลฺลกคฺโต เกสชฺชํ กรเยย
อุทฺธวีเรจฺนํ อโรวีเรจฺนํ อณฺฺชนํ ปจฺจณฺฺชนํ นตฺถกมฺมํ ๑ โส ตํ
#๑ ยฺ. นสฺสุโท นตฺถิ ๑ ๒ ม. อหฺลฺเจ เต ๑ ๓ ม. ยฺ. ชานเยฺย ๑
#๔ ม. คเณหฺย ๑

เกสขั อากมม จกขุณี อุปปาเทยย จกขุณี วิโสเธยย ตสฺส
 สห จกขุปปาทา โย อสุกฺขมฺ ๑ เตลมสิกเต สาหุพฺจีวเร ฉนฺทราโค
 โส ปหฺีเยถ ตณฺเณ ๒ ปฺริสํ อมิตฺตโตปิ ทเหยฺย ปจฺจตฺถิกโตปิ
 ทเหยฺย อปฺจ ชีวิตา โวโรเปตพฺพํ มณฺเณยฺย ทิฆรตฺตํ วัต โภ
 อหํ อิมินา ปฺริเสน เตลมสิกเตน สาหุพฺจีวเรณ นิกโต วณฺจโต
 ปลฺลทฺโร ๓ อิทนฺเต อมฺโภ ปฺริส อโธทํ วัตถํ อภิรูปํ นิมฺมลํ
 สฺวจินฺติ เอวเมว โข มากณฺฑิย อหณฺเจว เต ฐมฺมํ เทเสยฺย
 อิทนฺตํ อารกฺขยํ อิทนฺตํ นิพฺพานนฺติ ๑ โส ตวํ อารกฺขยํ
 ชานเยยฺยาสี นิพฺพานํ ปสฺเสยฺยาสี ตสฺส เต สห จกขุปปาทา
 โย ปณฺจสฺสาทานกฺขนฺธสฺส ฉนฺทราโค โส ปหฺีเยถ อปฺจ เต
 เอวมสฺส ทิฆรตฺตํ วัต โภ อหํ อิมินา จิตฺเตน นิกโต วณฺจโต
 ปลฺลทฺโร ๓ อหณฺจ ๕ รูปฺเยว อุปาทียมาโน อุปาทียี เวทนฺเยว
 อุปาทียมาโน ทียมาโน อุปาทียี สณฺณเยว อุปาทียมาโน อุปาทียี
 สงฺขารฺเยว ๖ อุปาทียมาโน อุปาทียี วิณฺณณฺเยว อุปาทียมาโน
 อุปาทียี ตสฺส เม อุปาทานปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา ชาติ
 ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสฺสาปายาสา สมฺภวณฺติ
 เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺภูตโย โหตีติ ๑

[๒๕๑] เอวํ ปสนฺโน อหํ โภโต โคตมสฺส ปโหติ เม ภวํ
 โคตโม ตถา ฐมฺมํ เทเสตฺถุ ยถาหํ อิมฺมหา อาสนา อนนฺโธ
 วุฏฺฐเหยฺยณฺติ ๑ เตนหิ ตวํ มากณฺฑิย สปฺปฺริเส ภชเยยฺยาสี ยโต
 #๑ ม. ย. อมฺสุมฺ ๑ ๒ ม. ย. ตณฺเณ ๑ ๓-๔ ย. ปลฺลทฺโร ๑ ๕ ม. ย. อหณฺหิ ๑
 #๖ ม. ย. สงฺขารฺเยว ๑

โฆ ตฺวํ มาคณฺทีย สปุริเส ภเชสฺสตี ตโต ตฺวํ มาคณฺทีย
สทฺทมฺมํ โสสฺสตี ยโต โฆ ตฺวํ มาคณฺทีย สทฺทมฺมํ โสสฺสตี
ตโต ตฺวํ มาคณฺทีย ฐมฺมานุฐมฺมํ ปฏิชฺชิสฺสตี ยโต โฆ ตฺวํ
มาคณฺทีย ฐมฺมานุฐมฺมํ ปฏิชฺชิสฺสตี ตโต ๑ ตฺวํ มาคณฺทีย
สามํเยว ลสฺสตี สามํ ทกฺขิสฺสตี ๒ อิมํ โรคา คณฺหา สลฺลา
อิธ โรคา คณฺหา สลฺลา อปริเสสา นิร์ชฌนฺตฺติ ตสฺส เม อุปาทานนโรธา
ภวนโรธา ภวนโรธา ชาตินโรธา ชาตินโรธา ชรามรณํ
โสภปริเทวทกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิร์ชฌนฺตฺติ เอวมตฺตสฺส เกวลสฺส
ทกฺขทกฺขนฺธสฺส นโรธา โหตีตี ฯ

[๒๕๒] เอวํ วุตฺเต มาคณฺทโย ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี โภ โคตม
นิกฺกชฺชิตฺติ วา อุกฺกชฺชชยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหสฺส วา
มคฺคํ อากฺกชฺชชยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺชฺชิตฺติ ชาเรยฺย จกฺขุมนฺโต
รูปานิ ทกฺขนฺตฺติ ๑ เอวมเว โภคา โคตเมน อนนฺทปริยาเยน ฐมฺโม
ปกาสีโต เอสาหํ ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ ฐมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ
ลเกยฺยาหํ โภโต โคตมสฺส สนฺตฺติเก ปพฺพชฺชํ ลเกยฺยํ
อุปสมฺมปทฺตฺติ ฯ โย โฆ มาคณฺทีย อลฺลตฺตฺติยปฺพุโป อิมสฺมี
ฐมฺมวินเย อากฺขติ ปพฺพชฺชํ อากฺขติ อุปสมฺมปทํ โส จตฺตาโร
มาเส ปริวสตี จตฺนํ มาसानํ อจฺเจเยน อารทฺชจิตฺตา ภิกฺขุ
#๑ ม. ตโต โฆ ตฺวํ ฯ ๒ สฺ. ย. ทกฺขิสฺตี ฯ ๓ ย. ทกฺขินฺตฺติ ฯ

ปพฺพาเชนฺติ อุปสมฺปาเทนฺติ ภิกฺขุภาวาย อปีจ เมตฺถ ปุคฺคลเวมตฺตตา
วิทิตาติ ฯ สเจ ภาเน อณฺณตฺตติยปฺพพา ๑ อิมสฺมี ฌมฺมวินเย
อากฺขณฺตา ๒ ปพฺพชฺช อากฺขณฺตา ๓ อุปสมฺปทํ จตฺตารโ
มาเส ปรีวสนฺติ ๓ จตฺนุํ มาสํ อจฺเจเนน อารทฺชจิตฺตา ภิกฺขุ
ปพฺพาเชนฺติ อุปสมฺปาเทนฺติ [๕] อหํ จตฺตาริ วสฺสานิ ปรีวสีสฺสามิ
จตฺนุํ [๖] วสฺสานํ อจฺเจเนน อารทฺชจิตฺตา ภิกฺขุ ปพฺพาเชนฺตุ
อุปสมฺปาเทนฺตุ ภิกฺขุภาวายาติ ฯ อลตฺถ โข มาคณฺฑิโย ปรีพฺพาชโก
ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺช อลตฺถ อุปสมฺปทํ ฯ อจฺริอุปสมฺปนฺโน
โข ปนายสฺมา มาคณฺฑิโย เอโก วูปกฏฺโจะ อปฺปมตฺโต อาตาปี
ปหิตตฺโต วิหรนฺโต นจฺริสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว
อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชฺช ๗ ตทฺนตฺตรํ พุรหฺมจฺริยปรีโยสํ
ทิจฺจเว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ
จินฺนา ชาติ วุสฺสิตํ พุรหฺมจฺริยํ กตํ กรณฺิยํ นาปรี อิตฺถตฺตยาติ
อพฺภณฺณาสี ฯ อณฺณตโร โข ปนายสฺมา มาคณฺฑิโย อรหฺตํ
อโหสีติ ฯ

มาคณฺฑิยสฺสจฺจํ นิจฺฉิตํ ปณฺจมํ ฯ

#๑ ม. ...ปฺพโพ ฯ ๒-๓ ม. อากฺขณฺติ ฯ ๔ ม. ปรีวสฺติ ฯ

#๕ ม. ย. ภิกฺขุภาวาย ฯ ๖ ย. มํ ฯ ม. ปพฺพาเชนฺติ ฯ

สนทกสูตร

[๒๕๑] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา โกสมุพิยํ วิหริติ
 โฆสิตารามे ฯ เตเน โข ปน สมเยเน สนทโก ปริพพาชโก
 ปิตกุกุหัย ๑ ปฏิวสตี มหิตยา ปริพพาชกปริสาย สทฺธิํ ปญจมตฺเตหิ
 ปริพพาชกสเตหิ ฯ อถ โข อายสฺมา อานนฺโท สายณฺหสมยํ
 ปฏิสถลانا วุฏฺฐิตฺโต ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อายามา วุโส येเน
 เทวกฺกุโสพฺโภ เตนุปลสงฺกมิตฺตสाम กุหาทสฺสนายาตี ฯ เอวมาวุโสตี
 โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปจฺจสุโสตุํ ฯ อถ โข
 อายสฺมา อานนฺโท สมพฺหุเลหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิํ येเน เทวกฺกุโสพฺโภ
 เตนุปลสงฺกมิ ฯ เตเน โข ปน สมเยเน สนทโก ปริพพาชโก มหิตยา
 ปริพพาชกปริสาย สทฺธิํ นิสินฺโน โหตี อุนฺนาทีนียา อุจฺจาสทฺทมहाสทฺทาย ๒
 อเนกวิหิตํ ตีรจฺฉานกถํ กถเณตฺติยา เสยฺยถิํ ราชกถํ
 โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสนากถํ ภยกถํ ยฺยทฺชกถํ อนฺนกถํ
 ปานกถํ [๑] สยเนกถํ มาลากถํ คนฺชกถํ ฌาตีกถํ ยานกถํ คามกถํ
 นิคมกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถีกถํ [๔] สุรกถํ วิสิขากถํ กุมภฏฺฐจฺฉานกถํ
 กุมภทาสีกถํ ปุพฺพเปตฺกถํ นานตฺตกถํ โลกกฺขาเยกํ สมฺมุตฺตกฺขาเยกํ
 อิตฺถิภาวกถํ อิตฺติ วา ฯ อทฺทสา โข สนทโก ปริพพาชโก
 อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ ทูรโตว อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน สกํ ปริสํ
 #๑ ม. มิตกุกุหัย ฯ ๒ ย. อุจฺจาสทฺทาย มหาสทฺทาย ฯ ๓ ย. วตฺถกถํ ฯ
 #๔ ม. ปุริสกถํ ฯ

สณฺเจเปสิ อปฺปสทฺทา โภณฺโต โหนฺตุ มา โภณฺโต สทฺทมกตฺถ
อัย สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สวโก อากฺขติ สมโณ อานนฺโท
ยวตา โข ปน สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สวกา โสสมฺพิยฺย ปฺภิวสฺสนฺติ
อณฺเฏสฺส อณฺเฏโร สมโณ อานนฺโท อปฺปสทฺทกามา โข
ปน เต อายสฺมณฺโต อปฺปสทฺทวินีตา อปฺปสทฺทสฺส วณฺณวาทีโน
อปฺเปวนาม อปฺปสทฺทํ ปริสฺสํ วิทิตฺวา อุปฺสงฺกมิตพฺพํ มณฺเฒยฺยาตี ฯ
อถ โข เต ปริพฺพาชกา คฺคณฺหี อเหตุํ ฯ อถ โข อายสฺมา
อานนฺโท เยน สนฺทโก ปริพฺพาชโก เตนฺอุปฺสงฺกมึ ฯ อถ โข
ปน ๑ สนฺทโก ปริพฺพาชโก อายสฺมณฺโต อานนฺทํ เอตทวโจ เอตุ
โข ภวํ อานนฺโท สุวาคตํ โภโต อานนฺทสฺส จิรฺสฺสํ โข ภวํ
อานนฺโท อิมํ ปริยายมกาสิ ยทิตํ อีชากมฺนาย นิสิตฺตํ ภวํ
อานนฺโท อิทมาสนํ ปญฺจตฺตณฺติ ฯ นิสิตฺติ โข อายสฺมา อานนฺโท
ปญฺจตฺเต อาสเน ฯ สนฺทโกปิ โข ปริพฺพาชโก อณฺเฏตรํ นิจฺ
อาสนํ คเหตุวา เอกมฺนฺตํ นิสิตฺติ ฯ

[๒๕๔] เอกมฺนฺตํ นิสินฺนํ โข สนฺทกํ ปริพฺพาชกํ อายสฺมา
อานนฺโท เอตทวโจ กาย นฺตฺถ สนฺทก เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินา
กา จ ปน โว อนฺตรากถา วิปฺปกตฺตาตี ฯ ติจฺฐเตสา โภ อานนฺท
กถา ยาย มยฺย เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินา เนสา โภโต อานนฺทสฺส
กถา ทฺลลภา ภวิสฺสตี ปจฺจนาปี สวานาย สาธุ วต ภวนฺตํเยว
อานนฺทํ ปฏฺฐิกาทฺถ สเก อจฺจริยเก ฐมฺมึ กถาตี ฯ เตนหิ สนฺทก
#๑ ย. ปนสทฺโท นตฺถิ ฯ

สุณahi สาธุกั มนสิโกโรหิ ภาสิสุสามิติ ฯ เอวั โภติ โข สนุทโก
ปริพพาชโก อายสุมโต อานนุทสุส ปจจุสโสสิ ฯ อายสุมา
อานนุโท เอตทโวจ จตุตาโรเม สนุทก เตน ภควตา ชานตา
ปัสสตา อรหตา สมมาสมพุทฺเธน อพฺรหฺมจริยวาสา อกฺขاتا
จตุตาริ จ อนสุสาสิกาณิ พฺรหฺมจริยานิ อกฺขาทานิ ยตฺถ วิญญู
ปฺริโส สสกกั ๑ พฺรหฺมจริยํ น วเสยฺย วสนุโต จ ๒ นาราเชยฺย
ณายํ ฌมฺมํ กุสลนฺติ ฯ กตเม ปน เต [๓] อานนุท เตน ภควตา
ชานตา ปัสสตา อรหตา สมมาสมพุทฺเธน จตุตาโร อพฺรหฺมจริยวาสา
อกฺขاتا ยตฺถ วิญญู ปฺริโส สสกกั พฺรหฺมจริยํ น
วเสยฺย วสนุโต จ นาราเชยฺย ฌายํ ฌมฺมํ กุสลนฺติ ฯ

[๒๕๕] อิธ สนุทก เอกจฺโจ สตุถา เอวัวาทิ โหติ เอวัทิกฺขิ
นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ ยิกฺขิ นตฺถิ หุตํ นตฺถิ สุกฺกทฺทุกฺกานํ กมฺมานํ
ผลํ วิปาโก นตฺถิ อัย โลโก นตฺถิ ปโร ๓ โลโก นตฺถิ
มาตา นตฺถิ ปิตา นตฺถิ สตุตา โอปปาติกา นตฺถิ โลเก
สมณพฺรหฺมณา สมมกฺคตา สมมาปฺฏิปนฺนา ye อิมญจ โลกํ
ปรณฺจ โลกํ สยํ อภินฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺติ จาคฺมุมาหาภูติโก
อัย ปฺริโส ยทา กาลํ กโรติ ปจฺวี ปจฺวิกายํ อนฺุเปติ
อนฺุปกจฺจติ อาโป อาโปกายํ อนฺุเปติ อนฺุปกจฺจติ เตโซ
เตโซกายํ อนฺุเปติ อนฺุปกจฺจติ วาโย วาโยกายํ อนฺุเปติ อนฺุปกจฺจติ๔
#๑ ม. สัสมกั ฯ ๒ ส. ย. วสนุโต วาติ ปาโจ ทิสฺสติ ฯ ๓ ม. โภ ฯ
#๔ ม. ปรโลโก ฯ

อากาศ อินุทริยานิ สงกมนฺติ อาสนุทิลฺลจฺมา ปุริสา
มตฺติ อาทาย กจฺจนฺติ ยาว อาพหฺนา ๑ ปทานิ ปญฺญาณฺติ
กาโปตกานิ อฏฺฐิณี ภวนฺติ ภสฺสมฺนฺตา หุติโย ทตฺตฺพลฺลคฺคตฺ
ยทิตฺ ทานํ เตสํ ตฺวจฺฉิ ๒ มุสา วิลาโป เยเกจฺจ อตฺถิกวาทํ วทฺนฺติ
พาลเ จ ปญฺจทิตฺ จ กายสฺส เกทา อจฺฉิขฺชนฺติ วินสฺสนฺติ น
โหนฺติ ปรมฺมรณฺตา ฯ

[๒๕๖] ตฺตร สนฺทก วิญฺญ ปุริโส อิติ ปฏฺฐิสลฺลจฺจกฺขติ อัย
โย ภวํ สตฺถา เอวฺวาที เอวฺวิทฺฐิ นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ ยิฏฺฐิ
นตฺถิ หุตฺติ นตฺถิ สุกฺกทฺทกฺกานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก นตฺถิ
อัย โลโก นตฺถิ ปโร โลโก นตฺถิ มาตา นตฺถิ ปิตา นตฺถิ
สตฺถา โอปปาดิกา นตฺถิ โลเก สมณพฺรหฺมณา สมมฺมคฺคตา
สมฺมาปฏฺธิปฺนฺนา เย อิมลฺลจฺ โลกํ ปฺรลฺลจฺ โลกํ สยํ อภิลฺลญา
สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺติ จาตฺตมฺมหาภูติโก อัย ปุริโส ยทา กาลํ
กโรติ ปจฺวี ปจฺวิกายํ อนฺุเปติ อนฺุปลจฺฉตฺติ อาโป อาโปกายํ
อนฺุเปติ อนฺุปลจฺฉตฺติ เตโซ เตโซกายํ อนฺุเปติ อนฺุปลจฺฉตฺติ วาโย
วาโยกายํ อนฺุเปติ อนฺุปลจฺฉตฺติ อากาสํ อินุทริยานิ สงกมนฺติ
อาสนุทิลฺลจฺมา ปุริสา มตฺติ อาทาย กจฺจนฺติ ยาว อาพหฺนา
ปทานิ ปญฺญาณฺติ กาโปตกานิ อฏฺฐิณี ภวนฺติ ภสฺสมฺนฺตา
हुติโย ทตฺตฺพลฺลคฺคตฺ ยทิตฺ ทานํ เตสํ ตฺวจฺฉิ มุสา วิลาโป
เยเกจฺจ อตฺถิกวาทํ วทฺนฺติ พาลเ จ ปญฺจทิตฺ จ กายสฺส เกทา
#๑ ม. ย. อาพหฺนา ฯ อปฺริปี อีทิสเมว ฯ ๒ ม. ตฺวจฺฉา ฯ อปฺริปี อีทิสเมว ฯ

อุจฺฉิชนฺติ วินสฺสนฺติ น โหนฺติ ปรมฺมรณฺตาติ ฯ สเจ อิมสฺส
 โภโต สตฺถุโน สจฺจํ วจฺนํ อกเตน เม เอตฺถ กตํ อวุสฺสิตน
 เม เอตฺถ วุสฺสิตํ อุโปปี มยฺยํ เอตฺถ สมสฺมา สามณฺณํ ปตฺตา
 โย จาหํ น วทามิ อุโปปี กายสฺส เกทา อุจฺฉิชนฺติสฺสาม
 วินสฺสิตฺสฺสาม น ภวิสฺสาม ปรมฺมรณฺตาติ ฯ อติเรกํ โข ปนฺนิมสฺส
 โภโต สตฺถุโน นคฺคิยํ มุณฺฑลํ อุกฺกุฏิกปฺปชานํ เกสมสฺสโลจนํ
 โยหํ ปุตฺตสมฺพาทสยนํ อชฺฌาวสนฺโต กาสิกจฺนุทนํ ปจฺจนฺโนท
 มาลาคนฺธวิเลปนํ ชารนฺโต ชาตฺรฺพรชฺติ สาทิยนฺโต อิมิณา โภตา
 สตฺถารา สมสมคฺคิโก ภวิสฺสามิ อภิสมฺปรายํ โสหํ ก็ ชานนฺโต
 ก็ ปสฺสนฺโต อิมสฺมี สตฺถริ พุรฺหมจฺริยํ จริสฺสามิ โส อพุรฺหมจฺริยวาโส
 อยฺนฺติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺมา พุรฺหมจฺริยา นิพฺพิชฺช
 ปกฺกมฺติ ฯ อยํ โข สนฺทก เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
 อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน ปจฺโม อพุรฺหมจฺริยวาโส อกฺขาโต
 ยตฺถ วิญญู ปุริโส สสฺกํ พุรฺหมจฺริยํ น วเสยฺย วสนฺโต จ(
 นาราเชยฺย ฉายํ ฌมฺมํ กุสฺลํ ฯ

[๒๕๗] ปุณฺ จปฺริ สนฺทก อีเชกฺจฺโจ สตฺถา เอวฺวาที โหติ
 เอวฺวทิกฺกุจฺจํ กรโต การยโต จินฺนฺโต เณทาปยโต ปจฺโต ปจาปยโต
 โสจโต ๑ โสจาปยโต กิลมโต ๒ กิลมาปยโต ผนฺทโต ผนฺทาปยโต
 ปาณมฺติปาตาปยโต ๓ อทินฺนํ อาทิยโต สนฺธิ จินฺนฺโต นิลฺโลปฺ หรโต
 เอกาคาริกํ ๓ กโรโต ปรีปนฺเถ ติกฺกุจฺโต ปรทาร์ คจฺจโต มุสา
 #๑ ยฺ. ไรจยโตติ อตฺถิ โสจาปยโตติ จ นตฺถิ ฯ ๒ ยฺ. กิลยโตติ อตฺถิ กิลมาปยโตติ
 #นตฺถิ ฯ ๓ ม. ปาณมฺติปาปยโต ฯ ๔ ม. เอกาคาริยํ ฯ

ภณโต กรโต น กรียติ ปาปี ชุรปริยนฺเตน เจปี จกุเคน โย
อิมิสฺสา ปจวียา ปาณเ อกํ มํสขลํ เอกํ มํสฺปฺลฺยํ กรเยย
นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปี นตฺถิ ปาปสฺส อากโม ทกฺขิณฺณเจปี
คฺงคฺาย ตีริ คจฺเจยฺย หนนฺโต ฆาเตนฺโต ฉินฺทฺนฺโต เจทาเปนฺโต
ปจฺนฺโต ปาเจนฺโต ๑ นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปี นตฺถิ ปาปสฺส
อากโม อุตฺตรณฺเจปี คฺงคฺาย ตีริ คจฺเจยฺย ททฺนฺโต ทาเปนฺโต
ยชฺนฺโต ยชาเปนฺโต นตฺถิ ตโตนิทานํ ปฺลฺยํ นตฺถิ ปฺลฺยสฺส
อากโม ทาเนน ทเมน สลฺลเมเนน สจฺจวชฺเชน นตฺถิ ปฺลฺยํ
นตฺถิ ปฺลฺยสฺส อากโมติ ฯ

[๒๕๘] ตตฺร สนฺทก วิลฺลฺย ปฺริโส อิติ ปฏฺิสนฺจิกฺขติ อํ
โฆ ภวํ สตฺถา เอวํวาทิ เอวํทิกฺขี กรโต การยโต ฉินฺทโต
เจทาปยโต ปจโต ปจาปยโต โสจโต โสจาปยโต กิลมโต กิลมาปยโต
ผนฺทโต ผนฺทาปยโต ปาณมฺติปาตาปยโต อทินฺนํ อาทียโต
สนฺธิ ฉินฺทโต นิลฺโลปี หรโต เอกาการิกํ กโรโต ปรีปนฺเถ
ติฏฺจโต ปรทาร์ คจฺจโต มุสา ภณโต กรโต น กรียติ ปาปี
ชุรปริยนฺเตน เจปี จกุเคน โย อิมิสฺสา ปจวียา ปาณเ อกํ
มํสขลํ เอกํ มํสฺปฺลฺยํ กรเยย นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปี นตฺถิ
ปาปสฺส อากโม ทกฺขิณฺณเจปี คฺงคฺาย ตีริ คจฺเจยฺย หนนฺโต
ฆาเตนฺโต ฉินฺทฺนฺโต เจทาเปนฺโต ปจฺนฺโต ปาเจนฺโต นตฺถิ
ตโตนิทานํ ปาปี นตฺถิ ปาปสฺส อากโม อุตฺตรณฺเจปี คฺงคฺาย
#๑ ม. ปจาเปนฺโต ฯ

ตรี คจเจย ททนโต ทาปนโต ยชนโต ยชาปนโต นตฺถิ
 ตโตนิทานํ ปุณฺณํ นตฺถิ ปุณฺณสฺส อากโม ทาเนน ทเมน
 สลฺลเมเน สจฺจวชฺเชน นตฺถิ ปุณฺณํ นตฺถิ ปุณฺณสฺส อากโมติ ฯ
 สเจ อิมสฺส โภโต สตฺถุโน สจฺจํ วจฺนํ อกเตน เม เอตฺถ
 กตํ อวุตฺเตน เม เอตฺถ วุสฺสํ อุกฺโกปี มยฺ เอตฺถ สมสฺมา
 สามณฺณํ ปตฺตา โย จาหํ น วทามิ อุกฺกนฺนํ กุรฺตํ ๑ น กรียติ
 ปาปนฺติ ฯ อติเรกํ โข ปนฺนิมสฺส โภโต สตฺถุโน นคฺคิยฺ มุณฺฑิยฺ
 อุกฺกุกฺกปฺปชานํ เกสมสฺสุโลจนํ โยหํ ปตฺตสมฺพาชฺสยฺนํ อชฺฉาวสนฺโต
 กาสิกจฺนทฺนํ ปจฺจนฺโกนฺโต มาลาคนฺชฺวิเลปนํ ชาเรนฺโต
 ชาตฺรฺพรชฺตํ สาทิยนฺโต อิมินา โภตา สตฺถารา สมสมคฺติโก
 ภวิสฺสามิ อภิสฺมฺปรายฺ โสหํ กิ ชานนฺโต กิ ปสฺสนฺโต อิมสฺมี
 สตฺถริ พฺรหฺมจฺริยฺ จริสฺสามิ โส อพฺรหฺมจฺริยวาโส อยฺนฺติ
 อิติ วิทิตฺวา ตสฺมา พฺรหฺมจฺริยา นิพฺพิชฺช ปกฺกมฺติ ฯ อยฺ โข
 สนฺทกฺ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน
 พุตฺติโย อพฺรหฺมจฺริยวาโส อกฺขาโต ยตฺถ วิญฺญู ปฺริโส สสฺกํ
 พฺรหฺมจฺริยํ น วเสยฺย วสนฺโต จ นาราเชยฺย ฉายฺ ฌมฺมํ กุสฺลํ ฯ

[๒๕๕] ปุณฺ จปฺริ สนฺทกฺ อีเชกฺจฺโจ สตฺถา เอวฺวาที โหติ
 เอวฺทิฏฺฐิ นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย สตฺตานํ สงฺกิลฺลสฺย อเหตุ
 อปฺปจฺจยา สตฺตา สงฺกิลฺลสฺสนฺติ นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย สตฺตานํ
 วิสุทฺธิยา อเหตุ อปฺปจฺจยา สตฺตา วิสุทฺถมนฺติ นตฺถิ พลํ
 #๑ ม. กตํ ฯ

นตฺถิ วิริยํ นตฺถิ ปุริสธามิ นตฺถิ ปุริสปรกฺกมฺ สพฺเพ สตฺตา
สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ญฺตา สพฺเพ จีวา อวสา อพฺลา อวิริยา
นยิตฺตํสํกตฺตภาวปริณตฺตา ฉเสววาภิชาติสฺสุ สุขทุกฺขํ ปฏฺฐิสฺสเวทนฺตฺติติ ฯ

[๓๐๐] ตตฺร สนฺทก วิญญู ปุริสฺส อิติ ปฏฺฐิสฺสญฺจิกฺขติ อัย
โย ภวํ สตฺตา เอวํวาที เอวํทฺธิญฺจํ นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย
สตฺตานํ สํกฺกิลสย อเหตุ อปฺปจฺจยา สตฺตา สํกฺกิลิตฺตสนฺติ
นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย สตฺตานํ วิสุทฺธิยา อเหตุ อปฺปจฺจยา
สตฺตา วิสุทฺถนฺตฺติ นตฺถิ พถํ นตฺถิ วิริยํ นตฺถิ ปุริสธามิ นตฺถิ
ปุริสปรกฺกมฺ สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ญฺตา สพฺเพ
จีวา อวสา อพฺลา อวิริยา นยิตฺตํสํกตฺตภาวปริณตฺตา ฉเสววาภิชาติสฺสุ
สุขทุกฺขํ ปฏฺฐิสฺสเวทนฺตฺติติ ฯ สเจ อิมสฺส โภโต สตฺถุโน สจฺจํ
วณฺํ อกเตน เม เอตฺถ กตํ อวฺสึเตน เม เอตฺถ วฺสึตํ
อุภิปิ มยฺ เอตฺถ สมนฺมา สามณฺณํ ปตฺตา โย จาหํ น
วทามิ อุภอ อเหตุ อปฺปจฺจยา วิสุทฺถิตฺตสํมาติติ ฯ อติเรกํ
โย ปนฺนิมสฺส โภโต สตฺถุโน นคฺคิยํ มุณฺฑิยํ อุกฺกฏฺฐิกปฺปชานํ
เกสมสฺสโลจนํ โยหํ ปุตฺตสมฺพาสยณํ อชฺฌาวสนฺโต กาสิกจฺนทณํ
ปจฺจนฺุภนฺโต มาลาคนฺุทวิเลปนํ ฐาเรนฺโต ชาตฺรฺฐปรชตํ
สาทิยนฺโต อิมินา โภตา สตฺถารา สมนฺสมคฺติโก ภวิสฺสามี
อภิสมนฺปรายํ โสหํ ก็ ชานนฺโต ก็ ปสฺสนฺโต อิมสฺมี สตฺถริ
พฺรหฺมจฺริยํ จริสฺสามี โส อพฺรหฺมจฺริยวาโส อยฺนฺติ อิติ วิทิตฺวา

ตสฺมา พรหมจริยา นิพพิชฺช ปกฺกมฺติ ฯ อัย โข สนฺทกฺ เตน
ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน ตติโย
อพรหมจริยาโส อกฺขาโต ยถฺถ วิญฺญู ปุริโส สสฺกํ พรหมจริยํ
น วเสยฺย วสนฺโต จ นาราเชยฺย ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺลํ ฯ

[๓๐๑] ปุณ จปรี สนฺทกฺ อีเชกฺจฺโจ สตุถา เอวํวาที โหติ
เอวํทิกฺขี สตุติเม กายา อกฺภา อกฺกฺวิธา อนิมฺมิตา อนิมฺมาตา
วณฺณา กุณฺณฺจา เอสีกฺกฺจายิกฺกฺจิตา ๑ เต น อิลฺลชฺนฺติ น
วิปริณาเมนฺติ นาลฺลณฺมณฺลํ พฺยาพาเชนฺติ นาลํ อณฺณมณฺลสฺส
สุขาย วา ทฺกฺขาย วา สุขทฺกฺขาย วา กตฺเม สตุตฺ ปจฺวิกาโย
อาโปกาโย เตชฺชกาโย วาโยกาโย สุขฺเช ทฺกฺเช ชีเว
สตุตฺเม ๒ อีเม สตุตฺ กายา อกฺภา อกฺกฺวิธา อนิมฺมิตา อนิมฺมาตา
วณฺณา กุณฺณฺจา เอสีกฺกฺจายิกฺกฺจิตา เต น อิลฺลชฺนฺติ น
วิปริณาเมนฺติ นาลฺลณฺมณฺลํ พฺยาพาเชนฺติ นาลํ อณฺณมณฺลสฺส
สุขาย วา ทฺกฺขาย วา สุขทฺกฺขาย วา ตตุถ นตฺถิ หนฺตา
วา ฆาเตตา วา โสตา วา สาเวตา วา วิญฺญาตา วา วิญฺญาเปตา
วา โยปี ติเณฺหน สตุเถน สีลํ ฉินฺทติ น โกจิ กณฺจิ
ชีวิตา โวโรเปติ สตุตฺนฺนํ เตวฺว กายานมฺนตฺเรณ สตุถํ วิวรมฺนุปฺปตฺติ ฯ
จฺททฺส โข ปนฺิมานี โยนิปฺปมฺขสฺสทฺสหาสนานี สกฺกฺกฺกฺจ ๓
สฺตานิ จ จ สฺตานิ ปฺลจ จ กมฺมุโน สฺตานิ ปฺลจ จ กมฺมานี
#๑ อีสีกฺกฺจายิกฺกฺจิตาติปิ ปาโธ ฯ ๒ ม. เอวํ ฯ สී. ย. สตุติเม ฯ
#๓ ย. สกฺกฺกฺจ จ ฯ

ตีณิ จ กมฺมานิ กมฺเม จ อฑฺฒกมฺเม จ ทฺวฏฺฐิปปฎฺฐิปปทา
 ทฺวฏฺฐนฺตรกปฺปา [๑] ฉพาทิชาตโย อฏฺฐ ปุริสภูมियो เอกฺขนปณฺณาส
 อาชีวสเต เอกฺขนปณฺณาส ปรีพฺพาชกสเต เอกฺขนปณฺณาส นาคาวาสสเต
 วิเส อินฺทฺริยสเต ตีเส นีรยสเต ฉตฺตีส รโฆชาตโย
 สตฺต สลฺลยลิกพฺภา สตฺต อสลฺลยลิกพฺภา สตฺต นิคฺคณฺณพฺภา สตฺต
 ทฺเวา ๒ สตฺต มานุสฺสา สตฺต ปีสํจา สตฺต สรา สตฺต ปวฺภูา ๓ สตฺต
 ปาสาณา ๓ สตฺต ปปาตา สตฺต ปปาตสตาณิ สตฺต สฺปิณา สตฺต
 สฺปินสตาณิ จุฬาสีตติ มหากปฺปิโน สตฺตสทฺสตาณิ ยานิ ๑ พาลे จ
 ปณฺฑิตे จ สนฺชาวิตฺวา สัสมิตฺวา ทฺกขสฺสนฺตํ กริสฺสนฺตติ ๑ ตตฺถ
 นตฺถิ อิมินาหํ สีเลน วา วตฺเตน วา ตเปณ วา พุรหฺมจฺริเยน
 วา อปฺปริปกฺกํ วา กมฺมํ ปรีปาเจสฺสามิ ปรีปกฺกํ วา กมฺมํ สฺสส
 สฺสส พฺยนฺตฺติกริสฺสามิตฺติ เหวํ นตฺถิ โทณฺมิเต สฺขทฺกฺเข ปรียนฺตกเต
 สัสมเร นตฺถิ หายนวฑฺฒเน นตฺถิ อุกฺกัสมวํเส ๑ เสยฺยถาปี
 นาม สฺตฺตทฺกฺเพ ชิตฺเต นีพฺเพชียมานเมว ปเลติ เอวเมว พาลे
 จ ปณฺฑิตे จ สนฺชาวิตฺวา สัสมิตฺวา ทฺกขสฺสนฺตํ กริสฺสนฺตติ ๑

[๓๐๒] ตตรฺ สนฺทก วิญฺญู ปุริโส อิติ ปฏฺฐิสลฺลยจิกฺขติ อัย
 โข ภวํ สตฺถา เอวํวาที เอวํทฺธิจฺฉิ สตฺติเม กายา อกฺกา อกฺกวิธา
 อนิมฺมิตา อนิมฺมาตา วณฺณา กุญฺจฺจา เอสิกฺกฺจายฺยจฺฉิตา เต
 น อิลฺลชนฺตติ น วิปรีณาเมนฺตติ นาลฺลยลมฺมณฺณํ พฺยาพาเชนฺตติ นาลิ
 อลฺลยลมฺมณฺณสฺส สฺขาย วา ทฺกฺขาย วา สฺขทฺกฺขาย วา กตฺเม
 #๑ ม. จ ๑ ๒ ม. ทิพฺพา ๑ ๓ ม. สฺมฺภา ๑ ๔ ย. สตฺต ปาสาณาติ ปาโง นตฺถิ ๑

สตุต ปจวีกาโย อาโปกาโย เตโชกาโย วาโยกาโย สุขเข
 ทุกเข ชีเว สตุตเม อิเม สตุต กายา อกญา อกญวิธา
 อนิมมิตา อนิมมาตา วณฺณา ญญญฺชา เอสีกญฺจายิญฺจิตา เต น
 อิลฺลชนฺติ น วิปริณาเมนฺติ นาลฺลณฺมณฺณํ พฺยาพาเรนฺติ นาลํ
 อณฺณมณฺณสฺส สุขาย วา ทุกฺขาย วา สุขทุกฺขาย วา ตตฺถ
 นตฺถิ หนฺตฺตา วา ฆาตฺตฺตา วา โสตฺตา วา สฺวาตฺตา วา วิญฺญาตฺตา
 วา วิญฺญาเปตฺตา วา โยปี ติเณฺหน สตุเถน สีสํ ญินฺทติ น
 โกจิ กณฺจิจิ ชีวิตา โวโรเปติ สตุตฺตฺนํ เตวฺว กายานมฺนตฺเรน
 สตุตํ วิวรมฺนุปฺปตฺติ ฯ จุทฺทส โข ปนฺนิมานิ โยนิปฺปมฺขสฺตสฺสทฺสฺสานิ
 สญฺจิจฺจ สฺตานิ ฉ จ สฺตานิ ปฺลยฺจ จ กมฺมุโน สฺตานิ ปฺลยฺจ
 จ กมฺมานิ ตีณฺนิ จ กมฺมานิ กมฺเม จ อทฺตกมฺเม จ ทฺวญฺจิปฺปฏิปฺทา
 ทฺวญฺจนฺตรกปฺปา ฉพาภิชาติโย อญฺจ ปฺริสฺฐมิโย เอญฺนปฺลยฺจาส
 อาชีวสฺเต ๑ เอญฺนปฺลยฺจาส ปฺริพฺพาชกสฺเต เอญฺนปฺลยฺจาส
 นาคาวาสสฺเต วิเส อินฺทฺริยสฺเต ตีเส นิริยสฺเต ฉตฺตีส รโชธาตฺโย
 สตุต สลฺลยฺคิพฺภา สตุต อสลฺลยฺคิพฺภา สตุต นิกฺคนถกพฺภา สตุต
 เทวฺวา สตุต มานุสฺสา สตุต ปีสฺจา สตุต สฺรา สตุต ปวฺงฺญา สตุต
 ปาสาณฺา สตุต ปปาตฺตา สตุต ปปาตฺตฺตานิ สตุต สฺวปีนา สตุต
 สฺวปีนสฺตานิ จุพาสีติ มหากปฺปิโน สตฺสทฺสฺสานิ ยานิ ฯ พาเล จ
 ปฺลยฺจเท จ สนฺธาวิตฺวา สํสฺริตฺวา ทุกฺขสฺสทฺตํ กริสฺสทฺตํ ฯ ตตฺถ
 นตฺถิ อิมินาหํ สีสฺเลน วา วตฺเตน วา ตเปน วา พฺรหฺมจฺริเยน วา
 #๑ ม. อาชีวกสฺเต ฯ

อปริปกกั วา กम्मัม ปริปาเจสสามิ ปริปกกั วา กम्मัม ผุสฺส
ผุสฺส พุยนฺตีกิริสสามิติ เหวั นตฺถิ โทณมิตฺเต สุขทุกฺเข ปริยนฺตกเต
สัฏฐาเร นตฺถิ หายนวฑฺฒเน นตฺถิ อุกกัสาวกัเส ฯ เสยฺยถาปี
นาม สุตฺตคฺฤเพ จิตฺเต นิพฺเพชฺชิตานเมว ปเลติ เอวเมว พาเล
จ ปณฺหิตฺเต จ สนฺธาวิตฺวา สัฏฐิตฺวา ทุกฺขสฺสนฺตํ กิริสฺสนฺติติ ฯ
สเจ ปน ๑ อิมสฺส โภโต สตฺถุโน สจฺจํ วจฺนํ อกเตน เม
เอตฺถ กตํ อวฺสึเตน เม เอตฺถ วฺสึตํ อฺโหปี มยฺยํ เอตฺถ
สมสฺมา สามณฺณํ ปตฺตา โย จายํ น วทามิ อฺโห สนฺธาวิตฺวา
สัฏฐิตฺวา ทุกฺขสฺสนฺตํ กิริสฺสามาติ ฯ อติเรกั ๒ โข ปนฺนิมสฺส โภโต
สตฺถุโน นคฺคิยํ มุณฺฑลํ อุกฺกุฏิกปฺปชานํ เกสมสฺสฺสโลจนํ โยหํ
ปฺคฺคตสมฺพาชยนํ อชฺฌาวสนฺโต กาสิกจฺนฺทนํ ปจฺจนฺโหนฺโต
มालาคนฺทวเลปนํ ชารนฺโต ชาตฺรฺพรชตํ สาทิยนฺโต อิมินา โภตา
สตฺถารา สมสมคฺคิโก ภวิสฺสามิ อภิสมฺปรายํ โสหํ กิ ชานนฺโต
กิ ปสฺสนฺโต อิมสฺมี สตฺถริ พฺรหฺมจฺริยํ จริสฺสามิ โส อพฺรหฺมจฺริยวาโส
อยนฺติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺมา พฺรหฺมจฺริยา นิพฺพิชฺช
ปฺกมฺมิติ ฯ อยํ โข สนฺทกฺ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน จตฺตฺโต อพฺรหฺมจฺริยวาโส อกฺขาโต
ยตฺถ วิญญู ปฺริโส สสฺกั พฺรหฺมจฺริยํ น วเสยฺย วสนฺโต จ
นาราเชยฺย ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ อิม โข สนฺทกฺ เตน ภควตา
ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน จตฺตาโร อพฺรหฺมจฺริย-
#๑ ย. ปนสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒ ม. อติเรกตฺริ ฯ

วาสา อกขาตา ยตถ วิญญู ปุริโส สสกกัม พุรัมหจริยัม น
วเสยฺย วสนฺโต จ นาราเชยฺย ฌายี ฌมมัม กุสฺลนฺติ ฯ

[๓๐๓] อจฺฉริยัม โภ อานนฺท อพฺภูตัม โภ อานนฺท ยาวณฺจิทํ
เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน จตฺตารโ
อพฺรุหมฺจริยวาสา ว สมานา ๑ อพฺรุหมฺจริยวาสาติ อกขาตา ยตถ
วิญญู ปุริโส สสกกัม พุรัมหจริยัม น วเสยฺย วสนฺโต จ นาราเชยฺย
ฌายี ฌมมัม กุสฺล ๒ ฯ กตมานิ ปน ตานิ โภ อานนฺท เตน
ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน จตฺตาริ
อนสฺสาสิกาณิ พุรัมหฺจริยานิ อกขาตานิ ยตถ วิญญู ปุริโส
สสกกัม พุรัมหฺจริยัม น วเสยฺย วสนฺโต จ นาราเชยฺย ฌายี
ฌมมัม กุสฺลนฺติ ฯ

[๓๐๔] อิธ สนฺทกฺ เอกจฺโจ สตฺธา สพฺพณฺญู สพฺพทสฺสาวิ
อปริเสสฺสิ ฌาณทสฺสนัม ปฏฺิขานาติ จรโต จ เม ติฏฺฐโต จ
สุตฺตสฺส จ ชาครสฺส จ สตฺตํ สมิตฺตัม ฌาณทสฺสนัม ปจฺจุปฺภูจฺิตนฺติ ฯ
โส สฺยณมฺปิ อคาริ ปวิสฺติ ปิณฺฑมฺปิ น ลภติ กุกฺกุโรปิ
ทํสฺติ จณฺเฑนปิ หตฺถินา สมากจฺจติ จณฺเฑนปิ อสุเสน
สมากจฺจติ จณฺเฑนปิ โคณฺเณ สมากจฺจติ อิตฺถียาปิ ปุริสฺสฺสปี
นามมฺปิ โคตฺตมฺปิ ปุจฺจติ กามสฺสปี นิคมฺสฺสปี นามมฺปิ มกฺคมฺปิ
ปุจฺจติ ฯ โส กิมีทนฺติ ปุญฺโจอฺ สมานโณ สฺยณมฺ เม อคาริ
ปวิสฺตพฺพํ อโหสิ เตน ปาวีสึ ปิณฺฑํ ๓ เม อลทฺทพฺพํ อโหสิ
#๑ ม. สมานา อพฺรุหมฺจริยวาสาตีติ นตฺถิ ฯ ๒ ม. กุสฺลนฺติ ฯ
#๓ ม. ปิณฺฑํปิ อลทฺทพฺพํ ฯ

เตนาลทฺธิ ๑ กุกกุเรน ทํสิตพฺพํ อโหสิ เตนมฺหิ ๒ ทฏฺโจะ จณฺเฑน
 หตฺถินา สมากนฺตพฺพํ อโหสิ เตน สมากมฺี จณฺเฑน อสฺเสน
 สมากนฺตพฺพํ อโหสิ เตน สมากมฺี จณฺเฑน โคณฺเณ สมากนฺตพฺพํ
 อโหสิ เตน สมากมฺี อิตฺถิยาปิ ปุริสสฺสปี นามมฺปิ โคตฺตมฺปิ
 ปุจฺฉิตพฺพํ อโหสิ เตน ปุจฺฉี กามสฺสปี นิคมฺสฺสปี นามมฺปิ
 มคฺคมฺปิ ปุจฺฉิตพฺพํ อโหสิ เตน ปุจฺฉินฺตฺติ ๑ ตตฺร ๓ สนฺทก
 วิญญฺ ปุริโส อิติ ปฏฺิสถจิกฺขติ อัย โข ภวํ สตฺถา สพฺพณฺญ
 สพฺพทสฺสาวิ อปริเสสํ ฅาณทสฺสนํ ปฏฺิชานาติ จรโต จ เม
 ติกฺขจโต จ สุตฺตสฺส จ ชากรสฺส จ สตฺตํ สมิตํ ฅาณทสฺสนํ
 ปจฺจุปฺภูจฺฉินฺตฺติ ๑ โส สฺสญฺญมฺปิ อคารํ ปวิสฺติ ปิณฺฑมฺปิ น ลกฺติ
 กุกฺกุโรปฺปิ ทํสฺติ จณฺเฑนปิ หตฺถินา สมากจฺฉติ จณฺเฑนปิ
 อสฺเสน สมากจฺฉติ จณฺเฑนปิ โคณฺเณ สมากจฺฉติ อิตฺถิยาปิ
 ปุริสสฺสปี นามมฺปิ โคตฺตมฺปิ ปุจฺฉติ กามสฺสปี นิคมฺสฺสปี นามมฺปิ
 มคฺคมฺปิ ปุจฺฉติ ๑ โส กิมิทฺนฺติ ปุฏฺโจะ สมานอ สฺสญฺญ
 อคารํ ปวิสฺติพฺพํ อโหสิ เตน ปาวิสฺสี ปิณฺฑํ เม อลทฺทพฺพํ
 อโหสิ เตนาลทฺธิ กุกฺกุเรน ทํสิตพฺพํ อโหสิ เตนมฺหิ ทฏฺโจะ
 จณฺเฑน หตฺถินา สมากนฺตพฺพํ อโหสิ เตน สมากมฺี จณฺเฑน
 อสฺเสน สมากนฺตพฺพํ อโหสิ เตน สมากมฺี จณฺเฑน โคณฺเณ
 สมากนฺตพฺพํ อโหสิ เตน สมากมฺี อิตฺถิยาปิ ปุริสสฺสปี นามมฺปิ
 โคตฺตมฺปิ ปุจฺฉิตพฺพํ อโหสิ เตน ปุจฺฉี กามสฺสปี นิคมฺสฺสปี
 #๑ ม. เตน นาลตฺถ ๑ ยฺ. เตน นาลทฺธิ ๑ ๒ ม. เตน ๑
 #๓ ม. ตตฺร สนฺทก ... ปุจฺฉินฺตฺติ นฺตฺติ ๑

นามมปิ มกคมปิ ปุจฺฉิตพฺพิ อโหสิ เตน ปุจฺฉินฺติ ฯ โส
อนสฺสาสิกํ อิทํ พุรหฺมจฺริยนฺติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺมา พุรหฺมจฺริยา
นิพฺพิชฺช ปกฺกมฺติ ฯ อิทํ โข สนฺทกฺ เตน ภควตา ชานตา
ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน ปจฺมํ อนสฺสาสิกํ พุรหฺมจฺริยํ
อกฺขาตํ ยตฺถ วิญฺญู ปุริโส สสฺกํ พุรหฺมจฺริยํ น วเสยฺย
วสนฺโต จ นาราเชยฺย ฅายํ ฅมฺมํ กุสฺลํ ฯ

[๓๐๕] ปฺน จปฺริ สนฺทกฺ อีเชกฺจฺโจ สตฺถา อนฺุสฺสวิโก โหติ
อนฺุสฺสวสฺจฺโจ ฯ โส อนฺุสฺสเวน อิติหิตฺทปรมฺปราย ปิฎฺกสมฺปทาย
ฅมฺมํ เทเสติ ฯ อนฺุสฺสวิกสฺส โข ปน สนฺทกฺ สตฺถโน อนฺุสฺสวสฺจฺจฺส
สฺสฺตมฺปิ โหติ ทฺสฺสฺตมฺปิ โหติ ตถาปิ โหติ อลฺลถาปิ
โหติ ฯ ตตฺร สนฺทกฺ วิญฺญู ปุริโส อิติ ปฺกฺกิสฺสจฺจฺกฺขติ อัย
โห ภวํ สตฺถา อนฺุสฺสวิโก อนฺุสฺสวสฺจฺโจ ฯ โส อนฺุสฺสเวน
อิติหิตฺทปรมฺปราย ปิฎฺกสมฺปทาย ฅมฺมํ เทเสติ ฯ อนฺุสฺสวิกสฺส
โห ปน สนฺทกฺ สตฺถโน อนฺุสฺสวสฺจฺจฺส สฺสฺตมฺปิ โหติ ทฺสฺสฺตมฺปิ
โหติ ตถาปิ โหติ อลฺลถาปิ โหติ ฯ โส อนฺุสฺสาสิกํ อิทํ
พุรหฺมจฺริยนฺติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺมา พุรหฺมจฺริยา นิพฺพิชฺช ปกฺกมฺติ ฯ
อิทํ โข สนฺทกฺ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน
ทฺคฺติยํ อนฺุสฺสาสิกํ พุรหฺมจฺริยํ อกฺขาตํ ยตฺถ วิญฺญู
ปุริโส สสฺกํ พุรหฺมจฺริยํ น วเสยฺย วสนฺโต จ นาราเชยฺย
ฅายํ ฅมฺมํ กุสฺลํ ฯ

[๓๐๖] ปุณ จปริ สนุทก อีเชกจโจ สตุถา ตกกี โหติ
 วมัสสิ ๑ โส ตกุกปรียาหตัง วมัสสานุจริตัง สยัปฏิกานัง ชมมัม เทเสติ ๑
 ตกุกิสส โข ปน สนุทก สตุถโน วมัสสิสส สตุถกิตมปิ โหติ
 ทุตตกิตมปิ โหติ ตถาปิ โหติ อญญถาปิ โหติ ๑ ตตุร สนุทก
 วิญญู ปุริโส อิติ ปฏิสลยจิกขติ อัย โข ภวํ สตุถา ตกกี
 วมัสสิ ๑ ๑ โส ตกุกปรียาหตัง วมัสสานุจริตัง สยัปฏิกานัง ชมมัม เทเสติ ๑
 ตกุกิสส โข ปน สตุถโน วมัสสิสส สตุถกิตมปิ โหติ ทุตตกิตมปิ
 โหติ ตถาปิ โหติ อญญถาปิ โหติ ๑ โส อนสสาสิกั อิทัง
 พุรหุมจริยนุติ อิติ วิทิตวา ตสฺมา พุรหุมจริยา นิพพิชช ปกุกมติ ๑
 อิทัง โข สนุทก เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมมาสมพุทฺเธน
 ตติยํ อนสสาสิกั พุรหุมจริยํ อกฺขาตัง ยตถ วิญญู
 ปุริโส สสกุกั พุรหุมจริยํ น วเสยฺย วสนุโต จ นาราเชยฺย
 ฌายั ชมมัม กุสลํ ๑

[๓๐๗] ปุณ จปริ สนุทก อีเชกจโจ สตุถา มนุโท [๒] โมมุโห ๑
 โส มนุทตฺตา โมมุหตฺตา ตถา ๑ ตถา ปญ्हํ ปุญฺโโจ สมานโน
 วาจาวิกฺเขปํ อาปชฺชติ อมฺราวิกฺเขปํ เอวนุติปิ เม โน ตถาติปิ
 เม โน อญญถาติปิ เม โน โนติปิ เม โน โน โนติปิ
 เม โนติ ๑ ตตุร สนุทก วิญญู ปุริโส อิติ ปฏิสลยจิกขติ
 อัย โข ภวํ สตุถา มนุโท โมมุโห ๑ โส มนุทตฺตา โมมุหตฺตา
 ตถา ตถา ปญ्हํ ปุญฺโโจ สมานโน วาจาวิกฺเขปํ อาปชฺชติ อมฺราวิกฺเขปํ
 #๑ ม. วมัสสา ๑ ๒ ม. ย. โหติ ๑ ๓ ม. ตตุถ ตตุถ ๑

เอวนติปิ เม โน ตถาติปิ เม โน อถลลถาติปิ
เม โน โนติปิ เม โน โน โนติปิ เม โนติ ฯ โส อนสฺสาสิกํ
อิทํ พุรหฺมจฺริยฺนฺติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺมา พุรหฺมจฺริยา นิพฺพิชฺช
ปกฺกมฺติ ฯ อิทํ โข สฺนฺทกฺ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
อรหตา สฺมฺมาสมฺพุทฺเธน จตฺตถิ อนสฺสาสิกํ พุรหฺมจฺริยํ อกฺขาตํ
ยตฺถ วิญฺญํ ปุริโส สสฺกํ พุรหฺมจฺริยํ น วเสยฺย วสฺนฺโต จ
นาราเชยฺย ฅายํ ฅมฺมํ กุสลนฺติ ฯ อิมานิ โข สฺนฺทกฺ เตน ภควตา
ชานตา ปสฺสตา อรหตา สฺมฺมาสมฺพุทฺเธน จตฺตาริ อนสฺสาสิกาณิ
พุรหฺมจฺริยานิ อกฺขาตานิ ยตฺถ วิญฺญํ ปุริโส สสฺกํ พุรหฺมจฺริยํ
น วเสยฺย วสฺนฺโต จ นาราเชยฺย ฅายํ ฅมฺมํ กุสลนฺติ ฯ

[๓๐๔] อจฺฉริยํ โภ อานนฺท อพฺภูตํ โภ อานนฺท ยาวลฺจิทํ
เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สฺมฺมาสมฺพุทฺเธน จตฺตาริ
อนสฺสาสิกาเนว ๑ พุรหฺมจฺริยานิ อนสฺสาสิกาณิ ๒ พุรหฺมจฺริยานิตี
อกฺขาตานิ ยตฺถ วิญฺญํ ปุริโส สสฺกํ พุรหฺมจฺริยํ น วเสยฺย วสฺนฺโต
จ นาราเชยฺย ฅายํ ฅมฺมํ กุสลํ ฯ โส ปน โภ อานนฺท
สตฺถา กิฺวาที กิมกฺขาเย ยตฺถ วิญฺญํ ปุริโส สสฺกํ พุรหฺมจฺริยํ
วเสยฺย วสฺนฺโต จ อาราเชยฺย ฅายํ ฅมฺมํ กุสลนฺติ ฯ

[๓๐๕] อิธ สฺนฺทกฺ ตถาคโต โลเก อูปฺปชฺชติ อรหํ สฺมฺมาสมฺพุทฺโธ
วิชฺชาจฺรณสมฺปฺนฺโน สฺสโต โลกวินฺฑุ อณฺุตโร ปุริสทมฺมสารถิ
สตฺถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ โส

#๑ ม. อนสฺสาสิกาณิ ฯ ๒ ม. อนสฺสาสิกาณิ พุรหฺมจฺริยานิตีติ อิมํ ปาสา น
#ทิสฺสนฺติ ฯ

อิเม ปณฺจ นีวรณํ ปหาย เจตโส อุปกฺกิลเสส ปณฺณาย ทุพฺพลีกรณํ
วิวิจฺเจว กามเหที วิวิจฺจ อกฺุสเลหี ฌมฺเมหี สวิตกฺกํ สวิจาร์
วิเวกฺขํ ปีตีสุขํ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ ยสฺมี โข
ปน ๑ สนฺทก สตฺถริ สาวโก เอวรูปํ โอปารวิเสสํ อธิคฺจฺจติ
ตตฺถ วิณฺญํ ปุริโส สสฺกํ พุรหฺมจฺริยํ วเสยฺย วสนฺโต จ
อาราเชยฺย ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ ปุณฺ จปรี สนฺทก ภิกฺขุ
วิตกฺกวิจาร์ณํ วุปสฺมา ฯเปฯ ทฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ
ยสฺมี โข ปน สนฺทก สตฺถริ สาวโก เอวรูปํ โอปารวิเสสํ
อธิคฺจฺจติ ตตฺถ วิณฺญํ ปุริโส สสฺกํ พุรหฺมจฺริยํ วเสยฺย วสนฺโต
จ อาราเชยฺย ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ ปุณฺ จปรี สนฺทก ภิกฺขุ
ปีติยา จ วิราคา ฯเปฯ ตฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ
ยสฺมี โข ปน สนฺทก สตฺถริ สาวโก เอวรูปํ โอปารวิเสสํ
อธิคฺจฺจติ ตตฺถ วิณฺญํ ปุริโส สสฺกํ พุรหฺมจฺริยํ วเสยฺย วสนฺโต
จ อาราเชยฺย ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ ปุณฺ จปรี สนฺทก ภิกฺขุ
สุขสฺส จ ปหานา ทฺกฺขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตฺตถํ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ ยสฺมี โข ปน สนฺทก สตฺถริ อริยสาวโก
เอวรูปํ โอปารวิเสสํ อธิคฺจฺจติ ตตฺถ วิณฺญํ ปุริโส สสฺกํ
พุรหฺมจฺริยํ วเสยฺย วสนฺโต จ อาราเชยฺย ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ

[๓๑๐] โส เอวํ สฺมาหิตํ จิตฺเต ปรีสุทฺเท ปรีโยทาเต

#๑ สี่. ย. สตฺตสฺส จานฺนํ อัย ปาโง นตฺถิ ฯ

อนงฺกณฺเ วิคฺคฺชุปกฺกิลเสสฺ มุทฺทฺฐเต กมฺมณฺเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต ๑
 ปุพฺพเพณิवासฺสูสฺสตีลาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อเนกวิหิตํ
 ปุพฺพเพณิวาสํ อนฺุสฺสรตี เสยฺยถิทํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาตีโย
 ฯเปฯ อิติ สาการิ สอฺทฺทเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนฺุสฺสรตี ฯ
 ยสฺมี โข ปน สนฺทก สตฺถริ สาวโก เอวรूपิ โอปารวิเสสํ
 อธิคจฺจติ ตตฺถ วิญฺญู ปฺริโส สสกํ พฺรหฺมจริยํ วเสยฺย วสนฺโต
 จ อาราเชยฺย ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต
 ปฺริสฺส
 จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต ๒ สตฺตฺตํ จุชฺชปฺปตฺตลาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ
 โส ทิพฺพเพณ จกฺขุณา วิสฺส
 ปสฺส
 ปสฺส
 สุกเต ทุกฺเต ฯเปฯ ยถากมฺมุปฺเค สตฺเต ปชานาติ ฯ ยสฺมี
 โข ปน สนฺทก สตฺถริ สาวโก เอวรूपิ โอปารวิเสสํ อธิคจฺจติ
 ตตฺถ วิญฺญู ปฺริโส สสกํ พฺรหฺมจริยํ วเสยฺย วสนฺโต จ
 อาราเชยฺย ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต
 ปฺริสฺส
 จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต ๓ อาสวานํ ขยลาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ
 โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาญฺตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขสมฺทโยติ ยถาญฺตํ
 ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรชฺติ ยถาญฺตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรชคามินิ
 ปฏฺฐิพฺพาติ ยถาญฺตํ ปชานาติ ฯเปฯ อยํ อาสวานิโรชคามินิ
 #๑-๒-๓ ย. อานนชฺชปฺปตฺเต ฯ

ปฏิบัติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวံ ชานโต
เอวံ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมูจติ ภวาสวาปี จิตฺตํ วิมูจติ
อวิชาสวาปี จิตฺตํ วิมูจติ วิมุตฺตสมิํ วิมุตฺตมิติ ฌาณํ โหติ
ชีณา ชาติ วุสิตํ พุทฺทมจริยิํ กตํ กรรมิยิํ นาปริ อิตฺตตฺตยาติ
ปชานาติ ฯ ยสมิํ โข ปน สนฺทก สตุถริ สวาโก เอวรूपิ
โอพารวิเสสํ อธิกจฺจติ ตตฺถ วิญฺญู ปฺริโส สสกกํ พุทฺทมจริยิํ
วเสยฺย วสนฺโต จ อาราเชยฺย ฌายิํ ฌมมํ กุสลนฺติ ฯ

[๓๑๑] โย ปน โส โภ อานนฺท ภิกฺขุ อรหํ ชีณาสโว
วุสิตวา กตกรรมิโย โอิหิตภาโร อนฺุปรตฺตสทฺโต ปริกฺชีณภว-
สญฺโฆชนฺ สมนฺทญฺญา วิมุตฺโต ปริกฺขญฺเชยฺย โส กามเต ฯ
โย โส สนฺทก ภิกฺขุ อรหํ ชีณาสโว วุสิตวา กตกรรมิโย
โออิหิตภาโร อนฺุปรตฺตสทฺโต ปริกฺชีณภวสญฺโฆชนฺ สมนฺทญฺญา
วิมุตฺโต อภพฺโพ โส ปญฺจ จานานิ อชฺฌาจริตฺฺ อภพฺโพ
ชีณาสโว ภิกฺขุ สญฺจิจฺจ ปาณฺะ ชีวิตา โวโรเปตฺฺ อภพฺโพ
ชีณาสโว ภิกฺขุ อทินฺนํ เถยฺยสงฺฆาตํ อาทาตฺฺ อภพฺโพ ชีณาสโว
ภิกฺขุ เมถุนํ ฌมมํ ปฺฏิเสวิตฺฺ อภพฺโพ ชีณาสโว ภิกฺขุ สมนฺทญฺญา
ภาสิตฺฺ อภพฺโพ ชีณาสโว ภิกฺขุ สนนฺธิการกํ กาม
ปริกฺขญฺชิตฺฺ เสยฺยถาปี ปุพฺเพ อาคาริยญฺโต ฯ โย โส สนฺทก
ภิกฺขุ อรหํ ชีณาสโว วุสิตวา กตกรรมิโย โอิหิตภาโร อนฺุปรตฺต-
สทฺโต ปริกฺชีณภวสญฺโฆชนฺ สมนฺทญฺญา วิมุตฺโต อภพฺโพ

โส อิมานิ ปณฺจ จานานิ อชฺฌาจรินฺดูติ ฯ

[๓๑๒] โย ปน โส โภ อานนฺท ภิกฺขุ อรหํ ชีณาสโว
 วุสิตฺวา กตฺถกณฺโณ โอิหิตภาโร อนฺุปรตฺตสทฺโธ ปริกฺขิณฺภวสฺสโยชโน
 สมนฺทญฺญา วิมฺตฺโต ตสฺส จรโต เจว ติฏฺฐโต จ
 สุตฺตสฺส จ ชาครสฺส จ สตฺถํ สมิตฺถํ ฌานทสฺสนํ ปจฺจุปฺภุจิตฺถํ
 ชีณา เม อาสวติ ฯ เตนฺหิ สนฺทก อฺปมฺนฺเต กริสฺสามิ อฺปมายปีเชกฺขเจ
 วิญฺญู ปุริสา ภาสิตสฺส อตฺถํ อาชานนฺติ ฯ เสยฺยถาปี
 สนฺทก ปุริสสฺส หตฺถปาทา ฉินฺนา ตสฺส จรโต เจว ติฏฺฐโต
 จ สุตฺตสฺส จ ชาครสฺส จ สตฺถํ สมิตฺถํ ฉินฺนาว หตฺถปาทา
 อปีจ โข ปน ๑ ปจฺจเวกฺขมาโน ชานาติ ฉินฺนา เม หตฺถปาทาติ
 เอวเมว โข สนฺทก โย โส ภิกฺขุ อรหํ ชีณาสโว วุสิตฺวา
 กตฺถกณฺโณ โอิหิตภาโร อนฺุปรตฺตสทฺโธ ปริกฺขิณฺภวสฺสโยชโน
 สมนฺทญฺญา วิมฺตฺโต ตสฺส จรโต เจว ติฏฺฐโต จ สุตฺตสฺส
 จ ชาครสฺส จ สตฺถํ สมิตฺถํ ชีณาว อาสวา อปีจ โข ปน ๒
 ปจฺจเวกฺขมาโน ชานาติ ชีณา เม อาสวติ ฯ

[๓๑๓] กิ่ว พหุกา ปน โภ อานนฺท อิมสฺมี ฌมฺมวินเย
 นิยฺยาตาโรติ ฯ น โข สนฺทก เอกฺเขว สตฺถํ น เทว สตานิ น
 ตีณิ สตานิ น จตฺตาริ สตานิ น ปณฺจ สตานิ อถ โข ภิกฺขุโยว
 เย อิมสฺมี ฌมฺมวินเย นิยฺยาตาโรติ ฯ อจฺจริยํ โภ อานนฺท
 อพฺภูตํ โภ อานนฺท น จ นาม สชฺมโมกฺกัสนา ภวิสฺสติ
 #๑-๒ ยู. นี้ ฯ

น ปฺรชฺมววมุภนา อายตเน ว ๑ ชฺมมเทสนา ตาว พหุภา จ
นียฺยตาโร ปณฺณายิสฺสนฺติ อิมะ ปนาชีวกา ปุตฺตมตฺตย ปุตฺตา
อตุตฺตานณฺเจว อุกุกัเสนฺติ ปเร จ วมุภนฺติ ตโย เจว นียฺยตาโร
ปณฺณาเปนฺติ เสยฺยถิํ นนฺทํ วจฺจํ กิสํ สจฺจิจฺจํ มกฺขลึ
โคสาลนฺติ ฯ อถ โข สนฺทโก ปรีพฺพาชโก สกั ปรีสั อามนฺเตสิ
จฺรนฺตุ โภนฺโต สมนฺเน โคตเม พุรหุมนฺจริยวาโส นทานิ สุกฺริ
อเมหฺหิ ลากสฺสการสิโลเก ปรีจฺจชิตฺตฺนฺติ ฯ

อิติ หิํ สนฺทโก ปรีพฺพาชโก สกั ปรีสั อฺยโยเชสิ ภควติ
พุรหุมนฺจริยเอติ ฯ

สนฺทกสฺสจฺจํ นินฺนิจิตฺตํ นนฺจํ ฯ

มหาสกุททายีสุตต์

[๓๑๔] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ
 เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ฯ เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา
 อภิญญาตา อภิญญาตา ปริพฺพาชกา โมรนิวาเป ปริพฺพาชการาเม
 ปฏฺิวสนฺติ เสยฺยถิํ อนุทฺถาโร ๑ วรฺตโร ๒ สกุททายิ จ
 ปริพฺพาชโก อญฺเฐ จ อภิญญาตา อภิญญาตา ปริพฺพาชกา ฯ
 อถ โข ภควา ปุพฺพพฺนฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย ราชคหิ
 ปิณฺฑทาย ปาวิสิ ฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ อติปฺปโค โข ตาว
 ราชคเห ปิณฺฑทาย จริตุํ ยนฺนุนาหิ เยน โมรนิวาโป ปริพฺพาชการาโม
 เยน สกุททายิ จ ๓ ปริพฺพาชโก เตนฺอุปสงฺกเมยฺยนฺติ ฯ อถ
 โข ภควา เยน โมรนิวาโป ปริพฺพาชการาโม เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ

[๓๑๕] เตน โข ปน สมเยน สกุททายิ ปริพฺพาชโก มหฺตียา
 ปริพฺพาชกปริสาย สทฺธิํ นิสินฺโน โหติ อุนฺนาทินิยา อฺจุจาสทฺทมหาสทฺทาย ๓
 อเนกวิหิตํ ทิรจฺฉานกถํ กถเณตฺติยา เสยฺยถิํ ราชกถํ
 โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสนากถํ ภยกถํ ยฺยทฺชกถํ อนุทฺถกถํ ปานกถํ
 วตฺถกถํ สยนกถํ มาลากถํ คนฺชกถํ ฉาติกถํ ยานกถํ คามกถํ
 นิคมกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถิกถํ สุรกถํ วิสิขากถํ กุมฺภฏฺฐานกถํ
 กุมฺภทาสิกถํ ๕ ปุพฺพเปตฺกถํ นานตฺตกถํ โลกกฺขายิกํ สมฺมทฺทกฺขายิกํ
 #๑ ยฺ. อนุทฺถาโร ฯ ๒ ยฺ. วรฺชโร สี. วรจโร ฯ ๓ ยฺ. อยํ สทฺโท นตฺถิ ฯ
 #๔ ยฺ. อฺจุจาสทฺทาย ฯ ๕ ยฺ. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

อติภวภวถัม อติ วา ฯ อททสา โข สกุกุทายิ ปริพพาชโก
ภควนุตฺตํ ทูโรโต [๑] อากจฺจนุตฺตํ ทิสฺวาน สกํ ปริสฺสํ สณฺจเปสึ ๒
อปฺปสทฺทา โภจนฺโต โหนฺตุ มา โภจนฺโต สทฺทมกคฺคฺช อຍ္ยํ สมฺโภ
โคตโม อากจฺจติ อปฺปสทฺทกาโม โข ปน โส อายฺสุมา อปฺปสทฺททวณฺณวาที ๓
อปฺเปวนาม อปฺปสทฺทํ ปริสฺสํ วิทิตฺวา อุปฺสงฺกมิตพฺพํ
มณฺเญยฺยาติ ฯ อถ โข เต ปริพฺพาชกา ตฺถุหิ อเหตุํ ฯ อถ
โฆ ภควา เยน สกุกุทายิ ปริพฺพาชโก เตนฺอุปฺสงฺกมึ ฯ อถ โข
สกุกุทายิ ปริพฺพาชโก ภควนุตฺตํ เอตทวโจ เอตุ โข ฆนฺเต
ภควา สุวาคํ ๓ ฆนฺเต ภควโต จิรสฺสํ โข ฆนฺเต ภควา อิมํ
ปริยายมกาสึ ยทิตฺถํ อีชากมฺนาย นิสิตฺตฺถุ ฆนฺเต ภควา อิทมาสนํ
ปฺลฺลตฺตฺถุติ ฯ นิสิตฺถิ ภควา ปฺลฺลตฺตฺถุเต อาสเน ฯ สกุกุทายิปิ
โฆ ปริพฺพาชโก อณฺฺตรํ นิจฺจํ อาสนํ คเหตุวา เอกมฺนุตฺตํ นิสิตฺถิ ฯ
เอกมฺนุตฺตํ นิสินฺนํ โข สกุกุทายิ ปริพฺพาชกํ ภควา เอตทวโจ
กาย นฺตฺถุ อุกฺทายิ เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนา กา จ ปน โว
อนฺตรากถา วิปฺปกถาติ ฯ

[๓๑๖] ติฏฺฐเตสสา ฆนฺเต กถา ยาย มยฺยํ เอตฺรหิ กถาย
สนฺนินฺนินฺนา เนสา ฆนฺเต กถา ภควโต ทฺถุลภา ภวิสฺสติ ปจฺจนาปี
สวนาย ปุริมานิ ฆนฺเต ทิวสานิ ปุริมฺตรานิ นานาติตฺถิยานํ
สมณฺพฺราหฺมณานํ กุตุหลสาลาယํ ๕ สนฺนินฺนินฺนานํ สนฺนินฺปิตฺตานํ อย-
#๑ ยู. ว ๑ ๒ ยู. สณฺจาเปสึ ๑ ๓ ยู. อปฺปสทฺททสฺส ๑ ๔ ยู. สาคํ ๑
#๕ โกตุหลสาลายนฺติปิ ปาโโจ ๑

มนตรากถา อุทปาที ลาภา วต โภ องฺกมคฺชานํ สุทฺทํ วต
 โภ องฺกมคฺชานํ ยตุริเม ๑ สมณพฺรหฺมณฺหา สงฺฆิโน คณิโน
 คณาจริยา ฌาตา ยสฺสฺสึโน ติตฺถกโร สาธุสมฺมโต พหุชนสฺส
 ราชคหํ วสฺสวาตํ อุปคตา ๒ ฯ อยมฺปิ โข ปุโรโณ กสฺสโป สงฺฆิ
 เจว คณิ จ คณาจริโย [๓] ฌาโต ยสฺสฺสึ ติตฺถกโร สาธุสมฺมโต
 พหุชนสฺส โสปี ราชคหํ วสฺสวาตํ อุปคโต ฯ อยมฺปิ โข
 มกฺขลึ โคสาลโต ... อชีโต เกสกมฺพลโต ... ปกฺกทฺโธ กจฺจาโยโน ...
 สลฺยชโย เวลฺกฺจปฺตุโต ๓ ... นิคฺคโธ ๕ นาฏปฺตุโต สงฺฆิเจว คณิ
 จ คณาจริโย [๖] ฌาโต ยสฺสฺสึ ติตฺถกโร สาธุสมฺมโต พหุชนสฺส
 โสปี ราชคหํ วสฺสวาตํ อุปคโต ฯ อยมฺปิ โข สมโณ โคตโม
 สงฺฆิ เจว คณิ จ คณาจริโย [๗] ฌาโต ยสฺสฺสึ ติตฺถกโร สาธุสมฺมโต
 พหุชนสฺส โสปี ราชคหํ วสฺสวาตํ อุปคโต ฯ โภ นฺุ โข
 อิมตํ ภวตํ ๘ สมณพฺรหฺมณฺหานํ สงฺฆิณํ คณิณํ คณาจริยานํ ฌาตานํ
 ยสฺสฺสึณํ ติตฺถกฺรานํ สาธุสมฺมตฺตานํ พหุชนสฺส สวากานํ สกฺกโต
 ครุกโต มานีโต ปุชฺชิตอ กถญจ ปน สวากา สกฺกตฺวา ครุกตฺวา
 อุปฺนิสฺสาย วิหรนฺตึติ ฯ

[๓๑๗] ตเตฺร กจฺเจ เอวมาหํสุ อยมฺ โข ปุโรโณ กสฺสโป
 สงฺฆิ เจว คณิ จ คณาจริโย [๑๐] ฌาโต ยสฺสฺสึ ติตฺถกโร สาธุสมฺมโต
 พหุชนสฺส โส โข สวากานํ น สกฺกโต น ครุกโต น มานีโต

#๑ ย. ยตุริเม ฯ ๒ ส. ย. โอสถา ฯ ๓-๖-๗-๑๐ ย. เอตฺถนฺตเร จสทฺโท อตุถิ ฯ

#๔ ย. เพลกฺจปฺตุโต ฯ อชีโต ปรี อีทิสเมว ฯ ๕ ย. นิคฺคโธ ฯ ๘ ย. ภวตํ ฯ

#๕ ย. กถิ ฯ

น ปุชิตโต น จ ปน ปุรณํ กสฺสปี สวกา สกุกตฺวา ครุกตฺวา
 อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ ฯ ภูตปุพฺพํ ปุโรณ กสฺสโป อนนฺกสตาย
 ปริสาย ฌมฺมํ เทเสติ ฯ ตตฺร อณฺณตโร ปุรณสฺส กสฺสปสฺส
 สวโก สทฺทหมกาสี มา โภนฺโต ปุรณํ กสฺสปี เอตมคฺคํ ปุจฺฉิตฺถ
 เนโส เอตํ ชานาติ มยเมตํ ชานาม อเมหฺ เอตมคฺคํ ปุจฺฉถ
 มยเมตํ ภวตํ พุยากริสฺสามาติ ฯ ภูตปุพฺพํ ปุโรณ กสฺสโป
 พาวา ปกฺคยฺห กนฺทนฺโต น ลภติ อปฺปสทฺทา โภนฺโต โหนฺตุ
 มา โภนฺโต สทฺทหมกคฺคฺถ เนเต ภวนฺเต ปุจฺฉนฺติ อเมหฺ เอเต
 ปุจฺฉนฺติ มยเมเตสํ พุยากริสฺสามีติ ฯ พหู โข ปน ปุรณสฺส
 กสฺสปสฺส สวกา วาทำ อารोเปตฺวา อปฺกนฺตา น ตฺวํ อิมํ
 ฌมฺมวินยํ อาชานาติ อหํ อิมํ ฌมฺมวินยํ อาชานามิ กิํ ตฺวํ อิมํ
 ฌมฺมวินยํ อาชานิสฺสตี มิจฺฉาปฺปฏิปนฺโน ความฺสิ อหฺมสฺมิ
 สมฺมาปฺปฏิปนฺโน สหิตมฺเม อสฺหิตนฺเต ปุเร วจฺนียํ ปุจฺฉา อวจ
 ปุจฺฉา วจฺนียํ ปุเร อวจ อวิจฺฉนฺนเต ๑ วิปฺราวตฺตํ อารोปีโต
 เต วาโท นิคฺคหิตฺตีสึ จร วาทปฺปโมกฺขาย นิพฺเพเชหิ วา สเจ
 ปโหสีติ ฯ อิติ ปุโรณ กสฺสโป สวกาณํ น สกุกโต น
 ครุกโต น มานีโต น ปุชิตโต น จ ปน ปุรณํ กสฺสปี สวกา
 สกุกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ อกฺกุโฆ จ ปน ปุโรณ
 กสฺสโป ฌมฺมกฺโกเสนาติ ฯ เอกจฺเจ เอวมาหฺสู อยฺมปี โข
 มกฺขลึ โคสาโล ... อชิตฺถ เกสกมฺพลโล ๒ ... ปกฺกฺโข กจฺจายโน ...

#๑ ย. อวิจฉนฺนเต ฯ ๒ ย. สพฺพตฺถ เกสกมฺพลีติ ทิสฺสตี ฯ

สยชโย เวลฐปุโต ... นิกนโถ นาฏปุโต สงฆี เจว คณิ
จ คณาจริโย ฉาโต ยสสสี ติตถกโร สาธุสมมโต พุชชนสฺส
โสปี สาวกานัน น สกุกโต น ครุกโต น มานิตโต น ปุชิตโต
น จ ปน นิกนถัน นาฏปุตฺตํ สวกา สกุกตฺวา ครุกตฺวา อุปนีสฺสาย
วิหรนฺติ ฯ ภูตปุพฺพํ นิกนโถ นาฏปุโต อนกสฺตาย ปริสฺสาย
ธมฺมํ เทเสตี ฯ ตตฺร อฉฺชตโร นิกนถสฺส นาฏปุตฺตสฺส สวโก
สทฺทมกาสี มา โภนฺโต นิกนถัน นาฏปุตฺตํ เอตมตฺถํ ปุจฺฉิตฺถ
เนโส เอตํ ชานาตี มยเมตํ ชานาม อเมหฺ เอตมตฺถํ ปุจฺฉถ
มยเมตํ ภวตํ พุยากริสฺสามาตี ฯ ภูตปุพฺพํ นิกนโถ นาฏปุโต
พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนฺโต น ลภตี อปฺปสทฺทา โภนฺโต โหนฺตุ
มา โภนฺโต สทฺทมกตฺถ เนเต ภวนฺเต ปุจฺฉนฺติ อเมหฺ เอเต
ปุจฺฉนฺติ มยเมเตสํ ๑ พุยากริสฺสามาตี ฯ พหู โข ปน นิกนถสฺส
นาฏปุตฺตสฺส สวกา วาหิ อโรเปตฺวา อปฺกนฺตา น ตฺวํ
อิมิ ฐมฺมวินยิ อชานาตี อหิ อิมิ ฐมฺมวินยิ อชานามิ กิ
ตฺวํ อิมิ ฐมฺมวินยิ อชานิสฺสสี มิจฺฉาปฺปฏิปนฺโน ตฺวมสิ อหฺมสฺมิ
สฺมาปฺปฏิปนฺโน สหิตมฺเม อสฺหิตนฺเต ปุเร วจฺนียิ ปุจฺฉา
อวจ ปุจฺฉา วจฺนียิ ปุเร อวจ อธิจฺฉนฺเต วิปฺราวตฺตํ
อารูปโต เต วาโท นิกฺคหิตฺตสฺส จร วาทปฺปโมกฺขาย นิพฺเพเธหิ
วา สเจ ปโหสีตี ฯ อิติ นิกนโถ นาฏปุโต สวกานัน น
สกุกโต น ครุกโต น มานิตโต น ปุชิตโต น จ ปน นิกนถัน
#๑ ยู. มยเมตํ ฯ

นาฏปุตุตฺถํ สาวกา สกุกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ อญฺญโธ
จ ปน นิคฺคฺโข นาฏปุตุตฺถํ ชมฺมกฺโกเสนาติ ฯ

[๓๑๘] เอกจฺเจ เอวมาหํสุ อยมฺปี ๑ โข สมโณ โคตโม
ตฺสุมฺหิ เจว คณฺหิ จ คณาจฺริโย ฉาโต ยสฺสฺสึ ติตฺถกโร
สาคฺชสมฺมโต พุชฺชนสฺส สโต จ โข สาวกานํ สกุกโต ครุกโต
มานิโต ปุชฺชิตो สมณญฺจ ปน โคตมํ สาวกา สกุกตฺวา ครุกตฺวา
อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ ฯ ภูตปุพฺพํ สมโณ โคตโม อเนกสตาย
ปริสาย ชมฺมํ เทเสติ ฯ ตตฺร อญฺจตโร สมณสฺส โคตมสฺส
สาวโก อุกกาสิ ฯ ตเมนมณฺจตโร สพุรหฺมจฺริ ชนฺนุเกน ฆญฺเฐติ
อปฺปสทฺโท อายสฺมา โหตุ มา อายสฺมา สทฺทมกาสิ สตุธา
โน ภควา ชมฺมํ เทเสตีติ ฯ ยสฺมฺหิ สมเย สมโณ โคตโม
อเนกสตาย ปริสาย ชมฺมํ เทเสติ เนว ตสฺมฺหิ สมเย สมณสฺส
โคตมสฺส สาวกานํ จิปิตสทฺโท วา โหติ อุกกาสิตสทฺโท วา
ตเมนํ มหาชนกาโย ๒ ปจฺจาสิสฺมานรุโป ปจฺจุปฺภุจฺจิตโต โหติ ынโน
ภควา ชมฺมํ ภาสิสฺสติ ตนฺโน โสสฺสามาติ ฯ เสยฺยถาปี นาม
ปุริโส จาคฺคฺมมหาปเถ ชุทฺทํ มธฺช อเนลํ ปิเพยฺย ตเมนํ มหาชนกาโย
ปจฺจาสิสฺมานรุโป ปจฺจุปฺภุจฺจิตโต อสฺส เอวเมว ยสฺมฺหิ สมเย
สมโณ โคตโม อเนกสตาย ปริสาย ชมฺมํ เทเสติ เนว ตสฺมฺหิ
สมเย สมณสฺส โคตมสฺส สาวกานํ จิปิตสทฺโท วา โหติ อุกกาสิต-
สทฺโท วา ตเมนํ มหาชนกาโย ปจฺจาสิสฺมานรุโป ปจฺจุปฺภุจฺจิตโต
#๑ ยฺ. อัย ฯ ๒ ยฺ. ชนกาโย ฯ

โหติ อนุโน ภควา ฌมมึ ภาสิสฺสตี ตฺนฺโน โสสุสฺสามตี ฯ
เยปี สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สวากา สพุรฺหุมจฺริตี สมฺปโยเชตฺวา
สิกกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตฺนฺตี เตปี สตฺถฺโน เจว วณฺณวาทิโน
โหนตี ฌมฺมฺสฺส จ วณฺณวาทิโน โหนตี สงฺมฺสฺส จ วณฺณวาทิโน
โหนตี อตฺตฺครฺหิโนเยว โหนตี อนนฺยฺครฺหิโน มยฺเมวฺมหา
อลกฺขิกา มยฺ อปฺปฺปฺลฺลฺลา เย มยฺ เอวํ สุวากฺขเต ฌมฺมวินฺเย
ปฺพฺพชิตฺวา น สกฺขิมฺหา ยาวชฺิวํ ปฺริปฺลฺลฺณํ ปฺริสุทฺธํ พุรฺหุมจฺริยํ
จฺริตฺตฺนฺตี ฯ เต อารามิกฺกฺวตา วา อุปาสกฺกฺวตา วา ปฺลฺลฺจฺสุ
สิกกฺขาปฺเทสุ สมาทาย วตฺตฺนฺตี ฯ อิติ สมฺโณ โคตโม สวากานํ
สกกฺโกโต ครฺรูกฺโกโต มานิตฺโต ปฺุชิตฺโต สมณฺณจ ปน โคตมํ สวากา
สกกฺกตฺวา ครฺรูกฺกตฺวา อุปฺนิสฺสาย วิหรนฺตีตี ฯ กตี ปน ตวํ อุทายี
มยิ ฌมฺเม สมฺนุสฺสฺสตี เยหิ มม สวากา สกกฺโกโรนฺตี ครฺรูกฺโกโรนฺตี
มานนฺตี ปฺุชฺเณตี สกกฺกตฺวา ครฺรูกฺกตฺวา อุปฺนิสฺสาย วิหรนฺตีตี ฯ

[๓๑๕] ปฺลฺลฺจ โข อหํ ภนฺเต ภควตี ฌมฺเม สมฺนุสฺสฺสามิ
เยหิ ภควนฺตํ สวากา สกกฺโกโรนฺตี ครฺรูกฺโกโรนฺตี มานนฺตี ปฺุชฺเณตี
สกกฺกตฺวา ครฺรูกฺกตฺวา อุปฺนิสฺสาย วิหรนฺตี กตฺเม ปฺลฺลฺจ ภควา
หิ ภนฺเต อปฺปาหาโร อปฺปาหารตฺาย จ วณฺณวาทิ ฌมฺปิ
ภนฺเต ภควา อปฺปาหาโร อปฺปาหารตฺาย จ วณฺณวาทิ อิมํ
โห อหํ ภนฺเต ภควตี ปจฺมมํ ฌมฺมํ สมฺนุสฺสฺสามิ เยน ภควนฺตํ
สวากา สกกฺโกโรนฺตี ครฺรูกฺโกโรนฺตี มานนฺตี ปฺุชฺเณตี สกกฺกตฺวา ครฺร-

กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ ฯ

[๓๒๐] ปุณฺ จปริ ฆนฺเต ภควา สนฺตุญฺโโจ อิตฺตเรณ จีวเรณ
อิตฺตฺรจีวรสนฺตุญฺจียา จ ฆณฺณวาที ยมฺปิ ฆนฺเต ภควา สนฺตุญฺโโจ
อิตฺตเรณ จีวเรณ อิตฺตฺรจีวรสนฺตุญฺจียา จ ฆณฺณวาที อิมํ โข
อหิ ฆนฺเต ภควติ ทฺตฺติยํ ชมฺมํ สมนุสฺสํ ยน ภควนฺตํ สวกา
สกกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สกฺกตฺวา ครุกตฺวา
อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ ฯ

[๓๒๑] ปุณฺ จปริ ฆนฺเต ภควา สนฺตุญฺโโจ อิตฺตเรณ
ปิณฺฑปาเตน อิตฺตฺรปิณฺฑปาตสนฺตุญฺจียา จ ฆณฺณวาที ยมฺปิ ฆนฺเต
ภควา สนฺตุญฺโโจ อิตฺตเรณ ปิณฺฑปาเตน อิตฺตฺรปิณฺฑปาตสนฺตุญฺจียา
จ ฆณฺณวาที อิมํ โข อหิ ฆนฺเต ภควติ ทฺตฺติยํ
ชมฺมํ สมนุสฺสํ ยน ภควนฺตํ สวกา สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ
มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สกฺกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ ฯ

[๓๒๒] ปุณฺ จปริ ฆนฺเต ภควา สนฺตุญฺโโจ อิตฺตเรณ เสนาสเนน
อิตฺตฺรเสนาสนสนฺตุญฺจียา จ ฆณฺณวาที ยมฺปิ ฆนฺเต ภควา
สนฺตุญฺโโจ อิตฺตเรณ เสนาสเนน อิตฺตฺรเสนาสนสนฺตุญฺจียา จ
ฆณฺณวาที อิมํ โข อหิ ฆนฺเต ภควติ จตฺตถิ ชมฺมํ สมนุสฺสํ
ยน ภควนฺตํ สวกา สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ
ปุเชนฺติ สกฺกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ ฯ

[๓๒๓] ปุณฺ จปริ ฆนฺเต ภควา ปวีวิตฺโต ปวีเวกฺสฺส จ

วณฺณวาทิ ยมฺปิ ภนฺเต ภควา ปวิวิตฺโต ปวิเวกสฺส จ
วณฺณวาทิ อิมํ โข อหํ ภนฺเต ภควติ ปญฺจมํ ฌมฺมํ สมนุสฺสสามิ
เยน ภควนฺตํ สาวกา สกฺกโรนฺติ ครุทฺโธโรนฺติ มาเนนฺติ
ปุเชนฺติ สกฺกตฺวา ครุทฺตฺวา อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ ฯ อิมํ โข อหํ
ภนฺเต ภควติ ปญฺจ ฌมฺเม สมนุสฺสสามิ เยหิ ภควนฺตํ สาวกา
สกฺกโรนฺติ ครุทฺโธโรนฺติ มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สกฺกตฺวา ครุทฺตฺวา
อุปนิสฺสาย วิหรนฺตีสฺสึ ฯ

[๓๒๔] อปฺปาหารโ สมนฺโณ โคตโม อปฺปาหารตฺาย จ
วณฺณวาทิติ อิติ เจ มํ อุทายิ สาวกา สกฺกเรยฺยํ ครุทฺทเรยฺยํ
มานะยฺยํ ปุเชยฺยํ สกฺกตฺวา ครุทฺตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ สนฺติ
โฆ ปน เม อุทายิ สาวกา โทสกาทาราปี อทฺทโกสกาทาราปี ๑
เวลฺลวาทาราปี อทฺทเวลฺลวาทาราปี ๒ อหํ โข ปนฺนุทายิ อปฺเปกทา
อิมินา ปตฺเตน สมตฺตติกมฺปิ ภูทฺชามิ ภิชฺชโยปี ภูทฺชามิ ฯ
อปฺปาหารโ สมนฺโณ โคตโม อปฺปาหารตฺาย จ วณฺณวาทิติ
อิติ เจ มํ อุทายิ สาวกา สกฺกเรยฺยํ ครุทฺทเรยฺยํ มานะยฺยํ ปุเชยฺยํ
สกฺกตฺวา ครุทฺตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ เย เต อุทายิ มม
สาวกา โทสกาทาราปี อทฺทโกสกาทาราปี เวลฺลวาทาราปี
อทฺทเวลฺลวาทาราปี น มนฺเต อิมินา ฌมฺเมน สกฺกเรยฺยํ ครุทฺทเรยฺยํ
มานะยฺยํ ปุเชยฺยํ สกฺกตฺวา ครุทฺตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ ฯ

[๓๒๕] สนฺตุฏฺโฐ สมนฺโณ โคตโม อิตฺริตฺเรน จีวรเณ
อิตฺริตฺรจีวรสนฺตุฏฺฐิจิยา

#๑-๒ ย. อทฺท... ฯ

จ วรรณวาทิตี อิติ เจ มํ อุทายี สาวกา สกุกเรยฺยํ
ครุกเรยฺยํ มานะยฺยํ ปุเชยฺยํ สกุกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ
สนฺติ โข ปน เม อุทายี สาวกา ปัสฺสุกฺกิกา ลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺล
สุสานา วา สงฺการกฺกฺกา วา ปาปณฺนิกา วา นนฺตกานี อฺจฺจินฺตฺวา
สงฺฆาณฺนี กฺริตฺวา ชาเรณฺติ อหํ โข ปนฺนุทายี อปฺเปกฺทา คหปฺตานี
จิวฺรานี ชาเรมิ ทพฺพานี สุตฺตลฺลฺลฺลฺลฺลฺล ๑ อถาวฺโลมฺसानี สนฺตฺลฺลฺล
สมโณ โคตโม อิตฺริตฺเรณ จิวฺเรณ อิตฺริตฺรจิวฺรสนฺตฺลฺลฺลฺลฺล จ
วรรณวาทิตี อิติ เจ มํ อุทายี สาวกา สกุกเรยฺยํ ครุกเรยฺยํ
มานะยฺยํ ปุเชยฺยํ สกุกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ เย
เต อุทายี มม สาวกา ปัสฺสุกฺกิกา ลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺล
สุสานา วา
สงฺการกฺกฺกา วา ปาปณฺนิกา วา นนฺตกานี อฺจฺจินฺตฺวา สงฺฆาณฺนี
กฺริตฺวา ชาเรณฺติ น มนฺเต อิมินา ชมฺเมน สกุกเรยฺยํ ครุกเรยฺยํ
มานะยฺยํ ปุเชยฺยํ สกุกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ ฯ

[๑๒๖] สนฺตฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺล สมโณ โคตโม อิตฺริตฺเรณ ปิณฺฑปาทน
อิตฺริตฺรปิณฺฑปาทสนฺตฺลฺลฺลฺลฺลฺล จ วรรณวาทิตี อิติ เจ มํ อุทายี
สาวกา สกุกเรยฺยํ ครุกเรยฺยํ มานะยฺยํ ปุเชยฺยํ สกุกตฺวา ครุกตฺวา
อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ สนฺติ โข ปน เม อุทายี สาวกา ปิณฺฑปาทิกา
สฺปทานจารีโน อฺจฺจปเก ๒ วตฺเต รตา เต อนฺตรมรํ
ปวิฏฺฐา สมานา อาสเนนปี นิมนฺตฺยมานา น สาทฺยนฺติ อหํ
โข ปนฺนุทายี อปฺเปกฺทา นิมนฺตเนปี ภูฏชามิ สาสินํ โอทนํ
#๑ ยฺ. ยตฺถ ลฺลฺลฺลฺล ๑ ๒ ยฺ. อฺจฺจปเก วต ฯ อิตฺโต ปรี อีทิสเมว ฯ

วิจิตกาฬกั อเนกสุปปี อเนกพยุถชนัน สนตุญโจ สมนโณ โคตโม
อิตริตเรน ปิณฑปาเตน อิตริตรปิณฑปาตสนตุญจिया จ วรรณวาทีติ
อิติ เจ มัง อุทายิ สาวกา สกุกเรยฺยํ ครุกเรยฺยํ มานะยฺยํ
ปุเชยฺยํ สกุกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ เย เต อุทายิ
มม สาวกา ปิณฑปาติกา สปทานจาริโน อุจฺจาปเก วตฺเต รตา
เต อนฺตรฆริ ปวิญฺจา สมานา อาสเนนปี นิมนฺตियมานา น สาทियนฺติ
น มนฺเต อิมินา ฆมฺเมน สกุกเรยฺยํ ครุกเรยฺยํ มานะยฺยํ ปุเชยฺยํ
สกุกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ ฯ

[๓๒๗] สนตุญโจ สมนโณ โคตโม อิตริตรเรน เสนาสเนน
อิตริตเรสนาสนสนตุญจिया จ วรรณวาทีติ อิติ เจ มัง อุทายิ
สาวกา สกุกเรยฺยํ ครุกเรยฺยํ มานะยฺยํ ปุเชยฺยํ สกุกตฺวา ครุกตฺวา
อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ สนฺติ โข ปน เม อุทายิ สาวกา รุกฺขมุติกา
อพฺโภกาสิกา เต อญฺจ มาเส ฉนฺนํ น อุเปนฺติ อหํ โข ปนุทายิ
อปฺเปกทา ญฺญาคาระสุปี วิหรามิ อุลลิตฺตาวลิตฺเตสุ นีวาเตสุ
สุลิตฺตคฺคเพสุ ปิหิตวาตปาเนสุ สนตุญโจ สมนโณ โคตโม อิตริตรเรน
เสนาสเนน อิตริตรเรสนาสนสนตุญจिया จ วรรณวาทีติ อิติ เจ มัง
อุทายิ สาวกา สกุกเรยฺยํ ครุกเรยฺยํ มานะยฺยํ ปุเชยฺยํ สกุกตฺวา
ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ เย เต อุทายิ มม สาวกา
รุกฺขมุติกา อพฺโภกาสิกา เต ๑ อญฺจ มาเส ฉนฺนํ น อุเปนฺติ
น มนฺเต อิมินา ฆมฺเมน สกุกเรยฺยํ ครุกเรยฺยํ มานะยฺยํ ปุเชยฺยํ
#๑ ยฺ. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

สกุคตฺวา ครุคตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ ฯ

[๓๒๘] ปวิวิตฺโต สมโณ โคตโม ปวิเวกฺสฺส จ วณฺณวาทิตี
 อิติ เจ มํ อุทายี สวากา สกุคเรยฺยํ ครุคเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุเชยฺยํ
 สกุคตฺวา ครุคตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ สนฺติ โข ปน เมถ
 อุทายี สวากา อารญฺณกา ปนฺตานิ เสนาสนานิ ๑ อรญฺณวนปตฺถานิ [๒]
 อชฺโฆคเหตุวา วิหรนฺติ เต อนฺวฑฺฒมาลํ สงฺฆมฺมุเฒ โอสฺรนฺติ
 ปาติโมกฺขทุทเทสาย อหํ โข ปนฺุทายี อปฺเปกฺทา อากิณฺโณ
 วิหฺรามิ ภิกฺขุหิ ภิกฺขุณีหิ อุปาเสเกหิ อุปาสิกาหิ รญฺณา ๓
 ราชมหามตฺเตหิ ติตฺถิเยหิ ติตฺถิยสวากาหิ ปวิวิตฺโต สมโณ โคตโม
 ปวิเวกฺสฺส จ วณฺณวาทิตี อิติ เจ มํ อุทายี สวากา สกุคเรยฺยํ
 ครุคเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุเชยฺยํ สกุคตฺวา ครุคตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ
 เย เต อุทายี มม สวากา อารญฺณกา ปนฺตานิ เสนาสนานิ
 อรญฺณวนปตฺถานิ [๔] อชฺโฆคเหตุวา วิหรนฺติ เต อนฺวฑฺฒมาลํ
 สงฺฆมฺมุเฒ โอสฺรนฺติ ปาติโมกฺขทุทเทสาย น มนฺเต อิมินา
 ฐมฺเมน สกุคเรยฺยํ ครุคเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุเชยฺยํ สกุคตฺวา ครุคตฺวา
 อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ ฯ อิติ โข อุทายี น มํ ๕ สวากา อิเมหิ
 ปญฺจหิ ฐมฺเมหิ สกุคโรนฺติ ครุคโรนฺติ มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สกุคตฺวา
 ครุคตฺวา อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ ฯ

[๓๒๙] อตฺถิ โข อุทายี อญฺเฐ จ ปญฺจ ฐมฺมา เยหิ
 ปญฺจหิ ฐมฺเมหิ มม สวากา สกุคโรนฺติ ครุคโรนฺติ มาเนนฺติ
 #๑ ยฺ. ปนฺตเสนาสนา ฯ ๒-๔ ยฺ. เอตฺถนฺตเร ปนฺตานิ เสนาสนานิตี ทิสฺสติ ฯ
 #๓ ยฺ. รญฺโโล ฯ ๕ ยฺ. มม ฯ

ปุเชนฺติ สกุกฺตฺวา ครุกฺตฺวา อุปฺนิสฺสาย วิหรนฺติ กตฺเม ปญฺจ
อิฐฺทายี มม สวากา อธิสึเเล สมฺภาเวนฺติ สีลฺวา สมฺโณ โคตฺโม
ปรเมน สีลฺกฺขนฺเชน สมฺนฺนาคโติติ ฯ ยมฺทายี ๑ มม สวากา
อธิสึเเล สมฺภาเวนฺติ สีลฺวา สมฺโณ โคตฺโม ปรเมน สีลฺกฺขนฺเชน
สมฺนฺนาคโติติ ฯ อัย โข อุทายี ปจฺโม ฌมฺโม เยน
มม สวากา สกุกฺโรนฺติ ครุกฺโรนฺติ มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สกุกฺตฺวา
ครุกฺตฺวา อุปฺนิสฺสาย วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๐] ปฺน จปริ อุทายี มม สวากา อภิกฺกนฺเต
ฉานฺทสฺสเน สมฺภาเวนฺติ ชานฺเขวาท สมฺโณ โคตฺโม ชานามิติ
ปฺสฺสฺเขวาท สมฺโณ โคตฺโม ปฺสฺสามิติ อภิลฺลย สมฺโณ
โคตฺโม ฌมฺมึ เทเสติ โน อนภิลฺลย สนิทานํ สมฺโณ
โคตฺโม ฌมฺมึ เทเสติ โน อนิทานํ สปฺปาฎิหาริยํ สมฺโณ
โคตฺโม ฌมฺมึ เทเสติ โน อปฺปาฎิหาริยนฺติ ฯ ยมฺทายี ๒ มม
สวากา อภิกฺกนฺเต ฉานฺทสฺสเน สมฺภาเวนฺติ ชานฺเขวาท สมฺโณ
โคตฺโม ชานามิติ ปฺสฺสฺเขวาท สมฺโณ โคตฺโม ปฺสฺสามิติ
อภิลฺลย สมฺโณ โคตฺโม ฌมฺมึ เทเสติ โน อนภิลฺลย
สนิทานํ สมฺโณ โคตฺโม ฌมฺมึ เทเสติ โน อนิทานํ สปฺปาฎิหาริยํ
สมฺโณ โคตฺโม ฌมฺมึ เทเสติ โน อปฺปาฎิหาริยนฺติ ฯ อัย โข
อุทายี ทฺติโย ฌมฺโม เยน มม สวากา สกุกฺโรนฺติ ครุกฺโรนฺติ
มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สกุกฺตฺวา ครุกฺตฺวา อุปฺนิสฺสาย วิหรนฺติ ฯ

#๑-๒ ยู. ยํ ปฺนุทายี ฯ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ฯ

[๓๓๑] ปุณ จปริ อุทายิ มม สาวกา อธิปถุณาย สมภาเวนุติ
ปถุณวา สมโณ โคตโม ปรมณ ปถุณากุณนุเชน สมนุณาคโต
ตํ วต อนาคตํ วา วาทปถิ น ทกขติ อุปฺปนํ วา ปฺรปฺปวาทํ
น สหรมฺเมน สุนิคุคหิตํ นิคุคหิสฺสตีติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ ตํ
ก็ มถฺยลลิติ อุทายิ อปี นุ เม สาวกา เอวํ ชานนฺตฺวา เอวํ
ปสฺสฺสนฺตฺวา อนุตรนฺตฺรา กถํ โอปาเตยฺยฺยฺนฺติ ฯ โน เหนติ ฆนฺเต ฯ
น โข ปนาหํ อุทายิ สวเกสุ อนุสาสนี ปจฺจาสีสามิ อถฺยทตฺถุ
มมฺเวย สวกา อนุสาสนี ปจฺจาสีสนฺติ ฯ ยมฺมฺทายิ มม สวกา
อธิปถุณาย สมภาเวนุติ ปถุณวา สมโณ โคตโม ปรมณ
ปถุณากุณนุเชน สมนุณาคโต ตํ วต ๑ อนาคตํ วา วาทปถิ
น ทกขติ อุปฺปนํ วา ปฺรปฺปวาทํ น สหรมฺเมน สุนิคุคหิตํ
นิคุคหิสฺสตีติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ อยํ โข อุทายิ ตติโย ฆมฺโม
เยน มม สวกา สกุกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปฺนฺเชนฺติ
สกุกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๒] ปุณ จปริ อุทายิ มม สวกา เยน ทกฺขเชน
ทกฺโขตฺติณฺณา ทกฺขปเรตา เต มํ อุปสฺงกมิตฺวา ทกฺขํ อริยสจฺจํ
ปฺจุจฺจนฺติ เตสาหํ ทกฺขํ อริยสจฺจํ ปฺนฺนุโจ พฺยากโรมิ เตสาหํ
จิตฺตํ อาราธมิ ปถุณสฺส เวยฺยากรณฺน เต มํ อุปสฺงกมิตฺวา
ทกฺขสมฺมทํ ... ทกฺขนิโรธํ ... ทกฺขนิโรธคามินี ปฺปฏิปทํ อริยสจฺจํ
ปฺจุจฺจนฺติ เตสาหํ ทกฺขนิโรธคามินี ปฺปฏิปทํ อริยสจฺจํ ปฺนฺนุโจ
#๑ ย. วตสทฺโท นตฺถิ ฯ

พฺยากโรมิ เตสํหิ จิตฺตํ อาราธมิ ปญฺหสฺส เวยฺยากรณน ๑
ยฺมฺทายิ มม สวากา เยน ทฺกฺขณ ทฺกฺโขตฺติณฺณา ทฺกฺขปฺเรตา
เต มํ อฺปฺสงฺกมิตฺวา ทฺกฺขํ อริยสจฺจํ ปุจฺจนฺติ เตสํหิ ทฺกฺขํ
อริยสจฺจํ ปุจฺจโ จ พฺยากโรมิ เตสํหิ จิตฺตํ อาราธมิ ปญฺหสฺส
เวยฺยากรณน เต มํ อฺปฺสงฺกมิตฺวา ทฺกฺขสมฺมุทฺยํ ... ทฺกฺขนิโรธํ ...
ทฺกฺขนิโรธคามินิํ ปฏฺธิปทํ อริยสจฺจํ ปุจฺจนฺติ เตสํหิ ทฺกฺขนิโรธคามินิํ
ปฏฺธิปทํ อริยสจฺจํ ปุจฺจโ จ พฺยากโรมิ เตสํหิ จิตฺตํ
อาราธมิ ปญฺหสฺส เวยฺยากรณน ๑ อຍံ โข อฺทฺทายิ จตฺตโถ
ธฺมฺโม เยน มม สวากา สกฺกโรนฺติ ڪฺรฺกโรนฺติ มานนฺติ
ปุชฺชนฺติ สกฺกตฺวา ڪฺรฺกตฺวา อฺปนฺนํสฺสาย วิหรนฺติ ๑

[๓๓๓] ปุณ จปฺริ อฺทฺทายิ อฺกฺขาตา มยา สวากานํ ปฏฺธิปทา
ยถาปฏฺธิปฺนฺนา เม สวากา จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน ภาเวนฺติ ๑
อิฐฺทายิ ภิกฺขุ กายเ กายานุสฺสํ วิหฺรติ อาตาปี สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โลเก อภิขฺฉาโทมนสฺสํ เวทนาสุ เวทนานุสฺสํ
วิหฺรติ ... จิตฺเต จิตฺตานุสฺสํ วิหฺรติ ... ธฺมฺเมสุ ธฺมฺมานุสฺสํ
วิหฺรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิขฺฉาโทมนสฺสํ ๑
ตฺตร จ ปน เม สวากา พฺหุ อภิณฺญาโวสานปารมมิตฺตา
วิหฺรนฺติ ๑

[๓๓๔] ปุณ จปฺริ อฺทฺทายิ อฺกฺขาตา มยา สวากานํ ปฏฺธิปทา
ยถาปฏฺธิปฺนฺนา เม สวากา จตฺตาโร สมฺมปฺปฺชานเ ภาเวนฺติ ๑

อิฐุทายิ ภิกขุ อนุปปนฺนํ ปาปกํ อกุสลาณํ ฌมฺมานํ อนุปปาทาย
ฉนฺทํ ฆเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ
อุปปนฺนํ ปาปกํ อกุสลาณํ ฌมฺมานํ ปหานาย ฉนฺทํ ฆเนติ
วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อนุปปนฺนํ
กุสลาณํ ฌมฺมานํ อุปปาทาย ฉนฺทํ ฆเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ
จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อุปปนฺนํ กุสลาณํ ฌมฺมานํ จิตฺตยา
อสมฺโมสาย ภิกขุโยภาวาย เวปฺปุลลํ ภวานาย ปารีปุริยา ฉนฺทํ
ฆเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ ตตฺร
จ ปน เม สาวกา พหุ อภิญญาโวธานปรามิปปตฺตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๕] ปุณฺ จปริ อุตฺถายิ อกฺขตา มยา สาวกาณํ ปฏฺฐิปทา
ยถาปฏฺฐิปนฺนา เม สาวกา จตฺตาโร อิทฺธิปาเท ภาวนฺติ ฯ
อิฐุทายิ ภิกขุ ฉนฺทสมฺมาธิปฺธานสงฺขารสมฺนฺนาคตฺติ อิทฺธิปาทํ ภาวติ
วิริยสมฺมาธิปฺธานสงฺขารสมฺนฺนาคตฺติ อิทฺธิปาทํ ภาวติ จิตฺตสมฺมาธิปฺธาน-
สงฺขารสมฺนฺนาคตฺติ อิทฺธิปาทํ ภาวติ วิมฺสาสมฺมาธิปฺธานสงฺขารสมฺนฺนาคตฺติ
อิทฺธิปาทํ ภาวติ ฯ ตตฺร จ ปน เม สาวกา
พหุ อภิญญาโวธานปรามิปปตฺตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๖] ปุณฺ จปริ อุตฺถายิ อกฺขตา มยา สาวกาณํ ปฏฺฐิปทา
ยถาปฏฺฐิปนฺนา เม สาวกา ปญฺจินฺทฺริยานิ ภาวนฺติ ฯ อิฐุทายิ
ภิกขุ สทฺธินฺทฺริยํ ภาวติ อุปสมคามิ สมฺโพธคามิ วิริยินฺทฺริยํ
ภาวติ ... สตินฺทฺริยํ ภาวติ ... สมฺมาธินฺทฺริยํ ภาวติ ... ปญฺณินฺทฺริยํ

ภาเวติ อุปสมคามิ สมุโพชคามิ ฯ ตตฺร จ ปน เม สาวกา
พหู อภิญญาโวसानปารมิปุตฺตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๗] ปุณฺ จปริ อูทายิ อุกฺขตา มยา สาวกานํ ปฎิปทา
ยถापฎิปนฺนา เม สาวกา ปญฺจ พฺลานิ ภาเวนฺติ ฯ อิทฺูทายิ
ภิกฺขุ สทฺธาพลํ ภาเวติ อุปสมคามิ สมุโพชคามิ วิริยพลํ ภาเวติ ...
สติพลํ ภาเวติ ... สมาธิพลํ ภาเวติ ... ปญฺญาพลํ ภาเวติ อุปสมคามิ
สมุโพชคามิ ฯ ตตฺร จ ปน เม สาวกา พหู อภิญญาโวसानปารมิปุตฺตา
วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๘] ปุณฺ จปริ อูทายิ อุกฺขตา มยา สาวกานํ
ปฎิปทา ยถापฎิปนฺนา เม สาวกา สตฺต โพชฅงฺเก ภาเวนฺติ ฯ
อิตฺูทายิ ภิกฺขุ สติสมุโพชฅงฺกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ
นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามิ ฌมฺมวิจยสมุโพชฅงฺกํ ภาเวติ ...
วิริยสมุโพชฅงฺกํ ภาเวติ ... ปิตฺติสมุโพชฅงฺกํ ภาเวติ ...
ปสฺสทฺทฺธิสมุโพชฅงฺกํ ภาเวติ ... สมาธิสมุโพชฅงฺกํ ภาเวติ ...
อุเปกฺขาสุมุโพชฅงฺกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ
นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามิ ฯ ตตฺร จ ปน เม
สาวกา พหู อภิญญาโวसानปารมิปุตฺตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๙] ปุณฺ จปริ อูทายิ อุกฺขตา มยา สาวกานํ ปฎิปทา
ยถापฎิปนฺนา เม สาวกา อริยิ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวนฺติ ฯ
อิตฺูทายิ ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาเวติ สมฺมาสงฺกปฺปํ ภาเวติ สมฺมาวาจํ

ภาเวติ สมฺมากมฺมุนฺตํ ภาเวติ สมฺมาอาชีวี ภาเวติ สมฺมาวายามํ
ภาเวติ สมฺมาสตี ภาเวติ สมฺมาสมาธี ภาเวติ ฯ ตตฺร จ ปน
เม สวกา พหุ อภิญญาไวสานปารมิปฺปตฺตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๔๐] ปุณฺ จปรี อูทายิ อุกฺขตา มยา สวกาณํ ปฏฺฐิปา
ยถาปฏฺฐิปนฺนา เม สวกา อฏฺฐ วิโมกฺเข ภาเวนฺติ ฯ รูปี
รูปานิ ปสฺสตี อัยฺ ปจฺโม วิโมกฺโข ฯ อชฺฌตฺตํ อรูปสฺสณฺณิ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อัยฺ ทฺติโย วิโมกฺโข ฯ สฺกนฺเตว
อธฺมุตฺโต โหตี อัยฺ ตฺติโย วิโมกฺโข ฯ สพฺพโส รูปสฺสณฺณํ
สมตฺติกฺกมา ปฏฺฐิมสฺสณฺณํ อฏฺฐจฺงกมา นานตฺตสฺสณฺณํ อมนสิการา
อนนฺโต อากาโสตี อากาसानญายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหรตี
อัยฺ จตฺตโต วิโมกฺโข ฯ สพฺพโส อากาसानญายตฺนํ สมตฺติกฺกมฺม
อนนฺตํ วิญฺญาณฺนฺติ วิญฺญาณญายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหรตี อัยฺ
ปญฺจโม วิโมกฺโข ฯ สพฺพโส วิญฺญาณญายตฺนํ สมตฺติกฺกมฺม
นตฺถิ กิณฺจิตฺติ อากิณฺจญฺายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหรตี อัยฺ ฉฏฺโฐ
วิโมกฺโข ฯ สพฺพโส อากิณฺจญฺายตฺนํ สมตฺติกฺกมฺม เนวสฺสณฺณานาสฺสญฺายตฺนํ
อุปสมฺปชฺช วิหรตี อัยฺ สตฺตโม วิโมกฺโข ฯ
สพฺพโส เนวสฺสณฺณานาสฺสญฺายตฺนํ สมตฺติกฺกมฺม สฺสณฺณาเวทยิตฺถิโรธํ
อุปสมฺปชฺช วิหรตี อัยฺ อฏฺฐโม วิโมกฺโข ฯ ตตฺร จ ปน เม
สวกา พหุ อภิญญาไวสานปารมิปฺปตฺตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๔๑] ปุณฺ จปรี อูทายิ อุกฺขตา มยา สวกาณํ ปฏฺฐิปา

ยถาปฏิปนุณา เม สาวกา อฏฐ อภิภายตนาณิ ภาเวนุติ ฯ
 อชฺฌตฺตํ รูปสณฺณิ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปรีตฺตานิ
 สุวณฺณทพฺพณฺณานิ ตานิ อภิภุญฺย ชานามิ ปสฺสามิตี เอวํสณฺณิ
 โหติ อิทํ ปจฺมํ อภิภายตณฺ ๑ อชฺฌตฺตํ รูปสณฺณิ เอโก
 พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ สุวณฺณทพฺพณฺณานิ ตานิ
 อภิภุญฺย ชานามิ ปสฺสามิตี เอวํสณฺณิ โหติ อิทํ ทุตฺติยํ อภิภายตณฺ ๑
 อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺณิ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ
 ปรีตฺตานิ สุวณฺณทพฺพณฺณานิ ตานิ อภิภุญฺย ชานามิ ปสฺสามิตี
 เอวํสณฺณิ โหติ อิทํ ตุตฺติยํ อภิภายตณฺ ๑ อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺณิ เอโก
 พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ [๑] ตานิ อภิภุญฺย ชานามิ
 ปสฺสามิตี เอวํสณฺณิ โหติ อิทํ จตฺตตฺตํ อภิภายตณฺ ๑ อชฺฌตฺตํ
 อรูปสณฺณิ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ นีลานิ นีลวณฺณานิ
 นีลนิตฺสฺสนานิ นีลนิกาसानิ ฯ เสยฺยถาปี นาม อุมฺมารปฺปหิ [๒]
 นีลวณฺณํ นีลนิตฺสฺสนํ นีลนิกาสํ เสยฺยถาปี วา ปน ตํ วตฺถํ
 พาราณเสยฺยกํ อุกฺโขภาควิมตฺถํ ๓ นิลํ นีลวณฺณํ นีลนิตฺสฺสนํ นีลนิกาสํ
 เอวเมว ๓ อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺณิ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ
 นีลานิ นีลวณฺณานิ นีลนิตฺสฺสนานิ นีลนิกาसानิ ตานิ อภิภุญฺย
 ชานามิ ปสฺสามิตี เอวํสณฺณิ โหติ อิทํ ปญฺจมํ อภิภายตณฺ ๑
 อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺณิ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปีตฺตานิ ปีตวณฺณานิ
 ปีตนิตฺสฺสนานิ ปีตนิกาसानิ ฯ เสยฺยถาปี นาม กณฺณการ-
 #๑ ย. เอตฺถนฺตเร สุวณฺณทพฺพณฺณานิตี ทิสฺสติ ฯ ๒ ย. เอตฺถนฺตเร นีลนฺติ
 #ทิสฺสติ ฯ ๓ ย. อุกฺโข-วิมภุจฺจํ ๑ ๔ ย. เอวเมว ๑

ปุပ္ผิ [๑] ปิตวณฺณํ ปิตนิตฺตํ ปิตนิกาสํ เสยฺยถาปี วา ปน ตํ
 วตฺถํ พาราณเสยฺยํ อุกฺโกตฺตภาควิมตฺถํ ปิตํ ปิตวณฺณํ ปิตนิตฺตํ
 ปิตนิกาสํ เอวเมว ๒ อหฺมตฺตํ อรุปรสณฺณํ เอโก พหิทฺธา รูปานิ
 ปสฺสตี ปิตานิ ปิตวณฺณานิ ปิตนิตฺตานิ ปิตนิกาสานิ ตานิ
 อภิภฺยฺย ชานามิ ปสฺสามิตฺติ เอวสณฺณํ โหติ อิทํ ฉนฺนํ
 อภิภฺยตฺนํ ฯ อหฺมตฺตํ อรุปรสณฺณํ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี
 โลหิตกานิ โลหิตกวณฺณานิ โลหิตกนิตฺตานิ โลหิตกนิกาสานิ ฯ
 เสยฺยถาปี นาม พนฺนุชฺชิวกฺกปุပ္ผิ โลหิตกํ โลหิตกวณฺณํ โลหิตกนิตฺตํ
 โลหิตกนิกาสํ เสยฺยถาปี วา ปน ตํ วตฺถํ พาราณเสยฺยํ
 อุกฺโกตฺตภาควิมตฺถํ โลหิตกํ โลหิตกวณฺณํ โลหิตกนิตฺตํ โลหิตกนิกาสํ
 เอวเมว ๓ อหฺมตฺตํ อรุปรสณฺณํ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี
 โลหิตกานิ โลหิตกวณฺณานิ โลหิตกนิตฺตานิ โลหิตกนิกาสานิ
 ตานิ อภิภฺยฺย ชานามิ ปสฺสามิตฺติ เอวสณฺณํ โหติ อิทํ สตฺตมํ
 อภิภฺยตฺนํ ฯ อหฺมตฺตํ อรุปรสณฺณํ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี
 โอทาทานิ โอทาทวณฺณานิ โอทาทนิตฺตานิ โอทาทนิกาสานิ ฯ
 เสยฺยถาปี นาม โอสฺสชิตารกา โอทาทา โอทาทวณฺณา โอทาทนิตฺตานิ
 โอทาทนิกาสา เสยฺยถาปี วา ปน ตํ วตฺถํ พาราณเสยฺยํ
 อุกฺโกตฺตภาควิมตฺถํ โอทาทํ โอทาทวณฺณํ โอทาทนิตฺตํ
 โอทาทนิกาสํ เอวเมว ๓ อหฺมตฺตํ อรุปรสณฺณํ เอโก พหิทฺธา รูปานิ
 ปสฺสตี โอทาทานิ โอทาทวณฺณานิ โอทาทนิตฺตานิ โอทาท-
 #๑ ยฺ. เอตฺถนฺนตฺเร ปิตนฺนติ ทิสฺสตี ฯ ๒-๓-๔ ยฺ. เอวเมว ฯ

นิภาسانی ตานิ อภิภุชช ชานามิ ปสฺสามีติ เอวํสณฺณิ โหติ อิทํ
อภฺจํ อภิภายตํ ๑ ตตฺร จ ปน เม สวากา พหุ อภิญญา-
ไวสานปรามิปปตฺตา วิหรนฺติ ๑

[๓๔๒] ปุณ จปรี อุทายิ อกฺขตา มยา สวากานํ ปฏฺฐิพทา
ยถาปฏฺฐิปนฺนา เม สวากา ทส กสิณายตฺตานิ ภาเวนฺติ ๑
ปจฺจวิกสิณเมโก สลฺยชานาติ อุทฺธมโร ติริยํ อนฺวयํ อปฺปมาณํ
อาโปกสิณเมโก สลฺยชานาติ ... เตโชกสิณเมโก สลฺยชานาติ ...
วาโยกสิณเมโก สลฺยชานาติ ... นีลกสิณเมโก สลฺยชานาติ ... ปิตฺตกสิณเมโก
สลฺยชานาติ ... โลหิตกสิณเมโก สลฺยชานาติ ... โอทาทกสิณเมโก
สลฺยชานาติ ... อากาสกสิณเมโก สลฺยชานาติ ... วิญฺญาณกสิณเมโก
สลฺยชานาติ อุทฺธมโร ติริยํ อนฺวयํ อปฺปมาณํ ๑ ตตฺร
จ ปน เม สวากา พหุ อภิญญาไวสานปรามิปปตฺตา วิหรนฺติ ๑

[๓๔๓] ปุณ จปรี อุทายิ อกฺขตา มยา สวากานํ ปฏฺฐิพทา
ยถาปฏฺฐิปนฺนา เม สวากา จตฺตาริ ฆานานิ ๑ ภาเวนฺติ ๑ อิธฺทายิ
ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเหติ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ รมฺเมหิ สวิตกุกํ
สฺวิจาร์ วิเวกขํ ปิตฺติสฺสขํ ปจฺมํ ฆานํ อุปสมฺปชฺช วิหรนฺติ โส
อิมเมว กายํ วิเวกเชน ปิตฺติสฺสเนน อภิสฺสนฺเตติ ๒ ปริสฺสนฺเตติ ๓ ปริปฺุเรติ
ปฺริปฺุเรติ นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส วิเวกเชน ปิตฺติสฺสเนน
อปฺสุตํ โหติ ๑ เสยฺยถาปี อุทายิ ทกฺโข นฺหาปโก วา นฺหา-
#๑ ยฺ. จตฺตาริ ฆานเน ๑ ๒ สฺ. ยฺ. จตฺตฺ จานเนสุ อภิสฺสนฺเตติ ๑ ๓ ปริสฺสนฺเตตีติ
#ปาโจ ทิสฺสตี ๑ ยฺ. จตฺตฺ จานเนสุ ปริสฺสนฺเตติ ๑

ปกนฺตฺวาสิ วา กัสมฺมเต นุหฺนินฺยจฺจนฺนินิ อากีริตฺวา อุทฺเทน
ปริปฺโผสํ ๑ สมนฺเนยฺย สาสฺส นุหฺนินฺยปิณฺฑิ เสนฺหฺนุคฺคตา ๒
เสนฺหาปเรตา สมนฺตรพาทิรา ผุฏฺฐา เสนฺเหเน น จ ปคฺขริณฺีเวยฺเมว
โฆ อุทฺทายิ ภิกฺขุ อิมฺเมว กายํ วิเวกฺเขเน ปิตฺติสุเขเน อภิสฺนฺเนติ
ปริสฺนฺเนติ ปริปฺปุเรติ ปริปฺปุรฺติ นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายฺสฺส
วิเวกฺเขเน ปิตฺติสุเขเน อปฺมุตฺโต โหติ ฯ

[๓๔๔] ปุณฺ จปริ อุทฺทายิ ภิกฺขุ วิตฺกฺกวิจฺจารานํ วุปฺสฺมา ฯเปฯ
ทฺุติยํ ฆานํ อุปฺสฺมปฺชฺช วิหฺรติ โส อิมฺเมว กายํ สฺมาธิเขเน
ปิตฺติสุเขเน อภิสฺนฺเนติ ปริสฺนฺเนติ ปริปฺปุเรติ ปริปฺปุรฺติ นาสฺส
กิณฺจิ สพฺพาวโต กายฺสฺส สฺมาธิเขเน ปิตฺติสุเขเน อปฺมุตฺโต โหติ ฯ
เสยฺยถาปี อุทฺทายิ อุทฺทกรฺหโท คมฺภีโร ๓ อุพฺพิโตทโก ๓ ตสฺส
เนวสฺส ปฺรตฺถิมา ย ทิสาย อุทฺทกฺสฺสายมฺขํ น ปจฺฉิมา ย ทิสาย
อุทฺทกฺสฺสายมฺขํ น อุตฺตราย ทิสาย อุทฺทกฺสฺสายมฺขํ น ทกฺขิณฺาย ทิสาย
อุทฺทกฺสฺสายมฺขํ เทโว จ กาลเณ กาลิ สมนฺมาชาริ อนฺุปฺปเวจฺเจยฺย
อถ โฆ ตมฺหา [๕] อุทฺทกรฺหทา สีตา วาริธารา อุพฺพิชฺชิตฺวา ตเมว
อุทฺทกรฺหํ สีเตเน วารินา อภิสฺนฺเนยฺย ปริสฺนฺเนยฺย ปริปฺปุเรยฺย
ปริปฺปุรฺเรยฺย นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต อุทฺทกรฺहतฺสฺส สีเตเน วารินา
อปฺมุตฺโต อสฺส เวยฺเมว โฆ อุทฺทายิ ภิกฺขุ อิมฺเมว กายํ สฺมาธิเขเน
ปิตฺติสุเขเน อภิสฺนฺเนติ ปริสฺนฺเนติ ปริปฺปุเรติ ปริปฺปุรฺติ นาสฺส กิณฺจิ
#๑ ยฺ. อยํ ปาโฆ เทว วาเร อามฺเทโต ทิสฺสติ ฯ ๒ สี. สฺุภานฺุคฺคตา ฯ
#๓ ยฺ. คมฺภีโรติ นตฺถิ ฯ ๔ ยฺ. อุพฺพิโททโกติ ทิสฺสติ ฯ ๕ ยฺ. จ ฯ

สพฺพาวโต กายสฺส สมาริเชน ปิตฺตฺสฺส เชน อปฺมุตฺโต โหติ ฯ

[๓๔๕] ปุณฺ จปริ อุกฺขายิ ภิกฺขุ ปิตฺติยา จ วิราคา ฯเปฯ
ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ โส อิมเมว กายํ นิปฺปิตฺติเกน
สุเขน อภิสนฺเนติ ปฺริสนฺเนติ ปฺริปฺุเรติ ปฺริปฺุผลฺลิตฺติ นาสฺส กิณฺณจ
สพฺพาวโต กายสฺส นิปฺปิตฺติเกน สุเขน อปฺมุตฺโต โหติ ฯ เสยฺยถาปี
อุทฺทายิ อฺปฺปฺลิตฺติยํ วา ปทฺมมิตฺติยํ วา ปุณฺฑริกิตฺติยํ วา อปฺเปกฺกจฺจานิ
อฺปฺปฺลานิ วา ปทฺมานิ วา ปุณฺฑริกานิ วา อุทฺเท ชาตานิ อุทฺเท
ถํวํถํวณานิ อุทฺถกานุกฺคตานิ อนฺโตนิมฺมกฺคโปตีตานิ ๑ ตานิ ยาว จ
อฺกฺคา ยาว จ มฺลฺลา เตน ๒ วารินา อภิสนฺนานิ ปฺริสนฺนานิ ปฺริปฺุรานิ
ปฺริปฺุตฺตานิ นาสฺส กิณฺณจ สพฺพาวโต อฺปฺปฺลานํ วา ปทฺมานํ วา
ปุณฺฑริกานํ วา เตน ๒ วารินา อปฺมุตฺโต อสฺส เอวเมว [๓] อุทฺทายิ
ภิกฺขุ อิมเมว กายํ นิปฺปิตฺติเกน สุเขน อภิสนฺเนติ ปฺริสนฺเนติ
ปฺริปฺุเรติ ปฺริปฺุผลฺลิตฺติ นาสฺส กิณฺณจ สพฺพาวโต กายสฺส นิปฺปิตฺติเกน
สุเขน อปฺมุตฺโต โหติ ฯ

[๓๔๖] ปุณฺ จปริ อุกฺขายิ ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ
จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ โส อิมเมว กายํ ปฺริสฺสุทฺเทน
เจตฺตสา ปฺริโยทฺทาเตน ผริตฺตวา นิสินฺโน โหติ นาสฺส กิณฺณจ
สพฺพาวโต กายสฺส ปฺริสฺสุทฺเทน เจตฺตสา ปฺริโยทฺทาเตน อปฺมุตฺโต โหติ ฯ
เสยฺยถาปี อุทฺทายิ ปฺริโส อิทฺทาเตน วตฺถเณ สีสํ ๓ ปารุปีตฺตวา
นिसินฺโน อสฺส นาสฺส กิณฺณจ สพฺพาวโต กายสฺส อิทฺทาเตน
#๑ ยฺ. อนฺโตนิมฺมกฺคโปตีตานิ ฯ ๒ ยฺ. สีสฺเตนาคิ ทิสฺสตี ฯ ๓ ยฺ. โข ฯ
#๔ ยฺ. สีสฺตี ฯ

วตถเนน อปฺผุตฺตํ อสฺส เอวเมว โข อุทายิ ภิกฺขุ อิมเมว กายิ
ปริสฺสทุเชน เจตสา ปรีโยทาเตน ผริตฺวา นิสินฺโน โหติ นาสฺส
กิลฺยจิ สพฺพาวโต กายสฺส ปริสฺสทุเชน เจตสา ปรีโยทาเตน อปฺผุตฺตํ
โหติ ฯ ตตฺร จ ปน เม สวากา พหุ อภิญฺญาไวสาณปารมิปปตฺตา
วิหฺรนฺติ ฯ

[๓๔๗] ปุณฺ จปรี อุทายิ อุกฺขตา มยา สวากานํ ปฏฺฐิปทา
ยถาปฏฺฐิปนฺนา เม สวากา เอวํ ปชานนฺติ อัยฺ โข เม กายิ
รูปิ จาตุมฺมหาภูติโก มาตาเปตฺติกสมฺภโว โอทนฺกฺมฺมาสุปฺจโย
อนิจฺจุจฺฉาตฺนปรีมฺทฺทฺนเกทฺนวิทฺธฺสนฺธมฺโม อิทฺถจ ปน เม
วิญฺญาณํ เอตฺถ สิตํ เอตฺถ ปฏฺฐิปทฺธํ ฯ เสยฺยถาปี อุทายิ มณฺนิ
เวพฺุริโย สุโก โชติมา ๑ อฏฺฐังโส สุปรีกมฺมกโต อจฺโฉ วิปฺปสนฺโน
สพฺพาการสมฺปนฺโน ตตฺรสฺส สุตฺตํ อาวตฺตํ นิลํ วา ปีตํ วา
โลหิตํ วา โอทาทํ วา ปณฺฑิตฺตํ วา ตเมนํ จกฺขฺมา ปฺุริโส
หตฺถเก กริตฺวา ปจฺจเวกฺเขยฺย อัยฺ โข มณฺนิ เวพฺุริโย สุโก
โชติมา ๒ อฏฺฐังโส สุปรีกมฺมกโต อจฺโฉ วิปฺปสนฺโน สพฺพาการสมฺปนฺโน
ตตฺริทํ สุตฺตํ อาวตฺตํ นิลํ วา ปีตํ วา โลหิตํ วา
โอทาทํ วา ปณฺฑิตฺตํ วาติ เอวเมว โข อุทายิ อุกฺขตา
มยา สวากานํ ปฏฺฐิปทา ยถาปฏฺฐิปนฺนา เม สวากา เอวํ ปชานนฺติ ๓
อัยฺ โข เม กายิ รูปิ จาตุมฺมหาภูติโก มาตาเปตฺติกสมฺภโว
โอทนฺกฺมฺมาสุปฺจโย อนิจฺจุจฺฉาตฺนปรีมฺทฺทฺนเกทฺนวิทฺธฺสนฺธมฺโม
#๑-๒ ยฺ. ชาติมา ฯ ๓ ยฺ. ชานนฺติ ฯ

อิทลจ ปน เม ๑ วิญญาณ์ เอตถ สิต์ เอตถ ปฏิพทฺชนฺติ ฯ
ตตฺร จ ปน เม สวกา พหุ อภิญญาโวสานปารมิปฺตฺตา
วิหฺรณฺติ ฯ

[๓๔๘] ปุณ จปฺริ อุทายิ อกฺขตา มยา สวากานํ ปฏิปทา
ยถาปฏิปนฺนา เม สวกา อิมฺมหา กายา อญฺญํ กายํ อภินิมฺมินฺนฺติ
รूपิ มโนมยํ สพฺพํคปฺจจฺจํ อหีนินฺทฺริยํ ๒ ฯ เสยฺยถาปิ
อุทายิ ปฺริโส มฺลชฺมหา อีสิกํ อุพฺพาหะยฺย ตสฺส เอวมสฺส ๓
อัย อีสิกา อัย มฺลชฺ ๓ อญฺโฆ มฺลชฺ อญฺญา อีสิกา มฺลชฺมหา
เตวฺว อีสิกา อุพฺพาพฺพหฺติ ๕ เสยฺยถาปิ วา ปนฺทายิ ปฺริโส อสิ
โกสิยา อุพฺพาหะยฺย ๖ ตสฺส เอวมสฺส อัย อสิ อัย โกสิ
อญฺโฆ อสิ อญฺญา ๗ โกสิ โกสิยา เตวฺว อสิ อุพฺพาโพหฺติ
เสยฺยถาปิ วา ๘ ปนฺทายิ ปฺริโส อหิ กรณฺทา อุทฺทเรยฺย ตสฺส
เอวมสฺส อัย อหิ อัย กรณฺโฑ อญฺโฆ อหิ อญฺโฆ กรณฺโฑ
กรณฺทา เตวฺว อหิ อุพฺภโตติ เอวเมว โข อุทายิ อกฺขตา
มยา สวากานํ ปฏิปทา ยถาปฏิปนฺนา เม สวกา อิมฺมหา
กายา อญฺญํ กายํ อภินิมฺมินฺนฺติ รุปิ มโนมยํ สพฺพํคปฺจจฺจํ ๕
อหีนินฺทฺริยํ ๑๐ ฯ ตตฺร จ ปน เม สวกา พหุ อภิญญาโวสานปารมิปฺตฺตา
วิหฺรณฺติ ฯ

[๓๔๙] ปุณ จปฺริ อุทายิ อกฺขตา มยา สวากานํ ปฏิปทา
ยถาปฏิปนฺนา เม สวกา อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนฺโกนฺติ
#๑ ยฺ. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒-๑๐ ยฺ. อภินินฺทฺริยํ ฯ ๓ ยฺ. เอวมจฺจสฺส ฯ ๔ ยฺ.x
#อัย มฺลชฺ. อัย อีสิกา ฯ ๕ ยฺ. ปพฺพาพฺพหฺติ ฯ ๖ ยฺ. ปพฺพาหะยฺย ฯ ๗ ยฺ.
#อญฺโฆ ฯ ๘ ยฺ. วาสทฺโท นตฺถิ ฯ ๙ ยฺ. สพฺพํคปฺจจฺจํ ฯ

เอโกปี หุตฺวา พุทฺธา โหนฺติ พุทฺธาปี หุตฺวา เอโก โหนฺติ
อวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรกฺกฺกํ ติโรปการํ ติโรปพุตฺตํ อสชฺชมานา
คจฺจนฺติ เสยฺยถาปี อากาเส ฯ ปจฺวิยาปี อุมมุชฺชนิมมุชฺชํ กโรนฺติ
เสยฺยถาปี อุทฺเท ฯ อุทฺเทปี อภิชฺชมานเณ คจฺจนฺติ เสยฺยถาปี
ปจฺวิยํ ฯ อากาเสปี ปลฺลฺลฺกเณ กมนฺติ เสยฺยถาปี ปกฺกํ สกฺกนํ ๑ ฯ
อิเมปี จนฺติมสฺสุริเย เอวํหิตฺตึเก เอวํหานุภาเว ปาณินา ปริมสนฺติ
ปริมชฺชนฺติ ยาว พุทฺทมโลกาปี กาเยน วสํ วตฺเตนฺติ ฯ
เสยฺยถาปี อุทฺธาปี ทกฺโข กุมฺภกาโร วา กุมฺภการนฺเตวาสี วา
สุปริกมฺมกตตาย มตฺติกาย ชยฺยเทว ภาชนวิกตึ อากงฺเขยฺย ตนฺตเทว
กเรยฺย อภินิปฺผาเทยฺย เสยฺยถา วา ปนฺนุทฺธาปี ทกฺโข ทนฺตกาโร
วา ทนฺตการนฺเตวาสี วา สุปริกมฺมกตสฺมี ทนฺตสฺมี ชยฺยเทว
ทนฺตวิกตึ อากงฺเขยฺย ตนฺตเทว กเรยฺย อภินิปฺผาเทยฺย เสยฺยถา
วา ปนฺนุทฺธาปี ทกฺโข สฺวณฺณกาโร วา สฺวณฺณการนฺเตวาสี วา
สุปริกมฺมกตสฺมี สฺวณฺณสฺมี ชยฺยเทว สฺวณฺณวิกตึ อากงฺเขยฺย
ตนฺตเทว กเรยฺย อภินิปฺผาเทยฺย เอวเมว โข อุทฺธาปี อกฺขาตา
มยา สาวกานํ ปฏฺธิปทา ยถาปฏฺธิปนฺนา เม สาวกา อนเณกวิหิตํ
อิทฺธิวริํ ปจฺจนฺนุโกนฺติ เอโกปี หุตฺวา พุทฺธา โหนฺติ พุทฺธาปี
หุตฺวา เอโก โหนฺติ อวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรกฺกฺกํ ติโรปการํ
ติโรปพุตฺตํ อสชฺชมานา คจฺจนฺติ เสยฺยถาปี อากาเส ฯ ปจฺวิยาปี
อุมมุชฺชนิมมุชฺชํ กโรนฺติ เสยฺยถาปี อุทฺเท ฯ อุทฺเทปี อภิชฺชมานเณ
#๑ ย. สกฺกนํ ฯ

คจฺจนฺติ เสยฺยถาปี ปจฺวิยฺ ๑ อากาเส ๑ ปลฺลฺงเกน กมนฺติ
เสยฺยถาปี ปกฺขี สกฺขมา ๑ อิมปี จนฺทิมสุริเย เอวฺมหิตฺธิเก
เอวฺมหานุกาเว ปาณินา ปริมสนฺติ ปริมชฺชนฺติ ยาว พุรฺหุมนโลกาปี
กาเยน วสฺสิ วตฺเตนฺติ ๑ ตตฺตร จ ปน เม สาวกา พหุ
อภิณฺญาโวสานปารมิปฺตฺตา วิหรนฺติ ๑

[๑๕๐] ปฺน จปฺริ อฺทายี อกฺขาตา มยา สาวกานํ ปฏฺฐิปทา
ยถาปฏฺฐิปนฺนา เม สาวกา ทิพฺพาย โสตธาตฺยา วิสุทฺธาย
อติกฺกนฺตมานุสกาย อฺโภ สทฺเท สฺขนฺติ ทิพฺเพ จ มานุเส จ เย
ทฺูเร สนฺติเก จ ๑ เสยฺยถาปี อฺทายี พลฺวา สงฺขโม อปฺปกสิเรน ๒
จ จตฺตฺทิสสา วิณฺญาเปยฺย เอวเมว โข อฺทายี อกฺขาตา
มยา สาวกานํ ปฏฺฐิปทา ยถาปฏฺฐิปนฺนา เม สาวกา ทิพฺพาย
โสตธาตฺยา วิสุทฺธาย อติกฺกนฺตมานุสกาย ๑ อฺโภ สทฺเท สฺขนฺติ
ทิพฺเพ จ มานุเส จ เย ทฺูเร สนฺติเก จ ๑ ตตฺตร จ ปน เม
สาวกา พหุ อภิณฺญาโวสานปารมิปฺตฺตา วิหรนฺติ ๑

[๑๕๑] ปฺน จปฺริ อฺทายี อกฺขาตา มยา สาวกานํ ปฏฺฐิปทา
ยถาปฏฺฐิปนฺนา เม สาวกา ปฺรตฺตฺตานํ ปฺรปฺกฺคฺคฺลนํ เจตฺสา
เจโต ปฺริจฺจ ปฺชานนฺติ สฺราคํ วา จิตฺตํ สฺราคํ จิตฺตนฺติ
ปฺชานนฺติ วิตฺราคํ วา จิตฺตํ วิตฺราคํ จิตฺตนฺติ ปฺชานนฺติ
สโทสฺสํ วา จิตฺตํ สโทสฺสํ จิตฺตนฺติ ปฺชานนฺติ วิตฺโทสฺสํ วา
จิตฺตํ วิตฺโทสฺสํ จิตฺตนฺติ ปฺชานนฺติ สโมหํ วา จิตฺตํ สโมหํ
#๑ ยฺ. อากาเสปี ๑ ๒ ยฺ. อปฺปกสิเรเนว ๑ จสทฺุโท นตฺถิ ๑ ๓ ยฺ. ...มานุสสิกาย ๑

จิตตุนติ ปชานนติ วิตโมหิ वा जित्तं वित्मोहि जित्तุนति
ปชานนติ संจิต्तं वा जित्तं संजित्तं जित्तุนति ปชานนति
วิกจित्तं वा जित्तं विकजित्तं जित्तุนति ปชานนति महकत्तं वा
जित्तं महकत्तं जित्तุนति ปชानนति ओमहकत्तं वा जित्तं
ओमहकत्तं जित्तุนति पचाननति सोत्तत्तरि वा जित्तं सोत्तत्तरि
जित्तुनति पचाननति ओनुत्तरि वा जित्तं ओनुत्तरि जित्तुनति
पचाननति समाहितं वा जित्तं समाहितं जित्तुनति पचाननति
ओसमाहितं वा जित्तं ओसमाहितं जित्तुनति पचाननति विमुत्तं
वा जित्तं विमुत्तं जित्तुनति पचाननति ओविमुत्तं वा जित्तं
ओविमुत्तं जित्तुनति पचाननति ५ सेय्यथापि उथायि ओत्ति वा
पुरिโส वा तहโร युवा मन्थनकชาติโก आतासे वा प्रिसुत्ते
प्रियोताते ओजे वा ओत्तपत्ते स्किं मुखिमित्तं पज्जेवेग्गमानो
สกนिकं वा สกนิกนติ ปชानนय्य ओกนิกं वा ओกนิกนติ
ปชानนय्य ओเวว उथायि ओग्गता मया สากานं ปฏิปथा
ยथाปฏิปนนา मे सากा प्रसत्तानं प्रปุक्कलानं เจตसा เจโต
ปริจ्ज ปชานนติ สราคं वा जित्तं สราคं जित्तुनति ปชानนति
วิตราคं वा जित्तं वितราคं जित्तुनति ปชानนति สโत्ถं वा
जित्तं सโत्ถं जित्तुनति ปचाननति วิตโत्ถं वा जित्तं วิตโत्ถं
जित्तुनति पचाननति สโมหิ वा जित्तं ... วิตโมหิ वा
जित्तं ... संजित्तं वा जित्तं ... विकजित्तं वा जित्तं ... महकत्तं

วา จิตต์ ... อมหกคตฺ วา จิตต์ ... สอตุตฺตริ วา จิตต์ ... อนตุตฺตริ
วา จิตต์ ... สมหิตฺตํ วา จิตต์ ... อสมมหิตฺตํ วา จิตต์ ... วิมุตฺตํ
วา จิตต์ ... อวิมุตฺตํ วา จิตต์ อวิมุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ ฯ
ตฺตฺร จ ปน เม สาวกา พหุ อภิญญาโวสานปารมิปฺตฺตา
วิหฺรนฺติ ฯ

[๓๕๒] ปุณ จปริ อุทายิ อุกฺขาทา มยา สาวกานํ ปฏิปทา
ยถาปฏิปฺนฺนา เม สาวกา อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรนฺติ
เสยฺยถิทํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปิ ชาติโย ติสฺโสปี ชาติโย จตฺสฺโสปี
ชาติโย ปณฺจปิ ชาติโย ทสฺปิ ชาติโย วิสฺมฺปิ ชาติโย ตีสฺมฺปิ
ชาติโย จตฺตฺวาฬิสฺมฺปิ ชาติโย ปณฺณาสฺมฺปิ ชาติโย ชาตีสฺตมฺปิ ๑
ชาตีสหสฺสฺมฺปิ ชาตีสตฺสหสฺสฺมฺปิ อเนเกปิ สํวณฺณกฺปฺเป อเนเกปิ
วิวณฺณกฺปฺเป อเนเกปิ สํวณฺณวิวณฺณกฺปฺเป อมฺตฺราสี เอวฺนาโม
เอวฺโคตฺโต เอวฺวณฺโณ เอวฺมาหาโร เอวํ สุขทฺกฺขปฺภิสฺสฺเวทึ
เอวมาชฺฐปฺริยนฺโต โส ตโต จโต อมฺตฺร อุทปาที ตฺตฺราปาสี
เอวฺนาโม เอวํโคตฺโต เอวฺวณฺโณ เอวฺมาหาโร เอวํ สุขทฺกฺขปฺภิสฺสฺเวทึ
เอวมาชฺฐปฺริยนฺโต โส ตโต จโต อิชฺฐปฺนฺโนติ ฯ อิติ สาการิ
สอุทฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ
อุทายิ ปุริโส สกฺมฺหา กามา อณฺณํ คามํ กจฺเจยฺย ตมฺหาปิ
กามา อณฺณํ คามํ กจฺเจยฺย โส ตมฺหา กามา สกฺเยว คามํ
ปจฺจกจฺเจยฺย ตสฺส เอวมสฺส อหิ โข สกฺมฺหา กามา อมฺ
#๑ กตฺถจि สตมฺปิ ชาติโย สหสฺสฺมฺปิ ชาติโย สตฺสหสฺสฺมฺปิ ชาติโยติปิ ทิสฺสฺติ ฯ

คามํ อากจฺณี ตตฺร เอวํ อฏฺฐาสี เอวํ นิสีทึ อภาสี เอวํ
ตุณฺหี อโหสี ตมฺหาปี คามา อมฺํ คามํ อากจฺณี ตตฺราปี เอวํ
อฏฺฐาสี เอวํ นิสีทึ เอวํ อภาสี เอวํ ตุณฺหี อโหสี โสมุหิ
ตมฺหา คามา สกฺเขว คามํ ปจฺจาคตโตติ เอวเมว โข อุทายิ
อกุขตา มยา สวากานํ ปฏฺฐิปทา ยถापฏฺฐิปนฺนา เม สวากา
อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรนฺติ เสยฺยถิทํ เอกมฺปิ ชาตี
เทวปี ชาติโย ๑เป๑ อิติ สาการิ สอุทเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ
อนุสฺสรนฺติ ๑ ตตฺร จ ปน เม สวากา พหุ อภิญญาโวसानปรามิปปตฺตา
วิหฺรนฺติ ๑

[๓๕๓] ปฺน จปริ อุทายิ อกุขตา มยา สวากานํ ปฏฺฐิปทา
ยถापฏฺฐิปนฺนา เม สวากา ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺต-
มานุสฺเสน สตฺเต ปสฺสนฺติ จวมาเน อูปชฺชมาเน ทิเน ปณฺเฑ
สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกฺเต ทุกฺคเต ยถากมฺมุเป สตฺเต ปชานนฺติ
อิเม วต โภณฺโต สตฺตา กายทฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา วจิทฺจฺจริเตน
สมฺนฺนาคตา มโนทฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา อริยานํ อูปวาทกา
มิจฺฉาทิฏฺฐิกิ มิจฺฉาทิฏฺฐิกิมฺสมาทานา เต กายสุสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา
อปาย์ ทุกฺคตี วินิปาตี นิริยํ อูปนฺนา อิเม วา ปน โภณฺโต
สตฺตา กายสุจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา วจิสฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา มโน-
สุจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา อริยานํ อูปวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกิ สมฺมา-
ทิฏฺฐิกิมฺสมาทานา เต กายสุสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา สุกฺตี สคฺคํ

โลกิ อุปปยุตติ ฯ อิติ ทิพเพน จกขุมา วิสุทฺเธน อติกนฺตมานุสเกน
สตุเต ปสฺสนฺติ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หิเน ปณฺธิเต สุวณฺเณ
ทพฺพณฺเณ สุกเต ทุกฺคเต ยถากมฺมุเปเต สตุเต ปชานนฺติ ฯ
เสยฺยถาปสฺสุ อุทายิ ๑ เทว อคารา สทวารา ตตฺร จกขุมา
ปฺริโส มชฺเณ จิโต ปสฺเสยฺย มนุสฺเส เกเห ปวิสฺนฺเตปิ นิกฺขมฺนฺเตปิ
อนุสฺจเรณฺเตปิ อนฺวิจเรณฺเตปิ เอวเมว โข อุทายิ อกฺขาตา มยา
สาวกานํ ปฏฺฐิปทา ยถापฏฺฐิปนฺนา เม สาวกา ทิพเพน จกขุมา
วิสุทฺเธน อติกนฺตมานุสเกน สตุเต ปสฺสนฺติ จวมาเน อุปปชฺชมาเน
หิเน ปณฺธิเต สุวณฺเณ ทพฺพณฺเณ สุกเต ทุกฺคเต ฯเปฯ ยถากมฺมุเปเต
สตุเต ปชานนฺติ ฯ ตตฺร จ ปน เม สาวกา พหุ
อภิณฺดาโวสานปารมิปปตฺตาวิหรนฺติ ฯ

[๓๕๔] ปฺน จปฺริ อุทายิ อกฺขาตา มยา สาวกานํ ปฏฺฐิปทา
ยถापฏฺฐิปนฺนา เม สาวกา อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺตฺติ
ปณฺดาวิมฺตฺติ ทิฏฺฐเจว รมฺเม สยฺ อภิณฺดา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช๔
วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ อุทายิ ปพฺพตฺสงฺเขเป อุทกรหฺโท อจฺโฉ
วิปฺปสนฺโน อนาวิโล ตตฺร จกขุมา ปฺริโส ตีเร จิโต ปสฺเสยฺย
สิปฺปิโกสมฺพุทฺถมฺปิ ๒ สกฺขรกรจฺลมฺปิ มจฺฉกฺุมพฺมฺปิ จเรณฺตมฺปิ ติฏฺฐนฺตมฺปิ
ตสฺส เอวมสฺส อยฺ โข อุทกรหฺโท อจฺโฉ วิปฺปสนฺโน อนาวิโล
ตตฺริเม สิปฺปิโกสมฺพุทฺถาปิ ๓ สกฺขรกรจฺลาปิ ๓ มจฺฉกฺุมพฺวาปิ จเรณฺติปิ
ติฏฺฐนฺติปิติ เอวเมว โข อุทายิ อกฺขาตา มยา สาวกานํ ปฏฺฐิปทา
#๑ ย. เสยฺยถาปสฺสุทายิ ฯ ๒-๓ ย. สิปฺปิโกสมฺพุทฺถมฺปิ ฯ ๔ ย. ปิสทฺโท นตฺถิ ฯ

ยถาปฏิปนุณา เม สาวกา อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตตี
ปลยวามิุตตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชช
วิหฺรนฺติ ฯ ตตฺร จ ปน เม สาวกา พหุ อภิญญาโวสานปรามิปปตฺตา
วิหฺรนฺติ ฯ

[๓๕๕] อัย โข อุทายิ ปลยจโม ฌมฺโม เยน มม สาวกา
สกกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สกกตฺวา ครุกตฺวา
อุปนิสฺสาย วิหฺรนฺติ ฯ อิเม โข อุทายิ ปลยจ ฌมฺมา เยหิ
มม สาวกา สกกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สกกตฺวา
ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหฺรนฺตีติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมโน สกฺกฺุทายิ ปริพฺพาชโก ภควโต
ภาสีติ อภินฺนุทีติ ฯ

มหาสกฺกฺุทายิสฺสุตฺติ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ ฯ

สมณมูณฑิกสูตร

[๓๕๖] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
 เขตวนเ อนาถปิณฑิกสุส อารามे ๑ เตน โข ปน สมเยน
 อุคคาหมานิ ปริพพาซโก สมณมูณฑิกาปุตโต ๑ สมยปุปวาทเก
 ดินทุกาจิเร ๒ เอกสาถเก มลลิกาย อารามे ปฐิวสติ มหติยา
 ปริพพาซกปริสાય สทฐี ปญจมตฺเตหิ ปริพพาซกสเทหิ ๑ อถ โข
 ปญจงฺโก ถปติ สาวตถึยา นิกฺขมิ ทิวาทิวสุส ภควนฺตํ ทสฺสนาย ๑
 อถ โข ปญจงฺกสุส ถปติสุส เอตทโหสิ อกาโล โข ตาว
 ภควนฺตํ ทสฺสนาย ปฐิสลฺลีนิ ภควา มโนภาวนียานมปิ กิกฺขุณฺ
 อสมโย ทสฺสนาย ปฐิสลฺลีนินา มโนภาวนียา กิกฺขุ ынฺนุนาหิ
 เยน สมยปุปวาทโก ดินทุกาจิโร เอกสาถโก มลลิกาย อาราโม
 เยน อุคคาหมานิ ปริพพาซโก สมณมูณฑิกาปุตโต ๑
 เตนฺปสงฺกเมยฺยนฺติ ๑ อถ โข ปญจงฺโก ถปติ เยน สมยปุปวาทโก
 ดินทุกาจิโร เอกสาถโก มลลิกาย อาราโม เตนฺปสงฺกมิ ๑

[๓๕๗] เตน โข ปน สมเยน อุคคาหมานิ ปริพพาซโก
 สมณมูณฑิกาปุตโต มหติยา ปริพพาซกปริสાય สทฐี นิสินฺโน
 โหติ อุณฺนาทินียา อุจฺจาสทฺทมหาสทฺทาย อเนกวิหิตํ ติริจฺฉานกถํ
 กถเณติยา เสยฺยถิทํ ราชกถํ โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสนากถํ
 #๑-๓ ยฺ. สมณมูณฑิกาปุตโต ๑ ๒ ส. ม. ดินทุกาจิเร ๑

ภยถถิ ยุทธถถิ อนนถถิ ปานถถิ วตถถิ สยถถิ มาลาถถิ
 คนุถถิ ฉาติถถิ ยานถถิ ความถถิ นิคมถถิ นครถถิ ชนปทถถิ
 อิตถิถถิ สุรถถิ วิสิขากถถิ กุมภฏจถถิ กุมภทาสถถิ ปุพพเปตถถิ
 นานตถถิ โลกกขายถถิ สมุททุกขายถถิ อติภวภวถถิ อติ วา ฯ
 อททสา โข อุกคาหมาโน ปริพพชโก สมณมูญฺหิกาปุตโต ปญจงฺก
 ถปตี ทูรโต อากจฺจนฺตํ ทิสฺวาน สกํ ปริสํ สณฺจเปตี
 อปฺปสทฺทา โภนฺโต โหนฺตุ มา โภนฺโต สทฺทมกตฺถ [๒] สมณสฺส
 โคตมสฺส สาวโก อากจฺจติ ปญจงฺโก ถปติ ยาวตา โข ปน
 สมณสฺส โคตมสฺส สาวกา กิหิ โอทาทวสนา สาวตฺถิยํ ปฏฺิวสนฺติ
 อยํ เตสํ อลฺลตโร ปญจงฺโก ถปติ อปฺปสทฺทกามา โข ปน เต
 อายสฺมนฺโต อปฺปสทฺทวินีตา อปฺปสทฺทสฺส วณฺณวาทีโน อปฺเปวณาม
 อปฺปสทฺทํ ปริสํ วิทิตฺวา อุปฺสงฺกมิตพฺพิ มลฺลเยยฺยาตี ฯ
 อถ โข เต ปริพพชกา ตฺถุหิ อเหตุํ ฯ อถ โข ปญจงฺโก
 ถปติ เยน อุกคาหมาโน ปริพพชโก สมณมูญฺหิกาปุตโต เตนฺอุปฺสงฺกมิ
 อุปฺสงฺกมิตฺวา อุกคาหมาเนน ปริพพชเกน สมณมูญฺหิกาปุตฺเตน
 สทฺธี สมฺโมทิตี สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ
 วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสิตี ฯ

[๒๕๘] เอกมฺนฺตํ นิสินฺนํ โข ปญจจฺกํ ถปตี อุกคาหมาโน
 ปริพพชโก สมณมูญฺหิกาปุตโต เอตทโวจ จตฺถุหิ โข อหํ
 ถปติ ฐมฺเมหิ สมณฺนาคตํ ปุริสปุคฺคํ ปญฺญาเปมิ สมฺปนฺนกุสฺลํ
 #๑ ย. ทูรโตว ฯ ๒ ย. เอตถนฺตเร อยฺนฺติ ทิสฺสตี ฯ

ปรมงุสลิ อุตตมปฺปตฺติปตฺติ สมณิ อโยชณิ กตเมหิ จตุหิ อิธ
 ถปติ น กาเยน ปาปกิ กมฺมิ กโรติ น ปาปิกิ วาจิ ภาสติ
 น ปาปกิ สงฺกปฺปี สงฺกปฺเปติ น ปาปกิ อาชีวิ อาชีวติ อิเมหิ
 โข อหิ ถปติ จตุหิ ฌมฺเมหิ สมณฺนาคตํ ปริสฺสํกุคฺคํ ปญฺญาเปมิ
 สมฺปนฺนกุสลิ ปรมงุสลิ อุตตมปฺปตฺติปตฺติ สมณิ อโยชณฺติ ฯ
 อถ โข ปญฺจกฺโข ถปติ อุกฺคาหมานสฺส ปรีพฺพาชกฺสฺส สมณฺมุณฺฑิกปฺปตฺตสฺส
 ภาสิตํ เนว อภินฺนุติ นปฺปฏิกฺโขสิ อนภินฺนุติวาทา
 อปฺปฏิกฺโขสิวาทา อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ภควโต สนฺติเก เอตฺตสฺส
 ภาสิตสฺส อตฺถิ อาชานิสฺสามิติ ฯ อถ โข ปญฺจกฺโข ถปติ
 เยน ภควา เตนฺุสสงฺกมิ อุปฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา
 เอกมฺนฺตํ นิสิทิ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน โข ปญฺจกฺโข ถปติ
 ยาวตโก อโหสิ อุกฺคาหมาเนน ปรีพฺพาชเกน สมณฺมุณฺฑิกปฺปตฺเตน
 สทฺฐี กถาสลฺลาโป ตํ สพฺพิ ภควโต อาโรเจสิ ฯ

[๓๕๕] เอวํ วุคฺเชตฺ ภควา ปญฺจกฺโข ถปตี เอตทโวจ เอวํ
 สนฺเต โข ถปติ ททโร กุมารโ ภนฺโท อุตฺตมานเสยฺยโก สมฺปนฺนกุสโล
 ภวิสฺสติ ปรมงุสโล อุตฺตมปฺปตฺติปตฺโต สมโณ อโยชโณ
 ยถา อุกฺคาหมานสฺส ปรีพฺพาชกฺสฺส สมณฺมุณฺฑิกปฺปตฺตสฺส วณฺํ ฯ
 ททรสฺส หิ ถปติ กุมารสฺส มนฺทสฺส อุตฺตมานเสยฺยกฺสฺส กาโยติปิ
 น โหติ กุโธ ปน กาเยน ปาปกิ กมฺมิ กริสฺสติ อญฺญตร
 ผนฺทิตมตฺตา ฯ ททรสฺส หิ ถปติ กุมารสฺส มนฺทสฺส อุตฺตมาน-

เสยยกสฺส วาจาติปิ น โหติ กุโธ ปน ปาปิกํ วา จ ภาสิสฺสติ
อณฺฺณตฺร โรหิตมตฺตา ฯ ทหฺรสฺส หิ ธิปฺติ กุมารสฺส มนุทสฺส
อุตฺตฺานเสยยกสฺส สงฺกปฺโปติปิ น โหติ กุโธ ปน ปาปิกํ
สงฺกปฺปี สงฺกปฺปีสฺสติ อณฺฺณตฺร วิกุชฺชิตมตฺตา ฯ ทหฺรสฺส หิ
ธิปฺติ กุมารสฺส มนุทสฺส อุตฺตฺานเสยยกสฺส อาชีโวติปิ น โหติ
กุโธ ปน ปาปิกํ อาชีโว อาชีวิสฺสติ อณฺฺณตฺร มาตุ ธิลฺลา ฯ
เอโว สนฺฺเต โข ธิปฺติ ทหฺโร กุมารโ มนุโท อุตฺตฺานเสยโย
สมฺปนฺนกุสโล ภวิสฺสติ ปรมกุสโล อุตฺตมปฺปตฺติปตฺโต สมณโ
อโยชฺโณ ยถา อุกฺคาหมานสฺส ปรีพฺพชกสฺส สมณฺณมฺหิเกปฺตฺตสฺส
วณฺํ ฯ

[๓๖๐] จตฺตฺหิ โข อหํ ธิปฺติ ชฺมเมหิ สมฺนฺนาคตํ ปุริสฺปุคฺคํ
ปฺลฺลาเปมิ น เจว สมฺปนฺนกุสลํ น ปรมกุสลํ น
อุตฺตมปฺปตฺติปตฺตํ สมณฺ อโยชฺณํ อปีจิมํ ทหฺรํ กุมารํ มนุทํ
อุตฺตฺานเสยยกํ สมชฺคฺคยฺห ติฏฺฐติ กตฺเมหิ จตฺตฺหิ อีช ธิปฺติ
กาเยน ๑ ปาปิกํ กมฺมํ กโรติ น ปาปิกํ วา จ ภาสติ น ปาปิกํ
สงฺกปฺปี สงฺกปฺเปติ น ปาปิกํ อาชีโว อาชีวติ อีเมหิ โข
อหํ ธิปฺติ จตฺตฺหิ ชฺมเมหิ สมฺนฺนาคตํ ปุริสฺปุคฺคํ ปฺลฺลาเปมิ น
เจว สมฺปนฺนกุสลํ น ปรมกุสลํ น อุตฺตมปฺปตฺติปตฺตํ สมณฺ
อโยชฺณํ อปีจิมํ ทหฺรํ กุมารํ มนุทํ อุตฺตฺานเสยยกํ สมชฺคฺคยฺห
ติฏฺฐติ ฯ

#๑ ยู. เอตฺถนฺฺตเร นสทฺโท ทิสฺสติ ฯ

[๓๖๑] ทสฺหิ โข อหํ ฅปติ ฅมฺเมหิ สมนฺนาคตํ ปุริสปุคฺคํ
ปณฺณเปมิ สมนฺนํนํกุสลํ ปรมํกุสลํ อุตฺตมปฺปตฺติปตฺตํ สมนํ
อโยชฺฅมํ ๑ อิเม อํกุสลา สีลา ๑ ตมํหํ ๑ ฅปติ เวทิตพฺพนฺติ
วทามิ ๑ อิตฺตสมฺภูจฺจํ อํกุสลา สีลา ตมํหํ ฅปติ เวทิตพฺพนฺติ
วทามิ ๑ อិฅ อํกุสลา สีลา อปริเสสา นิร์ชฅนฺติ ตมํหํ ฅปติ
เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ เอวํ ปฏฺิปนฺโน อํกุสลา นํ สีลา นํ นิร์ชาย
ปฏฺิปนฺโน โหติ ตมํหํ ฅปติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิเม กุสลา
สีลา ตมํหํ ฅปติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิตฺตสมฺภูจฺจํ กุสลา
สีลา ตมํหํ ฅปติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อិฅ กุสลา สีลา
อปริเสสา นิร์ชฅนฺติ ตมํหํ ฅปติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ เอวํ
ปฏฺิปนฺโน กุสลา นํ สีลา นํ นิร์ชาย ปฏฺิปนฺโน โหติ ตมํหํ ฅปติ
เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิเม อํกุสลา สงฺกปฺปา ตมํหํ ฅปติ
เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิตฺตสมฺภูจฺจํ อํกุสลา สงฺกปฺปา ตมํหํ
ฅปติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิฅ อํกุสลา สงฺกปฺปา อปริเสสา
นิร์ชฅนฺติ ตมํหํ ฅปติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ เอวํ ปฏฺิปนฺโน
อํกุสลา นํ สงฺกปฺปา นํ นิร์ชาย ปฏฺิปนฺโน โหติ ตมํหํ ฅปติ
เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิเม กุสลา สงฺกปฺปา ตมํหํ ฅปติ
เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิตฺตสมฺภูจฺจํ กุสลา สงฺกปฺปา ตมํหํ
#๑ สี อเนกวาเรสุ ตหนฺติ ปาโจ ทิสฺสติ ๑ ๒ ย. อิเม อํกุสลสีลา ตหนฺติ ทิสฺสนฺติ ๑

ถปติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ฯ อิธ กุสลา สงฺกปฺปา อปริเสสา
นिरุชฺฌนฺติ ตมฺหํ ถปติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ฯ เอวํ ปฏฺิปนฺโน
กุสลานํ สงฺกปฺปานํ นิโรธาย ปฏฺิปนฺโน โหติ ตมฺหํ ถปติ
เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ฯ

[๓๖๒] กตเม จ ถปติ อกุสลา สีลา ฯ อกุสลํ กายกมฺมํ
อกุสลํ วจิกมฺมํ ปาปโก อาชีโว อิมํ วุจฺจนฺติ ถปติ อกุสลา
สีลา ฯ อิมํ จ ถปติ อกุสลา สีลา กัสสมฺภูจฺานา ฯ สมฺภูจฺานมฺปิ
เนถํ วุตฺตํ ฯ จิตฺตสมฺภูจฺานาติสฺส วจฺนียํ ฯ กตมํ จิตฺตํ ฯ
จิตฺตมฺปิ ทิ พหุ อนนฺทวิธํ นานปฺปการกํ ยํ จิตฺตํ ๑ สราคํ
สโทถํ สโมหํ อิตฺตสมฺภูจฺานา อกุสลา สีลา ฯ อิมํ จ ถปติ
อกุสลา สีลา กุหิ อปริเสสา นිරุชฺฌนฺติ ฯ นิโรธฺปิ เนถํ
วุตฺโต ฯ อิธ ถปติ ภิกฺขุ กายทฺวจฺริตํ ปหาย กายสุจฺริตํ
ภาเวติ วจิตฺตฺวจฺริตํ ปหาย วจิตฺตฺวจฺริตํ ภาเวติ มโนทฺวจฺริตํ
ปหาย มโนสุจฺริตํ ภาเวติ มิจฺฉาชีวํ ปหาย สมฺมาชีเวน จีวิตํ ๒
กปฺเปติ เอตฺถเต อกุสลา สีลา อปริเสสา นිරุชฺฌนฺติ ฯ กถํ
ปฏฺิปนฺโน ๓ ถปติ อกุสลานํ สีลานํ นิโรธาย ปฏฺิปนฺโน โหติ ฯ
อิธ ถปติ ภิกฺขุ อณฺุปฺปนฺนํ ปาปกานํ อกุสลานํ ฐมฺมานํ อณฺุปฺปาทาย
ณฺุทํ ชนฺติ วายมฺติ วิริยํ อารภฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺุหาติ
ปทฺหติ อณฺุปฺปนฺนํ ปาปกานํ อกุสลานํ ฐมฺมานํ ปหานาย ณฺุทํ
ชนฺติ วายมฺติ วิริยํ อารภฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺุหาติ ปทฺหติ อณฺุปฺปนฺนํ
#๑ ยฺ. สจฺจิตฺตํ ฯ ๒ ยฺ. จีวิกํ ฯ ๓ ยฺ. เอตฺถนฺุตฺเร จาติ ทิสฺสตี ฯ

กุสลานํ ฌมมานํ อุปปาทาย ฉนฺทํ ชนฺตํ วายมตํ วิริยํ
อารภตํ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อุปปนฺนํ กุสลานํ ฌมมานํ
จิตฺติยา อสมฺโมสาย ภฺยโยภาวาย เวปฺลุลาย ภาวนาย ปาริปุริยา ฉนฺทํ
ชนฺตํ วายมตํ วิริยํ อารภตํ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ เอวํ
ปฏฺฐิปนฺโน โข ถปฺติ อกุสลานํ สีลานํ นิโรธาย ปฏฺฐิปนฺโน โหติ ฯ

[๓๖๓] กตเม จ ถปฺติ กุสลา สีลา ฯ กุสลํ กายกมฺมํ
กุสลํ วจิกมฺมํ อาชีวาปาริสุทฺธิปํ โข อหํ ถปฺติ สีลสฺมี วทามิ
อิมํ วุจฺจนฺติ ถปฺติ กุสลา สีลา ฯ อิมํ จ ถปฺติ กุสลา สีลา
กีสมฺภูจฺจนา ฯ สมฺภูจฺจนํปิ เนถํ วุคฺคํ ฯ จิตฺตสมฺภูจฺจนาติสฺส
วณฺเณยํ ฯ กตมํ จิตฺตํ ฯ จิตฺตมฺปิ หิ พหุ อเนกวิธํ นานปฺปการกํ
ยํ จิตฺตํ วิตฺตราคํ วิตฺโทสํ วิตฺโหมหํ อิตฺตสมฺภูจฺจนา กุสลา
สีลา ฯ อิมํ จ ถปฺติ กุสลา สีลา กุหิ อปริเสสา นฺริชฺฌนฺตํ ฯ
นิโรธโรปิ เนถํ วุคฺคโต ฯ อิทฺถ ถปฺติ ภิกฺขุ สีลวา โหติ โน จ
สีลมโย ตถจ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ยถาภูตํ ปชานาติ
ยตฺถสฺส เต กุสลา สีลา อปริเสสา นฺริชฺฌนฺตํ ฯ กถํ ปฏฺฐิปนฺโน
จ ถปฺติ กุสลานํ สีลานํ นิโรธาย ปฏฺฐิปนฺโน โหติ ฯ อิทฺถ ถปฺติ
ภิกฺขุ อุนฺนุปฺนฺนํ ปาปกานํ อกุสลานํ ฌมมานํ อุนฺนุปฺปาทาย
ฉนฺทํ ชนฺตํ วายมตํ วิริยํ อารภตํ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ
อุปปนฺนํ ปาปกานํ อกุสลานํ ฌมมานํ ปหานาย ฯเปฯ อุนฺนุ-
ปฺนฺนํ กุสลานํ ฌมมานํ อุปปาทาย ฯเปฯ อุปปนฺนํ กุสลานํ

ธมมานํ จิตฺติยา อสมฺโมสาย ภฺยโยภาวาย เวปฺปุลลํ ภาวนาย
ปาริปุริยา ฉนฺทํ ชนฺตํ วายมตฺติ วิริยํ อารภตฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตฺติ
ปทหตฺติ ฯ เอวํ ปฏฺฐิปนุโน โข ถปฺตํ กุสลานํ สีลานํ นิโรธาย
ปฏฺฐิปนุโน โหตฺติ ฯ

[๓๖๔] กตเม จ ถปฺตํ อกุสลํ สงฺกปฺปา ฯ กามสงฺกปฺโป
พฺยาปาทสงฺกปฺโป วิหีสํสงฺกปฺโป อิมํ วุจฺจนฺตํ ถปฺตํ อกุสลํ
สงฺกปฺปา ฯ อิมํ จ ถปฺตํ อกุสลํ สงฺกปฺปา กีสम्मฺภูจฺานา ฯ
สมฺภูจฺานมฺปิ เนตฺติ วุตฺตํ ฯ สลฺยาสम्मฺภูจฺานาติสฺส วจฺนียํ ฯ กตมา
สลฺยณา ฯ สลฺยณาปี หิ พหุ อเนกวิธา นานปฺปการกา ยา กาม-
สลฺยณา พฺยาปาทสลฺยณา วิหีสํสลฺยณา อิตฺตสมฺภูจฺานา อกุสลํ
สงฺกปฺปา ฯ อิมํ จ ถปฺตํ อกุสลํ สงฺกปฺปา กุหิ อปฺริเสสา
นिरุชฺฌนฺตํ ฯ นิโรธโรปี เนตฺติ วุตฺโต ฯ อิทฺถ ถปฺตํ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว
กามเหติ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกุกํ สวิจาร์ วิเวกขํ ปิตฺติสฺขํ
ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรตฺติ เอตฺถเอเต อกุสลํ สงฺกปฺปา
อปฺริเสสา นිරุชฺฌนฺตํ ฯ กถํ ปฏฺฐิปนุโน จ ถปฺตํ อกุสลาณํ
สงฺกปฺปาณํ นิโรธาย ปฏฺฐิปนุโน โหตฺติ ฯ อิทฺถ ถปฺตํ ภิกฺขุ อนฺุปฺปนฺนาณํ
ปาปกานํ อกุสลาณํ ธมฺมานํ อนฺุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชนฺตํ
วายมตฺติ วิริยํ อารภตฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตฺติ ปทหตฺติ อุปฺปนฺนาณํ
ปาปกานํ อกุสลาณํ ธมฺมานํ ปหานาย ฯเปฯ อนฺุปฺปนฺนาณํ กุสลาณํ
ธมฺมานํ อุปฺปาทาย ฯเปฯ อุปฺปนฺนาณํ กุสลาณํ ธมฺมานํ จิตฺติยา

อสมุโสมสาย ภิกขุโยภาวาย เวปุลลสย ภวานาย ปารีปุริยา ฉนฺทํ
ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ เอวํ ปฏิปนฺโน
โฆ ถปฺติ อกุสลํ สงฺกปฺปํ นโรชาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ

[๓๖๕] กตเม จ ถปฺติ กุสลา สงฺกปฺปา ฯ เนกขมฺมสงฺกปฺโป
อพฺยาปาทสงฺกปฺโป อวิหีสาสงฺกปฺโป อิเม วุจฺจนฺติ ถปฺติ กุสลา
สงฺกปฺปา ฯ อิเม จ ถปฺติ กุสลา สงฺกปฺปา กีสมฺมจฺจานา ฯ
สมฺมจฺจานมฺปิ เนสํ วุตฺตํ ฯ สลฺยาสมฺมจฺจานาติสฺส วจฺนียํ ฯ
กตมา สลฺยวา ฯ สลฺยวาปี หิ พหุ อเนกวิธา นานปฺปการกา ๑
ยา ๒ เนกขมฺมสลฺยวา อพฺยาปาทสลฺยวา อวิหีสาสลฺยวา อิตฺตสมฺมจฺจานา
กุสลา สงฺกปฺปา ฯ อิเม จ ถปฺติ กุสลา สงฺกปฺปา
กุหิ อปฺริเสสา นโรชณฺติ ฯ นโรชปี เนสํ วุตฺโต ฯ อิทฺถ ถปฺติ
ภิกขุ วิตกฺกวิจารานํ รูปสฺมา ฯเปฯ ทฺติยํ ฉานํ อุปสมฺปชช
วิหฺรติ เอตฺถเต กุสลา สงฺกปฺปา อปฺริเสสา นโรชณฺติ ฯ กถํ
ปฏิปนฺโน จ ถปฺติ กุสลํ สงฺกปฺปํ นโรชาย ปฏิปนฺโน
โหติ ฯ อิทฺถ ถปฺติ ภิกขุ อนุปฺปนฺนํ ปาปกานํ อกุสลํ
ชฺมมานํ อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ
ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อุปฺปนฺนํ ปาปกานํ อกุสลํ ชฺมมานํ
ปหานาย ฯเปฯ อนุปฺปนฺนํ กุสลํ ชฺมมานํ อุปฺปาทาย
ฯเปฯ อุปฺปนฺนํ กุสลํ ชฺมมานํ จิตฺตยา อสมุโสมสาย ภิกขุโยภาวาย
เวปุลลสย ภวานาย ปารีปุริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ
#๑ ย. นานปฺปการิกา ฯ ๒ ย. ยา อิติ ปาโจ น ทิสฺสตี ฯ

อารภติ จิตต์ ปุคคณหาติ ปทหติ ฯ เอว ปฏิปนฺโน โข ถปติ
กุสลาณํ สงฺกปฺปาณํ นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ

[๓๖๖] กตเมหิ [๑] ถปติ ทสหิ ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาทํ ปุริสปุคฺคํ
ปฺลฺลาเปมิ สมฺปนฺนกุสฺลํ ปรมฺกุสฺลํ อุตฺตมปฺปตฺติปฺตํ สมณฺ
อโยชฺฌํ ฯ อิธ ถปติ ภิกฺขุ อเสขาย สมฺมาทิฏฺฐิยา สมฺนฺนาทโต
โหติ อเสเขน สมฺมาสงฺกปฺเปน สมฺนฺนาทโต โหติ อเสขาย
สมฺมาวาจา ย สมฺนฺนาทโต โหติ อเสเขน สมฺมากมฺมฺนฺเตน
สมฺนฺนาทโต โหติ อเสเขน สมฺมาอาชีเวน สมฺนฺนาทโต โหติ
อเสเขน สมฺมาวาયાเมน สมฺนฺนาทโต โหติ อเสขาย สมฺมาสติยา
สมฺนฺนาทโต โหติ อเสเขน สมฺมาสมาธิเนน สมฺนฺนาทโต
โหติ อเสเขน สมฺมาวาเณน สมฺนฺนาทโต โหติ อเสขาย
สมฺมาวิมุตฺติยา สมฺนฺนาทโต โหติ ฯ อิเมหิ โข อหํ ถปติ
ทสหิ ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาทํ ปุริสปุคฺคํ ปฺลฺลาเปมิ สมฺปนฺนกุสฺลํ
ปรมฺกุสฺลํ อุตฺตมปฺปตฺติปฺตํ สมณฺ อโยชฺฌนฺติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อุตฺตมโน ปฺลฺลจกฺโข ถปติ ภควโต
ภาสิตํ อภินฺนุทิติ ฯ

สมณฺมณฺฑิกสุตฺตํ ๒ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ

#๑ ย. เอตฺถนฺตเร จาหนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ย. สมณฺมณฺฑิกสุตฺตํ ฯ

จูฬสกุททายีสุตต์

[๓๖๗] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ
เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ฯ เตน โข ปน สมเยน สกุททายิ
ปริพฺพาชโก โมนิวาเป ปริพฺพาชการามे ปฏิวสติ มหติยา ปริพฺพาชกปริสาย
สทฺธิ ฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺ्हสมยํ นิวาเสตุวา
ปตฺตจิวรมาทาย येन ราชคหํ เตน ๑ ปีณฺทาย ปาวิสิ ฯ อถ
โข ภควโต เอตทโหสิ อติปฺโปโค โข ตาว ราชคเห ๒ ปีณฺทาย
จริตุํ ынฺนุนาหํ येन โมนิวาโป ปริพฺพาชการาโม येन สกุททายิ
ปริพฺพาชโก เตนฺอุปสงฺกเมยฺยนฺติ ฯ อถ โข ภควา येन โมนิวาโป
ปริพฺพาชการาโม เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ

[๓๖๘] เตน โข ปน สมเยน สกุททายิ ปริพฺพาชโก มหติยา
ปริพฺพาชกปริสาย สทฺธิ นิสินฺโน โหติ อุณฺนาทินิยา อุจฺจาสทฺทมहाสทฺทาย
อนेกวิหิตํ ตिरจฺจฺฉานกถํ กเถนฺติยา เสยฺยถิทํ ราชกถํ
ฯเปฯ อติภวาทกถํ อติ วา ฯ อทฺทสา โข สกุททายิ ปริพฺพาชโก
ภควนฺตํ ทูรโตว อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน สกํ ปริสํ สณฺจเปสิ
อฺปฺปสทฺทา โภนฺโต โหนฺตุ มา โภนฺโต สทฺทมกตฺถ อຍ
สมโณ โคตโม อากจฺฉติ อฺปฺปสทฺทาโม โข ปน โส อายฺสฺมา
อฺปฺปสทฺทสฺส วณฺณวาที อฺปฺเปวนาม อฺปฺปสทฺทํ ปริสํ วิทิตฺวา
อุปฺสงฺกमितพฺพํ มณฺเญยฺยาติ ฯ อถ โข เต ปริพฺพาชกา ตฺถนฺหิ
#๑ ย. येन เตนาคิ ปาจา นตฺถิ ฯ ๒ ย. ราชคหํ ฯ

อเหตุ ๗ อถ โข ภควา เยน สกฺขุทายิ ปริพฺพาชโก เตนุปสงฺกมิ ๗
อถ โข สกฺขุทายิ ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทวโจ
เอตุ โข ฆนฺเต ภควา สุวาคคํ ๑ ฆนฺเต ภควโต จิรสฺสํ โข
ฆนฺเต ภควา อิมํ ปริยายมกาสิ ยทิตฺถํ อิทาคนนาย นิสิตฺตํ ฆนฺเต
ภควา อิทมาสนํ ปญฺญตฺตุนฺติ ๗ นิสิตฺถิ ภควา ปญฺญตฺเต อาสเน ๗
สกฺขุทายิปี โข ปริพฺพาชโก อญฺญตรํ นิจํ อาสนํ คเหตุวา
เอกมนฺตํ นิสิตฺถิ ๗ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข สกฺขุทายิ ปริพฺพาชกํ
ภควา เอตทวโจ กาย นฺตถ อุทายิ เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินา
กาจ ปน โว อนฺตรากถา วิปฺปกตาทิ ๗

[๓๖๕] คิฏฺฐเตสา ฆนฺเต กถา ยาย มยฺย เอตฺรหิ กถาย
สนฺนินฺนินา เนสา ฆนฺเต กถา ภควโต ทุลฺลภา ภวิสฺสติ
ปจฺจลาปี สวนาย ยทาหํ ฆนฺเต อิมํ ปริสํ อนฺุปสงฺกนฺโต
โหมมิ อถายํ ปริสา อนเควหิตฺถํ ติรจฺจมานกถํ กถนฺติ นิสินฺนา
โหติ ยทา จ โข อหํ ฆนฺเต อิมํ ปริสํ อุปสงฺกนฺโต โหมมิ
อถายํ ปริสา มมฺเฆว มุขํ โอลเณนฺติ ๒ นิสินฺนา โหติ ยนฺโน
สมโณ โคตโม อุทายิ ฐมฺมํ ภาสิสฺสติ ตนฺโน โสสฺสามาติ ๗
ยทา ปน ฆนฺเต ภควา อิมํ ปริสํ อุปสงฺกนฺโต โหติ อถ จ ๓
อหฺลฺยเจว อยญฺจ ปริสา ภควโต ๓ มุขํ โอลเณนฺติ ๕ นิสินฺนา โหติ ๖
ยนฺโน ภควา ฐมฺมํ ภาสิสฺสติ ตนฺโน โสสฺสามาติ ๗ เตนหิ
อุทายิ ตยฺยเวตฺถ ปฏฺฐิกาทฺถ ยถา มํ ปฏฺฐิกาสยฺยยาติ ๗
#๑ ยฺ. สาคคํ ๗ ๒ ยฺ. อุลฺโลเณนฺติ ๗ ๓ ยฺ. จสทฺโท นตฺถิ ๗ ๔ ยฺ. ภควโตว ๗
#๕ ยฺ. อุลฺโลเณนฺตา ๖ ยฺ. โหม ๗

[๓๗๐] ปริมาณิ ฆนเต ทิวสานิ ปริมตรานิ สัพพณฺณ สัพพทสฺสาวี
 อปริเสถํ ฅาณทสฺสนํ ปฏฺิฆานมาโน จรโต จ เม
 ติฏฺฐโต จ สุตตสฺส จ ชาครสฺส จ สตตํ สมิตํ ฅาณทสฺสนํ
 ปจฺจุปฏฺิจิตฺตนิ โส มยา ปุพฺพนตํ อารพฺก ปณฺหํ ปุฏฺโฆ
 สมานิ อณฺเณณณฺณํ ปฏฺิจริ พหิทฺธาถถํ อปนาเมสิ โโกปณฺจ
 โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตุวากาสิ ตสฺส มยฺหํ ฆนเต ฆควนฺตํเยว
 อารพฺก สติ ๑ อุทปาถิ อโห นฺน ฆควา อโห นฺน สุกโต
 โย อิมสํ ฆมฺมานํ กุสโลติ ฯ โโก ปเนโส อุทายิ สัพพณฺณ
 สัพพทสฺสาวี อปริเสถํ ฅาณทสฺสนํ ปฏฺิฆานมาโน จรโต จ
 เม ติฏฺฐโต จ สุตตสฺส จ ชาครสฺส จ สตตํ สมิตํ ฅาณทสฺสนํ
 ปจฺจุปฏฺิจิตฺตนิ โส ตยา ปุพฺพนตํ อารพฺก ปณฺหํ ปุฏฺโฆ
 สมานิ อณฺเณณณฺณํ ปฏฺิจริ พหิทฺธาถถํ อปนาเมสิ โโกปณฺจ
 โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตุวากาสิติ ฯ นิคฺนโถ ฆนเต นาฏฺฺุตฺโตติ ฯ

[๓๗๑] โย โข อุทายิ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อณฺุสฺสเรยฺย
 เสยฺยถิถํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปิ ชาติโย ฯเปฯ อิติ สาการํ
 สอุทเทถํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อณฺุสฺสเรยฺย โส วา มํ ปุพฺพนตํ
 อารพฺก ปณฺหํ ปุจฺเจยฺย ตํ วาหํ ปุพฺพนตํ อารพฺก ปณฺหํ ปุจฺเจยฺย
 โส วา เม ปุพฺพนตํ อารพฺก ปณฺหสฺส เวยฺยากรณฺน จิตฺตํ
 อาราเรยฺย ตสฺส วาหํ ปุพฺพนตํ อารพฺก ปณฺหสฺส เวยฺยากรณฺน
 #๑ ยู. ปีติ ฯ

จิตต์ อาราเชยฺย โย ๑ โข อุทายิ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน
อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สตุเต ปสฺสเสยฺย จวมาเน อุปฺปชฺชมานเ หีเน
ปณฺีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกเต ทุกฺคเต ฯเปฯ ยถากมฺมุเปเค
สตุเต ปชานเยฺย โส วา มํ อปรนฺตํ อารพฺก ปญฺหํ ปุจฺเจยฺย
ตํ วาหํ อปรนฺตํ อารพฺก ปญฺหํ ปุจฺเจยฺย โส วา เม อปรนฺตํ
อารพฺก ปญฺหสฺส เวยฺยากรณเณ จิตฺตํ อาราเชยฺย ตสฺส วาหํ
อปรนฺตํ อารพฺก ปญฺหสฺส เวยฺยากรณเณ จิตฺตํ อาราเชยฺย
อปิจฺจายิ ติจฺจตุ ปุพฺพนฺโต ติจฺจตุ อปรนฺโต ฃมฺมนฺเต
เทสฺสสํมิ อิมสฺมี สติ อิทํ โหติ อิมสฺสฺปปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ
อิมสฺมี อสติ อิทํ น โหติ อิมสฺส นโรธา อิทํ นโรชฺฉตีติ ฯ
อหฺลหิ ฆนฺเต ยาวตกมฺปิ เม อิมินา อตฺตภาเวเน ปจฺจณฺญตํ
ตมฺปิ นปฺโปหมิ อิติ สาการิ สอุทฺเทสํ อนุสฺสริตฺตุ กุโตะ ปนาหํ
อนกฺวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสริตฺตสํมิ เสยฺยถิทํ เอกมฺปิ ชาตี
เทวปิ ชาติโย ติสฺโสปี ชาติโย ฯเปฯ อิติ สาการิ สอุทฺเทสํ
อนกฺวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสริตฺตสํมิ เสยฺยถาปี ภาควา อหฺลหิ
ฆนฺเต เอตฺรหิ ปัสฺสปีสาจกมฺปิ น ปสฺสสํมิ กุโตะ ปนาหํ ทิพฺเพน
จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สตุเต ปสฺสิตฺตสํมิ จวมาเน
อุปฺปชฺชมานเ หีเน ปณฺีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกเต ทุกฺคเต
ฯเปฯ ยถากมฺมุเปเค สตุเต ปชานิสฺสํมิ เสยฺยถาปี ภาควา
ยมฺปนํ มํ ฆนฺเต ภาควา เอวมาห อปิจฺจายิ ติจฺจตุ ปุพฺพนฺโต
#๑ ย. โส ฯ

ติฏฐตุ อปรนุโต ฌมมนเต ๑ เทเสสสามิ อิมสฺมี สติ อิทํ โหติ
อิมสฺสุปฺปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ อิมสฺมี อสติ อิทํ น โหติ อิมสฺส
นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌตีติ ตถจ ปน เม ภิกฺขุโยโส มตฺตตาย น
ปกฺกชายติ อปฺเปวนาม ภนฺเต สเก อจฺจริยเก ภควโต จิตฺตํ
อาราเชยฺยํ ปญฺหสฺส เวยฺยกรณฺณาติ ฯ

[๓๗๒] กิณฺติ ปน เต อุทายิ สเก อจฺจริยเก โหตีติ ฯ
อมฺหากํ ภนฺเต สเก อจฺจริยเก เอวํ โหติ อัยํ ปฺรโม วณฺโณ
อัยํ ปฺรโม วณฺโณติ ฯ ยมฺปน เต ตํ ๒ อุทายิ สเก อจฺจริยเก
เอวํ โหติ อัยํ ปฺรโม วณฺโณ อัยํ ปฺรโม วณฺโณติ กตโม
ปน โส ปฺรโม วณฺโณติ ฯ ยสฺมา ภนฺเต วณฺณา อญฺโฌ
วณฺโณ อุตฺตริตโร วา ปณฺีตฺตโร วา นตฺถิ โส ปฺรโม
วณฺโณติ ฯ กตโม ปน โส อุทายิ วณฺโณ ยสฺมา วณฺณา
อญฺโฌ วณฺโณ อุตฺตริตโร วา ปณฺีตฺตโร วา นตฺถิติ ฯ ยสฺมา
ภนฺเต วณฺณา อญฺโฌ วณฺโณ อุตฺตริตโร วา ปณฺีตฺตโร วา
นตฺถิ โส ปฺรโม วณฺโณติ ฯ

[๓๗๓] ทีฆาปี โข เต เอสา อุทายิ ปรเยยฺย ยสฺมา ภนฺเต
วณฺณา อญฺโฌ วณฺโณ อุตฺตริตโร วา ปณฺีตฺตโร วา นตฺถิ
โส ปฺรโม วณฺโณติ วเทสิ ตถจ วณฺณํ น ปญฺญาเปสิ ฯ
เสยฺยถาปี อุทายิ ปฺริโส เอวํ วเทยฺย อหํ ยา อิมสฺมี ชนปฺเท
ชนปฺทกฺลฺยาณํ ตํ อิจฺฉามิ ตํ กามเมตีติ ฯ ตเมนนํ เอวํ วเทยฺย
#๑ ยฺ. เตติ ปาโฐ นตฺถิ ฯ ๒ ยฺ. เอตํ ฯ

อมฺโห ปุริส ยํ ตฺวํ ชนปทกฺลฺยาณึ อิจฺฉสิ กามสิ ชานาสี
 ตํ ชนปทกฺลฺยาณึ ขตฺติยึ ๑ วา พุราหฺมณึ วา เวสฺสึ วา สฺสทฺที
 วาติ ฯ อิติ ปุณฺโณ โนติ วเทยฺย ฯ ตเมนนํ เอวํ วเทยฺย
 อมฺโห ปุริส ยํ ตฺวํ ชนปทกฺลฺยาณึ อิจฺฉสิ กามสิ ชานาสี
 ตํ ชนปทกฺลฺยาณึ เอวํวณฺณา ๒ เอวํโกตฺตฺตา อิติ วาติ ฯเปฯ
 ทิฆมา วา รสฺสา วา มชฺฉิมา ๓ วากาฬึ วา สามา วา มงฺคฺรจฺฉวี
 วาติ อมฺกสฺมี นาม กาม วา นิคเม วา นคเร วาติ ฯ อิติ
 ปุณฺโณ โนติ วเทยฺย ฯ ตเมนนํ เอวํ วเทยฺย อมฺโห ปุริส
 ยํ ตฺวํ น ชานาสี น ปสฺสสิ ตํ ตฺวํ อิจฺฉสิ กามสิติ ฯ อิติ
 ปุณฺโณ อามาติ วเทยฺย ฯ ตํ กิ มลฺลฺลสิ อฺุทายิ นนฺุ เอวํ
 สนฺุเต ตสฺส ปุริสสฺส อปฺปาณฺุหิรฺกตํ ๓ ภาสิตํ สมปฺชชฺติติ ฯ อทฺธา
 โข ฆนฺุเต เอวํ สนฺุเต ตสฺส ปุริสสฺส อปฺปาณฺุหิรฺกตํ ภาสิตํ
 สมปฺชชฺติติ ฯ เอวเมว โข ตฺวํ อฺุทายิ ยสฺมา ฆนฺุเต วณฺุณา
 อณฺุโณ วณฺุโณ อุตฺตริตโร วา ปณฺุตฺตโร วา นตฺถิ โส ปรมุ
 วณฺุณฺติ วเทสิ ตยฺจ วณฺุณฺ น ปณฺุณาเปสิติ ฯ เสยฺยถาปี
 ฆนฺุเต มณฺิ เวพฺุริโย สฺุโห โชติมา อณฺุจฺุโส สฺุปริภมฺุมกฺโต
 ปณฺุทฺกมฺุพล นิภฺุขิตฺุโต ภาสฺเตว ตปฺเตว วิโรจฺเตว ๕ เอวํวณฺุโณ
 อตฺตฺตา โหติ อโรโค ปรมฺุมรณฺุชาติ ฯ

[๓๗๔] ตํ กิ มลฺลฺลสิ อฺุทายิ โย วา มณฺิ เวพฺุริโย
 #๑ ยฺ. ขตฺติยึ วา พุราหฺมณึ วา เวสฺสึ วา สฺสทฺที วาติ ฯ ๒ ยฺ. เอวํนามา ฯ
 #๓ สึ. มชฺฉมา วา ฯ ๔ ยฺ. อปฺปาณฺุหิรฺกตํ ฯ ม. อปฺปาณฺุหิรฺกตํ ฯ
 #สี่. อปฺปาณฺุหิรฺกํ ฯ ๕ สึ. ยฺ. ภาสฺติ จ ตปฺติ จ วิโรจฺติ จ ฯ

สุโก ไซติมา อฏฐัสโต สุปรักมมกโต ปณทุกมพเล นิกขิตโต
ภาสเตว ตปเตว วิโรจเตว โย วา รตตุนุทธการติมิสาย กิมิ
ขชุไซปนโก อิมลั อุกินนั วรรณานั กตโม วรรณโณ อภิกุกนุตตโร
จ ๑ ปณัตตโร จาติ ฯ ยวายั ฆนเต รตตุนุทธการติมิสาย กิมิ
ขชุไซปนโก อัย อิมลั อุกินนั วรรณานั อภิกุกนุตตโร จ
ปณัตตโร จาติ ฯ

[๓๗๕] ตั กิ มณณลสิ อุทายิ โย วา รตตุนุทธการติมิสาย กิมิ
ขชุไซปนโก โย วา รตตุนุทธการติมิสาย เตลปปีที่โป อิมลั
อุกินนั วรรณานั กตโม วรรณโณ อภิกุกนุตตโร จ ปณัตตโร
จาติ ฯ ยวายั ฆนเต รตตุนุทธการติมิสาย เตลปปีที่โป อัย
อิมลั อุกินนั วรรณานั อภิกุกนุตตโร จ ปณัตตโร จาติ ฯ

[๓๗๖] ตั กิ มณณลสิ อุทายิ โย วา รตตุนุทธการติมิสาย
เตลปปีที่โป โย วา รตตุนุทธการติมิสาย มหาอคคิกุขนุโธ อิมลั
อุกินนั วรรณานั กตโม วรรณโณ อภิกุกนุตตโร จ ปณัตตโร
จาติ ฯ ยวายั ฆนเต รตตุนุทธการติมิสาย มหาอคคิกุขนุโธ อัย
อิมลั อุกินนั วรรณานั อภิกุกนุตตโร จ ปณัตตโร จาติ ฯ

[๓๗๗] ตั กิ มณณลสิ อุทายิ โย วา รตตุนุทธการติมิสาย
อคคิกุขนุโธ ๒ ยา วา รตติยา ปจจุสสมยั วิทุเช วิคตวลาหเก
เทเว โอสธิตารกา อิมลั อุกินนั วรรณานั กตโม วรรณโณ
#๑ ลี. อนนจนาเนสุ วาติ ปาโจ ทิสฺสติ ฯ ๒ ย. มหาอคคิกุขนุโธ ฯ

อภิกุณตตโร จ ปณิตตโร จาติ ฯ ยายั ฆนเต รตติยา ปจจุสสมยั
วิทุเช วิคตวลาหเก เทเว โอสริตารกา อัย อิมลั อุกินนั
วณณานั อภิกุณตตโร จ ปณิตตโร จาติ ฯ

[๓๗๘] ตั กิ มณณลสิ อุทายิ ยา วา รตติยา ปจจุสสมยั
วิทุเช วิคตวลาหเก เทเว โอสริตารกา โย วา ตทหุโปสเถ
ปนณณเรเส วิทูเช วิคตวลาหเก เทเว อภิโท อทุฒรตตสมยั
จนุโท อิมลั อุกินนั วณณานั กตโม วณุโณ อภิกุณตตโร
จ ปณิตตโร จาติ ฯ ยวายั ฆนเต ตทหุโปสเถ ปณณเรเส
วิทุเช วิคตวลาหเก เทเว อภิโท อทุฒรตตสมยั จนุโท อัย
อิมลั อุกินนั วณณานั อภิกุณตตโร จ ปณิตตโร จาติ ฯ

[๓๗๙] ตั กิ มณณลสิ อุทายิ โย วา ตทหุโปสเถ ปณณเรเส
วิทุเช วิคตวลาหเก เทเว อภิโท อทุฒรตตสมยั จนุโท
โย วา วสุสานั ปจจุณิเม มาเส สรทสมเย วิทูเช วิคตวลาหเก
เทเว อภิโท มชฌนตติกสมยั สุริโย อิมลั อุกินนั วณณานั
กตโม วณุโณ อภิกุณตตโร จ ปณิตตโร จาติ ฯ ยวายั
ฆนเต วสุสานั ปจจุณิเม มาเส สรทสมเย วิทูเช วิคตวลาหเก
เทเว อภิโท มชฌนตติกสมยั สุริโย อัย อิมลั อุกินนั วณณานั
อภิกุณตตโร จ ปณิตตโร จาติ ฯ ตโต โข ๑ เต อุทายิ พหุ
หิ พหุตรา เทวา ये อิมลั จนุทิมสุริยานั อภา นานุโกณติ
#๑ ยู. อโต โขติ ทิสฺสติ ฯ ลี. อถ โข ฯ

คฺยาหิ ปชานามิ อถ จ ปนาหิ น วทามิ ยสุมา วณฺณา
อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริตโร วา ปณฺีตโร วา นตฺถิติ อถ จ
ปน ตฺวํ อูทายิ ยวายิ วณฺโณ กิมินา ขชฺโชนฺนเกน นินฺนตโร ๑
จ กิลิฏฺจตโร ๒ จ โส ปรโม วณฺโณติ วเทสิ ตถจ วณฺณํ
น ปณฺญาเปสฺสิติ ฯ อจฺฉิํ ภาควา กถิ อจฺฉิํ สุกต ๓ กถนฺติ ฯ
กิ ปน ตฺวํ อูทายิ เอวํ วเทสิ อจฺฉิํ ภาควา กถิ อจฺฉิํ
สुकต กถนฺติ ฯ อมฺหากํ ภานฺเต สเก อจฺฉิเก เอวํ โหติ
อຍ ปรโม วณฺโณ อຍ ปรโม วณฺโณติ เต มย ภานฺเต
ภาควา สเก อจฺฉิเก สมนฺนุญฺจชฺชียมานา สมนฺนุกฺคาหียมานา สมนฺนุภาสียมานา
ริตฺตา ตฺจจฺณา อปรทฺธาติ ฯ

[๓๘๐] กิ ปนุทายิ อตฺถิ เอกนฺตสุโข โลโก อตฺถิ อาการวตี
ปฏฺิปปทา เอกนฺตสุขสฺส โลกสฺส สจฺฉิกริยาธาติ ฯ อมฺหากํ ภานฺเต
สเก อจฺฉิเก เอวํ โหติ อตฺถิ เอกนฺตสุโข โลโก อตฺถิ
อาการวตี ปฏฺิปปทา เอกนฺตสุขสฺส โลกสฺส สจฺฉิกริยาธาติ ฯ
กตมา ปน สว อูทายิ อาการวตี ปฏฺิปปทา เอกนฺตสุขสฺส โลกสฺส
สจฺฉิกริยาธาติ ฯ อิท ภานฺเต เอกจฺจ ปาณาติปาตี ปหาย
ปาณาติปาตา ปฏฺิวิโรโต โหติ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา
ปฏฺิวิโรโต โหติ กามสฺสุ มิจฺฉาจารํ ปหาย กามสฺสุ มิจฺฉาจารา ปฏฺิวิโรโต
โหติ มุสาวาทํ ปหาย มุสาวาทา ปฏฺิวิโรโต โหติ อณฺณตฺร
วา ปน ตโปคฺคณํ สมหาทย วตฺตติ อຍ โข สว ภานฺเต
#๑ ย. นินฺนตโร ฯ ๒ ย. ปตฺติกิลฺจตโร ฯ ๓ ย. สพฺพญฺจฺจเนสุ สุกโตติ ทิสฺสตี ฯ

อาการวดี ปฏิปทา เอกนตสุขสฺส โลกสฺส สจฺฉิกิริยาชาติ ฯ

[๓๘๑] ตํ ก็ มณฺณสิ อุทายิ ยสฺมี สมเย ปาณาติปาตํ
ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิโรโต โหติ เอกนตสฺสึ วา ตสฺมี
สมเย อตฺตา โหติ สุขทฺทฺชึ วาติ ฯ สุขทฺทฺชึ ฆนฺเตติ ๑ ฯ ตํ
ก็ มณฺณสิ อุทายิ ยสฺมี สมเย อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา
ปฏิวิโรโต โหติ เอกนตสฺสึ วา ตสฺมี สมเย อตฺตา โหติ
สุขทฺทฺชึ วาติ ฯ สุขทฺทฺชึ ฆนฺเตติ ฯ ตํ ก็ มณฺณสิ อุทายิ
ยสฺมี สมเย กามสฺสุ มิจฺฉาจาริ ปหาย กามสฺสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิโรโต
โหติ เอกนตสฺสึ วา ตสฺมี สมเย อตฺตา โหติ สุขทฺทฺชึ วาติ ฯ
สุขทฺทฺชึ ฆนฺเตติ ฯ ตํ ก็ มณฺณสิ อุทายิ ยสฺมี สมเย
มุสวาทาํ ปหาย มุสวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ เอกนตสฺสึ วา
ตสฺมี สมเย อตฺตา โหติ สุขทฺทฺชึ วาติ ฯ สุขทฺทฺชึ ฆนฺเตติ ฯ
ตํ ก็ มณฺณสิ อุทายิ ยสฺมี สมเย อณฺณตฺริํ ตโปคฺฉํ สฺมาทาย
วตฺตติ เอกนตสฺสึ วา ตสฺมี สมเย อตฺตา โหติ สุขทฺทฺชึ
วาติ ฯ สุขทฺทฺชึ ฆนฺเตติ ฯ ตํ ก็ มณฺณสิ อุทายิ อปี นุ
โฆ โวกิณฺณสุขทฺทฺชํ ปฏิปทํ อคฺมมฺ เอกนตสุขสฺส โลกสฺส
สจฺฉิกิริยา โหตีติ ๒ ฯ อจฺฉิทํ ภควา กถิ อจฺฉิทํ สฺกต กถฺนฺติ ฯ
ก็ ปนฺ ทฺวํ อุทายิ เอวํ วเทสิ อจฺฉิทํ ภควา กถิ อจฺฉิทํ
สฺกต กถฺนฺติ ฯ อมฺหากํ ฆนฺเต สเก อจฺฉิเยเก เอวํ โหติ
อตฺถิ เอกนตสฺสฺโฆ โลโก อตฺถิ อาการวดี ปฏิปทา เอกนตสุขสฺส
#๑ ย. สพฺพภูจฺจานสฺสุ อติสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒ ม. สจฺฉิกิริยาชาติ ฯ

โลกุตส สจฺจนิกิริยาชาติ ฯ เต มยฺ ภนฺเต ภควตา สเก อจฺริยเก
สมนุญฺญชฺยมาณา สมนุคฺคาหฺยมาณา สมนุภาสฺยมาณา วิตฺตา ตฺจฺจนา
อปรทฺธาปี ก็ ปน ภนฺเต อตฺถิ เอกนฺตสุโข โลโก อตฺถิ
อาการวตี ปฏฺิปปทา เอกนฺตสุขสฺส โลกุตส สจฺจนิกิริยาชาติ ฯ อตฺถิ
โข อุทายิ เอกนฺตสุโข โลโก อตฺถิ อาการวตี ปฏฺิปปทาเอกนฺตสุขสฺส
โลกุตส สจฺจนิกิริยาชาติ ฯ กตมา ปน สา ภนฺเต อาการวตี
ปฏฺิปปทาเอกนฺตสุขสฺส โลกุตส สจฺจนิกิริยาชาติ ฯ

[๓๘๒] อิทฺูทายิ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเหิ ฯเปฯ ปจฺมํ ฌานํ
อุปสมฺบฺชฺช วิหฺรติ วิตฺถกฺกวิจฺจารานํ วุปฺสมา ฯเปฯ ทฺุติยํ ฌานํ
อุปสมฺบฺชฺช วิหฺรติ ปิตฺติยา จ วิราคา ฯเปฯ ตฺติยํ ฌานํ
อุปสมฺบฺชฺช วิหฺรติ อยฺ โข สา อุทายิ อาการวตี ปฏฺิปปทา
เอกนฺตสุขสฺส โลกุตส สจฺจนิกิริยาชาติ ฯ กิณฺนุ ๑ โข สา ภนฺเต
อาการวตี ปฏฺิปปทา เอกนฺตสุขสฺส โลกุตส สจฺจนิกิริยาช สจฺจนิกโต
หิสฺส ภนฺเต เอตฺตาวตา เอกนฺตสุโข โลโก โหตีติ ฯ น ขวสฺส
อุทายิ เอตฺตาวตา เอกนฺตสุโข โลโก สจฺจนิกโต โหติ อาการวตี
เตว สา ปฏฺิปปทาเอกนฺตสุขสฺส โลกุตส สจฺจนิกิริยาชาติ ฯ

[๓๘๓] เอวํ วุตฺเต สกฺกฺุทายิสฺส ปรีพฺพาชกสฺส ปรีสา อุนฺนาทินิ
อุจฺจาสทฺุทมหาสทฺุทา อโหสิ เอตฺถ มยฺ อนสฺสาม สจฺริยกา
เอตฺถ มยฺ อนสฺสาม สจฺริยกา น มยฺ อิตฺ อภฺยโย อุตฺตริตฺรํ
ปชานามาติ ฯ อถ โข สกฺกฺุทายิ ปรีพฺพาชโก เต ปรีพฺพาชเก
#๑ ยู. น โข สา ฯ

อุปปสทเท กตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ กิตฺตาวตฺตา ปนสฺส ภนฺเต
เอกนฺตสุโข โลกโ สจฺจนิกโต โหตีติ ฯ

[๓๘๔] อิธฺทายิ ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตฺตถิ
ฉานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ยาวตฺตา เทวตฺตา เอกนฺตสุโข โลกิ
อุปปนฺนา ตาหิ เทวตาหิ สทฺธี สนฺติญฺจติ สลฺลปฺติ สากจฺฉิ
สมาปชฺชติ เอตฺตาวตฺตา ขวสฺส อุทายิ เอกนฺตสุโข โลกโ สจฺจนิกโต
โหตีติ ฯ เอตฺสฺส นฺน ภนฺเต เอกนฺตสุขสฺส โลกสฺส
สจฺจนิกิริยาเหตุ ภิกฺขุ ภควติ พุรฺหมจฺริยิ จรฺนตีติ ฯ น โข อุทายิ
เอตฺสฺส เอกนฺตสุขสฺส โลกสฺส สจฺจนิกิริยาเหตุ ภิกฺขุ มยิ พุรฺหมจฺริยิ
จรฺนติ อตฺถิ โข อุทายิ อญฺเฆว ฌมฺมา อุตฺตริตฺตรา จ
ปณฺีตฺตรา จ เยสํ สจฺจนิกิริยาเหตุ ภิกฺขุ มยิ พุรฺหมจฺริยิ จรฺนตีติ ฯ
กตฺเม ปนฺ เต ภนฺเต ฌมฺมา อุตฺตริตฺตรา จ ปณฺีตฺตรา จ เยสํ
สจฺจนิกิริยาเหตุ ภิกฺขุ ภควติ พุรฺหมจฺริยิ จรฺนตีติ ฯ

[๓๘๕] อิธฺทายิ ตถาคโต โลกเ อุปปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต โลกวิทู อนฺุตฺโตโร ปุริสทมฺมสารถิ
สคฺฉา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ โส อิเม
ปญฺจ นีวรณเ ปหาย เจตโส อุปกฺกิลเส ปญฺญา ยพฺพลึกรณเ
วิวิจฺเจว กามะหิ ฯเปฯ ปจฺฉิ ฉานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อยมฺปิ
โข อุทายิ ฌมฺโม อุตฺตริตฺโต จ ปณฺีตฺโต จ ยสฺส สจฺจนิกิริยาเหตุ
ภิกฺขุ มยิ พุรฺหมจฺริยิ จรฺนติ ฯ ปฺน จปฺริ อุทายิ [๑] วิตกฺกวิจฺจารานํ
#๑ ย. เอตฺถนฺตเร ภิกฺขุติ ทิสฺสตี ฯ

รูปสมา ๗เป๗ ทุติยิ ฌานัน ... ตติยิ ฌานัน ... จตุตถิ
ฌานัน อุปสมุปชช วิหริติ อยมปิ โข อุทายิ ฌมโม อุตตริตโร
จ ปณิตตโร จ ยสฺส สจฺฉิกิริยาเหตุ ภิกฺขุ มยิ พุรหุมจริยิ
จรรนฺติ ๗

[๓๘๖] โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปรีโยทาเต อนงฺกณ
วิกฺคูปกฺกิลเส มุทฺฎเต กมฺมนิเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต ๑
ปฺพุเพนิวาसानุสฺสตีถาย จิตฺตํ อภินินฺนามเต โส อนกฺวิหิตํ ปฺพุเพนิวาสํ
อนุสฺสรตี เสยฺยถิํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาตีโย ๗เป๗
อิติ สาการิ สอฺทเทสํ อนกฺวิหิตํ ปฺพุเพนิวาสํ อนุสฺสรตี อยมปิ
โข อุทายิ ฌมโม อุตตริตโร จ ปณิตตโร จ ยสฺส สจฺฉิกิริยาเหตุ
ภิกฺขุ มยิ พุรหุมจริยิ จรรนฺติ ๗ โส เอวํ สมหิตเต
จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปรีโยทาเต อนงฺกณ วิกฺคูปกฺกิลเส มุทฺฎเต
กมฺมนิเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต สตฺตํ จุตฺตปฺปตฺตถาย จิตฺตํ
อภินินฺนามเต โส ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน
สตฺเต ปสฺสตี จวฺมานเ อฺปฺชชฺชมานเ หิเน ปณิตเต สุวณฺเ
ทฺพุพณฺเ สฺกเต ทฺกฺกเต ๗เป๗ ยถากมฺมุปฺเต สตฺเต ปชานาตี
อยมปิ โข อุทายิ ฌมโม อุตตริตโร จ ปณิตตโร จ ยสฺส สจฺฉิกิริยาเหตุ
ภิกฺขุ มยิ พุรหุมจริยิ จรรนฺติ ๗ โส เอวํ สมหิตเต
จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปรีโยทาเต อนงฺกณ วิกฺคูปกฺกิลเส มุทฺฎเต
กมฺมนิเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต อาสวานํ ขยถาย จิตฺตํ
#๑ ย. สพฺพตฺถ อานนฺชปฺปตฺเตติ ทิสฺสตี ๗

อภินินนาเมติ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ ทุกฺขสมฺทโยติ
 ๔เปฯ อัยํ ทุกฺขนิโรธโรติ ๔เปฯ อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินี
 ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อิเม อาสวาติ ยถาภูตํ
 ปชานาติ อัยํ อาสวสมฺทโยติ ๔เปฯ อัยํ อาสวนิโรธโรติ ๔เปฯ
 อัยํ อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๔ ตสฺส เอวํ
 ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจติ ภวาสวาปี จิตฺตํ
 วิมฺจฺจติ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจติ วิมุตฺตสฺมี วิมุตฺตมิตฺติ
 ฌาณํ โหติ จีณา ชาติ วุสฺสิตํ พุรฺหมจฺริยํ กตํ กรรมิยํ นาปริ
 อิตฺตตฺตยาติ ปชานาติ อัยํ โข อุทายิ ฌมฺโม อุตฺตริตโร จ
 ปณฺธิตโร จ ยสฺส สจฺฉิกิริยาเหตุ ภิกฺขุ มยิ พุรฺหมจฺริยํ จรฺนฺติ ๔
 อิเม โข อุทายิ ฌมฺมา อุตฺตริตรา จ ปณฺธิตตรา จ เยสํ สจฺฉิกิริยาเหตุ
 ภิกฺขุ มยิ พุรฺหมจฺริยํ จรฺนฺตีติ ๔

[๓๘๘] เอวํ วุตฺเต สกฺลฺุทายิ ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ
 อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยถาปี ภนฺเต นิกฺกฺชฺชิตํ
 วา อุกฺกฺชฺชเยยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มฺพฺหสฺส วา มคฺคํ
 อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺชฺโชตํ ฐาเรยฺย จกฺขุมฺนฺโต
 รุปานิ ทุกฺขนฺตีติ ๑ เอวเมว ภควตา อนนฺกปริยาเยน ฌมฺโม
 ปกาสิโต เอสาหํ ภนฺเต ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ฌมฺมญจ
 ภิกฺขุสงฺฆมฺญจ ลภฺเยยฺหาหํ ภนฺเต ภควโต สนฺตึเก ปพฺพชฺชํ
 ลภฺเยยฺย อุปสมฺปทฺนฺติ ๔

#๑ ยู. ทกฺขินฺตีติ ๔

[๓๘๘] เอวัง วุตเต สกฺขุทายิสฺส ปริพฺพาชกสฺส ปริสา สกฺขุทายี
ปริพฺพาชกํ เอตทโวจ มา ภวํ อุทายิ สมณฺเ โคตเม พุรหฺมจริยํ
จริ มา ภวํ อุทายิ อจฺริโย หุตฺวา อนฺเตวาสีวาสํ วสสิ
เสยฺยถาปี นาม อุทกมณฺโณ หุตฺวา อุทเทกนฺโณ อสฺส เอวัง
สมฺปทมิทํ โภโต อุทายิสฺส ภวิสฺสติ มา ภวํ อุทายิ สมณฺเ
โคตเม พุรหฺมจริยํ จริ มา ภวํ อุทายิ อจฺริโย หุตฺวา
อนฺเตวาสีวาสํ วสสิติ ฯ

อิติ หิทฺถํ สกฺขุทายิสฺส ปริพฺพาชกสฺส ปริสา สกฺขุทายี
ปริพฺพาชกํ อนฺตรายมกาสิ ภควติ พุรหฺมจริเยติ ฯ

จฺหวสสกฺขุทายิสฺสตุตฺถํ นิฏฺฐิตํ นวมํ ฯ

เวณสสูตร ๑

[๓๘๕] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยํ ภควา สาวตถึยํ วิหริตี
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ อถ โข เวณสโต ๒ ปริพพาซโก
เยน ภควา เตนุปลสงกมิ อุปสงกमितฺวา ภควตา สทฺธี สมฺโมทิตี
สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตีสารेतฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ

[๓๘๖] เอกมนฺตํ จิตฺโต โข เวณสโต ปริพพาซโก ภควโต
สนฺตึเก อุทานํ อุทานนฺตี อयํ ปฺรโม วณฺโณ อยํ ปฺรโม
วณฺโณติ ฯ กิ ปน ตฺวํ กจฺจาน เอวํ วเทสิ อยํ ปฺรโม
วณฺโณ อยํ ปฺรโม วณฺโณติ กตโม [๓] ปฺรโม วณฺโณติ ฯ
ยสฺมา โภ โคตม วณฺณา อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริตโร वा
ปณฺนิตโร वा นตฺถิ โส ปฺรโม วณฺโณติ ฯ กตโม โส
กจฺจาน วณฺโณ ยสฺมา วณฺณา อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริตโร
วา ปณฺนิตโร वा นตฺถิตี ฯ ยสฺมา โภ โคตม วณฺณา อณฺโณ
วณฺโณ อุตฺตริตโร वा ปณฺนิตโร वा นตฺถิ โส ปฺรโม วณฺโณติ ฯ

[๓๘๗] ทิฆมาปี โข เต เอสา กจฺจาน ผเรยฺย ยสฺมา โภ
โคตม วณฺณา อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริตโร वा ปณฺนิตโร वा
นตฺถิ โส ปฺรโม วณฺโณติ วเทสิ ตถฺย วณฺณํ น ปญฺญาเปสิ ฯ
เสยฺยถาปี กจฺจาน ปฺริโส เอวํ วเทยฺย อหํ ยา อิมสฺมี

#๑ ย. เวณสสูตรตฺนฺตึ ทิสฺสตี ฯ ม. เวณสสูตรตฺนฺตึ ทิสฺสตี ฯ

#๒ ย. เวณสฺโต ฯ ๓ ย. เอตฺถนฺตเร โสตี ทิสฺสตี ฯ

ชนปะเท ชนปะทกถุยาณี ตั อิจฺฉามิ ตั กามะมิตฺติ ฯ ตเมนน
เอว วเทยฺยุ อมฺโห ปุริส ยํ ตฺวํ ชนปะทกถุยาณี อิจฺฉสิ
กามะสิ ชานาสี ตั ชนปะทกถุยาณี ๑ ขตุตฺติยึ วา พุราหุมนึ วา
เวสฺสึ วา สุทฺทึ วาติ ฯ อิตฺติ ปุณฺโณ โนติ วเทยฺย ฯ ตเมนน
เอว วเทยฺยุ อมฺโห ปุริส ยํ ตฺวํ ชนปะทกถุยาณี อิจฺฉสิ
กามะสิ ชานาสี ตั ชนปะทกถุยาณี เอวฺวณฺณา เอวฺวโคตฺตา
อิตฺติ วาติ ฯเปฯ ทีฆา วา รสฺสา วา มชฺฉิมมา วา กافي วา
สามา วา มจฺจุจฺฉวี วาติ อมฺกุสฺมึ นาม กามะ วา นิกเม
วา นคะ วาติ ฯ อิตฺติ ปุณฺโณ โนติ วเทยฺย ฯ ตเมนน เอว
วเทยฺยุ อมฺโห ปุริส ยํ ตฺวํ น ชานาสี น ปสฺสสิ ตั ตฺวํ
อิจฺฉสิ กามะสิตฺติ ฯ อิตฺติ ปุณฺโณ อามาติ วเทยฺย ฯ ตั กิ
มณฺณสิ กจฺจาน นนฺุ เอว สนฺเต ตสฺส ปุริสสฺส อปฺปาฎิหิเรกตํ
ภาสิตํ สมฺปะชฺชตฺติ ฯ อทฺธา โข โห โคตม เอว สนฺเต ตสฺส
ปุริสสฺส อปฺปาฎิหิเรกตํ ภาสิตํ สมฺปะชฺชตฺติ ฯ เอวเมว โข ตฺวํ
กจฺจาน ยสฺมา โห โคตม วณฺณา อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริตโร
วา ปณฺีตฺตโร วา นตฺถิ โส ปรมโณ วณฺโณติ วเทสิ ตถจ วณฺณํ
น ปณฺญาเปสิตฺติ ฯ เสยฺยถาปิ โห โคตม มณฺิ เวพุริโย สุโห โชติมา ๒
อณฺุจฺโส สุปริกมฺมกโต ปณฺุทฺทกมฺพเล นิกฺขิตฺโต ภาสเตว ๑ ตปเตว
วิโรจเตว เอวฺวณฺโณ อตฺตา โหติ อโรโค ปรมฺมรณฺาติ ฯ

[๓๕๒] ตั กิ มณฺณสิ กจฺจาน โย วา มณฺิ เวพุริโย

#๑ ย. ชนปะทกถุยาณี วา ขตุตฺติยึ วา พุราหุมนึ วา เวสฺสึ วา สุทฺทึ วาติ ฯ

#๒ ย. สพฺพตฺถ ชาติมาติ ทิสฺสติ ฯ ๓ ย. ภาสติ จ ตปติ จ วิโรจติ จาติ ทิสฺสติ ฯ

สุโก ไซติมา อฏฐัสโส สุปริกมมกโต ปณทุกมพเล นิกขิตโต
ภาสเตว ตปเตว วิโรจเตว โย วา รตตุนุชการติมิสาย กิมิ
ขชุไซปนโก อิมลั อุกินนั วณณานัน กตโม วณโณ อภิกกนุตตโร
จ ปณัตตโร จาติ ยวายั โภ โคตม รตตุนุชการติมิสาย
กิมิ ขชุไซปนโก อัย อิมลั อุกินนั วณณานัน อภิกกนุตตโร
จ ปณัตตโร จาติ ฯ

[๑๕๓] ตั กิ มณฺณลสิ กจฺจาน โย วา รตตุนุชการติมิสาย
กิมิ ขชุไซปนโก โย วา รตตุนุชการติมิสาย เตลปฺปทีโป อิมลั
อุกินนั วณณานัน กตโม วณโณ อภิกกนุตตโร จ ปณัตตโร
จาติ ฯ ยวายั โภ โคตม รตตุนุชการติมิสาย เตลปฺปทีโป อัย
อิมลั อุกินนั วณณานัน อภิกกนุตตโร จ ปณัตตโร จาติ ฯ

[๑๕๔] ตั กิ มณฺณลสิ กจฺจาน โย วา รตตุนุชการติมิสาย
เตลปฺปทีโป โย วา รตตุนุชการติมิสาย มหาอคฺคิกฺขนุโ อิมลั
อุกินนั วณณานัน กตโม วณโณ อภิกกนุตตโร จ ปณัตตโร
จาติ ฯ ยวายั โภ โคตม รตตุนุชการติมิสาย มหาอคฺคิกฺขนุโ
อัย อิมลั อุกินนั วณณานัน อภิกกนุตตโร จ ปณัตตโร จาติ ฯ

[๑๕๕] ตั กิ มณฺณลสิ กจฺจาน โย วา รตตุนุชการติมิสาย
มหาอคฺคิกฺขนุโ ยา วา รตฺติยา ปจฺจุสสมยั วิทุเช วิคตวลาหเก
เทเว โอสธิตารกา อิมลั อุกินนั วณณานัน กตโม วณโณ
อภิกกนุตตโร จ ปณัตตโร จาติ ฯ ยายั โภ โคตม รตฺติยา

ปัจจุสมย์ วิทุเช วิคตวลาหเก เทเว โอสธิตารกา อัย อิมลั
อุภินัน วณณานัน อภิกุกนุตตโร จ ปณิตตโร จาติ ฯ

[๓๕๖] ตั กิ มณฺณลลล กจฺจาน ยา วา รตฺติยา ปจฺจสสมยั
วิทุเช วิคตวลาหเก เทเว โอสธิตารกา โย วา ตทหุโปสเถ
ปณฺณรเส วิทุเช วิคตวลาหเก เทเว อภิทอ อทฺธรตฺตสมยั
จนฺโท อิมลั อุภินัน วณณานัน กตโม วณฺโณ อภิกุกนุตตโร
จ ปณิตตโร จาติ ฯ ยวายั โภ โคตม ตทหุโปสเถ ปณฺณรเส
วิทุเช วิคตวลาหเก เทเว อภิทอ อทฺธรตฺตสมยั จนฺโท อัย
อิมลั อุภินัน วณณานัน อภิกุกนุตตโร จ ปณิตตโร จาติ ฯ

[๓๕๗] ตั กิ มณฺณลลล กจฺจาน โย วา ตทหุโปสเถ
ปณฺณรเส วิทุเช วิคตวลาหเก เทเว อภิทอ อทฺธรตฺตสมยั
จนฺโท โย วา วสฺसानัน ปจฺฉิเม มาเส สรทสมเย วิทุเช
วิคตวลาหเก เทเว อภิทอ มชฺฌนฺตีกสมยั สุริโย อิมลั อุภินัน
วณณานัน กตโม วณฺโณ อภิกุกนุตตโร จ ปณิตตโร จาติ ฯ
ยวายั โภ โคตม วสฺसानัน ปจฺฉิเม มาเส สรทสมเย วิทุเช
วิคตวลาหเก เทเว อภิทอ มชฺฌนฺตีกสมยั สุริโย อัย อิมลั
อุภินัน วณณานัน อภิกุกนุตตโร จ ปณิตตโร จาติ ฯ

[๓๕๘] ตโต ๑ โย เต กจฺจาน พหุ หิ พหุตราเทวาเย
อิมลั จนฺทิมสุริยานัน อาภา นานุโกนฺตติ ตฺยาคั ปชานามิ อถ
จ ปนาหิ น วทามิ ยสุมา วณฺณา อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริตโร
#๑ ย. อโต ฯ

วา ๑ ปณัตตโร วา นตฺถิติ อถ จ ปน ตฺวํ กจฺจํน ยฺวํ
วณฺโณ กิมิํนา ขชฺชโชนเกน นินฺตโร ๒ จ กิลฺกฺจตโร ๓ จ โส
ปรโม วณฺโณติ วเทสิ ตถจ วณฺณํ น ปญฺญาเปสิ ๓ ฯ
ปญจ โข อิเม กจฺจํน กามคฺคณา กตเม ปญจ จกฺขุวิญญฺเยยฺยา
รฺรูปา อิกฺกฺจา กนฺตา มนฺปา ปิยรฺรูปา กามุปฺสยฺหิตา
รชฺนียา โสตฺวิญญฺเยยฺยา สทฺทา ... ฆานวิญญฺเยยฺยา คนฺธา ...
ชิวฺหาวิญญฺเยยฺยา รสา ... กายวิญญฺเยยฺยา โฝฏฺจพฺพา อิกฺกฺจา กนฺตา
มนฺปา ปิยรฺรูปา กามุปฺสยฺหิตา รชฺนียา อิเม โข กิจฺจํน
ปญจ กามคฺคณา ฯ ยํ โข กจฺจํน อิเม ปญจ กามคฺคณ
ปฏฺิจจ อฺปฺปชฺชติ สฺขํ โสมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ กามสฺขํ ฯ อิติ
กามเมหิ กามสฺขํ กามสฺขา กามคฺคสฺขํ ตตฺถ อคฺคฺมกฺขายตีติ ฯ

[๓๕๕] เอวํ วุตฺเต เวณฺโส ปริพฺพาชโก ภกฺวณฺตํ เอตทโวจ
อจฺฉริยํ โภ โคตม อพฺภูตํ โภ โคตม ยาว สฺภาสิตลฺลิจิตํ
โภตา โคตเมน กามเมหิ กามสฺขํ กามสฺขา กามคฺคสฺขํ ตตฺถ
อคฺคฺมกฺขายตีติ ฯ ทฺชฺชานํ โข เอตํ กจฺจํน ตยา อณฺณทิกฺกฺจิกฺเณ
อณฺณกฺขนฺติเกน อณฺณรฺจิกฺเณ อณฺณตฺถโยเกน อณฺณถาจรียเกน
กามํ ๕ วา กามสฺขํ วา กามคฺคสฺขํ วาติ ๖ เย โข เต กจฺจํน
ภิกฺขุ อรฺหนฺโต ชีณาสวา วุสิตฺวานฺโต กตกรณฺียา โอิหิตถารา
อนฺุปฺปตฺตสทฺตถา ปริกฺขิณภวสฺสโยชฺณา สมฺมทลฺลยา วิมุตฺตา เต
#๑ ยฺ. จ ๑ ๒ ยฺ. นินฺตโร ๑ ๓ ยฺ. ปตฺติกิลฺกฺจตโร ๑ ๔ ยฺ. ปญฺญาเปสิติ ๑
#๕ ม. กามา วา ๑ ๖ ยฺ. อิตฺสทฺโท นตฺถติ ๑

โฆ เอตัง ชานะยฺยํ กามํ วา กามสุขํ วา กามกฺคสุขํ วาติ ฯ

[๔๐๐] เอวํ วุตฺเต เวชณโส ปริพฺพาชโก กุปีโต อนตฺตมโน
ภควนฺตํเยว ขขเสนฺโต ภควนฺตํเยว วมฺเภนฺโต ภควนฺตํเยว วทมาโน
สมฺโณ [๑] โคตโม ปาปีโต ภวิสฺสตีติ ภควนฺตํ เอตทโวจ เอวเมว
ปนิเชกฺจเจ ๒ สมณพฺราหฺมณา อชานนฺตา ปุพฺพนฺตํ อชานนฺตา
อปรนฺตํ อถ จ ปน จีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจฺริยํ กตํ
กรณียํ นาปริ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามาติ ๓ ปฏฺิชา นนฺติ เตสฺมีทํ
ภาสีตํ หสฺสํกํเยว สมปฺชชติ ลามกํเยว สมปฺชชติ ริตฺตํกํเยว
สมปฺชชติ ตฺวจกํเยว สมปฺชชตีติ ฯ

[๔๐๑] เย โฆ เต กจฺจาน สมณพฺราหฺมณา อชานนฺตา
ปุพฺพนฺตํ อชานนฺตา ๓ อปรนฺตํ จีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจฺริยํ กตํ
กรณียํ นาปริ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามาติ ปฏฺิชา นนฺติ เตสํ โสเยว
สหฺรหมฺมิโก นิกฺคโห โหติ อปีจ กจฺจาน ติฏฺฐตฺตํ ปุพฺพนฺโต
ติฏฺฐตฺตํ อปรนฺโต เอตฺตํ วิญฺญู ปฺริโส อสฺโส อมายาวิ อฺชชชาติโก
อหฺมณฺสาสามิ อหํ ฆมฺมํ เทเสมิ ยถานฺตฺสิฏฺฐํ ตถา ปฏฺิปชฺชมาโน
นจิริสฺเสว สามณฺญเยว ญสฺสตี สามํ ทกฺขิตฺติ ๕ เอวํ กิรายสฺมา ๖ พนฺธนา
วิปฺปโมกฺโข โหติ ยทิตํ อวิชฺชาพนฺธนา ฯ เสยฺยถาปี กจฺจาน
ททโร กุมารโ มนฺโท อุตฺตานเสยฺยโก กณฺฐปฺลยฺเจเมหิ พนฺธเนหิ
พนฺธโร ๗ อสฺส สุตฺตพนฺธเนหิ ตสฺส วุฑฺฒิมินฺวาย อินฺทฺริยานํ
#๑ ยฺ. จ ฯ ๒ ยฺ. ปนิเชเก ฯ ๓ ยฺ. อัย ปาโ จ นตฺถิ ฯ ๔ ยฺ. อปฺสฺสนฺตา ฯ
#๕ ยฺ. ทกฺขิตฺติ ฯ ๖ สฺ. ยฺ. กิร สมฺมา ฯ ๗ ยฺ. พทฺุโร ฯ

ปริปากม누ว ย ตานิ พนุชนานิ มุญฺเจยฺย ๑ โส โมกฺโขมฺหิติ โข
ชานนฺย โน จ พนุชนํ เอวเมว โข กจฺจัน เอตฺ วิญฺญ
ปุริโส อสฺสโ จ อมายาวิ อชฺชชาติโก อหฺมนุสฺสํ อหํ ฌมฺมํ
เทเสมิ ยถานุสฺสํ ตถา ปฏิปชฺชมาโน นจิริสฺเสว สามณฺเณว
ณสฺสตี สามํ ทกฺขิตฺติ เอวํ กิรายสฺมา ๒ พนุชฺชา วิปฺปโมกฺโข
โหติ ยทิตฺถ อวิชฺชาพนุชฺชานาติ ฯ

[๔๐๒] เอวํ วุตฺเต เวชณฺโส ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ฯเปฯ อุปาสกํ
มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺตคฺเค ปาณฺเปตํ สรณฺจกตฺนฺติ ฯ

เวชณฺสฺสฺสฺสํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ

ปริพฺพาชกฺวฺโค ตติโย ฯ

ตสฺส วคฺคสฺส อุตฺทานํ

ปฺปญฺชเร อคฺคิ สหกฺคินาโม

ทิมฺน โข ปฺน ภาณฺชเร โคตฺโต

สนฺทกฺทายิ มุญฺชิตฺกปฺตฺโต

มณฺโโก ๓ ตถา กจฺจโน วรฺวคฺโค ฯ

#๑ ย. มุญฺเจยฺย ฯ ๒ ย. กิร สมนฺมา ฯ ๓ ส. มณฺโโกตฺถ ฯ

ราชวคโค

กฏการสูตร

[๔๐๓] เอวมเม สูตรัง เอกัง สมยั ภควา โกสเสสุ จาริกัง
จรติ มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สหุธี ๑ อถ โข ภควา มคฺคา
โอกกมฺม อณฺฺตรสมิ ปเทเส สิตัง ปาตุวากาสิ ๑ อถ โข
อายุสมโต อานนฺทสฺส เอตทโหสิ โก นฺุ โข เหตุ โก ปจฺจโย
ภควโต สิตสฺส ปาตุกมฺมาย น อการณฺเณ ตถาคตา สิตัง ปาตุกโรนฺฺตติ ๑
อถ โข อายุสฺมา อานนฺโท เอกัง อุตฺตราสงฺกั ๑
กริตฺวา เยน ภควา เตนฺนชฺฉลิมฺปณฺาเมตฺวา ภควนฺฺตํ เอตทโวจ
โก นฺุ โข กนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย ภควโต สิตสฺส ปาตุกมฺมาย
น อการณฺเณ ตถาคตา สิตัง ปาตุกโรนฺฺตติ ๑

[๔๐๔] กฺุตปฺพุทฺธิ อานนฺท อิมสฺมิ ปเทเส เวภพิงฺกั ๒ นามพ
นิคโม ๓ อโหสิ อิทฺุโร เจว สิตโต จ พหุชฺโน อากิณฺณมนฺุสฺโส ๑
เวภพิงฺกั โข อานนฺท นิคมํ กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺุโร
อุปนฺิสฺสาย วิหาสิ ๑ อิทฺุ สฺทํ อานนฺท กสฺสปสฺส ภควโต อรหโต
สมฺมาสมฺพุทฺุทฺสฺส อาราโม อโหสิ ๑ อิทฺุ สฺทํ อานนฺท กสฺสโป
ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺุโร นิสฺสินฺุโน ภิกขุสงฺฆํ โอวทตฺติ ๑

#๑ สฺ. ยฺ. จิวริ ๑ ๒ สฺ. ม. เวภพิงฺกั ๑ ๓ ยฺ. กามนิกโม ๑

[๔๐๕] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท จตุคฺฉฺฉํ สงฺฆาณฺเณ
ปญฺญาเปตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ เตนหิ ภนฺเต ภควา นิสิตฺตุ
เอวายํ ภูมิปฺปเทโส ทฺวิหิ อรหฺนฺเตหิ สมฺมาสมฺพุทฺเธหิ ปรีกฺขโต
ภวิสฺสตีติ ฯ นิสิตฺติ ภควา ปญฺญตฺเต อาสเน ฯ นิสชฺช โข
ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ ภูตฺปุพฺพํ อานนฺท อิมสฺมี
ปเทเส เวภพิคฺคํ นาม นิกโม อโหสิ อิทฺุโธ เจว ฝิโต จ พฺหุชฺโน
อาภิกฺขณฺมนฺุสฺโส ฯ เวภพิคฺคํ โข อานนฺท นิคมํ กสฺสโป ภควา
อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อุปฺนิสฺสาย วิหาสิ ฯ อีธ สฺทํ อานนฺท
กสฺสปสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อาราโม อโหสิ ฯ
อีธ สฺทํ อานนฺท กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ นิสินฺโน ๑
ภิกฺขุสงฺฆํ โอวทติ ฯ เวภพิคฺเค ๒ โข อานนฺท นิคเม ฆณฺฑิการो นาม
กุมฺภกาโร กสฺสปสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อุปฺภูจฺจาโก
อโหสิ อคฺคฺอุปฺภูจฺจาโก ฯ ฆณฺฑิการสฺส โข อานนฺท กุมฺภการสฺส
โชติปาโล นาม มาณโว สหาโย อโหสิ ปิยสหาโย ฯ อถ
โข อานนฺท ฆณฺฑิการो กุมฺภกาโร โชติปาโล มาณโว อานนฺเตสิ
อายาม สมฺม โชติपाल กสฺสโป ภควนฺตํ อรหฺนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ
ทสฺสนาย อุปฺสงฺกมิสฺสาม สาธุสมฺมตฺตฺหิ เม ตสฺส ภควโต
ทสฺสนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสาคิ ฯ

[๔๐๖] เอวํ วุตฺเต อานนฺท โชติปาโล มาณโว ฆณฺฑิการ
กุมฺภการํ เอตทโวจ อลํ สมฺม ฆณฺฑิการ กิ ปน เตน มุณฺฑาทเณ
#๑ ยฺ. นิสินฺนโก ฯ ๒ ยฺ. เวภพิงฺคเ ฯ

สมณเณ ทิฏฺเฐนาติ ฯ ทุติยมปิ โข อานนฺท ฯเปฯ ตติยมปิ
โย อานนฺท ฆฎิการโ กุมภกาโร โชติปาถึ มาณโว เอตทโวจ
อายม สมฺม โชติปาถึ กสฺสปี ภควนฺตึ อรหฺนฺตึ สมฺมาสมฺพุทฺธึ
ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตํ สาธุสมฺมตฺตฺตฺติ เม ตสฺส ภควโต
ทสฺสนึ อรหฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสชาติ ฯ ตติยมปิ โข อานนฺท
โชติปาโล มาณโว ฆฎิการึ กุมภกาเร เอตทโวจ อถึ สมฺม
ฆฎิการึ กึ ปนฺ เตนฺ มุณฺฑเกณฺ สมณเณ ทิฏฺเฐนาติ ฯ
เตนฺทึ สมฺม โชติปาถึ โสตุตฺตีสินานึ ๑ อาทาย นทึ คมิตฺตํ
สินายิตฺตฺตฺติ ฯ เอวํ สมฺมาติ โข อานนฺท โชติปาโล มาณโว
ฆฎิการสฺส กุมภกาเรสฺส ปจฺจสฺสโสติ ฯ

[๔๐๗] อถ โข อานนฺท ฆฎิการโ จ กุมภกาโร โชติปาโล
จ มาณโว โสตุตฺตีสินานึ อาทาย นทึ อคมิตฺตํ สินายิตฺตํ ฯ อถ
โย อานนฺท ฆฎิการโ กุมภกาโร โชติปาถึ มาณโว อามนฺเตสิ
อัย สมฺม โชติปาถึ กสฺสปสฺส ภควโต อรหฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
อวิทุเร อาราโม อายม สมฺม โชติปาถึ กสฺสปี ภควนฺตึ
อรหฺนฺตึ สมฺมาสมฺพุทฺธึ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตํ สาธุสมฺมตฺตฺตฺติ
เม ตสฺส ภควโต ทสฺสนึ อรหฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสชาติ ฯ

[๔๐๘] เอวํ วุตฺเต อานนฺท โชติปาโล มาณโว ฆฎิการึ
กุมภกาเร เอตทโวจ อถึ สมฺม ฆฎิการึ กึ ปนฺ เตนฺ มุณฺฑเกณฺ
#๑ สึ. ย. โสตุตฺตีสินานึ ฯ

สมณเณ ทิฏฐเจนาติ ฯ ทุติยมปิ โข อานนุท ฯเปฯ ตติยมปิ
โย อานนุท ฆฎิการโ กุมภกาโร โชติปาลิ มาณโว เอตทโวจ
อัย สมม โชติปาล กสฺสปลสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
อวิทูเร อาราโม อายาม สมม โชติปาล กสฺสปี ภควนฺตํ
อรหนฺตํ สมมาสมพุทฺธํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิสฺสาม สาธุสมมตฺตฺหิ
เม ตสฺส ภควโต ทสฺสนํ อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺสชาติ ฯ ตติยมปิ
โย อานนุท โชติปาโล มาณโว ฆฎิการิ กุมภกาโร เอตทโวจ อลํ
สมม ฆฎิการ กิ ปน เตน มุณฺฑเณน สมณเณ ทิฏฐเจนาติ ฯ

[๔๐๕] อถ โข อานนุท ฆฎิการโ กุมภกาโร โชติปาลิ
माणโว โวฏฺฐิกาย ปรามสิตฺวา เอตทโวจ อัย สมม โชติปาล
กสฺสปลสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส อวิทูเร อาราโม
อายาม สมม โชติปาล กสฺสปี ภควนฺตํ อรหนฺตํ สมมาสมพุทฺธํ
ทสฺสนาย อุปสงฺกมิสฺสาม สาธุสมมตฺตฺหิ เม ตสฺส ภควโต
ทสฺสนํ อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺสชาติ ฯ อถ โข อานนุท โชติปาโล
माणโว โวฏฺฐิกิ วินิเวเจตฺวา ฆฎิการิ กุมภกาโร เอตทโวจ อลํ
สมม ฆฎิการ กิ ปน เตน มุณฺฑเณน สมณเณ ทิฏฐเจนาติ ฯ
อถ โข อานนุท ฆฎิการโ กุมภกาโร โชติปาลิ มาณโว สีสนฺหาตํ
เกเสสุ ปรามสิตฺวา เอตทโวจ อัย สมม โชติปาล กสฺสปลสฺส
ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส อวิทูเร อาราโม อายาม
สมม โชติปาล กสฺสปี ภควนฺตํ อรหนฺตํ สมมาสมพุทฺธํ ทสฺสนาย

อุปสงกมิตฺตสาม สาธุสมมตณฺหิ เม ตสฺส ภควโต ทสฺสนํ
อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺทสฺสชาติ ฯ อถ โข อานนฺท โชติปาตสฺส
มาณวสฺส เอตทโหสิ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภูตํ วต โภ ยตฺร
หิ นามายํ ฌฏฺฐิกาโร กุมฺภกาโร อิตฺตฺรชฺชโจ สฺมานอ อมฺหากํ
สีสนฺหาตานิ เกสฺสํ ปฺรามสฺติตฺวา ๑ มณฺณิสฺสติ น วตฺถํ โอรกํ
มณฺเณ ภวิสฺสตีติ ฯ ฌฏฺฐิการํ กุมฺภการํ เอตทโวจฺ ยาวะตทอหิปี
สมฺม ฌฏฺฐิการาติ ฯ ยาวะตทอหิปี สมฺม โชติปาต ตถา หิ
ปน เม สาธุ สมฺม ตํ ตสฺส ภควโต ทสฺสนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺทสฺสชาติ ฯ
เตนหิ สมฺม ฌฏฺฐิการ มุจฺจ คมิตฺตสามาติ ฯ

[๔๑๐] อถ โข อานนฺท ฌฏฺฐิกาโร จ กุมฺภกาโร โชติปาโล
จ มาณโว เยน กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ เตนฺอุปสงกมิตฺต
อุปสงกมิตฺตวา ฌฏฺฐิกาโร กุมฺภกาโร กสฺสปี ภควนฺตํ
อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีติ ฯ โชติปาโล
ปน มาณโว กสฺสเปน ภควตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สทฺธิ
สมฺโมทฺธิ สมฺโมทฺธิยํ ถถํ สาราณียํ วิตฺติสารถฺวา เอกมฺนฺตํ
นิสฺสีติ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺโน โข ๒ ฌฏฺฐิกาโร กุมฺภกาโร กสฺสปี
ภควนฺตํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ เอตทโวจฺ อัย เม ภนฺเต
โชติปาโล มาณโว สหาโย ปิยสหาโย อิมสฺส ภควา ฐมฺมํ
เทเสตฺตุติ ฯ

[๔๑๑] อถ โข อานนฺท กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
#๑ ยฺ. ปฺรามสฺติตฺตพฺพิ ฯ ๒ ยฺ. เอตฺถนฺตเร อานนฺทาทิ อาลปนํ ทิสฺสติ ฯ

ฌฏิกการณจ กุมภการิ โชติपालณจ มาณวํ ฌมฺมียา กถาย
สนฺทสฺเสติ สฺมาทเปติ สฺมุตฺเตเชติ สฺมปฺหิเสติ ฯ อถ โข อานนฺท
ฌฏิกการิ จ กุมภการิ โชติปาโล จ มาณโว กสฺสเปเน ภควตา
อรหตา สฺมมาสมฺพุทฺเธเน ฌมฺมียา กถาย สนฺทสฺสิตา สฺมาทปิตา
สฺมุตฺเตชิตา สฺมปฺหิสิตา กสฺสปสฺส ภควโต อรหโต สฺมมาสมฺพุทฺธสฺส
ภาสิตํ อภินฺนุทิตฺวา อนฺุโมทิตฺวา อฏฺฐายาสนา กสฺสปี
ภควนฺตุํ อรหฺนฺตุํ สฺมมาสมฺพุทฺธํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา
ปกกมฺมิตฺถ ฯ

[๔๑๒] อถ โข อานนฺท โชติปาโล มาณโว ฌฏิกการิ กุมภการิ
เอตทโวจ อิมํ นฺุ ตฺวํ สฺมม ฌฏิกการ ฌมฺมํ สฺวณฺฺนโต
อถ จ ปน ๑ อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชฺสีติ ฯ นนฺุ จ มํ สฺมม
โชติपाल ฆานาสิ อนฺุเช ฆินฺณเณ มาตาปิตโร โปเสมิติ ฯ เตนหิ
สฺมม ฌฏิกการ อหิ อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชฺสีสํมาติ ฯ

[๔๑๓] อถ โข อานนฺท ฌฏิกการิ จ กุมภการิ โชติปาโล
จ มาณโว เยน กสฺสโป ภควา อรหํ สฺมมาสมฺพุทฺโธ เตนฺุปลสฺงกมฺมิตฺถ
อฺุปลสฺงกมิตฺวา กสฺสปี ภควนฺตุํ อรหฺนฺตุํ สฺมมาสมฺพุทฺธํ
อภิวาทิตฺวา เอกมฺนฺตุํ นิสิตฺถิสิ ฯ เอกมฺนฺตุํ นิสินฺุโน โข อานนฺท
ฌฏิกการิ กุมภการิ กสฺสปี ภควนฺตุํ อรหฺนฺตุํ สฺมมาสมฺพุทฺธํ
เอตทโวจ อຍံ เม ภนฺุเต โชติปาโล มาณโว สหาโย ปิยสหาโย
อิมํ ภควา ปพฺพาเชตฺติ ฯ อลตฺถ โข อานนฺท โชติปาโล

#๑ ย. เอตฺถนฺุตเร นสทฺโท ทิสฺสติ ฯ

มาณโว กสฺสปสฺส ภควโต อรหโต สมนาสมฺพุทฺธสฺส สนนฺติเก
ปพฺพชฺช อลฺลทฺถ อุปสมฺปทึ ฯ อถ โข อานนฺท กสฺสโป ภควา
อรหํ สมนาสมฺพุทฺโธ อจฺริรูปสมฺปนฺเน โชติปาเล มาณเว
อทฺถมาสูปสมฺปนฺเน เวภพฺิเค ยถาภฺิรณฺฺตํ วิหฺริตฺวา เยน พาราณสี
เตน จาริกํ ปกุกามิ อนุปฺพุเพน จาริกญฺจรมาโน เยน พาราณสี
ตทวสฺริ ฯ

[๔๑๔] ตตฺร สฺทํ อานนฺท กสฺสโป ภควา อรหํ สมนาสมฺพุทฺโธ
พาราณสียํ วิหฺริติ อิติปฺตเน มิกทาเย ฯ อสุโสติ โข
อานนฺท กิกิ ๑ กาสีราชา กสฺสโป กิร ภควา อรหํ สมนาสมฺพุทฺโธ
พาราณสี อนุปฺปตฺโต พาราณสียํ วิหฺริติ อิติปฺตเน มิกทาเยติ ฯ
อถ โข อานนฺท กิกิ กาสีราชา ภทฺุรานิ ภทฺุรานิ ยานานิ โยชาเปตฺวา
ภทฺุริ ยานํ อภฺิรฺหิตฺวา ภทฺุเรหิ ภทฺุเรหิ ยานเหิ พาราณสียา
นินฺยยาสิ มหจฺจราชาณฺุภาเวน ๒ กสฺสปี ภควนฺฺตํ อรหนฺฺตํ สมนาสมฺพุทฺธํ
ทสฺสนาย ยาวติกา ยานสฺส ญฺมิ ยานเนน คนฺฺตฺวา ยานา
ปจฺุโจโรหิตฺวา ปตฺติโกว เยน กสฺสโป ภควา อรหํ สมนาสมฺพุทฺโธ
เตนฺุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา กสฺสปี ภควนฺฺตํ อรหนฺฺตํ
สมนาสมฺพุทฺธํ อภฺิวาเทตฺวาเอกมณฺฺตํ นิสีทิ ฯ

[๔๑๕] เอกมณฺฺตํ นิสินฺนํ โข อานนฺท กิกิ กาสีราชานํ
กสฺสโป ภควา อรหํ สมนาสมฺพุทฺโธ ฐมฺมิยา กถาย สนนฺทสฺเสสิ
สมาทเปสิ สมฺุตเตเชสิ สมฺปหํเสสิ ฯ อถ โข อานนฺท กิกิ กาสีราชา
#๑ ยฺ. กิกิ ฯ ๒ ยฺ. มหตา ราชาณฺุภาเวน ฯ

กสฺสเปณ ภควตา อรหตา สมฺมาสมพุทฺเธน ฌมฺมียา กถาย
สนฺทสฺสึโต สมทาปิโต สมตฺเตชฺชิตโต สมปหฺสิโต กสฺสปี ภควนฺตํ
อรหนฺตํ สมฺมาสมพุทฺธํ เอตทโวจ อธิวาเสตุ เม ภนฺเต ภควา
สุวตฺตนาถ ภคฺคํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ ฯ อธิวาเสสิ โข อานนฺท
กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมพุทฺโธ คุณฺหิภาเวณ ฯ อถ โข
อานนฺท กิกิ กาสีราชา กสฺสปสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมพุทฺธสฺส
อธิวาสนํ วิทิตฺวา อญฺญาสาสนา กสฺสปี ภควนฺตํ
อรหนฺตํ สมฺมาสมพุทฺธํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา ปกุกามิ ฯ
อถ โข อานนฺท กิกิ กาสีราชา ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน สเก
นิเวสเณ ปณฺธิตํ ขาทนฺธิยํ โภชนฺธิยํ ปฏฺิยาทาเปตฺวา ปณฺฑมฺมุทิกสฺส ๑
สาลีโน วิจิตกาฬกํ อนนฺกสฺสปี อนนฺกพฺยณฺชนํ กสฺสปสฺส ภควโต
อรหโต สมฺมาสมพุทฺธสฺส กาลิํ อาโรจาเปสิ กาลโถ ภนฺเต
นิฏฺฐิตํ ภตฺตนฺติ ฯ

[๔๑๖] อถ โข อานนฺท กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมพุทฺโธ
ปฺพุพฺพนฺทสมมฺยํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจิวรรมาทาย เยน กิกิสฺส
กาสีรณฺโถ นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน
นีสึทึ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเณ ฯ อถ โข อานนฺท กิกิ กาสีราชา
พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺธิเตน ขาทนฺธิเยน โภชนฺธิเยน สหตฺถา
สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ ฯ อถ โข อานนฺท กิกิ กาสีราชา กสฺสปี
#๑ สึ. ย. ปณฺฑมฺมุทิกสฺส ฯ

ภควนฺตํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ ภูตฺตาวี โอนิตฺตปตฺตปาณี อณฺณตฺร
 นิจฺจํ อาสนํ คเหตุวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺโน โข
 อานนฺท กิกิ กาสีราชา กสฺสปี ภควนฺตํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ
 เอตทโวจ อธิวาเสตุ เม ภนฺเต ภควา พาราณสียํ วสฺสวาลํ
 เอวรูปํ สงฺฆสฺส อุပ္ปฏฺจานํ ภวิสฺสตีติ ฯ อลํ มหาราช อธิวฺฐุโจ
 เม วสฺสวาลโสติ ฯ ทุตฺติยมฺปิ โข อานนฺท ฯเปฯ ตุตฺติยมฺปิ โข
 อานนฺท กิกิ กาสีราชา กสฺสปี ภควนฺตํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ
 เอตทโวจ อธิวาเสตุ เม ๑ ภควา พาราณสียํ วสฺสวาลํ เอวรูปํ
 สงฺฆสฺส อุပ္ปฏฺจานํ ภวิสฺสตีติ ฯ อลํ มหาราช อธิวฺฐุโจ เม
 วสฺสวาลโสติ ฯ อถ โข อานนฺท กิกิสฺส กาสีรณฺโณ น เม
 กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อธิวาเสสิ พาราณสียํ
 วสฺสวาสนฺติ อหุเทว อณฺณตฺตํ อหุ โทมนสฺสํ ฯ อถ โข อานนฺท
 กิกิ กาสีราชา กสฺสปี ภควนฺตํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ เอตทโวจ
 อตฺถิ นฺ โข ภนฺเต อณฺโณ โกจิ มยา อุပ္ปฏฺจาทโรติ ฯ

[๔๑๗] อตฺถิ มหาราช เวภพิคํ นาม นิคโม ตตฺถ ฌฎฺฐิกาโร
 นาม กุมฺภกาโร โส เม อุပ္ปฏฺจาทโร อคฺคฺคฺคฺคฺจาทโร ตฺยหํ โข
 ปน มหาราช น เม กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
 อธิวาเสสิ ๒ พาราณสียํ วสฺสวาสนฺติ อตฺถเว ๓ อณฺณตฺตํ อตฺถิ
 โทมนสฺสํ ตฺยหํ ฌฎฺฐิการํ กุมฺภกาเร นตฺถิ น จ ภวิสฺสตี
 ฌฎฺฐิกาโร โข มหาราช กุมฺภกาโร พุทฺธํ สรณํ คโต ฐมมํ
 #๑ ย. เอตฺถนฺตเร ภนฺเตติ ทิสฺสตี ฯ ๒ ย. อธิวาเสติ ฯ ๓ ย. อตฺถิ ฯ

สรณํ คโต สงฺฆํ สรณํ คโต ฌฎีกาโร โข มหาราช กุมภกาโร
ปาณาติปาตา ปฎิวีโร อทินฺนาทานา ปฎิวีโร กามะสุมิจฺจาจารา
ปฎิวีโร มุสาวาทา ปฎิวีโร สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา
ปฎิวีโร ฌฎีกาโร โข มหาราช กุมภกาโร พุทฺเธ
อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนุํนาคโต ฐมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนุํนาคโต
สงฺฆเ อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนุํนาคโต อริยกนฺตฺเทหิ สีเลหิ สมฺนุํนาคโต
ฌฎีกาโร โข มหาราช กุมภกาโร ทุกฺขเ นิกฺกงฺโข ทุกฺขสมฺมุทย
นิกฺกงฺโข ทุกฺขนิโรธเ นิกฺกงฺโข ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฎิปทาย
นิกฺกงฺโข ฌฎีกาโร โข มหาราช กุมภกาโร เอกภตฺติโก
พฺรหฺมจารี สีลวา กลฺยาณฐมฺโม ฌฎีกาโร โข มหาราช
กุมภกาโร นิกฺขิตตมณฺสิสุณฺโณ อเปตชาตฺรปฺรชโต ฌฎีกาโร
โข มหาราช กุมภกาโร น มุสเลน น สหตฺถา ปจฺวิญจ ๑ ขนฺติ
ยํ โหติ กุลฺลปลุกฺกํ ๒ วา มุสิกฺกุกฺโร วา ตํ กาชน ๑ อหริตฺวา
ภานฺนํ กริตฺวา เอวมาหฺ เอตฺถ โย อิจฺฉติ ตณฺฑุลปตฺติภสฺตานิ
วา มุคฺคปตฺติภสฺตานิ ๓ วา กายาปตฺติภสฺตานิ ๓ วา นิกฺขิปิตฺวา
ยํ อิจฺฉติ ตํ หรตฺติ ฌฎีกาโร โข มหาราช กุมภกาโร อนฺนฺเช
ชิณฺเณ มาตาปิตโร โปเสติ ฌฎีกาโร โข มหาราช กุมภกาโร
ปญฺจนฺนํ โอรมฺภากิยานํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอปปาติโก ตตฺถปฺริณีพฺพาเย
อนาวตฺติฐมฺโม ตสฺมา โลกา ฯ

#๑ ย. จสทุโท นตฺถิ ฯ ๒ ม. กุลฺลปลุกฺกนฺตฺติ ทิสฺสติ ฯ ๓ สี. ย. กามน ฯ

#๔ ย. ...ปภิวตฺตานิ ฯ

[๔๑๘] เอกมิตาหิ महाराज सम्यं वेगपि के नाम निकमे
विहरामि च ओठ खवाहि महाराज पुपुण्हसम्यं निवासेत्वा
पत्तजि वरमाथाय येन ञ्णिकारसुत्त गुमणकारसुत्त मातापितरो
देनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा ञ्णिकारसुत्त गुमणकारसुत्त मातापितरो
एत्तवो जं हन्तु गो नु जो यं गक्को ॑ कत्ति च निग्गन्तो
जो ते गन्ते उप्पजा गो ओत्त गुग्गिया ओत्तं कहेत्वा
परियका सुप्पि कहेत्वा परिग्गच्छात्ति च ओठ खवाहि महाराज
गुग्गिया ओत्तं कहेत्वा परियका सुप्पि कहेत्वा परिग्गच्छित्वा
उग्गयासना पक्कामि च ओठ जो महाराज ञ्णिकारो गुमणकारो
येन मातापितरो देनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा मातापितरो
एत्तवो जं गो गुग्गिया ओत्तं कहेत्वा परियका सुप्पि कहेत्वा
परिग्गच्छित्वा उग्गयासना पक्कन्तोत्ति च गस्सโป तात्त गक्का
ओत्ति सम्मासम्पुत्तो गुग्गिया ओत्तं कहेत्वा परियका सुप्पि
कहेत्वा परिग्गच्छित्वा उग्गयासना पक्कन्तोत्ति च ओठ जो
महाराज ञ्णिकारसुत्त गुमणकारसुत्त एत्तवो हสิ ताणा वत्त मे
सुत्तं वत्त मे यस्स मे गस्सโป गक्का ओत्ति सम्मासम्पुत्तो
ओत्ति ओत्ति विसुत्तज्जि च ओठ जो महाराज ञ्णिकारं गुमणकारं
ओत्तमात्ति पित्तं न विच्छि स्सत्ताहि मातापित्तं च

[๔๑๙] เอกมิตาหิ महाराज सम्यं तत्तु वेगपि के नाम
निकमे विहरामि च ओठ खवाहि महाराज पुपुण्हसम्यं निवासेत्वा
#๑ यु. गक्को च

ปตฺตจิวรมาทาย เยน ฆฎิการสฺส กุมภการสฺส มาตาปิตโร
 เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา ฆฎิการสฺส กุมภการสฺส มาตาปิตโร
 เอตทโวจํ หนฺท โก นฺ โข อัย ภคโว ๑ คโตติ ฯ นิกฺขนฺโต
 โข เต ฆนฺเต อุปฺภูจาทโก อโต กโฬปียา กุมฺมาลํ คเหตุวา
 ปรีโยคา สฺวปํ คเหตุวา ปรีภฺยชาติ ฯ อถ ขวาทํ มหาราช
 กโฬปียา กุมฺมาลํ คเหตุวา ปรีโยคา สฺวปํ คเหตุวา ปรีภฺยชิตฺวา
 อฺภูจายาสนา ปกฺกามึ ฯ อถ โข มหาราช ฆฎิการโ กุมภการโ
 เยน มาตาปิตโร เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา มาตาปิตโร
 เอตทโวจํ โก กโฬปียา กุมฺมาลํ คเหตุวา ปรีโยคา สฺวปํ คเหตุวา
 ปรีภฺยชิตฺวา อฺภูจายาสนา ปกฺกนฺโตติ ฯ กสฺสโป ตาต ภควา
 อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ กโฬปียา กุมฺมาลํ คเหตุวา ปรีโยคา สฺวปํ
 คเหตุวา ปรีภฺยชิตฺวา อฺภูจายาสนา ปกฺกนฺโตติ ฯ อถ โข
 มหาราช ฆฎิการสฺส กุมภการสฺส เอตทโหสิ ลาภา วต เม
 สฺลทฺธํ วต เม ยสฺส เม กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
 เอวํ อภิวิสฺสณฺโวจิตฺติ ฯ อถ โข มหาราช ฆฎิการํ กุมภการํ
 อทฺตมมาลํ ปิติสฺสํ น วิชหิ สคฺคตาหํ มาตาปิตฺตฺนํ ฯ

[๔๒๐] เอกมิตาหํ มหาราช สมยํ ตคฺคเถว เวภพิเค ๒ นาม
 นิคเม วิหฺรามิ ฯ เตน โข ปน สมเยน กุณฺโฬ โอวสฺสติ ฯ อถ
 ขวาทํ มหาราช ภิกฺขุ อามนฺเตสิ คจฺจถ ภิกฺขเว ฆฎิการสฺส
 กุมภการสฺส นิเวสเน ตินฺนํ ชานาถาติ ฯ เอวํ วุตฺเต มหาราช
 #๑ ย. ภคฺคโว ฯ ๒ ย. เวภพิงฺเก ฯ

เต ภิกขุ มํ เอตทโวจํ นตฺถิ โข ภนฺเต ฆฏฺฐิการสฺส กุมฺภการสฺส
นิเวสเน ติณฺณํ อตฺถิ จ ขฺวาสฺส อาเวสนํ ติณฺณจฺจทนนฺติ ฯ
คจฺจนฺต ภิกฺขเว ฆฏฺฐิการสฺส กุมฺภการสฺส อาเวสนํ
อตุตฺถิณฺณํ กโรธาทิ ฯ อถ โข เต มหาราช ภิกฺขุ ฆฏฺฐิการสฺส
กุมฺภการสฺส อาเวสนํ อตุตฺถิณฺณมกํสุ ฯ อถ โข มหาราช ฆฏฺฐิการสฺส
กุมฺภการสฺส มาตาปิตโร เต ภิกฺขุ เอตทโวจํ เก อาเวสนํ
อตุตฺถิณฺณํ กโรนฺตุตฺติ ฯ ภิกฺขุ ภคินี กสฺสปสฺส ภควโต อรหโต
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส กุณฺฏิ โอวสฺสตีติ ฯ หรตฺถ ภนฺเต หรตฺถ ภทฺตรมุขาทิ ฯ
อถ โข มหาราช ฆฏฺฐิกาโร กุมฺภกาโร เยน มาตาปิตโร
เตนุปลสงฺกมิ อุปลสงฺกมิตฺวา มาตาปิตโร เอตทโวจํ เก
อาเวสนํ อตุตฺถิณฺณมกํสุติ ฯ ภิกฺขุ ตาต กสฺสปสฺส กิร ภควโต
อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส กุณฺฏิ โอวสฺสตีติ ฯ อถ โข มหาราช
ฆฏฺฐิการสฺส กุมฺภการสฺส เอตทโหสิ ลากา วต เม สุตทฺธํ วต
เม ยสฺส เม กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ เอวํ
อภิวิสฺสญฺโจะติ ฯ อถ โข มหาราช ฆฏฺฐิการํ กุมฺภกาโร อจฺจตฺตมาสิ
ปีตีสฺสํ น วิชฺหิ สตฺตทาหํ มาตาปิตฺตุนํ ฯ อถ โข ตํ มหาราช
อาเวสนํ สพุทฺโธ เตมาสิ อากาสจฺจทนนํ อญฺจาสิ น จาติวสฺสึ
เอวรูปโป จ มหาราช ฆฏฺฐิกาโร กุมฺภกาโรติ ฯ ลากา ภนฺเต
ฆฏฺฐิการสฺส กุมฺภการสฺส สุตทฺธํ ภนฺเต ฆฏฺฐิการสฺส กุมฺภการสฺส
ยสฺส ภควา เอวํ อภิวิสฺสญฺโจะติ ฯ

[๔๒๑] อถ โข อานนุท กิกิ กาสีราชา ฆฏิการสฺส กุมภการสฺส
ปลฺจมตฺตานิ ตณฺหุลวาทสฺตานิ ปาหเสสิ ปลฺจทุมฺทิกสฺส สาลิโน
ตทฺพิยญฺจ สฺวเปยฺยํ ฯ อถ โข เต อานนุท ราชนฺปริสฺตา ฆฏิการิ
กุมภการิ อฺปสงฺกมิตฺวา เอตทวอิจฺจ อิมานิ วอ ๑ กนฺเต ปลฺจมตฺตานิ
ตณฺหุลวาทสฺตานิ กิกินา กาสีราชนฺ ปหิตานิ ปลฺจทุมฺทิกสฺส
สาลิโน ตทฺพิยญฺจ สฺวเปยฺยํ ตานิ กนฺเต ปฏิกุคฺคณฺหาตฺตติ ฯ
ราชา โข พหุกิจฺโจ พหุกรรมิโย อลมฺเม รณฺโรว โหตฺตติ ฯ

[๔๒๒] สียา โข ปน เต อานนุท เอวมสฺส อณฺโณ นฺน
เตน สมเยน โชติปาโล มาณโว อโหสีติ ฯ น โข ปเนตฺติ
อานนุท เอวํ ทฏฺฐพฺพํ อหํ เตน สมเยน โชติปาโล มาณโว
อโหสีนฺติ ฯ

อิทมวอิจ ภาควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนุโท ภาควโต
ภาสีตํ อภินนฺทิติ ฯ

ฆฏิการสฺสตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปรมํ ฯ

#๑ ยฺ. เต ฯ

รฐपालสูตร

[๔๒๓] เอวมเม สุตฺ อเภํ สมยํ ภควา กุรุสฺ จาริกญจรมาโน
 มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิํ เยน อุตฺตโกฏฺฐิตํ นาม กุรุณํ
 นิคโม ตทวสริ ๑ อสฺโสสุํ โข อุตฺตโกฏฺฐิตกา พุราหุณคหปตฺติกา
 สมโณ ขลฺล โภ โคตโม สกฺขปฺตฺโต สกฺขกฺลา ปพฺพชฺโชโต กุรุสฺ
 จาริกํ จรมาโน มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิํ อุตฺตโกฏฺฐิตํ อนฺุปฺตฺโต
 ตํ โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกฺลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต
 อิติปี โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต
 โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตุถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ
 ภควา ๑ โส อิมํ โลกํ สทฺเวกํ สมารกํ สพุทฺหมกํ สสฺสมณพุราหุณฺณิ
 ปชฺชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ
 โส ฌมมํ เทเสติ อาทิกฺลฺยาณํ มชฺฌกฺลฺยาณํ ปรีโยสานกฺลฺยาณํ
 สาสฺตํ สพฺพญฺชนํ เกวลปรีปฺณณํ ปรีสุทฺธํ พุทฺหมจฺริยํ ปกาเสติ
 สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสนํ โหตีติ ๑

[๔๒๔] อถ โข อุตฺตโกฏฺฐิตกา พุราหุณคหปตฺติกา เยน
 ภควา เตนฺุปฺสงฺกมึสฺส อฺุปฺสงฺกมิตฺวา อปฺเปกฺจเจ ภควนฺตํ อภิวเทตฺวา
 เอกมฺนตํ นิสึทึสฺส อฺุปฺเปกฺจเจ ภควตา สทฺธิํ สมฺโมทึสฺส
 สมฺโมทณฺิยํ กถํ สาราณฺิยํ วิตฺติสารถฺวา เอกมฺนตํ นิสึทึสฺส
 อปฺเปกฺจเจ เยน ภควา เตนฺุชฺฉลิมนฺุณาเมตฺวา เอกมฺนตํ นิสึทึสฺส
 #๑ ยฺ. ภควาติ ๑

อปเปกจเจ ภควโต สนฺตึเก นามโคตฺตํ สวาเวตฺวา เอกมนฺตํ
นิตฺทีสุ อปเปกจเจ ตฺถหิภูตา เอกมนฺตํ นิตฺทีสุ ฯ เอกมนฺตํ
นิตฺนุเน โข อุลฺลโกฏฺจิตฺเต พฺราหฺมณคหปติเก ภควา ฐมฺมียา
กถาย สนฺทสฺเสติ สฺมาทเปติ สฺมุตฺเตเชติ สฺมปฺหิเสติ ฯ

[๔๒๕] เตน โข ปน สฺมเยน รฺกฺขปาโล นาม กุลปฺตฺโต
ตสฺมึเยว อุลฺลโกฏฺจิตฺเต อคฺคกฺกิตฺตสฺส ปฺตฺโต ติสฺสํ ปริสายํ นิตฺนุโน
โหติ ฯ อถ โข รฺกฺขपालสฺส กุลปฺตฺตสฺส เอตทโหติ ยถา
ยถา ขฺวาทํ ภควตา ฐมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ นยิทํ สฺกฺริ อคฺริ
อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปฺณณํ เอกนฺตปริสุทฺธํ สงฺขลิจิตํ พฺรหฺมจฺริยํ
จฺริตฺถํ ยนฺนุณฺหาหิ เกสฺมสฺสํ โอิหาวเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
อจฺฉาทตฺวา อคฺารสฺมา อนคฺาริยํ ปพฺพเชยฺยนฺติ ฯ อถ โข
อูลฺลโกฏฺจิตฺตา พฺราหฺมณคหปติกา ภควตา ฐมฺมียา กถาย
สนฺทสฺสิตา สฺมาทปิตา สฺมุตฺเตชิตา สฺมปฺหิตา ภควโต ภาสิตํ
อภินฺนุทิตฺวา อนฺโมทิตฺวา อฺกฺขยาสนา ภควนฺตํ อภิวาทตฺวา
ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามีสฺสุ ฯ อถ โข รฺกฺขปาโล กุลปฺตฺโต
อจฺริปฺกนฺเตสฺส อูลฺลโกฏฺจิตฺเตสฺส พฺราหฺมณคหปติเตสฺส เยน ภควา
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทตฺวา เอกมนฺตํ
นิตฺที ฯ เอกมนฺตํ นิตฺนุโน โข รฺกฺขปาโล กุลปฺตฺโต ภควนฺตํ
เอตทโวจ ยถา ยถาหิ ภนฺเต ภควตา ฐมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ
นยิทํ สฺกฺริ อคฺริ อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปฺณณํ เอกนฺตปริสุทฺธํ

สงขลิจิต্তํ พุรหุมจริยํ จริตฺตํ อิจฺฉามหํ ภนฺเต เกสมสฺสํ โอิหา-
เรตฺวาห กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชิตฺตํ ลภยฺยาหํ ภนฺเต ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ ลภยฺยํ
อุปสมฺปนฺนํ ๑ อนฺนฺญาโตสิ ปน ตฺวํ รฏฺฐปาล มาตาปิตฺตฺวา
อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชชยาติ ๑ น โขหํ ภนฺเต อนฺนฺญาโต
มาตาปิตฺตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชชยาติ ๑ น โข รฏฺฐปาล
ตถาคตา อนฺนฺญาตํ มาตาปิตฺตฺวา ปุตฺตํ ปพฺพชเชนฺตีติ ๑ สฺวาทํ
ภนฺเต ตถา กริสฺสามิ ยถา มํ มาตาปิตโร อนฺุชานิสฺสนฺติ
อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชชยาติ ๑

[๔๒๖] อถ โข รฏฺฐปาลิ กุลปฺตฺโต อฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน มาตาปิตโร เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา มาตาปิตโร เอตทโวจ อมฺมตาท ๑ ยถา ยถาหํ
ภควตา ฆมฺมํ เทสิตฺตํ อาชานามิ นยิทํ สฺกัรํ อการํ อชฺฉมาวสตา
เอกนฺตปริปฺณณํ เอกนฺตปริสฺทฺธิ สงฺขลิจิตฺตํ พุรหุมจริยํ จริตฺตํ
อิจฺฉามหํ เกสมสฺสํ โอิหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺตํ อนฺุชานาถ มํ อการสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชฺชชยาติ ๑

[๔๒๗] เอวํ วุตฺเต รฏฺฐปาลสฺส กุลปฺตฺตสฺส มาตาปิตโร
รฏฺฐปาลํ กุลปฺตฺตํ เอตทโวจํ ตฺวํ โขสิ ตาท รฏฺฐปาล อมฺหากํ
เอกปฺตฺตโก ปิโย มนาโป สฺุเขจิโต ๒ สฺุขปริหโต ๓ น ตฺวํ ตาท
#๑ ย. อมฺมตาดา ๑ ๒ ย. สฺุเข จิโต ๑ ๓ ย. สพฺพตฺถ สฺุขปริภโตติ ทิสฺสติ ๑

ฐฎฐฎฎ กิณฉิ ๑ ทุกขสฺส ชานาสี เอหิ ตฺวํ ตาต ฐฎฐฎฎ
 ฎฎช จ ปิว จ ปริจาเรหิ จ ฎฎชนฺโต ปิวนฺโต ปริจาเรนฺโต
 กาม ๒ ปริฎฎชนฺโต ปุณฺณานิ กโรนฺโต อภิรมสฺส น ตํ มยํ
 อนุชานาม อการสฺมา อนุการิยํ ปพฺพชฺชาย มรณฺณปี เต มยํ
 อกามกา วินา ภวิสฺสาม กิํ ปน มยํ ตํ ชีวนฺตํ อนุชานิสฺสาม
 อการสฺมา อนุการิยํ ปพฺพชฺชายาติ ฯ ทุติยมฺปิ โข ฯเปฯ ตติยมฺปิ
 โข ฐฎฐฎฎ ฎฎปฺตฺโต มาตาปีตโร เอตทโวจ อมฺมตาท
 ยถา ยถาหิ ฎกตทา ฌมฺมํ เทลิตฺตํ อาชานามิ นยิทํ สุกฺริ อการิ
 อชฺฌาวสตา เอกนตปฺริปฺณณํ เอกนตปฺริสฺทฺธํ สงฺขลิจิตฺตํ พุรหฺมจริยํ
 จริตฺตํ อิจฺฌามหํ เกสฺมสฺสํ โอิหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฌาเทตฺวา
 อการสฺมา อนุการิยํ ปพฺพชิตฺตํ อนุชานาถ มํ อการสฺมา
 อนุการิยํ ปพฺพชฺชายาติ ฯ ตติยมฺปิ โข ฐฎฐฎฎสฺส ฎฎปฺตฺตสฺส
 มาตาปีตโร ฐฎฐฎฎ ฎฎปฺตฺตํ เอตทโวจํ ตฺวํ โขสิ ตาต
 ฐฎฐฎฎ อมฺหากํ เอกปฺตฺตโก ปิโย มนาโป สฺสฺเชริโต ๓ สฺสฺปฺริหโต
 น ตฺวํ ตาต ฐฎฐฎฎ กิณฉิ ๑ ทุกขสฺส ชานาสี เอหิ ตฺวํ ตาต
 ฐฎฐฎฎ ฎฎช จ ปิว จ ปริจาเรหิ จ ฎฎชนฺโต ปิวนฺโต
 ปริจาเรนฺโต กาม ปริฎฎชนฺโต ปุณฺณานิ กโรนฺโต อภิรมสฺส
 น ตํ มยํ อนุชานาม อการสฺมา อนุการิยํ ปพฺพชฺชาย มรณฺณปี
 เต มยํ อกามกา วินา ภวิสฺสาม กิํ ปน มยํ ตํ ชีวนฺตํ
 #๑ ย. สพฺพตฺถ กสฺสจฺจิติ ทิสฺสติ ฯ ๒ สී. กามานิ ฯ ๓ ย. ญสฺส จานฺเนสฺส สฺสฺเช
 #จฺจิตฺติ ทิสฺสติ ฯ

อนุชานิสฺสาม อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชชยาติ ฯ

[๔๒๘] อถ โข รกฺขปาโล กุลปฺตุโต ๑ น มํ มาตาปิตโร(
อนุชานนฺติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชชยาติ ตตฺถเว อนนฺตรหิตาย
ภุมิยา นิปชฺชิ อิท ๒ วา เม มรณํ ภวิสฺสติ ปพฺพชฺชช
วาติ ฯ อถ ๓ โข รกฺขปาโล กุลปฺตุโต เอกมฺปิ ภตฺตํ น ภฺลชฺชิ
เทวปี ภตฺตานิ น ภฺลชฺชิ ตีณปิ ภตฺตานิ น ภฺลชฺชิ จตฺตาริปี
ภตฺตานิ น ภฺลชฺชิ ปญฺจปี ภตฺตานิ น ภฺลชฺชิ ฉปี ภตฺตานิ น
ภฺลชฺชิ สตฺตปี ภตฺตานิ น ภฺลชฺชิ ฯ

[๔๒๙] อถ โข รกฺขपालสฺส กุลปฺตฺตสฺส มาตาปิตโร รกฺขपालํ
กุลปฺตฺตํ เอตทโวจฺจุํ ตฺวํ โขสิ ๓ ตาต รกฺขपाल อมหากํ เอกปฺตฺตโก
ปิโย มนาโป สุขเชติโต สุขปริหโต น ตฺวํ ตาต รกฺขपाल
กิลฺยจิ ทฺกขสฺส ชานาสิ อญฺเจหิ ตาต รกฺขपाल ภฺลชฺช จ
ปิว จ ปริจาเรหิ จ ภฺลชฺชนฺโต ปิวนฺโต ปริจาเรนฺโต กาม
ปริภฺลชฺชนฺโต ปุณฺณานิ กโรนฺโต อภิรมสฺสุ น ตํ มยฺ อนุชานาม
อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชชช มรณฺณปี เต มยฺ อกามกา
วินา ภวิสฺสาม ก็ ปน มยฺ ๕ ตํ ชีวนฺตํ อนุชานิสฺสาม อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชชช ฯ เอวํ วุตฺเต รกฺขปาโล กุลปฺตุโต
ตฺถนฺทึ อโหสิ ฯ ทฺติยมฺปิ โข รกฺขपालสฺส กุลปฺตฺตสฺส มาตาปิตโร
#๑ สී. ยฺ. อิตฺโต ปริ มาตาปิตฺตฺสฺ ปพฺพชฺชชช อลภมาโน ตตฺถเว อนนฺตรหิตาย ภุมิยา
#นิปชฺชชชตี วจัน ทิสฺสติ ฯ ๒ ยฺ. อีเรว ฯ ๓ ยฺ. อิตฺโต ปริ อถ โข ... ภฺลชฺชชชตี
#วจัน น ทิสฺสติ ฯ ๔ ยฺ. ตํ โข ฯ ๕ ยฺ. อยฺ ปาโห นตฺถิ ฯ

รฏฺฐปาถํ กุลปฺตํ เอตทวอจฺจํ ๗เป๗ ทฺตียมปิ โข รฏฺฐปาโล
กุลปฺตโต ตฺณฺหิ อโหสิ ๗ ตตฺตียมปิ โข รฏฺฐपालสฺส กุลปฺตตสฺส
มาตาปิตโร รฏฺฐปาถํ กุลปฺตํ เอตทวอจฺจํ ตฺวํ โขสิ ตาต
รฏฺฐपाल อมฺหากํ เอกปฺตโก ปิโย มนาโป สุขเขติโต สุขปริหโต
น ตฺวํ ตาต รฏฺฐपाल กิณฺจิ ทฺกฺขสฺส ชานาสิ อฏฺฐเจหิ ตาต
รฏฺฐपाल ภูณฺช จ ปิว จ ปริจาเรหิ จ ภูณฺชนฺโต ปิวฺนฺโต
ปริจาเรนฺโต กามे ปริภูณฺชนฺโต ปฺนฺณานิ กโรนฺโต อภิรมสฺส
น ตํ มยฺ อณฺชานาม อการสฺมา อนการิยฺม ปพฺพชฺชาย มรณฺณปี
เต มยฺ อกามกา วินา ภวิสฺสาม กิ ปน มยฺ ตํ ชีวนฺตํ
อณฺชานิสฺสาม อการสฺมา อนการิยฺม ปพฺพชฺชายาติ ๗ ตตฺตียมปิ
โข รฏฺฐปาโล กุลปฺตโต ตฺณฺหิ อโหสิ ๗

[๔๓๐] อถ โข รฏฺฐपालสฺส กุลปฺตตสฺส สหายกา [๑] เยน
รฏฺฐปาโล กุลปฺตโต เตนฺสปสฺงกมฺมึสุ อฺปสฺงกมิตฺวา รฏฺฐปาถํ
กุลปฺตํ เอตทวอจฺจํ ตฺวํ โขสิ สมฺม รฏฺฐपाल มาตาปิตฺตฺนํ
เอกปฺตโก ปิโย มนาโป สุขเขติโต สุขปริหโต ๒ น ตฺวํ สมฺม
รฏฺฐपाल กิณฺจิ ๓ ทฺกฺขสฺส ชานาสิ อฏฺฐเจหิ สมฺม รฏฺฐपाल ภูณฺช
จ ปิว จ ปริจาเรหิ จ ภูณฺชนฺโต ปิวฺนฺโต ปริจาเรนฺโต กามे
ปริภูณฺชนฺโต ปฺนฺณานิ กโรนฺโต อภิรมสฺส น ตํ มาตาปิตโร
อณฺชานนฺติ อการสฺมา อนการิยฺม ปพฺพชฺชาย มรณฺณปี เต มาตาปิตโร
อกามกา วินา ภวิสฺสนฺติ กิ ปน เต ตํ ชีวนฺตํ อณฺชานิสฺสนฺติ
#๑ ยฺ. รฏฺฐपालสฺส กุลปฺตตสฺส มาตาปิตฺตฺนํ ปฏฺฐิตฺวา ๗ ๒ ยฺ. สุขปริพฺภโต ๗
#๓ ยฺ. กสฺสจฺจ ทฺกฺขสฺส ๗

อการสุมา อนุคาริยํ ปพฺพชฺชชยชาติ ๑ เอวํ วุตฺเต รหฺฏจปาลี
กฺลปฺตฺโต ตฺถเห อโหสิ ๑ ทฺตฺตมฺปิ โข ๑เปฯ ตฺตมฺปิ โข
รหฺฏจปาลี สหฺยกา รหฺฏจปาลี กฺลปฺตฺตํ เอตทวโจ
ตฺวํ โขสิ สฺมม รหฺฏจปาลี มาตาปิตฺตํ เอกปฺตฺตโก ปิโย มนาโป
สุเชชิตฺโต สฺวปริหิตฺโต ๑เปฯ อุฏฺเฐสิ สฺมม รหฺฏจปาลี กฺลฺช จ
ปิ ว จ ปริจาเรสิ จ กฺลฺชชฺชฺโต ปิ วชฺชฺโต ปริจาเรชฺชฺโต กาม
ปริ กฺลฺชชฺชฺโต ปฺลฺณานิ กโรชฺชฺโต อภิรมสฺส น ตํ มาตาปิตโร
อนุชานนฺติ อการสุมา อนุคาริยํ ปพฺพชฺชชย มรณฺเนปิ เต มาตาปิตโร
อกามกา วินา ภวิสฺสนฺติ ก็ ปน เต ตํ ชีวนฺตํ อนุชานิสฺสนฺติ
อการสุมา อนุคาริยํ ปพฺพชฺชชยชาติ ๑ ตฺตมฺปิ โข
รหฺฏจปาลี กฺลปฺตฺโต ตฺถเห อโหสิ ๑ อถ โข รหฺฏจปาลี
กฺลปฺตฺตฺส สหฺยกา เชน รหฺฏจปาลี กฺลปฺตฺตฺส มาตาปิตโร
เตนฺสปสงฺกมิสฺส อุปสงฺกมิตฺวา รหฺฏจปาลี กฺลปฺตฺตฺส มาตาปิตโร
เอตทวโจ อมฺมตาท เอโส รหฺฏจปาลี กฺลปฺตฺโต ตตฺถเว อนนฺตรหิตาย
กฺุมิยา นิปฺนโน อิธ วา เม มรณฺ ภวิสฺสติ ปพฺพชฺชช
วาทิ สเจ ตฺตมฺเห รหฺฏจปาลี กฺลปฺตฺตํ นานุชานิสฺส อการสุมา
อนุคาริยํ ปพฺพชฺชชย ตตฺถเว มรณฺ ภวิสฺสติ ๑ สเจ ปน ตฺตมฺเห
รหฺฏจปาลี กฺลปฺตฺตํ อนุชานิสฺส อการสุมา อนุคาริยํ ปพฺพชฺชชย
ปพฺพชฺชชฺติ นํ ทกฺขิสฺส สเจ รหฺฏจปาลี กฺลปฺตฺโต นาทริมิสฺสติ
อการสุมา อนุคาริยํ ปพฺพชฺชชย กา ตฺส อญฺญา คติ ภวิสฺสติ
#๑ ๒. อากมิสฺสติ ๑

ยสฺสตุถาย กุลปฺตุตา สมมเทว อการสุมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ
ตทนฺตุตฺรํ พุรหุมาจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภิณฺญา
สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ จีณา ชาติ วุสิตํ พุรหุมาจริยํ
กตํ กรณียํ นาปริ อิตฺถตฺตยาตติ อพฺภณฺณาสี ฯ อณฺณตโร
โฆ ปนายสุมา รกฺขปาโล อรหฺโต อโหสิ ฯ

[๔๓๔] อถ โฆ อายสุมา รกฺขปาโล เยน ภควาเตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ
นินฺนโน โฆ อายสุมา รกฺขปาโล ภควนฺตํ เอตทโวจ อิจฺฉามหํ
ภนฺเต มาตาปิตโร อุตฺทสฺเสตฺถุ สเจ มํ ภควา อานุชานาตีติ ฯ อถ โฆ [๑]
อายสุมาโต รกฺขपालสฺส เจตสา เจโต ปริจฺจ ๒ มนฺสากาลิ ยถา ๓ ภควา
อณฺณาสี อภพฺโพ โฆ รกฺขปาโล กุลปฺตุโต สิถํ ปจฺจกฺขาย
หีนายาวตฺติตฺตุนฺติ ฯ อถ โฆ ภควา อายสุมนฺตํ รกฺขपालํ เอตทโวจ
ยสฺสิทานิ ๓ รกฺขपाल กาลํ มณฺณสีติ ฯ อถ โฆ อายสุมา รกฺขปาโล
อญฺญาสาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา เสนาสนํ สํสาเมตฺวา
ปตฺตจิวรมาทาย เยน อุลฺลโกฏฺฐิตํ เตน จาริกํ ปกฺกามิ
อนฺุพฺพเพน จาริกํ จรมาโน เยน อุลฺลโกฏฺฐิตํ ตทวสฺริ ฯ

[๔๓๕] ตตฺร สุทํ อายสุมา รกฺขปาโล อุลฺลโกฏฺฐิตฺเต วิหฺรติ
รณฺโณ โกรพฺยสฺส มิกาจิเร ฯ อถ โฆ อายสุมา รกฺขปาโล
ปฺพพฺพนฺหสมฺมํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย อุลฺลโกฏฺฐิตํ ปิณฺฑทาย
ปาวิสิ ฯ อุลฺลโกฏฺฐิตฺเต สปทานํ ปิณฺฑทาย จรมาโน เยน สกปิตุ
#๑ ย. เอตฺถนฺตเร ภควาติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ย. ปริวิตกฺกํ ฯ ๓ ย. ยทา ฯ
#๔ ย. ยสฺสทานิ ตฺวํ ฯ

นิเวสนั เตนุปลสงฺกมิ ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสุมโต
รฏฺฐปาลสฺส ปิตา มชฺฉิมาย ทวารศาลาย อุลลิกฺขาเปติ ฯ อทฺทสา
โฆ อายสุมโต รฏฺฐปาลสฺส ปิตา อายสุมนฺตํ รฏฺฐปาลํ ทูโรโตว
อากจฺจนฺตํ ทิสฺวาน เอตทโวจ อิเมหิ มุญฺหเกหิ สมณฺนเกหิ
อมุหํ อเอกปฺตฺตโก ปิโย มนาโป ปพฺพาชิตฺติ ฯ อถ โข
อายสุมา รฏฺฐปาโล สกปิตฺตุ นิเวสเน เนว ทานํ อลตฺถ น
ปจฺจกฺขานํ อณฺณทตฺถํ ๑ อกโกสเมว อลตฺถ ฯ

[๔๓๖] เตน โข ปน สมเยน อายสุมโต รฏฺฐปาลสฺส
ฉาติทาสี อากิโทสิกั กุมฺมาลั นทฺเทตฺตกา มา โหติ ฯ อถ โข
อายสุมา รฏฺฐปาโล ตํ ฉาติทาสี เอตทโวจ สเจ ตํ ภคินี
นทฺทนียชฺชมํ อิช เม ปตฺเต อากีราติ ฯ อถ โข อายสุมโต
รฏฺฐปาลสฺส ฉาติทาสี ตํ อากิโทสิกั กุมฺมาลั อายสุมโต รฏฺฐปาลสฺส
ปตฺเต อากีรณฺตี หตฺถานนฺจ ปาทานนฺจ สรสฺส จ
นิมิตฺตํ อกฺกเหสิ ฯ อถ โข อายสุมโต รฏฺฐปาลสฺส ฉาติทาสี
เยนายสุมโต รฏฺฐปาลสฺส มาตา เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
อายสุมโต รฏฺฐปาลสฺส มาตริ เอตทโวจ ยคฺขมฺเย ชาเนยฺยาสี
อยฺยปฺตฺโต รฏฺฐปาโล อนฺุปฺตฺโตติ ฯ สเจ เช สจฺจํ ภณฺสิ
อทาสี ๒ ตํ กโรมีติ ๓ ฯ อถ โข อายสุมโต รฏฺฐปาลสฺส มาตา
เยนายสุมโต รฏฺฐปาลสฺส ปิตา เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
#๑ ย. อณฺณทตฺถ ๑ ๒ ส. ย. วทสิ ททาสี ภาวสิ ฯ

#๓ ย. ตํ กโรมีติ นตฺถิ ฯ ภาวสิติ อิติ ทิสฺสติ ฯ

อายุสมโต รุจपालสฺส ปีตรึ เอตทโวจ ยคุเม คหปติ ชานะยยาสิ
รุจปาโล กิร กุลปฺโต อณุปฺโตติ ฯ

[๔๓๗] เตน โข ปน สมเยน อายุสฺมา รุจปาโล ตํ
อาภิโทสิกํ กุมฺมาลี ๑ อฉฺฉตฺรึ กุฑฺฑํ นิสฺสาย ปริภุชฺชติ ฯ อถ
โฆ อายุสมโต รุจपालสฺส ปีตา เยนายสฺมา รุจปาโล เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิทฺวา อายุสมนฺตํ รุจปาลํ เอตทโวจ อตฺถิ
นาม ตาต รุจपाल อาภิโทสิกํ กุมฺมาลี ปริภุชฺชิสฺสตี นนุ
ตาต รุจपाल สกํ เกหํ คนฺตพฺพนฺติ ฯ กุโต โน คหปติ
อมฺหากํ เกหํ อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตานํ อนการา ๒ มยํ
คหปติ อคมฺมหา โฆ เต คหปติ เกหํ ตตฺถ เนว ทานํ
อลตฺถมฺหา น ปจฺจกฺขานํ อฉฺฉตฺถํ อกโกสเมว อลตฺถมฺหาติ ฯ
เอहि ตาต รุจपाल ฆริํ คมิสฺสามาติ ฯ อถ คหปติ กตํ เม
อชฺช ภคฺตกิจฺจนฺติ ฯ เตนฺหิ ตาต รุจपाल อธิวาเสหิ สุวาตนาย
ภคฺตฺนฺติ ฯ อธิวาเสสิ โฆ อายุสฺมา รุจปาโล ตฺถนฺทึภาเวน ฯ

[๔๓๘] อถ โฆ อายุสมโต รุจपालสฺส ปีตา อายุสมโต
รุจपालสฺส อธิวาสนํ วิทิตฺวา เยน สกํ นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิทฺวา หริเตน โคมเยน ปจฺวิยา อุปฺลิมฺเปตฺวา ๓ มหนฺตํ
#๑ สี. ปฺตฺติกุมฺมาลี ฯ ๒ ยฺ. อนาคารา ฯ ๓ อิติ ปรี สี. ม. ยฺ. มหนฺตํ หิริณฺณ-
#สุวณฺณสฺส ปฺลฺลชฺชํ การาเปตฺวา เต ปฺลฺลเช กิลฺลเชหิ ปฺภิจฺฉาทฺตฺวา อายุสมโต
#รุจपालสฺส ปฺราณทฺตฺติเยเก อามนฺเตสิตี วจันํ ทิสฺสตี ฯ ยฺ. หริเตน โคมเยน
#ปจฺวิยา อุปฺลิมฺเปตฺวาติ นตฺถิ ฯ

หิรัณยสุวรรณสูตร ปุณฺหิ การาเปตฺวา เทว ปุณฺเช การาเปตฺวา
เอกํ หิรัณยสุตฺต เอกํ สุวณฺณสุตฺต มหนฺตา ปุณฺชา อเหตุํ ฯ
โอรโต จิตฺโต ปุริโส ปารโต จิตฺตํ ปุริสํ น ปสฺสตี ตถา ปารโต
จิตฺโต โอรโต จิตฺตํ เต ปุณฺเช กิลฺลเชหิ ปฏิจฺฉาทาเปตฺวา มชฺเฌ
อาสนํ ปณฺญาเปตฺวา ติโรกรณียํ ปริกฺขิปิตฺวา आयสุมโต รุจฺपालสุตฺต
ปฺราณทุตฺติเก อามนฺเตสิ เอถ ตุมฺเห วฐฺเก เยน
อลงฺกาเรน อลงฺกตา ปุพฺเพ ปุตฺตสุตฺต ๑ รุจฺपालสุตฺต ปิยา โหถ
มณาปา เตน อลงฺกาเรน อลงฺกโรธาติ ฯ อถ โข आयสุมโต
รุจฺपालสุตฺต ปิตา ตสุตา รตฺติยา อจฺจเณ สเก นิเวสเน ปณฺตีตํ
ชาทณียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา आयสุมโต รุจฺपालสุตฺต กาลํ
อาโรเจตี กาลो ตาต รุจฺपाल นินฺนิจิตฺตํ ฆตฺตุนฺติ ฯ อถ โข
आยสุมมา รุจฺปาโล ปุพฺพณฺหสมยํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย
เณ สกปิตฺตํ นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ปณฺยตฺเต อาสเน
นินฺนิจิตฺติ ฯ อถ โข आयสุมโต รุจฺपालสุตฺต ปิตา ตํ หิรัณยสุวรรณสูตร
ปุณฺหิ วิวราเปตฺวา आयสุมนฺตํ รุจฺपालํ เอตทโวจ
อิทํ เต ตาต รุจฺपाल มตฺตีกํ ฐนํ อณฺณํ เปตฺตีกํ อณฺณํ
เปตามหํ สกฺกา ตาต รุจฺपाल โภเค จ ภูณฺชิตฺตํ ปุณฺณานิ จ
กาตฺตํ เอहि ตฺวํ ตาต รุจฺपाल สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺติตฺวา
โภเค จ ภูณฺชสุตฺตํ ปุณฺณานิ จ กโรหิตฺติ ฯ สเจ ๒ เม ตฺวํ คหปติ
วจนํ กเรยยาสิ อิมํ หิรัณยสุวรรณสูตร ปุณฺหิ สกฺกฺเขสุ อาโรเปตฺวา
#๑ ย. รุจฺपालสุตฺต กุลปุตฺตสุตฺต ฯ ๒ ย. สเจ โข ฯ

นิพพาหาเปตฺวา มชฺเฌ กงฺกาย นทียา โสเต โอสีทาเปยฺยาสี ๑
ตํ กิสฺส เหตุ อุปฺปชฺชิสฺสฺสนฺติ หิ เต กหฺปติ ตโตนิทานํ
โสภปริเทวทฺภุขโทมนสฺสุปายาสาดิ ฯ อถ โข อายสฺมโต รฏฺฐปาลสฺส
ปุราณทฺตียิกา ปจฺเจกํ ปาเทสฺส กเหตุวา อายสฺมฺนตํ รฏฺฐปาลํ
เอตทโวจํ กิทิสฺสา นาม ตาต อยฺยปฺตฺต อจฺจราโย ยาสํ ตฺวํ
เหตุ พุรหฺมจริยํ จรสฺสีติ ฯ น โข มยํ ภคินี อจฺจรานํ เหตุ
พุรหฺมจริยํ จรามาทิ ฯ ภคินีวาเทน โน อยฺยปฺตฺโต รฏฺฐปาโล
สมฺมทาจฺรตีติ ตตฺถเว มุจฺฉิตา ปปฺตีสุ ฯ อถ โข อายสฺมา
รฏฺฐปาโล ปิตฺรํ เอตทโวจ สเจ กหฺปติ โภชนํ ทาทพฺพํ เทถ
มา โน วิเหเจตฺติ ฯ ภูณฺช ตาต รฏฺฐปาล นินฺนุจฺฉิตํ ภูตฺตฺนฺติ ฯ
อถ โข อายสฺมโต รฏฺฐปาลสฺส ปิตา อายสฺมฺนตํ รฏฺฐปาลํ
ปณฺนิเตน ขาทนฺิเยน โภชนฺิเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ สมปฺวาเรสิ ฯ

[๔๗๕] อถ โข อายสฺมา รฏฺฐปาโล ภูตฺตาวิ โอนิตปฺตฺตปาณิ
จิตฺโกว อีมา คาถา อภาสิ

ปสฺส จิตฺตกตํ พิมฺพํ อรฺกายํ สมฺมุสฺสีตํ
อาตุรํ พหุสฺงกปฺปํ ยสฺส นตฺถิ ชฺฐํ จิตฺติ
ปสฺส จิตฺตกตํ รุปี มณฺธินา กุณฺฑาเลน จ
อญฺุจิตฺเตน ๒ โอนทฺุธิ สห วตฺถเอภิ โสภติ
อลตฺตตกกตา ปาทา มุขํ จุณฺณกมกฺขจิตฺตํ

#๑ สี. ย. โอปิตาเปยฺยาสี ฯ ๒ ย. อญฺุจิตฺตฺยเจเน ฯ

อลั พาลสฺส โมหาย โน จ ปารคเวสิโน
 อฏฺฐปาทกตา เกสา เนตฺตา อณฺชนมกฺขิตา
 อลั พาลสฺส โมหาย โน จ ปารคเวสิโน
 อณฺชนีว นวา จิตฺตา ปฺปติกาโย อลงฺกโต
 อลั พาลสฺส โมหาย โน จ ปารคเวสิโน
 โอทฺทิ มิคโว ปาสั นาสทา วากริ มิโค
 กฺุทฺวา นิวาปี คจฺฉามิ กนฺทนฺเต มิคพฺนฺชเกติ ฯ

อด โข อายสฺมา รฏฺฐปาโล จิตฺโกว อีมา กาถา ภาสีตฺวา
 เยน รณฺโฆ โกรพฺยสฺส มิคาจิริ เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา
 อณฺตรสฺมี รุกฺขมฺมฺเล ทิวาวิหาริ นิสิทิ ฯ

[๔๔๐] อด โข ราชา โกรโพย มิคว อามนฺเตสิ โสเชหิ [๑]

มิกว มิคาจิริ อูยฺยานญฺมี คจฺฉาม สฺฐมฺมี ทสฺสนายาติ ฯ เอวํ เทวาทิส
 โข มิคโว รณฺโฆ โกรพฺยสฺส ปฏฺฐิสฺสุตฺวา มิคาจิริ โสเชนฺโต อทฺทส
 อายสฺมนฺตํ รฏฺฐปาโล อณฺตรสฺมี รุกฺขมฺมฺเล ทิวาวิหาริ นิสินฺนํ
 ทิสฺวาน เยน ราชา โกรโพย เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ราชนํ
 โกรพฺยิ เอตทโวจ สฺสุทฺธิ โข เต เทว มิคาจิริ อตฺถิ เจตฺถ
 รฏฺฐปาโล นาม กุลปฺตฺโต อิมสฺมีเยว กุลฺลโกฏฺฐิจิเต อคฺคกฺุติกสฺส
 ปฺตฺโต ยสฺส ตฺวํ อภินฺนํ กิตฺตยมาโน อโหสิ โส อณฺตรสฺมี
 รุกฺขมฺมฺเล ทิวาวิหาริ นิสินฺนโนติ ฯ เตนฺหิ สมฺม มิกว อดนฺทานชฺช
 อูยฺยานญฺมียา ตเมวทานิ มยฺ ภวนฺตํ รฏฺฐปาโล ปยิริปาสิสฺสามาติ ฯ
 #๑ ย. เอตฺถนฺตเร สมฺมาติ ทิสฺสติ ฯ

อถ โข ราชา โกรโพย ยํ ตตถ ขาถนียํ โภชนียํ ปตฺยตฺตํ
ตํ สพฺพํ วิสขุเขถาติ วตฺวา ภทฺรานิ ยานานิ โยชาเปตฺวา
ภทฺริ ยานํ อภฺริหิตฺวา ภทฺรหิ ภทฺรหิ ยานหิ อุตฺถลโกฏฺฐิตฺมหา
นียยาสิ มหจฺจราชานุกาเวน อายสฺมณฺตํ รกฺขปาถํ ทสฺสนาย ๑
ยวตฺติกา ยานสฺส ภูมิ ยานเนน คนฺตฺวา ยานา ปจฺจโจโรหิตฺวา ๕
ปตฺติโกว อุตฺสภฺยา อุตฺสภฺยา ปริสยา เยนายสฺมา รกฺขปาโล
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา รกฺขปาเลน สทฺธิ สมนฺโหมติ
สมนฺโหมถนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสารถฺวา เอกมณฺตํ อฏฺฐาสิ ๑
เอกมณฺตํ จิโต โข ราชา โกรโพย อายสฺมณฺตํ รกฺขปาถํ เอตทโวจ
อิธ ภวํ รกฺขปาโล กฏฺฐตฺถเร ๑ นิสีทตฺติ ๑ อถํ มหาราช นิสีท
ตวํ นิสินฺโน อหํ สเก อาสเนติ ๑ นิสีทิ โข ราชา โกรโพย
ปญฺจตฺเต อาสเน ๑

[๔๔๑] นิสชฺช โข ราชา โกรโพย อายสฺมณฺตํ รกฺขปาถํ
เอตทโวจ จตฺตาริมาณี โภ รกฺขपाल ปาริชฺชณฺยานิ เยหิ ปาริชฺชณฺเยหิ
สมนฺนาคตา อิธกฺจเจ เกสมสฺสุ อโหารถฺวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺฉนาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ กตฺมานิ
จตฺตาริ ชราปาริชฺชณฺณํ พฺยาธิปาริชฺชณฺณํ โภคปาริชฺชณฺณํ ฌาติปาริชฺชณฺณํ ๑

[๔๔๒] กตมํ ๒ โภ รกฺขपाल ชราปาริชฺชณฺณํ ๑ อิธ โภ

#๑ สี่. ยฺ. หตฺถตฺถเร ๑ ๒ ยฺ. กตมณฺจ ๑

รฏฐปาล เอกจฺโจ ชิณฺโณ โหติ วุฑฺโฒ มหฺลลโก อทฺทคโต
วโยนุปฺปโต ฯ โส อิติ ปฏฺิสณฺจิกฺขติ อหํ โขมฺหิ เอตฺรหิ
ชิณฺโณ วุฑฺโฒ มหฺลลโก อทฺทคโต วโยนุปฺปโต น โข
ปน มยา สุกรํ อนนฺทิตํ วา โภคํ ๑ อธิคฺนฺตุํ อธิคฺตํ วา โภคํ ๒
ผาตี กาคฺตุํ ยนฺนุนาหํ เกสมสฺสุํ โอิหฺาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคฺาริยํ ปพฺพเชยฺยนฺติ ฯ โส เตน
ชฺราปาริชฺฌณฺณ สมนฺนาคโต เกสมสฺสุํ โอิหฺาเรตฺวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคฺาริยํ ปพฺพชฺติ อิทํ วุจฺจติ
โภ รฏฐปาล ชฺราปาริชฺฌณฺณํ ฯ ภวํ โข ปน รฏฐปาลิ เอตฺรหิ
ททโร ยฺวํ สฺสุกาพเกโส ภเทฺรณ โยพฺพเนน สมนฺนาคโต ปจฺเมน
วยสา ตํ โภโต รฏฐปาลสฺส ชฺราปาริชฺฌณฺณํ นตฺถิ ฯ ก็ ภวํ
รฏฐปาลิ ฉตฺวา วา ทิสฺวา วา สฺตฺวา วา อการสฺมา อนคฺาริยํ
ปพฺพชฺชิตฺวา ฯ

[๔๔๓] กตมญจ ปน ๓ โภ รฏฐปาล พฺยาธิปาริชฺฌณฺณํ ฯ อธิ
โภ รฏฐปาล เอกจฺโจ อาพาธิโก โหติ ทฺถุชฺชิตฺวา พพฺพหฺคิลาโน ฯ
โส อิติ ปฏฺิสณฺจิกฺขติ อหํ โขมฺหิ เอตฺรหิ อาพาธิโก ทฺถุชฺชิตฺวา
พพฺพหฺคิลาโน น โข ปน มยา สุกรํ อนนฺทิตํ วา โภคํ ๓ อธิคฺนฺตุํ
อธิคฺตํ วา โภคํ ๕ ผาตี กาคฺตุํ ยนฺนุนาหํ เกสมสฺสุํ โอิหฺาเรตฺวา
กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคฺาริยํ ปพฺพเชยฺยนฺติ ฯ
#๑-๔ สී. ยฺ. อนนฺทิตา วา โภคา ฯ ๒-๕ สී. ยฺ. อธิคฺตา วา โภคา ฯ
#๓ ยฺ. ปนสทฺโท นตฺถิ ฯ

โส เตน พุยาธิปาริซุณเณ สมนนาคโต เกสมสฺสุ โหหารตฺวา
กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชติ
อิทํ วุจฺจติ โภ รฏฺฐปาล พุยาธิปาริซุณํ ฯ ภวํ โข ปน รฏฺฐปาล
เอตฺรหิ อปฺปาพาโห อปฺปาตงฺโก สมเวปากินิยา กหณิยา
สมนนาคโต นาคีสิตาย นาจฺจุนฺหาย ตํ โภโต รฏฺฐปาลสฺส
พุยาธิปาริซุณํ นตฺถิ ฯ ก็ ภวํ รฏฺฐปาล ฌตฺวา วา ทิสฺวา
วา สุตฺวา วา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺวา ฯ

[๔๔๔] กตมณฺจ โภ รฏฺฐปาล โภคปาริซุณํ ฯ อิธ [๑] รฏฺฐปาล
เอกจฺโจ อทฺโธ โหติ มหทฺธโน มหาโภโค ตสฺส เต
โภคา อนุปฺพเพน ปริกฺขยํ กจฺจนฺติ ฯ โส อิติ ปฏฺฐิตญฺจิกฺขติ อทํ
โฆ ปฺพเพ อทฺโธ อโหสิ มหทฺธโน มหาโภโค ตสฺส เม เต
โภคา อนุปฺพเพน ปริกฺขยํ คตา น โฆ ปน มยา สฺกัรํ อนนฺทิกเต
วา โภเค ๒ อธิคฺนตฺถุ อธิคเต วา โภเค ๓ ผาตี กาคฺตุยฺนฺนุนาหํ
เกสมสฺสุ โหหารตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาทตฺวา อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชยฺนฺติ ฯ โส เตน โภคปาริซุณเณ สมนนาคโต
เกสมสฺสุ โหหารตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาทตฺวา อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชติ อิทํ วุจฺจติ โภ รฏฺฐปาล โภคปาริซุณํ ฯ ภวํ
โฆ ปน รฏฺฐปาล อิมสฺมีเยว ฌลฺลโกฏฺฐิตเ อคฺคกฺกติกสฺส ปฺตฺโต
ตํ โภโต รฏฺฐปาลสฺส โภคปาริซุณํ นตฺถิ ฯ ก็ ภวํ รฏฺฐปาล
ฌตฺวา วา ทิสฺวา วา สุตฺวา วา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺวา

#๑ ย. โภ ฯ ๒ ย. อิธ เจว อณฺณตฺถ จ อนนฺทิกตา วา โภคาคิ ทิสฺสตี ฯ
#๓ ย. อธิคตา วา โภคา ฯ

[๔๔๕] กตมณฺจ โภ รฏฺฐปาล ฌาติปาริซฺชณฺณํ ฯ อิธ โภ
 รฏฺฐปาล เอกจฺจสฺส พหุ โหนฺติ มิตฺตามจฺจา ฌาติสาโลหิตา
 ตสฺส เต ฌาตกา อนุปฺพุเพน ปริกฺขยฺมิ คจฺจนฺติ ฯ โส อิติ
 ปฏฺฐิสญฺจิกฺขติ มมฺ โข ปฺพุเพ พหุ อเหตุํ มิตฺตามจฺจา ฌาติสาโลหิตา
 ตสฺส เม เต ๑ ฌาตกา อนุปฺพุเพน ปริกฺขยฺมิ คตา
 น โข ปน มยา สฺกัรํ อนนฺทิตเต วา โภเค ๒ อธิคฺนฺตุํ อธิคเต
 วา โภเค ๓ ชาติํ กาคฺตุํ ยนฺนุนาหํ เกสมสฺสุํ โอิหारेตฺวา กาสายานิ
 วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยฺมิ ปฺพุพฺเชยฺยนฺติ ฯ โส
 เตน ฌาติปาริซฺชณฺเณน สมนฺนาคโต เกสมสฺสุํ โอิหारेตฺวา กาสายานิ
 วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยฺมิ ปฺพุพฺชติ อิํ วุจฺจติ
 โภ รฏฺฐปาล ฌาติปาริซฺชณฺณํ ฯ โภโต โข ปน รฏฺฐปาลสฺส
 อิมสฺมีเยว อุตฺถโกฏฺฐิตเต พหุ มิตฺตามจฺจา ฌาติสาโลหิตา โภโต [๔]
 รฏฺฐปาลสฺส ฌาติปาริซฺชณฺณํ นตฺถิ ฯ ก็ ภาวํ รฏฺฐปาโล ฌตฺวา
 วา ทิสฺวา วา สุตฺวา วา อการสฺมา อนคาริยฺมิ ปฺพุพฺชิตฺโต ฯ อิมานิ
 โข [๕] รฏฺฐปาล จตฺตาริ ปาริซฺชณฺณานิ เยหิ ปาริซฺชณฺเณหิ สมนฺนาคตา
 อิเรกฺขเจ เกสมสฺสุํ โอิหारेตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
 อการสฺมา อนคาริยฺมิ ปฺพุพฺชนฺติ ฯ ตานิ โภโต รฏฺฐปาลสฺส
 นตฺถิ ฯ ก็ ภาวํ รฏฺฐปาโล ฌตฺวา วา ทิสฺวา วา สุตฺวา วา
 อการสฺมา อนคาริยฺมิ ปฺพุพฺชิตฺตติ ฯ

[๔๔๖] อตฺถิ โข มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
 #๑ ยฺ. อยฺ ปาโง นตฺถิ ฯ ๒ ยฺ. อนนฺทิตตา วา โภกา ฯ ๓ ยฺ. อธิคิตตา วา โภกา ฯ
 #๔ ยฺ. เอตฺถนฺตเร ตนฺตติ อตฺถิ ฯ ๕ ยฺ. เอตฺถนฺตเร โภตติ อตฺถิ ฯ

อรหตา สมนาสมพุทฺเธน จตุตฺตารโ ชมฺมุทฺเตสฺสา อุกฺกัฏฺฐา ยมฺหิ
 ฌตฺตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺตฺวา จ อคารสฺมา อนคาริยิ ปฺพชฺชิตฺติ ฯ
 กตฺเม จตุตฺตารโ ฯ อุปนียติ โลกโ อทฺฐวฺโติ โข มหาราช
 เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมนาสมพุทฺเธน ปจฺโม
 ชมฺมุทฺเตสฺส อุกฺกัฏฺฐโ ยมฺหิ ฌตฺตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺตฺวา จ
 อคารสฺมา อนคาริยิ ปฺพชฺชิตฺติ อตาณฺ โลกโ อนภิสฺสโรติ
 โข มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมนาสมพุทฺเธน
 ทฺติโย ชมฺมุทฺเตสฺส อุกฺกัฏฺฐโ ยมฺหิ ฌตฺตฺวา จ ทิสฺวา
 จ สุตฺตฺวา จ อคารสฺมา อนคาริยิ ปฺพชฺชิตฺติ อสฺสโก โลกโ
 สพุทฺธิ ปหาย กมนิยนฺติ โข มหาราช เตน ภควตา ชานตา
 ปสฺสตา อรหตา สมนาสมพุทฺเธน ตฺติโย ชมฺมุทฺเตสฺส อุกฺกัฏฺฐโ
 ยมฺหิ ฌตฺตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺตฺวา จ อคารสฺมา อนคาริยิ ปฺพชฺชิตฺติ
 อุนฺ โลกโ อติคฺคฺติ ตณฺหาทาโสติ โข มหาราช เตน ภควตา
 ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมนาสมพุทฺเธน จตุตฺตโ ชมฺมุทฺเตสฺส
 อุกฺกัฏฺฐโ ยมฺหิ ฌตฺตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺตฺวา จ อคารสฺมา
 อนคาริยิ ปฺพชฺชิตฺติ ฯ อิเม โข มหาราช เตน ภควตา ชานตา
 ปสฺสตา อรหตา สมนาสมพุทฺเธน จตุตฺตารโ ชมฺมุทฺเตสฺสา อุกฺกัฏฺฐา
 ยมฺหิ ๑ ฌตฺตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺตฺวา จ อคารสฺมา อนคาริยิ
 ปฺพชฺชิตฺติติ ฯ

[๔๔๗] อุปนียติ โลกโ อทฺฐวฺโติ ภวํ รุกฺขปาโล อาห
 #๑ ยู. เย อหิ ฯ

อิมสฺส ปน โภ รฏฺฐปาล ภาสิตสฺส กถิ อตุโถ ทฏฺฐพฺโพติ ฯ
ตํ ก็ มลฺลลลลล มหาราช อโหสิ ตฺวํ วิสตีวสฺสทฺเทสิโกปิ
ปณฺณวิสตีวสฺสทฺเทสิโกปิ ๑ หตฺถิสฺมึปี กตาวี อสฺสสฺมึปี กตาวี รตฺถสฺมึปี
กตาวี ฐนฺสฺมึปี กตาวี ฐรฺสฺมึปี กตาวี อูรฺพลลลล พาทฺพลลลล อลฺมตฺโต
สงฺคามาวจโรติ ฯ อโหสิมฺหํ โภ รฏฺฐปาล วิสตีวสฺสทฺเทสิโกปิ
ปณฺณวิสตีวสฺสทฺเทสิโกปิ ๒ หตฺถิสฺมึปี กตาวี อสฺสสฺมึปี กตาวี
รตฺถสฺมึปี กตาวี ฐนฺสฺมึปี กตาวี ฐรฺสฺมึปี กตาวี อูรฺพลลลล พาทฺพลลลล
อลฺมตฺโต สงฺคามาวจโร อปฺเปกทาทํ โภ รฏฺฐปาล อิทฺธิมา ๓
มลฺลลล น อตฺตโน พเลน สมสมํ สมฺนุสฺสํมิตฺติ ฯ ตํ ก็ มลฺลลลลล
มหาราช เอวเมว ตฺวํ เอตฺรหิปี ๓ อูรฺพลลลล พาทฺพลลลล อลฺมตฺโต
สงฺคามาวจโรติ ฯ โน หิํ โภ รฏฺฐปาล เอตฺรหิ ฆิณฺโณ
วฺจฺจโณ มหฺลลลลโก อทฺทคฺโคโต วโยนฺนุปฺโคโต อสฺตีโก เม วโย ๕
วตฺตติ อปฺเปกทาทํ โภ รฏฺฐปาล อิทฺธิ ปาทํ กริสฺสํมิตฺติ อลฺลลลเนว
ปาทํ กโรมิตฺติ ฯ อิทํ โข ตํ มหาราช เตน ภควตา ชานตา
ปฺสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเทน สนฺชาย ภาสิตํ อฺปนียติ
โลโก อทฺทวฺโถติ ยมฺหํ ลตฺวา จ ทิสฺวา จ สฺตฺวา จ อการสฺมา
อนการิยํ ปพฺพชิตฺติ ฯ อจฺจริยํ โภ รฏฺฐปาล อพฺภูตํ โภ
รฏฺฐปาล ยาว สฺสภาสิตลฺลจิทํ เตน ภควตา ชานตา ปฺสฺสตา
อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเทน อฺปนียติ โลโก อทฺทวฺโถติ อฺปนียติ
#๑-๒ ย. ปณฺณ... ฯ ๓ ส. ย. อิทฺธิมาว มลฺลลลลลลล ทิสฺสตี ฯ
#๔ ย. ปิสฺสทฺโท นตฺถิ ฯ ๕ ย. อาสฺตีโก วโย ฯ เมติ นตฺถิ ฯ

หิ โภ รฏฺฐปาล โลโก อทุฐโว สัวิษฺชนเต โข โภ รฏฺฐปาล
อิมสฺมี ราชกุเล หตฺถิกายาปี อสฺสกายาปี รตฺถกายาปี ปตฺติกายาปี
เย อมฺหากั อปาทาสุ ปรีโยทาย วตฺติสฺสนฺติ ฯ

[๔๔๘] อตาโณ ๑ โลโก อนนฺทิสฺสโรติ ภาวํ รฏฺฐปาโล อาห
อิมสฺส ปน โภ รฏฺฐปาล ภาติสฺส กถํ อตฺถโถ ทฏฺฐพฺโพติ ฯ
ตํ ก็ มลฺลสฺสี มหาราช อตฺถิ เต โกจิ อนฺุสายิโก อาพาโรติ ฯ
อตฺถิ เม โภ รฏฺฐปาล อนฺุสายิโก อาพาโร ๒ อปฺเปกทา มํ โภ
รฏฺฐปาล มิตฺตามจฺจา ฌาติสาลอหิตา ปรีวาเรตฺวา จิตา โหนฺติ
อิทานิ ราชา โกรโพบฺย กาลํ กริสฺสตี อิทานิ ราชา โกรโพบฺย
กาลํ กริสฺสตีติ ฯ ตํ ก็ มลฺลสฺสี มหาราช ลภฺตี ตฺวํ เต มิตฺตามจฺเจ
ฌาติสาลอหิตเต อายนฺตุ เม โภนฺโต มิตฺตามจฺจา ฌาติสาลอหิตา
สพฺเพว สนฺตา อิมํ เวทนํ สัวิภชฺช ยถาหํ ลหฺกตฺตริกํ
เวทนํ เวทียะยฺนฺติ อูทาหุ ตฺวํเยว [๑] เวทนํ เวทียสฺสีติ ฯ นานํ
โภ รฏฺฐปาล ลภามิ เต มิตฺตามจฺเจ ฌาติสาลอหิตเต [๔] สพฺเพว
สนฺตา อิมํ เวทนํ สัวิภชฺช ยถาหํ ลหฺกตฺตริกํ เวทนํ เวทียะยฺนฺติ
อถ โข อหเมว ตํ เวทนํ เวทียามีติ ฯ อิํ โข ตํ มหาราช
เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สนฺชายน
ภาติตํ อตาโณ โลโก อนนฺทิสฺสโรติ ยมํ ฌตฺวา จ ทิสฺวา
จ สุตฺวา จ อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ อจฺจริยํ โภ
รฏฺฐปาล อพฺภูตํ โภ รฏฺฐปาล ยาว สฺภาติสฺสจฺจิทํ เตน ภควตา
#๑ ยฺ. อตฺตาโณ ฯ ๒ วาตาพาโร ฯ ๓ ยฺ. เอตฺถนฺตเร ตนฺติ ทิสฺสตี ฯ
#๔ ยฺ. เอตฺถนฺตเร อายนฺตุ เม โภนฺโต มิตฺตามจฺจา ฌาติสาลอหิตาติ ทิสฺสตี ฯ

ชานตา ปัสสตา อรหตา สมมาสมพุทฺเธน อตาโณ โลโก อนภิสฺสโรติ
อตาโณ หิ โภ รุจฺपाल โลโก อนภิสฺสโร สํวิชฺชติ
โฆ โภ รุจฺपाल อิมสฺมี ราชกุเล ปหฺตํ หิริณฺณ สุวณฺณํ ภูมิกตณฺจ
เวหาสคตณฺจ ๑ ฯ

[๔๔๕] อสฺสโก โลโก สพุพฺ ปหาย คมนิยฺนติ ภาวํ รุจฺปาโล
อาห อิมสฺส ปน โภ รุจฺपाल ภาสิตสฺส กถํ อตุโธ
ทญฺสพุโฑติ ฯ ตํ กิ มณฺณสิ มหาราช ยถา ตวํ เอตฺรหิ
ปลฺลจฺหิ กามคฺเชหิ สมปฺปิโต สมงฺคิฏฺโต ปริจาเรติ ลจฺฉติ
ตวํ ปรตฺถาปี เอวเมวาทํ อิมฺเหว ปลฺลจฺหิ กามคฺเชหิ สมปฺปิโต
สมงฺคิฏฺโต ปริจาเรมฺติ อุทาทุ อณฺเณ อิมํ โภคํ ปฏฺิพฺชิสฺสฺสนฺติ
ตวํ ปน ยถากมฺมํ คมิสฺสํสีติ ฯ ยถาทํ โภ รุจฺपाल เอตฺรหิ
ปลฺลจฺหิ กามคฺเชหิ สมปฺปิโต สมงฺคิฏฺโต ปริจาเรมิ นาท
ลจฺฉามิ ปรตฺถาปี เอวเมวาทํ อิมฺเหว ปลฺลจฺหิ กามคฺเชหิ
สมปฺปิโต สมงฺคิฏฺโต ปริจาเรมฺติ อถ โฆ อณฺเณ อิมํ โภคํ
ปฏฺิพฺชิสฺสฺสนฺติ อหํ ปน ยถากมฺมํ คมิสฺสํสีติ ฯ อิทํ โฆ ตํ
มหาราช เตน ภาวตา ชานตา ปัสสตา อรหตา สมมาสมพุทฺเธน
สนฺธาย ภาสิตํ อสฺสโก โลโก สพุพฺ ปหาย คมนิยฺนติ ยมฺหํ
ณฺตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชฺิโตติ ฯ
อจฺฉริยํ โภ รุจฺपाल อพฺภูตํ โภ รุจฺपाल ยาว สุภาสิตณฺจิทํ
เตน ภาวตา ชานตา ปัสสตา อรหตา สมมาสมพุทฺเธน อสฺสโก
#๑ ย. เวหาสญฺจณฺจ ฯ

โลโก สพุพิ ปหาย คมนีนฺติ อสฺสโก หิ โภ รฏฺฐปาโล
โลโก สพุพิ ปหาย คมนีนฺย ฯ

[๔๕๐] อุโน โลโก อติตฺโต ตณฺหาทาโสติ ภวํ รฏฺฐปาโล
อาห อิมสฺส ปน โภ รฏฺฐปาโล ภาสิตสฺส กถํ อตฺถโก
ทฏฺฐพฺโพติ ฯ ตํ กิํ มลฺลลฺลํ มหาราช ฝิตฺตํ กุรฺรํ อชฺฌาวสฺสีติ ฯ
เอวํ โภ รฏฺฐปาโล ฝิตฺตํ กุรฺรํ อชฺฌาวสามิติ ฯ ตํ กิํ มลฺลลฺลํ
มหาราช อิทฺเต ปุริโส อากฺขณฺเอยฺย ปฺรตฺถิมาย ทิสาย สทฺธาโยโก
ปจฺจโยโก ฯ โส ตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทยฺย ยคฺเชม มหาราช
ชานเอยฺยาสี อหํ อากฺขณฺมํ ปฺรตฺถิมาย ทิสาย ตตฺถทฺทสฺสํ มหนฺตํ
ชนปทํ อิทฺถลฺลเจว ฝิตฺตลฺลจ พฺหุชนํ อากิณฺณมนฺนุสฺสํ พฺหุ ๑ ตตฺถ
หตฺถิกายา อสฺสกายา รตฺถิกายา ปตฺถิกายา พฺหุ ตตฺถ ทนฺตาชินํ
พฺหุ ตตฺถ หิรณฺณสฺวณฺณํ อกตฺถลฺลเจว กตฺถลฺลจ พฺหุ ตตฺถ อิตฺถิปฺริคฺคโห
สทฺถกาจ ๒ ตาวตฺถเกน พลตฺถเกน อภิวิชินฺตี อภิวิชิน มหาราชชาติ
กินฺติ นํ กรเอยฺยาสีติ ฯ ตมปิ มยํ โภ รฏฺฐปาโล
อภิวิชฺชย อชฺฌาวเสยฺยามาติ ฯ ตํ กิํ มลฺลลฺลํ มหาราช อิทฺเต
ปุริโส อากฺขณฺเอยฺย ปจฺจนิมาย ทิสาย ... อุตฺตราย ทิสาย ...
ทกฺขนิมาย ทิสาย ... ปฺรสมฺมทฺทโต สทฺธาโยโก ปจฺจโยโก ฯ โส
ตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทยฺย ยคฺเชม มหาราช ชานเอยฺยาสี อหํ
อากฺขณฺมํ ปฺรสมฺมทฺทโต ตตฺถทฺทสฺสํ มหนฺตํ ชนปทํ อิทฺถลฺลเจว
ฝิตฺตลฺลจ พฺหุชนํ อากิณฺณมนฺนุสฺสํ พฺหุ ตตฺถ หตฺถิกายา อสฺสกายา
#๑ ยฺ. พฺหุ ฯ ๒ ยฺ. สทฺถกาจ ฯ

รถกายา ปตติกาชา พหุ ตตถ ทนฺตาชินฺ พหุ ตตถ หิริณฺณสุวณฺณ
อกตณฺเจว กตณฺจ พหุ ตตถ อิตฺถิปริศฺศโก สกฺกาเว ตาวตฺตเกน
พลตฺถเนน อภิวินฺนิตฺ อภิวินฺน มหาราชาติ กิณฺติ นํ กเรยฺยาสีติ ฯ
ตมฺปิ มยฺ โภ รฏฺฐปาเล อภิวินฺนํ อชฺฌาเวเสยฺยามาติ ฯ อิทํ
โฆ ตํ มหาราชา เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน
สนฺธาย ภาสิตํ อุโน โลโก อตฺตโต ตณฺหาทาโสติ
ยมหํ ฌตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ อคารสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ อจฺจนฺริยํ โภ รฏฺฐปาเล อพฺภุตํ โภ รฏฺฐปาเล
ยาว สฺภาสิตณฺจิทํ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน
อุโน โลโก อตฺตโต ตณฺหาทาโสติ อุโน ทิ โภ
รฏฺฐปาเล โลโก อตฺตโต ตณฺหาทาโสติ ฯ

[๔๕๑] อิทมโวจ อายสฺมา รฏฺฐปาโล อิทํ วตฺวา อถาปริ
เอตทโวจ

ปสฺสามิ โลเก สฺชเน มนฺุสฺเส
ลทฺธาน วิตฺตํ น ททฺนติ โมหา
ลฺุทฺธา ฐนํ สนฺนิจยํ กโรนฺติ
ภิกฺขุโย จ กามे อภิปตฺถยณฺติ
ราชา ปสฺยห ๑ ปจวี วิชิตฺวา
สสาครนฺตํ มหิมาวสนฺโต
โอรํ สมฺพุทฺทสฺส อตฺตตฺรโป

#๑ ยู. ปสฺยหา ฯ

ปารี สมุททสฺสปี ปตุถเยถ
ราชา จ อญฺเณ จ พหุ มนุสฺสา
อวิตตณฺหา มรณฺ์ อูเปนฺติ
อุนาว หุตฺวาน ชนฺติ เทหิ หิ
กาเมหิ โลกมฺหิ นหตฺถิ ติตฺติ
กนฺทนฺติ นํ ฌาติ ปกัริย เกเส
อโห วตาโน อมราติ จาหุ
วตฺถเณ นํ ปารุติ นีหริตฺวา
จิตฺ สมาทาย ตโต ทนฺติ
โส ทยฺหติ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
เอเกน วตฺถเณ ปหาย โภเก
น มียฺยมานสฺส ภาวนฺติ ตาณา
ฌาติ จ มิตฺตา อถ วา สหaya
ทayaทกา ตสฺส ฐนํ หรณฺติ
สตุโต ปน กจฺจติ เยน กมฺมํ
น มียฺยมานํ ฐนมนฺเวติ กิณฺจ
ปฺตุตา จ ทารา จ ฐนญจ รฏฺฐจํ
น ทิณฺมายุ ลภเต ฐเนน
น จาปี วิตฺเตน ฐริ วิหณฺติ
อปฺปกณฺจิทํ ฐีวิทมาหุ ฐีรา

อสุตตสัม วิปปริณามธมมัม
อหุตฺตา ทลิตฺทา จ หุสนฺติ ผสฺสํ
พาโล จ ธีโร จ ตเถว ผุฏฺโง
พาโล หิ พาตุยา วชิโตว เสติ
ธีโร จ น เวตฺติ ผสฺสผุฏฺโง
ตสฺมา หิ ปญฺญา จ ฐเนน เสยฺโย
ยาย โวสานํ อิทฺทิจฺจจฺติ
อโศสฺสิตตฺตา ๑ หิ ภาวภเวสุ
ปาปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ โมหา
อุเปติ คพฺภณฺจ ปฺรณฺจ โลกํ
สํสารมาปชช ปฺรมฺปราย
ตสฺสปฺปญฺโง อภิสทฺทหนฺโต
อุเปติ คพฺภณฺจ ปฺรณฺจ โลกํ
โจโร ยถา สนฺธิมุเข กหิโต
สกมฺมฺนา หลฺลติ ปาปธฺมโม
เอวํ ปชา เปจฺจ ปฺรมฺหิ โลกเ
สกมฺมฺนา หลฺลติ ปาปธฺมมา ๒
กามา หิ จิตฺรา มธฺรา มโนรมา
วิรูปรูเปน มเถนฺติ จิตฺตํ
อาทึนํว กามคฺเณสุ ทิสฺวา

#๑ ยู. อโศสฺสิตตฺตา ฯ ๒ ยู. ปาปธฺมโม ฯ

ตสม่าหิ ปพพชิโตมฺหิ ราช
ทุมปฺผลาเนว ๑ ปตฺนฺติ มาณวา
ทหฺรา จ วุฑฺฒา จ สรีรเกทา
เอตํ ๒ วิทิตฺวา ปพพชิโตมฺหิ ราช
อปฺณณกั สามณฺณเมว เสยฺโยติ ฯ
รณฺุสฺปาลสฺสฺตตํ นิณฺุจิตฺตํ ทฺุติยํ ฯ

#๑ ย. นีว ฯ ๒ ย. เอตํปี ทิสฺวา ฯ

มชฌเทวสูตร

[๔๕๒] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา มิตถายั วิหริตี
มชฌเทวมุพพเน ๑ ฯ อถ โข ภควา อญจตรสมี ปเทเส สิตัง
ปาดุวากาสี ฯ อถ โข อายสุมโต อานนุทสเส เตตทโหสิ โโก
นุ โข เหตุ โโก ปจฺจโย ภควโต สิตสฺส ปาดุกมฺมาย น
อการณน ตถาคตา สิตัง ปาดุกโรนฺตีตี ฯ อถ โข อายสุม
อานนุโท เอกังสิ จีวรํ กตฺวา เยน ภควา เตนญชฌิมปณามตฺวา
ภควนฺตํ เตตทโวจ โโก นุ โข ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย ภควโต
สิตสฺส ปาดุกมฺมาย น อการณน ตถาคตา สิตัง ปาดุกโรนฺตีตี ฯ

[๔๕๓] ภูตปุพฺพิ อานนุท อิมิสฺสาเยว มิตถายั ราชา อโหสิ
มชฌเทโว ๒ นาม ชมฺมิโก ชมฺมราชา ชมฺเม จิตฺโต มหาราชา ชมฺม
จรตี พฺรหฺมณคหปติเกสฺส เนกเมสฺส เจว ชานปเทสฺส จ อุโปสถณจ
อุปวสตี จาคฺคทฺทสี ปญฺจทสี อญฺจมี จ ปกฺขสฺส ฯ อถ โข
อานนุท ราชา มชฌเทโว พหฺนํ วสฺसानํ พหฺนํ ๓ วสฺสสตานํ พหฺนํ
วสฺสสทฺสสานํ อจฺจเยน กปฺปกํ อามนฺเตสิ ยทา เม สมฺม
กปฺปกํ ปสฺเสยฺยาสี สิริสฺมี ปลิตานิ ๓ ชาตานิ อถ เม อาโรเจยฺยาสีตี ฯ
เอวํ เทวตี โข อานนุท กปฺปกโถ รณฺโถ มชฌเทวสฺส
ปจฺจสุโสสี ฯ อทฺทสา โข อานนุท กปฺปกโถ พหฺนํ
#๑ สี. ย. มชฌเทวมุพพเน ฯ ๒ สี. ย. มชฌเทโว ฯ ๓ ย. พหฺนํ ฯ
#๔ ย. สพฺพตฺถ ผลิตานีตี ทิสฺสตี ฯ

วสุสานัน พหุณัน วสุสตันัน พหุณัน วสุสทหุสตันัน อจฺจนเณ รณฺโณ
มมทเวสฺส สิริสุมฺมิ ปลิตานินฺ ชาตานิ ทิสฺวาน ราชานัน มมทเว
เอตทโวจ ปาตุภูตฺตา โข ทเวสฺส ทเวทฺฐตา ทิสฺสนฺติ สิริสุมฺมิ
ปลิตานินฺ ชาตานิติ ฯ เตนหิ สมฺม กปฺปก ตานินฺ ปลิตานินฺ สาธุกํ
สณฺฑทาเสณ อุทฺทริตฺวา มม อลฺลชฺลิตฺตุมฺมิ ปติภูจฺจาเปหิตฺติ ฯ เอวํ
เทวตฺติ โข อานนฺท กปฺปกโณ รณฺโณ มมทเวสฺส ปฏฺฐิตฺตฺวา
ตานินฺ ปลิตานินฺ สาธุกํ สณฺฑทาเสณ อุทฺทริตฺวา รณฺโณ มมทเวสฺส
อลฺลชฺลิตฺตุมฺมิ ปติภูจฺจาเปหิตฺติ ฯ อถ โข อานนฺท ราชานินฺ มมทเว
กปฺปกสฺส กามวรี ทตฺวา เชฏฺฐปฺตฺตํ กุมารินฺ อามนฺตาเปตฺวา
เอตทโวจ ปาตุภูตฺตา โข เม ตาต กุมาร ทเวทฺฐตา ทิสฺสนฺติ
สิริสุมฺมิ ปลิตานินฺ ชาตานิ ภูตฺตา โข ปน เม มานุสกา กามา
สมโย ทิพฺเพ กามะ ปริเยสฺสิตฺตุมฺมิ เอหิ ตฺวํ ตาต กุมาร อิมํ รชฺชํ
ปฏฺฐิปชฺช อหํ ปน เกสมสฺสํ โโอหารेतฺวา กาสายานินฺ วตฺถานินฺ
อจฺจนาทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺตุมฺมิ เตนหิ ตาต
กุมาร ยทา ตฺวํ ปสฺเสยฺยาสินฺ สิริสุมฺมิ ปลิตานินฺ ชาตานิ อถ
กปฺปกสฺส กามวรี ทตฺวา เชฏฺฐปฺตฺตํ กุมารินฺ สาธุกํ รชฺเช สมนฺุสาสิตฺวา
เกสมสฺสํ โโอหารेतฺวา กาสายานินฺ วตฺถานินฺ อจฺจนาทตฺวา
อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺตุมฺมิ เยน เม อิทํ กลฺยาณํ วตฺตํ
นินฺหิตํ อนฺุปฺวตฺเตยฺยาสินฺ มา โข เม ตฺวํ อนฺุติมปฺริโส อโหสิ
ยสฺมิมฺมิ โข ตาต กุมาร ปฺริสยฺเค วตฺตมานเณ เอวรูปสฺส กลฺยาณสฺส

วตตสฺส สมฺมจฺเฑโฑ โหติ โส เตสํ อนฺติมปฺริโส โหติ ฯ ตนฺตาทํ
ตาท กุมาร เอวํ วทามิ เยน เม อิทํ กลฺยาณํ วตฺตํ นิหิตํ
อนุปฺปวตฺเตยฺยาสี มา โข เม ตวํ อนฺติมปฺริโส อโหสีติ ฯ

[๔๕๔] อถ โข อานนฺท ราชา มฆเทโว กปฺปกสฺส คามวรี
ทตฺวา เชฏฺฐปฺตฺตํ กุมาริ สาธุกํ รชฺเช สมนฺุสาสิตฺวา อิมสฺมีเยว
มฆเทวมุพฺพนเ เกตมสฺสุํ โอิหารेतฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาทตฺวา
อการสฺมา อนคาริยิ ปพฺพชิ ฯ โส เมตฺตาสหคเตน
เจตสา เอกํ ทิสํ ฝริตฺวา วิहाสิ ฯ ตถา ทฺติยิ ตถา ตติยิ
ตถา จตฺตํ ฯ อิติ อุทฺทมโร ติริยิ สพฺพชิ สพฺพตฺถตฺยา ๑ สพฺพาวนฺตํ
โลกิ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปฺุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน
อเวเรน อพฺยาปฺชเณน ฝริตฺวา วิहाสิ ฯ กรฺุณาสหคเตน เจตสา
ฯเปฯ มุทิตาสหคเตน เจตสา ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา
เอกํ ทิสํ ฝริตฺวา วิहाสิ ฯ ตถา ทฺติยิ ตถา ตติยิ ตถา
จตฺตํ ฯ อิติ อุทฺทมโร ติริยิ สพฺพชิ สพฺพตฺถตฺยา สพฺพาวนฺตํ
โลกิ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปฺุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน
อเวเรน อพฺยาปฺชเณน ฝริตฺวา วิहाสิ ฯ ราชา โข ปนानนฺท
มฆเทโว จตฺราสีตฺิวสฺสสหฺสฺสานิ กุมารกิพฺพิกํ กิพฺพิ จตฺราสีตฺิวสฺสสหฺสฺสานิ
อุปรชฺชํ ๒ กอารสิ จตฺราสีตฺิวสฺสสหฺสฺสานิ รชฺชํ กอารสิ
จตฺราสีตฺิวสฺสสหฺสฺสานิ อิมสฺมีเยว มฆเทวมุพฺพนเ อการสฺมา อนคาริยิ
ปพฺพชิโต พุรฺหุมจริยิ จริ ฯ โส จตฺตาโร พุรฺหุมวิหาร
#๑ ยู. สพฺพตฺถ สพฺพตฺถตฺยาติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ยู. โอปฺรชฺชํ ฯ

ภาเวตฺวา กายสุตฺต เกทา ปรมฺมรณฺนา พุรฺหมโลกุปฺโค อโหสิ ฯ

[๔๕๕] อถ โข อานนฺท รมฺโณ มฆเทวสุตฺต ปุตฺโต พหุณฺ
วสุตฺตํ พหุณฺ วสุตฺตตฺตํ พหุณฺ วสุตฺตทสุตฺตํ อจฺจเยน กปฺปกํ
อามนฺเตสิ ยทา เม สมฺม กปฺปกํ ปสฺเสยฺยาสี สิริสฺมี ปลิตานี
ชาตานิ อถ เม อโรเจยฺยาสีติ ฯ เอวํ เทวาทิ โข อานนฺท
กปฺปกํ รมฺโณ มฆเทวสุตฺต ปุตฺตสุตฺต ปจฺจสฺโสสิ ฯ อทฺทสา
โข อานนฺท กปฺปกํ พหุณฺ วสุตฺตํ พหุณฺ วสุตฺตตฺตํ พหุณฺ
วสุตฺตทสุตฺตํ อจฺจเยน รมฺโณ มฆเทวสุตฺต ปุตฺตสุตฺต สิริสฺมี
ปลิตานี ชาตานิ ทิสฺวาน รมฺโณ มฆเทวสุตฺต ปุตฺตํ เอตทโวจ
ปาตฺถุตา โข เทวสุตฺต เทวทูตา ทิสฺสนฺติ สิริสฺมี ปลิตานี ชาตานิติ ฯ
เตนหิ สมฺม กปฺปกํ ตานี ปลิตานี สาธุกํ สณฺหาเสน อุตฺตริตฺวา
มม อณฺชลิสฺมี ปตฺติจฺจาเปหีติ ฯ เอวํ เทวาทิ โข อานนฺท
กปฺปกํ รมฺโณ มฆเทวสุตฺต ปุตฺตสุตฺต ปฏิสฺสุตฺวา ตานี ปลิตานี
สาธุกํ สณฺหาเสน อุตฺตริตฺวา รมฺโณ มฆเทวสุตฺต ปุตฺตสุตฺต
อณฺชลิสฺมี ปตฺติจฺจาเปสิ ฯ อถ โข อานนฺท รมฺโณ มฆเทวสุตฺต
ปุตฺโต กปฺปกสุตฺต คามวรี ทตฺวา เชฏฺฐปุตฺตํ กุมาริ อามนฺตาเปตฺวา
เอตทโวจ ปาตฺถุตา โข เม ตาต กุมาร เทวทูตา
ทิสฺสนฺติ สิริสฺมี ปลิตานี ชาตานิ ภูตฺตา โข ปน เม มานุสกา
กามา สมโย ทิพฺเพ กามะ ปริเยสิตฺถุ เอหิ ตฺวํ ตาต กุมาร
อิมิ รชฺชํ ปฏฺิพฺช อหิ ปน เกสมสุตฺถุ โอิหारेตฺวา กาสายานี

วตถานิ อจฺญาเตตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิสฺสามิ เตนหิ
ตาท กุมาร ยทา ตฺวมปิ ปสฺเสยฺยาสิ สิริสฺมี ปฺลิตานิ ชาตานิ
อถ กปฺปกสฺส คามวริ ทตฺวา เขฎฺฐปฺปุตฺตํ กุมาริ สาธุกํ รชฺเช
สมนฺุสาสิตฺวา เกสมสฺสุํ โอิหारेตฺวา กาสายานิ วตถานิ อจฺญาเตตฺวา
อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺเยยฺยาสิ เยน เม อิทํ กลฺยาณํ
วตฺตํ นิหิตํ อนฺุปรวตฺเตยฺยาสิ มา โข เม ตฺวํ อนฺุติมปฺริโส
อโหสิ ยสฺมี โข ตาท กุมาร ปฺริสยฺเยว วตฺตมานเ อวารุปสฺส
กลฺยาณสฺส วตฺตสฺส สมฺุจฺเจโท โหติ โส เตสํ อนฺุติมปฺริโส
โหติ ฯ ตนฺุตาหิ ตาท กุมาร เอวํ วทามิ เยน เม อิทํ
กลฺยาณํ วตฺตํ นิหิตํ อนฺุปรวตฺเตยฺยาสิ มา โข เม ตฺวํ
อนฺุติมปฺริโส อโหสิติ ฯ

[๔๕๖] อถ โข อานนฺุท รมฺุโธ มจฺมเทวสฺส ปฺปุตฺโต กปฺปกสฺส
คามวริ ทตฺวา เขฎฺฐปฺปุตฺตํ กุมาริ สาธุกํ รชฺเช สมนฺุสาสิตฺวา
อิมสฺมีเยว มจฺมเทวมฺุพฺวเน เกสมสฺสุํ โอิหारेตฺวา กาสายานิ วตถานิ
อจฺญาเตตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิ ฯ โส เมตฺตาสหคเตน
เจตสา เอกํ ทิสํ ฝริตฺวา วิหาสิ ฯ ตถา ทฺุติยํ ตถา ตฺุติยํ
ตถา จตฺุตถํ ฯ อิติ อฺุทฺธมฺุโร ติริยํ สพฺุพฺพิ สพฺุพฺตฺุถตฺาย สพฺุพฺวาวนฺุตํ
โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปฺุเลน มหคฺคเตน อปฺุปฺมาณเณ
อเวเรน อพฺุยาปฺุชฺเณน ฝริตฺวา วิหาสิ ฯ กรฺุณาสหคเตน เจตสา
ฯเปฯ มุทิตาสหคเตน เจตสา ฯเปฯ อฺุเปกฺุขาสหคเตน เจตสา

เอกั ทิสั ฝริตฺวา วิหาสิ ฯ ตถา ทฺติยั ตถา ตติยั ตถา
จตุตถั ฯ อิติ อุทฺทมโร ติริยั สพฺพธิ สพฺพตฺถตฺตย สพฺพาวนฺตั
โลกั อุเปกฺขาสหคเตน เจตฺสา วิปฺเปลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน
อเวเรน อพฺยาปชฺเณน ฝริตฺวา วิหาสิ ฯ รมฺโถ โข ปนํนนฺท
มมฺเทวสฺส ปฺตฺโต จตฺราสีตฺตวสฺสสหฺสฺสานิ กุมารกัพิกั กัพิ จตฺราสีตฺตวสฺสสหฺสฺสานิ
อุปรชฺชั การเถสิ จตฺราสีตฺตวสฺสสหฺสฺสานิ รชฺชั
การเถสิ จตฺราสีตฺตวสฺสสหฺสฺสานิ อิมสฺมีเยว มมฺเทวมฺพวเน อการสฺมา
อนการิยั ปพฺพชฺชิตฺต พฺรหฺมจริยั จริ ฯ โส จตฺตาริ พฺรหฺมวิหาร
ภาเวตฺวา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา พฺรหฺมโลกฺอุปฺโค อโหสิ ฯ

[๔๕๑] รมฺโถ โข ปนํนนฺท มมฺเทวสฺส ปฺตฺตปฺตฺตกา ตสฺส
ปรีปรํ จตฺราสีตฺตวสฺสสหฺสฺสานิ ๑ อิมสฺมีเยว มมฺเทวมฺพวเน เกสมสฺสุ
โอาหารเตวํ กาสายานิ วตฺถานิ อจฺญาเตวํ อการสฺมา อนการิยั
ปพฺพชฺชิสฺสุ ฯ เต เมตฺตาสหคเตน เจตฺสา เอกั ทิสั ฝริตฺวา
วิหริสฺสุ ฯ ตถา ทฺติยั ตถา ตติยั ตถา จตุตถั ฯ อิติ อุทฺทมโร
ติริยั สพฺพธิ สพฺพตฺถตฺตย สพฺพาวนฺตั โลกั เมตฺตาสหคเตน
เจตฺสา วิปฺเปลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเณน
ฝริตฺวา วิหริสฺสุ ฯ กรุณฺณาสหคเตน เจตฺสา ... มุทิตาสหคเตน
เจตฺสา ... อุเปกฺขาสหคเตน เจตฺสา เอกั ทิสั ฝริตฺวา วิหริสฺสุ ฯ
ตถา ทฺติยั ตถา ตติยั ตถา จตุตถั ฯ อิติ อุทฺทมโร ติริยั
สพฺพธิ สพฺพตฺถตฺตย สพฺพาวนฺตั โลกั อุเปกฺขาสหคเตน เจตฺสา
#๑ ยู. จตฺราสีตฺติ ขตฺติยสหฺสฺสานิ ฯ

วิบุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเณน ฝริตฺวา
วิหรีสุ ฯ [๑] จตุราสีติวสุตฺตหสุตฺตานิ กุมารกีฬิกิ กิฬีสฺส จตุราสีติวสุตฺตหสุตฺตานิ
อุปรชฺชํ การเรสุ จตุราสีติวสุตฺตหสุตฺตานิ รชฺชํ การเรสุ
จตุราสีติวสุตฺตหสุตฺตานิ อิมสฺมีเยว มฆเทวมพฺพเวเน อคารสฺมา อนคาริยิ
ปพฺพชิตา พุรหฺมจริยิ จริสฺส ฯ เต จตฺตาริ พุรหฺมวิหาร
ภาเวตฺวา กายสุตฺต เกทา ปรมฺมรณฺา พุรหฺมโลกุปฺคา
อเหตุํ ฯ นิมิ เตสํ ราชา ปจฺฉิมโก อโหสิ ฌมฺมิโก ฌมฺมราชา
ฌมฺเม จิโต มหาราชา ฌมฺมํ จรติ พุราหฺมณคหปติเกสฺส เนกเมสฺส
เจว ชานปฺเทสฺส จ อุโปสถณฺจ อุปวสฺติ จาคฺคทฺทสี ปญฺจทสี
อฏฺฐมฺี จ ปกฺขสุตฺต ฯ

[๔๕๘] ภูตปฺพุพฺพิ อานนฺท เทวานํ ตาวตีสานํ สุชฺมมฺมายิ
สภายิ สนนฺิสินฺนํ สนนฺิปปิตานํ อยมนฺตฺรากถา อุทปาที ลาภา
วต โภ วิเทหานํ สุตฺทฺธิ วต โภ วิเทหานํ เยสํ นิมิ ราชา
ฌมฺมิโก ฌมฺมราชา ฌมฺเม จิโต มหาราชา ฌมฺมํ จรติ พุราหฺมณคหปติเกสฺส
เนกเมสฺส เจว ชานปฺเทสฺส จ อุโปสถณฺจ อุปวสฺติ
จาคฺคทฺทสี ปญฺจทสี อฏฺฐมฺี จ ปกฺขสุตฺตํ ฯ

[๔๕๙] อถ โข อานนฺท สกฺโก เทวานมฺินฺโท เทเว ตาวตีสเ
อามนฺเตสิ อิจฺเจยฺยาถ โน ตุมฺเห มารีสา นิมิราชานํ ทฏฺฐนฺฺติ
อิจฺฉาม มยฺ มารีสา นิมิราชานํ ทฏฺฐนฺฺติ ฯ เตน โข ปนฺานนฺท
สมเยน นิมิ ราชา ตทฺทฺโปสเถ ปณฺณเรเส สีสนฺหาโต อุโปสถิโก
#๑ ยู. เอตฺถนฺฺตเร เตติ ทิสฺสตี ฯ

อุปริ ปาสาทวรกโต นิสินฺโน โหติ ฯ อถ โข อานนฺท สกฺโก
เทวานมินฺโท เสยฺยถาปี นาม พลฺวา ปุริโส สมฺมิณฺชิตฺติ วา พหํ
ปสาเรยฺย ปสาริตฺติ วา พหํ สมฺมิณฺชชยฺย เอวเมว เทเวสุ
ดาวตฺตีเสสุ อนฺตรหิตโต นิมิสฺส รณฺโณ สมฺมุเข ปาตุรโหติ ฯ
อถ โข อานนฺท สกฺโก เทวานมินฺโท นิมิ ราชา น เอตทโวจ
ลาภา เต มหาราช สุตฺทฺธิ เต มหาราช เทวา มหาราช
ดาวตฺตีสา สฺขมฺมายิ สภายิ กิตฺตยมา นรฺูปา สนนฺนินฺนา ลาภา
วต โภ วิเทหานิ สุตฺทฺธิ วต โภ วิเทหานิ เยถิ นิมิ ราชา
ชฺมมิโก ชฺมมราชา ชฺมเม จิตฺโต มหาราช ชฺมมํ จรติ พุราหุมนคฺคหปติเกสุ
เนกเมสุ เจว ชานปเทสุ จ อุโปสถณฺจ อุปวสติ
จาดุทฺทสี ปณฺจทสี อฏฺฐจฺมิ จ ปกฺขสฺสาติ เทวา เต มหาราช
ดาวตฺตีสา ทสฺสนกามา ตสฺส เต อหิ มหาราช สหสฺสยฺยุตฺติ
อาชณฺณรถิ ปหิณฺนสฺสามิ อภิรุเหยฺยาสี ๑ มหาราช ทิพฺพิ ยานํ
อวิกฺมปฺมานนฺติ ฯ อธิวาเสสิ โข อานนฺท นิมิ ราชา ตฺถุณีภาเวน ฯ
อถ โข อานนฺท สกฺโก เทวานมินฺโท นิมิสฺส รณฺโณ อธิวาสนํ
วิทฺตฺวา เสยฺยถาปี นาม พลฺวา ปุริโส สมฺมิณฺชิตฺติ วา พหํ
ปสาเรยฺย ปสาริตฺติ วา พหํ สมฺมิณฺชชยฺย เอวเมว นิมิสฺส รณฺโณ
สมฺมุเข อนฺตรหิตโต เทเวสุ ดาวตฺตีเสสุ ปาตุรโหติ ฯ

[๔๖๐] อถ โข อานนฺท สกฺโก เทวานมินฺโท มาตฺถิ สงฺคาหํ
อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ สมฺม มาตฺถิ สหสฺสยฺยุตฺติ อาชณฺณรถิ
#๑ ย. อภิรุเหยฺยาสี ฯ

โยเชตฺวา นิมี ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทหิ อยนฺเต มหาราช
สหสฺสยฺยุตโต อาชณฺณรโถ สกฺเกน เทวานมฺินฺนุเทน เปสฺสิตโต อภิรุเหยฺยาสี
มหาราช ทิพฺพํ ยานํ อวิกมฺปมาโนติ ฯ เอวํ ๑ ภทฺนตฺวาติ
โฆ อานนฺท มาตลฺลิสฺส สงฺคาหโก สกฺกสฺส เทวานมฺินฺนุทสฺส ปฏฺิสฺสยฺยุตฺวา
สหสฺสยฺยุตฺโต อาชณฺณรโถ โยเชตฺวา นิมี ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา
เอตทวโจ อัย เต มหาราช สหสฺสยฺยุตโต อาชณฺณรโถ สกฺเกน
เทวานมฺินฺนุเทน เปสฺสิตโต อภิรุห มหาราช ทิพฺพํ ยานํ อวิกมฺปมาโน
อปีจ มหาราช กตฺเมน ตํ เนมิ เยน วา ปาปกมฺมา ปาปกาณํ
กมฺมานํ วิปากํ ปฏฺิสฺสเวทฺนตฺติ เยน วา กฺลฺยาณกมฺมา กฺลฺยาณกมฺมานํ
วิปากํ ปฏฺิสฺสเวทฺนตฺติติ ฯ อุกฺเขเนว มํ มาตลฺลิสฺส เนหิตฺติ ฯ
สํปเวสฺสิ ๒ โฆ อานนฺท มาตลฺลิสฺส สงฺคาหโก นิมี ราชานํ สฺขมฺมายํ
สภายํ ๓ ฯ อทฺทสา โฆ อานนฺท สกฺโก เทวานมฺินฺนุโท นิมี ราชานํ
ทฺุรโตว อากฺจฺจนฺตํ ทิสฺวา นิมี ราชานํ เอตทวโจ เอหิ โฆ
มหาราช สฺวาคตฺติ มหาราช เทวา เต มหาราช ตาวตฺตีสฺสา
สฺขมฺมายํ สภายํ กิตฺตยฺมานรฺูปา สนฺนินฺนินฺนา ตาภา วต โภ
วิทฺหานํ สฺลทฺธํ วต โภ วิทฺหานํ เยสํ นิมี ราชานํ ฐมฺมิโก
ฐมฺมราชา ฐมฺเม จิตฺโต มหาราช ฐมฺมิ จรฺติ พฺุราหุณฺณคหปฺติเกสฺสุ
เนคเมสฺสุ เจว ชานปฺเทสฺสุ จ อุปฺสถณฺจ อุปฺวสฺติ จาคฺคทฺทสฺสิ
ปฺลยจฺทสฺสิ อฏฺุจฺมิ จ ปกฺขสฺสชาติ เทวา เต มหาราช ตาวตฺตีสฺสา
#๑ ยฺ. เอวํ โหตุ ภทฺนตฺวาติ ฯ ๒ สฺ. ยฺ. สมฺปาเปสฺสิ ฯ ๓ สฺ. ยฺ. สฺขมฺมิ สภํ ฯ

ทสฺสนกามา อภิรม มหาราช เทเวสุ เทวานุภาเวนาคี ฯ อลั
มาริส ตตฺเถว มํ มิถิลิํ ปฏฺเณตฺ ตถาคํ ฌมฺมํ จริสฺสามิ
พฺรหฺมณคหปติเกสุ เนคเมสุ เจว ชานปเทสุ จ อุโปสถณจ
อุปวสิสฺสามิ จาคฺคทฺทสิ ปณฺจทสิ อฏฺฐมึ จ ปกฺขสฺสาติ ฯ อถ
โฆ อานนฺท สกฺโก เทวานมินฺโท มาตลึ สงฺคาหํ อามนฺเตสิ
เอหิ ตฺวํ สมฺม มาตลึ สหสฺสยฺยุตฺติ อชณฺณรํ โยเชตฺวา นิมี
ราชานํ ตตฺเถว มิถิลิํ ปฏฺเณหิตี ฯ เอวํ ภาทฺนตฺวาติ ๑ โฆ อานนฺท
มาตลึ สงฺคาหโก สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส ปฏฺฐิสฺสุตฺวา สหสฺสยฺยุตฺติ
อชณฺณรํ โยเชตฺวา นิมี ราชานํ ตตฺเถว มิถิลิํ ปฏฺเณสิ ฯ

[๔๖๑] ตตฺร สฺทํ อานนฺท มหาราช ๒ ฌมฺมํ จรติ พฺรหฺมณคหปติเกสุ
เนคเมสุ เจว ชานปเทสุ จ อุโปสถณจ อุปวสติ
จาคฺคทฺทสิ ปณฺจทสิ อฏฺฐมึ จ ปกฺขสฺสาติ ๑ ฯ อถ โฆ อานนฺท
นิมี ราชฯ พฺหุณํ วสฺसानํ พฺหุณํ วสฺสสตานํ พฺหุณํ วสฺสสหฺสฺसानํ
อจฺจเยน กปฺปกํ อามนฺเตสิ ยทา เม สมฺม กปฺปก ปสฺเสยฺยาสิ
สิรฺสฺมึ ปลิตานิ ชาตานิ อถ เม อาโรเจยฺยาสิตี ฯ เอวํ เทวาคี โฆ
อานนฺท กปฺปกํ นิมิสฺส รณฺโฆ ปจฺจสฺโสสิ ฯ อทฺทสา โฆ อานนฺท
กปฺปกํ พฺหุณํ วสฺसानํ พฺหุณํ วสฺสสตานํ พฺหุณํ วสฺสสหฺสฺसानํ
อจฺจเยน นิมิสฺส รณฺโฆ สิรฺสฺมึ ปลิตานิ ชาตานิ ทิสฺวาน
นิมี ราชานํ เอตทโวจ ปาตฺถุตา โฆ เทวสฺส เทวทฺธา ทิสฺสนฺติ
สิรฺสฺมึ ปลิตานิ ชาตานิตี ฯ เตนหิ สมฺม กปฺปก ตานิ ปลิตานิ
#๑ ย. ภาทฺนตฺวาติ ฯ ๒ ย. นิมีราชฯ ๑ ย. ปกฺขสฺส ฯ

สาธุกัม สณฺหาเสน อุทฺทริตฺวา มม อณฺชลิสมิ ปติญฺจาเปหิตี ฯ เอวํ
เทวาคี โข อานนฺท กปฺปกโก นิมิสฺส รณฺโณ ปฏิสฺสุตฺวา ตานิ
ปลิตานิ สาธุกัม สณฺหาเสน อุทฺทริตฺวา นิมิสฺส รณฺโณ อณฺชลิสมิ
ปติญฺจาเปตี ฯ อถ โข อานนฺท ราชา ๑ กปฺปกสฺส คามวริ ทตฺวา
เชฏฺฐปฺตุตฺตํ กุมาริ อามนฺตาเปตฺวา เอตทวโจ ปาตุญฺจตา โข เม
ตาค กุมาร เทวทฺฐตา ทิสฺสนฺติ สิริสมิ ปลิตานิ ชาตานิ ภูตฺตา
โข ปน เม มานุสกา กามา สมฺโຍ ทิพฺเพ กามे ปฺริเยตีตฺถ
เอहि ตฺวํ ตาค กุมาร อิมิ รชฺชํ ปฏฺธิปชฺช อหิ ปน เกสมสฺสํ
โອหारेตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยิ
ปพฺพชิสฺสามิ เตนฺหิ ๒ กุมาร ยทา ตวมฺปิ ปสฺเสยฺยาสี สิริสมิ
ปลิตานิ ชาตานิ อถ กปฺปกสฺส คามวริ ทตฺวา เชฏฺฐปฺตุตฺตํ กุมาริ
สาธุกัม รชฺเช สมนฺุสาลิตฺวา เกสมสฺสํ โອหारेตฺวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยิ ปพฺพชเยยฺยาสี เยน
เม อิทํ กลฺยาณํ วตฺตํ นิหิตํ อญฺุปฺวตฺเตยฺยาสี มา โข เม
ตฺวํ อนฺติมปฺริโส อโหสิ ยสมิ โข ตาค กุมาร ปฺริสยฺเค
วตฺตมาเน เอวรฺุปฺสฺส กลฺยาณสฺส วตฺตสฺส สมฺมุจฺเจโท โหตี โส
เตสํ อนฺติมปฺริโส โหตี ฯ ตนฺตาคํ ตาค กุมาร เอวํ วทามิ
เยน เม อิทํ กลฺยาณํ วตฺตํ นิหิตํ อญฺุปฺวตฺเตยฺยาสี มา โข
เม ตฺวํ อนฺติมปฺริโส อโหสีตี ฯ

[๔๖๒] อถ โข อานนฺท นิมิ ราชา กปฺปกสฺส คามวริ

#๑ ย. นิมิราชา ฯ ๒ ย. ตาค กุมาร ฯ

ทตฺวา เขฎฺฐปฺตํ กุมาริ สาธุกั รัชเช สมนุสฺสํติตฺวา อิมสฺมีเยว
มฆเทวมุพฺพนเ เกสมสฺสุํ โหหารेतฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺญาเทตฺวา
อการสฺมา อนคาริยิ ปพฺพชิ ๑ โส เมตฺตาสหคเตน
เจตฺสา เอกั ทิสฺสิ ฝริตฺวา วิหาสิ ๑ ตถา ทฺติยิ ตถา ตติยิ
ตถา จตฺตํ ๑ อิติ อุทฺธมโห ติริยิ สพฺพชิ สพฺพตฺถตาย
สพฺพาวนฺตํ โลกั เมตฺตาสหคเตน เจตฺสา วิปฺปลเณน มหคฺคเตน
อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปฺชเณน ฝริตฺวา วิหาสิ ๑ กรุณาสหคเตน
เจตฺสา ... มุทิตาสหคเตน เจตฺสา ... อุเปกฺขาสหคเตน
เจตฺสา เอกั ทิสฺสิ ฝริตฺวา วิหาสิ ๑ ตถา ทฺติยิ ตถา ตติยิ
ตถา จตฺตํ ๑ อิติ อุทฺธมโห ติริยิ สพฺพชิ สพฺพตฺถตาย
สพฺพาวนฺตํ โลกั อุเปกฺขาสหคเตน เจตฺสา วิปฺปลเณน มหคฺคเตน
อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปฺชเณน ฝริตฺวา วิหาสิ ๑ นิมิ โข
ปฺนानนฺท ราชา จตฺราสีติวสฺสสหฺสฺสานิ กุมารกิพิกั กิพิ
จตฺราสีติวสฺสสหฺสฺสานิ อุปฺรชฺชั กอารสิ จตฺราสีติวสฺสสหฺสฺสานิ รัชชั
กอารสิ จตฺราสีติวสฺสสหฺสฺสานิ อิมสฺมีเยว มฆเทวมุพฺพนเ อการสฺมา
อนคาริยิ ปพฺพชิโต พฺรหฺมจริยิ จริ ๑ โส จตฺตาโร พฺรหฺมวิหาเร
ภาเวตฺวา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา พฺรหฺมโลกูปโค อโหสิ ๑

[๔๖๑] นิมิสฺส โข ปฺนानนฺท รัชโย กพารชนโก นาม
ปฺตฺโต อโหสิ ๑ โส น อการสฺมา อนคาริยิ ปพฺพชิ ๑ โส
ตํ กลฺยาณั วตฺตํ สมฺภูจฺฉินฺทิ ๑ โส เตสฺส อนฺติมปฺริโส อโหสิ ๑

สียา โข ปน เต อานนุท เอวมสฺส อญฺโฆ นฺน เตน สมเยน
ราชา มฆเทโว อโหสิ เยน ตํ กลฺยาณํ วตฺตํ นินฺนิตฺตํ ๑ น
โข ปเนตฺตํ อานนุท เอวํ ทฏฺฐพฺพิ ๑ อหํ เตน สมเยน ราชา
มฆเทโว อโหสิ ๑ อหํ ตํ กลฺยาณํ วตฺตํ นินฺนิตฺตํ ๑ มยา ตํ
กลฺยาณํ วตฺตํ นินฺนิตฺตํ ปจฺฉินฺนมา ชนตา อนฺนุปฺปวตฺเตสึ ๑ ตํ โข
ปฺนानนุท กลฺยาณํ วตฺตํ น นินฺนิตฺตํ น วิราคาย น นินฺนิตฺตํ
น อุปฺสมาย น อภิลุณฺณาย น สมฺโพธาย น นินฺนิตฺตํ นินฺนิตฺตํ
ยาวเทว พุรฺหมโลกฺวปฺตติยา ๑ อิทํ โข ปฺนानนุท เอตฺรหิ
มยา กลฺยาณํ วตฺตํ นินฺนิตฺตํ เอกนฺตนิพฺพิทาย วิราคาย นินฺนิตฺตํ
อุปฺสมาย อภิลุณฺณาย สมฺโพธาย นินฺนิตฺตํ นินฺนิตฺตํ ๑ กตฺมณฺจานนุท
เอตฺรหิ มยา กลฺยาณํ วตฺตํ นินฺนิตฺตํ เอกนฺตนิพฺพิทาย
วิราคาย นินฺนิตฺตํ นินฺนิตฺตํ อุปฺสมาย อภิลุณฺณาย สมฺโพธาย นินฺนิตฺตํ
นินฺนิตฺตํ ๑ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺกโก มคฺโค เสยฺยถิทํ สมฺมาทิฏฺฐิ
สมฺมาสงฺกปโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมฺนโต สมฺมาอาชีโว
สมฺมาวาจาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ อิทํ โข อานนุท เอตฺรหิ
มยา กลฺยาณํ วตฺตํ นินฺนิตฺตํ เอกนฺตนิพฺพิทาย วิราคาย นินฺนิตฺตํ
อุปฺสมาย อภิลุณฺณาย สมฺโพธาย นินฺนิตฺตํ นินฺนิตฺตํ ๑ ตํ โว ๒
อหํ อานนุท เอวํ วทามิ เยน เม อิทํ กลฺยาณํ วตฺตํ นินฺนิตฺตํ
อนฺนุปฺปวตฺเตยฺยาถ มา โข เม ตฺวเมห อนฺติมปฺริสา ๓ อหฺวตฺถ
ยสฺมี โข อานนุท ปฺริสยฺเค วตฺตมานเณ เอวรูปฺสฺส กลฺยาณสฺส
#๑ ย. นินฺนิตฺตํ ๑ ๒ ย. ตํ โข อหํ ๑ ๓ ย. อนฺติมปฺริโส ๑

วตตสฺส สมฺมจฺเฑโฑ โหติ โส เตสํ อนฺติมปฺริโส โหติ ฯ ตํ โว
อหํ อานนฺท เอวํ วทามิ เยน เม อิทํ กฺลฺยาณํ วตฺตํ นินฺทิตํ
อนฺุปฺวตฺเตยฺยาถ มา โข เม ตฺเมหฺ อนฺติมปฺริสา อหฺวตฺถาติ ฯ
อิทมฺโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนฺโท ภควโต
ภาสิตํ อภินฺนุทีติ ฯ

มมฺเทวสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ตติยํ ฯ

มจรสูตร

[๔๖๔] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยํ อายสฺมา มหากัจจानโน
 มจฺจราย วิหฺรติ คฺคฺชวเน ๑ ฯ อสฺโสสิ โข ราชา มจฺจโร อวฺนฺติปฺตฺโต
 สมฺโน ขลฺล โภ กัจจानโน มจฺจราย วิหฺรติ คฺคฺชวเน ๘
 ตัง โข ปน ภาวนตํ กัจจานํ เอวํ กลฺยาณํ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต
 ปณฺฑิตโต วิยฺตโต ๒ เมธาวิ พหุสฺสโต จิตฺตถิ กลฺยาณปฏฺิภาณ
 วุฑฺฒโต เจว อรหา จ สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ
 ทสฺสนํ โหตีติ ฯ อถ โข ราชา มจฺจโร อวฺนฺติปฺตฺโต ภาทฺรานิ
 ภาทฺรานิ ยานานิ โยชาเปตฺวา ภาทฺริ ยานํ อภิรฺหิตฺวา ภาทฺริ
 ภาทฺริ ยานานิ มจฺจราย นิชฺยาตี มหจฺจราชานูภาเวเน อายสฺมนตํ
 มหากัจจานํ ทสฺสนาย ยาวตिका ยานสฺส ภูมิ ยานเนน คณฺตฺวา
 ยานา ปจฺจโรหิตฺวา ปตฺติโกว เยนายสฺมา มหากัจจानโน เตนุปฺสงฺกมิ
 อฺปฺสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา มหากัจจानเนน สทฺธี สมฺโมทิ
 สมฺโมทนิยํ กถิ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนตํ นิสิติ ฯ เอกมนตํ
 นิสินฺโน โข ราชา มจฺจโร อวฺนฺติปฺตฺโต อายสฺมนตํ มหากัจจานํ
 เอตทวโจ พฺราหฺมณา โภ กัจจาน เอวมาหํสุ พฺราหฺมณา
 เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน อณฺโณ วณฺโณ พฺราหฺมณา สุกฺโก
 วณฺโณ กโณห อณฺโณ วณฺโณ พฺราหฺมณา สุขฺฉนฺติ โน
 อพฺราหฺมณา พฺราหฺมณา พฺรหฺมโน ปฺตฺตา โอรสา มุขโต
 #๑ ย. คฺคฺชวเน ฯ ๒ ย. วิยฺตโต ฯ

ชาตา พรหมชา พรหมนิมิตา พรหมทาทาติ อิทํ ๑ ภวํ
กัจจानโน กิมกฺขายีติ ๒ ฯ

[๔๖๕] โฆโสเยว โข เอโส มหาราช โลกสมิ พรหมณาว
เสฏฺโฐ วนฺโณ หิโน อญฺโหล วนฺโณ พรหมณาว สุกฺโก
วนฺโณ กโณห อญฺโหล วนฺโณ พรหมณาว สุขฺฉนฺติ โน
อพรหมณา พรหมณาว พรหมฺโน ปุตฺตา โอรสา มุขโต
ชาตา พรหมชา พรหมนิมิตา พรหมทาทาติ อิมินาปี ๓ โข
เอตํ มหาราช ปรียาเยน เวทิตพฺพํ ยถา โฆโสเยเวโส โลกสมิ
พรหมณาว เสฏฺโฐ วนฺโณ หิโน อญฺโหล วนฺโณ ฯเปฯ พรหมทาทาติ
ตํ กิ มลฺลลํ มหาราช ขตฺตียสฺส เจปี อิชฺฌเยย
ธเนน วา ธนฺเณน วา รชเตน วา ชาตฺรุเปณ วา ขตฺติโยปัสฺสาสฺส
ปฺพพฺพุจฺจาเย ปจฺฉานิปาตี กิการปฺภิสฺสาวิ มนาปจฺจาริ ปียวาทีติ ฯ
พรหมโณปัสฺสาสฺส ... เวสฺโสปัสฺสาสฺส ... สุกฺโทปัสฺสาสฺส
ปฺพพฺพุจฺจาเย ปจฺฉานิปาตี กิการปฺภิสฺสาวิ มนาปจฺจาริ ปียวาทีติ ฯ
ขตฺตียสฺส เจปี โภ กัจจาน อิชฺฌเยย ธเนน วา ธนฺเณน วา
รชเตน วา ชาตฺรุเปณ วา ขตฺติโยปัสฺสาสฺส ปฺพพฺพุจฺจาเย ปจฺฉานิปาตี
กิการปฺภิสฺสาวิ มนาปจฺจาริ ปียวาทีติ ฯ พรหมโณปัสฺสาสฺส ...
เวสฺโสปัสฺสาสฺส ... สุกฺโทปัสฺสาสฺส ปฺพพฺพุจฺจาเย ปจฺฉานิปาตี กิการปฺภิสฺสาวิ
มนาปจฺจาริ ปียวาทีติ ฯ

#๑ สี. อิติ ฯ ยู. อธิ ฯ ๒ สี. ยู. กิมาหติ ฯ ๓ สี. ตทมินาเปตํ ฯ ยู.
#ตทมินาเปตํ ฯ

[๔๖๖] ตั กิ มลฺลสึ มหาราช พฺราหฺมณสฺส เจปิ อิชฺฌเมยฺย
ธเนน วา ธนฺเณน วา รชเตน วา ชาตฺรฺเณน วา พฺราหฺมโณปิสฺสาสฺส
ปฺพพฺภุจายี ปจฺจณานิปาตี กิการปฺภิสฺสาวิ มนาปจาริ ปิยวาที ๑
เวสฺโสปิสฺสาสฺส ... สฺสทฺโทปิสฺสาสฺส ... ขตฺติโยปิสฺสาสฺส
ปฺพพฺภุจายี ปจฺจณานิปาตี กิการปฺภิสฺสาวิ มนาปจาริ ปิยวาทีติ ๑
พฺราหฺมณสฺส เจปิ โภ กจฺจาน อิชฺฌเมยฺย ธเนน วา ธนฺเณน วา
รชเตน วา ชาตฺรฺเณน วา พฺราหฺมโณปิสฺสาสฺส ปฺพพฺภุจายี ปจฺจณานิปาตี
กิการปฺภิสฺสาวิ มนาปจาริ ปิยวาที ๑ เวสฺโสปิสฺสาสฺส ...
สฺสทฺโทปิสฺสาสฺส ... ขตฺติโยปิสฺสาสฺส ปฺพพฺภุจายี ปจฺจณานิปาตี กิการปฺภิสฺสาวิ
มนาปจาริ ปิยวาทีติ ๑

[๔๖๗] ตั กิ มลฺลสึ มหาราช เวสฺสสฺส เจปิ อิชฺฌเมยฺย ธเนน
วา ธนฺเณน วา รชเตน วา ชาตฺรฺเณน วา เวสฺโสปิสฺสาสฺส
ปฺพพฺภุจายี ปจฺจณานิปาตี กิการปฺภิสฺสาวิ มนาปจาริ ปิยวาที ๑
สฺสทฺโทปิสฺสาสฺส ... ขตฺติโยปิสฺสาสฺส ... พฺราหฺมโณปิสฺสาสฺส
ปฺพพฺภุจายี ปจฺจณานิปาตี กิการปฺภิสฺสาวิ มนาปจาริ ปิยวาทีติ ๑
เวสฺสสฺส เจปิ โภ กจฺจาน อิชฺฌเมยฺย ธเนน วา ธนฺเณน วา รชเตน
วา ชาตฺรฺเณน วา เวสฺโสปิสฺสาสฺส ปฺพพฺภุจายี ปจฺจณานิปาตี
กิการปฺภิสฺสาวิ มนาปจาริ ปิยวาที ๑ สฺสทฺโทปิสฺสาสฺส ...
ขตฺติโยปิสฺสาสฺส ... พฺราหฺมโณปิสฺสาสฺส ปฺพพฺภุจายี ปจฺจณานิปาตี
กิการปฺภิสฺสาวิ มนาปจาริ ปิยวาทีติ ๑

[๔๖๘] ตั กิ มณฺณสิ มหาราช สุทฺทสฺส เจปิ อิชฺฌเยย
ชเนน วา ฌณฺเณน วา รชเตน วา ชาตฺรุเปณ วา สุทฺโทปิสฺสาสฺส
ปฺพพฺพุจฺจาเย ปจฺจนานิปาตี กิการปฏิสฺสาวิ มนาปจาริ ปิยวาที ๑
ขตฺตโยปิสฺสาสฺส ... พุราหุมนโณปิสฺสาสฺส ... เวสฺโสปิสฺสาสฺส
ปฺพพฺพุจฺจาเย ปจฺจนานิปาตี กิการปฏิสฺสาวิ มนาปจาริ ปิยวาทีติ ๑
สุทฺทสฺส เจปิ โภ กจฺจาน อิชฺฌเยย ชเนน วา ฌณฺเณน วา
รชเตน วา ชาตฺรุเปณ วา สุทฺโทปิสฺสาสฺส ปฺพพฺพุจฺจาเย ปจฺจนานิปาตี
กิการปฏิสฺสาวิ มนาปจาริ ปิยวาที ๑ ขตฺตโยปิสฺสาสฺส ...
พุราหุมนโณปิสฺสาสฺส ... เวสฺโสปิสฺสาสฺส ปฺพพฺพุจฺจาเย ปจฺจนานิปาตี
กิการปฏิสฺสาวิ มนาปจาริ ปิยวาทีติ ๑

[๔๖๙] ตั กิ มณฺณสิ มหาราช ยถิ เอวั สนฺเต อิเม
จตฺตาโร วณฺณา สมา ๑ โหนฺติ โน วา ถถิ วา เต เอตฺถ
โหตีติ ๑ อทฺธา โข โภ กจฺจาน เอวั สนฺเต อิเม จตฺตาโร วณฺณา
สมสฺมา โหนฺติ นาคิ ๒ เอตฺถ กิณฺจि นานาภรณฺณิ สมนฺุสฺสามิตี ๑

[๔๗๐] อิมินาปิ โข เอตํ มหาราช ปริยาเยน เวทิตพฺพิ
ยถา โฆโสเยเวโส โลกสฺมี พุราหุมนาว เสฏฺโฐ วณฺโณ
หิโน อญฺโณ วณฺโณ ๑เป๑ พุราหุมนายาธาติ ตั กิ มณฺณสิ
มหาราช อิชฺสาสฺส ขตฺตโย ปาณาติปาตี อทินฺนาทายิ กามะสุมิจฺจาจาริ
มุสวาที ปิสฺสนวาโจ ผุสวาโจ สมนฺุสฺสปี อภิชฺฌาลุ
พฺยาปนฺนจิตฺโต มิจฺจาทีฎฺฐิ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา อปายิ
#๑ ย. สมสฺมา ๑ ๒ ย. สพฺพตฺถ น สนฺตีติ ทิสฺสติ ๑

ทุกคฺตี วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺเชยฺย โน วา กถํ วา เต เอตถ
โหตีติ ฯ ขตฺติโยปี หิ โภ กจฺจาน ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี
กาเมสุ มิจฺฉาจารี มุสาวาทิ ปิสฺสวาโจ พรุสวาโจ สมฺพปฺลาปี
อภิขฺฌาตุ พฺยาปนฺนจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐี กายสุส เกทา ปรมฺมรณา
อปาโย ทุกคฺตี วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺเชยฺย เอวํ เม เอตถ โหติ
เอวญจ ปน เม เอตํ อรหตฺ สุตฺนฺติ ฯ

[๔๗๑] สาธุ สาธุ มหาราช สาธุ โข เต เอตํ มหาราช
เอวํ โหติ สาธุ จ ปน เต เอตํ อรหตฺ สุตํ ตํ ก็ มณฺณลสิ
มหาราช อธิสาสุส พฺราหฺมโณ ... อธิสาสุส เวสฺโส ... อธิสาสุส
สุทฺโท ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี ฯเปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐี กายสุส
เกทา ปรมฺมรณา อปาโย ทุกคฺตี วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺเชยฺย โน
วา กถํ วา เต เอตถ โหตีติ ฯ สฺวทฺโหปี หิ โภ กจฺจาน
ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี ฯเปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐี กายสุส เกทา
ปรมฺมรณา อปาโย ทุกคฺตี วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺเชยฺย เอวํ เม
เอตถ โหติ เอวญจ ปน เม เอตํ อรหตฺ สุตฺนฺติ ฯ

[๔๗๒] สาธุ สาธุ มหาราช สาธุ โข เต เอตํ มหาราช
เอวํ โหติ สาธุ จ ปน เต เอตํ อรหตฺ สุตํ ตํ ก็ มณฺณลสิ
มหาราช ยถิ เอวํ สนฺเต อิมे จตฺตาโร วณฺณา สมสฺมา
โหนฺติ โน วา กถํ วา เต เอตถ โหตีติ ฯ อทฺธา โข
กจฺจาน เอวํ สนฺเต อิมे จตฺตาโร วณฺณา สมสฺมา โหนฺติ นาหํ

เอตถ กิณจิ นานากรณี สมนุปลสสามิติ ฯ

[๔๗๓] อิมินาปี โข เอตํ มหาราช ปรียาเยน เวทิตพฺพํ
ยถา โฆโสเยเวโส โลกสฺมี พุราหุมนาว เสฏฺโฐ วัณฺโณ
หิโน อญฺโฆ วัณฺโณ ฯเปฯ พุราหุมทาทาติ ตํ ก็ มณฺณสิ
มหาราช อีธาสุส ขตฺติโย ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต อทินฺนาทานา
ปฏฺวิโรโต กาเมสุมิจฺจาคารา ปฏฺวิโรโต มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต
ปีสุณาย วาจาย ปฏฺวิโรโต ผรุสาย วาจาย ปฏฺวิโรโต สมฺพปฺปลาปา
ปฏฺวิโรโต อนภิขณฺณาลุ อพฺยาปนฺนจิตฺโต สมฺมาทิฏฺฐี กายสุส เกทา
ปรมฺมมรณา สุคตฺตี สกฺคํ โลกํ อุปฺปชฺเชยฺย โน วา กถํ วา
เต เอตถ โหตีติ ฯ ขตฺติโยปี หิ โภ กจฺจาน ปาณาติปาตา
ปฏฺวิโรโต อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต กาเมสุมิจฺจาคารา ปฏฺวิโรโต
มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต ปีสุณาย วาจาย ปฏฺวิโรโต ผรุสาย วาจาย
ปฏฺวิโรโต สมฺพปฺปลาปา ปฏฺวิโรโต อนภิขณฺณาลุ อพฺยาปนฺนจิตฺโต
สมฺมาทิฏฺฐี กายสุส เกทา ปรมฺมมรณา สุคตฺตี สกฺคํ โลกํ อุปฺปชฺเชยฺย
เอวํ เม เอตถ โหติ เอวญฺจ ปน เม เอตํ อรหตํ สุตฺตฺนติ ฯ

[๔๗๔] สาธุ สาธุ มหาราช สาธุ โข เต เอตํ มหาราช
เอวํ โหติ สาธุ จ ปน เต เอตํ อรหตํ สุตํ ตํ ก็ มณฺณสิ
มหาราช อีธาสุส พุราหุมนโณ ... อีธาสุส เวสฺโส ... อีธาสุส
สุทฺโท ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต ฯเปฯ สมฺมาทิฏฺฐี กายสุส
เกทา ปรมฺมมรณา สุคตฺตี สกฺคํ โลกํ อุปฺปชฺเชยฺย โน วา กถํ

วา เต เอกถ โหตีติ ฯ สุทโทปิ หิ โภ กัจจัน ปาณาติปาตา
ปฏิวิโร อทินนาทานา ปฏิวิโร ฯเปฯ สมมาทิจฺจึ กายสุส
เสทา ปรมมรณา สุกตี สุกคิ โลกิ อุปชชเยย เอว เม เอกถ
โหติ ฯ เอวญจ ปน เม เอกถ อรหตี สุตุนตี ฯ

[๔๗๕] สาธุ สาธุ มหาราช สาธุ โข เต เอกถ มหาราช
เอว โหติ สาธุ จ ปน เต เอกถ อรหตี สุกคิ ตี กิ มลลลล
มหาราช ยถิ เอว สนเต อิม จตฺตาริ วณฺณา สมสมมา
โหนตี โน วา ถล วา เต เอกถ โหตีติ ฯ อทฺธา โข โภ
กัจจัน เอว สนเต อิม จตฺตาริ วณฺณา สมสมมา โหนตี
นาคฺ เอกถ กิลฺลิจิ นานากรรมฺ สมนุปลสฺสามีติ ฯ

[๔๗๖] อิมินาปี โข เอกถ มหาราช ปรียาเยน เวทิตพฺพ
ยถา โฆโสเยเวโส โลกสมฺมิ พุราหฺมณาว เสฏฺโฐ วณฺโณ
ฯเปฯ พุหฺมทาทาติ ตี กิ มลลลล มหาราช อธิ
ขตฺติโย สนฺธิ วา ฉินฺนเทยฺย นิลฺโลปี วา หเรยฺย เอกคาริกิ
วา กรเยย ปรีปนฺเถ วา ติจฺเจยฺย ปรีทาริ วา กจฺเจยฺย
ตลฺเจเต ปรีสา กเหตุวา ทสฺเสยฺย อัย เต เทว โจโร อาคฺ
จารี อิมสฺส ย อิจฺฉลล ตี ทณฺฑํ ปณฺหีติ กิณฺตี นํ กรเยยาสีติ ฯ
ฉาเตยฺยาม วา โภ กัจจัน ฉาเลยฺยาม ๑ วา ปพฺพาชเยยฺยาม
วา ยถาปจฺจยิ วา กรเยยฺยาม ตี กิสฺส เหตุ ยา
#๑ ลี. ย. ชาเปยฺยาม ฯ

หิสุส โภ กัจจาน ปุพฺเพ ขตฺติโยติ สมณฺณา สาสุส อนฺตรหิตา
โโจโรเตวฺว สงฺขํ กจฺจตีติ ฯ

[๔๗๗] ตํ ก็ มณฺณสิ มหาราช อธิ พุราหฺมโณ ... อธิ
เวสุโส ... อธิ สุกฺโก สนฺธิ วา ฉินฺนุเทยฺย นิลฺโลปี วา หเรยฺย
เอกาการิกํ วา กเรยฺย ปริปนฺนเถ วา ติฏฺฐเจยฺย ปฺรทาร์ วา
กจฺเจยฺย ตณฺเจเต ปฺริสา คเหตุวา ทสฺเสยฺย อัย เต เทว
โโจโร อาคฺคฺ จาริ อิมฺสุส ยํ อิจฺฉสิ ตํ ทณฺฑํ ปณฺเหีติ กิณฺติฏฺฐ
นํ กเรยฺยาสีติ ฯ ฆาเตยฺยาม วา โภ กัจจาน ฆาเลยฺยาม วา
ปพฺพาชเยยฺยาม วา ยถาปจฺจยํ วา กเรยฺยาม ตํ กิสุส เหตุ
ยา หิสุส โภ กัจจาน ปุพฺเพ สุกฺโกติ สมณฺณา สาสุส
อนฺตรหิตา โโจโรเตวฺว สงฺขํ กจฺจตีติ ฯ

[๔๗๘] ตํ ก็ มณฺณสิ มหาราช ยถิ เอวํ สนฺเต อิม
จตุตาโร วณฺณา สมสฺมา โหนฺติ โน วา กถํ วา เต เอตุถ
โหตีติ ฯ อทฺธา โข โภ กัจจาน เอวํ สนฺเต อิม จตุตาโร
วณฺณา สมสฺมา โหนฺติ นานํ เอตุถ กิณฺจิ นานากรรมํ
สมนฺุสฺสามีติ ฯ

[๔๗๙] อิมินาปี โข เอตํ มหาราช ปฺริยาเยน เวทิตพฺพิ
ยถา โฆโสเยเวโส โลกสฺมี พุราหฺมณาว เสฏฺโฐ วณฺโณ
หิโน อณฺโณ วณฺโณ ฯเปฯ พุหฺมททายาทติ ตํ ก็ มณฺณสิ
มหาราช อธิ ขตฺติโย เกสมฺสุสฺสู โอาหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ

อจฺฉาทเหตุว อคารสฺมา อนคาริยํ ปฺพพชิตฺ อสฺสวิริโต
ปาณาติปาตา วิริโต อทินฺนาทานา วิริโต มุสสาวาทา เอกภตฺติโก
ปุรหฺมจารี สีลวา กลฺยาณชฺมโม กิณฺติ นํ กรฺยยาสีติ ฯ อภิวาเทยฺยาม
วา โภ กจฺจาน ปจฺจุญฺเจยฺยาม วา อาสเนน วา
นิมนฺเตยฺยาม อภินิมนฺเตยฺยาม วา ๑ นํ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสน-
คิลาณปจฺจยภฺตชฺชปริกฺขารเหหิ ชฺมมิกํ วา อสฺส รกฺขาวรณคฺคฺติ
ลํวิทฺเหยฺยาม ตํ กิสฺส เหตุ ยา หิ สฺส โภ กจฺจาน ปฺพเพ
ชตฺติโยติ สมณฺณา สาสฺส อนฺตรหิตา สมโณเตวฺว สงฺขํ
กจฺจตีติ ฯ

[๔๘๐] ตํ กิ มณฺณสิ มหาราช อธิ พุราหฺมโณ ... อธิ
เวสฺโส ... อธิ สฺสทฺโท เกสมสฺสํ โอาหารเหตุว กาสายานิ วตฺถานิ
อจฺฉาทเหตุว อคารสฺมา อนคาริยํ ปฺพพชิตฺ อสฺส วิริโต
ปาณาติปาตา วิริโต อทินฺนาทานา วิริโต มุสสาวาทา เอกภตฺติโก
ปุรหฺมจารี สีลวา กลฺยาณชฺมโม กิณฺติ นํ กรฺยยาสีติ ฯ อภิวาเทยฺยาม
วา โภ กจฺจาน ปจฺจุญฺเจยฺยาม วา อาสเนน วา
นิมนฺเตยฺยาม อภินิมนฺเตยฺยาม วา ๒ นํ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสน-
คิลาณปจฺจยภฺตชฺชปริกฺขารเหหิ ชฺมมิกํ วา อสฺส รกฺขาวรณคฺคฺติ
ลํวิทฺเหยฺยาม ตํ กิสฺส เหตุ ยา หิ สฺส โภ กจฺจาน ปฺพเพ
สฺสทฺโทติ สมณฺณา สาสฺส อนฺตรหิตา สมโณเตวฺว สงฺขํ
กจฺจตีติ ฯ

#๑-๒ ยู. ปี ฯ

[๔๘๑] ตั กิ มณฺณสิ มหาราช ยถิ เอว สนฺเต อิม
จตุตฺตโร วณฺณมา สมสฺมา โหนฺติ โน วา กถิ วา เต เหตุถ
โหตีติ ฯ อทฺธา โข โภ กจฺจาน เอว สนฺเต อิม จตุตฺตโร
วณฺณมา สมสฺมา โหนฺติ นานํ เหตุถ กิลฺลิจิ นานากรรมํ สมนุสฺสสามิตี ฯ

[๔๘๒] อิมินา ๑ โข เอตํ มหาราช ปรียาเยน เวทิตพฺพํ
ยถา โฆโสเยเวโส โลกสฺมี พฺราหฺมณาว เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน
อญฺโฆ วณฺโณ พฺราหฺมณาว สุกฺโก วณฺโณ กโณห อญฺโฆ
วณฺโณ พฺราหฺมณาว สุชฺฉนฺติ โน อพฺราหฺมณา พฺราหฺมณาว
พฺรหฺมโน ปฺตุตฺตา โอรสา มุขโต ชาตา พฺรหฺมชา พฺรหฺมนิมฺมิตฺตา
พฺรหฺมทายาทาติ ฯ

[๔๘๓] เอวํ วุตฺเต ราชาน มชฺุโร อวณฺติปฺตุโต อายสฺมนตํ
มหากจฺจานํ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ โภ กจฺจาน อภิกฺกนฺตํ โภ
กจฺจาน เสยฺยถาปี [๒] กจฺจาน นิกฺกชฺชิตํ วา อุกฺกชฺชเยย
ปฏฺิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหฺสฺส วา มคฺคิ อจฺจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา
เตลปชฺุชิตํ ธารเยย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ เอวเมว โภตา
กจฺจานเนน อนนฺกปรียาเยน ฐมฺโฆ ปกาสิโต เอสาหิ ภวณฺตํ
กจฺจานํ สรณํ คจฺจามิ ฐมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อฺุปาสกํ มํ
ภวํ กจฺจาโน ธารตฺถุ อชฺชตคฺเค ปาณฺุเปตํ สรณฺจตฺตฺนฺติ ฯ

[๔๘๔] มา โข มํ ตวํ มหาราช สรณํ อคมาสิ ตเมตํ
#๑ ย. อิมินาปี ฯ ๒ ย. เหตุถนฺตเร โภติ ทิสฺสตี ฯ

ควํ ภควนฺตํ สรณํ กจฺจน ยมहिํ สรณํ กโตติ ฯ กหิํ ปน โภ
กจฺจาน เอตฺรหิํ โส ภควา วิหฺรติ อรหิํ สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ
ปฺริณีพฺพุโต โข มหาราชเอตฺรหิํ โส ภควา อรหิํ สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ

[๔๘๕] สเจ หิ มยํ โภ กจฺจาน สฺุณฺเญยฺยาม ตํ ภควนฺตํ
ทสฺสุ โยชนฺเณสฺสุ ทสฺปิ มยํ โยชนานิ กจฺเจยฺยาม ตํ ภควนฺตํ
ทสฺสนาย อรหฺนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ สเจ หิ มยํ โภ กจฺจาน
สฺุณฺเญยฺยาม ตํ ภควนฺตํ วิสฺตฺติยา โยชนฺเณสฺสุ ... ตีํสาย โยชนฺเณสฺสุ ...
จตฺตาพีํสาย โยชนฺเณสฺสุ ... ปฺลณฺณาสาย โยชนฺเณสฺสุ ปฺลณฺณาสมฺปิ มยํ
โยชนานิ กจฺเจยฺยาม ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อรหฺนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ
โยชนสฺเต เจปิ มยํ โภ กจฺจาน สฺุณฺเญยฺยาม ตํ ภควนฺตํ โยชนสฺตํปิ
มยํ กจฺเจยฺยาม ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อรหฺนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ
ยโต จ โข โภ กจฺจาน ปฺริณีพฺพุโต โส ภควา
ปฺริณีพฺพุตํปิ มยํ [๑] ภควนฺตํ สรณํ กจฺฉาม ฆมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ
อุปาสกํ มํ ภวํ กจฺจาโน ธารฺตฺถุ อชฺชตฺถุเค ปาณฺเปตํ
สรณฺงกตฺนฺติ ฯ

มรฺุรฺสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตฺตุถํ ฯ

#๑ ย. เอกถนฺตเร ตนฺติ ทิสฺสตี ฯ

โพธิราชกุมารสูตร

[๔๘๖] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา ภกฺขเสสฺสู วิหฺรติ
สสฺสูมารคิเร เกสภพาวเน มิคทายะ ๑ เตน โข ปน สมเยน
โพธิสฺส ราชกุมารสฺส โภกนฺโท ๑ นาม ปาสาโท อจิรการิตโต
โหติ อนชฺฌาภูโจ สมเณน วา พุราหุมนเณน วา เกนจิ วา
มนุสฺสภูเตน ๑ อถ โข โพธิ ราชกุมารโ สลฺยชิกาปฺตํ มาณโว
อามนุเตสิ เอहि ตฺวํ สมมฺ สลฺยชิกาปฺตตฺย เยน ภควา เตนุปฺสงฺกม
อุปฺสงฺกमितฺวา มม วจเนน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺท อปฺปาพาทัง
อปฺปาตงฺกั ลหฺภูจฺฉานั พลั ฬาสฺสูวิหารั ปุจฺฉ โพธิ ภนฺเต ราชกุมารโ
ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทติ อปฺปาพาทัง อปฺปาตงฺกั
ลหฺภูจฺฉานั พลั ฬาสฺสูวิหารั ปุจฺฉตีติ เอวญจ วเทหิ อธิวาเสตฺ
กิริ ภนฺเต ภควา โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สุวตฺตนาถ ภตฺตํ สทฺธิ
ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ ๑ เอว โภติ โข สลฺยชิกาปฺตโต มาณโว โพธิสฺส
ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสตุวา เยน ภควา เตนุปฺสงฺกมิ อุปฺสงฺกमितฺวา
ภควตา สทฺธิ โสมฺโมเท สมนฺโมทนียํ กถิ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา
เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ๑

[๔๘๗] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข สลฺยชิกาปฺตโต มาณโว ภควนฺตํ
เอตทโวจ โพธิ โภ โคตม ราชกุมารโ โภโต โคตมสฺส ปาเท
#๑ สี. ย. โภกนฺโท ๑

สิริสา วนฺทติ อปฺปาพาริ อปฺปาตงฺกั ลหุญฺจานั พลั ผาสฺววิหาริ
 ปุจฺจติ เอวณฺจ ปน วเทติ อธิวาเสตุ กิร ภวั โคตโม
 โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สุวตฺตนาถ ฆตฺตึ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ฯ
 อธิวาเสสิ ภควา ตฺตฺถิภาวณ ๑ อถ โข สลฺยชิกขาปฺตโต มาณโว
 ภควโต อธิวาสนั วิทิตฺวา อฺภูจายาสนา เยน โพธิ ราชกุมารโ
 เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา โพธิ ราชกุมารุ เอตทโวจ อโวจุมหา
 โข มยั โภโต วจเนน ตั ฆานุตั โคตมั โพธิ โภ
 โคตม ราชกุมารโ โภโต โคตมสฺส ปาเท สิริสา วนฺทติ
 อปฺปาพาริ อปฺปาตงฺกั ลหุญฺจานั พลั ผาสฺววิหาริ ปุจฺจติ เอวณฺจ
 วเทติ อธิวาเสตุ กิร ภวั โคตโม โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สุวตฺตนาถ
 ฆตฺตึ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ อธิวตฺตถฺยจ ปน สมณฺเณ โคตเมนาติ ฯ
 อถ โข โพธิ ราชกุมารโ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเณ
 [๑] นิเวสเน ปณฺธิตํ ขาทนียั โภชนียั ปฏฺิยาทาเปตฺวา โภกนฺุทถฺย
 ปาสาทั โอทาเตหิ ทฺุสฺเสหิ สนฺุทธราเปตฺวา ยาว ปจฺฉิมสฺสิปาณกเพวรา
 สลฺยชิกขาปฺตตํ มาณวํ อามนฺุเตสิ เอหิ ตวํ สมฺม
 สลฺยชิกขาปฺตต เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควโต
 กาลั อารโจะหิ กาลอ ฆนฺุเต นิฏฺุจิต्तํ ฆตฺตฺนฺุติ ฯ เอวํ โภติ
 โข สลฺยชิกขาปฺตโต มาณโว โพธิสฺส ราชกุมารสฺส ปฏฺิสฺสุตฺวา
 เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควโต กาลั อารโจะสิ
 กาลอ โภ โคตม นิฏฺุจิต्तํ ฆตฺตฺนฺุติ ฯ
 #๑ ย. เอตฺถนฺุตเร สเกติ ทิสฺสตี ฯ

[๔๘๘] อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย
 เยน โปธิสฺส ราชกุมารสฺส นีเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ เตน
 โข ปน สมเยน โปธิ ราชกุมารโ พหิทฺวารโกฏฺฐเก จิตฺโต โหติ
 ภควนฺตํ อากมฺยมาโน ฯ อทุทสา โข โปธิ ราชกุมารโ ภควนฺตํ
 ทฺวโรโตว อากจฺจนฺตํ ทิสฺวาน ปจฺจุคฺคณฺตฺวา ภควนฺตํ อภิวัตฺเตตฺวา
 ปฺรกุจฺจิตฺวา เยน โภกนฺุโท ปาสาโท เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ อถ โข
 ภควา ปจฺฉิมํ โสปฺลาณกเพวริํ นิสฺสาย อฏฺฐาสิ ฯ อถ โข โปธิ
 ราชกุมารโ ภควนฺตํ เอตทวโจ อภิรฺหตุ ฆนฺเต ภควา ทฺสฺสานิ
 อภิรฺหตุ สฺกโต ทฺสฺสานิ ยํ มม อสฺส ทิฆมฺรตฺตํ หิตาย สุขายาติ ฯ
 เอวํ วุตฺเต ภควา ตฺถเห อโหสิ ฯ ทฺติยมฺปิ โข โปธิ ราชกุมารโ
 ภควนฺตํ เอตทวโจ อภิรฺหตุ ฆนฺเต ภควา ทฺสฺสานิ
 อภิรฺหตุ สฺกโต ทฺสฺสานิ ยํ มม อสฺส ทิฆมฺรตฺตํ หิตาย สุขายาติ ฯ
 เอวํ วุตฺเต ๑ ภควา ตฺถเห อโหสิ ฯ ตฺติยมฺปิ โข โปธิ ราชกุมารโ
 ภควนฺตํ เอตทวโจ อภิรฺหตุ ฆนฺเต ภควา ทฺสฺสานิ
 อภิรฺหตุ สฺกโต ทฺสฺสานิ ยํ มม อสฺส ทิฆมฺรตฺตํ หิตาย สุขายาติ ฯ
 อถ โข ภควา อายสฺมณฺตํ อานนฺทํ อปฺโลเกสิ ฯ อถ โข
 อายสฺมา อานนฺุโท โปธิ ราชกุมารโ เอตทวโจ สํหฺรตุ ราชกุมาร
 ทฺสฺสานิ น ภควา เจลปฺภิกํ อกฺกมิสฺสติ ปจฺฉิมํ ชนฺตํ ตถาคโต
 อปฺโลเกตีติ ฯ อถ โข โปธิ ราชกุมารโ ทฺสฺสานิ สํหฺราเปตฺวา
 อูปริ โภกนฺุเท [๒] อาสนานิ ปณฺญาเปสิ ฯ อถ โข ภควา โภกนฺุทํ
 #๑ ย. เอวํ วุตฺเตติ นตฺถิ ฯ ทฺติยมฺปิ โขติ ทิสฺสติ ฯ
 #๒ ย. เอตฺถนฺตเร ปาสาเทติ ทิสฺสติ ฯ

ปาสาทำ อภิรัฐิตวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสีหิ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณ ฯ
อถ โข โปธิ ราชกุมารโ รุทฺทปฺปมฺหิ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺเฑน ขาทนฺเณน
โกชนฺเณน สหตฺถา สนฺตปฺเปติ สมฺปวาเรติ ฯ อถ โข โปธิ
ราชกุมารโ ภควนฺตํ ภูตฺตาวี โอนิถปตฺตปาณิ อณฺณตรํ นิจํ
อาสนํ คเหตุวา เอกมฺนฺตํ นิสีหิ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน โข โปธิ
ราชกุมารโ ภควนฺตํ เอตทโวจ มยฺหิ โข ภนฺเต เอวํ โหติ
น โข สุเขน สุํ อธิคฺนตพฺพํ ทฺทุกฺเขน โข สุํ อธิคฺนตพฺพนฺติ ฯ

[๔๔๕] มยฺหมฺปิ โข ราชกุมาร ปุพฺพเพว สมฺโพธา อนภิสมฺพุทฺทสฺส
โปธิสตฺตสฺเสว สโต เอตทโหติ น โข สุเขน
สุํ อธิคฺนตพฺพํ ทฺทุกฺเขน โข สุํ อธิคฺนตพฺพนฺติ ฯ โส โข อหิ
ราชกุมาร อปรเณ สมเณ ททโรว สมานो สฺสุกาพเกโส ภเทรณ
โยพฺพเนน สมฺนฺนาคโต ปจฺเมณ วยสา อกามกานํ มาตาปิตฺตุนํ
อสฺสุมฺขานํ โรทฺนฺตานํ เกสมฺสฺสุ โอาหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
อจฺจนาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺี ฯ โส เอวํ ปพฺพชฺิตो
สมานो กิํกุสลกเวสิ อณฺุคฺตรํ สนฺติวรปทํ ปริเยสมานเณ เณ อาพาโร
กาลาโม เตนฺอุปสงฺกมฺมี อุปสงฺกมิตฺวา อาพาริํ กาลามํ เอตทโวจ
อิจฺจนามหิ อาวุโส กาลาม อิมสฺมี รมฺมวินเย พฺรหฺมจริยํ จริตฺตุนฺติ ฯ
เอวํ วุตฺเต ราชกุมาร อาพาโร กาลาโม มํ เอตทโวจ วิหฺรตา-
ยสฺมา ตาทิโส อยิ รมฺโม ยตฺถ วิญฺญู ปฺริโส นจิริสฺเสว สกํ
อาจริยํ สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ

โส โข อหิ ราชกุมาร นจิสเสว จิปุปเมว ตัง ชมัม ปริยาปุณิ ฯ
โส โข อหิ ราชกุมาร ดาวตตเคนว โอฏฐปหตมตฺเตน ลปิตลาปนมตฺเตน
ฉาณวาทญจ วทามิ เถรวาทญจ ชานามิ ปสฺสามิติ
จ ปฏฺชีชานามิ อหญฺเจว อญฺโณ จ ฯ ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร
เอตทโหสิ น โข อาพาโร กาลาโม อิมิ ชมัม เภวลิ สทฺชามตฺเตน
สยิ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิติ ปเวเทติ ๑
อทฺธา อาพาโร กาลาโม อิมิ ชมัม ชานํ ปสฺส วิหรตฺติ ฯ
อถ ขวาทํ ราชกุมาร เยน อาพาโร กาลาโม เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา อาพาริ กาลามํ เอตทโวจํ กิตฺตาวตา โน
อาวุโส กาลาม อิมิ ชมัม สยิ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
ปเวเทสิติ ฯ เอวํ วุตฺเต ราชกุมาร อาพาโร กาลาโม
อาภิญญญายตฺนํ ปเวเทสิ ฯ ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ
น โข อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ สทฺชามยฺหิปตฺถิ สทฺชาม
น โข อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ วิริยํ มยฺหิปตฺถิ วิริยํ
น โข อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ สติ ... สมาธิ ... ปญฺญา
มยฺหิปตฺถิ ปญฺญา ยนฺนุนาหิ ยํ ชมัม อาพาโร กาลาโม สยิ
อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิติ ปเวเทติ ตสฺส ชมฺมสฺส
สจฺฉิกิริยาย ปทเหยยฺนฺติ ฯ โส โข อหิ ราชกุมาร นจิสเสว
จิปุปเมว ตัง ชมัม สยิ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสี ฯ
#๑ สี. ปเวเทสิ ฯ

อถ ขวาทิ ราชกุมาร เชน อาพาโร กาลาโม เตนุปลสงกมึ อุป-
สงกมิตฺวา อาพาริ กาลามิ เอตทโวจึ เอตฺตาวตฺตา โน อาวุโส
กาลาม อิมิ ฌมมิ สยิ อภิญญา สจฺจณิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
ปเวเทสึติ ฯ เอตฺตาวตฺตา โข อหิ อาวุโส อิมิ ฌมมิ สยิ
อภิญญา สจฺจณิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมึติ ฯ อหิปี โข อาวุโส
เอตฺตาวตฺตา อิมิ ฌมมิ สยิ อภิญญา สจฺจณิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหรามึติ ฯ ตาภา โน อาวุโส สฺลทฺธึ โน อาวุโส เย มยิ
อายสฺมุนฺตํ ตาทิสึ สพฺรหฺมจาริ ปสฺสสาม อิติ ยาหิ ฌมมิ
สยิ อภิญญา สจฺจณิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ ตํ ตฺวํ ฌมมิ
สยิ อภิญญา สจฺจณิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ยิ ตฺวํ ฌมมิ
สยิ อภิญญา สจฺจณิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ตมฺหิ ฌมมิ สยิ
อภิญญา สจฺจณิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ อิติ ยาหิ ฌมมิ
ชานามิ ตํ ตฺวํ ฌมมิ ชานาสิ ยิ ตฺวํ ฌมมิ ชานาสิ ตมฺหิ ฌมมิ
ชานามิ อิติ ยาหิโส อหิ ตาทิโส ตฺวํ ยาหิโส ตฺวํ ตาทิโส
อหิ ฯ เอหิทานิ อาวุโส อุกฺโก วสนฺตฺตา อิมิ คณฺเฏ ปรีหฺรามฺมาติ ฯ
อิติ โข ราชกุมาร อาพาโร กาลาโม อัจริโย เม สฺมาโนส
อนฺนฺเตวาสึ มํ สฺมานํ อตฺตโน สฺมสฺมํ จเปสิ อฺพาราย จ มํ
ปฺุชฺชาย ปฺุชฺเชสิ ฯ คสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ นายิ ฌมฺโม
นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรชฺชาย น อุปสมฺมาย น อภิญญาย
น สฺมโพรชฺชาย น นิพฺพานาย สํวตฺตติ ยาวเทว อภิญญญา-

ยตฺนุปรตฺตติยาติ ฯ โส โข อหิ ราชกุมาร ตํ ฌมฺมํ อนลฺงกริตฺวา
ตสฺมา ฌมฺมา นิพฺพิชฺช อปฺกมฺมํ ฯ

[๔๕๐] โส โข อหิ ราชกุมาร กิฏฺสคเวสี อนฺตุตฺตรํ สนฺตฺวโรปรํ
ปริเยสฺมาโน เยน อุทฺทโก รามปฺตฺโต เตนฺอุปสงฺกมฺมํ อุปสงฺกมิตฺวา
อุทฺทกํ รามปฺตฺตํ เอตทโวจํ อิจฺฉามหิ อาวุโส
ราม อิมสฺมิมิ ฌมฺมวินฺเย พุรหฺมจฺริยํ จริตฺตุนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต
ราชกุมาร อุทฺทโก รามปฺตฺโต มํ เอตทโวจ วิหฺรตฺยาสุมา
ตาทิโส อยํ ฌมฺโม ยตฺถ วิญฺญู ปฺริโส นจิริสฺเสว สกํ อจฺริยกํ
สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ โส โข
อหิ ราชกุมาร นจิริสฺเสว จิปรฺปเมว ตํ ฌมฺมํ ปฺริยาปฺณํ ฯ โส
โข อหิ ราชกุมาร ตาวตฺตเกเนว โอิฏฺฐปฺหตฺมตฺเตน ลปิตฺลาปนมตฺเตน
ณานฺวาทฺตจ วทามิ เถรวาทฺตจ ชานามิ ปสฺสสามิตฺติ
จ ปฏฺิขานามิ อหฺลฺเจว อลฺโลจ จ ฯ ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร
เอตทโหสิ น โข ราโม อิมํ ฌมฺมํ เกวลํ สทฺฐามตฺตเกน สยํ
อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรามีติ ปเวเทติ อทฺธา
ราโม อิมํ ฌมฺมํ ชานํ ปสฺสํ วิหฺรตีติ ฯ อถ ขวาทํ ราชกุมาร
เยน อุทฺทโก รามปฺตฺโต เตนฺอุปสงฺกมฺมํ อุปสงฺกมิตฺวา อุทฺทกํ
รามปฺตฺตํ เอตทโวจํ กิตฺตาวตา โน อาวุโส ราม อิมํ ฌมฺมํ
สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสิติ ฯ เอวํ วุตฺเต
ราชกุมาร อุทฺทโก รามปฺตฺโต เนวสฺสณฺยานาสฺสณฺยาตฺตํ ปเวเทสิ ฯ

ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหสิ น โข ราชเสว อโหสิ
สทฺธา มยฺหํปตฺติ สทฺธา น โข ราชเสว อโหสิ วิริยํ ๑เป๑
สตี ... สมาริ ... ปณฺหา มยฺหํปตฺติ ปณฺหา ยนฺนุนาหํ ยํ
ชมฺมํ ราโม สยํ อภิญฺหา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิตี
ปเวเทสิ ตสฺส ชมฺมสฺส สจฺฉิกิริยา ย ปทเหยยฺนติ ๑ โส โข
อหํ ราชกุมาร นจิสฺเสว จิปปเมว ตํ ชมฺมํ สยํ อภิญฺหา
สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ๑ อถ ขวาทํ ราชกุมาร เยน
อุทฺทโก ราชปุตฺโต เตนฺอุปสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา อุทฺทกํ ราชปุตฺตํ
เอตทโวจํ เอตฺตาวตา โน อาวุโส ราช อิมํ ชมฺมํ สยํ
อภิญฺหา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสิตี ๑ เอตฺตาวตา โข
อหํ อาวุโส อิมํ ชมฺมํ สยํ อภิญฺหา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
ปเวเทมิตี ๑ อหํปิ โข อาวุโส เอตฺตาวตา อิมํ ชมฺมํ สยํ
อภิญฺหา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิตี ๑ ลาภา โน อาวุโส
สฺลทฺธํ โน อาวุโส เย มยฺ อายสฺมนตฺตํ ตาทิสํ สพฺรหฺมจาริ
ปสฺสาม อิติ ยํ ชมฺมํ ราโม สยํ อภิญฺหา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช ปเวเทสิ ตํ ตฺวํ ชมฺมํ สยํ อภิญฺหา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ยํ ตฺวํ ชมฺมํ สยํ อภิญฺหา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ตํ ชมฺมํ ราโม สยํ อภิญฺหา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช ปเวเทสิ อิติ ยํ ชมฺมํ ราโม อภิญฺหาสิ ตํ ตฺวํ
ชมฺมํ ชานาสิ ยํ ตฺวํ ชมฺมํ ชานาสิ ตํ ชมฺมํ ราโม อภิญฺหาสิ

อติ ยาทีโส ราโม อโหสิ ตาทีโส ตูว์ ยาทีโส ตูว์ ตาทีโส
ราโม อโหสิ เอหิทานิ อาวุโส ตูว์ อิม คณั ปริหราติ ฯ
อติ โข ราชกุมาร อุทโทโก รามปุตโต สพรหมจารี เม สมานโน
อาจริยฐานาเว ๑ มั จเปตี อุพาราย จ มั ปุชชาย ปุชเชตี ฯ ตสฺส
มยหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ นายิ ชมฺโม นิพพิทาย น วิราคาย
น นิโรชาย น อุปสมาย น อภิญจาย น สมโพชาย น นิพพานาย
ลั้วตฺตติ ยาวเทว เนวสญฺญานาสญฺญายตฺนุปรตฺตียาติ ฯ โส โข
อหิ ราชกุมาร ตั ชมมึ อนลงฺกริตฺวา ตสฺมา ชมฺมา นิพพิชฺช
อปกฺกมึ ฯ

[๔๕๑] โส โข อหิ ราชกุมาร กิฺกฺสลคเวตี อนฺตฺตรึ สนฺตฺวรปํ
ปริเยสมานโน มคเชสุ อนฺปุพฺเพน จาริกั จรมาโน เยน
อรุเวพา เสนานิกโม ตทวสรี ฯ ตตฺถทฺทสึ รมณิยั ภูมิกากั
ปาสาทิกญจ วนสญฺหํ นทิจจ สนฺทนต์ิ สีโตทกั ๒ สฺปติตฺถั รมณิยั
สมนฺตา จ โคจรรคามั ฯ ตสฺส มยหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ
รมณิโย วต ภูมิกากิ ปาสาทิกิ จ วนสญฺโห นทึ จ สนฺทติ
สีโตทกา สฺปติตฺถา รมณิยา สมนฺตา จ โคจรรคาโม อลั
วติทั กุลปฺตฺตสฺส ปฺรานตฺถิกสฺส ปฺรานายาติ ฯ โส โข อหิ
ราชกุมาร ตตฺถเวว นิสีทึ อลมิทึ ปฺรานายาติ ฯ

[๔๕๒] อปีสฺสุ มั ราชกุมาร ติสฺโส อุปมา ปฏิกิสุ อนจฺจริยา
#๑ สี. จ ฯ ๒ สี. ย. เสตกั ฯ

ปุพเพ อสุตปุพพา ฯ เสยถาปี ราชกุมาร อลลั กญจ สเสนหิ ๑
อุทเท นิกขิตตัม ฯ อถ ปุริโส อากจเจยย อุตตารารณิ อาทาย
อคุติ อภินิพพุตเตสสามิ เตโซ ปาตุกริสสามิติ ฯ ตัม ก็ มณณสิ
ราชกุมาร อปี นุ โส ปุริโส อมฺ อลลั กญจ สเสนหิ อุทเท
นิกขิตตัม อุตตารารณิ อาทาย อภิมตฺถนุโต อคุติ อภินิพพุตเตยย
เตโซ ปาตุกรเยยยติ ฯ โน เหติ ฆนฺเต ตัม กิสฺส เหตุ
อหุณฺหิ ฆนฺเต อลลั กญจ สเสนหิ ตถจ ปน อุทเท นิกขิตตัม
ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาที อสุสาติ ฯ
เอวเมว โข ราชกุมาร เย हि เกจิ สมณว วา พุราหุณฺณา
วา กาเยน เจว กามเหิ อวูปกญฺจา วิหรนฺติ โย จ เนถ์
กामesu กามจฺจนฺโท กามเสนฺโห กามมฺจฺฉา กามปีปาสา กามปริพาโห
โส จ อชฺฉตฺตัม น สุปฺหิโน โหติ น สุปฺภิปฺปสฺสทฺโร ฯ
โอปกฺกมิกา เจปี เต โภนฺโต สมณพุราหุณฺณา ทุกฺขา ติปฺปา
กญฺกา เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฌาณาย ทสฺสนาย
อนฺุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ โน เจปี เต โภนฺโต สมณพุราหุณฺณา
โอปกฺกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา กญฺกา เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว
เต ฌาณาย ทสฺสนาย อนฺุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ อยฺ โข มํ
ราชกุมาร ปจฺมา อุปฺมา ปฏฺิภาสี อนฺจฺจริยา ปุพเพ อสุตปุพพา ฯ

[๔๕๓] อปราปี โข มํ ราชกุมาร ทุตฺติยา อุปฺมา ปฏฺิภาสี
#๑ สี. สสุสิเนหิ ฯ

อนจฺริยา ปุพฺเพ อสฺสูตปุพฺพา ฯ เสยฺยถาปี ราชกุมาร อลฺลํ
กฺกัจฺจํ สเสฺนหํ อารกา อุทกา เถ เต นิกฺขิตฺตํ ฯ อถ ปุริโส
อาคจฺเจยฺย อุตฺตรารณํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพุตเตสฺสามิ เตโฆ
ปาตุกริสฺสามิติ ฯ ตํ กิ มลฺลลํ ราชกุมาร อปี นุ โส ปุริโส
อมฺมํ อลฺลํ กฺกัจฺจํ สเสฺนหํ อารกา อุทกา เถ เต นิกฺขิตฺตํ อุตฺตรารณํ
อาทาย อภิมตฺถนุโต อคฺคิ อภินิพฺพุตเตยฺย เตโฆ ปาตุกรเยยฺยาติ ฯ
โน เหนฺตํ ฆนฺเต ตํ กิสฺส เหตุ อหฺมุหิ ฆนฺเต อลฺลํ กฺกัจฺจํ
สเสฺนหํ กิลฺลจาปี อารกา อุทกา เถ เต นิกฺขิตฺตํ ยาวเทว จ
ปนฺนํ โส ปุริโส กิลฺมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคิ อสฺสาติ ฯ เอวเมว
โฆ ราชกุมาร เย หิ เกจि สมณฺา วา พุราหฺมณฺา วา กาเยน
เจว กามเหติ วุฏฺฏจฺจา วิหรนฺติ โย จ เนลฺลํ กามสฺสุ กามจฺจนฺโท
กามเสฺนโท กามมฺจฺจา กามปิปาสา กามปริพาโห โส จ อชฺฌตฺตํ
น สฺสพฺปิโน โหติ น สฺสพฺปิปฺปสฺสทฺโธ ฯ โอปกฺกมิกา เจปี เต
โภนฺโต สมณฺพุราหฺมณฺา ทฺกฺขา ติปฺปา กฺกุกา เวทนา เวทียนฺติ
อภพฺพาว เต ฌาณาย ทสฺสนาย อนฺนุตฺตราย สมฺโพชาย ฯ โน
เจปี เต โภนฺโต สมณฺพุราหฺมณฺา โอปกฺกมิกา ทฺกฺขา ติปฺปา
กฺกุกา เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฌาณาย ทสฺสนาย
อนฺนุตฺตราย สมฺโพชาย ฯ อยฺมํ โฆ มํ ราชกุมาร ทฺติยา อุปมา
ปฏฺิภาสิ อนจฺริยา ปุพฺเพ อสฺสูตปุพฺพา ฯ

[๔๕๔] อปราปี โฆ มํ ราชกุมาร ตติยา อุปมา ปฏฺิภาสิ

อนจฺริยา ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา ฯ เสยฺยถาปี ราชกุมาร สุกฺขํ
กฺกฺขํ โภกาปี อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตํ ฯ อถ ปุริโส
อาคจฺเจยฺย อุตฺตรารณํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตสฺสามิ เตโฆ
ปาตฺตกริสฺสามิติ ฯ ตํ กิ มลฺลลสิ ราชกุมาร อปี นฺ โส ปุริโส
อมฺ สุกฺขํ กฺกฺขํ โภกาปี อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตํ อุตฺตรารณํ
อาทาย อภิมตฺถนฺโต อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตยฺย เตโฆ ปาตฺตกรเยยฺยติ ฯ
เอวํ ฆนฺเต ตํ กิสฺส เหตุ อทฺถหิ ฆนฺเต สุกฺขํ กฺกฺขํ โภกาปี
ตลฺลจ ปน อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตนฺติ ฯ เอวเมว โข
ราชกุมาร เย หิ เกจิ สมณฺา วา พุราหฺมณฺา วา กาเยน
เจว กามหิ วุปกฺกฺจฺา วิหรนฺติ โย จ เนลฺล กามสฺส กามจฺฉนฺโท
กามเสฺนโท กามมฺจฺฉา กามปิปาสา กามปริพาโห โส จ อชฺฉตฺตํ
สุปฺหิโน โหติ สฺสปฏิปฺปสฺสทฺโร ฯ โอปกฺกมิกา เจปิ เต โภนฺโต
สมณฺพุราหฺมณฺา ทฺกฺขา ติปฺปา กฺกฺกา เวทนา เวทียนฺติ ภพฺพาว
เต ฌานาย ทสฺสนาย อนฺตฺตราย สมฺโพธาย ฯ โน เจปิ เต
โภนฺโต สมณฺพุราหฺมณฺา โอปกฺกมิกา ทฺกฺขา ติปฺปา กฺกฺกา
เวทนา เวทียนฺติ ภพฺพาว เต ฌานาย ทสฺสนาย อนฺตฺตราย
สมฺโพธาย ฯ อยฺ โข มํ ราชกุมาร ตติยา อุปฺมา ปฏฺิภาสิ
อนจฺริยา ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา ฯ อีมา โข มํ ราชกุมาร ติสฺโส
อุปฺมา ปฏฺิภํสู ๑ อนจฺริยา ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา ฯ
#๑ สึ. ปฏฺิภาสิ ฯ

[๔๕๕] ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ ทนฺเตภิ
ทนฺตมาชา ย ชิวฺหา ย ตาลล อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคุคฺคณฺเหยฺย
อภินิปปิเพยฺย อภิสนฺตยาเปยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ ราชกุมาร
ทนฺเตภิ ทนฺตมาชา ย ชิวฺหา ย ตาลล อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคุคฺคณฺหา มิ
อภินิปปิเพมิ อภิสนฺตยาเปมิ ฯ ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร
ทนฺเตภิ ทนฺตมาชา ย ชิวฺหา ย ตาลล อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคุคฺคณฺหโต
อภิปิปปยโต อภิสนฺตยาปยโต กจฺเจหิ เสทา มจฺจนฺติ ฯ
เสยฺยถาปิ ราชกุมาร พลวา ปุริโส ทุพฺพตฺตริ ปุริสํ สีเส วา
คเหตฺวา ขนฺเช วา คเหตฺวา อภินิคุคฺคณฺเหยฺย อภินิปปิเพยฺย
อภิสนฺตยาเปยฺย เอวเมว โข เม ราชกุมาร ทนฺเตภิ ทนฺตมาชา
ชิวฺหา ย ตาลล อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคุคฺคณฺหโต อภินิปปิปปยโต
อภิสนฺตยาปยโต กจฺเจหิ เสทา มจฺจนฺติ ฯ อารทฺธิ โข ปน เม
ราชกุมาร วิริยํ โหติ อสฺสลิณฺ อปฺภุจฺจิตา สติ อปฺปมฺมุจฺจา ๑
สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏฺธิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว
ทฺถุขปฺปชาเนน ปฺชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ

[๔๕๖] ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อปฺปานกํ
ฉานํ ฉาเยยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ ราชกุมาร มุขโต จ
นาสโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อฺปรนฺธิ ฯ ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร
มุขโต จ นาสโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อฺปรทฺเธสุ กณฺณโสเตหิ
#๑ สี. ย. อสฺมฺมุจฺจา ฯ

วาทัน นิกขนุทานัน อหิมตโต สหุโท โหติ ฯ เสยฺยถาปี นาม
กมฺมารคคฺคฺริยา ๑ ฌมมานาย อหิมตโต สหุโท โหติ เอวเมว
โฆ เม ราชกุมาร มุขโต จ นาสโต จ อสฺสาสปสฺสาเสสุ
อุปรุทฺเตสุ กณฺณโสเตหิ วาทัน นิกขนุทานัน อหิมตโต สหุโท
โหติ ฯ อารทฺธํ โฆ ปน เม ราชกุมาร วิริยํ โหติ อสฺลลีนํ
อุปฺภูจिता สติ อปฺปมฺมุจฺจา สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ
อปฺปฏฺธิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทุกฺขปฺปชานน ปชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ

[๔๕๑] ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุณาหํ อปฺปानกัเยว
ณานํ ฌาเยยฺยนฺติ ฯ โส โฆ อหํ ราชกุมาร มุขโต จ
นาสโต จ กณฺณโสโตโต จ ๒ อสฺสาสปสฺสาเส อุปรุทฺธี ฯ ตสฺส
มยฺหํ ราชกุมาร มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโสโตโต จ อสฺสาสปสฺสาเสสุ
อุปรุทฺเตสุ อหิมตฺตา วาตา มุทฺธานํ โโอหนฺนฺติ ฯ
เสยฺยถาปี ราชกุมาร พลวา ปฺริโส ติณฺเฬน สิขเรน มุทฺธานํ
อภิมตฺเตยฺย เอวเมว โฆ เม ราชกุมาร มุขโต จ นาสโต จ
กณฺณโสโตโต จ อสฺสาสปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเตสุ อหิมตฺตา วาตา
มุทฺธานํ โโอหนฺนฺติ ฯ อารทฺธํ โฆ ปน เม ราชกุมาร วิริยํ โหติ
อสฺลลีนํ อุปฺภูจिता สติ อปฺปมฺมุจฺจา สารทฺโธ จ ปน เม
กาโย โหติ อปฺปฏฺธิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทุกฺขปฺปชานน ปชานาภิตฺตุนฺนสฺส
สโต ฯ

#๑ สී. คคฺคฺคาริยา ฯ ๒ สී. ย. กณฺณโต จาติ เอวํ สพฺพตฺตถ ฌาตพฺพํ ฯ

[๔๕๔] ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อปฺปานกัเยว
ฉานัน ฌายะยฺนติ ฯ โส โข อหิ ราชกุมาร มุขโต
จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อุปรฺนฺธิ ฯ ตสฺส
มยฺหิ ราชกุมาร มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส
อุปรฺทฺเชสุ อธิมตฺตา สีเส สีสเวทนา โหนฺติ ฯ เสยฺยถาปี
ราชกุมาร พลวา ปฺริโส ทเพฺहन วรตฺตกฺขนฺเชน สีเส สีสเวจฺจัน
ทเทยฺย เอวเมว โข เม ราชกุมาร มุขโต จ นาสโต จ
กณฺณโสตโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อุปรฺทฺเชสุ อธิมตฺตา สีเส
สีสเวทนา โหนฺติ ฯ อารทฺธั โข ปน เม ราชกุมาร วิริยั โหติ
อสฺลฺลัน อุปฺภูจฺจิตา สติ อปฺปมฺมุจฺจา สารทฺโธ จ ปน เม
กาโย โหติ อปฺปฏฺิปฺสฺสทฺโธ เตเนว ทฺกฺขปฺปฺชานนฺน ปฺชานาภิตฺตุนฺนสฺส
สโต ฯ

[๔๕๕] ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อปฺปานกัเยว
ฉานัน ฌายะยฺนติ ฯ โส โข อหิ ราชกุมาร มุขโต จ
นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อุปรฺนฺธิ ฯ ตสฺส
มยฺหิ ราชกุมาร มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส
อุปรฺทฺเชสุ อธิมตฺตา วาตา กุจฺฉิ ปฺริกนฺตฺนฺติ ฯ เสยฺยถาปี
ราชกุมาร ทฺกฺโข โคฆาตโก वा โคฆาตกนฺเตวาสิ वा ติณฺเฬน
โควิกนฺตฺนฺน กุจฺฉิ ปฺริกนฺเตยฺย เอวเมว โข ราชกุมาร มุขโต
จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อุปรฺทฺเชสุ

อหิมตดา วาตา กุจณี ปริกนตุนติ ฯ อารทฐิ โข ปน เม
ราชกุมาร วิริยิ โหติ อสลุณินิ อุปญฺจिता สติ อปฺปมมฺภุจฺจา
สารทฺฐิ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปญฺปิปฺสทฺฐิ เตเนว
ทุกฺขปฺปชานเนน ปชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ

[๕๐๐] ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อปฺปานกัเยว
ฉานันิ ฉาเยยฺยุนฺติ ฯ โส โข อหิ ราชกุมาร มฺขโต จ
นาสโต จ กณฺณโสโตโต จ อสฺสาสปฺสสาเส อฺปรฺนฺธิ ฯ ตสฺส
มยฺหิ ราชกุมาร มฺขโต จ นาสโต จ กณฺณโสโตโต จ อสฺสาสปฺสสาเส
อฺปรฺทฺเชสฺส อหิมตฺโต กายสฺมี ทาโห โหติ ฯ เสยฺยถาปิ
ราชกุมาร เทว พลวฺนฺโต ปฺริสา ทฺพพฺลตฺริ ปฺริสํ นานาพาหาสุ
คเหตุวา องฺการกาสุยา สนฺดาเปยฺยํ สํปริตาเปยฺยํ เอวเมว โข
เม ราชกุมาร มฺขโต จ นาสโต จ กณฺณโสโตโต จ อสฺสาสปฺสสาเส
อฺปรฺทฺเชสฺส อหิมตฺโต กายสฺมี ทาโห โหติ ฯ อารทฺฐิ
โข ปน เม ราชกุมาร วิริยิ โหติ อสลุณินิ อุปญฺจिता สติ
อปฺปมมฺภุจฺจา สารทฺฐิ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปญฺปิปฺสทฺฐิ
เตเนว ทุกฺขปฺปชานเนน ปชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ

[๕๐๑] อปีสฺสุ มํ ราชกุมาร เทวตา ทิสฺวา เอวมาหฺสุ
กาลกโต สมณฺโณ โคตโมติ ฯ เอกจฺจา เทวตา เอวมาหฺสุ น
กาลกโต สมณฺโณ โคตโม อปีจ กาลํ กโรตีติ ฯ เอกจฺจา
เทวตา เอวมาหฺสุ น กาลกโต สมณฺโณ โคตโม นปี กาลํ

กโรติ อรหํ สมโณ โคตโม วิหาโร เตวว โส อรหโต
เอวรูปโป โหตีติ ฯ

[๕๐๒] ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหํ สพฺพโส
อาหารูปจฺเจทาย ปฏิปชฺเชยฺยนฺติ ฯ อถ โข มํ ราชกุมาร ตา
เทวตา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทวโจ มา โข ตฺวํ มาริส สพฺพโส
อาหารูปจฺเจทาย ปฏิปชฺชิ ฯ สเจ โข ตฺวํ มาริส สพฺพโส
อาหารูปจฺเจทาย ปฏิปชฺชิสฺสตี ตสฺส เต มยฺ ทิพฺพิ โอชฺ
โลมกฺุเปหิ อชฺโณหริสฺสาม ตาย ตฺวํ ยาเปสฺสตีติ ฯ ตสฺส
มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหสิ อหํ เจว โข ปนฺ สพฺพโส
อชฺทฺธกํ ปฏิชานเยยฺ อีมา จ โข เม เทวตา ทิพฺพิ โอชฺ
โลมกฺุเปหิ อชฺโณหเรยฺยํ ตาย จาหํ ยาเปยฺยํ ตํ มม อสฺส
มุสาตี ฯ โส โข อหํ ราชกุมาร ตา เทวตา ปจฺจาจิกฺขามิ
อลนฺติ วทามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหํ
โลกํ โลกํ อาหารํ อาหารเรยฺยํ ปสฺตํ ปสฺตํ ยถิ วา มุคฺคยฺยสฺ
ยถิ วา กุลฺลตฺถยฺยสฺ ยถิ วา กพายยฺยสฺ ๑ ยถิ วา หเรณฺณกฺุยฺยสฺนฺติ ฯ
โส โข อหํ ราชกุมาร โลกํ โลกํ อาหารํ อาหารเรสี ปสฺตํ
ปสฺตํ ยถิ วา มุคฺคยฺยสฺ ยถิ วา กุลฺลตฺถยฺยสฺ ยถิ วา กพายยฺยสฺ
ยถิ วา หเรณฺณกฺุยฺยสฺนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร โลกํ โลกํ
อาหารํ อาหารยโต ปสฺตํ ปสฺตํ ยถิ วา มุคฺคยฺยสฺ ยถิ วา
#๑ สี. กายยฺยสฺ ฯ

กุตตลยฺสํ ยถิ วา กพายยฺสํ ยถิ วา หเรณฺณกยฺสํ อธิมตฺตกสิมานํ
ปตฺโต กาโย โหติ ฯ

[๕๐๓] เสยฺยถาปี นาม อสีติกปพฺพานิ วา กาลปพฺพานิ วา
เอวเมวสฺส เม อญฺจปจฺจคานิ ภวนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
เสยฺยถาปี นาม โอฏฺฐปทํ เอวเมวสฺส เม อานิสทํ โหติ
ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม วฏฺฐนาวพี เอวเมวสฺส
เม ปิฏฺฐจิกณฺณโก อุนฺณตาวณฺโต โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
เสยฺยถาปี นาม ชชฺชรสาทาย ๑ โคปาณสีโย โอลุคฺควิลุคฺคา ภวนฺติ
เอวเมวสฺส เม ผาสฺสพีโย โอลุคฺควิลุคฺคา ภวนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
เสยฺยถาปี นาม คมฺภีเร อุทฺปาเน อุทกตารกา
คมฺภีรคตา โอกฺขายิกา ทิสฺสนฺติ เอวเมวสฺส เม อกฺขิภูเปสฺส
อกฺขิตารกา คมฺภีรคตา โอกฺขายิกา ทิสฺสนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
เสยฺยถาปี นาม ติตฺตติกาลาวุ อามกจฺฉินฺโน วาตาดเปน
สํผุสฺสีโต โหติ สมฺมิลาทอ เอวเมวสฺส เม สีสจฺฉวิ สํผุสฺสีตา
โหติ สมฺมิลาทา ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหํ ราชกฺุมาร
อุทฺรจฺฉวี ปริมสิสฺสามีติ ปิฏฺฐจิกณฺณกฺเฆว ปริกฺคณฺหามิ ปิฏฺฐจิก-
ณฺณกํ ปริมสิสฺสามีติ อุทฺรจฺฉวีเฆว ปริกฺคณฺหามิ ฯ ยาวสฺส
เม ราชกฺุมาร อุทฺรจฺฉวี ปิฏฺฐจิกณฺณกํ อลฺลีนา โหติ ตาเยวปฺ-
ปาหารตาย ฯ โส โข อหํ ราชกฺุมาร วจฺจํ วา มตฺตํ วา
กริสฺสามีติ ตตฺถเฏว อวฺกฺชฺโซ ปปตฺตามิ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส
#๑ ย. ชรสาทาย ฯ

โฆ อหิ ราชกุมาร อิมเมว กายิ อสุสาเสนุโต ปาณินา คตตานิ
อนุมชฺชามิ ฯ ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร ปาณินา คตตานิ อนุมชฺชโต
ปุตฺติมุลานิ โลมานิ กายสุมา ปปตฺนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
อปีสุสุ มํ ราชกุมาร มนุสฺสา ทิสฺวา เอวมาหฺสู กาโผ สมโณ
โคตโมติ ฯ เอกจฺเจ มนุสฺสา เอวมาหฺสู น กาโผ สมโณ
โคตโม สาโม สมโณ โคตโมติ ฯ เอกจฺเจ มนุสฺสา เอวมาหฺสู
น กาโผ สมโณ โคตโม นาปี สาโม มงฺคุรจฺฉวี สมโณ
โคตโมติ ฯ ยาวสุสุ เม ราชกุมาร ตาย ปริสุทฺโธ จิวฺฉโณ
ปริโยทาโต อุพฺหโต โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ

[๕๐๔] ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ เย โฆ เกจิ
อตีตมทฺธานํ สมณฺหา วา พุราหุมนฺหา วา โอปกฺกมิกา ทุกฺขา
ติปฺปา กญฺจกา เวทนา เวทียิสุ เอตาวปรมํ นยิตฺโต กิยฺโย ฯ
เยปี หิ เกจิ อนาคตมทฺธานํ สมณฺหา วา พุราหุมนฺหา วา
โอปกฺกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา กญฺจกา เวทนา เวทียิสฺสนฺติ เอตาวปรมํ
นยิตฺโต กิยฺโย ฯ เยปี หิ เกจิ เอตฺรหิ สมณฺหา วา
พุราหุมนฺหา วา โอปกฺกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา กญฺจกา เวทนา
เวทียนฺติ เอตาวปรมํ นยิตฺโต กิยฺโย ฯ น โฆ ปนาหิ อิมาย
กญฺจกาย ทุกฺกรการิกาย อธิคจฺฉามิ อุตฺตริ มนุสฺสชฺชมา อลฺมรีย-
ฉานทสฺสนวิเสสํ สฺยิยา นฺ โฆ อญฺโณ มคฺโค โพรธียาติ ฯ

[๕๐๕] ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ อภิขานามิ โฆ

ปนาหิ ปิตุ สกุกสส กมมนเต สีตายิ ชมพุณายายิ นิสินโน
วิวิจเจว กามะหิ วิวิจจ อกุกสเลหิ ชมเมหิ สวิตกุกิ สวิจาร์
วิเวกขิ ปิติสุขิ ปจมิ ฉานิ อุปสมปชช วิหริตา สียา นุ โข
เอโส มกุโค โพธิยาติ ฯ ตสส มยหิ ราชกุมาร สตานุสาร์-
วิญญาณิ อโหสิ เอเสว มกุโค โพธิยาติ ฯ ตสส มยหิ
ราชกุมาร เอตทโหสิ กิณฺณุ โข อหิ ตสส สุขสส ภายามิ
ยन्दิ สุขิ อลฺลเตรว กามะหิ อลฺลตฺร อกุกสเลหิ ชมเมหิตี ฯ
ตสส มยหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ น โข อหิ ตสส สุขสส
ภายามิ ยन्दิ สุขิ อลฺลเตรว กามะหิ อลฺลตฺร อกุกสเลหิ
شمเมหิตี ฯ ตสส มยหิ ราชกุมาริ เอตทโหสิ น โข ติ
สุกริ สุขิ อธิคนตุ เอวิ อธิมตฺตกสิมานิ ปตฺตกาเยน ยนฺนุนาหิ
โอพาริกิ อาหาริ อาหาระยิ โอทนํ กุมฺมาสนติ ฯ โส โข อหิ
ราชกุมาร โอพาริกิ อาหาริ อาหาระสี โอทนํ กุมฺมาสี ฯ เตน
โข ปน มิ ๑ ราชกุมาร สมเยน ปญจวคฺคิยา ภิกฺขุ ปจฺจุปฺภูจिता
โหนติ ยนฺโน สมโณ โคตโม ชมมิ อธิคมิสฺสตี ติ โน
อาโรเจสฺสตีตี ฯ ยโต โข อหิ ราชกุมาร โอพาริกิ อาหาริ
อาหาระสี โอทนํ กุมฺมาสี อถ เม เต ปญจวคฺคิยา ภิกฺขุ
นิพฺพิชช ปกฺกมิสฺสุ พาทุลฺลิกิ สมโณ โคตโม ปธานวิพฺภนฺโต
อาวตฺโต พาทุลฺลยาติ ๒ ฯ โส โข อหิ ราชกุมาร โอพาริกิ อาหาริ
#๑ สี. เม ฯ ๒ สี. พาทุลฺลยาติ ฯ

อาหาเรตฺวา พลํ คาเหตุวา วิวิจฺเจว กามะหิ ฯเปฯ ปจฺมํ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหาสี ฯ วิตกฺกวิจฺจารานํ วุปฺสมา ฯเปฯ ทฺติยํ
ฌานํ ... ตติยํ ฌานํ ... จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหาสี ฯ

[๕๐๖] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปฺริสุทฺเท ปฺริโยทาเต
อนงฺกณะ วิคฺคฺอุปฺกิลิเส มุทฺฎฺเท กมฺมณิเย จิตฺเต อานนฺชปฺตฺเต
ปฺพุเพณิवासฺนุสฺสตีถาณาย จิตฺตํ อภินินฺนามะสี ฯ โส อเนกวิหิตํ
ปฺพุเพณิวาสํ อนุสฺสรามิ เสยฺยถิทํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาติโย
ฯเปฯ อิติ สาการิ สอฺทฺทลํ อเนกวิหิตํ ปฺพุเพณิวาสํ อนุสฺสรามิ ฯ
อัย โข เม ราชกุมาร รตฺติยา ปจฺเม ยามะ ปจฺมา วิชฺชา อธิคฺตา
อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน
ยถาตํ อุปฺมตฺตสฺส อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหโรโต ฯ

[๕๐๗] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปฺริสุทฺเท ปฺริโยทาเต
อนงฺกณะ วิคฺคฺอุปฺกิลิเส มุทฺฎฺเท กมฺมณิเย จิตฺเต อานนฺชปฺตฺเต
สฺตฺตานํ จฺตฺตฺปาตถาณาย จิตฺตํ อภินินฺนามะสี ฯ โส ทิพฺเพน
จกฺขฺนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตฺมานุสฺสเกน สฺตฺเต ปสฺสามิ จวมานะ
อุปฺชฺชมานะ หิเน ปณิเต สุวณฺเณ ทฺพพณฺเณ สฺกฺเต ทฺคฺคเต
ฯเปฯ ยถากมฺมฺปเค สฺตฺเต ปชานามิ ฯ อัย โข เม ราชกุมาร
รตฺติยา มชฺฌิมะ ยามะ ทฺติยา วิชฺชา อธิคฺตา อวิชฺชา
วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน
ยถาตํ อุปฺมตฺตสฺส อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหโรโต ฯ

[๕๐๘] โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปรีโยทาเต
อนนฺคณฺเ วิคตฺวปกฺกิลเส มุทฺทฺเต กมฺมณฺเเย จิตฺเต อานนฺชปฺตฺเต
อาสวานํ ขยณณาย จิตฺตํ อภินินฺนามเสี ๑ โส อิทํ ทฺกฺขณฺติ
ยถาภูตํ อพฺภณฺณาสี ๑เป๑ อัยํ ทฺกฺขณฺโรชคามินิ ปฏฺฐิพทาติ
ยถาภูตํ อพฺภณฺณาสี อิเม อาสวาติ ยถาภูตํ อพฺภณฺณาสี ๑เป๑
อัยํ อาสวนโรชคามินิ ปฏฺฐิพทาติ ยถาภูตํ อพฺภณฺณาสี ๑ ตสฺส
เม เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ
ภวาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ วิมุตฺตสฺมี
วิมุตฺตมิตฺติ ฌานํ อโหสิ ฌีณา ชาติ วุสฺสิตํ พุรฺหมจฺริยํ กตฺ
กณฺณิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาติ อพฺภณฺณาสี ๑ อัยํ โข เม ราชกุมาร
รตฺติยา ปจฺฉิเม ยามे ตติยา วิชฺชา อธิคฺตา อวิชฺชา วิหตา
วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาคํ
อฺปฺมตฺตสฺส อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหโรโต ๑

[๕๐๙] ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ อธิคฺโต โข
เม อัยํ ฌมฺโม กมฺภีโร ทฺกฺทโส ทฺรฺนุโพโธ สนฺโต ปณฺโฑ
อตฺถกาวจโร นิปฺโปณฺเ ปณฺฑิตเวทนิโย ๑ อาลยรามา โข ปนายํ
ปชา อาลยรตา อาลยสมฺมุทิตา ๑ อาลยรามาย โข ปน ปชาย
อาลยรตฺตย อาลยสมฺมุทิตาย ทฺกฺทสํ อิทํ ฌานํ ยทิตํ อิทปฺ-
ปจฺจยตา ปฏฺฐิจสมฺปฺปาโท ๑ อิทํปิ โข ฌานํ ทฺกฺทสํ ยทิตํ สพฺพ-
สขฺวารสมฺโถ สพฺพปฺธิปฺถินิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรโธ

นิพพานํ ฯ อหฺยเจว โข ปน ฌมฺมิ เทเสยฺยึ ปเร จ เม น
อาชานเยฺยึ โส มมสฺส กิลมโถ สว มมสฺส วิเสสํติ ฯ อปฺปิสฺสุ
มํ ราชกุมาร อิมํ อนจฺจริยา คาทา ปฏิกฺกิสฺสุ ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา
กิจฺเณ เม อธิคตํ หลนฺทานิ ปกาสิตฺถ
รากโทสปเรเตหิ นายํ ฌมฺโม สฺสุมฺพุโร
ปฏฺฐิสฺสคามี นิปฺปณฺํ คมฺภีริํ ทฺททลํ อณฺณ
รากรตฺตํ น ทกฺขณฺติ ๑ ตโมกฺขณฺเชน อวฺวตฺตํติ ฯ
อิติห เม ราชกุมาร ปฏฺฐิสฺสจฺจิกฺขโต อปฺปโปสฺสูกฺกตฺยา จิตฺตํ นมฺติ
โน ฌมฺมเทสนายํ ฯ

[๕๑๐] อถ โข ราชกุมาร พุรฺหุมนฺ สหฺมปฺติสฺส มม เจตสา
เจโตปริวิตกฺกมณฺเณย เอตทโหสิ นสฺสติ วต โภ โลโก วินสฺสติ
วต โภ โลโก ยตฺร หิ นาม ตถาคตสฺส อรฺหโต สหฺมมาสฺมพุทฺธสฺส
อปฺปโปสฺสูกฺกตฺยา จิตฺตํ นมฺติ โน ฌมฺมเทสนายาติ ฯ
อถ โข ราชกุมาร พุรฺหุมา สหฺมปฺติ เสยฺยถาปิ นาม พลวา
ปุริสฺโส สหฺมิณฺยชิตฺถ วา พาทํ ปสาเรยฺย ปสํริตฺถ วา พาทํ สหฺมิณฺยเชยฺย
เอวเมว พุรฺหุมโลเก อนฺตรหิโต มม ปุรฺโต ปาตฺรโหสิ ฯ
อถ โข ราชกุมาร พุรฺหุมา สหฺมปฺติ เอกํลํ อุตฺตฺราสงฺกํ กริตฺวา
เยนาหํ เตนฺณชฺลึ ปณาเมตฺวา มํ เอตทโวจ เทเสตฺถ เม ภนฺเต
ภควา ฌมฺมิ เทเสตฺถ สฺสคโต ฌมฺมิ สนฺติ สคฺตา อปฺปฺรชกฺขชาติกา
อสฺสวณฺตา ฌมฺมสฺส ปรีหาณฺติ ภวิสฺสณฺติ ฌมฺมสฺส อณฺณวาทาโรติ ฯ
#๑ ยู. ทกฺขินฺติ ฯ

อิทมโวจ ราชกุมาร พุรหุมา สหมปติ อิทํ วตฺวา

อถาปริ เอตทโวจ

ปาตุรโหสิ มกเชสุ ปุพฺเพ

ธมฺโม อสุทฺโธ สมเลหิ จินฺตฺโต

อปาปุเรตํ อมตฺสฺส ทฺวาริ

สฺจนนฺตุ ธมฺมํ วิมเลนानุพฺพุตฺติ

เสเล ยถา ปพฺพตมฺพุทฺธนิฏฺฐิตฺโต

ยถาปิ ปสฺเส ชนตํ สมฺนตฺโต

ตถูปมํ ธมฺมมยํ สฺเมธ

ปาสาทมารุญฺห สมฺนตจกฺขุ

โสกาวกิณฺณํ ชนตมเปตโสกํ

อเวกฺขสฺสุ ชาตฺชราภิกฺขุตํ

อญฺเจहि วิร วิชิตสํกาม

สตุถฺวาท อนณ วิจร โลก

เทเสตุ ๑ ภควา ธมฺมํ อณฺญาตาโร ภวิสฺสฺสตีติ ฯ

[๕๑๑] อถ ขฺวาทิ ราชกุมาร พุรหฺมุโน จ อชฺฌสฺนํ วิทิตฺวา

สตุเตสุ จ การุณฺยตํ ปฏฺิจจ พุทฺธจกฺขุณา โลกํ โวโลเกสิ ฯ

อทุทสํ โข อหิ ราชกุมาร พุทฺธจกฺขุณา โลกํ โวโลเกนฺตฺโต สตุเต

อปฺปรชกฺเข มหารชกฺเข ติกฺขินฺทฺริเย มุทินฺทฺริเย สฺวากาเร ทฺวากาเร

#๑ ส. ย. เทสสุตฺติ ทิสฺสตีติ ฯ

สุวิณฺหาปเย ทฺวิณฺหาปเย อปฺเปกฺกเจ ปฺรโลกฺวชฺชภยทสฺสาวิโน
วิหรนฺเต ฯ เสยฺยถาปี นาม อฺปฺปลินฺยิ วา ปทฺมินฺยิ วา ปุณฺฑริกีนฺยิ
วา อฺปฺเปกฺกจฺจานิ อฺปฺปลานิ วา ปทฺมานิ วา ปุณฺฑริกานิ วา
อฺทเก ชาตานิ อฺทเก สํพทฺธานิ ๑ อฺทกานุกฺคตานิ อนฺโต
นิมฺมุคฺคโปสิตานิ อฺปฺเปกฺกจฺจานิ อฺปฺปลานิ วา ปทฺมานิ วา ปุณฺฑริกานิ
วา อฺทเก ชาตานิ อฺทเก สํพทฺธานิ สโมทกณฺจิตานิ อฺปฺเปกฺกจฺจานิ
อฺปฺปลานิ วา ปทฺมานิ วา ปุณฺฑริกานิ วา อฺทเก ชาตานิ อฺทเก
สํพทฺธานิ อฺทกา อจฺจุคฺคम्म ติฏฺฐนฺติ อนฺุปลิตฺตานิ อฺทเกน
เอวมฺว โข อหํ ราชกฺุมาร พุทฺธจกฺขุณา โลกํ โวโลเกนฺโต
อทฺทสํ สตฺเต อปฺปรชฺกฺเข มหารชฺกฺเข ติกฺขินฺทฺริเย มุทินฺทฺริเย
สฺวากาเร ทฺวากาเร สุวิณฺหาปเย ทฺวิณฺหาปเย อปฺเปกฺกเจ
ปฺรโลกฺวชฺชภยทสฺสาวิโน วิหรนฺเต ฯ อถ ขฺวาทิ ราชกฺุมาร
พฺรหฺมานํ สหฺมปฺตี กถาย ปจฺจภาสี

อปารุตา เตสํ อมตสฺส ทฺวารา
เย โสควนฺโต ปมฺฤจฺจนฺตุ สทฺธํ
วิหีสสณฺณิ ปคฺคณฺ น ภาสี
ธมฺมํ ปณฺตีตํ มนฺุเชสุ พฺรหฺเมติ ฯ

อถ โข ราชกฺุมาร พฺรหฺมา สหฺมปฺติ กถาวกาโส โขมฺหิ ภควตา
ธมฺมเทสฺนayaติ มํ อภิวาทฺเตว ปทกฺขิณฺํ กตฺวา ตตฺถเววนฺตรธาเย ฯ

[๕๑๒] ตสฺส มยฺหิ ราชกฺุมาร เอตทโหสิ กสฺส นฺุ โข อหํ
#๑ ยู. สํวทฺธานิ ฯ

ปจมี ฌมมี เทเสยย โภ อิม ฌมมี จิปปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ
ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ อัย โข อาพาโร กาลาโม
ปณฺฑิตो วิยตุโต เมธาวิ ทิมฺรตฺตํ อปฺปรชกฺขชาติโก ยนฺนุนาหิ
อาพารสฺส กาลามสฺส ปจมี ฌมมี เทเสยย โส อิม ฌมมี
จิปปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ อถ โข มํ ราชกุมาร เทวตา
อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจฺจุ สตุตฺตาหิ กาลกโต ฆนฺเต อาพาโร
กาลาโมติ ฯ ฌาณญจ ปน เม ทสฺสนํ อุทปาติ สตุตฺตาหิ
กาลกโต อาพาโร กาลาโมติ ฯ ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ
มหาชานิโย โข อาพาโร กาลาโม สเจ หิ โส อิม ฌมมี
สุณฺเวยย จิปปเมว อาชานเยยฺยาติ ฯ ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร
เอตทโหสิ กสฺส นฺุ โข อหิ ปจมี ฌมมี เทเสยย โภ อิม
ฌมมี จิปปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ
อัย โข อุททโก รามปฺตุโต ปณฺฑิตो วิยตุโต เมธาวิ ทิมฺรตฺตํ
อปฺปรชกฺขชาติโก ยนฺนุนาหิ อุททกสฺส รามปฺตุตสฺส ปจมี ฌมมี
เทเสยย โส อิม ฌมมี จิปปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ อถ โข
มํ ราชกุมาร เทวตา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจฺจุ อภิโทสกาลกโต
ฆนฺเต อุททโก รามปฺตุโตติ ฯ ฌาณญจ ปน เม ทสฺสนํ
อุทปาติ อภิโทสกาลกโต อุททโก รามปฺตุโตติ ฯ ตสฺส มยฺหิ
ราชกุมาร เอตทโหสิ มหาชานิโย โข อุททโก รามปฺตุโต
สเจ หิ โส อิม ฌมมี สุณฺเวยย จิปปเมว อาชานเยยฺยาติ ฯ

ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ กสฺส นฺ โข อหิ ปจฺม
ธมฺมํ เทเสยฺย โก อิมิ ธมฺมํ จิปฺปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ ตสฺส
มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ พหุการา โข เม ปญจวคฺคิยา
ภิกฺขุ เย มํ ปธานปหิตตฺตํ อุปลฺภจฺหิสฺส ยนฺนุนาหิ ปญจวคฺคิยานิ
ภิกฺขุณิ ปจฺมํ ธมฺมํ เทเสยฺยนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ
กหิ นฺ โข เอตฺรหิ ปญจวคฺคิยา ภิกฺขุ วิหรนฺตีติ ฯ อทฺทลฺ โข
อหิ ราชกุมาร ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเณ
ปญจวคฺคิเย ภิกฺขุ พาราณสียิ วิหรนฺเต อีสิปตเน มิกฺทาเย ฯ
อถ โข อหิ ราชกุมาร อรุเวลายิ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน
พาราณสีเตน จาริกิ อปกฺกมึ ๑ ฯ

[๕๑๓] อทฺทสา โข มํ ราชกุมาร อุปโก อาชีวกิ อนฺตรา
จ คยิ อนฺตรา จ โพธิ อทฺธานมคฺคิ ปฏฺิปนฺนํ ทิสฺวาน มํ
เอตทโวจ วิปฺปสนฺนานิ โข เต อาวุโส อินฺทฺริยานิ ปริสุทฺโธ
ฉวิวณฺโณ ปรีโยทาโต กํสิ ตฺวํ อาวุโส อุกฺทิสฺส ปพฺพชฺโติ
โก วา เต สตฺถา กสฺส ๒ วา ธมฺมํ โรเจสีติ ฯ เอวํ วุตฺเต
อหิ ราชกุมาร อุปกิ อาชีวกิ คาถาหิ อชฺฌภาสี

สพฺพาภิกฺกุ สพฺพวิทฺฐมฺมุมิ

สพฺเพสุ ธมฺเมสุ อนฺุปลิตฺโต

สพฺพนฺชโห ตณฺหกฺขเย วิมุตฺโต

สยิ อภินฺถาย กมฺมทฺทิสฺเสยฺย

#๑ ยฺ. ปกฺกามึ ฯ ๒ ยฺ. กสฺส วา ตฺวํ ฯ

น เม อจริโย อตถิ สทิสโส เม น วิชชติ
สเทวกสฺมี โลกสฺมี นตฺถิ เม ปฏฺฐุคฺคโ
อหิ หิ อรหา โลเก อหิ สตุถา อนุตฺตโร
เอโกมฺหิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ สตีฏฺโตมฺหิ ๑ นิพฺพุโต
ธมฺมจกฺกํ ปวตฺเตตฺตํ คจฺฉามิ กาสินํ ปุริ
อนฺธกฺคสฺมี โลกสฺมี อหณฺณิ ๒ อมตฺตุนฺทฺทินฺติ ฯ
ยถา โข ตฺวํ อวฺโส ปฏฺิจานาสิ อรหาสิ อนนฺตชิโนติ ฯ
มาทิสาวะ ชินา โหณฺติ เย ปตฺตา อาสวกฺขมฺ
ชิตาเม ปาปกา ธมฺมา ตสฺมาหิ อูปกา ชิโนติ ฯ
เอวํ วุตฺเต ราชกุมาร อุปกโ อชิวโก หุเวยฺยวฺโสติ วตฺวา
สีสิ อุกกํสีตฺวา ๓ ชิวหิ นิลฺลาเพตฺวา ๔ อุมฺมคฺคํ คเหตุวา ปกฺกามิ ฯ
[๕๑๔] อถ ขวาทิ อฺนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน เยน พาราณสี
อิสิปตฺนํ มิกทาโย เยน ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ เตนฺอุปสงฺกมฺ ๑
อทฺทสฺสฺ โข มํ ราชกุมาร ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ ทูรโตว อากจฺฉนฺตํ
ทิสฺวาน อณฺณมณฺณํ กตฺติกํ สณฺจเปสฺสุ อยํ อวฺโส สมฺโณ
โคตโม อากจฺฉติ พาหุสฺสฺโลกิ ปฺธานวิพฺภนฺโต อวตฺโต พาหุสฺสฺลา
โส เนว อภิวาเทตฺพุทฺโธ น ปจฺจกฺจฺจตฺพุทฺโธ นาสฺส ปตฺตจิวริ
ปฏฺิคฺคเหตุพฺพิ อปีจ โข อาสนํ จเปตฺพุทฺพิ สเจ อากงฺขติ ๕
นีสิติสฺสตีติ ฯ ยถา ยถา โข อหิ ราชกุมาร ปญฺจวคฺคิเย
#๑ ย. สตีฏฺโตสฺมี ฯ ๒ ย. อหณฺณํ ฯ ๓ ส. โอกปฺเปตฺวา ฯ ย. โอกมฺเปตฺวา ฯ
#๔ ปททฺวยํ สีหพฺโปตฺถเก นตฺถิ ฯ ๕ ย. อากงฺขิตฺติ ฯ

ภิกขุ อุปสงกมึ ตถา ตถา ปณจวคฺคิยา ภิกขุ นาสกขีสุ สกาย
กติกาย สณฺจาทุ อปฺเปกฺกเจ มํ ปจฺจกฺคนฺตฺวา ปตฺตจิวริ ปฏิกฺคเหสุ
อปฺเปกฺกเจ อาสนํ ปณฺญาเปสุ อปฺเปกฺกเจ ปาโททกํ
อุปฺภฺจเปสุ อปีจ โข มํ นามน จ อาวุโสวาเทน จ สมฺมาจรนฺติ ฯ
เอวํ วุตฺเต อหํ ราชกุมาร ปณฺจวคฺคิเย ภิกขุ เอตทโวจํ
มา ภิกฺขเว ตถาคตํ นามน จ อาวุโสวาเทน จ สมฺมาจริตฺถ
อรหํ ภิกฺขเว ตถาคโต สมฺมาสมฺพุทฺโธ โอทถ ภิกฺขเว โสตํ
อมตมชฺคตํ อหฺมนุสฺสาสามิ อหํ ฌมมํ เทเสมิ ยถานุสฺสิญฺจํ ตถา
ปฏฺธิปชฺชมานา นจิริสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตรํ พุรหฺมจิริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเวย ฌมฺเม
สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสเถวติ ฯ เอวํ วุตฺเต
ราชกุมาร ปณฺจวคฺคิยา ภิกขุ มํ เอตทโวจํ ตายปี โข ตฺวํ
อาวุโส โคตม อิริยาย ตาย ปฏฺธิปทาย ตาย ทฺวกรฺการิกาย น
อหฺมคฺมา อุตฺตริ มฺนุสฺสชฺชมา อลฺมรียถาณทฺสฺสนวิเสสํ ก็ ปน
ตฺวํ เอตฺรหิ พาทฺลลิกอ ปชานวิพฺภนฺโต อวตฺโต พาทฺลลย
อชฺคิมิสฺสสิ อุตฺตริ มฺนุสฺสชฺชมา อลฺมรียถาณทฺสฺสนวิเสสนฺติ ฯ
เอวํ วุตฺเต อหํ ราชกุมาร ปณฺจวคฺคิเย ภิกขุ เอตทโวจํ น
ภิกฺขเว ตถาคโต พาทฺลลิกอ ปชานวิพฺภนฺโต ๑ อวตฺโต พาทฺลลย
อรหํ ภิกฺขเว ตถาคโต สมฺมาสมฺพุทฺโธ โอทถ ภิกฺขเว โสตํ
อมตมชฺคตํ อหฺมนุสฺสาสามิ อหํ ฌมมํ เทเสมิ ยถานุสฺสิญฺจํ ตถา
#๑ ย. น ปชานวิพฺภนฺโต น อวตฺโต พาทฺลลย ฯ

ปฏิบัติชชมานา นจิสเสว ยสตุตถาย กุลปุตตา สมมเทว อการสูมา
อนคาริยํ ปพพชนฺติ ตทนฺตฺตฺรํ พุรหฺมจฺริยปฺริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ชมฺเม
สยํ อภินฺญา สจฺจณิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสเถติ ฯ ทฺติยมฺปิ
โฆ ราชกุมาร ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ มํ เอตทวอฺจํ ตายปี โฆ
ตฺวํ อวฺวโส โคตม อิริยา ย ตาย ปฏิปทาย ตาย ทฺกฺกรการิกาย
น อชฺฉคฺมา อุตฺตฺรํ มนุสฺสชฺชมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสสํ ก็
ปน ตฺวํ เอตฺรหิ พาทฺลฺลิกโก ปชานวิพฺภนฺโต อวตฺโต พาทฺลฺลย
อชฺคิมิสฺสสิ อุตฺตฺรํ มนุสฺสชฺชมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสสนฺติ ฯ
ทฺติยมฺปิ โฆ อหํ ราชกุมาร ปณฺจวคฺคิเย ภิกฺขุ เอตทวอฺจํ น
ภิกฺขเว ตถาคโต พาทฺลฺลิกโก ปชานวิพฺภนฺโต อวตฺโต พาทฺลฺลย
อรหํ ภิกฺขเว ตถาคโต สมฺมาสมฺพุทฺโธ โอทฺถ ภิกฺขเว สโต
อมตมชฺคิตํ อหฺมนุสฺสาสามิ อหํ ชมฺมํ เทเสมิ ยถานุสฺสิญฺจํ ตถา
ปฏิบัติชชมานา นจิสเสว ยสตุตถาย กุลปุตตา สมมเทว อการสูมา
อนคาริยํ ปพพชนฺติ ตทนฺตฺตฺรํ พุรหฺมจฺริยปฺริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ชมฺเม
สยํ อภินฺญา สจฺจณิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสเถติ ฯ ตฺติยมฺปิ
โฆ ราชกุมาร ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ มํ เอตทวอฺจํ ตายปี โฆ
ตฺวํ อวฺวโส ๑ อิริยา ย ตาย ปฏิปทาย ตาย ทฺกฺกรการิกาย น
อชฺฉคฺมา อุตฺตฺรํ มนุสฺสชฺชมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสสํ ก็ ปน
ตฺวํ เอตฺรหิ พาทฺลฺลิกโก ปชานวิพฺภนฺโต อวตฺโต พาทฺลฺลย อชฺคิมิสฺสสิ
อุตฺตฺรํ มนุสฺสชฺชมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสสนฺติ ฯ เอว
#๑ ย. อวฺวโส โคตม ฯ

วุตเต อหิ ราชกุมาร ปณจวคฺคิเย ภิกฺขุ เอตทโวจํ อภิชานาถ
 เม โน ตุมฺเห ภิกฺขเว อิติ ปุพฺเพ เอวรูปิ ภาสิตเมตฺตุนฺติ ฯ
 โน เหน้ ฆนฺเต ฯ อรหิ ภิกฺขเว ตถาคโต สมนฺตสมฺพุทฺโธ
 โอททถ ภิกฺขเว โสถํ อมตฺตมริคคํ อหฺมฺนุสสาสามิ อหิ ฆมฺมํ
 เทเสมิ ยถานุสสิญฺจํ ตถา ปฏิปชฺชมานา นจิริสฺเสว ยสฺสตฺถาย
 กุลปฺตฺตา สมนฺตเวท อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนฺตฺตรํ
 พุรหฺมจิริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฆมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา
 อุปสมฺปชช วิหริสฺสเถวติ ฯ อสกฺขิ โข อหิ ราชกุมาร ปณจวคฺคิเย
 ภิกฺขุ สลฺลาเปตฺติ ฯ เทวปี สฺสํ ราชกุมาร ภิกฺขุ โอวทามิ ฯ
 ตโย ภิกฺขุ ปิณฺฑทาย จรฺนฺติ ฯ ยํ ตโย ภิกฺขุ ปิณฺฑทาย จริตฺวา
 อหารนฺติ เตน นพฺพคฺคา ยาเปม ฯ ตโยปี สฺสํ ราชกุมาร ภิกฺขุ
 โอวทามิ ฯ [๑] เทว ภิกฺขุ ปิณฺฑทาย จริตฺวา อหารนฺติ เตน นพฺพคฺคา ๒
 ยาเปม ฯ อถ โข ราชกุมาร ปณจวคฺคิยา ภิกฺขุ มยา เอวํ
 โอวทียมานา เอวํ อนุสาสียมานา นจิริสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา
 สมนฺตเวท อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนฺตฺตรํ พุรหฺมจิริยปริโยสานํ
 ทิฏฺฐเจว ฆมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชช
 วิหริสฺสูติ ฯ

[๕๑๕] เอวํ วุตเต โโพธิ ราชกุมารโ ภควนฺตํ เอตทโวจ
 กิวัจเรณ นฺ โข ฆนฺเต ภิกฺขุ ตถาคตํ วินายกํ ลภฺมานโน ยสฺสตฺถาย
 กุลปฺตฺตา สมนฺตเวท อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนฺตฺตรํ
 #๑ ย. เอตฺถนฺตเร เทว ภิกฺขุ ปิณฺฑทาย จรฺนฺติ, ยนฺติ ทิสฺสนฺติ ฯ
 #๒ ย. นพฺพคฺโค ฯ

พรหมจริยปริโยสานัน ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยั อภิญญา สจฺจนิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ เตนฺหิ ราชกุมาร ตํเขเวตฺถ ปฏฺฐิจฺฉิตฺตํ
ยถา เต ฌเมยฺย ตถา ตํ พุยากรเยยาสี ตํ
กั มลฺลลฺลิตฺติ ราชกุมาร กุสโล ตฺวํ หตฺถารุเพห อํกุสฺสคณฺเห ๑
สิปฺเปติ ฯ เอวํ ฆนฺเต กุสโล อหํ หตฺถารุเพห ๒ อํกุสฺสคณฺเห
สิปฺเปติ ฯ

[๕๑๖] ตํ กั มลฺลลฺลิตฺติ ราชกุมาร อธิ ปุริโส อากฺขณฺเยย
โพธิ ราชกุมารโ หตฺถารุเพห อํกุสฺสคณฺเห สิปฺเป ชานาติ ตสฺสทํ
สนฺติเก หตฺถารุเพห อํกุสฺสคณฺเห สิปฺเป สิกฺขิตฺตํ ฯ โส จสฺส
อสทฺโธ ยาวตฺตํ สทฺเธน ปตฺตพฺพิ ตํ น สมฺปาปุณฺเยย ฯ โส
จสฺส พฺวาพาโร ๓ ยาวตฺตํ อปฺปาพาเชน ปตฺตพฺพิ ตํ น สมฺปาปุณฺเยย ฯ
โส จสฺส สโร มายาวิ ยาวตฺตํ ๓ อสฺเจน อมายาวินา
ปตฺตพฺพิ ตํ น สมฺปาปุณฺเยย ฯ โส จสฺส กุสิโต ยาวตฺตํ
อารทฺธวิริเยน ปตฺตพฺพิ ตํ น สมฺปาปุณฺเยย ฯ โส จสฺส
ทฺฐปฺปญฺโฆ ยาวตฺตํ ปญฺฉวตา ๕ ปตฺตพฺพิ ตํ น สมฺปาปุณฺเยย ฯ
ตํ กั มลฺลลฺลิตฺติ ราชกุมาร อปี นฺ โส ปุริโส ทว สนฺติเก
หตฺถารุเพห อํกุสฺสคณฺเห สิปฺเป สิกฺขเยยฺยาติ ฯ เอกเมเกนาปี ฆนฺเต
อํเคน สมฺนฺนาคโต โส ปุริโส น มม สนฺติเก หตฺถารุเพห ๔
อํกุสฺสคณฺเห สิปฺเป สิกฺขเยย โโก ปน วาโท ปญฺจหฺงฺเคหีติ ฯ

[๕๑๗] ตํ กั มลฺลลฺลิตฺติ ราชกุมาร อธิ ปุริโส อากฺขณฺเยย
#๑ ยฺ. อํกุสฺสคณฺเห ฯ ๒ ยฺ. หตฺถารุเพห อํกุสฺสคณฺเห ฯ ๓ ยฺ. พวพาพาโร ฯ
#๔ ยฺ. สทฺธพฺพิ ยาวตฺตํ สทฺธวิริเยน ฯ ๕ ยฺ. ปญฺฉวตา ฯ

โพธิ ราชกุมารโ หตุถารุพหิ องกุสคณหิ สิปปี ชานาติ ตสฺสาหิ
สนฺติเก หตุถารุพหิ องกุสคณหิ สิปปี สิกฺขิสฺสามิติ ฯ โส จสฺส
สทฺโธ ยาวตฺตกั สทฺเชน ปตฺตพฺพิ ตั สมฺปาปุณฺเอยฺ ฯ โส จสฺส
อปฺปาปาโธ ยาวตฺตกั อปฺปาปาเชน ปตฺตพฺพิ ตั สมฺปาปุณฺเอยฺ ฯ
โส จสฺส อสโ จ อมายาวิ ยาวตฺตกั อสเชน อมายาวินา ปตฺตพฺพิ
ตั สมฺปาปุณฺเอยฺ ฯ โส จสฺส อารทฺธวิริโย ยาวตฺตกั อารทฺธวิริเยน
ปตฺตพฺพิ ตั สมฺปาปุณฺเอยฺ ฯ โส จสฺส ปญฺญา ๑ ยาวตฺตกั
ปญฺญาตา ปตฺตพฺพิ ตั สมฺปาปุณฺเอยฺ ฯ ตั ก็ มลฺลสิ ราชกุมาร
อปี นุ โส ปุริโส ทว สนฺติเก หตุถารุพหิ องกุสคณหิ
สิปปี สิกฺเขยฺยาติ ฯ เอกเมเคนปี ฆนฺเต องฺเคน สมฺนฺนาทโธ
โส ปุริโส มม สนฺติเก หตุถารุพหิ องกุสคณหิ สิปปี สิกฺเขยฺย
โก ปน วาโท ปญฺจหฺงเคหิติ ฯ

[๕๑๘] เอวเมว โข ราชกุมาร ปญฺจิมานิ ปธานิยฺงคานิ ฯ
กตมานิ ปญฺจ ฯ อิธ ราชกุมาร ภิกฺขุ สทฺโธ โหติ สทฺทหฺติ
ตถาคตสฺส โพธิ อิติปิ โส ภควา อรหิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
วิหฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกฺโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ
สตุถา เทวมนุสฺसानิ พุทฺโธ ภควาติ ฯ อปฺปาปาโธ โหติ
อปฺปาตงฺโก สมเวปากินิยา คหณิยา สมฺนฺนาทโธ นาติสฺตีตย
นาจฺจุณฺหาเย มชฺฌิมาย ปธานกฺขมาย ฯ อสโ โหติ อมายาวิ
ยถาภูตํ อตฺตानิ อวิกตฺตา ๒ สตุถริ วา วิญฺญสุ วา สพุรหฺมจาริสุ ฯ
#๑ ย. ปญฺญาวา ฯ ๒ ย. อวิกตฺวา ฯ

จารีสุ ฯ อารทฐวิริโย โหติ ๑ อกุลสถานั ชมมานั ปหานาย กุสสถานั
ชมมานั อุปสมปทาย ทามวา ทพฺหปรกุกโม อนิกฺขิตฺตฐโร กุสเสสุ
ชมเมสุ ฯ ปณฺณวา โหติ อุทฺยตฺถคามินียา ปณฺณาย สมนฺนาคโต
อริยาย นิพฺเพชิกาย สมนฺมาทูกฺขกฺขยคามินียา ฯ อิมานิ โข ราชกุมาร
ปณฺจ ปธานิยฺงคานิ ฯ อิเมหิ [๒] ราชกุมาร ปณฺจหิ ปธานิยฺงเคหิ
สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ตถาคตํ วินายกํ ลภฺมาโน ยสฺสตฺถาย
กุลปฺตฺตา สมนฺนทเว อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตริ
พฺรหฺมจริยปริโยสานั ทิฏฺฐเจว ชมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมปฺชช วิหเรยฺย สตฺต วสฺसानิ ฯ ติฏฺฐนฺตฺ ราชกุมาร สตฺต
วสฺसानิ ฯ อิเมหิ ปณฺจหิ ปธานิยฺงเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ
ตถาคตํ วินายกํ ลภฺมาโน ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา สมนฺนทเว
อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตริ พฺรหฺมจริยปริโยสานั
ทิฏฺฐเจว ชมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมปฺชช วิหเรยฺย
น วสฺसानิ ... ปณฺจ วสฺसानิ ... จตฺตาริ วสฺसानิ ... ตีณิ วสฺसानิ ...
เทว วสฺसानิ ... เอกํ วสฺสํ ฯ ติฏฺฐตฺ ราชกุมาร เอกํ วสฺสํ ฯ
อิเมหิ ปณฺจหิ ปธานิยฺงเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ตถาคตํ วินายกํ
ลภฺมาโน ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา สมนฺนทเว อการสฺมา อนการิยํ
ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตริ พฺรหฺมจริยปริโยสานั ทิฏฺฐเจว ชมฺเม สยํ
อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมปฺชช วิหเรยฺย สตฺต มาसानิ ฯ
ติฏฺฐนฺตฺ ราชกุมาร สตฺต มาसानิ ฯ อิเมหิ ปณฺจหิ ปธานิยฺงเคหิ
#๑ ย. วิหริติ ฯ ๒ ย. เอตฺถนฺตเร โขติ สทฺโท ทิสฺสติ ฯ

สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ตถาคตํ วนายกํ ลภฺมานโน ยสฺสตถาย กุลปฺตฺตา
สมฺมเทว อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตรํ พุรหฺมจริยปริโยสานํ
ทิกฺกุเจว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหเรยฺย ฌ มาสานิ ... ปญฺจ มาสานิ ... จตฺตาริ มาสานิ ...
ตีณิ มาสานิ ... เทว มาสานิ ... มาสํ ๑ ... อพฺพมมาสํ ๑ ติกฺกุจฺจ
ราชกุมาร อพฺพมมาโส ๑ อิมฺหิ ปญฺจหิ ปชานิยฺงฺเคหิ สมนฺนาคโต
ภิกฺขุ ตถาคตํ วนายกํ ลภฺมานโน ยสฺสตถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว
อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตรํ พุรหฺมจริยปริโยสานํ
ทิกฺกุเจว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย
สจฺจต รตฺตินฺทิวานิ ๑ ติกฺกุจฺจ ราชกุมาร สจฺจต รตฺตินฺทิวานิ ๑
อิมฺหิ ปญฺจหิ ปชานิยฺงฺเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ตถาคตํ วนายกํ
ลภฺมานโน ยสฺสตถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตรํ พุรหฺมจริยปริโยสานํ ทิกฺกุเจว ฌมฺเม สยํ
อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย ฌ รตฺตินฺทิวานิ ...
ปญฺจ รตฺตินฺทิวานิ ... จตฺตาริ รตฺตินฺทิวานิ ... ตีณิ รตฺตินฺทิวานิ ...
เทว รตฺตินฺทิวานิ ... เอกํ รตฺตินฺทิวํ ๑ ติกฺกุจฺจ ราชกุมาร เอโก
รตฺตินฺทิวो ๑ อิมฺหิ ปญฺจหิ ปชานิยฺงฺเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ
ตถาคตํ วนายกํ ลภฺมานโน สายมนฺุสฺสิญฺโจ ปาโต วิเสสํ อธิคมิสฺสตี
ปาตมนฺุสฺสิญฺโจ สายํ วิเสสํ อธิคมิสฺสตีติ ๑ เอวํ วุคฺเต
โพธิ ราชกุมารो ภควนฺตํ เอตทโวจ อโห พุทฺโธ อโห ฌมฺโม
#๑ ย. เอกํ มาสํ ๑

อโห ชมมสุส สุวากุขาดตา ยตฺร หิ นาม สายมนุสิญฺโจ ปาโต
วิเสสํ อธิคมิสฺสตี ปาตมนุสิญฺโจ สาย วิเสสํ อธิคมิสฺสตีติ ฯ

[๕๑๕] เอวํ วุตฺเต สลฺยชิกาปฺตุโต มาณโว โโพธิ ราชกฺุมาริ
เอตทโวจ เอวเมว ปนํยํ ภวํ โโพธิ อโห พุทฺโธ อโห ชมฺโม
อโห ชมมสุส สุวากุขาดตาติ ปเวเทติ ๑ อถ จ ปน ภวํ ๒ น ตํ
ภวานฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉติ ๓ ชมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจติ ฯ

[๕๒๐] มา เหวํ สมฺม สลฺยชิกาปฺตุต อวจ มา เหวํ สมฺม
สลฺยชิกาปฺตุต อวจ สมฺมุขา เม ตํ [๔] สลฺยชิกาปฺตุต อยฺยาย สุตํ
สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตํ เอกมิตํ สมฺม สลฺยชิกาปฺตุต สมยํ ภควา
โกสมฺพิย วิหฺรติ โฆสิตาราเม อถ โข เม อยฺยา กุจฺฉิมตี ๕
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมนฺตํ นิสิตฺติ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เม อยฺยา ภควนฺตํ
เอตทโวจ โข เม อยํ ภนฺเต กุจฺฉิกโต กุมารโก วา กุมาริกา
วา โส ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉติ ชมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ
นํ ๖ ภควา ชาเรตฺถ อชฺชตฺถุเก ปาณฺุเปตํ สรณฺงคตฺนฺติ เอกมิตํ
สมฺม สลฺยชิกาปฺตุต สมยํ ภควา อิเชว ภกฺุเสสฺ วิหฺรติ สสฺสูมารคิเร
เกสฺสพาวเน มิคทาเย อถ โข มํ ชาติํ องฺเกน ปายิตฺวา ๗
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ เอกมนฺตํ จิตา โข [๘] ชาติํ ภควนฺตํ เอตทโวจ
#๑ ยฺ. วเทติ ฯ ๒ ยฺ. ภวานฺติ นตฺถิ ฯ ๓ ยฺ. คจฺฉามิ ฯ
#๔ ยฺ. เอตฺถนฺตเร สมฺมาตี ทิสฺสตี ฯ ๕ ยฺ. กุจฺฉิวตี ฯ ๖ ยฺ. ตํ ฯ
#๗ สึ. วาหิตฺวา ฯ ๘ ยฺ. มม ฯ

อัย ภนฺเต โปธิ ราชกุมารโ ภควนฺตํ สรณํ คจฺจนฺติ ฌมฺมณฺจ
ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ นํ ภควา ฐาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺเปตํ
สรณฺจคตฺนฺติ เอสาหิ สมฺม สยฺชิกาปฺตฺต ตตฺติยมฺปี ภควนฺตํ
สรณํ คจฺจนามิ ฌมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ มํ ภควา ฐาเรตุ
อชฺชตคฺเค ปาณฺเปตํ สรณฺจคตฺนฺติ ฯ

โพธิราชกุมารสุตตํ นิฏฺฐิตํ ปณฺจมี ฯ

องฺคุลิมาลสูตรํ

[๕๒๑] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ เตเน โข ปน สมเยน
รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส วิชิตे โจโร องฺคุลิมาโล นาม
โหติ ลุทฺโท โลหิตปาณิ หตฺปหเต นิวิญฺโจะ อทฺยาปนฺโน ปาณฺญเตสฺส ฯ
เตเน คามาปี อคามา กตา นิคมาปี อนิคมา กตา
ชนปทาปี อชนปทา กตา ฯ โส มนุสฺเส วริตฺวา วริตฺวา
องฺคุลินํ มาลํ ชาเรติ ฯ อถ โข ภควา ปุพฺพพณฺ्हสมยํ นิวาเสตฺวา
ปตฺตจิวรมาทฺย สาวตฺถิํ ปิณฑาทฺย ปาวิสิ สาวตฺถิยํ ปิณฑาทฺย
จริตฺวา ปจฺจภตฺตํ ปิณฑปาทปฏิกฺกนฺโต เสนาสนํํ ตํสาเมตฺวา
ปตฺตจิวริ อาทฺย येเน โจโร องฺคุลิมาโล เตเนทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิ ฯ
อทฺทสฺสุ ๑ โข โคपालกา ปสฺุपालกา กสฺสกา ปชาวิโน
ภควนฺตํ येเน โจโร องฺคุลิมาโล เตเนทฺธานมคฺคปฏิปนฺนํํ ทิสฺวาน
ภควนฺตํ เอตทโวจฺุมา สมณฺเ เอตํ มคฺคํ ปฏิปชฺชิ เอตสฺมิ
สมณฺเ มคฺเค โจโร องฺคุลิมาโล นาม ลุทฺโท โลหิตปาณิ
หตฺปหเต นิวิญฺโจะ อทฺยาปนฺโน ปาณฺญเตสฺส เตเน คามาปี อคามา
กตา นิคมาปี อนิคมา กตา ชนปทาปี อชนปทา กตา โส
มนุสฺเส วริตฺวา วริตฺวา องฺคุลินํ มาลํ ชาเรติ เอตฺถหิ สมณฺเ
มคฺคํ ทสฺปิ ปุริสา วิสฺมปี ปุริสา ตีสมฺปิ ปุริสา จตฺตาพีสมฺปิ
#๑ ย. อทฺทสาสุ ฯ

ปริสา สงฺกริตฺวา ๑ สงฺกริตฺวา ปฏิปชฺชนฺติ เตปิ โจรสฺส อํกุติมาลสฺส
หตฺถตฺถํ กจฺจนฺตํติ ฯ เอวํ วุคฺเต ภควา ตฺถนฺหิฏฺโถ
อคฺมาสี ฯ

[๕๒๒] ทฺติยมฺปิ โข โคปาลกา ปสฺุपालกา กสฺสกา ปชาวิโน
ภควนฺตํ เอตทวอจฺจํ มา สมณฺ เอตํ มคฺคํ ปฏิปชฺชิ เอตสฺมี
สมณฺ มคฺเค โจร อํกุติมาโล นาม ลุทฺโท โลหิตปาณิ
หตฺปหเต นิวิฏฺโฐ อทฺยาปนฺโน ปาณฺญเตสฺ เตน คามาปี อคฺมา
กตา นิคฺมาปี อนิคฺมา กตา ชนปทาปี อชนปทา กตา โส มนุสฺเส
วชิตฺวา วชิตฺวา อํกุติณํ มาลํ ชาเรติ เอตฺถนฺหิ สมณฺ มคฺคํ
ทสฺปิ ปริสา วิสฺมฺปิ ปริสา ตีสมฺปิ ปริสา จตฺตาพีสมฺปิ ปริสา
สงฺกริตฺวา สงฺกริตฺวา ปฏิปชฺชนฺติ เตปิ โจรสฺส อํกุติมาลสฺส
หตฺถตฺถํ กจฺจนฺตํติ ฯ อถ ๒ โข ภควา ตฺถนฺหิฏฺโถ อคฺมาสี ฯ

[๕๒๓] ทฺติยมฺปิ โข โคปาลกา ปสฺุपालกา กสฺสกา ปชาวิโน
ภควนฺตํ เอตทวอจฺจํ มา สมณฺ เอตํ มคฺคํ ปฏิปชฺชิ เอตสฺมี
สมณฺ มคฺเค โจร อํกุติมาโล นาม ลุทฺโท โลหิตปาณิ
หตฺปหเต นิวิฏฺโฐ อทฺยาปนฺโน ปาณฺญเตสฺ เตน คามาปี อคฺมา
กตา นิคฺมาปี อนิคฺมา กตา ชนปทาปี อชนปทา กตา โส
มนุสฺเส วชิตฺวา วชิตฺวา อํกุติณํ มาลํ ชาเรติ เอตฺถนฺหิ สมณฺ
มคฺคํ ทสฺปิ ปริสา วิสฺมฺปิ ปริสา ตีสมฺปิ ปริสา จตฺตาพีสมฺปิ ปริสา
#๑ สී. สํหริตฺวา ฯ ๒ ยฺ. ทฺติยมฺปิ ฯ

สงคริตฺวา สงคริตฺวา ปฏิปชฺชนติ เตปิ โจรสฺส อํกุสิมาตฺสฺส
หตฺถตฺถํ กจฺจนฺตํติ ฯ อถ โข ภควา ตฺถนํหิฏฺโถ อคฺมาสิ ฯ

[๕๒๔] อทุทสา โข โจโร อํกุสิมาโต ภควนฺตํ ทูโรโตว
อากจฺจนฺตํ ฯ ทิสฺวานตฺสฺส เอตทโหสิ อจฺจริยํ วต โภ อพฺภูตํ
วต โภ อิมฺลฺหิ มคฺคํ ทสฺปิ ปุริสา วิสฺมฺปิ ปุริสา ตีสมฺปิ
ปุริสา จตฺตافیสมฺปิ ปุริสา [๑] สงคริตฺวา ๒ สงคริตฺวา ปฏิปชฺชนติ
เตปิ มม หตฺถตฺถํ กจฺจนฺติ อถ จ ปนํยํ สมฺโณ เอโก
อทุติโย ปสฺยห มลฺลฺลฺล อากจฺจติ ยนฺนุนาหํ [๑] สมณํ ชีวิตา
โวโรเปยฺยนฺติ ฯ อถ โข โจโร อํกุสิมาโต อติจมฺมํ กเหตุวา
ชนฺดฺลาปี สนฺนยฺหิตฺวา ภควนฺตํ ปิฏฺฐิจิโต ปิฏฺฐิจิโต อนฺุพฺนฺธิ ฯ
อถ โข ภควา ตถารูปี อิทฺธาภิสงฺขาริ อภิสงฺขารสฺสิ ๓ ยถา โจโร
อํกุสิมาโต ภควนฺตํ ปกฺติยา กจฺจนฺตํ สพฺพตฺถาเมน ๕ กจฺจนฺโต
น สกฺโกติ สมฺปาปฺณิตฺตุํ ฯ อถ โข โจรสฺส อํกุสิมาตฺสฺส
เอตทโหสิ อจฺจริยํ วต โภ อพฺภูตํ วต โภ อหฺลฺหิ ปุพฺเพ
หตฺถีปี ชาวนฺตํ อนฺุปฺติตฺวา คณฺหามิ อสฺสํปี ชาวนฺตํ อนฺุปฺติตฺวา
คณฺหามิ รถํปี ชาวนฺตํ อนฺุปฺติตฺวา คณฺหามิ มิคฺคํปี ชาวนฺตํ อนฺุปฺติตฺวา
คณฺหามิ อถ จ ปนํหํ อิมํ สมณํ ปกฺติยา กจฺจนฺตํ
สพฺพตฺถาเมน กจฺจนฺโต น สกฺโกมิ สมฺปาปฺณิตฺตฺนฺติ ฯ จิโตว ๖
ภควนฺตํ เอตทโวจฺจ ติฏฺฐจฺจ สมณํ ติฏฺฐจฺจ สมณฺาติ ฯ จิโต อหํ
อํกุสิมาตฺสฺส ตฺวญฺจ ติฏฺฐจฺจติ ฯ

#๑ ย. เอตฺถนฺตเร ปณฺณาสมฺปิ ปุริสาติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๒ ย. สํหริตฺวา ฯ

#๓ ย. เอตฺถนฺตเร อิมฺนฺติ ทิสฺสตี ฯ ๔ ย. อภิสงฺขาสฺสิ ฯ ๕ ย. สพฺพตฺถาเมน ฯ

#๖ ย. วสทฺโท นตฺติ ฯ

[๕๒๕] อถ โข โจรสฺส อํกุติมาลสฺส เอตทโหสิ อิม
โข สมณฯ สกฺขปฺตฺติยา สจฺจวาทีโน สจฺจปฏฺิณฺณา อถ จ
ปนายิ สมฺโน กจฺฉิเยวาท จิโต อหิ อํกุติมาล ตฺวณฺจ ตฺิฏฺจาทิ
ยนฺนุนาหิ อิมิ สมณฺ ปุจฺเจยฺยนฺติ ฯ อถ โข โจรโร อํกุติมาโล
ภควนฺตํ คาทาย อชฺฌภาสิ

กจฺฉิ วเทสิ สมณฺญจิทฺมฺหิ
มมณฺจ พฺุทธิ จิตฺมญฺจิทฺติ
ปุจฺฉามิ ตํ สมณฺ เอตฺมตฺถํ
กถํ จิโต ตฺวํ อหฺมญฺจิทฺมฺหิ ฯ
จิโต อหิ อํกุติมาล สพฺพทา
สพฺเพสุ ญฺเตสุ นิธาย ทณฺหํ
ตฺวณฺจ ปาณฺesu อสณฺณตฺติ
ตสฺมา จิโตหิ ตฺวมญฺจิทฺติ ฯ
จิสฺสํ วัต เม มหิโต มหสิ
มหาวนํ สมณ ๑ ปุจฺจปาที ๒-V
โสหิ จิสฺสามิ ปชฺหิสฺส ๓ ปาปี
สุตฺวาน คาทํ ตว ฐมฺมยฺตฺถํ
อิเตวว โจรโร อสิมาวฺรณฺจ
โสพฺเพ ปปาเต นรเก มนฺวการิ ๓

#๑ ส. ย. สมณํยํ ๑ ๒ ย. ปุจฺจวาที ๑ ๓ ย. จิสฺสา ปหาสุํ ๑
#๔ ย. อนฺวการิ ๑

อวนฺที โจโร สุกตสฺส ปาท
ตตฺถเว นํ ปพฺพชฺชํ อยาจิกํ
พฺพุโร จ โข การุณิกो มเหสี
โย สตุถา โลกสฺส สเทวกสฺส
ตเมหิ ภิกฺขุติ ตทา อโวจ
เอเสว ตสฺส อหุ ภิกฺขุภาโวติ ฯ

อถ โข ภควา อายสฺมตา อํกุสิมาเลน ปจฺจาสมณฺเณน เยน
สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิ ฯ อนฺุพฺพเพน จาริกํ จรมาโน
เยน สาวตฺถิ ตทวสฺริ ฯ

[๕๒๖] ตตฺร สฺมํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหฺรติ เขตฺวเน อนาถปิณฺฑทิกสฺส
อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน รณฺโถ ปเสนทิสฺส
โกสฺสสฺส อนฺเตปรทฺวเร มหาชนกาโย สนฺนิปติตฺวา อฺุจาสทฺโท
มหาสทฺโท โหติ โจโร เต เทว วิชิตฺ อํกุสิมาโล นาม
ลฺุทฺโท โลหิตปาณิ หตฺปหเต นิวิฏฺโฐ อทฺยาปนฺโน ปาณฺญเตสุ
เตน คามาปี อคามา กตา นิคมาปี อนิคมา กตา ชนปทาปี
อชนปทา กตา โส มนฺุเส วริตฺวา วริตฺวา อํกุสิณํ มาลํ
ธเรติ ตํ เทโว ปฏฺิเสเชตฺติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนทิ
โกสโล ปญฺจมตฺเตหิ อสฺสสเทหิ สาวตฺถิยา นิกฺขมิตฺวา ๑ ทิวาทิวสฺส
เยน อาราโม เตน ปาวิสฺสิ ยาวติกา ๒ ยานสฺส ภูมิ ยานน
คณฺตุวา ยานา ปจฺโจโรหิตฺวา ๓ ปตฺติโกว เยน ภควา เตนฺุปสงฺกมิ
#๑ ยฺ. นิกฺขมิ ฯ ๒ ยฺ. ยาวติโก ฯ ๓ ยฺ. ปจฺจาโรหิตฺวา ฯ

อุปสงกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึ ๑

[๕๒๗] เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ราชานํ ปเสนทิโกสลํ ภควา
เอตทโวจ กิณฺนุ เต มหาราช ราชา มากโร เสนิโย พิมฺพิสารโ
กุปีโต เวสาลีกา วา ลิจฺฉวี อญฺเณ วา ปฏฺิราชาโนติ ๑ น
โฆ เม ภนฺเต ราชา มากโร เสนิโย พิมฺพิสารโ กุปีโต นปี
เวสาลีกา ลิจฺฉวี นปี อญฺเณ ปฏฺิราชาโน โจรโ เม ภนฺเต
วิชิตฺ องฺคุลิมาโล นาม ลุฑฺโท โลหิตปาณิ หตฺปหเต นิวิฏฺโง
อทยาปนฺโน ปาณฺภูเตสุ เตน กามาปี อคามา กตา นิกมาปี
อนิกมา กตา ชนปทาปี อชนปทา กตา โส มนฺสุเส วธิตฺวา
วธิตฺวา องฺคุลินํ มาลํ ธารตฺติ ตาหํ ๑ ภนฺเต ปฏฺิเสธิตฺตํ ๑ สเจ
ปน ตฺวํ มหาราช องฺคุลิมาลํ ปสฺเสยฺยาสี เกสมสฺสํ โอาหารตฺวา
กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาทตฺวา อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺ
วิริตํ ปาณฺดิปาตา วิริตํ อทินฺนาทานา วิริตํ มุสาวาทา เอกภตฺติกํ
พฺรหฺมจารี สीलวฺนฺตํ กลฺยาณธมฺมํ กิณฺติ ตํ กเรยฺยาสีติ ๑
อภิวาทเยยฺยาม วา ภนฺเต ปจฺจุญฺเจยฺยาม วา อาสเนน วา
นิมนฺเตยฺยาม อภินิมนฺเตยฺยาม วา นํ จีวรปี้ณฺพาทเสนาสน-
คิลาณปจฺจยเกสฺซชฺชปริกฺขารเหหิ ธมฺมิกํ วา อสฺส รกฺขาวรรณฺคฺคฺตี
สํวิทฺเหยฺยาม กุโต ปนสฺส ภนฺเต ทฺสฺสีสฺส ปาปธมฺมสฺส
เอวรูโป สีสฺสโย ภวิสฺสตีติ ๑

[๕๒๘] เตน โข ปน สมเยน आयสฺมา องฺคุลิมาโล ภควโต
#๑ ยู. นาหํ ๑

อวิหเร นิสินฺโน โหติ ฯ อถ โข ภควา ทกฺขินฺพหํ ปคฺคเหตฺวา
ราชานํ ปเสนทโกสลํ เอตทโวจ เอโส มหาราช องฺคฺลิมาโลติ ฯ
อถ โข รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส อหุเทว ภยํ อหุ ฌมฺภิตตฺตํ
อหุ โลมหํโส ฯ อถ โข ภควา ราชานํ ปเสนทโกสลํ ภีตํ
ลํวิคฺคโลมหญฺจชาตํ วิทิตฺวา ราชานํ ปเสนทโกสลํ เอตทโวจ มา
ภายิ มหาราช มา ภายิ มหาราช นตฺถิ เต อิตฺโ ๑ ภยนฺติ ฯ
อถ โข รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส ยํ อโหสิ ภยํ วา
ฌมฺภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา โส ปฏฺธิปฺปสฺสมฺภิ ฯ อถ โข
ราชา ปเสนทโก สโล เยนายสฺมา องฺคฺลิมาโล เตนุปฺสงฺกมิ
อุปฺสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ องฺคฺลิมาลํ เอตทโวจ อโย โน
ภนฺเต องฺคฺลิมาโลติ ฯ เอวํ มหาราชาทิ ฯ กถํโคตฺโต [๒] อโยยสฺส
ปีตา กถํโคตฺตา อโยยสฺส มาตาทิ ฯ คคฺโค โข มหาราช ปีตา
มนฺตานิ มาตาทิ ฯ อภิรมฺตฺ ภนฺเต อโยย คคฺโค มนฺตานิปฺตฺโต
อหฺมยฺยสฺส คคฺคสฺส มนฺตานิปฺตฺตสฺส อุตฺตฺกํ กริสฺสํ
จิวรปฺณฺทปาทเสนาสนคฺลิถนปจฺจยภสฺซหฺขปริกฺขารานฺนฺติ ฯ เตน โข
ปน สมเยน อายสฺมา องฺคฺลิมาโล อารณฺณโก โหติ ปฺณฺทปาทิโก
ปฺสฺกฺลิโก เตจิวิริโก ฯ อถ โข อายสฺมา องฺคฺลิมาโล ราชานํ
ปเสนทโกสลํ เอตทโวจ อลํ มหาราช ปรีปฺณฺณํ เม ติจิวนฺติ ฯ

[๕๒๕] อถ โข ราชา ปเสนทโก สโล เยน ภควา เตนุปฺสงฺกมิ
อุปฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ

#๑ ย. อโ ๑ ๒ ย. เอตฺถนฺตเร ภนฺเตติ ทิสฺสติ ฯ

เอกมนต์ นิสินโน โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ เอตทโวจ
อจฺจริยํ ฆนฺเต อพฺภุตํ ฆนฺเต ยาวณฺจิทํ ฆนฺเต ภควา อทฺนฺตานํ
ทเมตา อสเมนฺตานํ ๑ สเมตา อปฺปรินิพฺพฺตานํ ปรีนิพฺพาเปตา ยํ
หิ มยํ ฆนฺเต นาสกฺขิมฺหา ทณฺฑเณปี สตุเถนปี ทเมตฺโต โส
ภควตา อทณฺฑเณ อสตุเถน ๒ ทนฺโต หนฺททานิ มยํ ฆนฺเต
คจฺฉาม พหุกิจฺจา มยํ พหุกรรมิยาติ ฯ ยสฺสทานิ [๑] มหาราช
กาลํ มณฺณสีติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล อฏฺฐายาสนา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

[๕๓๐] อถ โข อายสฺมา องฺคฺลิมาลो ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา
ปตฺตจิวรมาทาย สวตฺถิ ปิณฺฑาทาย ปาวิสิ ฯ อทฺทสา โข อายสฺมา
องฺคฺลิมาลो สวตฺถิยํ สปทานํ ปิณฺฑาทาย จรมาโน อณฺณตรํ
อิตฺถิ มฺพฺพหคฺคพฺภํ วิสาดคฺคพฺภํ ฯ ทิสฺวานสฺส เอตทโหสิ กิลิฺสฺสนฺติ
วต โภ สตุตา กิลิฺสฺสนฺติ วต โภ สตุตาติ ฯ อถ โข อายสฺมา
องฺคฺลิมาลो สวตฺถิยํ ปิณฺฑาทาย จริตฺวา ปจฺฉาภคฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อฺอุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา
องฺคฺลิมาลो ภควนฺตํ เอตทโวจ อิทฺทา ฆนฺเต ปุพฺพณฺหสมยํ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวริ อาทาย สวตฺถิ ปิณฺฑาทาย ปาวิสิ อทฺทสํ
โข อหํ ฆนฺเต สวตฺถิยํ สปทานํ ปิณฺฑาทาย จรมาโน อณฺณตรํ
อิตฺถิ มฺพฺพหคฺคพฺภํ วิสาดคฺคพฺภํ ทิสฺวาน เม เอตทโหสิ กิลิฺสฺสนฺติ
#๑ ย. อสนฺตานํ ฯ ๒ ย. อสตุเถเนว ฯ ๓ ย. เอตฺถนฺตเร ตฺวนฺติ ทิสฺสติ ฯ

วัต โภ สุตตา กิเลสสันติ วัต โภ สุตตาคี ฯ

[๕๓๑] เตนหิ ตฺวํ อังคุลิมาล เยน สทา อิตฺถิ ๑ เตนฺอุปสงฺกม
อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อิตฺถิ เอวํ วเทหิ ยโตหํ ภคินี ชาโต นาภิขานามิ
สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิตา โวโรเปตา เตนฺ สจฺเจน โสตุถิ
เต โหตุ โสตุถิ กพฺภสฺสชาติ ฯ โส หิ นฺน เม ภนฺเต สมฺปชานมฺสาวาทิ
ภวิสฺสตี มยา หิ ภนฺเต พหุ สญฺจิจฺจ ปาณา
ชีวิตา โวโรเปตาคี ฯ เตนหิ ตฺวํ อังคุลิมาล เยน สทา อิตฺถิ ๒
เตนฺอุปสงฺกม อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อิตฺถิ เอวํ วเทหิ ยโตหํ ภคินี
อริยาย ชาตียา ชาโต นาภิขานามิ สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิตา
โวโรเปตา เตนฺ สจฺเจน โสตุถิ เต โหตุ โสตุถิ กพฺภสฺสชาติ ฯ เอวํ
ภนฺเตติ โข อายสฺมา อังคุลิมาโล ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา เยน สทา
อิตฺถิ เตนฺอุปสงฺกม อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อิตฺถิ เอตทโวจฺจ ยโตหํ
ภคินี อริยาย ชาตียา ชาโต นาภิขานามิ สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิตา
โวโรเปตา เตนฺ สจฺเจน โสตุถิ เต โหตุ โสตุถิ กพฺภสฺสชาติ ฯ
อถ โข โสตุถิตฺถียา อโหสิ โสตุถิ กพฺภสฺส ฯ

[๕๓๒] อถ โข อายสฺมา อังคุลิมาโล เอโก วูปกฺกุโจ
อปฺปมตฺโต อาตปิ ปหิตตฺโต วิหรนฺโต นจิริสฺเสว ยสฺสตุถาย
กฺลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทนฺตฺตรํ
พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา
#๑-๒ กตฺถจि โปตุถเก เยน สาวตฺถิติ ปาโจ ทิสฺสตี ฯ

อุปสมปชช วิหาสิ จีณา ชาติ วุสิติ พุรหุมจริยิ กตฺ กรณียิ
นาปริ อิตฺตตฺตยาติ อพฺภณฺณาสิ ฯ อณฺณตโร โข ปนายสฺมา
องฺคฺลิมาโล อรหํ อโหสิ ฯ

[๕๓๓] อถ โข อายสฺมา องฺคฺลิมาโล ปุพฺพพฺนฺนสมฺมํ นีวาเสตฺวา
ปตฺตจิวรมาทาย สาวตฺถิยิ ๑ ปีณฺทาย ปาวิสิ ฯ เตน โข ปน
สมเยน อณฺเณนปี เลทฺทฺทฺ จิตฺโต อายสฺมโต องฺคฺลิมาลสฺส กาย
นิปตฺติ อณฺเณนปี ทณฺโท จิตฺโต อายสฺมโต องฺคฺลิมาลสฺส
กาย นิปตฺติ อณฺเณนปี สกฺขรา จิตฺตา อายสฺมโต องฺคฺลิมาลสฺส
กาย นิปตฺติ ฯ อถ โข อายสฺมา องฺคฺลิมาโล ภินฺเนน
สีเสน โลหิตฺเตน กพฺนฺเตน ภินฺเนน ปตฺเตน วิปฺผาลิตาย สงฺฆาภฺยิ
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ อทฺทสา โข ภควา อายสฺมนนฺตํ
องฺคฺลิมาลํ ทฺวโร อากจฺจนฺตํ ทิสฺวาน อายสฺมนนฺตํ องฺคฺลิมาลํ
เอตทโวจ อธิวเสหิ ตฺวํ พฺราหฺมณฺ อธิวเสหิ ตฺวํ พฺราหฺมณ
ยสฺส โข ตฺวํ กมฺมสฺส วิปาเกน พฺหุณี วสฺसानิ พฺหุณี วสฺสสตานิ
พฺหุณี วสฺสสทฺสตานิ นีรเย ปเจยฺยาสิ ตสฺส ตฺวํ พฺราหฺมณ
กมฺมสฺส วิปากํ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม ปฏฺฐิตฺเวทฺสีติ ฯ

[๕๓๔] อถ โข อายสฺมา องฺคฺลิมาโล รโหคโต ปฏฺฐิตฺลฺลีนो
วิมุตฺติสฺสํ ปฏฺฐิตฺเวทฺสี ตาย เวลายุ อิมํ อุทานํ อุทานฺสี

โย จ ปุพฺเพ ปมชฺชิตฺวา ปจฺจนา โส นปฺมชฺชติ

โส มํ โลกํ ปภาเสติ อพฺภามฺมตฺโตว จนฺทิมมา

#๑ ยู. สาวตฺถิ ฯ

ยสฺส ปาปํ กตํ กมฺมํ กุสเลน ปิถียติ
โสมี โลกํ ปภาเสติ อพฺภามุตฺโตว จนฺทิมมา
โย หเว ททโร ภิกฺขุ ยฺยชฺติ พุทฺธสฺสเน
โสมี โลกํ ปภาเสติ อพฺภามุตฺโตว จนฺทิมมา

ทิสสา หิ เม ฌมฺมกถิ สฺสณฺตุ

ทิสสา หิ เม ยฺยชฺชนฺตุ พุทฺธสฺสเน

ทิสสา หิ เม เต มนฺุชา ๑ ภชฺนฺตุ

เย ฌมฺมเมวาทปยฺนฺติ สนฺโต

ทิสสา หิ เม ขนฺติวาทานํ ๒ อวิโรธปฺปัสฺสินํ ๓

สฺสณฺตุ ฌมฺมํ กาลเณ ตลฺลจฺ อนฺุวิธียนฺตุ

น หิ ชาตฺุ โส มมํ หีเส อลฺลํ วา ปน กลฺลจฺ นํ

ปฺปปฺยุยฺย ปรมํ สนฺตี รกฺเขยฺย ตสฺสวเร

อุทกฺลฺลหิ นยฺนฺติ เนตฺติกา

อุสฺสการา นมยฺนฺติ เตชนํ

ทารุํ นมยฺนฺติ ตจฺจกา

อตุตฺตานํ ทมยฺนฺติ ปณฺุทิตา

ทณฺุเทเนเก ทมยฺนฺติ องฺกุเสภิ กสฺสาหิ จ

อทณฺุเทเน อสฺตฺเถเน อหํ ทณฺุโทมฺหิ ๓ ตาทินา

อหีสฺ โกติ เม นามํ หีสฺกสฺส ปฺุเร สโต

อชฺชชาหํ สจฺจนาโมมฺหิ น นํ หีสามิ กลฺลจฺ นํ

#๑ ยฺ. มนฺุสฺเส ๑ ๒ ยฺ. ขนฺติวาทานํ ๑ ๓ ยฺ. อวิโรธปฺปัสฺสินํ ๑

#๔ ยฺ. ทณฺุโทมฺหิ ๑

โจโร อหิ ปุเร อาสี องคุลิมาโลติ วิสุตโต
วูหมานโน มโหเมน พุทฺธึ สรณมามม
โลहितปาณิ ปุเร อาสี องคุลิมาโลติ วิสุตโต
สรณกมนปฺสส ภวเนตฺติ สมุหตา
ดาทิสํ กम्मํ กตฺวาน พหุํ ทฺวคฺคตฺติคามินํ
ศุญฺโฆ กम्मวิปาเคน อนนฺโณ กฺขุชามิ โภชนํ
ปมาทมนฺยฺยชฺชติ พาลา ทุมฺเมธิโน ชนา
อปฺปมาทญฺจ เมธาวิ ธนํ เสฏฺฐจิวฺร กฺขติ
มา ปมาทมนฺยฺยเชถ มา กามรตฺติสนฺถวํ
อปฺปมตฺโต หิ ฉายนฺโต ปปฺโปติ วิปฺปลํ สฺขํ
สฺวาคตํ ๑ นาปคตํ นยิทํ ทุมฺมนฺติ ตํ มม
สฺวิภตฺเตสฺ ๒ ชมฺเมสฺ ยํ เสฏฺฐจํ ตฺวปาคมํ
สฺวาคตํ ๓ นาปคตํ นยิทํ ทุมฺมนฺติ ตํ มม
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
องคุลิมาลสูตรํ นิฏฺฐิตํ ฉฺฉํ ฯ

#๑-๓ ย. สาคตํ ฯ ๒ ย. ปฏฺิภตฺเตสฺ ฯ

ปิยชาติกสูตร

[๕๑๕] เอวมเม สุตฺ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกิสฺส อารามे ฯ เตน โข ปน สมเยน
อณฺฺตรสฺส คหปติสฺส เอกปฺตฺตโก ปิโย มนาโป กาลกโต
โหติ ฯ ตสฺส กาลกิริยาเย เนว กมฺมนฺตา ปฏฺิภนฺติ น ภตฺตํ
ปฏฺิภาติ ฯ โส อาพหฺนํ คนฺตฺวา คนฺตฺวา กนฺตฺวา กหํ เอกปฺตฺตก
กหํ เอกปฺตฺตกาติ ฯ อถ โข โส คหปติ เยน ภควา เตนฺฺปสงฺกมิ
อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ

[๕๑๖] เอกมนฺตํ นิสฺสินํ โข ตํ คหปตี ภควา เอตทโวจ
น โข เต คหปติ สเก จิตฺเต จิตฺตสฺส อินฺฺทริยานิ อตฺถิ เต
อินฺฺทริยานํ อณฺฺตตฺตฺนฺติ ฯ ที หิ เม ภนฺเต อินฺฺทริยานํ นาณฺณ-
ตฺตํ ภวิสฺสติ มยฺหฺนฺหิ ภนฺเต เอกปฺตฺตโก ปิโย มนาโป กาล-
กโต ตสฺส กาลกิริยาเย เนว กมฺมนฺตา ปฏฺิภนฺติ น ภตฺตํ ปฏฺิภาติ
โสหํ อาพหฺนํ คนฺตฺวา คนฺตฺวา กนฺตฺวา กหํ เอกปฺตฺตก กหํ
เอกปฺตฺตกาติ ฯ เอวเมตํ คหปติ เอวเมตํ คหปติ ปิยชาติกา หิ
คหปติ โสภปริเทวทฺกฺขโหมนสฺสฺสฺยาสา ปิยปฺปฏฺิตกาติ ๑ ฯ ตสฺส ๒
โข นามตํ ภนฺเต เอวํ ภนฺเต ภวิสฺสติ ปิยชาติกา โสภปริเทว-
ทฺกฺขโหมนสฺสฺสฺยาสา ปิยปฺปฏฺิตกา ปิยชาติกา หิ โข ภนฺเต
อานนฺทโสมนสฺสา ปิยปฺปฏฺิตกาติ ฯ อถ โข โส คหปติ ภควโต
#๑ ยฺ. สพฺพตฺถ ปิยปฺปฏฺิตกาติ ฯ ๒ ยฺ. กสฺส ฯ

ภาสิตัง อนภินนุทิตฺวา อปฺปฏิกโกสิตฺวา ๑ อฏฺฐายาสนา ปกุกามิ ฯ

[๕๑๗] เตน โข ปน สมเยน สมพหุลา อกฺขรุตฺตา ภควโต
 อวิหฺเร อกฺเขหิ ทิพฺพนฺติ ฯ อถ โข โส คหปฺติ เยน เต
 อกฺขรุตฺตา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เต อกฺขรุตฺเต เอตทวโจ
 อิทาหิ โภณฺโต เยน สมโณ โคตโม เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
 สมณฺโณ โคตมํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสีหิ เอกมฺนตํ นิสินฺนํ
 โข มํ โภณฺโต สมโณ โคตโม เอตทวโจ น โข [๒] คหปฺติ
 สเก จิตฺเต จิตฺตฺส อินฺทฺริยานิ อตฺถิ เต อินฺทฺริยานิ อณฺณตฺตฺนฺติ
 เอวํ วุตฺเต อหิ โภณฺโต สมณฺโณ โคตมํ เอตทวโจ กิํ หิ เม
 ภนฺเต อินฺทฺริยานิ นานณฺณตฺตํ ภวิสฺสตี มยฺหิ หิ ภนฺเต เอกปฺตฺตโก
 ปิโย มนาโป กาลกโต ตฺสฺส กาลกิริยาเย เนว กมฺมฺนฺตา
 ปฏิกฺกนฺติ น ภตฺตํ ปฏิกฺกาทิ โสหิ ๑ อาพหฺนํ คนฺตฺวา คนฺตฺวา
 กนฺทามิ กหิ เอกปฺตฺตก กหิ เอกปฺตฺตกาติ เอวเมตํ คหปฺติ
 เอวเมตํ คหปฺติ ปิยชาติกา หิ คหปฺติ โสกปริเทวทฺกฺขโหมนฺสฺสุปายาสา
 ปิยปฺปฏฺติกาติ ตฺสฺส ๑ โข นามตํ ภนฺเต เอวํ ภนฺเต
 ภวิสฺสตี ปิยชาติกา โสกปริเทวทฺกฺขโหมนฺสฺสุปายาสา ปิยปฺปฏฺติกา
 ปิยชาติกา หิ โข ภนฺเต อานนฺทโสมนฺสฺสา ปิยปฺปฏฺติกาติ
 อถ โขหิ โภณฺโต สมณฺสฺส โคตมฺสฺส ภาสิตัง อนภินนุทิตฺวา
 อปฺปฏิกโกสิตฺวา ๕ อฏฺฐายาสนา ปกุกามินฺติ ฯ เอวเมตํ คหปฺติ
 เอวเมตํ คหปฺติ ปิยชาติกา หิ คหปฺติ อานนฺทโสมนฺสฺสา
 #๑-๕ ยฺ. ปฏิกโกสิตฺวา ฯ ๒ ยฺ. เอตฺถนฺตฺเร เตติ ทิสฺสตี ฯ ๓ ยฺ. โส ฯ
 #๔ ยฺ. กตฺส ฯ ภนฺเตติ นตฺถิ ฯ

ปิยปปฏิทิกาทิ ฯ อถ โข โส กหปติ สเมติ เม อกฺขรุตฺเตหิตี
ปกฺกามิ ฯ

[๕๓๘] อถ โข อิหิ กถาวตฺถุ อนุปฺพุเพน ราชนฺเตปฺริ ปาวีสี ฯ
อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล มลฺลิกํ เทวี อามนฺเตสิ อิทนฺเต
มลฺลิกเก สมนฺเนน โคตเมน ภาสีตํ ปิยชาติกา โสกปริเทวทฺกฺขโทมนสฺสุปายาสา
ปิยปปฏิทิกาทิ ฯ สเจ ตํ มหาราช ภควตา
ภาสีตํ เอวเมตฺนฺติ ฯ เอวเมวํ ปนายิ มลฺลิกา ชยฺญเทว สมนฺโณ
โคตโม ภาสตี ตํ ตเทวสฺส อพฺภนฺนโมทตี สเจ ตํ มหาราช
ภควตา ภาสีตํ เอวเมตฺนฺติ ฯ เสยฺยถาปี นาม อจฺริโย ชยฺญเทว
อนฺุเตवासฺส ภาสตี ตํ ตเทวสฺส อนฺุเตวาสิ อพฺภนฺนโมทตี เอวเมตํ
อจฺริย เอวเมตํ อจฺริยาตี เอวเมว โข ตวํ มลฺลิกเก ชยฺญเทว
สมนฺโณ โคตโม ภาสตี ตํ ตเทวสฺส อพฺภนฺนโมทตี สเจ ตํ
มหาราช ภควตา ภาสีตํ เอวเมตฺนฺติ จร ปีเร มลฺลิกเก วินสฺสาตี ฯ

[๕๓๙] อถ โข มลฺลิกา เทวี นาพิชงฺขมฺ พฺราหฺมณํ อามนฺเตสิ
เอหิ ตวํ พฺราหฺมณฺ เยน ภควา เตนฺุปสงฺกม อฺุปสงฺกมิตฺวา
มม วจนฺเนน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺุทาทิ อฺุปฺปาพาธึ อฺุปฺปาตงฺกํ
ลหฺุจฺจานํ พลํ ผาสฺุวิหาริ ปุจฺจ มลฺลิกา ภูนฺเต เทวี ภควโต
ปาเท สิริสา วนฺุทตี อฺุปฺปาพาธึ อฺุปฺปาตงฺกํ ลหฺุจฺจานํ พลํ ผาสฺุวิหาริ
ปุจฺจตีตี เอวญจ วเทหิ ภาสีตา นฺุ โข ภูนฺเต ภควโต ๑
เอสา วจา ปิยชาติกา โสกปริเทวทฺกฺขโทมนสฺสุปายาสา ปิยปฺ-
#๑ ยฺ. ภควตา ฯ

ภูติกาคี ยถา [๑] เต ภควา พุยากโรติ ตํ สาธุกํ อุกุคเหตุวา
มมาโรเจยฺยาสี น หิ ตถาคตา วิตถํ ภณฺนุตีติ ฯ เอวํ
โกตีติ โข นาฬิขงฺโฆ พุราหุมนฺโณ มลฺลิกาย เทวียา ปฏิสฺสุตฺวา
เยน ภควา เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควตา สทฺธี สมฺโมทิตฺ
สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิตฺ ฯ เอกมนฺตํ
นินฺนโน โข นาฬิขงฺโฆ พุราหุมนฺโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ มลฺลิกา
โก โคตม เทวี โกโต โคตมสฺส ปาเท สิริสา วนฺทติ อปฺปาพารฺช
อปฺปาตงฺกํ ลหฺภูจฺจานํ พลํ ฝาสฺสูวิหารํ ปุจฺจติ เอวญจ วเทติ
ภาสิตา นฺุ โข ภนฺเต ภควา เอสา วาจา ปิยชาติกา โสภปริเทว-
ทฺทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา ปิยปฺปภูติกาคี ฯ เอวเมตํ พุราหุมน
เอวเมตํ พุราหุมนฺ ปิยชาติกา หิ พุราหุมนฺ โสภปริเทวทฺทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา
ปิยปฺปภูติกาคี ฯ ตทิมินาเปตํ พุราหุมน
ปริยาเยน เวทิตพฺพํ ยถา ปิยชาติกา โสภปริเทวทฺทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา
ปิยปฺปภูติกาคี ฯ

[๕๔๐] ภูตฺปุพฺพํ พุราหุมนฺ อิมิสฺสาเยว สาวคฺคิยา อณฺฺตรสฺสา
อิตฺถิยา มาตา กาลมกาสี ฯ सा तसुसा कालकिरियाय
อุมฺมตฺติกา ชิตฺตจิตฺตา รติยาเย รติยํ สิงฺฆาญฺเณน สิงฺฆาญฺกํ อุปสงฺกमितฺวา
เอวมาห อปี เม มาตฺรํ อทฺสฺสถ อปี เม มาตฺรํ
อทฺสฺสถาคี ฯ อิมินาปี โข เอตํ พุราหุมนฺ ปริยาเยน เวทิตพฺพํ
ยถา ปิยชาติกา โสภปริเทวทฺทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา ปิยปฺปภูติกาคี ฯ
#๑ ย. เอตฺถนฺฺตเร จสทฺโท ทิสฺสตี ฯ

ภูตปุพฺพํ พุราหุมน อิมิสฺสาเยว สาวตฺถิยา อณฺฺตรสฺส อิตฺถิยา
ปีตา กาลมกาสิ ... ภาตา กาลมกาสิ ... ภคินี กาลมกาสิ ...
ปฺตุโต กาลมกาสิ ... ธีตา กาลมกาสิ ... สามิโก กาลมกาสิ ฯ
สา ตสฺส กาลกิริยาย อุมฺมตฺติกา ชิตฺตจิตฺตา รติยาย รติยํ
สิงฆาญฺเณน สิงฆาญฺกํ อุปฺสงฺกमितฺวา เอวมาห อปี เม สามิกํ
อทสฺสธ อปี เม สามิกํ อทสฺสธาคิ ฯ อิมินาปี โข เอตํ พุราหุมน
ปริยาเยน เวทิตพฺพํ ยถา ปิยชาติกา โสภปริเทวทฺกฺขโทมนสฺสุปายาสา
ปิยปฺปภูตีกาคิ ฯ

[๕๔๑] ภูตปุพฺพํ พุราหุมน อิมิสฺสาเยว สาวตฺถิยา อณฺฺตรสฺส
ปฺริสสฺส มาตา กาลมกาสิ ฯ โส ตสฺสา กาลกิริยาย
อุมฺมตฺติโก ชิตฺตจิตฺโต รติยาย รติยํ สิงฆาญฺเณน สิงฆาญฺกํ อุปฺสงฺกमितฺวา
เอวมาห อปี เม มาตริ อทสฺสธ อปี เม มาตริ
อทสฺสธาคิ ฯ อิมินาปี โข เอตํ พุราหุมน ปริยาเยน เวทิตพฺพํ
ยถา ปิยชาติกา โสภปริเทวทฺกฺขโทมนสฺสุปายาสา ปิยปฺปภูตีกาคิ ฯ
ภูตปุพฺพํ พุราหุมน อิมิสฺสาเยว สาวตฺถิยา อณฺฺตรสฺส ปฺริสสฺส
ปีตา กาลมกาสิ ... ภาตา กาลมกาสิ ... ภคินี กาลมกาสิ ...
ปฺตุโต กาลมกาสิ ... ธีตา กาลมกาสิ ... ปชปาตี กาลมกาสิ ฯ
โส ตสฺสา กาลกิริยาย อุมฺมตฺติโก ชิตฺตจิตฺโต รติยาย รติยํ
สิงฆาญฺเณน สิงฆาญฺกํ อุปฺสงฺกमितฺวา เอวมาห อปี เม ปชปาตี
อทสฺสธ อปี เม ปชปาตี อทสฺสธาคิ ฯ อิมินาปี โข เอตํ

พราหมณ ปริยาเณ เวทิตพฺพิ ยถา ปิยชาติกา โสภปริเทว-
ทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา ปิยปฺปฏิกาคี ฯ

[๕๔๒] ภูตปุพฺพิ พฺราหฺมณ อิมิสฺสาเยว สาวตฺถิยา อณฺณตฺรา
อิตฺถิ ฌาตฺถิ อคฺมาสี ฯ ตสฺสา เต ฌาตฺถา สามิกํ อจฺฉินฺนิตฺวา
อณฺณสฺส ทาทูกามา สฺวา จ ตํ น อิจฺฉติ ฯ อถ โข สฺวา
อิตฺถิ ๑ สามิกํ เอตทวโจ อิมม มม อยฺยปฺตฺต ฌาตฺถา ตํ
อจฺฉินฺนิตฺวา อณฺณสฺส ทาทูกามา อหฺลจฺจ ตํ น อิจฺฉามิตี ฯ
อถ โข โส ปฺริโส ตํ อิตฺถิ ทฺวิธา เจตฺวา อตฺตานํ อฺปฺผาเลสิ ๒
อุโภ เปจฺจ ภวิสฺสามาติ ฯ อิมินา ๓ โข เอตํ พฺราหฺมณ ปริยาเณ
เวทิตพฺพิ ยถา ปิยชาติกา โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา
ปิยปฺปฏิกาคี ฯ

[๕๔๓] อถ โข นาพิชฺชฺโฆ พฺราหฺมโณ ภควโต ภาสิตํ
อภินฺนิตฺวา อนฺุโมทิตฺวา อฺภูจายาสนา เยน มลฺลิกา เทวี เตนฺุปฺสงฺกมิ
อฺปฺสงฺกมิตฺวา ยาวตโก อโหสิ ภควตา สทฺธิ กถาสลฺลาไป ๓
สพฺพิ มลฺลิกาย เทวียา อารโจะสิ ฯ อถ โข มลฺลิกา
เทวี เยน ราชา ปเสนทิ โกสลโต เตนฺุปฺสงฺกมิ อฺปฺสงฺกมิตฺวา
ราชานํ ปเสนทิโกสลํ เอตทวโจ ตํ ก็ มลฺลสิ มหาราช ปิยา
เต วชิรี กุมาริตี ฯ เอวํ มลฺลิกเ ปิยา เม วชิรี กุมาริตี ฯ ตํ
ก็ มลฺลสิ มหาราช วชิรียา เต กุมารียา วิปริณามณฺณถาภาวา
#๑ ยฺ. สาวตฺถิ ฯ ๒ ยฺ. อฺปฺปฺภาเลสิ ฯ ๓ ยฺ. อิมินาปิ ฯ
#๔ ยฺ. เอตฺถนฺุตเร ตนฺุติ ทิสฺสตี ฯ

อุปัชฌาย์ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสาติ ฯ วชิรียา เม
มลลิกเก กุมารียา วิปริณามณฺณธากาวา ชีวิตสฺสปี สียา อณฺณตฺตํ
กั ปน เม น อุปัชฌาย์ สฺสนฺติ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสาติ ฯ
อิทํ โข ตํ มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สนฺธาย ภาสิตํ ปิยชาติกา โสภปริเทว-
ทุกขโทมนสสุปายาสา ปิยปฺปฏฺติกาติ ฯ

[๕๔๔] ตํ กั มณฺณสิ มหาราช ปิยา เต วาสภขตฺติยาติ ฯ
เอวํ มลลิกเก ปิยา เม วาสภขตฺติยาติ ฯ ตํ กั มณฺณสิ มหาราช
วาสภาย เต ขตฺติยาย วิปริณามณฺณธากาวา อุปัชฌาย์
โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสาติ ฯ วาสภาย [๑] มลลิกเก ขตฺติยาย
วิปริณามณฺณธากาวา ชีวิตสฺสปี สียา อณฺณตฺตํ กั ปน เม
น อุปัชฌาย์ สฺสนฺติ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสาติ ฯ อิทํ โข
ตํ มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน
สนฺธาย ภาสิตํ ปิยชาติกา โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา
ปิยปฺปฏฺติกาติ ฯ

[๕๔๕] ตํ กั มณฺณสิ มหาราช ปิโย เต วิทฺฐกโก เสนาปตฺติติ ฯ
เอวํ มลลิกเก ปิโย เม วิทฺฐกโก เสนาปตฺติติ ฯ ตํ กั มณฺณสิ
มหาราช วิทฺฐกสฺส เต เสนาปตฺติสฺส วิปริณามณฺณธากาวา
อุปัชฌาย์ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสาติ ฯ วิทฺฐกสฺส เม
มลลิกเก เสนาปตฺติสฺส วิปริณามณฺณธากาวา ชีวิตสฺสปี สียา อณฺณ-
#๑ ยู. เอตฺถนฺตเร เมตฺติ ทิสฺสตี ฯ

ถตุตฺถิ กิ ปน เม น อุปฺปชฺชิสฺสฺสนฺติ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุ-
ปายาสาติ ฯ อิทํ โข ตํ มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สนฺชาย ภาสิตํ ปิยชาติกา โสกปริเทว-
ทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา ปิยปฺปฏฺติกาติ ฯ

[๕๔๖] ตํ กิ มลฺลสิ มหาราช ปิยา เต อหนฺติ ฯ
เอวํ มลฺลสิเก ปิยา เมสิ ตฺวนฺติ ฯ ตํ กิ มลฺลสิ มหาราช
มยฺหนฺเต วิปริณามลฺลธกาภาวา อุปฺปชฺชเยยฺยํ โสกปริเทวทุกฺข-
โทมนสฺสุปายาสาติ ฯ ตฺยฺหฺมฺหิ เม มลฺลสิเก วิปริณามลฺลธกาภาวา
ชีวิตสฺสปี สียา อณฺณถตุตฺถิ กิ ปน เม น อุปฺปชฺชิสฺสฺสนฺติ
โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ อิทํ โข ตํ มหาราช เตน
ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สนฺชาย ภาสิตํ
ปิยชาติกา โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา ปิยปฺปฏฺติกาติ ฯ

[๕๔๗] ตํ กิ มลฺลสิ มหาราช ปิยา เต กาสิโกสลาติ ฯ
เอวํ มลฺลสิเก ปิยา เม กาสิโกสลา กาสิโกสลานํ มลฺลสิเก
อานุกาเวน กาสิกจฺนฺทนํ ปจฺจฺนฺโกม มาลาคนฺชฺวิเลปนํ ชาเรมาติ ฯ
ตํ กิ มลฺลสิ มหาราช กาสิโกสลานํ เต วิปริณามลฺลธกาภาวา
อุปฺปชฺชเยยฺยํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ กาสิโกสลานนฺทฺหิ ๑
มลฺลสิเก วิปริณามลฺลธกาภาวา ชีวิตสฺสปี สียา อณฺณถตุตฺถิ
กิ ปน เม น อุปฺปชฺชิสฺสฺสนฺติ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ
อิทํ โข ตํ มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา
#๑ ยฺ. เอตฺถนฺตเร เมติ ทิสฺสติ ฯ

สมมาสมพุทฺฐเรน สนุชฌาย ภาสิตํ ปิยชาติกา โสภปริเทวทุกข-
โทมนสุสุปายาสา ปิยปฺปฏิกาติ ๑ ฯ

[๕๔๘] อจฺจริยํ มลฺลิกเก อพฺภูตํ มลฺลิกเก ยาวณฺจ โส
ภควา ปญฺญา ย อติวิชฺฌ มณฺเณ ๒ ปสฺสตี เอหิ มลฺลิกเก
อจาเมหิตี ๓ ฯ อถ โข ราชา ปเสนที โกสลโถ อญฺญาเยสนา
เอกํสํ อุตฺตราสงฺกํ กริตฺวา เยน ภควา เตนณฺชลิมนฺณาเมตฺวา
ติกฺขตฺตํ อุทานํ อุทานเนติ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺฐสฺส
นโม ตสฺส ฯเปฯ สมมาสมพุทฺฐสฺสชาติ ฯ
ปิยชาติกสฺสฺสํ สตฺตมํ ฯ

#๑ ย. ปิยปฺปฏิกาติ ฯ ๒ ย. ปญฺญา ฯ ๓ ย. อจาเมหิ ฯ

พาหิตยสูตร

[๕๔๙] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยํ ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ๑ อถ โข อายสฺมา อานนุโท
ปุปฺพพฺพหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย สาวตถึยิ ปิณฑาย ปาวิสี
สาวตถึยิ ปิณฑาย จริตฺวา ปจฺจนาภตฺตํ ปิณฑปาตปฏิกุกฺกนฺโต เยน
ปุปฺพพาราโม มิคารมาตุยา ปาสาโท เตนฺอุปสงฺกมิ ทิวาวิหาราย ๑

[๕๕๐] เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิ โกสโล เอกปฺนุญฺชรິกั
นาคัง อภิรุหิตฺวา สาวตถึยา นิยฺยาตี ทิวาทิวสฺส ๑
อทุทสา โข ราชา ปเสนทิ โกสโล อายสฺมนฺตํ อานนุทํ ทูโรโตว
อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา สิริวฑฺฒํ มหามตฺตํ อามนฺเตสิ อายสฺมา
โน เอโส สมฺม สิริวฑฺฒ อานนุโทตี ๑ เอวํ มหาราช อายสฺมา
เอโส อานนุโทตี ๑ อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล อณฺเฏตริ
ปุริสํ อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ อมฺโภ ปุริส เยนายสฺมา อานนุโท
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา มม วจเนน อายสฺมโต อานนุทสฺส
ปาเท สิริสา วนฺทาหิ ราชา ฆนฺเต ปเสนทิ โกสโล อายสฺมโต
อานนุทสฺส ปาเท สิริสา วนฺทตีตี เอวณฺจ วเทหิ สเจ กิร
ฆนฺเต อายสฺมโต อานนุทสฺส น กิณฺจิจิ อจฺจาโยกั กรณฺธิยิ อากเมตฺตุ
กิร ฆนฺเต [๑] อานนุโท มุหุตฺตํ อนุกมฺปิ อุปาทายาตี ๑ เอวํ
เทวาตี โข โส ปุริโส รณฺโโล ปเสนทิสฺส โกสลสฺส ปฺนุสฺสตุวา
#๑ ย. เอตฺถนฺตเร อายสฺมาตี ทิสฺสตี ๑

เขนยสุมา อานนุโท เตนุปลงฺกมิ อุปฺสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ
อานนุทํ อภิวัตฺเตตฺวา เอกมฺนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมฺนฺตํ จิตฺ โข
โส ปุริโส อายสฺมนฺตํ อานนุทํ เอตทโวจ ราชฯ ฆนฺเต ปเสนทึ
โกสโล อายสฺมโต อานนุทสฺส ปาทฺเท สิริสา วนฺทติ [๑] สเจ กิร
ฆนฺเต อายสฺมโต อานนุทสฺส น กิณฺจิจิ อจฺจายิกํ ฆรณฺธิยํ อากเมตฺ
กิร ฆนฺเต อายสฺมา อานนุโท มฺหุตฺตํ อนฺนํ ปุ อฺปาทาयाติ ฯ
อธิวเสสิ โข อายสฺมา อานนุโท ตฺถุณฺหิภาเวณ ฯ

[๕๕๑] อถ โข ราชฯ ปเสนทึ โกสโล ยาวติกา นาคสฺส
ภุมิ นาคเณ กนฺตฺวา นาคา ปจฺจโฆโรหิตฺวา ปตฺติโกว เขนยสุมา
อานนุโท เตนุปลงฺกมิ อุปฺสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนุทํ อภิวัตฺเตตฺวา
เอกมฺนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมฺนฺตํ จิตฺ โข ราชฯ ปเสนทึ
โกสโล อายสฺมนฺตํ อานนุทํ เอตทโวจ สเจ ฆนฺเต อายสฺมโต
อานนุทสฺส น กิณฺจิจิ อจฺจายิกํ ฆรณฺธิยํ สาธุ ฆนฺเต อายสฺมา
อานนุโท เยน อจิรวติยา นทียา ตีริ เตนุปลงฺกมตฺถุ อนฺนํ ปุ
อฺปาทาयाติ ฯ อธิวเสสิ โข อายสฺมา อานนุโท ตฺถุณฺหิภาเวณ ฯ
อถ โข อายสฺมา อานนุโท เยน อจิรวติยา นทียา ตีริ เตนุปลงฺกมิ
อุปฺสงฺกมิตฺวา อณฺณตฺรสมิ รุกฺขมฺมฺลฺลํ ปณฺณตฺเต อาสเน
นีสึทึ ฯ อถ โข ราชฯ ปเสนทึ โกสโล ยาวติกา นาคสฺส
ภุมิ นาคเณ กนฺตฺวา นาคา ปจฺจโฆโรหิตฺวา ปตฺติโกว เขนยสุมา
อานนุโท เตนุปลงฺกมิ อุปฺสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนุทํ
#๑ ย. เอตฺถนฺตเร เอวญจ วเทตฺติ ทิสฺสตี ฯ

อภิวาเทตวา เอกมุนฺติ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมุนฺติ จิโต โข ราชา
ปเสนทิ โกสโล อายสฺมุนฺติ อานนฺทํ เอตทโวจ อิท ฆนฺเต
อายสฺมา อานนฺโท กฏฺฐตฺถเร ๑ นิสิตฺตฺติ ฯ อลํ มหาราช นิสิต
ตฺวํ นิสินฺโน อหํ สเก อาสเนติ ฯ นิสิติ โข ราชา ปเสนทิ
โกสโล ปญฺจตฺเต อาสเน ฯ

[๕๕๒] นิสชฺช โข ราชา ปเสนทิ โกสโล อายสฺมุนฺติ อานนฺทํ
เอตทโวจ กิณฺนุ โข ฆนฺเต อานนฺท โส ภควา ตถารูปํ กายสมาจารี
สมาจเรยฺย ยฺวายํ ๒ กายสมาจาโร โอปารมฺโภ สมณฺเห
พฺรหฺมณฺเห วิญฺญูหิติ ฯ น โข มหาราช โส ภควา ตถารูปํ
กายสมาจารี สมาจเรยฺย ยฺวายํ กายสมาจาโร โอปารมฺโภ สมณฺเห
พฺรหฺมณฺเห วิญฺญูหิติ ฯ ก็ ปน ฆนฺเต อานนฺท โส ภควา
ตถารูปํ วจีสมาจารี ฯเปฯ มโนสมาจารี สมาจเรยฺย ยฺวายํ มโนสมาจาโร
โอปารมฺโภ สมณฺเห พฺรหฺมณฺเห วิญฺญูหิติ ฯ น
โข มหาราช โส ภควา ตถารูปํ มโนสมาจารี สมาจเรยฺย ยฺวายํ
มโนสมาจาโร โอปารมฺโภ สมณฺเห พฺรหฺมณฺเห วิญฺญูหิติ ฯ

[๕๕๓] อจฺฉริยํ ฆนฺเต อพฺภูตํ ฆนฺเต ยถฺหิ มยํ ฆนฺเต
นาสกุขิมฺหา ปญฺเหน ปริปุเรตฺถํ ตํ ฆนฺเต อายสฺมตา อานนฺเทน
ปญฺหสฺส เวยฺยากรณฺน ปริปุริตํ เข เต ฆนฺเต พาลา อพฺยตฺตา
อนนฺวิจฺจ อปฺปริโยคาเหตุวา ปเรสํ วณฺณํ วา อวณฺณํ วา
ภาสนฺติ น มยฺนฺตํ สารโต ปจฺจาคจฺฉาม เข จ โข เต
#๑ ยฺ. หตฺถตฺถเร ฯ ๒ ยฺ. สพฺพตฺถ ยฺวาสฺสาติ ทิสฺสตี ฯ

ภนฺเต ปณฺทิตา พุตฺตา ๑ วิยฺตฺตา ๒ เมธาวิโน อนุวิจฺจ
ปริโยคาเหตุวา ปเรสํ วณฺณํ वा อวณฺณํ वा ภาสฺนฺติ ตํ มยฺ
สารถฺ โปจฺจาจฺจฺจาม กตฺโม ปน ภนฺเต อานนฺท กายสมาจารโ
โอุปารมฺภโก สมณฺเหหิ พุราหฺมณฺเหหิ วิญฺญูหิตี ฯ โย
โฆ มหาราช กายสมาจารโ อกุสโล ฯ กตฺโม ปน ภนฺเต
กายสมาจารโ อกุสโล ฯ โย โฆ มหาราช กายสมาจารโ
สวชฺชโฆ ฯ กตฺโม ปน ภนฺเต กายสมาจารโ สวชฺชโฆ ฯ โย
โฆ มหาราช กายสมาจารโ สพฺยาปชฺชโฆ ฯ กตฺโม ปน ภนฺเต
กายสมาจารโ สพฺยาปชฺชโฆ ฯ โย โฆ มหาราช กายสมาจารโ
ทฺกุขวิปาโก ฯ กตฺโม ปน ภนฺเต กายสมาจารโ ทฺกุขวิปาโก ฯ
โย โฆ มหาราช กายสมาจารโ อตฺตพฺยาพาชายปี สํวตฺตติ
ปรพฺยาพาชายปี สํวตฺตติ อุกฺกพฺยาพาชายปี สํวตฺตติ ตสฺส
อกุสลา ฌมฺมา อภิวทฺถนฺติ กุสลา ฌมฺมา ปริหายนฺติ เอวฺรุโป
โย ปน มหาราช กายสมาจารโ โอุปารมฺภโก สมณฺเหหิ
พุราหฺมณฺเหหิ วิญฺญูหิตี ฯ กตฺโม ปน ภนฺเต อานนฺท วธิสฺมาจารโ
ฯเปฯ มโนสมาจารโ โอุปารมฺภโก สมณฺเหหิ พุราหฺมณฺเหหิ
วิญฺญูหิตี ฯ โย โฆ มหาราช มโนสมาจารโ อกุสโล ฯ
กตฺโม ปน ภนฺเต มโนสมาจารโ อกุสโล ฯ โย โฆ มหาราช
มโนสมาจารโ สวชฺชโฆ ฯ กตฺโม ปน ภนฺเต มโนสมาจารโ
สวชฺชโฆ ฯ โย โฆ มหาราช มโนสมาจารโ สพฺยาปชฺชโฆ ฯ
#๑ ยู. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒ ยู วุยฺตฺตา ฯ

กตโม ปน ภนฺเต มโนสมาจาโร สพฺยาปฺชฺโณ ๑ โย โข
มหาราช มโนสมาจาโร ทฺวฺหวิปาโก ๑ กตโม ปน ภนฺเต
มโนสมาจาโร ทฺวฺหวิปาโก ๑ โย โข มหาราช มโนสมาจาโร
อตุตฺตพฺยาพาธายปี สํวตฺตติ ปฺรพฺยาพาธายปี สํวตฺตติ
อุภยพฺยาพาธายปี สํวตฺตติ ตสฺส อกฺุสลา ฌมฺมา อภิวทฺถนฺนติ กุสลา
ฌมฺมา ปฺริหาณฺนติ เอวรฺูโป โข มหาราช มโนสมาจาโร โอปารมฺโก
สมณฺเหหิ พฺุราหฺมณฺเหหิ วิญฺญฺหิตฺติ ๑

[๕๕๔] ก็ นุ โข ภนฺเต อานนฺท โส ภควา สพฺเพสํเยว
อกุสลาณํ ฌมฺมาณํ ปหานํ วณฺณตฺติตฺติ ๑ สพฺพากุสลฌมฺมปฺหีนโน
โย มหาราช ตถาคโต กุสลฌมฺมสมนฺนาคโต ๑ ๑ กตโม ปน
ภนฺเต อานนฺท กายสมาจาโร อนฺโปนารมฺโก สมณฺเหหิ พฺุราหฺมณฺเหหิ
วิญฺญฺหิตฺติ ๑ โย โข มหาราช กายสมาจาโร กุสโล ๑ กตโม
ปน ภนฺเต กายสมาจาโร กุสโล ๑ โย โข มหาราช กายสมาจาโร
อนวชฺโซ ๑ กตโม ปน ภนฺเต กายสมาจาโร อนวชฺโซ ๑
โย โข มหาราช กายสมาจาโร อพฺยาปฺชฺโณ ๑
กตโม ปน ภนฺเต กายสมาจาโร อพฺยาปฺชฺโณ ๑ โย โข
มหาราช กายสมาจาโร สุขวิปาโก ๑ กตโม ปน ภนฺเต กายสมาจาโร
สุขวิปาโก ๑ โย โข มหาราช กายสมาจาโร เนวตฺตพฺยาพาธายปี
สํวตฺตติ น ปฺรพฺยาพาธายปี สํวตฺตติ น อุภยพฺยาพาธายปี
สํวตฺตติ ตสฺส อกฺุสลา ฌมฺมา ปฺริหาณฺนติ กุสลา
#๑ ย. กุสลฌมฺมสมนฺนาคโตติ ๑

ธมฺมา อภิวัตฺตมฺนฺติ เอวฺรุโป โข มหาราช กายสมาจารโ
อโนปารมฺโก สมณฺเหหิ พุราหฺมณฺเหหิ วิญญฺหิตฺติ ฯ กตโม ปน
ภนฺเต อานนฺท วีสมาจารโ ฯเปฯ มโนสมาจารโ อโนปารมฺโก
สมณฺเหหิ พุราหฺมณฺเหหิ วิญญฺหิตฺติ ฯ โย โข มหาราช มโนสมาจารโ
กุสลโ ฯ กตโม ปน ภนฺเต มโนสมาจารโ กุสลโ ฯ
โย โข มหาราช มโนสมาจารโ อนวชฺไซฺ ฯ กตโม ปน ภนฺเต
มโนสมาจารโ อนวชฺไซฺ ฯ โย โข มหาราช มโนสมาจารโ
อพฺยาปชฺโณ ฯ กตโม ปน ภนฺเต มโนสมาจารโ อพฺยาปชฺโณ ฯ
โย โข มหาราช มโนสมาจารโ สุขวิปาโก ฯ กตโม ปน
ภนฺเต มโนสมาจารโ สุขวิปาโก ฯ โย โข มหาราช มโนสมาจารโ
เนวตฺตพฺยาพาชายปี สํวตฺตติ น ปฺรพฺยาพาชายปี สํวตฺตติ
น อุกฺยพฺยาพาชายปี สํวตฺตติ ตสฺส อกุสลา ธมฺมา ปฺริหายนฺติ
กุสลา ธมฺมา อภิวัตฺตมฺนฺติ เอวฺรุโป โข มหาราช มโนสมาจารโ
อโนปารมฺโก สมณฺเหหิ พุราหฺมณฺเหหิ วิญญฺหิตฺติ ฯ

[๕๕๕] กิณฺนุ โข ปน ภนฺเต ๑ อานนฺท โส ภควา สพฺเพสํเยว
กุสลาณํ ธมฺมาณํ อุปสมฺปทํ วณฺณตฺติติ ฯ สพฺพากุสลธมฺมปหิโน
โย มหาราช ตถาคโโต กุสลธมฺมสมนฺนาคโตติ ฯ

[๕๕๖] อจฺฉริยํ ภนฺเต อพฺภูตํ ภนฺเต ยาว สุภาสิตถฺยจิทํ
ภนฺเต อายสฺมตา อานนฺเทน อิมินา จ มยํ ภนฺเต อายสฺมโต
อานนฺทสฺส สุภาสิตฺเตน อตฺตมฺนาภิริทฺธา เอวํ อตฺตมฺนาภิริทฺธา [๒]
#๑ ยู. ก็ ปน ภนฺเต ฯ ๒ ยู. เอตฺถนฺตเร จสทฺโท ทิสฺสติ ฯ

มยั ฆนเต อายสุมโต อานนทสฺส สุภาสิตน สเจ ฆนเต
อายสุมโต อานนทสฺส หตฺถิรตฺนํ กปฺเปยฺย หตฺถิรตฺนมฺปิ มยั
อายสุมโต อานนทสฺส ททยฺยาม สเจ ฆนเต อายสุมโต
อานนทสฺส อสฺสรตฺนํ กปฺเปยฺย อสฺสรตฺนมฺปิ มยั อายสุมโต
อานนทสฺส ททยฺยาม สเจ ฆนเต อายสุมโต อานนทสฺส
คามวรี กปฺเปยฺย คามวรมฺปิ มยั อายสุมโต อานนทสฺส
ททยฺยาม อปีจ ฆนเต มยฺมฺปนตฺตํ ชานาม เนตฺตํ อายสุมโต
อานนทสฺส กปฺปตฺติ อัยฺ เม ฆนเต พาหิติกา รณฺธา มากเชนผ
อชาตสฺตฺตฺนา เวเทหิปฺตฺเตน ฉตฺตนาพียา ปกฺขิปิตฺวา ปหิตา โสฬสสมา
อายามน อฏฺฐสฺมา วิตุถาเรน ตํ ฆนเต อายสุมโต อานนโท
ปฏิกฺคณฺหาตุ อนุกมฺปํ อุปาทายาติ ฯ อลํ มหาราช ปริปุณฺณ
เม ติจีวรนฺติ ฯ

[๕๕๗] อัย ฆนเต อจิรวตี นที ทิฏฺฐา อายสุมตา เจว
อานนฺเทน อเมหฺหิ จ ยถา ๑ อูปริ ปพฺพเต มหาเมโฆ อภิปฺปวฺภูโจ
โหติ อถายํ อจิรวตี นที อุกโต กุลฺลานิ ๒ สํวิสนฺทฺนตี
คจฺจติ เอวเมว โข ฆนเต อายสุมโต อานนโท อิมาย พาหิติกาย
อตุตฺตโน ติจีวรํ กริสฺสตี ยํ ปน อายสุมโต อานนทสฺส
ปุราณํ ติจีวรํ ตํ สพฺรหฺมจาริหิ สํวิทฺธิสฺสตี เอวายํ อมฺหากํ
ทกฺขิณา สํวิสนฺทฺนตี มณฺเฑ คมิสฺสตี ปฏิกฺคณฺหาตุ ฆนเต
อายสุมโต อานนโท พาหิติกนฺติ ฯ ปฏิกฺคเหสิ โข อายสุม
#๑ ย. ยทาฯ ๒ ย. กุลานี ฯ

อานนุโท พาหิติกั ฯ อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล อายสมนุตฺ
อานนุทึ เอตทโวจ หนุต จทานิ ๑ มยึ ฆนุตเต อานนุท กจฺฉาม
พหุกิจฺจา มยึ พหุภรณียาติ ฯ ยสฺสทานิ ตฺวึ มหาราช กาลึ
มณฺเณสึติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล อายสมโต
อานนุทสฺส ภาสิตึ อภินนุทิตฺวา [๒] อฏฺฐายาสนา อายสมนุตฺ อานนุทึ
อภิวาทตฺวา ปทกฺขิณึ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

[๕๕๘] อถ โข อายสฺมา อานนุโท อจิรปกฺกนตฺสฺส [๑] ปเสนทิสฺส
โกสลสฺส เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนุตฺ อภิวาทตฺวา
เอกมนุตฺ นิสึทึ ฯ เอกมนุตฺ นิสินฺโน โข อายสฺมา
อานนุโท ยาวตโก อโหสิ รณฺเณ ปเสนทินา โกสเลน สทฺธิ
กถาสลฺลาไป ตึ สพฺพิ ภควโต อาริเจสิ ตณฺจ พาหิติกั ภควโต
ปาทาสึ ฯ อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ลาภา ภิกฺขเว
รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส สุลทฺธึ ๑ ภิกฺขเว รณฺโณ ปเสนทิสฺส
โกสลสฺส ยึ ราชา ปเสนทิ โกสโล ลภติ อานนุทึ ทสฺสนาย
ลภติ ปยิริปาสนายาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตึ
อภินนุทฺติ ฯ

พาหิตียสฺส ตฺตึ นิฏฺฐิตึ อฏฺฐมึ ฯ

#๑ ย. หนุต ว ทานิ ฯ ๒ ย. เอตฺถนุตเตเร อนฺนโมทิตฺวาติ ทิสฺสติ ฯ

#๓ ย. เอตฺถนุตเตเร รณฺโณติ ทิสฺสติ ฯ ๔ ย. สุลทฺธลาภา ฯ

ธมฺมเจตียสุตฺตํ

[๕๕๕] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา สกุเกสุ วิหริติ
 เมทพฺพํ นาม สกุยานํ นิคโม ๑ เตน โข ปน สมเยน ราชา
 ปเสนทิ โกสโล นครกํ ๑ อนุปฺตโต โหติ เคนจิตฺเวท ทรัพฺยเยน ๑
 อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ทีฆํ การายนํ อามนฺเตสิ โยเชหิ
 สมฺม การายน ภัทรานิ ภัทรานิ ยานานิ อฺยุยานภฺมมฺมํ คจฺฉาม
 สุกฺกมํ ทสฺสนายาติ ๑ เอวํ เทวาติ โข ทีฆม การายโน รณฺโณ
 ปเสนทิสฺส โกสลสฺส ปฏิสฺสตุวา ภัทรานิ ภัทรานิ ยานานิ โยชาเปตฺวา
 รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส ปฏิวเทสิ ยุตฺตานิ โข เต
 เทว ภัทรานิ ภัทรานิ ยานานิ ยสฺสทานิ กาลํ มณฺณสํตีติ ๑

[๕๖๐] อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ภัทรํ ยานํ อภิรุหิตฺวา
 ภัทรหิ ภัทรหิ ยานหิ นครกมฺหา นิยฺยาสิ มหจฺจ-
 ราชานุกาเวน เยน อาราโม เตน ปายาสิ ยาวตिका ยานสฺส ภฺมม
 ยานนฺน คนฺตุวา ยานา ปจฺจโรหิตฺวา ปตฺติโกว อารามํ ปาวิสิ ๑
 อทฺทสา โข ราชา ปเสนทิ โกสโล อาราเม ชงฺฆาวิหารํ อนฺจจฺจกมฺมาโน
 อนฺจจฺจกมฺมาโน รุกฺขมฺมูลานิ ปาสาทิกานิ ปาสาทนียานิ
 อปฺปสทฺทานิ อปฺปนิคฺโขสานิ วิชนฺวาตานิ มนฺุสฺสราหสฺเสยฺยกานิ
 ปฏิสฺสถานสารูปฺพานิ ทิสฺวาน ภควนฺตํเยว อารพฺภ ปิติ อฺทฺปาที
 อิมานิ โข ตานิ รุกฺขมฺมูลานิ ปาสาทิกานิ ปาสาทนียานิ อปฺป-
 #๑ ย. นนฺครกํ ๑

สทฺทานิ อปฺปนิกุโฆसानิ วิชนวาทานิ มนุสฺสราหสฺเสยฺยกานิ ปฏฺิ-
สฺสฺถานสารุปฺปานิ ยตฺถ สฺสํ มยฺนตฺตํ ภควนฺตํ ปยฺริปาสาม
อรหฺนตฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺทชนฺติ ฯ อถ โข ราชฯ ปเสนทิ โกสลโ
ทึฆํ การายนํ อามนฺเตสิ อิมานิ โข สมฺม การายน ตานิ
รูกฺขมฺูลานิ ปาสาทิกานิ ปาสาทนียานิ อปฺปสทฺทานิ อปฺปนิกุโฆसानิ
วิชนวาทานิ มนุสฺสราหสฺเสยฺยกานิ ปฏฺิสฺสฺถานสารุปฺปานิ ยตฺถ สฺสํ
มยฺนตฺตํ ภควนฺตํ ปยฺริปาสาม อรหฺนตฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺทํ กหํ นฺุ โข
สมฺม การายน เอตฺรหิ โส ภควา วิหฺรติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺทโหติ ฯ
อตุถิ มหาราช เมทพฺุปี นาม สกฺขยานํ นิลโม ตตฺถ โส ภควา
เอตฺรหิ วิหฺรติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺทโหติ ฯ กิวกุโร ปน สมฺม
การายน นครกมฺหา เมทพฺุปี นาม สกฺขยานํ นิลโม โหติติ ฯ น
ทฺุเร มหาราช ตึณิ โยชนานิ สกฺกา ทิวสาวเสเสน คนฺตฺตุนฺติ ๕
เตนหิ สมฺม การายน โยเชหิ ภทฺุรานิ ภทฺุรานิ ยานานิ คมิสฺสาม
มยฺนตฺตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อรหฺนตฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺทชนฺติ ฯ เอวํ
เทวาทิ โข ทึฆํ การายโน รลฺโย ปเสนทิสฺส โกสลสฺส ปฏฺิสฺสฺสฺตฺวา
ภทฺุรานิ ภทฺุรานิ ยานานิ โยชาเปตฺวา รลฺโย ปเสนทิสฺส
โกสลสฺส ปฏฺิเวเทสิ ยุตฺตานิ โข เต เทว ภทฺุรานิ ภทฺุรานิ
ยานานิ ยสฺสทฺานิ กาลํ มลฺลยสีติ ฯ

[๕๖๑] อถ โข ราชฯ ปเสนทิ โกสลโ ภทฺุรฺ ยานํ อภิรฺหิตฺวา
ภเทฺรหิ ภเทฺรหิ ยานเหหิ นครกมฺหา เยน เมทพฺุปี นาม

สกุยานัน นิคโม เตน ปายาสี เตเนว ทิวสาวเสเสน เมทพุปี นาม
สกุยานัน นิคมัม สมปาปฺถิ เยน อารามो เตน ปายาสี ยาวติกา
ยานสฺส ภูมิ ยานเนน คนฺตฺวา ยานา ปจฺโจโรหิตฺวา ปตฺติโกว
อารามํ ปาวีสี ฯ เตน โข ปน สมเยน สมพฺหุลา ภิกฺขุ อพฺโภกาเส
จฺกมฺนฺติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนฺที โกสลโถ เยน เต ภิกฺขุ
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขุ เอตทโวจ กหํ นฺ โข
ภนฺเต เอตฺรหิ โส ภควา วิหฺรติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ทสฺสนกามา
หิ มยฺนตํ ภควนฺตํ อรหฺนตํ สมฺมาสมฺพุทฺธนฺติ ฯ เอโส
มหาราช วิหาโร สํวตฺทวโร เตน อปฺปสทฺโท อุปสงฺกมิตฺวา
อฺตรมาโน อาพินฺทํ ปวีสิตฺวา อุกฺกาสิตฺวา อคฺคพํ อาโกฏฺเฐหิ
วิวริสฺสตี เต ภควา ทวารนฺติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนฺที โกสลโถ
ตฺตฺเถว ขคฺคณฺจ อฺณฺหิสณฺจ ทิมฺสฺส การายนสฺส ปาทาสี ฯ
อถ โข ทิมฺสฺส การายนสฺส เอตทโหสี รหฺยตี โขทานิ
มหาราชฯ อิเชวทานิ มยา จาตพฺพนฺติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนฺที
โกสลโถ เยน โส วิหาโร สํวตฺทวโร เตน อปฺปสทฺโท อุปสงฺกมิตฺวา
อฺตรมาโน อาพินฺทํ ปวีสิตฺวา อุกฺกาสิตฺวา อคฺคพํ
อาโกฏฺเฐสิ ฯ วิวริ ภควา ทวารํ ฯ อถ โข ราชา ปเสนฺที
โกสลโถ วิหารํ ปวีสิตฺวา ภควโต ปาทेषุ สิริสา นิปตฺติวฯ ๑
ภควโต ปาทานิ มฺเขน จ ปริจฺมุพฺติ ปาณฺหิ จ ปริสมฺพาหตี
นามณฺจ สาวตฺติ ราชานํ ภนฺเต ปเสนฺที โกสลโถ ราชานํ ภนฺเต
#๑ ยู. ปตฺติวฯ

ปเสนทิ โกสโลติ ฯ ก็ ปน ตวั มหาราช อตถวสิ สมปสุสมาโน
อิมสมิ สรีเร เอวรูปิ ปรมนิปัจจการิ ๑ กโรสิ มิตตูปหาริ
อุปทเสสีติ ฯ

[๕๖๒] อตฺถิ โข เม ฆนฺเต ฆควติ ฆมฺมนวโย โหติ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ฆควา สุวากฺขาโต ฆควตา ฆมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน
ฆควโต สวากสงฺฆมฺติ ฯ อิธํ ฆนฺเต ฆควา ๒ ปสุสามิ เอเก
สมณพฺราหฺมणे ปฺริยนฺตกตฺติ พฺรหฺมจฺริยิ จฺรนฺเต ทสปี วสุธานี
วิสมฺปิ วสุธานี ตีสมฺปิ วสุธานี จตฺตวาปีสมฺปิ วสุธานี ฯ เต
อปฺเรณ สมเยน สุนฺหตา สุวิลิตฺตา กปฺปีตเกสมฺสสุ ปญฺจหิ กามกฺเณหิ
สมปฺปีตา สมงฺคิฏฺฐตา ปฺริจาเรนฺติ ๓ ฯ อิธ ปนาหิ ฆนฺเต(
ภิกฺขุ ปสุสามิ ยาวชีวั อาปาณโกฏฺฐิกิ ปฺริปุณฺณิ ปฺริสุทฺธิ พฺรหฺมจฺริยิ
จฺรนฺเต ฯ น โข ปนาหิ ฆนฺเต อิโต พหิทฺธา อณฺณิ เอวั
ปฺริปุณฺณิ ปฺริสุทฺธิ พฺรหฺมจฺริยิ สมนฺุปสุสามิ ฯ อยมฺปิ โข เม ๓
ฆนฺเต ฆควติ ฆมฺมนวโย โหติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ฆควา สุวากฺขาโต
ฆควตา ฆมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน ฆควโต สวากสงฺฆมฺติ ฯ

[๕๖๓] ปฺน จปฺริ ฆนฺเต ราชานปี ราชูหิ วิวทฺนฺติ ขตฺติยาปี
ขตฺติเยหิ วิวทฺนฺติ พฺราหฺมณฺาปี พฺราหฺมणेหิ วิวทฺนฺติ คหปตโยปี
คหปตีหิ วิวทฺนฺติ มาตาปี ปฺตุเตน วิวทฺติ ปฺตุโตปี มาตรา วิวทฺติ
ปีตาปี ปฺตุเตน วิวทฺติ ปฺตุโตปี ปีตรา วิวทฺติ [๕] ภาตาปี ภคินิยา
#๑ ยฺ ...ปัจจการิ ฯ ๒ ยฺ. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓ สี. ปฺริวาเรนฺติ ฯ
#๔ อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๕ ยฺ. เอตฺถนฺตเร ภาตาปี ภาตรา วิวทฺตีติ ทิสฺสนฺติ ฯ

วิวัตติ ภคินีปี ภาตตรา วิวัตติ สหาโยปี สหาเยน วิวัตติ ฯ อิธ
ปนาหิ ภนฺเต ภิกฺขุ ปสฺสามิ สมคฺเค สมฺโมทมานเ อวิทมานเ
จีโรทกัฏฺเฐ อณฺณมณฺเฑ ปิยจกฺขุหิ สมฺปสฺสนฺเต วิหรนฺเต ฯ
น โข ปนาหิ ภนฺเต อิโต พหิทฺธา อณฺเฑ เอวํ สมคฺคํ ปริสฺ
สมนฺุปสฺสามิ ฯ อยมฺปิ โข เม ภนฺเต ภควติ ฐมฺมนวโย โหติ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ฐมฺโม สุปฏิปนฺโน
ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ

[๕๖๔] ปุณ จปร่าหิ ภนฺเต อารามเณ อารามิ อุตฺตยานเณ
อุตฺตยานิ อุนจกฺกมามิ อุนฺวิจรามิ โสหิ ตตฺถ ปสฺสามิ เอเก
สมณฺพฺราหฺมเณ กิเส ลฺล
น วิย มณฺเณ จกฺขุํ พนฺธนฺเต ชนฺสฺส ทสฺสนาย ฯ
ตสฺส มยฺหิ ภนฺเต เอตทโหสิ ๑ อทฺธา อิเม อายสฺมนฺโต อนภิตา
วา พฺรหฺมจริยิ จรฺนฺติ อตฺถิ วา เตสํ กิณฺจ ปาปี [๒] กตฺติ ปฏฺิจจฺจนฺนํ
ตถา อิเม อายสฺมนฺโต กิสา ลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺล
ฐมฺนิสฺนฺตคคฺคฺตา น วิย มณฺเณ จกฺขุํ พนฺธนฺติ ชนฺสฺส
ทสฺสนายาติ ฯ คฺยาหิ อุปสฺงกมิตฺวา เอวํ วทามิ กิ นฺ โข
ตุเมห อายสฺมนฺโต กิสา ลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺล
ฐมฺนิสฺนฺตคคฺคฺตา น วิย มณฺเณ จกฺขุํ พนฺธนฺต ชนฺสฺส ทสฺสนายาติ ฯ
เต เอวมาหิสฺส พนฺธกโรโค โน มหาราชาติ ฯ อิธ ปนาหิ ภนฺเต
#๑ สී. ยฺ. เอวํ โหติ ฯ ๒ ยฺ. เอตฺถนฺตเร กมฺมนฺติ ทิสฺสติ ฯ

ภิกขุ ปัสสามิ ภูฏฐปฺปภูฏฐ อุกคฺคฺทคฺเค อภฺรฺตรูเป ปิณฺนฺทฺริเย ๑
อปฺโปสฺสูกฺเก ปนฺนโลเม ปฺรทฺวุตฺเต มิกฺกฺเตน เจตฺสา วิหฺรฺนฺเต ๑
ตฺสฺส มยฺหิ ฆนฺเต เอตฺทโหฺสิ อทฺธา อิเม อายสฺมนฺโต ตฺสฺส
ภควฺโต สาสเน อุพาริ ปุพฺเพนาปฺริ วิเสสฺสิ ชานนฺติ ตถา อิเม
อายสฺมนฺโต ภูฏฐปฺปภูฏฐา อุกคฺคฺทคฺคา อภฺรฺตรูปา ปิณฺนฺทฺริยา ๑
อปฺโปสฺสูกฺกา ปนฺนโลมา ปฺรทฺวุตฺตา มิกฺกฺเตน เจตฺสา วิหฺรฺนฺตีติ ๑
อยมฺปิ โข เม ฆนฺเต ภควฺติ ชมฺมนวโย โหติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
ภควา สวากฺขาโต ภควตา ชมฺโม สุปฺปฏิปฺนฺโน ภควฺโต สวากฺสงฺโฆติ ๑

[๕๖๕] ปฺน จปฺราหิ ฆนฺเต ราชา ขตฺติโย มุทฺธาวิตฺโต
ปโหมิ ฆมาเตตฺถิ วา ฆมาเตตฺถุ ชาเปตฺถิ วา ชาเปตฺถุ ปพฺพาเซตฺถิ
วา ปพฺพาเซตฺถุ ๑ ตฺสฺส มยฺหิ ฆนฺเต อฏฺฏกรฺเณ ๒ นิสินฺนสฺส
อนฺตรนฺตฺรา กถิ โอปาเตนฺติ โสหิ น ลภามิ มา เม โภณฺโต
อฏฺฏกรฺเณ นิสินฺนสฺส อนฺตรนฺตฺรา กถิ โอปาเตถ กถาปฺริโยสานิ
เม ฆนฺโต อากเมนฺตฺติ ๑ ตฺสฺส มยฺหิ ฆนฺเต อนฺตรนฺตฺรา กถิ
โอปาเตนฺติ ๑ อิธ ปนาหิ ฆนฺเต ภิกขุ ปัสสามิ ยสฺมี สมเย
ภควา อนฺกสฺตาย ปฺริสาย ชมฺมํ เทเสติ เนว ตสฺมี สมเย
ภควฺโต สวากานิ ขิปีตสฺสทฺโท วา โหติ อุกฺกาสิตสฺสทฺโท วา ๑
ภูตฺปุพฺพิ ฆนฺเต ภควา อนฺกสฺตาย ปฺริสาย ชมฺมํ เทเสติ ตฺตร
อณฺตโร ภควฺโต สวโก อุกฺกาสิ ๑ ตเมนนํ อณฺตโร สพฺรหฺม-
#๑ ยฺ. ปิณฺนฺทฺริเย ๑ ๒ ยฺ. อตฺถถฺรเณ ๑

จารี ชนฺนุเกน ฆฏฺฐลลิตฺติ อปฺปสทฺโท อายสฺมา โหตุ มา อายสฺมา
สทฺททมาลลิตฺติ สดฺธา โน ภควา ฌมฺมํ เทเสตฺตีติ ฯ ตสฺส มยฺหิ
ภนฺเต เอตทโหสิ อจฺจริยํ วัต โภ อพฺภูตํ วัต โภ อทณฺเฑน
วัต กิร โภ อสฺตเถน เอวํ สุวีนิตา ปรีสา ภวิสฺสตีติ ฯ น
โฆ ปนาหิ ภนฺเต อิตฺโต พหิทฺธา อณฺณํ เอวํ สุวีนิตํ ปรีสํ
สมนฺุสฺสามิ ฯ อยมฺปิ โฆ เม ภนฺเต ภควติ ฌมฺมนวโย โหติ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ฌมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน
ภควโต สวากสงฺโฆติ ฯ

[๕๖๖] ปุณฺ จปราหิ ภนฺเต ปสฺสามิ อีเชกจฺเจ ขตฺตียปณฺฑิตเ
นิปฺุณเ กตปรปฺปวาทเ วาพะเวฐิรฺุเป ฯ เต ภินฺทนฺตา มณฺเฑ จรณฺติ
ปณฺณาคเตน ทิฏฺฐิกตานิ ฯ เต สฺถนฺนฺติ สมฺโณ ขลฺุ โภ โคตโม
อมฺกํ นาม คามํ วา นิคมํ วา โอสริสฺสตีติ ฯ เต ปณฺหิ อภิสงฺขโรนฺติ
อิมํ มยฺ ปณฺหิ สมณฺ์ โคตมํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิสฺสาม
เอวณฺเจ โน ปุณฺุโจ เอวํ พุยากริสฺสตีติ เอวมสฺส มยฺ วาทํ
อาโรเปสฺสาม เอวณฺเจปิ โน ปุณฺุโจ เอวํ พุยากริสฺสตีติ เอวมปฺสส
มยฺ วาทํ อาโรเปสฺสามาติ ฯ เต สฺถนฺนฺติ สมฺโณ ขลฺุ โภ
โคตโม อมฺกํ นาม คามํ วา นิคมํ วา โอสโรฎฺฐิติ ฯ เต เยน
ภควา เตนฺุปสงฺกมณฺุติ ฯ เต ภควา ฌมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสตี
สมาทเปตี สมฺตฺเตเชตี สมฺปหิเสตี ฯ เต ภควตา ฌมฺมียา กถาย
สนฺทสฺสีตา สมาทปีตา สมฺตฺเตชิตา สมฺปหิสิตา น เจว ภควนฺตุ

ปลนฺหํ ปุจฺจนฺตฺติ กุตฺตสฺส ๑ วาท์ อาโรเปสฺสนฺตฺติ อณฺณทตฺตํ ๒ ภควโต
สวากา สมฺปชฺชนฺตฺติ ฯ อยมฺปิ โข เม ภนฺเต ภควติ ฐมฺมนวโย
โหติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ฐมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน
ภควโต สวากสงฺโฆติ ฯ

[๕๖๗] ปุณฺ จปร่าหิ ภนฺเต ปสฺสามิ อีเชกจฺเจ พุราหฺมณฺปนฺนํตีเต
ฯเปฯ คหปติปนฺนํตีเต ... สมณฺปนฺนํตีเต นิปุณฺเน กตปรปฺปวาท
วาทเวธฺธิรูปे ฯ เต ภินฺนทฺนฺตา มณฺเณ จรฺนฺตฺติ ปณฺณาคเตน
ทิกฺขจฺจิตานิ ฯ เต สฺสนฺตฺติ สมฺโณ ขลฺล โภ โคตโม
อมฺกํ นาม คามํ วา นิคฺมํ วา โอสริสฺสตีติ ฯ เต ปลนฺหํ
อภิสงฺขโรนฺตฺติ อิมํ มยํ ปลนฺหํ สมณฺณํ โคตมํ อุปสงฺกมิตฺวา
ปุจฺจิสฺสาม เหวณฺเจ โน ปุณฺโณ เอวํ พุยากริสฺสตีติ เหวมสฺส
มยํ วาท์ อาโรเปสฺสาม เหวณฺเจปิ โน ปุณฺโณ เอวํ พุยากริสฺสตีติ
เอวํปิสฺส มยํ วาท์ อาโรเปสฺสามาติ ฯ เต สฺสนฺตฺติ
สมฺโณ ขลฺล โภ โคตโม อมฺกํ นาม คามํ วา นิคฺมํ วา
โอสโณติ ฯ เต เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺนฺตฺติ ฯ เต ภควา
ฐมฺมียา ถถาย สนฺทสฺเสตีติ สมหาทเปตีติ สมฺตฺเตเชตีติ สมฺปหิเสตีติ ฯ
เต ภควตา ฐมฺมียา ถถาย สนฺทสฺสตีติ สมหาทปีตา สมฺตฺเตชิตา
สมฺปหิสิตา น เจว ภควนฺตํ ปลนฺหํ ปุจฺจนฺตฺติ กุตฺตสฺส วาท์ อาโรเปสฺสนฺตฺติ
อณฺณทตฺตํ ภควนฺตํเยว โโอกาสํ ยาจฺนฺตฺติ อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชาย ฯ เต ภควา ปพฺพชฺเชตีติ ฯ เต ตถา
#๑ ยฺ. กุโธ ฯ ๒ ยฺ. อณฺณทตฺตํ ฯ

ปพพชิตา ๑ สมานา วูปกฐา อปฺปมตฺตา อาตปิโน ปหิตตฺตา
วิหรนฺตา นจิสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา อนคาริย
ปพพชนฺติ ตทนฺตฺตรํ พุรหฺมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สย
อภิณฺวา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺติ ฯ เต เอวมาหฺสุ มยฺ ๒
วต โภ อนสฺสาม มยฺ หิ ปุพฺเพ อสฺสมณาว สมานา สมณามฺหาติ
ปฏฺิษานิมฺหา อพฺราหฺมณาว สมานา พฺราหฺมณามฺหาติ ปฏฺิษานิมฺหา
อนรหฺนฺโตว สมานา อรหฺนฺโตมฺหาติ ปฏฺิษานิมฺหา อิทานิ โขมฺห ๓
สมณ อิทานิ โขมฺห พฺราหฺมณา อิทานิ โขมฺห อรหฺนฺโตติ ฯ
อยมฺปิ โข เม ฆนฺเต ภาวติ ฌมฺมนวโย โหติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
ภควา สุวากุขาโต ภควตา ฌมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ

[๕๖๘] ปฺน จปริ ฆนฺเต อิม ๓ อิติทนฺตปฺราณา ๕ ถปตโย
มมภตฺตา มมยานา ๖ อหิ เนลฺลํ ชีวิตํ ทาตา ยสฺสฺส อาหตฺตา
อถ จ ปน โน ตถา มยิ นิปจฺจการิ กโรนฺติ ยถา ภาวติ ฯ
ภูตปุพฺพาหิ ฆนฺเต เสนํ อพฺภุชฺยาโต สมานอ อิม ๗ อิติทนฺตปฺราณา
ถปตโย วิมฺสมานอ อณฺตตรสฺมี สมฺพาเช อาวสเถ
วาลํ อุปคจฺฉิ ฯ อถ โข ฆนฺเต อิม อิติทนฺตปฺราณา ถปตโย
พฺพุทฺเทว รตฺตี ฌมฺมिया กถาย วิตินาเมตฺวา ยโต อสฺโสสุ โข
#๑ สฺ. ย. ปพพชิตา ฯ ๒ สฺ. ย. มนํ วต ฯ ๓ ย. โขมฺหา ฯ ๔ ย. อิมติ นตฺถิ ฯ
#๕ ย. อิติทตฺตปฺราณาติ ทิสฺสติ ฯ ๖ สฺ. สานา ฯ ๗ ย. อิมว ฯ

ภควนฺตํ ตโต ลีสํ กตฺวา มํ ปาทโต กริตฺวา นิปชชีสุ ฯ ตสฺส
มยฺหํ ภนฺเต เอตทโหสิ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภูตํ วต โภ
อิเม อีสิณฑปฺปฺราณา ถปตโย มมกตฺตา มมยानา อหํ เนลํ
ชีวิตํ ทาตา ยสฺสสฺส อาหตฺตา อถ จ ปน โน ตถา มยิ
นิปจฺจการํ กรโณตฺติ ยถา ภควติ ฯ อทฺธา อิเม आयสฺมนฺโต
ตสฺส ภควโต สาสเน โอพารํ ปุพฺพเณปรี วิเสลํ ชานนฺตฺติ ๑ ฯ
อยมฺปิ ๒ โข ภนฺเต ภควติ ชมฺมนวโย โหติ สมนฺตสมฺพุทฺโธ
ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ชมฺโม สุปฺธิปฺนโน ภควโต สวากสงฺโฆติ ฯ

[๕๖๕] ปฺน จปรี ภนฺเต ภควาปิ ขตฺติโย อหฺมฺปิ ขตฺติโย
ภควาปิ โกสลโล ๓ อหฺมฺปิ โกสลโล ภควาปิ อาสีติโก อหฺมฺปิ
อาสีติโก ยมฺปิ โข ๓ ภนฺเต ภควาปิ ขตฺติโย อหฺมฺปิ ขตฺติโย
ภควาปิ โกสลโล อหฺมฺปิ โกสลโล ภควาปิ อาสีติโก อหฺมฺปิ อาสีติโกติ ๕ ฯพ
อิมินาวารหาเมวาทิ ภนฺเต ภควติ ปรมนิปจฺจการํ
กตฺตํ มิตฺตูปหารํ อุปทฺเสตฺตํ หนฺท จทานิ มยฺ ภนฺเต คจฺฉาม
พฺพุทฺธิจฺจา มยฺ พฺพุทฺถณฺนิยาติ ฯ ยสฺสทานิ ตวํ มหาราช กาลํ
มญฺญลลีสฺติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสลโล อญฺญาสาสนา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

[๕๖๖] อถ โข ภควา อจิริปกฺกนฺตสฺส รมฺโฆ ปเสนทิสฺส
โกสลสฺส ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เอโส ภิกฺขเว ราชา ปเสนทิ โกสลโล
#๑ ย. สยฺชานนฺตฺติ ฯ ๒ ย. อยมฺปิ โข เม ฯ ๓ ย. สพุทฺถล โกสลโกติ ทิสฺสติ ฯ
#๔ ย. โขสทฺโท นตฺติ ฯ ๕ ย. อิตฺสทฺโท นตฺติ ฯ

ชมฺมเจตฺยานิ ภาสิตฺวา อุกฺกฺขายาสนา ปกฺกนฺโต อุกฺกณฺหถ ภิกฺขเว
ชมฺมเจตฺยานิ ปรียาปฺณาถ ภิกฺขเว ชมฺมเจตฺยานิ ฐาเรถ ภิกฺขเว
ชมฺมเจตฺยานิ อตฺถสยฺหิตานิ ภิกฺขเว ชมฺมเจตฺยานิ อาทิปุรหุญฺจเรยกาณฺตี ๑

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ๑

ชมฺมเจตฺยสฺสจฺจํ นิฏฺฐิตํ นวมํ ๑

กณณกตถลสูตร

[๕๗๑] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา อุทฺถณายั ๑ วิหริตี
 กณณกตถเล มิคทาเย ฯ เตเน โจ ปเน สมเยน ราชา ปเสนที
 โกสโล อุทฺถณั อุนุปฺปตฺโต โหตี เกนจิทเวว กรณียเณ ฯ อถ
 โจ ราชา ปเสนที โกสโล อญฺญตรั ปุริสั อามนฺเตสิ เอหิ
 ตวํ อมฺโภ ปุริส เณ ภควา เตนุปสงฺกม อฺปสงฺกมิตฺวา มม
 วจเนน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทาหิ อฺปฺปาพาธั อฺปฺปาตงฺกั
 ลหฺภูจฺจัน พลั ผาสฺวิหารั ปุจฺจ ราชา ฆนฺเต ปเสนที โกสโล
 ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทติ อฺปฺปาพาธั อฺปฺปาตงฺกั ลหฺภูจฺจัน
 พลั ผาสฺวิหารั ปุจฺจตีติ เอวญฺจ วเทหิ อชฺช กิร ฆนฺเต
 ราชา ปเสนที โกสโล ปจฺจมาภตฺตั ภูตฺตปาตราโส ภควนฺตั
 ทสฺสนาย อฺปสงฺกมิสฺสตีติ ฯ เอวํ เทวาติ โจ โส ปุริโส
 รณฺโณ ปเสนทีสฺส โกสลสฺส ปฏิสฺสตุวา เณ ภควา เตนุปสงฺกมิ
 อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตั อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสีหิ ฯ เอกมฺนตฺตํ
 นิสินฺโน โจ โส ปุริโส ภควนฺตั เอตทโวจ ราชา ฆนฺเต
 ปเสนที โกสโล ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทติ อฺปฺปาพาธั
 อฺปฺปาตงฺกั ลหฺภูจฺจัน พลั ผาสฺวิหารั ปุจฺจติ เอวญฺจ วเทหิ
 อชฺช กิร ฆนฺเต ราชา ปเสนที โกสโล ปจฺจมาภตฺตั ภูตฺตปาตราโส
 ภควนฺตั ทสฺสนาย อฺปสงฺกมิสฺสตีติ ฯ

#๑ ย. อุทฺถณายั ฯ

[๕๗๒] อสุโสสุ โข โสมา จ ภคินี สกฺลา จ ภคินี อชฺช
กิริ ราชา ปเสนทิ โกสโล ปจฺจมาภคตฺ ภูตฺตปาตราโส ภควนฺตํ
ทสฺสนาย อุปสงฺกมิสฺสตีติ ฯ อถ โข โสมา จ ภคินี สกฺลา จ
ภคินี ราชานํ ปเสนทิ โกสลํ ภคฺตาภิหารเ อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจฺ
เตนหิ มหาราช อมฺหากํปี วจเนน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทาหิ
อปฺปาพาริ อปฺปาตงฺกํ ลหฺภูจฺจานํ พลํ ฬาสฺสูวิหาริ ปุจฺจ โสมา
จ ภนฺเต ภคินี สกฺลา จ ภคินี ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทนฺติ
อปฺปาพาริ อปฺปาตงฺกํ ลหฺภูจฺจานํ พลํ ฬาสฺสูวิหาริ ปุจฺจนฺตีติ ฯ

[๕๗๓] อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ปจฺจมาภคตฺ ภูตฺตปาตราโส
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺ นิสีทิ ฯ เอกมฺนตฺ นิสินฺโน โข ราชา
ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ เอตทโวจ โสมา จ ภนฺเต ภคินี
สกฺลา จ ภคินี ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทนฺติ อปฺปาพาริ
อปฺปาตงฺกํ ลหฺภูจฺจานํ พลํ ฬาสฺสูวิหาริ ปุจฺจนฺตีติ ฯ กิ ปน มหาราช
โสมา จ ภคินี สกฺลา จ ภคินี อญฺฉํ ฑุตํ นาลตฺถนฺติ ฯ
อสุโสสุ โข ภนฺเต โสมา จ ภคินี สกฺลา จ ภคินี อชฺช กิริ
ราชา ปเสนทิ โกสโล ปจฺจมาภคตฺ ภูตฺตปาตราโส ภควนฺตํ
ทสฺสนาย อุปสงฺกมิสฺสตีติ อถ โข ภนฺเต โสมา จ ภคินี
สกฺลา จ ภคินี มํ ภคฺตาภิหารเ อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจฺ เตนหิ
มหาราช อมฺหากํปี วจเนน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทาหิ อปฺปา-

พาธึ อปฺปาทงฺกั ลหุญฺจานัํ พลัํ ฆาสฺสูวิหารัํ ปุจฺจน โสมา จ [๑]
ภคินี สกฺลา จ ภคินี ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทนฺติ อปฺปาพาธึ
อปฺปาทงฺกั ลหุญฺจานัํ พลัํ ฆาสฺสูวิหารัํ ปุจฺจนฺตึติ ฯ สุขินิโย โหนฺตุ
มหाराช โสมา จ ภคินี สกฺลา จ ภคินีติ ฯ

[๕๑๔] อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตึ เอตทโวจ
สุตฺติ เมตฺติ ภนฺเต สมโณ โคตโม เอวมหา นตฺถิ โส สมโณ
วา พุราหุมนฺโณ วา โย สพฺพพญฺญู สพฺพทสฺสาวิ ปรีเสตฺถิ ๒ ฉาณทสฺสนัํ
ปฏฺิขานิสฺสตี เนตฺติ จานัํ วิชฺชตีติ เย เต ภนฺเต เอวมหาสุ
สมโณ โคตโม เอวมหา นตฺถิ โส สมโณ วา พุราหุมนฺโณ วา
โย สพฺพพญฺญู สพฺพทสฺสาวิ อปฺปรีเสตฺถิ ฉาณทสฺสนัํ ปฏฺิขานิสฺสตี
เนตฺติ จานัํ วิชฺชตีติ กจฺจึ เต ภนฺเต ภควโต วุตฺตวาทีโน น จ
ภควนฺตึ อพฺภูเตน อพฺภากิขฺนฺติ ฆมฺมสฺส จานุฆมฺมึ พุยาโกโรนฺติ
น จ โกจึ สหฆมฺมิโก วาทานฺวาทิ คารยฺหึ จานัํ อากจฺฉตีติ ฯ
เย เต มหाराช เอวมหาสุ สมโณ โคตโม เอวมหา นตฺถิ
โส สมโณ วา พุราหุมนฺโณ วา โย สพฺพพญฺญู สพฺพทสฺสาวิ
อปฺปรีเสตฺถิ ฉาณทสฺสนัํ ปฏฺิขานิสฺสตี เนตฺติ จานัํ วิชฺชตีติ น เม
เต วุตฺตวาทีโน อพฺภากิขฺนฺติ จ ปน มํ เต อสตา อพฺภูเตนาติ ฯ

[๕๑๕] อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล วิชฺฐทกั เสนาปตี
อามนฺเตสิ โก นุ โข เสนาปติ อิมิ กถาวตฺถึ ราชนฺเตปุเร
อพฺภูทาหาสีติ ฯ สลฺลชโย มหाराช พุราหุมนฺโณ อากาสโกตฺโตติ ฯ
#๑ ย. เอตฺถนฺตเร ภนฺเตติ ทิสฺสตี ฯ ๒ ย. อปฺปรีเสตฺถิ ฯ

อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล อญฺญตรํ ปุริสํ อามนฺเตสิ เอหิ
ตุํ อมฺโก ปุริส มม วจเนน สลฺลขยํ พุราหุมนํ อากาสโคตฺตํ
อามนฺเตหิ ราชา ตํ ๑ ภนฺเต ปเสนทิ โกสโล อามนฺเตตฺติ ๑
เอวํ เทวาทิ โข โส ปุริโส รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส ปฏิสฺสุตฺวา
เยน สลฺลขโย พุราหุมนํ อากาสโคตฺโต เตนุปลงฺกมิ
อุปลงฺกมิตฺวา สลฺลขยํ พุราหุมนํ อากาสโคตฺตํ เอตทโวจ ราชา
ตํ ภนฺเต ปเสนทิ โกสโล อามนฺเตตฺติ ๑ อถ โข ราชา ปเสนทิ
โกสโล ภควนฺตํ เอตทโวจ สฺยิยา นุ โข ภนฺเต ภควตา อญฺญเทว
กิลฺยจิ สนฺธาย ภาสิตํ ตลฺลจ ชโน อญฺญถาปี ปจฺจาคจฺเจยฺย
ยถากถํ ปน ภนฺเต ภควา อภิขานาติ วาจํ ภาสิตาติ ๑
เอวํ โข อหํ มหาราช อภิขานามิ วาจํ ภาสิตา นตฺถิ โส
สมโณ วา พุราหุมนํ วา โย สกิทเว สพฺพํ ฅสฺสตี สพฺพม
ทกฺขิตฺติ เนตฺติ จานํ วิชฺชตีติ ๑ เหตุรูปํ ภนฺเต ภควา อาห
สเหตุรูปํ ปน ภนฺเต ภควา อาห นตฺถิ โส สมโณ วา
พุราหุมนํ วา โย สกิทเว สพฺพํ ฅสฺสตี สพฺพํ ทกฺขิตฺติ เนตฺติ
จานํ วิชฺชตีติ จตฺตาโรเม ภนฺเต วณฺณา ขตฺติยา พุราหุมนํ
เวสฺสา สุตฺทา อิมสํ นุ โข ภนฺเต จตฺตุนํ วณฺณานํ สฺยิยา
วิเสโส สฺยิยา นานาภรณฺนติ ๑

[๕๗๖] จตฺตาโรเม มหาราช วณฺณา ขตฺติยา พุราหุมนํ
เวสฺสา สุตฺทา อิมสํ โข มหาราช จตฺตุนํ วณฺณานํ เทว
#๑ ยู. เต ๑

วณฺณา อคฺคกมุขายนฺติ ขตฺติยา จ พุราหุมนฺนา จ ยทิตฺถ อภิวัตฺถนํ
ปจฺจุจฺจฺจํ อณฺชติกมฺมํ สามีจิกมฺมฺนฺติ ฯ นานํ ฆนฺเต
ภควนฺตํ ทิฏฺฐชฺรมฺมิกํ ปุจฺจามิ สมนฺปรายิกาทิ ฆนฺเต ภควนฺตํ
ปุจฺจามิ จตฺตารโสม ฆนฺเต วณฺณา ขตฺติยา พุราหุมนฺนา เวสฺสา
สุทฺธา อิมสฺสํ นุ โข ฆนฺเต จตฺตุนํ วณฺณานํ สฺยา วิเสโส
สฺยานานาภรณฺนฺติ ฯ

[๕๗๗] ปญฺจิมานิ มหาราช ปชานินฺยฺกานิ ฯ กตฺมานิ ปญฺจ ฯ
อิธ มหาราช ภิกฺขุ สทฺโธ โหติ สทฺทหฺติ ตถาคตฺสฺส โพธิ
อิติปิ โส ภควา อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต
โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สจฺจธา เทวมนฺนุสฺसानํ พุทฺโธ
ภควาติ ฯ อปฺปาปาโธ โหติ อปฺปาตงฺโก สมนฺเวปากินฺนฺยา คหณฺนฺยา
สมนฺนาคโต นาคีสิตาย นัจฺจุนฺนํ มชฺฉิมาย ปชานกฺขมาย ฯ
อสฺสโธ โหติ อมายาวี ยถาภูตํ อตฺตํ อาวิกตฺตา สจฺจตฺริ วา
วิญฺญุสฺส วา สพุทฺทมจฺจาริสฺส ๑ ฯ อารทฺธวิริโย วิหฺรติ อกฺกุสลานํ
ชฺมฺมานํ ปหานาย กุสลานํ ชฺมฺมานํ อุปสมฺมปทาย ตถาวา ทพฺพปรกฺกโม
อนิกฺขิตตฺตฺตฺโร กุสเลสฺส ชฺมฺเมสฺส ฯ ปญฺญวา โหติ
อุทฺทขตฺตคามินฺนฺยา ปญฺญาย สมนฺนาคโต อริยาย นิพฺเพชฺชิกาย สมนฺมา
ทูกฺกขกฺขคามินฺนฺยา ฯ อิมานิ โข มหาราช ปญฺจ ปชานินฺยฺกานิ ฯ
จตฺตารโสม มหาราช วณฺณา ขตฺติยา พุราหุมนฺนา เวสฺสา สุทฺธา
เต จสฺส อิมหิ ปญฺจหิ ปชานินฺยฺเกหิ สมนฺนาคตา ตํ เนสฺส
#๑ ย. พุทฺทมจฺจาริสฺส ฯ

อสุส ที่มรตติ หิตาย สุขายาติ ฯ

[๕๑๘] จตุตาโรเม ฆนเต วณฺณา ขตุติยา พุราหุมนฺนา เวสุสา
สุทฺทา เต จสุสุ อิมหิ ปญฺจหิ ปธานิยฺงเคหิ สมฺนฺนาคตา เอตฺถ
ปนฺ เนลั ฆนเต สียา วิเสโส สียา นานาภรณฺนติ ฯ เอตฺถ โข
เนสาหิ มหาราช ปธานเวมตฺตติ ๑ วทามิ ฯ เสยฺยถาปีสุสมหาราช
เทว หตฺถิทมฺมา วา อสุสทมฺมา วา โคทมฺมา วา สุทฺนฺตา สุวินีตา
เทว หตฺถิทมฺมา วา อสุสทมฺมา วา โคทมฺมา วา อทฺนฺตา
อวินีตา ตั กิ มลฺลลสิ มหาราช เย เทว ๒ เต หตฺถิทมฺมา
วา อสุสทมฺมา วา โคทมฺมา วา สุทฺนฺตา สุวินีตา อปี นฺ เต
ทฺนฺตาว ทนฺตการณฺ คจฺเจยฺยํ ทนฺตาว ทนฺตภฺมึ สมฺปาปุณฺเยยฺนฺติ ฯ
เอวเมตติ ๓ ฆนเต ฯ เย ปนฺ เต เทว หตฺถิทมฺมา วา อสุสทมฺมา
วา โคทมฺมา วา อทฺนฺตา อวินีตา อปี นฺ เต อทฺนฺตาว ทนฺตการณฺ
คจฺเจยฺยํ อทฺนฺตาว ทนฺตภฺมึ สมฺปาปุณฺเยยฺยํ เสยฺยถาปี
เต เทว หตฺถิทมฺมา วา อสุสทมฺมา วา โคทมฺมา วา สุทฺนฺตา
สุวินีตาติ ฯ โน เหนติ ๓ ฆนเต ฯ เอวเมว โข มหาราช ฆนฺตํ
สทฺเชน ปตฺตพฺพํ อปฺปาพาเรน อสฺเจน อมายาวินา อารทฺชวิริเยน
ปญฺจวตา ตั วต อสทฺโธ พหฺวาพาโธ สโจ มายาวิ กุสิโต
ทฺปฺปญฺโย ปาปุณฺิสฺสตีติ เนตติ จานํ วิชฺชตีติ ฯ

[๕๑๙] เหตุรูปิ ฆนเต ภควา อหา สเหตุรูปิ ปน ฆนเต
ภควา อหา จตุตาโรเม ฆนเต วณฺณา ขตุติยา พุราหุมนฺนา
#๑ ยฺ ...เวมตฺตติ ฯ ๒ ยฺ. เย เต เทว ฯ ๓ ยฺ. เอว ฆนเต ฯ ๔ ยฺ. เหว ฯ

เวสสา สุททา เต จสฺส อิมหิ ปญฺจหิ ปชานียฺจเคหิ สมฺนฺนาคตา
เต จสฺส สมฺมปฺปชานา เอตฺถ ปน เตสํ ฆนฺเต สียา วิเสโส
สียา นานาภณฺนติ ฯ เอตฺถ โข เนสาหํ มหาราช น กิญฺจิ
นानาภณฺนํ วทามิ ยทิตฺถํ วิมุตฺตียา วิมุตฺตี ฯ เสยฺยถาปี มหาราช
ปฺริโส [๑] สุกฺขํ สากกฺกฺขํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตยฺย เตโซ
ปาตฺกเรยฺย ฯ อถ อปโร ปฺริโส สุกฺขํ อมฺพกฺกฺขํ อาทาย อคฺคิ
อภินิพฺพตฺเตยฺย เตโซ ปาตฺกเรยฺย ฯ อถ จ ๒ อปโร ปฺริโส สุกฺขํ
อุทฺมฺพรกฺกฺขํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตยฺย เตโซ ปาตฺกเรยฺย ฯ
ตํ ก็ มลฺลสฺส มหาราช สียา นฺ โข เตสํ อคฺคินํ นานาทารุโต
อภินิพฺพตฺตานํ กิญฺจิ นานาภณฺนํ อจฺจียา วา อจฺจึ วมฺเณน วา
วมฺณํ อาภาย วา อาภนฺติ ฯ โน เหตุ ฆนฺเต ฯ เอวเมว โข
มหาราช ยํ ตํ เตสํ วิริยานิมฺมถิตํ ปชานาภินิพฺพตฺตํ นาหํ ตตฺถ
กิญฺจิ นานาภณฺนํ วทามิ ยทิตฺถํ วิมุตฺตียา วิมุตฺตินฺติ ฯ

[๕๘๐] เหตุรูปํ ฆนฺเต ภควา อาห สเหตุรูปํ ปน ฆนฺเต
ภควา อาห ก็ ปน ฆนฺเต อตฺถิ เทวาติ ฯ ก็ ปน ตฺวํ
มหาราช เอวํ วเทสิ ก็ ปน ฆนฺเต อตฺถิ เทวาติ ฯ ยทิตฺถ วา
เต ฆนฺเต เทวา อากฺขนฺตาโร อิตฺถตฺตํ ยทิตฺถ วา อนากฺขนฺตาโร
อิตฺถตฺตฺนฺติ ฯ ย เต มหาราช เทวา สพฺยาปฺชฺฉมา เต เทวา
อากฺขนฺตาโร อิตฺถตฺตํ ย เต เทวา อพฺยาปฺชฺฉมา เต เทวา
อนากฺขนฺตาโร อิตฺถตฺตฺนฺติ ฯ

#๑ ย. เอตฺถนฺตเร สุกฺขํ สากกฺกฺขํ ... อปโร ปฺริโสติ ทิสฺสตี ฯ

#๒ ย. จสฺสทโท นตฺถิ ฯ

[๕๘๑] เอวัง วุตเต วิทฺฐโก เสนาปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ
เย เต ภนฺเต เทวา สพฺยาปชฺฌา อากนฺตาโร อิตฺถตฺตํ เต
เทวา เย เต เทวา อพฺยาปชฺฌา อนากนฺตาโร อิตฺถตฺตํ เต
เทเว ตมฺหา จานา จาเวสฺสนฺติ वा ปพฺพาเชสฺสนฺติ วาติ ฯ
อถ โข อายสฺมโต อานนฺทสฺส เอตทโหสิ อัย โข วิทฺฐโก
เสนาปติ รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส ปุตุโต อหํ ภควโต
ปุตุโต อัย โข กาโล ยํ ปุตุโต ปุตุเตน มนฺเตยฺยาติ ฯ อถ โข
อายสฺมา อานนฺโท วิทฺฐกํ เสนาปตี อามนฺเตสิ เตนหิ เสนาปติ
ตถฺยเวตฺถ ปฏฺิพฺุณฺิสฺสามิ ยถา เต ขเมยฺย ตถา นํ พฺยากรเยยฺยาสิ
ตํ กิ มลฺลสิ เสนาปติ ยาวตา รณฺโณ ปเสนทิสฺส
โกสลสฺส วิชิตํ ยตฺถ จ ราชา ปเสนทิ โกสลโ อิสฺสรียาธิปจฺจ
รชฺชํ กาทฺติ ปโหติ ตตฺถ ราชา ปเสนทิ โกสลโ สมณฺิ वा
พฺุราหฺมณฺิ वा ปุณฺณวณฺฺตํ वा อปุณฺณวณฺฺตํ वा พฺุรหฺมจฺริยวณฺฺตํ वा
อพฺุรหฺมจฺริยวณฺฺตํ वा ตมฺหา จานา จาเวคฺุ वा ปพฺพาเชคฺุ วาติ ฯ
ยาวตา โภ รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส วิชิตํ ยตฺถ จ ราชา
ปเสนทิ โกสลโ อิสฺสรียาธิปจฺจ รชฺชํ กาทฺติ ปโหติ ตตฺถ
ราชา ปเสนทิ โกสลโ สมณฺิ वा พฺุราหฺมณฺิ वा ปุณฺณวณฺฺตํ वा
อปุณฺณวณฺฺตํ वा พฺุรหฺมจฺริยวณฺฺตํ वा อพฺุรหฺมจฺริยวณฺฺตํ वा ตมฺหา
จานา จาเวคฺุ वा ปพฺพาเชคฺุ วาติ ฯ ตํ กิ มลฺลสิ เสนาปติ
ยาวตา รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส อวิชิตํ ยตฺถ จ ราชา

ปเสนทิ โกสโล น อัสสริยาธิปจัง รชชั การเถติ ตตถ ๑ ปโหติ
ราชา ปเสนทิ โกสโล สมณั วา พุราหุณณั วา ปุณณวณุตติ วา
อปุณณวณุตติ วา พุรหุณณจริยวณุตติ วา อปุรหุณณจริยวณุตติ วา ตมฺหา
จานา จาเวตฺถุ วา ปพฺพาเชตฺถุ วาติ ฯ ยาวตา โภ รณฺโณ
ปเสนทิสฺส โกสลสฺส อวิชิติ ยตถ จ ราชา ปเสนทิ โกสโล
น อัสสริยาธิปจัง รชชั การเถติ น ๒ ตตถ ปโหติ ราชา ปเสนทิ
โกสโล สมณั วา พุราหุณณั วา ปุณณวณุตติ วา อปุณณวณุตติ
วา พุรหุณณจริยวณุตติ วา อปุรหุณณจริยวณุตติ วา ตมฺหา จานา
จาเวตฺถุ วา ปพฺพาเชตฺถุ วาติ ฯ ติ กิ มณฺณลสิ เสนาปติ สุตตา
เต เทวา ตาวตีสํสาติ ฯ เอวํ โภ สุตตา เม เทวา ตาวตีสํ
อิทานิปี โภตา รณฺณา ปเสนทิณา โกสเลน สุตตา เทวา ตาวตีสํสาติ ฯ
ติ กิ มณฺณลสิ เสนาปติ ปโหติ ราชา ปเสนทิ โกสโล เทเว
ตาวตีสํ ตมฺหา จานา จาเวตฺถุ วา ปพฺพาเชตฺถุ วาติ ฯ ทสฺสนายปี
โภ ราชา ปเสนทิ โกสโล เทเว ตาวตีสํ นปฺปโหติ กุโต
ปน ตมฺหา จานา จาเวสฺสติ วา ปพฺพาเชสฺสติ วาติ ฯ เอวเมว
โฆ เสนาปติ เข เต เทวา สพฺยาปชฺฌมา อากนฺตาริ อิตฺถตฺถิ
เต เทวา เข เต เทวา อพฺยาปชฺฌมา อากนฺตาริ อิตฺถตฺถิ
เต เทเว ทสฺสนายปี นปฺปโหนฺติ กุโต ปน ตมฺหา จานา
จาเวสฺสณฺติ วา ปพฺพาเชสฺสณฺติ วาติ ฯ อถ โฆ ราชา ปเสนทิ
โกสโล ภควณฺตํ เอตทโวจ โภ นามายิ ภนฺเต ภิกฺขุติ ฯ
#๑ ย. ปโหติ ตตถ ฯ ๒ ย. น ปโหติ ตตถ ฯ

อานนุโท นาม มหาราชชาติ ฯ

[๕๘๒] อานนุโท วต โภ อานนุทรุโป วต โภ เหตุรูป
ภนฺเต อายสฺมา อานนุโท อห สเหตุรูป ปน ภนฺเต อายสฺมา
อานนุโท อห กิ ปน ภนฺเต อตฺถิ พุรหฺมาติ ฯ กิ ปน ตฺว
มหาราช เหว วเทสิ กิ ปน ภนฺเต อตฺถิ พุรหฺมาติ ฯ ยทิ
วา โส ภนฺเต พุรหฺมา อากนฺตา อิตฺตตฺตํ ยทิ วา อนากนฺตา
อิตฺตตฺตนฺติ ฯ โย โส มหาราช พุรหฺมา สพฺยาปชฺโณ โส
พุรหฺมา อากนฺตา อิตฺตตฺตํ โย โส พุรหฺมา อพฺยาปชฺโณ โส
พุรหฺมา อนากนฺตา อิตฺตตฺตนฺติ ฯ อถ โข อญฺจตโร ปุริโส
ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ เอตทโวจ สลฺขโย มหาราช พุราหฺมโณ
อากาสโกตฺโต อากตฺติ ฯ อถ โข ราชฯ ปเสนทึ โกสโล
สลฺขยํ พุราหฺมณํ อากาสโกตฺตํ เอตทโวจ โก นฺ โข พุราหฺมณ
อิมํ กถาวตฺถุ ราชนฺเตปุเร อพฺภูทาทาสีติ ฯ วิชฺฐทโภ มหาราช
เสนাপตีติ ฯ วิชฺฐทโภ เสนापตี เอวมาห สลฺขโย มหาราช
พุราหฺมโณ อากาสโกตฺโตติ ฯ อถ โข อญฺจตโร ปุริโส ราชานํ
ปเสนทึ โกสลํ เอตทโวจ ยานกาโล มหาราชชาติ ฯ

[๕๘๓] อถ โข ราชฯ ปเสนทึ โกสโล ภควนฺตํ เอตทโวจ
สพฺพลฺลนฺตํ มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ อปฺจุณฺมิหฯ สพฺพลฺลนฺตํ ภควา
พฺยาทาสี ตลฺจ ปนฺมฺหากํ รุจฺจติ เจว ขมติ จ เตน จมฺหา
อตุตมฺนา จาคฺวณฺณิ สฺพุธิ มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ อปฺจุณฺมิหฯ

จาตวณฺณี สุทฺธิ ภควา พุยาภาสี ตถจ ปนฺมหาํ รุจฺติ เจว
ขมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา อธิเทเว มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ
อปฺจุณฺมิหา อธิเทเว ภควา พุยาภาสี ตถจ ปนฺมหาํ รุจฺติ
เจว ขมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา อธิพุรฺหฺมานํ มยฺ ภนฺเต
ภควนฺตํ อปฺจุณฺมิหา อธิพุรฺหฺมานํ ภควา พุยาภาสี ตถจ
ปนฺมหาํ รุจฺติ เจว ขมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา ยํ
ยเทว จ ปนฺ มยฺ [๑] ภควนฺตํ อปฺจุณฺมิหา ตํ ตเทว ภควา
พุยาภาสี ตถจ ปนฺมหาํ รุจฺติ เจว ขมฺติ จ เตน จมฺหา
อตฺตมฺนา หนฺท จทานิ มยฺ ภนฺเต กจฺฉาม พหุกิจฺจา มยฺ
พหุกรณฺียาติ ฯ ยสฺสทานิ ตวํ มหาราช กาลํ มณฺยสฺสึติ ฯ

อถ โข ราชฯ ปเสนฺทิ โกสโล ภควโต ภาสีตํ อภินฺนุทิตฺวา
อนฺุโมทิตฺวา อฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺํ กตฺวา
ปกฺกามีติ ฯ

กณฺณกตฺถลสฺสฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ

ราชวคฺโค จตฺตฺโต ฯ

ตสฺส วคฺคสฺส อุตฺทานํ

โชติสหายกรญฺจนาโม จ ราชฯ มจฺมเทวมชฺชรกฺคาโพธิ

องฺคฺลิตฺมาโล ฐมฺมเจตฺยสโม กณฺณกตฺถลโต ทสโม ฯ

#๑ ยู. เอตฺถนฺตเร ภนฺเตติ ทิสฺสตี ฯ

พราหมณวคโค

พราหมายสูตร

[๕๘๔] เอวมเม สูตรฺ อัง สมยํ ภควา วิเทหสุ จาริกํ
 จรติ มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิํ ปณฺจมตฺเตหิ ภิกขุสฺเตหิ ฯ เตน
 โข ปน สมเยน พฺรหฺมายู พฺรหฺมโณ มิตฺถายํ ปฏฺิวสฺติ ชินฺโณ
 วุฑฺฒโณ มหฺลลโก อทฺทคฺโต วโยนุปฺปตฺโต วิสวสฺสสฺติโก ชาตฺยา
 ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺคฺ สนิฆณฺฑกุณฺฑานํ สากฺขรปฺเปทานํ อิตฺทาสปณฺจมานํ
 ปทโก เวยฺยากรโณ โลกายตมมหาปฺริสทกฺขณฺเส
 อนวโย ฯ อสฺโสสิ โข พฺรหฺมายู พฺรหฺมโณ สมโณ ขล
 โภ โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกุลฺลา ปพฺพชฺโิต วิเทหสุ จาริกํ
 จรติ มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิํ ปณฺจมตฺเตหิ ภิกขุสฺเตหิ ตํ
 โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกฺลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต
 อิตฺปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สฺคโต
 โลกวิฑู อนุตฺตโร ปฺริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ
 ภควา โส อิมํ โลกํ สทฺเวกํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ สสฺสมณพฺรหฺมณํ
 ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ
 โส ฌมฺมํ เทเสติ อาทิกฺลฺยาณํ มชฺฌกฺลฺยาณํ ปฺริโยสานกฺลฺยาณํ
 สาทถิ สพฺยณฺชนํ เกวลปฺริปฺณณํ ปฺริสุทฺธิํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสติ

สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสํ โหตีติ ฯ

[๕๘๕] เตน โข ปน สมเยน พุรุหฺมายฺสฺส พุราหฺมณฺสฺส อุตฺตโร
นาม มาณโว อนฺตฺวาสิ โหติ ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺชฺ สนิมฺนฺทฺเกฏฺฐานํ
สากฺขรปฺเปทานํ อิติหาสปลฺยจมานํ ปทโก เวยฺยากรโณ
โลกายตฺมหาปฺริสฺถกฺขณฺสฺ อนวโย ฯ อถ โข พุรุหฺมา
พุราหฺมโณ อุตฺตรํ มาณวํ อามนฺเตสิ อัยฺ ตาต อุตฺตร สมโณ
โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกุลฺลา ปพฺพชฺิตฺโต วิเทหฺสฺ จาริกํ จรติ
มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธีํ ปลฺยจมตฺเตหิ ภิกฺขุสฺเตหิ ตํ โข ปน
ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส
ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ฯเปฯ สาธุ โข ปน ตถารูปานํ
อรหํ ทสฺสํ โหตีติ เอหิ ตฺวํ ตาต อุตฺตร เยน สมโณ
โคตโม เตนฺปสฺงกม อฺปสฺงกมิตฺวา สมณฺํ โคตมํ ชานาหิ ยถิ
วา ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ตถา สนฺตํเยว สทฺโท อพฺภุคฺคโต ยถิ
วา โน ตถา ยถิ วา โส ภวํ โคตโม ตาถิโส ยถิ วา
น ตาถิโส ตยา มยฺ ตํ ภวนฺตํ โคตมํ เทเสสฺสามาติ ๑ ฯ ยถากถํ
ปนาหํ โภ ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ชานิสฺสามิ ยถิ วา ตํ
ภวนฺตํ โคตมํ ตถา สนฺตํเยว สทฺโท อพฺภุคฺคโต ยถิ วา โน
ตถา ยถิ วา โส ภวํ โคตโม ตาถิโส ยถิ วา น ตาถิโสติ ฯ
อาคตานิ โข ตาต อุตฺตร อมฺหากํ มนฺเตสฺ ทฺวตฺตีสฺ มหาปฺริส-
ถกฺขณานิ เยหิ สมฺนฺนาคตฺสฺส มหาปฺริสฺสฺส เทวฺว คติโย ภวนฺติ
#๑ ยู. เวทิสฺสามาติ ฯ

อนณญา สเจ อการี อชฎาวสติ ราชา โหติ จกฺกวตฺติ ฌมฺมิโก
ฌมฺมราชา จาตุรฺนโต วิชิตาวิ ชนปทตฺถา วิริยปฺปตฺโต สตฺตฺรตนสมนฺนาคโต
ตสฺสิมานิ สตฺต รตนานิ ภาวนติ เสยฺยถิทํ จกฺกรตฺนํ
หตฺถิรตฺนํ อสฺสรตฺนํ มณฺธิรตฺนํ อิตฺถิรตฺนํ คหปติรตฺนํ ปรินายกรตฺนเมว
สตฺตมํ ปโรสทสฺสํ โข ปนสฺส ปฺปตฺตา ภาวนติ สุรา
วีรจฺจรูปา ปฺรเสนปฺปมทฺทนา โส อิมํ ปจฺวี สากรปฺริยนฺตํ
อทฺถเตน อสฺตเถน ฌมฺเมน อภิวิชฺย อชฎาวสติ สเจ โข
ปน อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺติ อรหํ โหติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
โลเก วิวฺชฺจโห อหํ โข ปน ตาต อุตฺตร มนฺตานํ กตฺตา ๑
ตฺวํ มนฺตานํ ปฏฺฐิภุคฺเคตฺตาติ ฯ

[๕๘๖] เอวํ โภติ โข อุตฺตโร มาณโว พฺรหฺมาเยสฺส
พฺรหฺมณฺสฺส ปฏฺฐิสฺสฺสฺวา อญฺญาเยสฺสา พฺรหฺมาเย พฺรหฺมณฺ อภิวาเทตฺวา
ปทกฺขิณฺ กตฺวา วิเทหฺสฺ เยน ภควา เตน จาริกํ
ปทกฺกามิ อญฺฺพพฺเพน จาริกญฺจฺรมาโน เยน ภควา เตนฺปสฺงกมิ
อฺปสฺงกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนิยํ กถํ สาราณิยํ
วิตฺติสฺเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินฺโน โข อุตฺตโร
माणโว ภควโต กายे ทฺวตฺตีสฺ ๒ มหาปฺริสฺตกฺขณานิ สมฺมมฺเนสิ ฯ
อทฺทสา โข อุตฺตโร มาณโว ภควโต กายे ทฺวตฺตีสฺ มหาปฺริสฺตกฺขณานิ
เยภฺยฺเยน จเปตฺวา เทว ทฺวีสุ มหาปฺริสฺตกฺขณฺเส
#๑ สฺตี. ทาตา ฯ ๒ ยฺ. ทฺวตฺตีสฺ ฯ

กษติ วิจิจจติ นาธิมุจติ น สปีตติ โกโสหิตะ จ วตถุเยห
ปหุตชิวหาย จ ฯ

[๕๘๗] อถ โข ภควโต เอตทโหสิ ปสฺสติ โข เม อัย
อตุตโร มาณโว ทวตฺตีส มหาปฺริสทกฺขณานิ เขภฺยเยน จเปตฺวา
เทว ทฺวิสฺสู มหาปฺริสทกฺขณฺเส กษติ วิจิจจติ นาธิมุจติ น
สปีตติ โกโสหิตะ จ วตถุเยห ปหุตชิวหาย จาติ ฯ อถ
โข ภควา ตถารูปํ อิทฺธาภิสฺงฺขารํ อภิสฺงฺขารสฺสี ๑ ยถา อทฺทส ๒
อตุตโร มาณโว ภควา ๓ โกโสหิตํ วตถุคฺคฺหํ ฯ อถ โข ภควา
ชิวหํ นินฺนาเมตฺวา อุภปิ กณฺณโสทานิ อนุมฺติ ปฏฺิมฺติ อุภปิ
นาสิกโสทานิ อนุมฺติ ปฏฺิมฺติ เกวลกปฺปี ๓ นลาภฺมณฺฑลํ ชิวหาย
ฉาเทสฺสี ๕ ฯ

[๕๘๘] อถ โข อตุตฺตรสฺส มาณวสฺส เอตทโหสิ สมฺนฺนาคโต
โข สมฺโน โคตโม ทวตฺตีสมหาปฺริสทกฺขณฺเหหิ ยนฺนฺนาหํ
สมณฺโณ โคตมํ อนฺุพฺนฺนฺเชยฺยํ อิริยาปถมสฺส ปสฺสเสยฺยนฺนฺติ ฯ อถ โข
อตุตโร มาณโว สตุต มาสฺยานิ ภควนฺตํ อนฺุพฺนฺนฺติ ฉายาว อนฺุปายินิ ฯ
อถ โข อตุตโร มาณโว สตุตฺนฺนํ มาสฺยานํ อจฺจเยน
วิทฺเทหฺสฺสฺสฺ เยน มิถิลลา เตน จาริกํ ปกฺกามิ อนฺุพฺนฺนฺเพน จาริกํ
จรมานฺโณ เยน มิถิลลา เยน พฺรหฺมาเย พฺรหฺมโณ เตนฺุปสฺงกมิ
อุปสฺงกมิตฺวา พฺรหฺมาเย พฺรหฺมณฺโณ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ
#๑ ยฺ. อภิสฺงฺขาสฺสี ฯ ๒ ยฺ. อทฺทสา ฯ ๓ ยฺ. ภควโต ฯ ๔ ยฺ. เกวลกมฺปิ ฯ
#๕ ยฺ. ปจฺฉาเทสฺสีติ ทิสฺสติ ฯ

เอกมนต์ นิสินัน โข อุตฺตร มาณวํ พุรหฺมาเย พุราหฺมโณ
เอตทโวจ กจฺจึ ตาต อุตฺตร ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ตถา สนฺตํเยว
สทฺโท อพฺภุคฺคโต โน อณฺณถา กจฺจึ ปน โส ภวํ โคตโม
ตาทีโส โน อณฺณาทีโสติ ฯ

[๕๘๕] ยถา ๑ สนฺตํเยว โภ ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ตถา สทฺโท
อพฺภุคฺคโต โน อณฺณถา ตาทีโส จ โข ๒ โส ภวํ โคตโม
โน อณฺณาทีโส สมฺนฺนาคโต จ โภ โส ภวํ โคตโม
ทฺวตฺตีสมหาปฺริสทฺถกฺขณฺเหหิ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อิทฺมปิ ตสฺส โภโต โคตมสฺส มหาปฺริสทฺส มหาปฺริสทฺถกฺขณฺ
เหฐฺจา โข ปน ตสฺส โภโต โคตมสฺส ปาทตเลสุ จกฺกานิ
ชาตานิ สทฺสสารานิ สเนมิกานิ สนาภิกานิ สพฺพาการปฺริปฺุรานิ ฯ
อายตปฺนฺหิ โข ปน โส ภวํ โคตโม ทิฆฺงฺคฺคฺติ โข ปน โส
ภวํ โคตโม มฺหุตฺตลฺลหฺตฺตปาโท โข ปน โส ภวํ โคตโม
ชาลหฺตฺตปาโท โข ปน โส ภวํ โคตโม อฺสุสฺงฺขปาโท โข
ปน โส ภวํ โคตโม เอนฺนิชฺงฺโฆ โข ปน โส ภวํ โคตโม
จิตฺโก โข ปน โส ภวํ โคตโม อโนนมนฺโต ๓ อฺอุโภหิ ปาณิตเลหิ
ชนฺนุกานิ ปฺริมสฺติ ปฺริมชฺชติ โภโตหิตฺวตฺตคฺคฺโยห โข ปน โส
ภวํ โคตโม สุวณฺณวณฺโณ โข ปน โส ภวํ โคตโม กาณฺจนสนฺนิกฺกตโ
สุขุมจฺฉวี โข ปน โส ภวํ โคตโม สุขุมตฺตา
ฉวียา รโชชฺลลฺล กายน อฺปฺลิมฺปติ ๔ เอเกกโลโม โข ปน โส
#๑ ย. ตถา ฯ ๒ ย. โภ ฯ ๓ ย. อโนนมนฺโต ฯ ๔ ย. อฺปฺลิมฺปติ ฯ

ภวัง โคตโม เอเกกานี โลมานี โลมกุเปสฺส ชาตานิ อุทฺทคฺคโถโม
 โข ปน โส ภวัง โคตโม อุทฺทคฺคานี โลมานี ชาตานิ นีตานี
 อญฺชนวณฺณานี กุณฺฑลวณฺณานี ปทกฺขิณาวณฺณกฺขชาตานิ พุรหฺมุชฺชคฺคโถ
 โข ปน โส ภวัง โคตโม สตฺตฺตฺสฺสโท โข ปน โส
 ภวัง โคตโม สีหปุพฺพทฺตกาโย โข ปน โส ภวัง โคตโม
 จิตฺนตรฺโร โข ปน โส ภวัง โคตโม นิโครธปริมณฺฑลโถ โข
 ปน โส ภวัง โคตโม ยาวตกฺวสฺส กาโย ตาวตกฺวสฺส พฺยาโม
 ยาวตกฺวสฺส พฺยาโม ตาวตกฺวสฺส กาโย ฯ สมวณฺณกฺขนฺโธ โข
 ปน โส ภวัง โคตโม รตฺตตฺสคฺคิ โข ปน โส ภวัง โคตโม
 สีหณฺโณ โข ปน โส ภวัง โคตโม จตฺตทาฬีสทฺนโถ โข ปน
 โส ภวัง โคตโม สมทฺนโถ โข ปน โส ภวัง โคตโม
 อวิรทฺนโถ ๑ โข ปน โส ภวัง โคตโม สฺสคฺคกทาโจ โข ปน
 โส ภวัง โคตโม ปหฺตฺตชิวฺหา โข ปน โส ภวัง โคตโม
 พุรหฺมุสฺสโร โข ปน โส ภวัง โคตโม กรวิกภาณิ อหิณฺนเนตฺโถ ๒
 โข ปน โส ภวัง โคตโม โคปฺชฺโณ โข ปน โส ภวัง โคตโม
 อญฺณา โข ปน สฺส โภโต โคตมสฺส รมฺภกนฺตเร ชาตา โธทาตา
 มุทฺตลสฺสนฺนิภา ๓ อญฺหิสฺสีโส โข ปน โส ภวัง โคตโม อิทฺมปิ
 ตสฺส โภโต โคตมสฺส มหาปฺริสฺสสฺส มหาปฺริสฺสคฺคกขณฺโณ ภวติ ฯ
 อิเมหิ โข โส โภ ๔ ภวัง โคตโม ทฺวตฺตีสฺสมหาปฺริสฺสคฺคกขณฺเหหิ
 สมนฺนาคโถ ฯ คจฺจณฺโถ โข ปน โส ภวัง โคตโม ทกฺขิณเณ ๕
 #๑ ยฺ. อวิรทฺนโถ ฯ ๒ ยฺ. อหิณฺนเนตฺโถ ฯ ๓ ยฺ. มุทฺตลสฺสนฺนิภา ฯ
 #๔ ยฺ. โภติ นตฺถิ ฯ ๕ ยฺ. ทกฺขิณเณว ฯ

ปาเทน ปจัม ปกุกมติ โส นาติหุเร ปาทำ อุตฺตริ นาจจาสนเน
 ปาทำ นิคุชปติ ๑ โส นาติสีฆํ คจฺจติ นาติสณิกํ คจฺจติ น จ
 อทุทเวณ ๒ อทุทวํ สงฺฆญฺเฐนโต คจฺจติ น จ โคปฺสเกณ โคปฺสํ
 สงฺฆญฺเฐนโต คจฺจติ โส คจฺจนฺโต น สตุถิ อุนฺนามติ น สตุถิ(
 โอนามติ น สตุถิ สนฺนามติ น สตุถิ วินามติ คจฺจโต โข
 ปน ตสฺส โภโต โคตมสฺส อารทฺธกาโยว น ๓ อธิชฺชติ น จ
 กายพเลน คจฺจติ อวโลเกนฺโต โข ปน โส ภาวํ โคตโม สพฺพกาเยเนว
 อวโลเกติ โส น อุตฺถํ อุลโลเกติ น อโห อโลเกติ
 น ๓ วิกุเขปมาโน คจฺจติ ยุกมตฺตณฺจ เปกฺขติ ตโต จสฺส อุตฺตรี
 อนาวภู ฌาณทสฺสนํ ภาวติ ฯ โส อนฺตรมฺหํ ปวิสฺนฺโต น กายํ
 อุนฺนามติ น กายํ โอนามติ น กายํ สนฺนามติ น กายํ วินามติ ฯ
 โส นาติหุเร นาจจาสนเน อาสนสฺส ปริวตฺตติ น จ ปาณินา
 อาลมฺพิตฺวา อาสเน นิสิตฺติ น จ อาสนสฺมี กายํ ปกฺขิปติ ฯ
 โส อนฺตรมฺเร นิสินฺโน สมานนํ หตฺถกุกฺกจฺจํ อาปชฺชติ น
 ปาทกุกฺกจฺจํ อาปชฺชติ น จ อทุทเวณ ๒ อทุทวํ อารोเปตฺวา
 นิสิตฺติ น โคปฺสเกณ โคปฺสํ อารोเปตฺวา นิสิตฺติ น จ
 ปาณินา หนฺกํ อูปฺทเหตุวา ๕ นิสิตฺติ ฯ โส อนฺตรมฺเร นิสินฺโน [๖]
 สมานนํ น ฌมฺภติ น กมฺปติ น เวชติ น ปรีตสฺสติ โส
 อจฺจมฺภิ อจฺจมฺปิ อเวธี อปรีตสฺสี วิคตโลมฺหํ โส วิเวกาวตฺโต
 จ ฯ โส ภาวํ โคตโม อนฺตรมฺเร นิสินฺโน โหติ โส ปตฺโตทกํ
 #๑ ย. นิคุชปติ ฯ ๒ ย. อทุทเวณ อทุทวํ ฯ ๓ ย. นสทฺโท นตฺถิ ฯ
 #๔ ย. น จ วิกุเขปมาโน ฯ ๕ ย. อูปาทิยิตฺวา ฯ ๖ ย. วสทฺโท ทิสฺสติ ฯ

ปฏิคฺคณฺหนโต น ปตฺตํ อุนฺนาเมติ น ปตฺตํ โอนาเมติ น ปตฺตํ
สนฺนาเมติ น ปตฺตํ วินาเมติ โส ปตฺโตทกํ ปฏิคฺคณฺหาติ
นาติโลกํ นาติพฺหุํ ฯ โส น ขุลฺลขุลฺลการกํ ปตฺตํ ไรวติ น
สํปริวตฺตกํ ปตฺตํ ไรวติ น ปตฺตํ ภูมียํ นิกฺขิเปตฺวา หตฺถ
ไรวติ ฯ หตฺถเสฏฺฐ ไรเตสฺส ปตฺโต ไรโต โหติ ปตฺเต ไรเต
หตฺถา ไรตา โหนฺติ ฯ โส ปตฺโตทกํ ฉนฺนเตติ นาติทฺูเร นาจฺจาสนฺเน
น จ วิจฺจนฺตฺยมาโน ฯ โส โอทนํ ปฏิคฺคณฺหนโต น
ปตฺตํ อุนฺนาเมติ น ปตฺตํ โอนาเมติ น ปตฺตํ สนฺนาเมติ น
ปตฺตํ วินาเมติ ฯ โส โอทนํ ปฏิคฺคณฺหาติ นาติโลกํ นาติพฺหุํ ฯ
พฺยชฺชนํ [๑] ปน โส ภาวํ โคตโม ปฏิคฺคณฺหาติ ๒ พฺยชฺชนมตฺตาย
อาหारेติ น จ พฺยชฺชนเนน อาโลปี อติณามะติ ฯ ทฺวตฺติกฺขตฺตํ
โฆ [๓] ภาวํ โคตโม มุขะ อาโลปี สํปริวตฺเตตฺตฺวา อชฺโฆหริติ ฯ
น จสฺส กาจิ โอทนมิณฺชา อสํภินฺนา กายํ ปวิสฺติ ฯ น จสฺส
กาจิ โอทนมิณฺชา มุขะ อวสิฏฺฐา โหติ ฯ อทฺธมา ๓ อาโลปี
อุปฺนามะติ ฯ รสปฏิสํเวทิจิ โฆ ปน โส ภาวํ โคตโม อาหํ
อาหारेติ โน จ รสราคปฏิสํเวทิจิ ฯ อฏฺฐจฺงกสมนฺนาคตํ โฆ
ปน โส ภาวํ โคตโม อาหํ อาหारेติ เนว ทฺวาย น มทฺาย
น มณฺฑนาย น วิณฺุสนาย ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส จิตฺติยา
ยาปนาย วิหีสฺสปฺรติยา ๕ พฺรหฺมจฺริยานุคฺคหาย อิติ ปฺุราณญจ
เวทนํ ปฺุฏิหฺงขามิ นวญจ เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ ยาตฺตรา จ
#๑ เอตฺถนฺตเร โฆสทฺุโท ทิสฺสติ ฯ ๒ ยฺ. อัย ปาโจ นตฺติ ฯ ๓ ยฺ. เอตฺถนฺตเร
#ปน โสติ ทิสฺสติ ฯ ๔ ยฺ. อถาปฺริ ฯ ๕ ยฺ. วิหีสฺสุ... ฯ

เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ฆาสฺวิหาโร จาติ ฯ โส ภูตฺตาวี
 ปตฺโตทกํ ปฏิกุคฺคหนฺโต น ปตฺตํ อุนฺนาเมติ น ปตฺตํ โอนาเมติ
 น ปตฺตํ สนนฺนาเมติ น ปตฺตํ วินาเมติ ฯ โส ปตฺโตทกํ ปฏิกุคฺคหาติ
 นาติโลกํ นาติพหุ ฯ โส น ขุลฺลขุคฺคการกํ ปตฺตํ โชวติ
 น สํปริวตฺตกํ ปตฺตํ โชวติ น ปตฺตํ ภูมียํ นิกฺขิปปิตฺวา หตฺเถ
 โชวติ ฯ หตฺเถสุ โชเตสุ ปตฺโต โชโต โหติ ปตฺเต โชเต
 หตฺถา โชตา โหนฺติ ฯ โส ปตฺโตทกํ ฉนฺนํนาติทฺฐเร นาจฺจาสนฺเน
 น จ วิจฺจนฺนํนาติมาโน ฯ โส ภูตฺตาวี น ปตฺตํ ภูมียํ
 นิกฺขิปปิตฺวา นาติทฺฐเร นาจฺจาสนฺเน น จ อนตฺถิโก ปตฺเตน โหติ
 น จ อตีเวลานํรฺกขี ปตฺตสฺสํ ฯ โส ภูตฺตาวี มุหุตฺตํ ตฺถนํ
 นิสีหติ ฯ น จ อนฺนโมทนสฺส กาลมตฺตินาเมติ ฯ โส ภูตฺตาวี
 อนฺนโมทติ น ตํ ภตฺตํ ทรหติ น อณฺณํ ภตฺตํ ปฏิกงฺขติ ฯ
 อณฺณทตฺถํ ๑ ชมฺมียา กถาย ตํ ปริสํ สนนฺนสฺสเสติ สมหาเปติ
 สมุตฺเตเชติ สมปฺหํเสติ ฯ โส ตํ ปริสํ ชมฺมียา กถาย สนนฺนสฺสเสตฺวา
 สมหาเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมปฺหํเสตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกมติ ฯ
 โส นาตีสึนํ คจฺฉติ นาตีสณฺนิกํ คจฺฉติ น จ มุณฺณจิตฺกาโมณฺญ
 คจฺฉติ ฯ น จ ตสฺส โภโต โคตมสฺส กายเ จีวรํ อจฺจุกฺกฏฺฐํ
 โหติ น จ อจฺจุกฺกฏฺฐํ น จ กายสฺสํ อลฺลีนํ น จ
 กายสฺมา ๒ อปฺกฏฺฐํ ฯ น จ ๓ โภโต โคตมสฺส กายสฺสํ ๓ วาโต
 จีวรํ อสฺวหติ ๕ ฯ น จ ตสฺส โภโต โคตมสฺส กายเ รชชลฺลํ
 #๑ ยฺ. อณฺณทตฺถํ ๒ ยฺ. กายสฺสํ ๓ ยฺ. น จ ตสฺส ๔ ยฺ. กายมฺหา ฯ
 #๕ ยฺ. อปฺวหติ ฯ

ลิมปติ ฯ โส อารามคโต นิสีหติ ปณฺณตฺเต อาสเน นิสชช
ปาเท ปกฺขาลเถติ ฯ น จ โส ภวํ โคตโม ปาทมณฺฑนानุโยคมนฺนุยฺยตฺโต
วิหฺรติ ฯ โส ปาเท ปกฺขาลตฺตฺวา นิสีหติ ปลฺลงกํ
อาภุชิตฺวา อุหฺมฺ กายํ ปณฺิชาย ปริมุขํ สตี อุปฺภุจฺเปตฺวา ฯ โส
เนว อตฺตพฺยาพาชาย เจเตติ น ปรพฺยาพาชาย เจเตติ น
อุภยพฺยาพาชาย เจเตติ ฯ อตฺตหิตํ ปรหิตํ อุภยหิตํ สพฺพโลกหิตเมว
โส ภวํ โคตโม จินฺเตนฺโต นิสินฺโน โหติ ฯ โส อารามคโต
ปริสตี ๑ ฌมฺมํ เทเสติ น ตํ ปริสฺสํ อุตฺตสาเทติ น ตํ ปริสฺสํ
อปฺสาเทติ อณฺณทตฺถํ ฌมฺมียา กถาย ตํ ปริสฺสํ สนนฺทสฺเสติ
สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ สมปฺหํเสติ ฯ อฏฺฐจฺกสมนฺนาคโต โข
ปนฺสฺส โภโต โคตมฺสฺส มฺขโต โฆโส นิจฺฉริติ วิสฺสฏฺฐโจ จ
วิญฺเญยฺโย จ มณฺชฺ จ สวณฺิโย จ วินฺนุ จ อวิสารี จ คมฺภีโร
จ นินฺนาที จ ฯ ยถา ปริสฺสํ โข ปน โส ภวํ โคตโม สเรณ
วิญฺญาเปติ น จสฺส พหิทฺธา ปริสฺสาย โฆโส นิจฺฉริติ ฯ เต
เตน โภตา โคตเมน ฌมฺมียา กถาย สนนฺทสฺสิตา สมาทปีตา
สมุตฺเตชิตา สมปฺหํสิตา อฏฺฐจายาสนา ปกฺกมฺนฺติ อวโลกยมาณาเยว
อวิหฺนฺตภาเวน ๒ อทฺทสาม โข มยฺ โภ ตํ ภวณฺฺตํ โคตมฺ
คจฺจนฺฺตํ อทฺทสาม จิตฺ อทฺทสาม อนฺตรมฺรํ ปวิสฺนฺตํ อทฺทสาม
อนฺตรมฺเร นิสินฺนํ ตฺถหฺนฺตํ อทฺทสาม อนฺตรมฺเร ภูณฺชนฺฺตํ อทฺทสาม
ภฺตฺตาวี นิสินฺนํ ตฺถหฺนฺตํ อทฺทสาม ภฺตฺตาวี อณฺโฆทฺนฺตํ อทฺทสาม
#๑ ยฺ. ปริสตี ฯ ๒ ยฺ. อวิหฺนฺตภาเวน ฯ

อาราม อากจณฺห์ ๑ อททสาม อารามคตฺ นิสินฺนํ ตฺณฺหิฏฺฐํ อททสาม
อารามคตฺ ปริสติ ฌมฺมํ เทเสนฺตํ เอทิสํ จ เอทิสํ จ โส ภวํ
โคตโม ตโต จ ภิกฺขุโยติ ฯ

[๕๕๐] เอวํ วุตฺเต พุทฺธมายู พุทฺธาหุโม อุกฺกชายาสนา เอกํสํ
อตุตฺตราสงฺกํ กริตฺวา เยน ภควา เตนลฺขลิมฺปณามตฺวา ติกฺขตฺตํ
อูทานํ อูทานสิ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ...
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสํติ ๒ อปฺเปวณาม
มยํ กทาจิ กรหจิ เตน โภตา โคตเมน สทฺธี สมากจฺเจยยาม
อปฺเปวณาม สียา โภจิเทว กถาสลฺลาโปติ ฯ

[๕๕๑] อถ โข ภควา วิเทหฺสุ อนฺุปฺพุเพน จาริกญฺจรมาโน
เยน มิถิลา ตทวสฺริ ฯ ตตฺร สฺทํ ภควา มิถิลา ยํ วิหฺรติ มจฺมเทวมฺพวเน ๓ ฯ
อสุสํสํ โข มิถิเลยฺยกา พุทฺธาหุมณฺคหปติกา
สมโณ ขลฺล โภ โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกุลา ปพุทฺธิโต
วิเทหฺสุ จาริกญฺจรมาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธี ปญฺจมตฺเตหิ
ภิกฺขุสฺเตหิ มิถิลํ อนฺุปฺตฺโต มิถิลา ยํ วิหฺรติ มจฺมเทวมฺพวเน
ตํ โข ปน ภวณฺตํ โคตมํ เอวํกฺลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพุทฺทฺคโต
อิตฺปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน
สุคโต โลกวินฺนุ อนฺุตฺตโร ปุริสทฺมมฺสารถิ สตุถา เทวมนฺุสฺสานํ
พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ สเวทกํ สมารกํ สพุทฺหมกํ
สสฺสมณฺพุทฺธาหุณฺณี ปจฺจํ สเทวมนฺุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกิตฺวา
#๑ ยู. กจณฺห์ ๑ ๒ ยู. อิตฺติสทฺโท นตฺถิ ฯ ๓ ยู. มขา... ฯ

ปเวเทติ โส ฌมมึ เทเสติ อาทิกุลยาณั มชฺเฌกกุลยาณั ปรีโยสานกกุลยาณั
สาตุถิ สพฺยณฺชนิ เภวลปรีปนฺณั ปรีสุทฺธิ พุรหุมาจริยิ
ปกาสเตติ สาธุ โข ปน ตถารูปานั อรหตฺติ ทสฺสนั โหติติ ฯ
อถ โข มิถิเลยฺยกา พุราหุมาณคหปติกา เยน ภควา เตนุสฺสงกมึสุ
อุสฺสงกมิตฺวา อปฺเปกฺจเจ ภควนฺตึ อภิวาเตตฺวา เอกมฺนตึ นิสึทึสุ
อปฺเปกฺจเจ ภควตา สทฺธิ สฺมมโหทึสุ สฺมมโหทนิยฺย กถิ สาราณียิ
วีสิตฺวาเรตฺวา เอกมฺนตึ นิสึทึสุ อปฺเปกฺจเจ เยน ภควา
เตนณฺชติมฺปณามेतฺวา เอกมฺนตึ นิสึทึสุ อปฺเปกฺจเจ ภควโต สนฺตฺติเก
นามโคตฺตึ สวาเตตฺวา เอกมฺนตึ นิสึทึสุ อปฺเปกฺจเจ ตฺถนฺทึภูตา
เอกมฺนตึ นิสึทึสุ ฯ

[๕๕๒] อสฺโสสิ โข พุรหุมาเย พุราหุมาโน สฺมโม ชล
โก โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกุลลา ปพฺพชิตฺโต [๑] มิถิลายิ วิหริติ
มชฺเทวมฺพวเนติ ฯ อถ โข พุรหุมาเย พุราหุมาโน สฺมพฺพฺพเลหิ
มาณวเกหิ สทฺธิ เยน มชฺเทวมฺพวณิ เตนุสฺสงกมึ ฯ อถ โข
พุรหุมาเยโน พุราหุมาณสฺส อวิทฺฐเร อมฺพวณสฺส เอตทโหสิ น
โข เมตฺติ ปฏฺฐึรูปิ โยหิ ปุพฺเพ อปฺปฏฺฐิสฺสวิตฺโต สฺมณิ โคตมึ
ทสฺสนาย อุสฺสงกเมยฺยณฺติ ฯ อถ โข พุรหุมาเย พุราหุมาโน
อณฺตฺตริ มาณวกั อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวึ มาณวก เยน สฺมโม
โคตโม เตนุสฺสงกมึ อุสฺสงกมิตฺวา มม วจเนน สฺมณิ โคตมึ
อปฺปาพาธึ อปฺปาตงฺกั ลหฺภูจฺจัน พลั ฬาสฺสูวิหาริ ปุจฺจ พุรหุมาเย
#๑ ย. เอตฺถนฺตเร มิถิลิ อณฺุปฺตฺโตติ ทิสฺสติ ฯ

โก โคตม พุราหุมน โภควัต โคตม อปฺปาพาริ อปฺปาตงฺกั
ลหุจฺจัน พลั ผาสฺวหาริ ปุจฺจตีติ เอวณฺจ วเทหิ พุรหุมายู
โก โคตม พุราหุมน ชินฺนโณ วุฑฺฒโณ มหฺลลโก อทฺทคโต
วโยนุปฺปตฺโต วิสวสฺสตีโก ชาตียา ตินฺณั เวทานั ปารคฺค
สนิฆณฺฑเกฏฺฐานั สากฺขรปฺปเกทานั อิติหาสปลฺยจมานั ปทโก
เวยฺยากรโณ โลกายตมมหาปฺริสทกฺขณฺเส อนวโย ยาวตา โภ
พุราหุมนคหปตีกา มิถิลายั ปฏิวสนฺตี พุรหุมายู เตสั พุราหุมน
อคฺคฺมกฺขายตี ยทิตฺ โภเคหิ พุรหุมายู เตสั พุราหุมน อคฺคฺมกฺขายตี
ยทิตฺ มนฺเตหิ พุรหุมายู เตสั พุราหุมน อคฺคฺมกฺขายตี
ยทิตฺ आयुนา เจว ยสสา จ โส โภโต โคตมสฺส(
ทสฺสนกาโมตี ฯ

[๕๕๑] เอว โภติ โข โส มาณวโก พุรหุมายูสฺส พุราหุมนสฺส
ปฏิสฺสตุวา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควตา สทฺธิ
สมฺโมติ สมฺโมทนียั กถิ สาราณียั วิติสารेतฺวา เอกมนฺตึ
อญฺจาตี ฯ เอกมนฺตึ จิตฺ โข ๑ มาณวโก ภควนฺตึ เอตทโวจ
พุรหุมายู โภ โคตม พุราหุมน โภควัต โคตม อปฺปาพาริ
อปฺปาตงฺกั ลหุจฺจัน พลั ผาสฺวหาริ ปุจฺจตี พุรหุมายู โภ
โคตม พุราหุมน ชินฺนโณ วุฑฺฒโณ มหฺลลโก อทฺทคโต วโยนุปฺปตฺโต
วิสวสฺสตีโก ชาตียา ตินฺณั เวทานั ปารคฺค สนิฆณฺฑเกฏฺฐานั
สากฺขรปฺปเกทานั อิติหาสปลฺยจมานั ปทโก เวยฺยากรโณ
#๑ ยู. โส มาณโว ฯ

โลกายตมหาปริสตกุขณสุ อนวโย ยาวตา โภ พุราหุมนคหปติกา
มิตลยั ปฎิวสนติ พุรหุมายู เตสั พุราหุมนไณ อคฺคมกฺขายติ
ยทิตฺ โภเคหิ พุรหุมายู เตสั พุราหุมนไณ อคฺคมกฺขายติ
ยทิตฺ มนฺเตหิ พุรหุมายู เตสั พุราหุมนไณ อคฺคมกฺขายติ
ยทิตฺ อายุนา เจว ยสฺสา จ โส โภโต โคตมสฺส
ทสฺสนกาโมติ ฯ ยสฺสทานิ มาณว พุรหุมายู พุราหุมนไณ กาลั
มณฺณตฺติติ ฯ อถ โข โส มาณวโก เยน พุรหุมายู พุราหุมนไณ
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา พุรหุมายู พุราหุมนั เอตทโวจ
กตาวกาโส โข ภวึ สมณฺณ โคตเมน ยสฺสทานิ ภวึ กาลั
มณฺณตฺติติ ฯ

[๕๕๔] อถ โข พุรหุมายู พุราหุมนไณ เยน ภควาเตนฺอุปสงฺกมิ ฯ
อทุทสา โข สา ปริสา พุรหุมายู พุราหุมนั ทูโรโตว
อากจฺจนตฺติ ทิสฺวา โอรฺมตฺถ โอภาสมกาสิ ยถาตฺติ ฌาตฺส
ยสฺสสิโน ฯ อถ โข พุรหุมายู พุราหุมนไณ ตํ ปริสํ เอตทโวจ
อถ โภ นิสฺสิทถ ตฺมุห สเก อาสเน อิทาหิ สมณฺณสฺส โคตมสฺส
สนฺติเก นิสฺสิทิสฺสามิติ ฯ อถ โข พุรหุมายู พุราหุมนไณ เยน
ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิ
สมฺโมทนฺนํ กถิ สาราณฺนํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสิทิตฺติ ฯ เอก-
มนฺตํ นิสฺสินฺโน โข พุรหุมายู พุราหุมนไณ ภควโต กายเ ทฺวตฺติส
มหาปริสตกุขณานิ สมฺมนฺเนสิ ฯ อทุทสา โข พุรหุมายู พุราหุมนไณ

ภควโต กายะ ทวตฺตีส มหาปฺริสทกฺขณานิ เขภฺยุเยน จเปตฺวา
เทว ทฺวีสุ มหาปฺริสทกฺขณฺเส กงฺขติ วิจิกิจฺจติ นาทิมุจฺจติ น
ลํปสีทติ โกโสหิตฺเต จ วตฺถคฺคฺเขห ปหุตฺทิวฺหตฺยา จ ๆ อถ โข
พฺรหฺมาเย พฺรหฺมาเณ ภควนฺตํ คาทาหิ อชฺฌภาสิ

เย เม ทวตฺตีสํติ สฺตา มหาปฺริสทกฺขณา
ทฺเว เตสํ น ปสฺสามิ โภโต กายสฺมิ โคตม
กจฺจิ โกโสหิตํ โภโต วตฺถคฺคฺเขหํ นรุตฺตม
นารีสฺสหา นาม สฺวหยา ๑ กจฺจิ ชิวฺหา นรุตฺติกา
กจฺจิ ปหุตฺทิวฺหติ ยถาติ ชานิยามเส
นินฺนามเยติ ตนฺนํ กงฺขํ วินย โน อีส
ทิกฺขจฺจมฺมहितตฺถาย สมนฺปรายสฺสขาย จ
กตาวกาสา ปุจฺฉาม ยงฺกิลฺลิจิ อภิปรคฺคิตนฺนติ ๆ

[๕๕๕] อถ โข ภควโต เอตทโหสิ ปสฺสติ โข เม อโย
พฺรหฺมาเย พฺรหฺมาเณ ทวตฺตีส มหาปฺริสทกฺขณานิ เขภฺยุเยน
จเปตฺวา เทว ทฺวีสุ มหาปฺริสทกฺขณฺเส กงฺขติ วิจิกิจฺจติ นาทิมุจฺจติ
น ลํปสีทติ โกโสหิตฺเต จ วตฺถคฺคฺเขห ปหุตฺทิวฺหตฺยา จาติ ๆ อถ โข
ภควา ตถารูปํ อิทฺธาภิสงฺขารํ อภิสงฺขาราเรสิ ยถา อทฺทส พฺรหฺมาเย
พฺรหฺมาเณ ภควโต โกโสหิตํ วตฺถคฺคฺเขหํ ๆ อถ โข ภควา
ชิวฺหํ นินฺนาเมตฺวา อุภปิ กณฺณโสทานิ อณฺมสิ ปฏฺิมสิ อุภปิ
#๑ ม. นารีสฺमानสฺวหยาติ ทิสฺสติ ๆ

นาสิกโสตานิ อนุมติ ปฏิมสิ เกวลกปปี นลาณมณฑลํ ชิวหาย
ฉาเทสิ ฯ อถ โข ภควา พุรหุมายูํ พุราหุมนํ คาทาหิ
อชฌภาสิ

เย เต ทวตฺตีสํสาติ สุตา มหาปุริสทกฺขณา
สพฺเพ เต มม กายสฺมี มา เต กงฺขาหุ พุราหุมน
อภิณฺเษยฺยํ อภิณฺเษวํตํ ภาเวตพฺพลฺลจ ภาวิตํ
ปหาตพฺพํ ปหีนํ เม ตสฺมา พุทฺโธสฺมี พุราหุมน
ทิกฺกุจฺจรมฺมหิตตถาย สมฺปฺรายนฺสุขาย จ
กตาวกาโส ปุจฺฉสฺสํ ยงฺกิลฺลิจิ อภิปรตฺถิตนฺนติ ฯ

[๕๕๖] อถ โข พุรหุมายูสฺสํ พุราหุมนสฺสํ เอตทโหสิ กตาวกาโส
โฆมฺหิ สมณฺเนน โคตเมน กิ นฺ โข อหํ สมณฺณํ โคตมํ
ปุจฺฉเยยฺยํ ทิกฺกุจฺจรมฺมิกํ วา อตฺถํ สมฺปฺรายนฺกํ วาติ ฯ อถ โข
พุรหุมายูสฺสํ พุราหุมนสฺสํ เอตทโหสิ กุสโล โข อหํ ทิกฺกุจฺจรมฺมิกานํ
อตฺถานํ อณฺเษเปปี มํ ทิกฺกุจฺจรมฺมิกํ อตฺถํ ปุจฺฉนฺนติ
ยนฺนุนาหํ สมณฺณํ โคตมํ สมฺปฺรายนฺกเมว อตฺถํ ปุจฺฉเยยฺยนฺนติ ฯ
อถ โข พุรหุมายู พุราหุมนโณ ภควนฺตํ คาทาหิ อชฌภาสิ

ถลํ โข พุราหุมนโณ โหติ ถลํ ภวติ เวทฺฐ
เตวิชฺโช โภ ถลํ โหติ โสตฺถิลโย กิณฺติ วุจฺจติ
อรหํ โภ ถลํ โหติ ถลํ ภวติ เกวลี
มุนิ จ โภ ถลํ โหติ พุทฺโธ กิณฺติ ปุจฺฉตฺตีติ ฯ

[๕๕๗] อถ โข ภควา พุรหุมายู พุราหุมนั คาทาหิ ปจฺจภาสิ

ปุพฺเพนิวาสึ โย เวที สกฺคาปายณฺจ ปสฺสตี

อโถ ชาตีกุขยํ ปตฺโต อภินฺญาโวสีโต มุนิ

จิตฺตํ วิสุทฺธึ ชานาตี มุตฺตํ ราเคหิ สพฺพโส

ปหีนชาติมรโณ พุรหุมาจฺริยสฺส เกวลี

ปารคฺช สพฺพชฺรมมานํ พุทฺโธ ตาหิ ปวฺจจตีติ ฯ

[๕๕๘] เอวํ วุตฺเต พุรหุมายู พุราหุมนโณ อฏฺฐายาสนา เอกํถึ
อุตฺตราสงฺกํ กริตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิริสา นิปตฺติวา ภควโต
ปาทานิ มุขเน จ ปริจฺมุพฺตี ปาณิหิ ๑ ปริสมฺพาหตี นามณฺจ
สาเวตี พุรหุมายูวาทํ โภ โคตม พุราหุมนโณ พุรหุมายูวาทํ
โภ โคตม พุราหุมนโณติ ฯ อถ โข สา ปริสา อจฺจฺริยพฺภุตชาตา
อโหสิ อจฺจฺริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ สมณฺสส
มหิทฺธิกตา มหานุภาวตา ยตฺร หิ นามายํ พุรหุมายู พุราหุมนโณ
ณาโต ยสฺสตี เอวรूपํ ปรมํ นิปจฺจการํ กริสฺสตีติ ฯ อถ โข
ภควา พุรหุมายู พุราหุมนํ เอตทโวจ อถึ พุราหุมน อฏฺฐห
นีสึท ตวํ สเก อาสเน ยโต เต มยิ จิตฺตํ ปสฺนุนฺนตี ฯ
อถ โข พุรหุมายู พุราหุมนโณ อฏฺฐหิตฺวา สเก อาสเน นีสึทิตฺติ ฯ

[๕๕๙] อถ โข ภควา พุรหุมายูสฺส พุราหุมนฺสส อนฺนุปฺพุพิกถึ
กเถสิ เสยฺยถึทํ ทานกถึ สีลกถึ สกฺกถึ กามานํ
อาทึนฺวํ โอการํ สงฺกิลลสิ เนกฺขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสสิ ฯ ยทา
#๑ ยู. ปาณิหิ จ ฯ

ภควา อัญญาสิ พุรหุมายู พุราหุมนัง กุลลจิตตัม มุทฺธิจิตตัม วินีวณจิตตัม
อุทฺทกจิตตัม ปสฺนุนจิตตัม อถ ยา พุทฺธานัง สามุกกัสิกา
ธมฺมเทสนา ตัง ปกาเสสิ ทุกฺขัง สมุทฺทัยํ นิโรธัง มคฺคัง ฯ
เสยฺยถาปี นาม สฺพุทฺธัง วตฺถัง อปคตกาฬัง สมฺมเทว ราชันํ ปฏฺิกุคฺเณหฺย
เอวเมว พุรหุมายฺสฺส พุราหุมนฺสฺส ตสฺมีเยว อาสเน
วิรัชัง วีตมถัง ธมฺมจกฺขุํ อุทฺปาที ยงฺกิลฺลิจิ สมุทฺยธมฺมํ สพฺพนฺตํ
นิโรธธมฺมนฺตํ ฯ

[๖๐๐] อถ โข พุรหุมายู พุราหุมนโณ ทิฏฺฐธมฺโม ปตฺตธมฺโม
วิทิตธมฺโม ปรีโยคาพุทฺธธมฺโม ตินฺนวิจิจฺจโน วิคตกถฺกโก
เวสสารชฺชปฺปโต อปรปฺปจฺโย สตฺถุ สาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี โภ
โคตม นิกฺกชฺชิตฺติ วา อุกฺกชฺชชฺย ปฏฺิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพสฺส
วา มคฺคัง อาจิกฺเขยฺย อนุชฺคาเร วา เตลปชฺชโชตํ ชาเรยฺย จกฺขุมฺนฺโต
รูปานิ ทกฺขนฺตฺติ เอวเมว โภตา โคตเมน อนนฺกปริยาเยน
ธมฺโม ปกาสิโต เอสาหิ ภวณฺตํ โคตมํ สรณฺม คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ
ภิกฺขุสงฺฆญฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺตฺเต
ปาณฺุเปตํ สรณฺจคฺคํ อธิวาเสตุ จ เม ภวํ โคตโม สุวตฺตนาถ
ภคฺตํ สพุทฺธี ภิกฺขุสงฺฆนฺตํ ฯ อธิวาเสติ ๑ ภควา ตฺถุณีภาเวน ฯ

[๖๐๑] อถ โข พุรหุมายู พุราหุมนโณ ภควโต อธิวาสนํ
วิทิตฺวา อฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺมํ กตฺวา
#๑ ยู. อธิวาเสสิ ฯ

ปกุกามิ ฯ อถ โข พุรุษุมาเย พุราหุมนโณ ตสฺสา รตฺติยา
อจฺเจเน สเก นิเวสเน ปถิตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏฺยทาเปตฺวา
ภควโต กาลํ อาโรจาเปตี กาลโธ โข ๑ โภ โคตม นิฏฺฐิตํ
ภตฺตุนฺติ ฯ อถ โข ภควา ปุพฺพพณฺ्हสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย
เยน พุรุษุมาเยสฺส พุราหุมนฺสฺส นิเวสนํ เตนุปลสงฺกมิ
อุปสงฺกमितฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสีหิ สทฺฐี ภิက္ขุสงฺเขน ฯ
อถ โข พุรุษุมาเย พุราหุมนโณ สตฺตาหํ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิက္ขุสงฺขํ
ปถิเตน ขาทนียเณ โภชนียเณ สหตฺถา สนฺตปฺเปตี สมฺปวาเรตี ฯ
อถ โข ภควา ตสฺส สตฺตาหสฺส อจฺเจเน วิเทहेสุ จาริกํ
ปกุกามิ ฯ

[๖๐๒] อถ โข พุรุษุมาเย พุราหุมนโณ อจิริปกุกนตสฺส ภควโต
กาลมกาลี ฯ อถ โข สมฺพหุลา ภิက္ขุ เณ ภควา เตนุปลสงฺกมียํ
อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีหียํ ฯ เอกมนฺตํ
นินฺนุนา โข ๒ เต ภิက္ขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ พุรุษุมาเย ภนฺเต
พุราหุมนโณ กาลกโต ตสฺส กา คคิ โภ อภิสมฺปรายิตี ฯ

[๖๐๓] ปณฺฑิตโธ ภิက္ขเว พุรุษุมาเย พุราหุมนโณ ปจฺจปาที
ธมฺมํ สานุธมฺมํ ๓ เนว มํ ๓ ธมฺมาธิกรณํ วิเหเสตี พุรุษุมาเย [๕]
พุราหุมนโณ ปณฺจณฺนํ โอรมฺภากิยานํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา
โอปปาตีโก โหตี ตตฺถปฺรินิพฺพายี อนาวตฺติธมฺโม ตสฺมา โลกาตี ฯ
#๑-๒ ย. โขสทฺโท นตฺถิ ฯ ๓ ย. ปจฺจปานิธมฺมสฺसानุธมฺมํ ฯ ๔ ม. น จ มนฺติ
#ทิสฺสตี ฯ ย. นว. มํ ฯ ๕ เอตฺถนฺตเร ภิက္ขเวตี ทิสฺสตี ฯ

สูตร ม. มชฌิมปณาสก - หน้าที่ 547

อิทมโว ภควา อตตมณา เต ภิกขุ ภควโต ภาสิต
อภินนุทนต์ ฯ

พุรหุมายสุตตํ นิฏฺฐิตํ ปจฺมํ ฯ

เสถสตุตต์

[๖๐๔] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา อํกุตฺตฺราเปสฺสุ
 จาริกญฺจฺรมาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อํทฺตฺเตรเสหิ ภิกฺขุสฺเตหิ
 เยน อาปณฺณํ นาม อํกุตฺตฺราปานํ นิคโม ตทวสริ ๑
 อสฺสิสฺสึ โข เกณฺธิโย ชฺฉฺฉิลो สมโณ ขลฺล โภ โคตโม สกฺยปฺตฺโต
 สกฺยกุลลา ปพฺพชฺชิตฺโต อํกุตฺตฺราเปสฺสุ จาริกญฺจฺรมาโน มหตา
 ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อํทฺตฺเตรเสหิ ภิกฺขุสฺเตหิ อาปณฺณํ อํกุตฺตฺราเปสฺสุ
 ตํ โข ปน ภวณฺตํ โคตมํ เอวํกฺลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคิตฺโต
 อิติปี โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกฺโต
 โลกวิทู อํกุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตุถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ
 ภควา โส อิมํ โลกํ สทฺทวํ สมารํ สพุทฺหมํ สสฺสมณฺพฺราหฺมณํ
 ปชฺชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ
 โส ฐมมํ เทเสติ อาทิกฺลฺยาณํ มชฺเชกฺลฺยาณํ ปรีโยสานกฺลฺยาณํ
 สาคฺคํ สพฺยญฺชนํ เกวลปรีปฺณณํ ปรีสุทฺธิ พุทฺหมจฺริยํ ปกาเสติ
 สาทฺธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสณํ โหตีติ ๑

[๖๐๕] อถ โข เกณฺธิโย ชฺฉฺฉิลो เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนฺนํ กถํ สาราณฺนํ
 วิตฺติสารถฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิ ๑ เอกมฺนตํ นิสฺสินฺนํ โข เกณฺธิยํ
 ชฺฉฺฉิลํ ภควา ฐมฺมึยา กถาย สนฺทสฺเสสฺสิ สมารทเปสฺสิ สมฺมุเตเชสฺสิ

สมบุหเสสิ ฯ อถ โข เกณียชฎิลโถ ภควตา ฐมมिया กถาย
 สนุทสุสิโต สมหปิโต สมุตเตชิตโต สมบุหสิโต ภควนุตโต เอตทโวจ
 อธิวาเสตุ เม ภวํ โคตโม สุวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ฯ
 เอวํ วุตฺเต ภควา เกณียชฎิลํ เอตทโวจ มหา โข เกณีย
 ภิกฺขุสงฺโฆ อทฺตเมตฺเรสานิ ภิกฺขุสฺตานิ ตฺวญฺจ พุราหุมนฺเสสุ อภิปฺปสนฺโนติ ฯ
 ทฺติยมฺปิ โข เกณียชฎิลโถ ภควนุตโต เอตทโวจ
 กิณฺจาปี โภ โคตม มหาภิกฺขุสงฺโฆ อทฺตเมตฺเรสานิ ภิกฺขุสฺตานิ
 อหฺลจฺจ พุราหุมนฺเสสุ อภิปฺปสนฺโน อธิวาเสตุ เม ภวํ โคตโม
 สุวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ฯ ทฺติยมฺปิ โข ภควา
 เกณียชฎิลํ เอตทโวจ มหา โข เกณีย ภิกฺขุสงฺโฆ อทฺตเมตฺเรสานิ
 ภิกฺขุสฺตานิ ตฺวญฺจ ๑ พุราหุมนฺเสสุ อภิปฺปสนฺโนติ ฯ ตฺติยมฺปิ
 โข เกณียชฎิลโถ ภควนุตโต เอตทโวจ กิณฺจาปี โภ โคตม
 มหาภิกฺขุสงฺโฆ อทฺตเมตฺเรสานิ ภิกฺขุสฺตานิ อหฺลจฺจ ๒ พุราหุมนฺเสสุ
 อภิปฺปสนฺโน อธิวาเสตฺเวว เม ภวํ โคตโม สุวาตนาย ภตฺตํ
 สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ฯ อธิวาเสติ ๓ ภควา ตฺวญฺหิภาเวเน ฯ อถ โข
 เกณียชฎิลโถ ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อญฺญาสาสนา เยน
 สโก อสฺสโม เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา มิตฺตามจฺเจ ฅาติสาโลหิต
 อามนฺเตสิ สฺขณฺนฺตุ เม โภนฺโต มิตฺตามจฺจา ฅาติสาโลหิตา
 สมฺโณ ๓ โคตโม นิมนฺติโต สุวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ
 ภิกฺขุสงฺฆเมเน เยน เม กายเวยฺยาวตฺติกํ กเรยฺยาถาติ ฯ เอวํ โภติ
 #๑ ยฺ. ตฺวญฺจ โข ฯ ๒ ยฺ. อหฺลจฺจ โข ฯ ๓ ยฺ. อธิวาเสสิ ฯ
 #๔ ยฺ. สมฺโณ เม โคตโม ฯ

โฆ เกณียสฺส ชฎิลสฺส มิตฺตามจฺจา ฅาติสาโลหิตา เกณียสฺส
ชฎิลสฺส ปฏิสฺสุตฺวา อปฺเปกฺกเจ อุตฺถนานิ ขนฺนติ อปฺเปกฺกเจ
กฏฺฐานิ ฅาเลนฺติ อปฺเปกฺกเจ ภาชนานิ โชรฺวนฺติ อปฺเปกฺกเจ
อุทกมณฺธิกั ปติฏฺฐาเปนฺติ อปฺเปกฺกเจ อาสนานิ ปณฺญาเปนฺติ ฯ
เกณียปี ๑ ชฎิล สามณฺเณว มณฺฑลมาพั ปฏฺิยาเทติ ฯ

[๖๐๖] เตน โฆ ปน สมเยน เสโล พุราหุมนเณ อापณเ
ปฏฺิวสฺติ ตินฺณั เวทานั ปารคฺฐ สนิมฺณทุเกฏฺฐานั สากฺขรปฺเปกฺทานั
อิติหาสปณฺจมานั ปทโก เวยฺยากรณเ โลกายตมมหาปฺริสฺถกฺขณเสุ
อนวโย ตินฺนิ มาณวกสฺตานิ มนฺเต วาเจติ ฯ เตน โฆ ปน
สมเยน เกณีย ชฎิล เสเล พุราหุมนเณ อภิปฺสนฺโน โหติ ฯ
อถ โฆ เสโล พุราหุมนเณ ตินฺนิ มาณวกสฺเตหิ ปฺริวฺโต ชงฺฆาวิหารี
อนุจกฺมมาโน อนุจิรมาโน เยน เกณียสฺส ชฎิลสฺส
อสฺสโม เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ อทฺทสา โฆ เสโล พุราหุมนเณ เกณียสฺมี ๒
ชฎิเล อปฺเปกฺกเจ อุตฺถนานิ ขนฺนเต อปฺเปกฺกเจ กฏฺฐานิ ฅาเลนฺเต
อปฺเปกฺกเจ ภาชนานิ โชรฺวนฺเต อปฺเปกฺกเจ อุทกมณฺธิกั ปติฏฺฐาเปนฺเต
อปฺเปกฺกเจ อาสนานิ ปณฺญาเปนฺเต เกณียี ๑ ชฎิลั สามณฺเณว
มณฺฑลมาพั ปฏฺิยาเทนฺตึ ทิสฺวาน เกณียี ชฎิลั เอตทโวจ กึ
นุ โภโต เกณียสฺส อาวาโห วา ภวิสฺสตี วิวาโห วา ภวิสฺสตี
มหายลฺโย วา ปจฺจุปฏฺุจฺโิต ราชา ๓ มากโร เสนียโย พิมฺพิสาโร
นิมนฺติโต สุวตฺตนาถ สทฺธิ พฺลกายนาติ ฯ น เม โภ เสล
#๑ ย. เกณีย ปน ฯ ๒ ย. เกณียสฺสมิเย ฯ ๓ ย. เกณีย ปน ฯ
#๔ ย. ราชวา วา ฯ

อาวาโห วา ภวิสฺสติ นปี วิวาโห วา ภวิสฺสติ นปี ราชา
มากโข เสนิโย พิมพิสโร นิมนฺติโต สุวตฺตนาถ สทฺธิ พลกายน
อปีจ โข เม มหายนฺโถ ปจฺจุปฺภุจฺจโต อตฺถิ สมฺโณ โคตโม
สกุยฺปฺตฺโต สกุยฺกฺลา ปพฺพชฺชิตฺโต อํกุตฺตฺตราเปสฺสุ จาริกญฺจรมาน
มฺหตา ภิกฺขุสงฺฆเมณ สทฺธิ อํทฺตฺตฺเรเสหิ ภิกฺขุสฺเตหิ อापณฺ
อนฺุปฺตฺโต ตํ โข ปน ภาวนฺตํ โคตมํ เอวํกฺลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท
อพฺภุคฺคโต อิตฺปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน
สุคฺโต โลกวิทู อนฺุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา
เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ โส เม นิมนฺติโต สุวตฺตนาถ
สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเมณติ ฯ พุทฺโธติ โภ เกณีย วเทสฺสิติ ฯ พุทฺโธติ
โภ เสถ วทามฺมิตฺติ ฯ พุทฺโธติ โภ เกณีย วเทสฺสิติ ฯ พุทฺโธติ
โภ เสถ วทามฺมิตฺติ ฯ อถ โข เสถสฺส พุราหุมนฺสฺส เอตทโหสิ
โฆโสปี โข เอโส ทฺลลฺโภ โลกสฺมี ยทฺทํ พุทฺโธติ อากคานิ โข
ปนฺมฺหากํ มนฺเตสฺสุ ทฺวตฺตีสฺส มหาปุริสทฺกฺขณานิ เยหิ สมฺนฺนาคตฺสฺส
มหาปุริสสฺส เทวว คติโย ภาวนฺติ อนฺถญา สจฺจ อคารํ อชฺฌาวสฺติ
ราชา โหติ จกฺกวตฺติ ฌมฺมิโก ฌมฺมราชา จาคฺรณฺโต วิชิตาวิ
ชนปทฺตฺถา ๑ วิริยปฺตฺโต สตฺตฺรตนสมฺนฺนาคโต ตฺสฺสิมานิ สตฺต
รตนานิ ภาวนฺติ เสยฺยถิํ จกฺกรตนํ หตฺถิรตนํ อสฺสรตนํ มณฺธิรตนํ
อิตฺถิรตนํ กหปฺติรตนํ ปรีนายนกรตนเมว สตฺตมํ ปโรสทฺสฺสํ
โข ปนสฺส ปฺตฺตา ภาวนฺติ สุรา วีรฺงฺครุปา ปฺรเสนปฺมทฺทนา
#๑ ย. ชนปทตถาวริยปตฺโต ฯ

โส อิมํ ปจวี สาครปริยนต์ อทณฺเฑน อสตุเถน ฐมฺเมน อภิวิชัย
อชฺฌาวสตี สเจ ๑ ปน อการสุมา อนการิยํ ปพฺพชติ อรหํ
โหติ สฺมมาสมฺพุทฺโธ โลกเ วิวญฺจฺนโท กหํ ปน โภ เกณิย
เอตฺรหิ โส ภวํ โคตโม วิหฺรติ อรหํ สฺมมาสมฺพุทฺโธติ ฯ

[๖๐๗] เอวํ วุตฺเต เกณิโย ชฎิลो ทกฺขิณํ พหํ ปคฺคเหตุวา
เสถํ พุราหุณฺณํ เอตทโวจฺ เยนสา โภ เสถ นีลวณฺราชิตี ฯ
อถ โข เสโล พุราหุณฺโณ ตีหิ มาณวกสฺเตหิ สทฺฐี เยน ภควา
เตนุปฺสงฺกมิ ฯ อถ โข เสโล พุราหุณฺโณ เต มาณวเก อามนฺเตสิ
อปฺปสทฺทา โภนฺโต อากจฺจนฺตุ ปเท ปทํ นิกฺขิปปนฺตา ทูรา ๒ สทา
หิ เต ภวฺนฺโต ๓ สีหาว เอกจฺรา ยทา จาหํ โภตา สมนฺน
โคตเมน สทฺฐี มนฺเตยฺยํ มา เม โภนฺโต อนฺตรนฺตฺรา กถํ
โอปาเตถ กถาปริโยสานํ จ เม ภวฺนฺโต อากเมนฺตฺตฺติ ฯ อถ
โข เสโล พุราหุณฺโณ เยน ภควา เตนุปฺสงฺกมิ อฺปฺสงฺกมิคฺวา
ภควตา สทฺฐี สมนฺนํ สมนฺนํ กถํ สาธาณิยํ วิตฺติสาเรตฺวา
เอกมนฺตํ นิสิทธิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข เสโล พุราหุณฺโณ
ภควโต กายเ ทฺวตฺตีสฺ มหาปฺริสฺลกฺขณานิ สมนฺนเนสิ ฯ อทฺทสา
โข เสโล พุราหุณฺโณ ภควโต กายเ ทฺวตฺตีสฺ มหาปฺริสฺลกฺขณานิ
เยภฺยฺเยน จเปตฺวา เทว ทฺวีสุ มหาปฺริสฺลกฺขณेषु กงฺขติ วิจิ-
กิจฺจติ นาธิมฺุจฺจติ น สํปฺสิทฺติ โภโสหิตเ จ วตฺถกฺุเยห ปหฺต-
ชีวฺหตาย จ ฯ

#๑ ย. สเจ โข ฯ ๒ ย. ทูราสทา ฯ ๓ ย. ภวฺนฺโต ฯ

[๖๐๘] อถ โข ภควโต เอตทโหสิ ปสฺสติ โข เม อัย
เสโล พุราหุมนโณ ทวตฺตีส มหาปฺริสฺสทกฺขณานิ เขภฺยุเยน จเปตฺวา
เทว ทฺวิสุ มหาปฺริสฺสทกฺขณฺเส กงฺขติ วิจิกิञฺจติ นาธิมุจฺจติ น
ลํปสีทติ โกโสหิตฺเต จ วตฺตคฺคฺเยห ปหุตฺตชีวฺหตฺตาย จาติ ฯ อถ โข
ภควา ตถารูปี อิทฺธาภิสงฺขารํ อภิสงฺขารฺเสติ ยถา อทุทสฺเสโล
พุราหุมนโณ ภควโต โกโสหิตํ วตฺตคฺคฺยหํ ฯ อถ โข ภควา ชิวฺหํ
นินฺนฺนาเมตฺวา อุโปปี กณฺณโสทานิ อนุมฺสึ ปฏฺมิสฺสิ อุโปปี นาสิกโสทานิ
อนุมฺสึ ปฏฺมิสฺสิ เกวลกปฺปี ๑ นลาฏฺมณฺฑลํ ชิวฺหาย ฉาเทสิ ฯ

[๖๐๙] อถ โข เสลสฺส พุราหุมนฺสฺส เอตทโหสิ สมฺนฺนาคโต
โข สมฺโณ โคตโม ทวตฺตีสมหาปฺริสฺสทกฺขณฺเหสิ ปฺริปฺุณฺเณสิ โน
อปฺปฺริปฺุณฺเณสิ โน จ โข นํ ชานามิ พุทฺโธ วา โน วา
สฺตํ ๒ ปน เมตํ พุราหุมนํ วุฑฺฒานํ มหฺลลกานํ อจฺริยปาจฺริยานํ
ภาสฺมานานํ เย เต ภวนฺติ อรหฺนฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธา เต สเก
วณฺเณ ภณฺณมาเน อตฺตํ ปาตฺกโรนฺตฺติติ ยนฺนฺนาหํ สมณฺ
โคตมํ สมฺมุขา สารูปฺปาหิ คาทาหิ อภิตฺถเวยฺยนฺติ ฯ อถ โข
เสโล พุราหุมนโณ ภควนฺตํ สมฺมุขา สารูปฺปาหิ คาทาหิ อภิตฺถวิ

ปฺริปฺุณฺณกาโย สฺรุจฺสิ สฺุชาโต จารุทสฺสโน
สฺวณฺณวณฺโณสิ ภควา สฺุสฺสูกทาโจ สฺวิริยวา
นรฺสฺส หิ สฺุชาตสฺส เย ภวนฺติ วิสฺุสฺสชฺนา ๓
สพฺเพ เต ตว กายสฺมี มหาปฺริสฺสทกฺขณา

#๑ ย. เกวลมฺปี ฯ ๒ ย. สฺตํ โข ปน ฯ ๓ ย. วิยฺยชฺนา ฯ

ปสฺนุนเนตฺโต สุมฺโข พุรหฺมา อฺชฺช ปตาปวา
มชฺเช สมนฺสงฺฆสฺส อาทิจฺโจว วิโรจสิ
กฺลฺยาณทสฺสโน ภิกฺขุ กณฺจนสนฺนิกตฺตโจ
กึ เต สมนฺภาเวน เหว อุตฺตมวณฺณิโน
ราชา อรหฺสิ ภวิตฺตํ จกฺกวตฺติ รเถสโก
จาดฺรฺนฺโต วิชิตาวี ชมฺพุสฺสทสฺส อิตฺสโร
ขตฺติยา โภชราชาโน อนฺนุตฺตา ภาวนฺตุ ๑ เต
ราชาภิราชา มนฺุชินฺโท รชฺชํ การเหหิ โคตม
ราชาหมฺสฺมิ เสลาติ [ภควา] ชมฺมราชา อนฺนุตฺตโร
ชมฺเมน จกฺกํ วตฺเตมิ จกฺกํ อปฺปฏฺิวตฺติย
สมฺพุทฺโธ ปฏฺิขานาสิ [อิติ เสโล พุราหฺมโณ] ชมฺมราชา อนฺนุตฺตโร
ชมฺเมน จกฺกํ วตฺเตมิ อิติ ภาสสิ โคตม
โก นฺุเสนาปติ โภโต สาวโก สตฺถุ ทนฺวโย
โก ๒ โนมํ อนฺนุวตฺเตติ ชมฺมจกฺกํ ปวตฺติตํ
มยา ปวตฺติตํ จกฺกํ [เสลาติ ภควา] ชมฺมจกฺกํ อนฺนุตฺตรํ
สารีปฺตฺโต อนฺนุวตฺเตติ อนฺุชาโต ตถาคตํ
อภิณฺเณยฺยํ อภิณฺณวตํ ภาเวตฺตพฺพญจ ภาวิตํ
ปหาตพฺพํ ปหีนํ เม ตสฺมา พุทฺโธสฺมิ พุราหฺมณ
วินยสฺสุ มยิ กงฺขํ อธิมฺจฺจสฺสุ พุราหฺมณ
ทฺลลภํ ทสฺสนํ โหติ สมฺพุทฺธานํ อภิณฺโหโส

#๑ ยู. ภาวนฺติ ฯ ๒ ยู. โภ เต อิมิ ฯ

เยสั เว ๑ พุทธโก โลเก ปาตุภาโว อภินุโโส
โสหิ พุราหุมน สมพุทโธ สลลกคโต อนุตโตโร
พุรหุมนุโต อติคโต มารเสนปมพุทโน
สพพามิตเต วสีกตวา โมทามิ อกุโตภโย
อิมิ โภนุโต นิสามเถ ยถา ภาสติ จกขุมา
สลลกคโต มหาวิโร สีโหว นทตี วเน
พุรหุมนุโต อติคโต มารเสนปมพุทโน
โก ทิสวา นปปลีเทยเย อปี กณหาภิชาติโก
โย มึ อิจฉติ อนเวตุ โย จ ๒ นิฉฉติ อฉฉตุ ๓
อิธามิ ปพพชิสสามิ วรปณณสส สนติเก
เอเวญเจ ๓ รุฉฉติ โภโต สมมาสมพุทฐสาสนัน
มยปี ปพพชิสสามิ วรปณณสส สนติเก
พุราหุมนาคี ๕ สคตทา อิเม ยาจนุติปณชติกตา ๖
พุรหุมนจริยิ จริสสามิ ภควา ตว สนติเก
สวากุขาตี พุรหุมนจริยิ [เสลาติ ภควา] สนุทิกุจิกมกาลีกั
ยคถ อโมมา ปพพชชา อปมตตสส สิกขโตติ ๗
อลคถ โข เสโล พุราหุมน โสปริโส ภควโต สนติเก ปพพชชั
อลคถ อปสมปทำ ๗

[๖๑๐] อถ โข เกณิโย ชฎีโล ตสสา รคตียา อจเจเนน
สเก อสสเม ปณิตัง ขาทนียิ โภชนียิ ปฎียาทาเปตวา ภควโต
#๑ ย. โว ๗ ๒ ย. วา ๗ ๓ ย. กจฉตุ ๗ ๔ ย. เอตถเจ ๗
#๕ ย. พุรหุมนกา ติสตา อิเม ๗ ๖ ย. ยาจนุติ ปณชติกตา ๗

กาลิ อาโรจาเปสิ กาลิ โภ โคตม นิฏฐิติ ภตฺตุนฺติ ฯ อถ โข
ภควา ปุพฺพณฺหสมฺมึ นินฺวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย เยน เกณียสฺส
ชฎิลสฺส อสฺสโม เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน
นีสึทึ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺเขน ฯ อถ โข เกณียิ ชฎิลิ พุทฺธปฺปมฺขํ
ภิกฺขุสงฺขํ ปณฺเฑน ขาทนฺเยน โภชนฺเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ
สมฺปวาเรสิ ฯ อถ โข เกณียิ ชฎิลิ ภควนฺตํ ภูตฺตาวี โอนิตฺปตฺตปาณิ
อณฺณตฺริ นิจิ อาสนํ คเหตฺวา เอกมฺนตฺติ นีสึทึ ฯ

[๖๑๑] เอกมฺนตฺติ นีสินฺนํ โข เกณียิ ชฎิลิ ภควา อิมานิ
คาคานิ อนฺนโมทิ

อถฺกึหฺตฺตมฺขานํ ๑ ยณฺณา สวา วิตฺติ จนฺทโส มฺขํ
ราชา มฺขํ มนฺุสฺสานํ นทีนํ สาคโร มฺขํ
นภฺขตฺตานํ มฺขํ จนฺโท อาทิจฺโจ ตปฺตํ มฺขํ
ปฺลฺลมาภกฺขมานานํ สงฺโฆ เว ยชตฺติ มฺขนฺติ ฯ

อถ โข ภควา เกณียิ ชฎิลิ อิมานิ คาคานิ อนฺนโมทิตฺวา
อฏฺฐจาสาสนา ปกฺกามิ ฯ อถ โข आयสฺมาเสโล สปริโส ๒ วูปกฺกฺโข
อปฺปมตฺโต อาตปิ ปหิตตฺโต วิหรนฺโต นจิริสฺเสว ยสฺสตฺถาย
กฺลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา อนาคาริยิ ปพฺพชฺนฺติ ตทนฺตฺตฺริ
พฺรหฺมจิริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกิตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหาสิ จินฺนาชาติ วุสฺสิติ พฺรหฺมจิริยิ กตฺติ กรณียิ
นาปริ อิตฺตฺตฺยาติ อพฺภณฺณาสิ ฯ อณฺณตฺโร ๓ โข ปนายสฺมา

#๑ ย. อถฺกึหฺตฺตมฺขานํ ฯ ๒ ย. เอตฺถนฺตฺเร เอโกติ ทิสฺสติ ฯ
#๓ ย. อณฺณตฺโร จ โข ฯ

เสโล สปริโส อรหตัง อโหสิ ฯ

[๖๑๒] อถ โข อายสุมาเสโล สปริโส เยน ภควา เตนุปลสงฺกมิ
อุปลสงฺกมิตฺวา เอกังสํ จีวรํ กตฺวา เยน ภควา เตนญชลิมฺปณาเมตฺวา
ภควนฺตํ คาถาหิ อชฺฌภาสิ

ยฺนตํ สรณฺมคฺคหํ อิตฺโถ อฏฺฐมิ จกฺขุม
สตุตฺตรตุตฺเตน ภควา ทนฺตมฺหา ตว สาสเน
ตุวํ พุทฺโธ ตวํ สตุถา ตวํ มาราภิภู มุนิ
ตุวํ อนุสฺสเย เจโก ๑ ตินฺนโน ตาเรสิมํ ปชํ
อุปฐิ เต สมตฺติกฺกนฺตา อาสวา เต ปทาติตา
สิโหว อนุปาทาโน ปหิณฺนภยเกรว
ภิกฺขโวติ ๒ สตุตา อิเม ตินฺนฺนฺติปญฺชลิกฺตา
ปาเท วิโร ปสาเรหิ นาคา วนฺทนฺตุ สตุถฺโนติ ฯ

เสลสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทฺติยํ ฯ

#๑ ย. เจตฺวา ฯ ๒ ย. ภิกฺขโว ติสตา อิเม ตินฺนฺนฺติ ปญฺชลิกฺตา ฯ

อสุสลายนสูตร

[๖๑๓] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยํ ภควา สาวตถึยํ วิหริตี
 เขตวนเอน นานาปิณฑิกสุส อารามे ๑ เตน โข ปน สมเยน นานาเวรชชกานัน
 พุราหุมนานัน ปญจมตฺตานี พุราหุมนตฺตานี สาวตถึยํ
 ปฏิวสฺสตี เกนจิทเวว กรณียเณ ๑ อถ โข เตสํ พุราหุมนานัน
 เอตทโหสี อัย โข สมโณ โคตโม จาตุวณฺณี สุทฺธิํ ปญญาเปตี
 โก นุ โข ปโหตี สมณเณ โคตเมน สทฺธิํ อสุมี วจเน ปฏิมนฺเตตฺตุนตี ๑
 เตน โข ปน สมเยน อสุสลายโน นาม มาณโว
 สาวตถึยํ ปฏิวสฺสตี ททโร วุตฺตลโร โสฬสวสุทฺทเทสิโก ชาตียา
 ตินฺณํ เวทานัน ปารกุ สนิฆณฺฑกุญฺญกานัน สากฺขรปฺเปทานัน อิติหาสปลญจมานัน
 ปทโก เวยฺยากรโณ โลกายตมมหาปริสลกฺขณฺเส
 อนวโย ๑ อถ โข เตสํ พุราหุมนานัน เอตทโหสี อัย โข อสุสลายโน
 มาณโว สาวตถึยํ ปฏิวสฺสตี ททโร ๑เป๑ อนวโย โส
 โข ปโหตี สมณเณ โคตเมน สทฺธิํ อสุมี วจเน ปฏิมนฺเตตฺตุนตี ๑

[๖๑๔] อถ โข เต พุราหุมนา เณ อสุสลายโน มาณโว
 เตนฺอุปสงฺกมียสุ อุปสงฺกมิตฺวา อสุสลายนํ มาณโว เอตทโวจัน อัย
 โโก อสุสลายน สมโณ โคตโม จาตุวณฺณี สุทฺธิํ ปญญาเปตี
 เอตุ ภาวํ อสุสลายน ๑ สมณเณ โคตเมน สทฺธิํ อสุมี วจเน ปฏิมนฺเตตฺตุนตี ๑
 เอวํ วุตฺเต อสุสลายโน มาณโว เต พุราหุมนเณ
 #๑ ย. อสุสลายโน ๑ ๒ ย. ปฏิมนฺเตตฺตุนตี ๑

เอตทโวจ สมโณ ขลु โภ โคตโม ฌมฺวาทิ ฌมฺวาทิโน จ
ปน ทุปฺปฏิมนฺติยา ภวนฺติ นานํ สกฺโกมิ สมณฺณ โคตเมน
สทฺธิ อสุมี วจเน ปฏิมนฺเตตฺตุนฺติ ฯ ทฺติยมฺปิ โข เต พฺราหฺมณา
อสุสลาเยนฺ มาณวํ เอตทโวจํ อัย โภ อสุสลาเยน สมโณ
โคตโม จาตฺตวณฺณํ สทฺธิ ปรุณฺญาเปติ เอตฺ ภาวํ อสุสลาเยน
สมณฺณ โคตเมน สทฺธิ อสุมี วจเน ปฏิมนฺเตตฺตุนฺติ [๑] ฯ ทฺติยมฺปิ
โข อสุสลาเยน มาณโว เต พฺราหฺมणे เอตทโวจ สมโณ
ขลุ โภ โคตโม ฌมฺวาทิ ฌมฺวาทิโน จ ปน ทุปฺปฏิมนฺติยา
ภวนฺติ นานํ สกฺโกมิ สมณฺณ โคตเมน สทฺธิ อสุมี วจเน
ปฏิมนฺเตตฺตุนฺติ ฯ ทฺติยมฺปิ โข เต พฺราหฺมณา อสุสลาเยน มาณวํ
เอตทโวจํ อัย โภ อสุสลาเยน สมโณ โคตโม จาตฺตวณฺณํ
สทฺธิ ปรุณฺญาเปติ เอตฺ ภาวํ อสุสลาเยน สมณฺณ โคตเมน
สทฺธิ อสุมี วจเน ปฏิมนฺเตตฺ จริตํ โข ปน โภตา อสุสลาเยเนน
ปริพฺพาชกํ มา ภาวํ อสุสลาเยน อญฺุทฺชปฺราชิตํ ปฺราชยิติ ฯ
เอวํ วุตฺเต อสุสลาเยน มาณโว เต พฺราหฺมणे เอตทโวจ
อทฺธา โข อหํ ภนฺเต น ลภามิ สมโณ ขลุ โภ โคตโม
ฌมฺวาทิ ฌมฺวาทิโน จ ปน ทุปฺปฏิมนฺติยา ภวนฺติ นานํ
สกฺโกมิ สมณฺณ โคตเมน สทฺธิ อสุมี วจเน ปฏิมนฺเตตฺ อปฺิจาหํ
ภวตํ ๒ วจเนน คมิสฺสามิติ ฯ

[๖๑๕] อถ โข อสุสลาเยน มาณโว มหตา พฺราหฺมณคณฺเนน

#๑ ย. เอตฺถนฺตเร จริตํ โข ปน โภตา อสุสลาเยเนน ปริพฺพาชกนฺติ ทิสฺสนฺติ ฯ

#๒ ย. ภควนฺตานํ ฯ

สทฐี เยน ภควา เตนุปลสงกมิ อุปสงกมิตฺวา ภควตา สทฐี
สมฺโมทิตฺ สมนฺโตนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ฯ
เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อสฺสลาเยโน มาณโว ภควนฺตํ เอตทโวจ
พฺราหฺมณา โภ โคตมฺ เอวมาหํสุ พฺราหฺมณาเว เสฏฺโฐ วัณฺโณ
หีนโน อญฺโหล วัณฺโณ พฺราหฺมณาเว สุกฺโก วัณฺโณ กโณห
อญฺโหล วัณฺโณ พฺราหฺมณาเว สุชฺฌนฺตฺติ โน อพฺราหฺมณา
พฺราหฺมณาเว พฺรหฺมโน ปฺตุตา โอรสา มุขโต ชาตา พฺรหฺมชา
พฺรหฺมนิมฺมิตฺตา พฺรหฺมทายาทาติ อธิ ภวํ โคตโม กิมาหาติ ฯ

[๖๑๖] ทิสฺสนฺเต โข ปน อสฺสลาเยน พฺราหฺมณานํ พฺราหฺมณฺนิโย
อฺตุณฺนิโยปี กพฺภินฺนิโยปี วิชายนานาปี ปายมานาปี เต จ พฺราหฺมณา
โยนิชาว สมานา เอวมาหํสุ พฺราหฺมณาเว เสฏฺโฐ วัณฺโณ หีนโน
อญฺโหล วัณฺโณ พฺราหฺมณาเว สุกฺโก วัณฺโณ กโณห อญฺโหล
วัณฺโณ พฺราหฺมณาเว สุชฺฌนฺตฺติ โน อพฺราหฺมณา พฺราหฺมณาเว
พฺรหฺมโน ปฺตุตา โอรสา มุขโต ชาตา พฺรหฺมชา พฺรหฺมนิมฺมิตฺตา
พฺรหฺมทายาทาติ ฯ กิณฺจาปี ภวํ โคตโม เอวมาห อถ เขวตฺถ
พฺราหฺมณา เอวเมตํ มลฺลนฺตฺติ พฺราหฺมณาเว เสฏฺโฐ วัณฺโณ
ฯเปฯ พฺรหฺมทายาทาติ ฯ

[๖๑๗] ตํ กิ มลฺลนฺตฺติ อสฺสลาเยน สฺตฺนฺเต โยนกมฺโพเชสฺสุ ๑
อญฺเณสฺสุ จ ปจฺจนฺตฺติเมสฺสุ ชนปฺเทสฺสุ เทว วัณฺณา อญฺโโย เจว
ทาโส จ อญฺโโย หุตฺวา ทาโส โหติ ทาโส หุตฺวา อญฺโโย
#๑ ยู. โยนกมฺโพเชสฺสุ ฯ

โหตีติ ฯ เอว โภ สุตติ เม โยนกมโปเชสุ อญเณสุ จ
ปจฺจนฺติเมสุ ชนปฺเทสุ เทว วณฺณา อโย เจว ทาโส จ
อโย หุตฺวา ทาโส โหติ ทาโส หุตฺวา อโย โหตีติ ฯ
เอตฺถ อสฺสทายน พุราหุมนานํ กิ พลฺ โภ อสฺสาโส ยเทตฺถ
พุราหุมนว เอมมาหฺสุ พุราหุมนว เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน
อญฺโฆ วณฺโณ ฯเปฯ พุรหุมทายาทติ ฯ กิณฺจาปี ภว
โคตโม เอมมาห อถ เขวตฺถ พุราหุมนว เอมเมตฺถ มลฺลนฺติ
พุราหุมนว เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน อญฺโฆ วณฺโณ ฯเปฯ
พุรหุมทายาทติ ฯ

[๖๑๘] ตํ กิ มลฺลนฺติ อสฺสทายน ขตฺติโยว นฺุ โข ปาณาติปาตี
อทินฺนาทายี กามสฺมุจฺฉาจารี มุสาวาทิ ปิสุณฺวาโจ ผรุสฺวาโจ
สมฺผปฺปลาปี อภิขณฺณาลุ พุยาปฺนฺนจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐิ กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทฺคฺคตี วินิปาตํ นิริยํ อฺปฺปชฺเชยฺย
โน พุราหุมนฺโณ เวสฺโสว ๑ นฺุ โข ... สฺสทฺโถว นฺุ โข ปาณาติปาตี
อทินฺนาทายี กามสฺมุจฺฉาจารี มุสาวาทิ ปิสุณฺวาโจ ผรุสฺวาโจ
สมฺผปฺปลาปี อภิขณฺณาลุ พุยาปฺนฺนจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐิ กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทฺคฺคตี วินิปาตํ นิริยํ อฺปฺปชฺเชยฺย
โน พุราหุมนฺโณติ ฯ โน หิทฺถ โภ โคตม ขตฺติโยปี หิ
โภ โคตม ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี กามสฺมุจฺฉาจารี มุสาวาทิ
ปิสุณฺวาโจ ผรุสฺวาโจ สมฺผปฺปลาปี อภิขณฺณาลุ พุยาปฺนฺนจิตฺโต
#๑ ยู. จ. ฯ

มิจฺจาทิฏฺฐี กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายํ ทฺวคฺคฺตี วินิปาตํ
นิริยํ อุปฺปชฺเชยฺย พฺรหฺมณฺโณปิ หิ โภ โคตม ... เวสฺโสปี หิ
โภ โคตม ... สฺสทฺโทปี หิ โภ โคตม ... สพฺเพปี หิ โภ โคตม
จตุตฺตาริ วณฺณฺา ปาณาติปาตฺติโน อทินฺนาทายิโน กามสฺมุจฺจณาจาริโน
มฺสวาทิโน ปิสุณฺวาทา ผรุสฺวาทา สมฺพปฺปลาปิโน อนิขฺฌณฺาลู
พฺยาปนฺนจิตฺตา มิจฺจาทิฏฺฐี กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺฺา อปายํ
ทฺวคฺคฺตี วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺเชยฺยฺนฺติ ฯ เอตฺถ อสฺสลาเยน
พฺรหฺมณฺณํ กิํ พลํ โภ อสฺสาโส ยเทตฺถ พฺรหฺมณฺณํ เอมมาหํสฺ
พฺรหฺมณฺณว เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน อณฺโณ วณฺโณ ฯเปฯ
พฺรหฺมทายาทิ ฯ กิณฺจาปี ภาวํ โคตโม เอมมาห อถ เขวตฺถ
พฺรหฺมณฺณํ เอมมตํ มณฺณนฺติ พฺรหฺมณฺณว เสฏฺโฐ วณฺโณ
หิโน อณฺโณ วณฺโณ ฯเปฯ พฺรหฺมทายาทิ ฯ

[๖๑๕] ตํ กิํ มณฺณนฺติ อสฺสลาเยน พฺรหฺมณฺณว นฺ โข
ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรตฺ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรตฺ กามสฺมุจฺจณาจารา ๑
ปฏฺวิโรตฺ มฺสวาทา ปฏฺวิโรตฺ ปิสุณฺาย ๒ วาจาเย ปฏฺวิโรตฺ ผรุสฺย ๓
วาจาเย ปฏฺวิโรตฺ สมฺพปฺปลาปา ปฏฺวิโรตฺ อนิขฺฌณฺาลู อพฺยาปนฺนจิตฺโต
สมฺมาทิฏฺฐี กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา สฺคฺคฺตี สคฺคํ โลกํ
อุปฺปชฺเชยฺย โน ขตฺติโย โน เวสฺโส โน สฺสทฺโทติ ฯ โน
หิทํ โภ โคตม ขตฺติโยปี หิ โภ โคตม ปาณาติปาตา
ปฏฺวิโรตฺ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรตฺ กามสฺมุจฺจณาจารา ปฏฺวิโรตฺ
#๑ ยฺ. กามสฺมุจฺจณาจารา ฯเปฯ มฺสวาทา ปฏฺวิโรตฺติ นตฺถิ ๒ ยฺ. ปิสุณฺวาทา ฯ
#๓ ยฺ. ผรุสฺวาทา ฯ

มุตาวาทา ปฏิวีโรโต ปิสุณาย วาจาเย ปฏิวีโรโต ผรุสสาเย วาจาเย
ปฏิวีโรโต สมุพปปลลาปา ปฏิวีโรโต อนภิชฌมาลล อพฺยาปนฺนจิตฺโต
สมฺมาทิฏฺฐิ กายสุส เกทา ปรมฺมรณฺนา สุกฺคิ สกฺคํ โลกํ อุปฺปชฺเชยฺย
พฺราหฺมณฺณปิ หิ โภ โคตม ... เวสุสฺสปี หิ โภ
โคตม ... สฺสทฺโทปิ หิ โภ โคตม ... สพฺเพปิ หิ โภ โคตม
จตุตฺตาริ วณฺณนา ปาณาติปาตา ปฏิวีโรตา อทินฺนาทานา ปฏิวีโรตา
กาเมสุมิจฺจจาธา ปฏิวีโรตา มุตาวาทา ปฏิวีโรตา ปิสุณาย วาจาเย
ปฏิวีโรตา ผรุสสาเย วาจาเย ปฏิวีโรตา สมุพปปลลาปา ปฏิวีโรตา อนภิชฌมาลล
อพฺยาปนฺนจิตฺตา สมฺมาทิฏฺฐิ กายสุส เกทา ปรมฺมรณฺนา
सुकฺคิ สกฺคํ โลกํ อุปฺปชฺเชยฺยฺยฺนฺติ ฯ เอตฺถ อสฺสลาเยน พฺราหฺมณฺณํ
กิ พลฺลํ โภ อสฺสาสฺส ยเทตฺถ พฺราหฺมณฺนา เอวมาหฺสุ พฺราหฺมณฺนา
เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน อญฺโฆ วณฺโณ ฯเปฯ พฺรหฺมทาทาทาติ ฯ
กิลฺยจาปิ ภาวํ โคตโม เอวมาห อถ เขวตฺถ พฺราหฺมณฺนา เอวเมตฺถ
มณฺยฺยฺนฺติ พฺราหฺมณฺนาเว เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน อญฺโฆ วณฺโณ
ฯเปฯ พฺรหฺมทาทาทาติ ฯ

[๖๒๐] ตํ กิ มณฺยฺยฺนฺติ อสฺสลาเยน พฺราหฺมณฺณว นฺุ โข
ปโหติ อสฺมี ปเทเส อเวริ อพฺยาปชฺฌํ เมตฺตจิจฺจํ ภาเวตฺถ โน
ขตฺติโย โน เวสุสฺส โน สฺสทฺโทติ ฯ โน หิํ โภ โคตม
ขตฺติโยปิ หิ โภ โคตม ปโหติ อสฺมี ปเทเส อเวริ อพฺยาปชฺฌํ
เมตฺตจิจฺจํ ภาเวตฺถ พฺราหฺมณฺณปิ หิ โภ โคตม ... เวสุสฺสปี

หิ โภ โคตม ... สุกุโทปี หิ โภ โคตม ... สพเพปี หิ โภ
โคตม จตุตาโร วณฺณา ปโหนฺติ อสฺมี ปเทเส อเวโร อพฺยาปชฺฌ
เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺตุนฺติ ฯ เอตฺถ อสฺสลาเยน พฺราหฺมณานํ กิ
พลํ โภ อสฺสาโส ยเทตฺถ พฺราหฺมณา เอวมาหํสุ พฺราหฺมณา
เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน อญฺโฆ วณฺโณ ฯเปฯ พฺรหฺมทาทาทติ ฯ
กิลฺยจาปี ภวํ โคตโม เอวมาห อถ เขวตฺถ พฺราหฺมณา เอวเมตํ
มณฺเณนฺติ พฺราหฺมณาเสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน อญฺโฆ วณฺโณ
ฯเปฯ พฺรหฺมทาทาทติ ฯ

[๖๒๑] ตํ กิ มณฺเณนฺติ อสฺสลาเยน พฺราหฺมโณว นฺุ โข
ปโหติ โสตฺถิ ๑ สินานํ อาทาย นที คนฺตุวา รโฆชลลํ ปวาเหตุ
โน ขตฺติโย โน เวสฺโส โน สุกุโทติ ฯ โน หิทํ โภ
โคตม ขตฺติโยปี หิ โภ โคตม ปโหติ โสตฺถิ ๒ สินานํ อาทาย
นที คนฺตุวา รโฆชลลํ ปวาเหตุ พฺราหฺมโณปี หิ โภ โคตม ...
เวสฺโสปี หิ โภ โคตม ... สุกุโทปี หิ โภ โคตม ... สพเพปี
หิ โภ โคตม จตุตาโร วณฺณา ปโหนฺติ โสตฺถิ ๓ สินานํ อาทาย
นที คนฺตุวา รโฆชลลํ ปวาเหตุนฺติ ฯ เอตฺถ อสฺสลาเยน พฺราหฺมณานํ
กิ พลํ โภ อสฺสาโส ยเทตฺถ พฺราหฺมณา เอวมาหํสุ พฺราหฺมณา
เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน อญฺโฆ วณฺโณ ฯเปฯ พฺรหฺมทาทาทติ ฯ
กิลฺยจาปี ภวํ โคตโม เอวมาห อถ เขวตฺถ พฺราหฺมณา เอวเมตํ
มณฺเณนฺติ พฺราหฺมณาเสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน อญฺโฆ วณฺโณ
#๑-๒-๓ ยู. โสตฺถิ สินานํ ฯ

ฯเปฯ พรหมทายาทาติฯ

[๖๒๒] ตํ ก็ มลฺลสฺส อสฺสลาเยน อธิ ราชา ขตฺติโย
 มุทฺธาวัสสิทฺโต นานาชาจฺจํ ปุริสํ ปุริสสํ สนนฺนิปาเตยฺย อายนฺตุ
 โภณฺโต เย ตตฺถ ขตฺติยกุลฺลา พุราหฺมณกุลฺลา ราชญฺญกุลฺลา
 อุปฺปนฺนา สากสฺส วา สาลสฺส วา สลพฺสฺส วา จนฺทนสฺส วา
 ปทุมกสฺส วา อุตฺตรารณฺณี อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตนฺตุ เตโช
 ปาตุกโรนฺตุ อายนฺตุ ปน โภณฺโต เย จ ๑ ตตฺถ จณฺฑาลกุลฺลา
 เนสาทกุลฺลา เวณฺณกุลฺลา ๒ รตการกุลฺลา ปุกฺกุสกุลฺลา อุปฺปนฺนา สापานโทณฺณิยา
 วา สฺวกรโทณฺณิยา วา รชกโทณฺณิยา วา เอลณฺฑกกุสฺส
 วา อุตฺตรารณฺณี อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตนฺตุ เตโช ปาตุกโรนฺตุติ
 ตํ ก็ มลฺลสฺส อสฺสลาเยน โย จ ๓ นฺ โข ขตฺติยกุลฺลา พุราหฺมณกุลฺลา
 ราชญฺญกุลฺลา อุปฺปนฺเนหิ สากสฺส วา สาลสฺส วา สลพฺสฺส
 วา จนฺทนสฺส วา ปทุมกสฺส วา อุตฺตรารณฺณี อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺโต
 เตโช ปาตุกโต โส เอว นฺ ขวสฺส อคฺคิ อจฺจิมฺมา เจว
 วณฺณิมฺมา จ ปภสฺสโร จ เตน จ สกฺกา อคฺคินา อคฺคิกรณฺณิยํ
 กาคฺุ โย ปน โส จณฺฑาลกุลฺลา เนสาทกุลฺลา เวณฺณกุลฺลา รตการกุลฺลา
 ปุกฺกุสกุลฺลา อุปฺปนฺเนหิ สापานโทณฺณิยา วา สฺวกรโทณฺณิยา
 วา รชกโทณฺณิยา วา เอลณฺฑกกุสฺส วา อุตฺตรารณฺณี อาทาย
 อคฺคิ อภินิพฺพตฺโต เตโช ปาตุกโต สฺวาสฺส อคฺคิ น เจว
 อจฺจิมฺมา น จ วณฺณิมฺมา น จ ปภสฺสโร น จ เตน สกฺกา
 #๑ ยฺ. จสทฺโท นตฺถิฯ ๒ ยฺ. เวณฺณกุลฺลาฯ ๓ ยฺ. โย เอวํ นฺ โข โสฯ

อคฺคินา อคฺคิกรณียํ กาคฺคฺนฺติ ฯ โน หิํ โภ โคตม โยปี ๑
 โส โภ โคตม ขตฺติยกุลฺลา พุราหฺมณกุลฺลา ราชญฺญกุลฺลา อุปฺปนฺเนหิ
 สากสฺส ๒ วา สาลสฺส วา สลพสฺส วา จนฺทนสฺส วา ปทุมกสฺส
 วา อุตฺตรารณียํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺโต เตโช ปาตูกโต
 สุวาสฺส อคฺคิ อจฺจิมมา จ วณฺณิมมา จ ปภสฺสโร จ เตน
 จ สกฺกา อคฺคินา อคฺคิกรณียํ กาคฺคฺ โยปี โส จณฺฑาลกุลฺลา
 เนสาทกุลฺลา เวณฺณกุลฺลา รตการกุลฺลา ปุํกฺกุสกุลฺลา อุปฺปนฺเนหิ สापานโทณียา
 วา สฺวกรโทณียา วา รชกโทณียา วา เอลณฺฑกฏฺฐสฺส
 วา อุตฺตรารณียํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺโต เตโช ปาตูกโต
 โสปสฺส ๓ อคฺคิ อจฺจิมมา จ วณฺณิมมา จ ปภสฺสโร จ เตนปี จ
 สกฺกา [๔] อคฺคิกรณียํ กาคฺคฺ สพฺโพปี หิ โภ โคตม อคฺคิ อจฺจิมมา
 จ วณฺณิมมา จ ปภสฺสโร จ สพฺเพนปี จ สกฺกา อคฺคินา
 อคฺคิกรณียํ กาคฺคฺนฺติ ฯ เอตฺถ อสฺสลาเยน พุราหฺมณานํ กิํ พลํ โภ
 อสฺสาโส ยเทตฺถ พุราหฺมณา เอวมาหํสุ พุราหฺมณาว เสฏฺโฐ
 วณฺโณ หิโน อญฺโฆ วณฺโณ พุราหฺมณาว สุกฺโก วณฺโณ
 กโณห อญฺโฆ วณฺโณ พุราหฺมณาว สุขฺฉนฺติ โน อพุราหฺมณา
 พุราหฺมณาว พุหฺมุโน ปุตฺตา โอรสา มุขโต ชาตา พุหฺมชา
 พุหฺมนิมฺมิตา พุหฺมทายาทาติ ฯ กิณฺจาปี ภวํ โคตโม เอวมาห
 อถ เขวตฺถ พุราหฺมณา เอวเมตํ มณฺญนฺติ พุราหฺมณาว เสฏฺโฐ
 วณฺโณ หิโน อญฺโฆ วณฺโณ ฯเปฯ พุหฺมทายาทาติ ฯ

#๑ ย. ปีสทุโท นตฺถิ ฯ ๒ ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

#๓ ย. โสจสฺส ฯ ๔ ย. อคฺคินา ฯ

[๖๒๓] ตั กิ มณณสิ อสสทายน อธิ ขตติยกุมารโ
พฺราหฺมณกณณาย สทฺธิ สํวาสํ กปฺเปยฺย เตสํ สํวาสมนฺวาย
ปฺตุโต ชาเยถ โย โส ขตติยกุมารเณ พฺราหฺมณกณณาย ปฺตุโต
อุปฺปนฺโน สียา โส มาตุปิ สทฺธิโส ปิตฺตฺปิ สทฺธิโส ขตฺติโยติปิ
วตฺตพฺโพ พฺราหฺมโณติปิ วตฺตพฺโพติ ฯ โย โส โภ โคตม
ขตฺติยกุมารเณ พฺราหฺมณกณณาย ปฺตุโต อุปฺปนฺโน สียา โส
มาตุปิ สทฺธิโส ปิตฺตฺปิ สทฺธิโส ขตฺติโยติปิ วตฺตพฺโพ พฺราหฺมโณติปิ
วตฺตพฺโพติ ฯ

[๖๒๔] ตั กิ มณณสิ อสสทายน อธิ พฺราหฺมณกุมารโ
ขตฺติยกณณาย สทฺธิ สํวาสํ กปฺเปยฺย เตสํ สํวาสมนฺวาย ปฺตุโต
ชาเยถ โย โส พฺราหฺมณกุมารเณ ขตฺติยกณณาย ปฺตุโต
อุปฺปนฺโน สียา โส มาตุปิ สทฺธิโส ปิตฺตฺปิ สทฺธิโส ขตฺติโยติปิ
วตฺตพฺโพ พฺราหฺมโณติปิ วตฺตพฺโพติ ฯ โย โส โภ โคตม
พฺราหฺมณกุมารเณ ขตฺติยกณณาย ปฺตุโต อุปฺปนฺโน สียา โส
มาตุปิ สทฺธิโส ปิตฺตฺปิ สทฺธิโส ขตฺติโยติปิ วตฺตพฺโพ พฺราหฺมโณติปิ
วตฺตพฺโพติ ฯ

[๖๒๕] ตั กิ มณณสิ อสสทายน อธิ วลวํ กทฺรเกณ
สมฺปโยเชยฺยํ เตสํ สํปโยคมนฺวาย กิสฺสโร ๑ ชาเยถ โย โสปี
วลวาย กทฺรเกณ กิสฺสโร ๒ อุปฺปนฺโน สียา โส มาตุปิ สทฺธิโส
ปิตฺตฺปิ สทฺธิโส อสฺโสติปิ วตฺตพฺโพ กทฺรโกติปิ วตฺตพฺโพ ฯ โส
#๑-๒ ยู. กิโสโร ฯ

กumarapipi ๑ โส โภ โคตม อสฺสตรโ หิติ อิทํ หิสฺส โภ
โคตม นานากรณํ ปสฺสามิ อมฺตร จ ปน สานํ น กิญฺจิ
นานากรณํ ปสฺสามิติ ฯ

[๖๒๖] ตํ กิ มณฺณสิ อสฺสลาเยน อิธาสฺสุ เทว มาณวกา
ภาทโร โสทรียา ๒ เอโก อชฺฌายโก อุปนีโต เอโก อนชฺฌายโก
อนุปนีโต กเมตฺถ พฺราหฺมณา ปจฺมํ โภเชยฺยํ สทฺเธ วา
ถาลิปาเก วา ชณฺเณ วา ปาหุเน วาติ ฯ โย โส โภ โคตม
माणวโก อชฺฌายโก อุปนีโต ตเมตฺถ พฺราหฺมณา ปจฺมํ โภเชยฺยํ
สทฺเธ วา ถาลิปาเก วา ชณฺเณ วา ปาหุเน วา กิ หิ โภ
โคตม อนชฺฌายเก อนุปนีเต ทินฺนํ มหปฺผลํ ภวิสฺสตีติ ฯ

[๖๒๗] ตํ กิ มณฺณสิ อสฺสลาเยน อิธาสฺสุ เทว มาณวกา
ภาทโร โสทรียา เอโก อชฺฌายโก อุปนีโต ทฺสฺสีโล ปาปฺชฺมโม
เอโก อนชฺฌายโก อนุปนีโต สีลวา กลฺยาณชฺมโม กเมตฺถ
พฺราหฺมณา ปจฺมํ โภเชยฺยํ สทฺเธ วา ถาลิปาเก วา ชณฺเณ
วา ปาหุเน วาติ ฯ โย โส โภ โคตม มาณวโก อนชฺฌายโก
อนุปนีโต สีลวา กลฺยาณชฺมโม ตเมตฺถ พฺราหฺมณา ปจฺมํ โภเชยฺยํ
สทฺเธ วา ถาลิปาเก วา ชณฺเณ วา ปาหุเน วา กิ หิ โภ
โคตม ทฺสฺสีเล ปาปฺชฺมเม ทินฺนํ มหปฺผลํ ภวิสฺสตีติ ฯ ปุพฺเพ โย
ตฺวํ อสฺสลาเยน ชาตี อคฺมาสี ชาตี คฺนฺตฺวา มนฺเต อคฺมาสี มนฺเต
#๑ ยฺ. เวกฺุรณฺชยาติ ทิสฺสตี ฯ ม. กุณฺฑนฺติ ทิสฺสตี ฯ ๒ ยฺ. สอฺุทฺริยา ฯ

คนุตวา ตเมว ๑ จเปตวา ๒ จาควณณิ สหุธี ปจจากโต ยมห
ปณณเปมีติ ฯ เอว วุตเต อสสลายโน มานโว ตุนหิภูโต มงกุฏโต
ปตตกขนุโ อโหมโ ข ปชฌายนุโต อปปฏิภาณ นิสิทธิ ฯ

[๖๒๘] อถ โข ภควา อสสลายนํ มานวํ ตุนหิภูตํ มงกุฏตํ
ปตตกขนุํ อโหมขํ ปชฌายนุตํ อปปฏิภาณํ วิทิตวา อสสลายนํ
มานวํ เอตทโวจ ภูตปุพพิ อสสลายน สตตุนนํ พุราหุณณิสินํ
อรณณายตเน ปณณกุกฺกิสฺ สมนนุทานํ เอวรूपํ ปาปกํ ทิกฺกจิคตํ
อุปนุณํ โหติ พุราหุณณาว เสฏฺโฐ วณฺโณ หินโน อณฺโณ
วณฺโณ ฯเปฯ พุราหุณนทาทาติ ฯ อสโสติ โข อสสลายน อสิโต
เทวโล อิติ สตตุนนํ กิร พุราหุณณิสินํ อरणณายตเน ปณณกุกฺกิสฺ
สมนนุทานํ เอวรूपํ ปาปกํ ทิกฺกจิคตํ อุปนุณํ [๑] พุราหุณณาว เสฏฺโฐ
วณฺโณ ฯเปฯ พุราหุณนทาทาติ ฯ อถ โข อสสลายน อสิโต
เทวโล อิติ เกสมสฺสํ กปเปตวา มณฺเชฏฺฐวณฺณานิ ทุสฺसानิ นีวาเสตฺวา
อคฺคิโย ๓ อุปาหนา อารโหิตฺวา ชาตฺรูปมยํ ทณฺฑํ คเหตฺวา
สตตุนนํ พุราหุณณิสินํ ปตฺถิณฺฑิเล ๕ ปาตฺรโหสิ ฯ อถ โข อสสลายน
อสิโต เทวโล อิติ สตตุนนํ พุราหุณณิสินํ ปตฺถิณฺฑิเล จงฺกมมาโน
เอวมาห หนุท โโก นุ โข อิเม ภวนุโต พุราหุณณิสโย
คนุตวา ๖ หนุท โโก นุ โข อิเม ภวนุโต พุราหุณณิสโย คนุตวาติ ฯ
อถ โข อสสลายน สตต ๗ พุราหุณณิสโย อสิตํ เทวลํ อิสึ เอตทโวจ
#๑ ย. ตเมตํ ตฺวํ ฯ ๒ ย. จเปตฺวาติ นตฺถิ ฯ
#๓ ย. เอตฺถนุตเร โหตีติ ทิสฺสติ ฯ ๔ ย. อฏฺฐิโย ฯ ๕ ย. ปตฺถิณฺฑิเล ฯ
#๖ สึ. ย. คตา ฯ ๗ ย. สตตุนนํ พุราหุณณิสินํ เอตทโหสิ ฯ

โก นาย คามณฑลรูป วิย สัตตุนัน พุราหุมนิสัน ปตฺถิณฺฑิเล
 จงฺกมฺมาโน เอวมาห หนฺท โก นฺ ไซ อิม ภาวนฺโต พุราหุมนิสโย
 คนฺดา หนฺท โก นฺ ไซ อิม ภาวนฺโต พุราหุมนิสโย คนฺดาติ
 หนฺท นํ อภิสปีสุสามาติ ๑ ๑ อถ ไซ อสฺสลาเยน สตฺต พุราหุมนิสโย
 อสฺติ เตวํ อสฺสิ อภิสปีสุ ภสฺมา จปฺตี ๒ โหหิ ภสฺมา จปฺตี โหหิ
 ภสฺมา จปฺตี โหหิติ ๑ ยถา ยถา ไซ อสฺสลาเยน สตฺต พุราหุมนิสโย
 อสฺติ เตวํ อสฺสิ อภิสปีสุ ตถา ตถา อสฺติโต เทวโล อสฺสิ อภิสฺปตโร
 เจว โหหิ ทสฺสนียตโร จ ปาสาทิกตโร จ ๑ อถ ไซ อสฺสลาเยน
 สตฺตุนัน พุราหุมนิสัน เอตทโหสิ โมฆํ วัต โน ตโป อปฺผลํ
 พุรหุมาจริยํ มยฺหิ หิ ปุพฺเพ ยํ อภิสปาม ภสฺมา จปฺตี ๓ โหหิติ
 ภสฺมา [๔] ภวติ เอกจฺโจ อิมํ ปน มยฺหิ ยถายถา อภิสปาม ตถา
 ตถา อภิสฺปตโร เจว โหหิ ทสฺสนียตโร จ ปาสาทิกตโร จาติ ๑
 น ภาวนฺตานํ โมฆํ ตโป น ปนาปฺผลํ พุรหุมาจริยํ อิงฺฆ ภาวนฺโต
 โย มยฺหิ มโนปโทโส ตํ ปชฺหถาติ ๑ โย ภวติ มโนปโทโส ตํ
 ปชฺหาม โก นฺ ภาวํ โหหิติ ๑ สฺสูโต โน ภาวํ อสฺติโต เทวโล
 อสฺสิติ ๑ เอวํ โภทฺติ ๑ โส ขฺวาทํ โภ โหหิติ ๑ อถ ไซ
 อสฺสลาเยน สตฺต พุราหุมนิสโย อสฺติ เตวํ อสฺสิ อภิสฺปตโร
 อฺปฺกมฺมีสุ ๑ ๕ อถ ไซ อสฺสลาเยน อสฺติโต เทวโล อสฺสิ สตฺต
 พุราหุมนิสโย เอตทโวจ สฺตมมตํ โภ สตฺตุนัน กิร พุราหุมนิสัน
 อรณฺญาตเน ปณฺณกฺกึสุ สมนฺนฺตานํ เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐจฺจํ
 #๑ ย. อภิสปามาติ ๑ ๒-๓ ย. ภสฺมา วสฺตี โหหิติ ๑ ๔ ย. วสฺทฺโท ทิสฺสตี ๑
 #๕ ย. อฺปฺสจฺกมฺมีสุ ๑

อุปปันนํ พุราหุณาว เสฏฺโฐ วัณฺโณ หีโน อญฺโฆ วัณฺโณ
 พุราหุณาว สุกฺโก วัณฺโณ กโณห อญฺโฆ วัณฺโณ พุราหุณาว
 สุขณฺณติ โน อพฺราหฺมณา พุราหุณาว พุรฺหุโมโน ปุตุตา โอรสา
 มุขโต ชาดา พุรฺหุมา พุรฺหุณิมฺมิตา พุรฺหุมาทาทาติ ฯ เอวํ
 โภติ ฯ ชานนฺติ ปน โภณฺโต ยา ชนินฺมาตา ๑ พุราหุณฺณเยว
 อคฺมาสี โน อพฺราหฺมณฺณติ ฯ โน หิํ โภ ฯ ชานนฺติ ปน
 โภณฺโต ยา ชนินฺมาตุ มาตา ยาว สตฺตมา มาตุ มาตามหฺยคา
 พุราหุณฺณเยว อคฺมาสี โน อพฺราหฺมณฺณติ ฯ โน หิํ โภ ฯ
 ชานนฺติ ปน โภณฺโต โย ชนินฺปีตา พุราหุณฺณเยว อคฺมาสี โน
 อพฺราหฺมณฺณติ ฯ โน หิํ โภ ฯ ชานนฺติ ปน โภณฺโต โย
 ชนินฺปีตุ ปีตา ยาว สตฺตมา ปีตุ ปีตามหฺยคา พุราหุณฺณเยว
 อคฺมาสี โน อพฺราหฺมณฺณติ ฯ โน หิํ โภ ฯ ชานนฺติ ปน
 โภณฺโต ยถา คพฺภสฺส อวกฺกนฺติ โหติตีติ ฯ ชานาม มยฺ โภ
 ยถา คพฺภสฺส อวกฺกนฺติ โหติ อธิ มาตาปีตโร จ ๒ สนฺนินฺปีตา
 โหนฺติ มาตา จ อุตฺถินิ โหติ คนฺธพฺโพ จ ปจฺจุปฺภุจฺจโต โหติ
 เอวํ ตินฺณํ สนฺนินฺปีตา คพฺภสฺส อวกฺกนฺติ โหติตีติ ฯ ชานนฺติ ปน
 โภณฺโต ยคฺเชม โส คนฺธพฺโพ ขตฺติโย วา พุราหุณฺโณ วา
 เวสฺโส วา สฺสุทฺโท วาติ ฯ น มยฺ โภ ชานาม ยคฺเชม โส
 คนฺธพฺโพ ขตฺติโย วา พุราหุณฺโณ วา เวสฺโส วา สฺสุทฺโท วาติ ฯ
 เอวํ สนฺเต โภณฺโต ๓ ชานาถ เก ตุมฺเห โหธาติ ฯ เอวํ สนฺเต
 #๑ ย. ชนินฺมาตา ฯ ๒ ย. ว ฯ ๓ ย. โภ ฯ

โก น มยฺ ชานาม เกจิ มยฺ โหมาติ ฯ เต หิ นาม อสฺสลาเยน
สตุตฺ พุราหฺมณิสฺสโย อสฺสิตฺเตน เทวเตน อสฺสินา สเก ชาตฺวาท
สมนุญฺญชฺชียมานา สมนุคฺคาหฺชียมานา ๑ สมนุภาสฺชียมานา น สมฺปายิสฺสฺสนฺติ
กึ ปน ตฺวํ เอตฺรหิ มยา สกสฺมึ ชาตฺวาท สมนุญฺญชฺชียมาโน
สมนุคฺคาหฺชียมาโน สมนุภาสฺชียมาโน สมฺปายิสฺสฺสึ เยสํ ตฺวํ
สาจริยโก น ปุณฺโณ ทพฺพิคาโหติ ฯ

[๖๒๕] เอวํ วุตฺเต อสฺสลาเยโน มาณโว ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ฯเปฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ
อชฺชตฺตเก ปาณฺเปตํ สรณฺจกตฺนฺติ ฯ

อสฺสลาเยนสฺตุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ตตฺถิยํ ฯ

#๑ ย. สมนุภาสฺชียมานา สมนุคฺคาหฺชียมานา ฯ

โฆฏุมฺหุสฺสัคคํ

[๖๓๐] เอวมฺเม สฺสัคคํ เอกํ สมยํ อายสฺมา อุเทโน พาราณสียํ
วิหริติ เขมิมฺพวเน ฯ เตน โข ปน สมเยน โฆฏุมฺโข พุราหุมนฺ
พาราณสึ อนุปฺปตฺโต โหติ เกนจิเทว กรณฺเยน ฯ อถ โข
โฆฏุมฺโข พุราหุมนฺ ชงฺฆาวิหาริ อนุจฺจกมฺมาโน อนุวิจฺจมาโน
เยน เขมิมฺพวนํ เตนฺปฺสจฺจกมฺมิ ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา
อุเทโน อพฺโปกกาเส จงฺกมฺติ ฯ อถ โข [๑] โฆฏุมฺโข พุราหุมนฺ
เยน อายสฺมา อุเทโน เตนฺปฺสจฺจกมฺมิ อุปฺสจฺจกมฺติวฺวา อายสฺมตา
อุเทเนน สทฺฐี สมฺโมทิตฺติ สมฺโมทนฺนียํ กถํ สาราณฺเยยํ วิตฺติสฺสเรตฺวา
อายสฺมนฺตํ อุเทนํ จงฺกมฺนฺตํ อนุจฺจกมฺมาโน เอวมาห อมฺโภ
สมณฺนํ นตฺถิ ชมฺมิโก ปรีพฺพชฺโช ๒ เอวํ เม เอตฺถ โหติ ตถจ
โฆ กวนฺตฺรฺรฺปํ วา อทฺสฺสนา โย วา ปเนตฺถ ชมฺโมทิตฺติ ฯ

[๖๓๑] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อุเทโน จงฺกมา โอรฺหิตฺวา
วิหาริ ปวิสิตฺวา ปญฺจตฺเต อาสเน นิสิตฺติ ฯ โฆฏุมฺโขปิ โข
พุราหุมนฺ จงฺกมา โอรฺหิตฺวา วิหาริ ปวิสิตฺวา เอกมฺนฺตํ
อฏฺฐาสิ ฯ เอกมฺนฺตํ จิตฺติ โข โฆฏุมฺโข พุราหุมนฺ อายสฺมา
อุเทโน เอตทวโจ สํวิชฺชนฺเต โข พุราหุมนฺ อาสนานิ สเจ
อากงฺขลิสฺส นิสิตฺทาติ ฯ เอตเทว โข ปน มยํ โภโต อุเทนสฺส
อากมฺยมาณา น นิสิตฺทาม กถํ หิ นาม มาทิสฺส ปุพฺเพ อนิมฺนฺตฺติโต
#๑ ยฺ. โส ฯ ๒ ยฺ. ปรีพฺพชฺโช ฯ

อาสเน นีสิตัพพ มนุญญายาติ ฯ อถ โข โฆฏุมุโข พุราหุมนโณ
อณฺณตริ นิจฺจํ อาสนํ กเหตุวา เอกมนฺตํ นีสิติ ฯ เอกมนฺตํ
นินฺนโน โข โฆฏุมุโข พุราหุมนโณ อายสุมฺนตํ อุเทนํ เอตทโวจ
อมุโก สมน นตฺถิ ชฺมมิโก ปริพฺพไซ เอวํ เม เอตฺถ โหติ
ตณฺจ โข ภวนฺตรูปานํ วา อทสฺสนา โย วา ปเนตฺถ ชฺมโมติ ฯ
สเจ โข ปน เม ตวํ พุราหุมน อณฺมณฺญยฺยํ อณฺชานเยยฺยาสี
ปฏิกฺโกเสตพฺพณฺจ ปฏิกฺโกเสยฺยาสี ยสฺส จ ปน เม ภาสิตสฺส
อตุถํ น ชานเยยฺยาสี มมฺเวยว ตตฺถ อุตฺตริ ปฏิจฺจุญฺญเยยฺยาสี อิทํ
โก อุเทน กถํ อิมสฺส กวตฺถโถติ เอวํ กตฺวา ลียา โน เอตฺถ
กถาสลฺลาไปติ ฯ อณฺมณฺญยฺยํ ขวาทํ โภโต อุเทนสฺส
อณฺชานิสฺสามิ ปฏิกฺโกสิตพฺพณฺจ ปฏิกฺโกสิตฺสามิ ยสฺส จ ปนาทํ
โภโต อุเทนสฺส ภาสิตสฺส อตุถํ น ชานิสฺสามิ ภวนฺตฺเวยว ตตฺถ
อุเทนํ อุตฺตริ ปฏิจฺจุญฺญิสฺสามิ อิทํ โภ อุเทน กถํ อิมสฺส กวตฺถโถติ
เอวํ กตฺวา โหตุ โน เอตฺถ กถาสลฺลาไปติ ฯ

[๖๗๒] จตฺตารอเม พุราหุมน ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา
โลกสฺมี กตเม จตฺตารอ อิท พุราหุมน เอกจฺโจ ปุคฺคโล
อตุตฺตนฺตโป โหติ อตุตฺตปริตฺตปนาณฺโยคมนฺนุยฺยตุโต อิท ปน พุราหุมน
เอกจฺโจ ปุคฺคโล ปฺรณฺตโป โหติ ปฺรปฺริตฺตปนาณฺโยคมนฺนุยฺยตุโต อิท
ปน พุราหุมน เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตุตฺตนฺตโป จ [๑] อตุตฺตปริตฺตปนาณฺ-
โยคมนฺนุยฺยตุโต ปฺรณฺตโป จ ปฺรปฺริตฺตปนาณฺโยคมนฺนุยฺยตุโต อิท ปน
#๑ ย. เอตฺถนฺตเร โหตฺติติ ทิสฺสตี ฯ

พราหมณ เอกจโจ ปุคฺคโล เนวตฺตนฺตโป โหติ นาคฺตปฺริตฺตปฺนฺนุ-
โยคฺมนฺยฺตฺโต น ปฺรนฺตโป น ปฺรปฺริตฺตปฺนฺนุโยคฺมนฺยฺตฺโต โส
อนตฺตนฺตโป อปฺรนฺตโป ทิฏฺฐเชว ฌมฺเม นิจฺฉาโต นิพฺพุโต สีตฺธิภูโต
สุขปฺภิสฺสเวทึ พุรฺหุณฺณเตน อตฺตนา วิหฺรติ อิมสฺส พุรฺหุณฺณ จตฺตุนฺนํ
ปุคฺคฺลํ กตฺโม เต ปุคฺคโล จิตฺตํ อาราเชตฺติ ๑ ยฺวายํ โภ อูเทน
ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป อตฺตปฺริตฺตปฺนฺนุโยคฺมนฺยฺตฺโต อัย เม ปุคฺคโล
จิตฺตํ นาราเชติ โยปายํ โภ อูเทน ปุคฺคโล ปฺรนฺตโป ปฺรปฺริตฺตปฺนฺนุ-
โยคฺมนฺยฺตฺโต อยมฺปิ เม ปุคฺคโล จิตฺตํ นาราเชติ โยปายํ
โภ อูเทน ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ อตฺตปฺริตฺตปฺนฺนุโยคฺมนฺยฺตฺโต
ปฺรนฺตโป จ ปฺรปฺริตฺตปฺนฺนุโยคฺมนฺยฺตฺโต อยมฺปิ เม ปุคฺคโล
จิตฺตํ นาราเชติ โย จ โข อัย โภ อูเทน ปุคฺคโล เนวตฺตนฺตโป
นาคฺตปฺริตฺตปฺนฺนุโยคฺมนฺยฺตฺโต น ปฺรนฺตโป น ปฺรปฺริตฺตปฺนฺนุ-
โยคฺมนฺยฺตฺโต โส อนตฺตนฺตโป จ อปฺรนฺตโป จ ทิฏฺฐเชว ฌมฺเม
นิจฺฉาโต นิพฺพุโต สีตฺธิภูโต สุขปฺภิสฺสเวทึ พุรฺหุณฺณเตน อตฺตนา
วิหฺรติ อัย เม ปุคฺคโล จิตฺตํ อาราเชตฺติ ๑ กสฺมา ปน เต
พฺราหฺมณ อิมํ คโย ปุคฺคฺลา จิตฺตํ นาราเชตฺติ ๑ ยฺวายํ โภ
อูเทน ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป อตฺตปฺริตฺตปฺนฺนุโยคฺมนฺยฺตฺโต โส
อตฺตํ สุขกามํ ทฺวฺกฺขปฺภิกฺกฺกฺลํ อาตฺตาเปติ ปฺริตฺตาเปติ อิมินา เม
อัย ปุคฺคโล จิตฺตํ นาราเชติ โยปายํ โภ อูเทน ปุคฺคโล
ปฺรนฺตโป ปฺรปฺริตฺตปฺนฺนุโยคฺมนฺยฺตฺโต โส ปฺริ สุขกามํ ทฺวฺกฺข-

ปฏิภุกฺกั อตาเปติ ปริตาเปติ อิมินา เม อัยํ ปุคฺคโล จิตฺตํ
นาราเชติ โยปายํ โภ อูเทน ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ อตฺตปริตาปนानุ-
โยคมนุยุตฺโต ปฺรนฺตโป จ ปฺรปฺริตาปนानุโยคมนุยุตฺโต โส
อตฺตทานญจ ปฺรณฺจ สุขกามะ ทุกฺขปฏิกฺกุเล อตาเปติ ปริตาเปติ
อิมินา เม อัยํ ปุคฺคโล จิตฺตํ นาราเชติ โย จ โข อัยํ โภ อูเทน
ปุคฺคโล เนวตฺตนฺตโป นาทฺตปริตาปนानุโยคมนุยุตฺโต น ปฺรนฺตโป
น ปฺรปฺริตาปนानุโยคมนุยุตฺโต โส อนตฺตนฺตโป อปฺรนฺตโป
ทิกฺกุเชว ชมฺเม นิจฺจาทโต นิพฺพุโต สීตฺติภูโต สุขปฏฺฐิตฺเวทී พุรหฺมญฺเฒน
อตฺตนา วิหฺรติ โส อตฺตทานญจ ปฺรณฺจ สุขกามะ ทุกฺขปฏิกฺกุเล
เนว อตาเปติ น ปริตาเปติ อิมินา เม อัยํ ปุคฺคโล
จิตฺตํ อาราเชตีติ ฯ

[๖๓๓] เทวมา พุราหฺมณ ปฺริสา กตฺมา เทว อิช
พุราหฺมณ เอกจฺจา ปฺริสา สารตฺตรตฺตา มณฺนิญฺจฺทะเลสุ ปุคฺตกริยํ
ปฺริเยสฺติ ทาสีทาสี ปฺริเยสฺติ เขตฺตวตฺถุํ ปฺริเยสฺติ ชาตฺรุปรชฺตํ
ปฺริเยสฺติ อิช ปน พุราหฺมณ เอกจฺจา ปฺริสา อสารตฺตรตฺตา
มณฺนิญฺจฺทะเลสุ ปุคฺตกริยํ ปหาย ทาสีทาสี ปหาย เขตฺตวตฺถุํ
ปหาย ชาตฺรุปรชฺตํ ปหาย อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตา ยวายํ ๑
พุราหฺมณ ปุคฺคโล เนวตฺตนฺตโป นาทฺตปริตาปนानุโยค-
มนุยุตฺโต น ปฺรนฺตโป น ปฺรปฺริตาปนानุโยคมนุยุตฺโต โส
อนตฺตนฺตโป อปฺรนฺตโป ทิกฺกุเชว ชมฺเม นิจฺจาทโต นิพฺพุโต สීตฺติภูโต
#๑ ย. สุวายํ ฯ

สุขปฏิสัเวที พุรหุมนุเตน อุตตนา วิหริ อิมิ ตูว พุราหุมน
ปุคคัลล กตมสฺสึ ปริสายิ พหุลล สมนุสฺสตี ยา จายิ ๑ ปริสา
สารถฺตรตฺตา มณิกุณฺฑเลสุ ปุตฺตกรียิ ปริเยสตี ทาสีทาสี ปริเยสตี
เขตฺตวตฺถุ ปริเยสตี ชาตฺรุปรชตฺติ ปริเยสตี ยา จายิ ๒ ปริสา
อสารถฺตรตฺตา มณิกุณฺฑเลสุ ปุตฺตกรียิ ปหาย ทาสีทาสี ปหาย
เขตฺตวตฺถุ ปหาย ชาตฺรุปรชตฺติ ปหาย อคารสฺมา อนคารียิ ปพฺพชิตาติ ฯ
ยวายิ โภ อูเทน ปุคคัลโล เนวตฺตุนฺตโป นาคตฺตปริตฺตานิ นานุโยคมนุยุตฺโต
น ปฺรนตฺโป น ปฺรปริตฺตานิ นานุโยคมนุยุตฺโต โส อนตฺตุนฺตโป
อปฺรนตฺโป ทิฏฺฐเจว ชฺมเม นิจฺจาทโต นิพฺพุตโต สีตฺติฏฺฐโต ๓
สุขปฏิสัเวที พุรหุมนุเตน อุตตนา วิหริ อิมายิ ปุคคัลล ยายิ
ปริสา อสารถฺตรตฺตา มณิกุณฺฑเลสุ ปุตฺตกรียิ ปหาย ทาสีทาสี
ปหาย เขตฺตวตฺถุ ปหาย ชาตฺรุปรชตฺติ ปหาย อคารสฺมา อนคารียิ
ปพฺพชิตา อิมิสฺสึ ปริสายิ พหุลล สมนุสฺสตี ๑ อิทาเนว โข
ปน เต พุราหุมน ภาสิตํ มยฺ เอวํ อาชานาม อมฺโภ สมณฺ นตฺถิ
ชฺมมิโก ปฺริพฺพช ๓ เอวํ เม เอตฺถ โหตี ตถจ โข ภวนฺตฺรปานิ
วา อทฺสสนา โข วา ปเนตฺถ ชฺมโมติ ฯ อทฺธา โข เม
สา โภ อูเทน สานุคฺคหา วาจา ภาสิตา อตฺถิ ชฺมมิโก ปฺริพฺพช ๕
เอวํ เม เอตฺถ โหตี เอวญจ ปน มํ ภวํ อูเทโน ชาเรตฺ
เย จิเม โภตา อูเทนเนน จตฺตาริ ปุคคฺลา สงฺขิตฺเตน วุตฺตา
วิตฺถาเรน อวิภตฺตา สาธุ เม ภวํ อูเทโน อิเม จตฺตาริ ปุคคฺเล
#๑-๒ ย. วายิ ฯ ๓ ย. สีตฺติฏฺฐโตติ นตฺถิ ฯ ๔-๕ ย. ปฺริพฺพช ๑

วิตุถาเรน วิชชตุ อณุกมุปิ อูปาทายาติ ฯ เตนหิ พุราหุมน
สุโณหิ ๑ สาธุกั มนสิกโรหิ ภาสิสุสามิติ ฯ เอวํ โภติ โข
โฆณฺมุโข พุราหุมนเณ อายสุมโต อูเทนสุส ปจฺจสุโสสิ ฯ

[๖๓๔] อายสุมมา อูเทโน เอตทโวจ กตโม จ พุราหุมน
ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป อตฺตปฺริตาปนานฺนุโยคมนฺนุยฺตุโต อิธ พุราหุมน
เอกจฺโจ ปุคฺคโล อเจตโก โหติ มุตฺตาจาโร หตฺถาวเลขนฺ น
เอหิภทฺตโก น ติฏฺฐภทฺตโก นากิหตฺ ๒ น อูทฺทิสฺส กตฺ น
นิมนฺตํ สาทิยติ โส น กุมฺภิมฺฆา ปฏิกฺคณฺหาติ น กโปปฺมฺฆา
ปฏิกฺคณฺหาติ น เอฟกมนฺตรํ น ทณฺฑมฺนฺตรํ น มุสฺลมนฺตรํ น
ทฺวินฺนํ ภูณฺฆมานานํ น คพฺภินิยา น ปายมานาย น ปุริสฺนฺตรคตฺตาย
น สงฺกิตฺตีสฺส น ยตฺถ สว อูปฺภูจฺจิตฺโต โหติ น ยตฺถ มกฺขิกา
สณฺฑสณฺฑจฺจารินิ น มจฺฉํ น มํถํ น สุรํ น เมรยํ น
ถุโสทกํ ปิวติ โส เอกาคาริกो วา โหติ เอกาโลปิกो
ทฺวาคาริกो วา โหติ ทฺวาโลปิกो ฯเปฯ สตฺตาคาริกो วา โหติ
สตฺตาโลปิกो เอกิสฺสาปิ ทตฺติยา ยาเปติ ทฺวิหิปี ทตฺติหิ ยาเปติ
ตีหิปี ทตฺติหิ ยาเปติ ฯเปฯ สตฺตหิปี ทตฺติหิ ยาเปติ เอกาหิกํปี
อาหารํ อาหารเถติ ทฺวิหิกํปี อาหารํ อาหารเถติ ฯเปฯ
สตฺตาหิกํปี อาหารํ อาหารเถติ อิติ เอวรูปํ อทฺตมาสิกํปี
ปฺริยายภตฺตโกชนานฺนุโยคํ อณฺยฺตุโต วิหฺรติ โส สากภฺกฺโข วา โหติ
สามากภฺกฺโข วา โหติ นีวารภฺกฺโข วา โหติ ททฺทลภฺกฺโข วา
#๑ ย. สุณฺหาหิ ฯ ๒ ย. นากิหฺนํ ฯ

[๖๓๖] กตโม จ พุราหุณณ ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ อตฺตปริตฺตปนาณ-
โยคมนฺนุยฺตโต ปรนฺตโป จ ปรปริตฺตปนาณโยคมนฺนุยฺตโต อธิ
พุราหุณณ เอกจฺโจ ปุคฺคโล ราชา วา โหติ ขตฺติโย มุทฺธาวสฺสิตฺโต
พุราหุณโณ วา มหาสาลโธ โส ปฺรตฺตติเมณ นกรสฺส นวํ สนนฺถาคารี
การาเปตฺวา เกสมสฺสํ โอาหารेतฺวา ขราชินํ นีวาเสตฺวา
สปฺปิเตเลน กายํ อพฺกณฺชิตฺวา มิกฺวิสาณน ปิฏฺฐี กณฺฑวมาโน
สนนฺถาคารี ปวิสฺติ สทฺธิ มเหสียา พุราหุณณน จ ปุโรหิตน
โส ตตฺถ อนนฺตรหิตาย ภูมียา หริตฺตฺปตฺตตาย ๑ เสยฺยํ กปฺเปติ
โส เอกิสฺสา กาวียา สรฺูปวจฺจาย ยํ เอกสฺมี ธเน จิรํ โหติ
เตน ราชา ยาเปติ ยํ ทฺตฺติยสฺมี ธเน จิรํ โหติ เตน มเหสี
ยาเปติ ยํ ตตฺติยสฺมี ธเน จิรํ โหติ เตน พุราหุณโณ ปุโรหิตो
ยาเปติ ยํ จตฺตฺตสฺมี ธเน จิรํ โหติ เตน อคฺคิ ชฺหติ อวเสเสน
วจฺจโก ยาเปติ โส เอวมาหฺ เอตฺตกา อุสฺสา หลฺณนฺต
ยฺลฺลตฺตถาย เอตฺตกา วจฺจตรา หลฺณนฺตฺต ยฺลฺลตฺตถาย เอตฺติกา
วจฺจตฺตริโย หลฺณนฺตฺต ยฺลฺลตฺตถาย เอตฺตกา อชา หลฺณนฺต
ยฺลฺลตฺตถาย เอตฺตกา อฺรพฺภา หลฺณนฺตฺต ยฺลฺลตฺตถาย เอตฺตกา
รฺกฺขา ฉิชนฺตฺต ยฺลฺลตฺตถาย เอตฺตกา ทพฺพา ๒ ลฺยฺนฺติ ปฺริสนฺถายาติ
เย ปิสฺส เต โหนฺติ ทาสาติ วา เปสฺสาติ วา กมฺมกราคี วา
เตปี ทณฺฑตฺตชฺชิตา ภยตฺตชฺชิตา อสฺสุมฺภา โรทฺมานา ปฺริกมฺมานิ
กโรนฺติ อยํ วุจฺจติ พุราหุณณ ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ อตฺต-
#๑ ยฺ. หริตฺตฺปตฺตตาย ฯ ๒ ยฺ. ทพฺภา ลฺยฺนฺตฺต พฺลิตฺตฺตถายาติ ฯ

ปริตทาปนानุโยคมนุยุตโต ปรนตโป จ ปรปริตทาปนानุโยคมนุยุตโต ฯ

[๖๓๗] กตโม จ พุราหุณ ปุคฺคโล เนวตฺตนตโป นาคต-
ปริตทาปนानุโยคมนุยุตโต น ปรนตโป น ปรปริตทาปนानุ-
โยคมนุยุตโต โส อนตฺตนตโป อปรนตโป ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม นิจฺจาทโต
นิพฺพุโต สีตฺติภูโต สุขปฏิสัเวทึ พุรหุณฺณเตน อตฺตนา วิหริติ อิท
พุราหุณฺณ ตถาคโต โลเก อปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา
เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารํ
สพฺรหฺมํ สสฺสมณพุราหุณฺณี ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา
สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ โส ฐมฺมํ เทเสติ อาทิกฺลฺยาณํ
มชฺฌณฺณกฺลฺยาณํ ปรีโยสานกฺลฺยาณํ สาคถํ สพฺยณฺชนํ เกวลปรีปฺญณฺ
ปรีสุทฺธํ พุรหุณฺณจริยํ ปกาเสติ ฯ ตํ ฐมฺมํ สุณฺณาติ กหปติ वा
กหปติปฺตฺโต वा อลฺยณฺตรสฺมี वा กุเล ปจฺจนาชาโต โส ตํ
ฐมฺมํ สุตฺวา ตถาคเต สทฺธํ ปฏฺฐิลภติ ฯ โส เตन สทฺธาปฏฺฐิลาเภน
สมนฺนาคโต อิติ ปฏฺฐิสถฺยจิกฺขติ สมฺพาโธ ฆรราวาโส ราชปโต
อพฺโลกาโส ปพฺพชฺชชา น ยิทํ สุกรํ อการํ อชฺฌาวสตา
เอกนฺตปรีปฺญณฺ อีกนฺตปรีสุทฺธํ สจฺฉลฺลิตํ พุรหุณฺณจริยํ จริตฺตํ ยนฺนุนาหํ
เกสมสฺสุ อโหหารตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺจนาเทตฺวา อการสฺมา
อนการิยํ ปพฺพชฺชยฺยนฺติ ฯ โส อปรเณ สมเยน อปฺปํ वा โภคกฺ-
ขนฺธํ ปหาย มหนฺตํ वा โภคกฺขนฺธํ ปหาย อปฺปํ वा ฌาติปรีวภูฏํ

ปหาย มหนต์ วา ชาติปริวภูฏี ปหาย เกสมสฺสํ โอหารตฺวา
กาสาณานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชติ ฯ

[๖๓๘] โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต สมานโน ภิกฺขุณฺโณ สิกฺขาสาชีวสฺมาปฺนฺโน
ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ
นิหิตทณฺโท นิหิตสตุโถ ลชฺชํ ทยาปฺนฺโน สพฺพปาณภูตฺหิตานุกมฺปิ
วิหฺรติ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ ทินฺนาทายิ
ทินฺนปาฏิกงฺขิ อถเนน สฺวักฺขเตน อตฺตนา วิหฺรติ อพฺรหฺมจฺริยํ(
ปหาย พฺรหฺมจฺริ โหติ อาราจฺริ วิโรโต เมถฺนา คามชฺชมา
มุสวาทํ ปหาย มุสวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ สจฺจวาที สจฺจสนฺโธ
เถโต ปจฺจยิโก อวิสฺวาทโก โลกสฺส ปิสุณฺโณ วาจํ ปหาย
ปิสุณฺยา วาจา ปฏฺวิโรโต โหติ อิตฺโต สุตฺวา น อมฺตร อกฺขาตา
อิมสฺสํ เกทาย อมฺตร วา สุตฺวา น อิมสฺสํ อกฺขาตา อมฺสฺ
เกทาย อิติ ทินฺนํ วา สนฺธาตา สหิตานํ วา อนุปฺปาทา
สมคฺคการาโม สมคฺครโต สมคฺคนนฺที สมคฺคกรณิ วาจํ ภาสิตา
โหติ ผรุสฺสํ วาจํ ปหาย ผรุสฺยา วาจา ปฏฺวิโรโต โหติ ยา
สา วาจา เนลา กณฺณสุขา เปมฺนียา หทยงฺคมา โปรี พฺหุชนกฺนฺตา
พฺหุชนมฺนาปา ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติ สมฺพปฺปลาปํ
ปหาย สมฺพปฺปลาปา ปฏฺวิโรโต โหติ กาลวาที ภูตฺวาที อตฺถวาที
ชฺมมวาที วินยวาที นิชานวตี วาจํ ภาสิตา กาเลน สาปฺเทสฺ
ปริยฺนตฺวตี อตฺถสฺสํหิตํ ฯ โส วิชคามภูตฺคามสมารมฺภา ปฏฺวิโรโต

โหติ เอกภคตติโก โหติ รตตฺพรโต วิรโต วิกาลโกชนา
นจฺจคิตฺวาทิตฺวิสุทฺทสุสนา ปฏฺวิโรโต โหติ มาลาคนฺธวิเลปน-
ธารณมณฺฑนวิภูสณฺฐานา ปฏฺวิโรโต โหติ อุจฺจาสนมมหาสนา
ปฏฺวิโรโต โหติ ชาตฺรฺพรชตปฏฺคฺคหฺณา ปฏฺวิโรโต โหติ
อามกฺชณฺณปฏฺคฺคหฺณา ปฏฺวิโรโต โหติ อามกมฺสปฏฺคฺคหฺณา ปฏฺวิโรโต
โหติ อิตฺถิโกมาริกาปฏฺคฺคหฺณา ปฏฺวิโรโต โหติ ทาสีทาสปฏฺคฺคหฺณา
ปฏฺวิโรโต โหติ อเชพกปฏฺคฺคหฺณา ปฏฺวิโรโต โหติ
กุกกฺกุสฺสกรปฏฺคฺคหฺณา ปฏฺวิโรโต โหติ หตฺถิกฺวาสุสวลาปฏฺคฺคหฺณา ๑
ปฏฺวิโรโต โหติ เขตฺตวตฺตฺตปฏฺคฺคหฺณา ปฏฺวิโรโต โหติ
ทฺุเตยฺยปฺหิณฺคมนานฺุโยคา ปฏฺวิโรโต โหติ กยวิกุกยา ปฏฺวิโรโต
โหติ ตฺุลาภฺกฺกสภฺกฺกมานภฺกฺกา ปฏฺวิโรโต โหติ อุกฺโกภฺนาวณฺจณฺนิกิตฺสาวิโยคา ๒
ปฏฺวิโรโต โหติ เณทวชนฺพนฺชนวิปราโมสอาโลปสหาการา
ปฏฺวิโรโต โหติ ๑ โส สนฺตฺตฺตฺจ โหติ กายปฺริหาริเกน
จิวเรน กุจฺจิปฺริหาริเกน ปิณฺฑปาเตน เยน เยนว ปกฺกมฺติ
สมาทาเยว ปกฺกมฺติ ๑ เสยฺยถาปิ นาม ปกฺกฺชี สกฺโณ เยน
เยนเว เทติ สปฺตฺตฺถาโร เทติ เอวเมว ภิกฺขุ สนฺตฺตฺตฺจ โหติ
กายปฺริหาริเกน จิวเรน กุจฺจิปฺริหาริเกน ปิณฺฑปาเตน เยน เยนว
ปกฺกมฺติ สมาทาเยว ปกฺกมฺติ ๑ โส อิมินา อริเยน สิลกฺขนฺนฺเรน
สมนฺนาคโต อชฺฌตฺตํ อนวชฺชสุขํ ปฏฺิสฺเวเทติ ๑ โส จกฺขุณา รูปี
ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคคาหิ โหติ นานฺุพฺยณฺชนคฺคคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณํ
#๑ ยู. ..วพา... ๑ ๒ ยู. ..สาจโยคา ๑

จกขุนทุริย อสิวตฺ วิหรนตฺ อภิขุมาโทมนสุสา ปาปกา อกุสลา
 ฐมา อนฺวาสุสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกขุนทุริย
 จกขุนทุริเย สํวริ อปาชฺชติ ฯ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน
 คนฺธิ ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โยจฺจพฺพํ
 ฝุสฺสิตฺวา ... มนฺสา ฐมฺมํ วิญฺญาเยน น นิมิตฺตคฺคฺคาหิ โหติ
 นานุพฺพชฺชนคฺคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณํ มนินฺทุริย อสิวตฺ วิหรนตฺ
 อภิขุมาโทมนสุสา ปาปกา อกุสลา ฐมา อนฺวาสุสเวยฺยํ ตสฺส
 สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทุริย มนินฺทุริเย สํวริ อปาชฺชติ ฯ
 โส อิมินา อริเยน อินฺทุริยสํวเรน สมฺนฺนาคโต อชฺชตฺตํ อพฺยาเสกสฺสํ
 ปฏิสํเวเทติ ฯ โส อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการี
 โหติ อาโลกิตะ วิโลกิตะ สมฺปชานการี โหติ สมฺมิณฺชิตะ
 ปสาริตะ สมฺปชานการี โหติ สงฺฆาปฏิปตฺตจิวรชารणे สมฺปชานการี
 โหติ อสิตะ ปิตะ ขายิตะ สายิตะ สมฺปชานการี โหติ
 อจฺจุจารปสฺสวากมฺเม สมฺปชานการี โหติ คเต จิตะ นิสินฺเน
 สุตฺเต ชาคริตะ ภาสิตะ ตฺถนฺทึภาเว สมฺปชานการี โหติ ฯ

[๖๓๕] โส อิมินา จ อริเยน สีสกฺขนฺเชน สมฺนฺนาคโต
 อิมินา จ อริเยน อินฺทุริยสํวเรน สมฺนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน
 สติสมฺปชณฺเณน สมฺนฺนาคโต วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภชติ อรณฺณํ รุกฺขมฺมูถํ
 ปพฺพตฺตํ กนฺทริ คิริคฺคฺทํ สุสานํ วนปตฺถํ อพฺโปกาสํ ปลาลปฺปญฺชํ ฯ
 โส ปจฺจนาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต นิสีทติ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา

อุหุ กายั ปณิธาย ปริมุขั สตี อุปฏฺฐเปตฺวา ฯ โส อภิษณั
โลเก ปหาย วิคตฺตํ วิชฺฌนํ เจตฺสา วิหฺรติ อภิษณาย จิตฺตํ
ปริโสเชติ พฺยาปาทปฺโปทสั ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหฺรติ
สพฺพปาดฺภูตฺตํ หิตานุกมฺปิ พฺยาปาทปฺโปทฺสา จิตฺตํ ปริโสเชติ ถีนมิทฺฐั
ปหาย วิคตฺถีนมิทฺฐั วิหฺรติ อาโลกสณฺณิ สโต สมฺปชาโน
ถีนมิทฺฐา จิตฺตํ ปริโสเชติ อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจํ ปหาย อนุทฺทโต
วิหฺรติ อชฺฌตฺตํ วุปฺสนฺตจิตฺโต อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจา จิตฺตํ ปริโสเชติ
วิจิกิจฺจํ ปหาย ตินฺนวิจิกิจฺจโน วิหฺรติ อกถํ กุสเสสุ ชมฺเมสุ
วิจิกิจฺจาย จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ

[๖๔๐] โส อิมํ ปณฺจ นีวรณํ ปหาย เจตฺโส อุปกฺกิลเส
ปณฺณาย ทพฺพทีกรณํ วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ อกุสเสหิ ชมฺเมหิ
สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกฺขํ ปิติสฺขํ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ
วิตกฺกวิจาร์ณํ วุปฺสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทณํ เจตฺโส เอโกทิกาวํ
อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาริขํ ปิติสฺขํ ทุตฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ
ปีติยา จ วิราคา อุปกฺกโข จ วิหฺรติ สโต จ สมฺปชาโน
สุขณฺจ กายเนน ปฏฺฐิเสวเทติ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุปกฺกโข
สติมา สุขวิหริตี ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ สุขสฺส
จ ปหานา ทฺกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนฺสฺสโทมนฺสฺसानํ
อตุถฺตมา อทฺกฺขมฺสฺขํ อุปกฺกขาสติปาริสฺสุทฺธี จตฺตถํ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ

[๖๔๑] โส เอวံ สมหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเท ปรีโยทาเต
 อนนฺกณฺเ วิคฺคฺชฺยปฏิกิเลเส มุทฺทฺชฺยเต กมฺมณฺเเย จิตฺเต อานนฺชฺยปฺตฺเต
 ปุพฺพเพณิवासฺนุสฺสตีลาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมตี โส อนนฺกวิหิตํ
 ปุพฺพเพณิวาสํ อนนฺสฺสรตี เสยฺยถิทํ เอกํปี ชาตี เทวปี ชาตีโย
 ติสฺสโสปิ ชาตีโย จตฺสโสปิ ชาตีโย ปญฺจปี ชาตีโย ทสปี ชาตีโย
 วัสสปี ชาตีโย ตีสสปี ชาตีโย จตฺตาวีสสปี ชาตีโย ปญฺจวาสปี
 ชาตีโย ชาตีสตสปี ชาตีสทสสปี ชาตีสตทสสปี อนนฺเกปี สํวณฺณกฺกปฺเป
 อนนฺเกปี วิวณฺณกฺกปฺเป อนนฺเกปี สํวณฺณวิวณฺณกฺกปฺเป อมฺตฺราสี
 เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ สุขทฺกฺชฺยปฏฺฐิสฺสเวทึ
 เอวํมาชฺชฺยปฺริยนฺโต โส ตโต จโต อมฺตฺร อุทฺปาที ๑
 ตตฺตราปาสี เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ
 สุขทฺกฺชฺยปฏฺฐิสฺสเวทึ เอวํมาชฺชฺยปฺริยนฺโต โส ตโต จโต อธิฐฺยปฺนฺโนตี
 อิติ สากาโร สอฺกฺกเทสํ อนนฺกวิหิตํ ปุพฺพเพณิवासํ อนนฺสฺสรตี ฯ

[๖๔๒] โส เอวံ สมหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเท ปรีโยทาเต
 อนนฺกณฺเ วิคฺคฺชฺยปฏิกิเลเส มุทฺทฺชฺยเต กมฺมณฺเเย จิตฺเต อานนฺชฺยปฺตฺเต
 สตฺตฺตานํ จุคฺคฺชฺยปฺตฺตลาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมตี โส ทิพฺเพน จกฺขฺณา
 วิสุทฺเทน อตฺติกฺกนฺตฺมานุสฺสเกน สตฺเต ปสฺสตี จวฺมานเ อฺปฺปชฺชฺมานเ
 หีเน ปณฺเฑ สฺวณฺเ ทฺพพฺณฺเ สฺกฺเต ทฺกฺกเต ยถากมฺมุปฺเป
 สตฺเต ปชานาตี อิมเ วต โภณฺโต สตฺตา กายทฺกฺจฺริเตน สมนฺนาคตา
 ฯเปฯ อริยานํ อฺปฺวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกมฺม-
 #๑ ยฺ. อฺปฺปาที ฯ

สมาทานา เต กายสุส เกทา ปรมมรณา อปายิ ทุกคตี วินิปาติ
นิริยิ อุปปนา อิเม วา ปน โภนโต สตุตา กายสุจรีเตน
สมนุทธา ๗เป๗ อริยานิ อนุปวาทกา สมมาทิกุจิกา สมมาทิกุจि-
กมมสมาทานา เต กายสุส เกทา ปรมมรณา สุกคตี สุกคิ โลกิ
อุปปนาติ อิติ ทิพเพน จกขุณา วิสุทเธน อติกนตมานุสเสน
สตุเต ปสฺสติ จมานเน อุปปชชมานเน หีเน ปณิเต สุวณฺเณ
ทพฺพณฺเณ สุกเต ทุกคเต ยถากมฺมุเปเต สตุเต ปชานาติ ๗

[๖๔๑] โส เอวํ สมาหิเต จิตฺเต ปรีสุทฺเธ ปรีโยทาเต
อนงฺกณฺเณ วิคตฺตฺปกฺกิลเสเต มฺทฺทฺทฺเต กมฺมนิเย จิเต อาเนลฺลชปฺตเต
อาสวานิ ขยถาณาย จิตฺตํ อภินินฺนามเตติ ๗ โส อิทํ ทุกขนฺติ
ยถากฺกํ ปชานาติ อัยํ ทุกขสมฺทโยติ ยถากฺกํ ปชานาติ อัยํ
ทุกขนิโรธติ ยถากฺกํ ปชานาติ อัยํ ทุกขนิโรธคามินิ ปฏฺิพทาติ
ยถากฺกํ ปชานาติ อิเม อาสวาติ ยถากฺกํ ปชานาติ อัยํ
อาสวสมฺทโยติ ยถากฺกํ ปชานาติ อัยํ อาสวนิโรธติ ยถากฺกํ
ปชานาติ อัยํ อาสวนิโรธคามินิ ปฏฺิพทาติ ยถากฺกํ ปชานาติ ๗
ตสฺส เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสาปิ จิตฺตํ วิมฺจฺจติ
ภวาสาปิ จิตฺตํ วิมฺจฺจติ อวิชฺชาสาปิ จิตฺตํ วิมฺจฺจติ วิมุตฺตสฺมี
วิมุตฺตมิตฺติ ฌาณํ โหติ จีณา ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺทมจฺริยิ กตํ
กรณิยิ นาปรี อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ อัยํ วุจฺจติ พุทฺทมณ
ปุกฺคโล เนวตฺตนฺตโป นาตฺตปรีตาปนาโนโยกมฺนุยฺตุโต น ปฺรนฺตโป

น ปรปริตาปนानุโยคมนุยุตโต โส อนตตุนตโป อปรนตโป
ทิกฺกุเจว ฐมฺเม นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สีตฺติภูโต สุขปฏิสัเวที พุรหฺม-
ภูเตน อตตนา วิหระตีติ ฯ

[๖๔๔] เอวํ วุตฺเต โฆฏฺฐมฺโฆ พุราหฺมโณ อายสฺมุนฺตํ อุเทนํ
เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ โภ อุเทน อภิกฺกนฺตํ โภ อุเทน เสยฺยถาปี
โภ อุเทน นิกฺกชฺชิตํ วา อุกฺกชฺชเยยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย
มฺพฺพหฺสฺส วา มคฺคํ อัจจิกฺเขยฺย อนุชฺคาเร วา เตลปชฺโชตํ ชาเรยฺย
จกฺขุมฺนโต ฐปานิ ทกฺขนฺตฺติ ๑ เอวเมว โภตา อุเทเนน อนนฺกปริยาเยน
ฐมฺโฆ ปกาสิโต เอสาหํ ภวนฺตํ อุเทนํ สรณํ กจฺจามิ
ฐมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ อุเทโน ชาเรตุ อชฺชตฺตเค
ปาณฺเปตํ สรณฺจกตฺตฺติ ฯ มา โฆ มํ ตฺวํ พุราหฺมณ
สรณํ อคฺมาสิ ตเมว ตฺวํ ภกฺวานฺตํ สรณํ กจฺจามิ ๒ ยมฺหํ
สรณํ คโตติ ฯ กหํ ปน โภ อุเทน เอตฺรหิ โส ภวํ โคตฺโม
วิหระตี อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ ปรีนฺนิพฺพุโต โฆ พุราหฺมณ
เอตฺรหิ โส ภกฺวา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ สเจ หิ มยํ โภ
อุเทน สฺุณฺเยยาม ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสุ ๓ โยชเนสฺสุ ทสฺปี มยํ
โยชนานิ กจฺเจยฺยาม ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสนาย อรหฺนฺตํ
สมฺมาสมฺพุทฺธํ สเจ หิ ๓ มยํ โภ อุเทน สฺุณฺเยยาม ตํ ภวนฺตํ
โคตมํ วิสฺตฺติยา โยชเนสฺสุ ... ตีสฺตฺติยา โยชเนสฺสุ ... จตฺตาพีสาย
โยชเนสฺสุ ... ปณฺณาสาย โยชเนสฺสุ ปณฺณาสํปี มยํ โยชนานิ
#๑ ยฺ. ทกฺขินฺตฺติติ ฯ ๒ ยฺ. กจฺจ ฯ ๓ ยฺ. ทสฺสุปี ฯ ๔ ยฺ. หิสฺสทฺโท นตฺถิ ฯ

คจฺเจยฺยาม ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสนาย อรหฺนฺตํ สมนฺตสมฺพุทฺธํ
โยชนสฺเตปี มยฺ โภ อุเทน สฺสเจยฺยาม ตํ ภวนฺตํ โคตมํ โยชนสฺตํปี
มยฺ คจฺเจยฺยาม ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสนาย อรหฺนฺตํ
สมนฺตสมฺพุทฺธํ ยโต จ โข โภ อุเทน ปรีนิพฺพุโต โส ภวํ
โคตโม ปรีนิพฺพุตํปี มยฺ ตํ ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉาม
ธมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ อุเทโน ชาเรตุ อชฺชตคฺเค
ปาณฺสเปตํ สรณฺจตํ อตฺถิ จ เม โภ อุเทน อํกราชา
เทวสิกํ นิจฺจภิกฺขํ ททาติ ตโต อหํ โภโต อุเทนสฺส เอกํ
นิจฺจภิกฺขํ ททามิตี ฯ

[๖๔๕] ก็ ปน เต พุราหุมน อํกราชา เทวสิกํ นิจฺจภิกฺขํ
ททาตีตี ฯ ปณฺจปี ๑ โภ อุเทน กหาปณฺสทานิตี ฯ น โข โน
พุราหุมน กปฺปติ ชาตฺรปรชตํ ปฏิกฺกเหตฺุนฺติ ฯ สเจ ตํ โภ ๒
อุเทน น กปฺปติ วิหารํ โภโต อุเทนสฺส การาเปสฺสามิตี ฯ
สเจ โข เม ตวํ พุราหุมน วิหารํ การาเปตฺกโม ปาณฺลิปฺตเต
สงฺฆสฺส อุปฺภูจฺานสาถํ การาเปหิตี ฯ อิมินาหํ ๓ โภโต อุเทนสฺส
ภิกฺขุโยโส มตฺตาย อตฺตมโน อภิรทฺโร ยํ มํ ภวํ อุเทโน สงฺฆ
ทานे ๓ สมหาเปติ เอสาหํ โภ อุเทน เอติสฺสา จ นิจฺจภิกฺขาย
อปราย จ นิจฺจภิกฺขาย ปาณฺลิปฺตเต สงฺฆสฺส อุปฺภูจฺานสาถํ
การาเปสฺสามิตี ฯ

#๑ ยู. ปีสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒ ยู. โภโต อุเทนสฺส น กปฺปติ ฯ ๓ ยู. อิมินาปหํ ฯ
#๔ ยู. ทานํ ฯ

อถ โข โฆฏฺฐมฺโฆ พุราหฺมโณ เอติสฺสา จ นิจฺจกิกฺขาย
อปราย จ นิจฺจกิกฺขาย ปาฏฺฐิปุตฺเต สงฺฆสฺส อูปฺภูจฺานสาลํ
การาเปสี ฯ สฺวาเอตฺรหิ โฆฏฺฐมฺปิตี วุจฺจตีตี ฯ
โฆฏฺฐมฺขสุตฺตํ นิกฺขิต्तํ จตฺตถํ ฯ

จังกีสุตต์

[๖๔๖] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา โกสเลสุ จาริกญจรมานโน
มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิ เยน โอปาสาทำ ๑ นาม
โกสลานํ พุราหุมนคามา ตทวสริ ฯ ตตฺร สุตฺติ ภควา โอปาสาท
วิหริติ อุตฺตเรน โอปาสาทำ เทวเน สาลวเน ฯ เตน โข ปน
สมเยน จงฺกิ พุราหุมนโณ โอปาสาทำ อชฌาวสตี สตฺตฺสสฺสทำ
สตีณกฺกุโฆทกํ สขณฺณํ ราชโกคฺคํ รณฺณา ปเสนทีนา โกสเลน
ทีนฺนํ ราชทายํ พุรหุมนเทยฺยํ ฯ

[๖๔๗] อสฺสโสตฺถุ โข โอปาสาทกา ๒ พุราหุมนคหปตีกา สมโณ
ขลฺล โภ โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกุลลา ปพฺพชิตฺโต โกสเลสุ จาริกญจรมานโน
มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิ โอปาสาทำ อนฺุปฺตฺโต
โอปาสาท วิหริติ อุตฺตเรน โอปาสาทำ เทวเน สาลวเน ตํ
โข ปน ภวนตํ โคตมํ เอวํกฺลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต
อิตฺตีปี โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกฺโต
โลกวิทู อนฺุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ
ภควา โส อิมํ โลกํ สเทวํกํ สมารกํ สพุรหุมนกํ สสฺสมณ-
พุราหุมนี ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญญา สจฺฉิกคฺวา ปเวเทตี
โส ฐมฺมํ เทเสตี อาทิกฺลฺยาณํ มชฺฌกฺลฺยาณํ ปรีโยสานกฺลฺยาณํ
#๑ ยฺ. โอปาสาทนฺตี ทิสฺสตี ฯ ๒ ยฺ. โอปาสาทกาตี ทิสฺสตี ฯ

สาตุถิ สพฺยณฺชนิ เภวลปฺริปฺณณํ ปฺริสฺสทฺธิ พฺรหฺมจฺริยิ ปกาเสติ
สาธฺมฺ โข ปน ตถารูปานํ อรหํ ตสฺส นํ โหตีติ ฯ อถ โข
โอปาสาทกา พฺราหฺมณคหปติกา โอปาสาทา นิกฺขมิตฺวา สงฺฆา
สงฺฆิณคณฺเฑ อุตฺตเรน มฺหา ๑ กจฺจนฺตฺติ เยน เทวณํ สาถวณํ ฯ
เตน โข ปน สมเยน จงฺกิ พฺราหฺมโณ อฺปฺริ ปาสาทเท ทิวา
เสยฺยํ อฺปคโต โหตีติ ฯ

[๖๔๘] อทฺทสา โข จงฺกิ พฺราหฺมโณ โอปาสาทเก พฺราหฺมณคหปติเก
โอปาสาทา นิกฺขมิตฺวา สงฺฆเ สงฺฆิณคณฺเฑ อุตฺตเรน
มฺเข กจฺจนฺเต เยน เทวณํ สาถวณํ ทิสฺวาน ขตฺติ อามนฺเตสิ
กิณฺนุ โข โภ ขตฺเต โอปาสาทกา พฺราหฺมณคหปติกา โอปาสาทา
นิกฺขมิตฺวา สงฺฆา สงฺฆิณคณฺเฑ อุตฺตเรน มฺหา ๒ กจฺจนฺตฺติ เยน
เทวณํ สาถวณฺตฺติ ฯ อตฺถิ โภ จงฺกิ สมโณ โคตโม สกฺยปฺตฺโต
สกฺยกุลลา ปพฺพชฺชิตฺโต โภสเลสุ จาริกญฺจรมานโน มหตา
ภิกฺขุสงฺฆเมน สทฺธิ โอปาสาทํ อฺนุปฺตฺโต โอปาสาทเท วิหฺรติ
อุตฺตเรน โอปาสาทํ เทวเน สาถวเน ตํ โข ปน ภวณฺตํ
โคตมํ เอวํกลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส ภควา
อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจฺรณสมฺปนฺโน สุกโต โลกวิทู อฺนุตฺตโร
ปฺริสทฺมฺมสารถิ สตุถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ ตเมเต
ภวณฺตํ โคตมํ ทสฺสนาย อฺปสงฺกมฺนฺตฺติติ ฯ เตนทฺติ โภ ขตฺเต
เยน โอปาสาทกา พฺราหฺมณคหปติกา เตนฺอุปสงฺกมิ ๓ อฺปสงฺกมิตฺวา
#๑-๒ ยฺ. มฺเข ฯ ๓ ยฺ. เตนฺอุปสงฺกม ฯ

โอปาสาทเก ๑ พุราหุมนคหปติเก เอว วเทหิ จงกี โภ พุราหุมน
เอวมาห อากเมนตุ กิร ภาวนโต จงกีปี พุราหุมน สมณ
โคตม ทสฺสนาย อุปสงฺกมตีติ ฯ เอว โภติ โข โส ขตุตา
จงกิสฺส พุราหุมนสฺส ปฏิสฺสตุวา เยน โอปาสาทกา พุราหุมนคหปติกา
เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา โอปาสาทเก พุราหุมนคหปติเก
เอตทโวจ จงกี โภ พุราหุมน เอวมาห อากเมนตุ
กิร ภาวนโต จงกีปี พุราหุมน สมณ โคตม ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺสตีติ ฯ

[๖๔๕] เตน โข ปน สมเยน นานาเวรชชกานํ พุราหุมนานํ
ปญฺจมตฺตานิ พุราหุมนสตานิ โอปาสาทเก ปฏิวสนติ เกนจิเทว
กรรมเยน ฯ อสฺโสสุ โข เต พุราหุณา จงกี กิร พุราหุมน
สมณ โคตม ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺสตีติ ฯ อถ ๒ เต พุราหุณา
เยน จงกี พุราหุมน เตนุปสงฺกมิตฺส อุปสงฺกมิตฺวา จงกี
พุราหุณํ เอตทโวจฺ สจฺจํ กิร ภาวํ จงกี สมณ โคตม
ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺสตีติ ฯ เอว โข ๓ โภ โหติ อหํปี สมณ
โคตม ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺสตีติ ฯ มา ภาวํ จงกี สมณ
โคตม ทสฺสนาย อุปสงฺกมิ น อรหติ ภาวํ จงกี สมณ โคตม
ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺส สมโณ เตวว โคตโม อรหติ ภาวนตํ
จงกี ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺส ภาวนหิ จงกี อุกโตสุชาโต มาติโต
จ ปิติโต จ สฺสทุทฺทคหณิโก ยาว สตฺตมา ปิตามหฺยฺคา อุกฺขิตโต
#๑ ย. โอปาสาทเก ฯ ๒ ย. อถ โข เต ฯ ๓ ย. เอว โข เม ฯ

อนุปกกุฏโจ ชาติวาเทน ยมปิ ภวํ จงฺกึ อุกโตสุชาโต มาติโต
จ ปิติโต จ สํสุทฺธคหณโก ยาว สตฺตมา ปิตามหยฺคา อุกฺขิตโต
อนุปกกุฏโจ ชาติวาเทน อิมินาปงฺเคน น อรหติ ภวํ จงฺกึ
สมณํ โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตุ สมโณ เตวว โคตโม
อรหติ ภวนฺตํ จงฺกึ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตุ ภวณฺหิ จงฺกึ อทุโร
มหทฺธโน มหาโกโค ภวณฺหิ จงฺกึ ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺค
สนิฉณฺฑเกฏฺฐานํ สากฺขรปฺเปทานํ อิติหาสปลฺเจมานํ ปทโก
เวຍຍากรโณ โลกายตมมหาปฺริสทกฺขณฺเส อนวโย ภวณฺหิ จงฺกึ
อภฺริโป ทสฺสนิโย ปาสาทิโก ปรมาย วัฒนฺโปกฺขรตาย สมฺนฺนาคโต
พฺรหฺมวณฺณํ พฺรหฺมวจฺฉลํ อชฺชุตฺทาวกาโส ทสฺสนาย ภวณฺหิ
จงฺกึ ลีลวา พุทฺธลลิตํ พุทฺธลลิตน ๑ สมฺนฺนาคโต ภวณฺหิ จงฺกึ
กฺลฺยาณวาโจ กฺลฺยาณวากฺกรโณ ปฺริยา วาจาย สมฺนฺนาคโต
วิสฺฐาย อเนลคพาย อตฺตสฺส วิญฺญาปฺนียา ภวณฺหิ จงฺกึ
พฺหุณฺนํ อจฺริยปาจฺริโย ตินฺนํ มาณวกฺสทานิ มนฺเต วาเจติ
ภวณฺหิ จงฺกึ รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสฺลสฺส สกฺกโต กรุกโต
มานิโต ปุชฺชิตอ ปจฺจิตอ ภวณฺหิ จงฺกึ พฺรหฺมวณฺณสฺส ปฺกฺขรสาติสฺส
สกฺกโต กรุกโต มานิโต ปุชฺชิตอ ปจฺจิตอ ภวณฺหิ
จงฺกึ โอปาสาทํ อชฺชวาวสฺติ สตฺตสฺสทํ สติณฺณกฺกฺจาทกํ สรณฺณํ
ราชโกคฺคํ รณฺณา ๒ ปเสนทินา โกสฺเลน ทินฺนํ ราชทายํ พฺรหฺมเทยฺยํ
ยมปิ ภวํ จงฺกึ โอปาสาทํ อชฺชวาวสฺติ สตฺตสฺสทํ สติณฺณกฺกฺจาทกํ
#๑ ย. พุทฺธลลิตํ พุทฺธลลิตน ๑ ๒ ย. รณฺโณ

สธณฺณํ ราชโกกคํ รณฺณา ปเสนทินา โกสเลน ทินนํ
ราชทายํ พุรหฺมเทยฺยํ อิมินาปงฺเคน น อรหติ ภวํ จงฺกิ สมนํ
โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตุํ สมนเณ เตวว โคตโม อรหติ
ภวนฺตํ จงฺกิ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตุนฺติ ฯ

[๖๕๐] เอวํ วุตฺเต จงฺกิ พุราหฺมโณ เต พุราหฺมเณ เอตทโวจ
เตนหิ โภ มมาปี สุณฺณถ ยถา ยถา มยเมว อรหาม ตํ
สมนํ ๑ โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตุํ น เตวว อรหติ โส ภวํ
โคตโม อมฺหากํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตุํ สมนเณ ขลฺล โภ โคตโม
อุกฺโกตฺสฺสาโต มาติโต จ ปิตฺติโต จ ตํสฺสทฺรคหณฺนิโก ยาว สดฺตมา
ปีตามหฺยคา อุกฺกิตฺโต อนฺนุปกฺกฏฺโฐ ชาตีวาเทน ยมฺปิ ๒ สมนเณ
โคตโม อุกฺโกตฺสฺสาโต ฯเปฯ ชาตีวาเทน อิมินาปงฺเคน น อรหติ
โส ภวํ โคตโม อมฺหากํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตุํ อถ โข
มยเมว อรหาม ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตุํ สมนเณ
ขลฺล โภ โคตโม ปนฺตํ หิรณฺยสฺวณฺณํ โอิหาย ปพฺพชิตฺโต
ภูมิตํ จ เวหาสฏฺฐณฺจ สมนเณ ขลฺล โภ โคตโม ททโรว
สมาโน สฺสกาเพกฺโส ภเทฺรณ โยพฺพเนน สมนฺนาคโต ปจฺเมน
วยสา อการฺสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต สมนเณ ขลฺล โภ โคตโม
อกามกานํ มาตาปีตฺตุนํ อสฺสุมฺขานํ รุทฺตฺตานํ เกสมสฺสํ โอิหารेतฺวา
กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาทตฺวา อการฺสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต
สมนเณ ขลฺล โภ โคตโม อภิรุโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก ปรมาย
#๑ ย. ภวนฺตํ ฯ ๒ ย. ยมฺปิ โภ ฯ

วัฒนโปกขรตาย สมนุภาคโต พุทฺทมวณฺณิ พุทฺทมวจฺจสี อชุตฺทา-
 วกาโส ทสฺสนาย สมโณ ขลฺ โก โคตโม สีลวา อริยสีลี
 กุสลสีลี กุสเลน สีเลน สมนุภาคโต สมโณ ขลฺ โก โคตโม
 กลฺยาณวาโจ กลฺยาณวากุกรโณ โปริยา วาจา ย สมนุภาคโต
 วิสฺสุจาย อนลคพาย อตฺถสฺส วิญญาปนียา สมโณ ขลฺ โก
 โคตโม พหุณฺโณ อจฺริยปาจฺริโย สมโณ ขลฺ โก โคตโม
 ชีณคามราโค วิคตจาปลฺโล สมโณ ขลฺ โก โคตโม กมฺมวาที
 กิริยวาที อปาปปุเรกฺขาโร พุทฺทมณฺเฑาย ปชาย สมโณ
 ขลฺ โก โคตโม อจฺจจากุลา ปพฺพชิตฺ อสฺสัณฺเณนา ๑ ขตฺตียกุลา
 สมโณ ขลฺ โก โคตโม อทฺธกุลา ปพฺพชิตฺ มหทฺธนา มหาโกลา
 สมณฺ ๑ ขลฺ โก โคตมฺ ติโรรฺรฺกฺขา ติโรชนปทา สํปุจฺฉิตฺ
 อากจฺฉนฺติ สมณฺ ๑ ขลฺ โก โคตมฺ อนกานิ เทวตาสหสฺसानิ
 ปาณน ๒ สรณฺ คตานิ สมณฺ ๑ ขลฺ โก โคตมฺ เอวักฺลฺยาโณ
 กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
 วิชฺชาจฺรณสมฺปนฺโน สุกฺโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ
 สตฺถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ สมโณ ขลฺ โก โคตโม
 ทวตฺตีสมหาปุริสทกฺขณฺเหหิ สมนุภาคโต สมณฺ ๑ ขลฺ โก โคตมฺ
 ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร สปุตฺตทาโร ปาณฺเหหิ สรณฺ
 คโต สมณฺ ๑ ขลฺ โก โคตมฺ ราชา ปเสนฺทิ โกสฺโล [๑] ปาณฺเหหิ
 สรณฺ คโต สมณฺ ๑ ขลฺ โก โคตมฺ พุราหฺมโณ โปกฺขรสาติ
 #๑ ย. อาทีนขตฺตียกุลาฯ ๒ ย. ปาณฺเหหิฯ ๓ ย. เอตฺถนฺตเร สปุตฺตทาโรติ
 #ทิสฺสตฺติฯ

สปรุตทาโร ปาณหิ สรณํ คโต สมโณ ขลु โภ โคตโม
โอปาสาทํ อุนุปรตโต โอปาสาทะ วิหริ อุตฺตเรน โอปาสาทํ
เทวเน सालเน ये ปน โข เกจิ สมณา वा पुराहुम्मा
वा อุมหากํ कामกฺเขตฺตํ อากจฺจนฺติ อติถิโน ๑ เต โหนฺติ อติถิ
โฆ ปนเมหิ สกฺกาตพฺพา ครุกาตพฺพา มาเนตพฺพา ปุเชตพฺพา
ยมปิ โภ สมโณ โคตโม โอปาสาทํ อุนุปรตโต โอปาสาทะ
วิหริ อุตฺตเรน โอปาสาทํ เทวเน सालเน อติถิมุหากํ สมโณ
โคตโม อติถิ โฆ ปนเมหิ สกฺกาตพฺโพ ครุกาตพฺโพ มาเนตพฺโพ
ปุเชตพฺโพ อิมินาปฺงเคน น อรหติ โส ภวํ โคตโม
อมุหากํ ทสฺสนาย อฺปสงฺกमित्तํ อถ โฆ มยเมว อรหาม ตํ
ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสนาย อฺปสงฺกमित्तํ เอตฺตํ โฆ อหํ โภ
ตสฺส โภโต โคตมสฺส วณฺณํ ปฺริยาปฺณามิ น จ โส ภวํ
โคตโม เอตฺตวณฺโณ อฺปปริมาณวณฺโณ हि โส ภวํ โคตโม
เอกเมเคนปิ โภ อฺงเคน สมฺนฺนาคโต น อรหติ โส ภวํ โคตโม
อมุหากํ ทสฺสนาย อฺปสงฺกमित्तํ อถ โฆ มยเมว อรหาม ตํ
ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสนาย อฺปสงฺกमितฺตุนฺติ ๒ ๆ เตนहि โภ สพฺเพว
มยํ สมณํ โคตมํ ทสฺสนาย อฺปสงฺกมิตฺตํ ๑ อถ โฆ
จงฺกิ พุราहुมนโณ มหตา พุราहुมณฺคเณน สทฺธิ เยน ภควา
เตนฺุปรสงฺกมิ อฺปสงฺกमितฺตวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนฺนํ
กถํ สารานฺนํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ๑ เตน โฆ ปน
#๑ ย. อติถิ โน เต โหนฺติ ๑ ๒ ย. อติสทฺโท นตฺถิ ๑

สมเอน ภควา วุฑฒเหหิ วุฑฒเหหิ พุราหุมเณหิ สทฐี กิณฺจ
กิณฺจ กถํ สาราณียํ วิตฺติสارهตฺวา นิสินฺโน โหติ ฯ

[๖๕๑] เตน โข ปน สมเอน กापทิกโก ๑ นาม มาณโว
ทหโร วุตฺตสิโร โสฬสวสฺสทฺเทสิโก ชาตียา ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺ
สณิณฺณทฺ เภฏฺภานํ สากุขรปฺปเกทานํ อิตฺติหาสปลฺยจมานํ ปทโก เวยฺยากรโณ
โลกายตฺมหาปฺริสทกฺขเณสุ อนวโย ตสฺสํ ปฺริสายํ นิสินฺโน
โหติ ฯ โส วุฑฺฒานํ วุฑฺฒานํ พุราหุมจฺานํ ภควตา สทฺฐี มนฺตยमानานํ
อนฺตรนฺตรรา กถํ โอปาเตติ ฯ อถ โข ภควา กापทิกํ
माणวํ อปฺสาทฺเทสิ มา อายสฺมา ภารทฺวาไซ วุฑฺฒานํ วุฑฺฒานํ
พุราหุมจฺานํ มนฺตยमानานํ อนฺตรนฺตรรา กถํ โอปาเตสิ ๒ กถาปฺริโยสานํ
อายสฺมา ภารทฺวาไซ อากเมตฺตฺติ ฯ

[๖๕๒] เอวํ วุตฺเต จงฺกึ พุราหุมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ
มา ภวํ โคตโม กापทิกํ มาณวํ อปฺสาทฺเทสิ กุลปฺตฺโต จ
กาปทิกโก มาณโว พหุสฺสฺโต จ กापทิกโก มาณโว ปณฺจทฺโต ๓
จ กापทิกโก มาณโว กฺลฺยาณวากุกรโณ ๓ จ กापทิกโก มาณโว
ปโหติ จ กापทิกโก มาณโว โภตา โคตเมน สทฺฐี อสฺมี วจเน
ปติมนฺเตตฺตฺนฺติ ฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ อทฺธา โข
กาปทิกสฺส มาณวสฺส เตวิชฺเชก ปาวจเน กถํ ภวิสฺสติ ตถา
หิ นํ พุราหุมจฺา สํปุเรกฺขโรนฺตฺติติ ฯ อถ โข กापทิกสฺส มาณวสฺส
#๑ สึ. กापจโก ฯ ยฺ. กापจโก ฯ ๒ ยฺ. โอปาเตตฺ ฯ ๓ ยฺ. กฺลฺยาณวากุกรโณ ฯ
#๔ ยฺ. ปณฺจทฺโต ฯ

เอตทโหสิ ยทา เม สมโณ โคตโม จกขุณา จกขุ อุปัสหริสฺสติ
อถาหิ สมณั โคตมึ ปณหิ ปุจฺฉิสฺสามิติ ฯ อถ โข
ภควา กาลปทิกสฺส มาณวสฺส เจตสา เจโต ปรีวิตกุกมณฺเวย
เยน กาลปทิกโก มาณโว เตน จกขุณิ อุปัสหาสิ ฯ อถ โข
กาลปทิกสฺส มาณวสฺส เอตทโหสิ สมนฺนาหริติ โข มึ สมโณ
โคตโม ยนฺนุนาหิ สมณั โคตมึ ปณหิ ปุจฺฉเยยฺยนฺติ ฯ อถ
โข กาลปทิกโก มาณโว ภควนฺตุ เอตทโวจ ยทิตฺถิ โภ โคตม
พฺรหฺมณฺณํ โปราณํ มนฺตปทํ อิติหิตฺทหฺปรีปราย ปิฎฺฐกสมฺปทาย
ตตฺถ จ พฺรหฺมณฺณ อเอกัเสน นิกฺขจฺจํ กจฺฉนฺติ อิทเมว สจฺจํ
โมฆมณฺเวยนฺติ อธิ ภวํ โคตโม กิมาหาติ ฯ

[๖๕๑] ก็ ปน ภารทฺวาซ อตฺถิ โภจิ พฺรหฺมณฺณํ
เอกพฺรหฺมณฺปิ โย เอวมาห อหเมตฺตํ ชานามิ อหเมตฺตํ ปสฺสามิ
อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเวยนฺติ ฯ โน หิตฺถิ โภ โคตม ฯ ก็ ปน
ภารทฺวาซ อตฺถิ โภจิ พฺรหฺมณฺณํ เอกาจริโยปิ เอกาจริยปาจริโยปิ
ยาว สตฺตมา อาจริยมหฺยคา ๑ โย เอวมาห อหเมตฺตํ
ชานามิ อหเมตฺตํ ปสฺสามิ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเวยนฺติ ฯ โน
หิตฺถิ โภ โคตม ฯ ก็ ปน ภารทฺวาซ เยปิ เต พฺรหฺมณฺณํ
ปุพฺพกา อิสโย มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร เยสมิทฺถิ
เอตฺรหิ พฺรหฺมณฺณํ โปราณํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ สมิหิตํ ตทฺนุคายนฺติ
ตทฺนุภาสฺนติ ภาสิตมฺนุภาสฺนติ วาจิตมฺนุวาเจนฺติ เสยฺยถิทฺถิ
#๑ ย. อาจริยมหฺยคาปิ ฯ

อฏฺฐโก วามโก วามเทโว เวสฺสามิตฺโต ยมตคฺคิ องฺคีรโส ภารทฺวาโช
วาเสฏฺฐโจ กสฺสโป ภคฺ เตปี เอวมหาสิ มยเมตฺติ
ชานาม มยเมตฺติ ปสฺสาม อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ ฯ โน หิทำ
โก โคตม ฯ

[๖๕๔] อิติ กิร ภารทฺวาช นตฺถิ โกจิ พฺราหฺมณานํ
เอกพฺราหฺมณปี โย เอวมหา อหเมตฺติ ชานามิ อหเมตฺติ ปสฺสามิ
อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ นตฺถิ โกจิ พฺราหฺมณานํ เอกาจรียปี
เอกาจรียปาจรียปี ยาว สตฺตมา อจาริยมหฺยคา โย
เอวมหา อหเมตฺติ ชานามิ อหเมตฺติ ปสฺสามิ อิทเมว สจฺจํ
โมฆมณฺณนฺติ เยปี เต พฺราหฺมณานํ ปุพฺพกา อิสโย มนฺตานํ
กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร เยสมิทํ เอตฺรหิ พฺราหฺมณา
ไปฺราณํ มนฺตปทํ กิตฺติ ปวตฺตํ สมิหิตํ ตทฺนุคายนฺติ ตทฺนุภาสฺนฺติ
ภาสิตมฺนุภาสฺนฺติ วาจิตมฺนุวาเจนฺติ เสยฺยถิทํ อฏฺฐโก วามโก
วามเทโว เวสฺสามิตฺโต ยมตคฺคิ องฺคีรโส ภารทฺวาโช วาเสฏฺฐโจ
กสฺสโป ภคฺ เตปี น เอวมหาสิ มยเมตฺติ ชานาม มยเมตฺติ
ปสฺสาม อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ ฯ เสยฺยถาปี ภารทฺวาช
อนฺธเวณิ ปรมฺปฺราสฺตฺตตา ปุริโมปี น ปสฺสติ มชฺฉิมปี น
ปสฺสติ ปจฺฉิมปี น ปสฺสติ เอวเมว โข ภารทฺวาช อนฺธเวณฺญปมํ
มณฺเฑ พฺราหฺมณานํ ภาสิตํ สมฺปชฺชติ ปุริโมปี น
ปสฺสติ มชฺฉิมปี น ปสฺสติ ปจฺฉิมปี น ปสฺสติ ตํ ก็ มณฺเฑสิ

การทวาช นนุ เอว สนุเต พุราหุมนาน อมุลิกา สทฐา
สมปชชตีติ ฯ น เขวตถ โภ โคตม พุราหุมนา สทฐายเยว
ปยิริปาสนติ อนุสสุวาเปตถ พุราหุมนา ปยิริปาสนตีติ ฯ

[๖๕๕] ปุพเพว โข ตฺวํ การทวาช สทฺธํ อคมาสิ อนุสฺสวํ
อิทานิ วเทสิ ปณฺจ โข อิมํ การทวาช ฌมฺมา ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม
ทฺวิธาวิปากา กตฺเม ปณฺจ สทฺธา รุจิ อนุสฺสโว อาการปรีวิตกฺโก
ทิฏฺฐินิหฺมานกฺขนฺติ อิมํ โข การทวาช ปณฺจ ฌมฺมา
ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม ทฺวิธาวิปากา อปีจ การทวาช สฺสทฺทหิตํ ๑ เยว
โหติ ตณฺจ โหติ รัตตํ ตจฺจํ มุสา โน เจปี สฺสทฺทหิตํ
โหติ ตณฺจ โหติ ภูตํ ตจฺจํ อนนฺถณฺธา อปีจ การทวาช
สฺสรุจิตฺเตว โหติ ฯเปฯ สฺวานุสฺสุตฺเตว โหติ ฯเปฯ สฺสปรีวิตกฺเกว
โหติ ฯเปฯ สฺสนิหฺมยิตฺเตว โหติ ตณฺจ โหติ รัตตํ ตจฺจํ
มุสา โน เจปี สฺสนิหฺมยิตฺติ โหติ ตณฺจ โหติ ภูตํ ตจฺจํ
อนนฺถณฺธา สจฺจํ อนฺนรฺกฺขตา การทวาช วิญฺญฺนา ปฺริเสน นาลเมตถ
เอกํเสน นิฏฺฐํ กนฺตุํ อิทเมว สจฺจํ โมฆมฺมณฺณฺติ ฯ
กิตฺตาวตา ปน โภ โคตม สจฺจานฺนรฺกฺขณา โหติ กิตฺตาวตา สจฺจมฺนรฺกฺขติ
สจฺจานฺนรฺกฺขณํ มยฺ ภวนฺตุํ โคตมํ ปุจฺฉามาติ ฯ

[๖๕๖] สทฺธา เจปี การทวาช ปฺริสสฺส โหติ เอวํ เม
สทฺธาติ อิติ วทํ สจฺจมฺนรฺกฺขติ น เตวว ตาว เอกํเสน นิฏฺฐํ
#๑ สี่. สฺสทฺธิตํ ฯ

คจฺจติ อิทเมว สจฺจ โมฆมณฺณนฺติ เอตฺตาวตฺตา โข ภารทฺวาช
สจฺจมนฺรฺกฺขณา โหติ เอตฺตาวตฺตา สจฺจมนฺรฺกฺขติ เอตฺตาวตฺตา จ
มยฺ สจฺจานฺรฺกฺขณฺ ปญฺญาเปม น เตวฺว ตาว สจฺจานฺุโพโธ
โหติ รุจฺ เจปี ภารทฺวาช ปุริสสฺส โหติ ... อนฺุสฺสโว เจปี
ภารทฺวาช ปุริสสฺส โหติ ... อาการปฺริวิตฺกโก เจปี ภารทฺวาช
ปุริสสฺส โหติ ... ทิกฺกุจฺนิชฺฌานกฺขนฺติ เจปี ภารทฺวาช ปุริสสฺส
โหติ เอวฺ เม ทิกฺกุจฺนิชฺฌานกฺขนฺตีติ อิติ วทฺ สจฺจมนฺรฺกฺขติ น
เตวฺว ตาว เอกฺเสน นิกฺกุจฺ คจฺจติ อิทเมว สจฺจ โมฆมณฺณนฺติ
เอตฺตาวตฺตา โข ภารทฺวาช สจฺจมนฺรฺกฺขณา ๑ โหติ เอตฺตาวตฺตา
สจฺจมนฺรฺกฺขติ เอตฺตาวตฺตา จ มยฺ สจฺจานฺรฺกฺขณฺ ปญฺญาเปม น
เตวฺว ตาว สจฺจานฺุโพโธ โหตีติ ฯ เอตฺตาวตฺตา โภ โคตม
สจฺจมนฺรฺกฺขณา โหติ เอตฺตาวตฺตา สจฺจมนฺรฺกฺขติ เอตฺตาวตฺตา จ มยฺ
สจฺจานฺรฺกฺขณฺ เปกฺขาม กิตฺตาวตฺตา ปน โภ โคตม สจฺจานฺุโพโธ
โหติ กิตฺตาวตฺตา สจฺจมนฺุพฺพชฺฌติ สจฺจานฺุโพธฺ มยฺ ภาวณฺฺติ โคตมํ
ปฺุจฺจามาทิ ฯ

[๖๕๗] อิธ กิร ภารทฺวาช ภิกฺขุ อญฺญตรฺ คามํ วา นิคมํ
วา อุปนิสฺสสาย วิหฺรติ ฯ ตเมว คหปติ วา คหปติปฺุตฺโต วา
อุปสงฺกมิตฺวา ตีสุ ฐมฺเมสุ สมนฺเนสฺติ โลกนียेषฺ ฐมฺเมสุ โทสนียेषฺ
ฐมฺเมสุ โมหนียेषฺ ฐมฺเมสุ อตฺถิ นฺุ โข อิมสฺส आयสฺมโต
ตถารูปา โลกนียา ฐมฺมา ยถารูเปหิ โลกนียเหิ ฐมฺเมหิ ปฺริยาทินฺนจิตฺโต

#๑ ยู. สจฺจานฺรฺกฺขณา ฯ

ทินฺนจิตฺโต อชานํ วา วเทยฺย ชานามิตฺติ อปฺสฺสํ วา วเทยฺย
ปฺสฺสามิตฺติ ปรี วา ตถตฺตตาย สมากทเปยฺย ยํ ปเรสํ อสฺส
ทิจฺจเรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ ตเมนนํ สมนฺเนสฺमानโน เอวํ
ชานาติ นตฺถิ โข อิมสฺสสายสฺมโต ตถารูปา โลภนียา ฌมฺมา
ยถารูเปหิ โลภนียเอหิ ฌมฺเมหิ ปรียาทินฺนจิตฺโต อชานํ วา วเทยฺย
ชานามิตฺติ อปฺสฺสํ วา วเทยฺย ปฺสฺสามิตฺติ ปรี วา ตถตฺตตาย
สมากทเปยฺย ยํ ปเรสํ อสฺส ทิจฺจเรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ ตถา
โฆ ปนินฺนสฺสสายสฺมโต กายสมากจาโร ตถา วจีสมากจาโร ยถาตํ
อลุกฺทรสฺส ยํ โฆ ปน อยมายสฺมา ฌมฺมํ เทเสติ คมฺภีโร
โส ฌมฺโม ทุกฺทโส ทุรฺนุโพโซ สนฺโต ปณฺโฑ อตฺถกฺกาวจโร
นิปฺโปณฺโณ ปณฺฑิตเวทนีโย น โส ฌมฺโม สฺสเทสิโย ลุกฺทเรนาติ ฯ
ยโต นํ สมนฺเนสฺमानโน วิสุทฺธี โลภนียเอหิ ฌมฺเมหิ ปฺสฺสตี ๑
สมนฺนปฺสฺสตี ตโต นํ อุตฺตารี สมนฺเนสฺตี โทสนียเอสฺสุ ฌมฺเมสฺสุ
อตฺถิ นฺุ โฆ อิมสฺสสายสฺมโต ตถารูปา โทสนียา ฌมฺมา ยถารูเปหิ
โทสนียเอหิ ฌมฺเมหิ ปรียาทินฺนจิตฺโต อชานํ วา วเทยฺย ชานามิตฺติ
อปฺสฺสํ วา วเทยฺย ปฺสฺสามิตฺติ ปรี วา ตถตฺตตาย สมากทเปยฺย ยํ
ปเรสํ อสฺส ทิจฺจเรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ ตเมนนํ สมนฺเนสฺमानโน
เอวํ ชานาติ นตฺถิ โข อิมสฺสสายสฺมโต ตถารูปา โทสนียา ฌมฺมา
ยถารูเปหิ โทสนียเอหิ ฌมฺเมหิ ปรียาทินฺนจิตฺโต อชานํ วา วเทยฺย
ชานามิตฺติ อปฺสฺสํ วา วเทยฺย ปฺสฺสามิตฺติ ปรี วา ตถตฺตตาย
#๑ ย. ปฺสฺสตีติ ปาโจ นตฺถิ ฯ

สมาทเปยฺย ยํ ปเรสํ อสฺส ทิฆมรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ ตถา
 โข ปนินฺมสฺสายสฺมโต กายสมาจาโร ตถา วจีสมาจาโร ยถาคํ
 อทฺฐจฺจสฺส ยํ โข ปน อยมายสฺมา ฌมฺมํ เทเสติ คมฺภีโร
 โส ฌมฺโม ทฺวทฺทโส ทฺรฺนุโพโธ สนฺโต ปณฺโฑ อตฺถกาวจโร
 นิปุโณ ปณฺฑิตเวทนีโย น โส ฌมฺโม สฺวเทสิโย ทฺวฺจฺเจนาติ ฯ
 ยโต นํ สมนฺเนสฺมาโน วิสุทฺธํ โทสนีเยหิ ฌมฺเมหิ ปสฺสตี ๑
 สมนฺุปสฺสตี ตโต นํ อุตฺตริํ สมนฺเนสฺตี โมหนีเยสุ ฌมฺเมสุ
 อตฺถิ นฺุ โข อิมสฺสายสฺมโต ตถารูปา โมหนียา ฌมฺมา ยถารูเปหิ
 โมหนีเยหิ ฌมฺเมหิ ปรียาทินฺนจิตฺโต อชานํ วา วเทยฺย ชานามิตฺติ
 อปสฺสํ วา วเทยฺย ปสฺสามิตฺติ ปรี วา ตถตฺตตาย สมาทเปยฺย ยํ
 ปเรสํ อสฺส ทิฆมรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ ตเมนนํ สมนฺเนสฺมาโน
 เอวํ ชานาติ นตฺถิ โข อิมสฺสายสฺมโต ตถารูปา โมหนียา
 ฌมฺมา ยถารูเปหิ โมหนีเยหิ ฌมฺเมหิ ปรียาทินฺนจิตฺโต อชานํ
 วา วเทยฺย ชานามิตฺติ อปสฺสํ วา วเทยฺย ปสฺสามิตฺติ ปรี วา
 ตถตฺตตาย สมาทเปยฺย ยํ ปเรสํ อสฺส ทิฆมรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ
 ตถา โข ปนินฺมสฺสายสฺมโต กายสมาจาโร ตถา วจีสมาจาโร
 ยถาคํ อมฺพฺพหฺสฺส ยํ โข ปน อยมายสฺมา ฌมฺมํ เทเสติ
 คมฺภีโร โส ฌมฺโม ทฺวทฺทโส ทฺรฺนุโพโธ สนฺโต ปณฺโฑ อตฺถกาวจโร
 นิปุโณ ปณฺฑิตเวทนีโย น โส ฌมฺโม สฺวเทสิโย มฺพฺพหฺนาติ ฯ
 ยโต นํ สมนฺเนสฺมาโน วิสุทฺธํ โมหนีเยหิ ฌมฺเมหิ ปสฺสตี
 #๑ ย. ปสฺสตีติ ปาโจ นตฺถิ ฯ

[๖๕๕] สจฺจานุปตฺติยา โข ภารทฺวาช ปชานํ พหุการํ โน
เจ ตํ ปทเหยย น ยิทํ สจฺจมนุปาปุณฺเอยย ยสฺมา จ โข
ปทหติ ตสฺมา สจฺจมนุปาปุณฺาติ ตสฺมา สจฺจานุปตฺติยา ปชานํ
พหุการนฺติ ฯ ปชานสฺส ปน โภ โคตม กตโม ฌมฺโม พหุการโร
ปชานสฺส พหุการํ ฌมฺมํ มยํ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาติ ฯ ปชานสฺส
โข ภารทฺวาช ตฺลนา พหุการโร ๑ โน เจ ตํ ตฺลเอยย น ยิทํ
ปทเหยย ยสฺมา จ โข ตฺลติ ตสฺมา ปทหติ ตสฺมา ปชานสฺส
ตฺลนา พหุการาติ ฯ ตฺลนาย ปน โภ โคตม กตโม ฌมฺโม
พหุการโร ตฺลนาย พหุการํ ฌมฺมํ มยํ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาติ ฯ
ตฺลนาย โข ภารทฺวาช อฺสฺสาโท พหุการโร โน เจ ตํ อฺสฺสเหยย
น ยิทํ ตฺลเอยย ยสฺมา จ โข อฺสฺสหติ ตสฺมา ตฺลติ ตสฺมา
ตฺลนาย อฺสฺสาโท พหุการโรติ ฯ อฺสฺสาหสฺส ปน โภ โคตม
กตโม ฌมฺโม พหุการโร อฺสฺสาหสฺส พหุการํ ฌมฺมํ มยํ ภวนฺตํ
โคตมํ ปุจฺจามาติ ฯ อฺสฺสาหสฺส โข ภารทฺวาช ฌนฺโท พหุการโร
โน เจ ตํ ฌนฺโท ชาเยถ น ยิทํ อฺสฺสเหยย ยสฺมา จ โข
ฌนฺโท ชายติ ตสฺมา อฺสฺสหติ ตสฺมา อฺสฺสาหสฺส ฌนฺโท
พหุการโรติ ฯ ฌนฺทสฺส ปน โภ โคตม กตโม ฌมฺโม พหุการโร
ฌนฺทสฺส พหุการํ ฌมฺมํ มยํ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาติ ฯ ฌนฺทสฺส
โข ภารทฺวาช ฌมฺมนิชฺฌานกฺขนฺติ พหุการา โน เจ ตํ ฌมฺมา
นิชฺฌานํ ๒ ขเมยฺยํ น ยิทํ ฌนฺโท ชาเยถ ยสฺมา จ โข
#๑ ยฺ. พหุการา ฯ ๒ ยฺ. ฌมฺมนิชฺฌานํ ฯ

ธมฺมา นิชฺฌานํ ขมฺนฺติ ตสฺมา ฉนฺโท ชายติ ตสฺมา ฉนฺทสฺส
ธมฺมนิชฺฌานกฺขณฺติ พหุการาติ ฯ ธมฺมนิชฺฌานกฺขณฺติยา ปน โภ
โคตม กตโม ธมฺโม พหุกาโร ธมฺมนิชฺฌานกฺขณฺติยา พหุการี
ธมฺมํ มยฺ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาติ ฯ ธมฺมนิชฺฌานกฺขณฺติยา
โฆ การทฺวาช อตฺตูปปริกฺขา พหุการา โน เจ ตํ อตฺถํ
อุปปริกฺขเยยฺ น ยิทํ ธมฺมา นิชฺฌานํ ขมฺเยยฺ ยสฺมา จ โฆ
อตฺถํ อุปปริกฺขติ ตสฺมา ธมฺมา นิชฺฌานํ ขมฺนฺติ ตสฺมา ธมฺม-
นิชฺฌานกฺขณฺติยา อตฺตูปปริกฺขา พหุการาติ ฯ อตฺตูปปริกฺขาย ปน
โภ โคตม กตโม ธมฺโม พหุกาโร อตฺตูปปริกฺขาย พหุการี
ธมฺมํ มยฺ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาติ ฯ อตฺตูปปริกฺขาย โฆ
การทฺวาช ธมฺมธารณา พหุการา โน เจ ตํ ธมฺมํ ธาเรยฺ
น ยิทํ อตฺถํ อุปปริกฺขเยยฺ ยสฺมา จ โฆ ธมฺมํ ธาเรติ ตสฺมา
อตฺถํ อุปปริกฺขติ ตสฺมา อตฺตูปปริกฺขาย ธมฺมธารณา พหุการาติ ฯ
ธมฺมธารณาย ปน โภ โคตม กตโม ธมฺโม พหุกาโร
ธมฺมธารณาย พหุการี ธมฺมํ มยฺ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาติ ฯ
ธมฺมธารณาย โฆ การทฺวาช ธมฺมสฺสวณฺํ พหุการี โน เจ ตํ
ธมฺมํ สฺสณฺเยยฺ น ยิทํ ธมฺมํ ธาเรยฺ ยสฺมา จ โฆ ธมฺมํ
สฺสณาติ ตสฺมา ธมฺมํ ธาเรติ ตสฺมา ธมฺมธารณาย ธมฺมสฺสวณฺํ
พหุการณฺติ ฯ ธมฺมสฺสวณฺสฺส ปน โภ โคตม กตโม ธมฺโม
พหุกาโร ธมฺมสฺสวณฺสฺส พหุการี ธมฺมํ มยฺ ภวนฺตํ โคตมํ

ปุจฉามาติ ฯ ฌมมสุสวนสุส โข ภารทวาช โสดาวธานัน्ह พุทการัน्ह
โน เจ ตัน्ह โสตัน्ह โอทเหยย น ยัน्ह ฌมมํ สุนเยย ยสุมา
จ โข โสตัน्ह โอทหติ ตสุมา ฌมมํ สุนาติ ตสุมา ฌมมสุสวนสุส
โสดาวธานัน्ह พุทการนุติ ฯ โสดาวธานสุส ปน โภ โคตม กตโม
ฌมโม พุทการโร โสดาวธานสุส พุทการัน्ह ฌมมํ มยํ ภาวนัน्ह
โคตมํ ปุจฉามาติ ฯ โสดาวธานสุส โข ภารทวาช ปยิริปาสนา ๑
พุทการา โน เจ ตัน्ह ปยิริปาเสยย น ยัน्ह โสตัน्ह โอทเหยย
ยสุมา จ โข ปยิริปาสติ ตสุมา โสตัน्ह โอทหติ ตสุมา โสดาวธานสุส
ปยิริปาสนา พุทการาติ ฯ ปยิริปาสนาย ปน โภ โคตม
กตโม ฌมโม พุทการโร ปยิริปาสนาย พุทการัน्ह ฌมมํ มยํ
ภาวนัน्ह โคตมํ ปุจฉามาติ ฯ ปยิริปาสนาย โข ภารทวาช อุปสงกมนัน्ह
พุทการัน्ह โน เจ ตัน्ह อุปสงกเมยย น ยัน्ह ปยิริปาเสยย
ยสุมา จ โข อุปสงกมติ ตสุมา ปยิริปาสติ ตสุมา
ปยิริปาสนาย อุปสงกมนัน्ह พุทการนุติ ฯ อุปสงกมนสุส ปน โภ
โคตม กตโม ฌมโม พุทการโร อุปสงกมนสุส พุทการัน्ह ฌมมํ
มยํ ภาวนัน्ह โคตมํ ปุจฉามาติ ฯ อุปสงกมนสุส โข ภารทวาช
สทฐา พุทการา โน เจ ตัน्ह สทฐา ชาเยถ น ยัน्ह อุปสงกเมยย
ยสุมา จ โข สทฐา ชายติ ตสุมา อุปสงกมติ ตสุมา อุป-
สงกมนสุส สทฐา พุทการาติ ฯ

[๖๖๐] สจฺจานุรฺกขณัน्ह มยํ ภาวนัน्ह โคตมํ อปุฉฺฉนิมฺหา ๒ สจฺจา-
#๑ ยฺ. ปยิริปาสนา ฯ ๒ ยฺ. อปุฉฺฉนิมฺห ฯ

นุรฺกขณั ภาวึ โคตโม พุยาภาสิ ตลฺยจ ปนฺมหากั รุจฺจติ เจว
 ขมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา สจฺจมนฺุโพธิ มยั ภาวนตฺติ โคตมึ
 อปฺุจฺฉิมฺหา สจฺจมนฺุโพธิ ภาวึ โคตโม พุยาภาสิ ตลฺยจ ปนฺมหากั
 รุจฺจติ เจว ขมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา สจฺจานฺุปฺตฺตี มยั
 ภาวนตฺติ โคตมึ อปฺุจฺฉิมฺหา สจฺจานฺุปฺตฺตี ภาวึ โคตโม พุยาภาสิ
 ตลฺยจ ปนฺมหากั รุจฺจติ เจว ขมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา
 สจฺจานฺุปฺตฺติยา พหุการึ ชมฺมึ มยั ภาวนตฺติ โคตมึ อปฺุจฺฉิมฺหา
 สจฺจานฺุปฺตฺติยา พหุการึ ชมฺมึ ภาวึ โคตโม พุยาภาสิ ตลฺยจ
 ปนฺมหากั รุจฺจติ เจว ขมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา ยั ยเทว
 จ มยั ภาวนตฺติ โคตมึ อปฺุจฺฉิมฺหา ตั ตเทว ภาวึ โคตโม
 พุยาภาสิ ตลฺยจ ปนฺมหากั รุจฺจติ เจว ขมฺติ จ เตน จมฺหา
 อตฺตมฺนา มยั หิ โภ โคตม ปุพฺเพ เอวึ ชานาม เก จ
 มุณฺฑกา สมณฺกา อิปฺภา กณฺหา พนฺธุปาทาปฺจจา ๑ เก จ ชมฺมสุส
 อณฺดาตาโรติ อชเนสิ วต เม ภาวึ โคตโม สมณฺสุ สมณฺเปมึ
 สมณฺสุ สมณฺปสาทึ สมณฺสุ สมณฺการวิ อภิกฺกนฺตึ โภ โคตม
 อภิกฺกนฺตึ โภ โคตม ๆเปฯ อุปาสกั มึ ภาวึ โคตโม ธารฺตุ
 อชฺชตฺกฺเค ปาณฺเปตึ สรณฺจฺกตฺนฺติ ฯ

จงฺกีสฺสฺตฺตึ นิฏฺฐิตึ ปณฺจมึ ฯ

#๑ ยู. พนฺธุปาทาปฺจจา ฯ

เอสุการีสุตต์

[๖๖๑] เอวมเม สุตฺ เอกํ สมยํ ภควา สวาคุถิยํ วิหริติ
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ อถ โข เอสุการี พุราหุมนโณ
เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ อุปลงฺกमितฺวา ภควตา สทฺธิํ สมฺโมทิติ
สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ฯ

[๖๖๒] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข เอสุการี พุราหุมนโณ ภควนฺตํ
เอตทโวจ พุราหุมนฺนา โภ โคตม จตฺสโส ปาริจริยา ปญฺญเปนฺติ ๑
พุราหุมนฺสฺส ปาริจริยํ ปญฺญเปนฺติ ขตฺติยสฺส ปาริจริยํ
ปญฺญเปนฺติ เวสฺสสฺส ปาริจริยํ ปญฺญเปนฺติ สฺสทฺทสฺส ปาริจริยํ
ปญฺญเปนฺติ ตตฺริทํ โภ โคตม พุราหุมนฺนา พุราหุมนฺสฺส
ปาริจริยํ ปญฺญเปนฺติ พุราหุมนโณ วา พุราหุมนํ ปริจเรยฺย
ขตฺติโย วา พุราหุมนํ ปริจเรยฺย เวสฺโส วา พุราหุมนํ ปริจเรยฺย
สฺสทฺโท วา พุราหุมนํ ปริจเรยฺยาคิ อิทํ โข โภ โคตม
พุราหุมนฺนา พุราหุมนฺสฺส ปาริจริยํ ปญฺญเปนฺติ ตตฺริทํ โภ
โคตม พุราหุมนฺนา ขตฺติยสฺส ปาริจริยํ ปญฺญเปนฺติ ขตฺติโย
วา ขตฺติยํ ปริจเรยฺย เวสฺโส วา ขตฺติยํ ปริจเรยฺย สฺสทฺโท วา
ขตฺติยํ ปริจเรยฺยาคิ อิทํ โข โภ โคตม พุราหุมนฺนา ขตฺติยสฺส
ปาริจริยํ ปญฺญเปนฺติ ตตฺริทํ โภ โคตม พุราหุมนฺนา เวสฺสสฺส
ปาริจริยํ ปญฺญเปนฺติ เวสฺโส วา เวสฺสํ ปริจเรยฺย สฺสทฺโท วา
#๑ ย. สพฺพตฺถ ปญฺญาเปนฺตฺติ ทิสฺสตี ฯ

เวสสั ปริจเรยชาติ อิทัง โข โภ โภ โคตม พุราหุมนา เวสสสส
ปาริจริยิ ปณฺณเปนฺติ ตตฺริทัง โภ โคตม พุราหุมนา สุตฺทสฺส
ปาริจริยิ ปณฺณเปนฺติ สุตฺทโทว สุตฺทํ ปริจเรย โภ ปณฺณโณ
สุทฺทํ ปริจริสฺสตีติ อิทัง โข โภ โภ โคตม พุราหุมนา สุตฺทสฺส
ปาริจริยิ ปณฺณเปนฺติ พุราหุมนา โภ โคตม อีมา จตฺสฺโส
ปาริจริยา ปณฺณเปนฺติ อิทัง ๑ ภวํ โคตโม กิมาหาติ ฯ

[๖๖๓] ก็ ปน พุราหุมน สพุโพ โลโก พุราหุมนานํ
เอตทพฺภนฺชานาติ อีมา จตฺสฺโส ปาริจริยา ปณฺณเปนฺตฺติ ฯ
โน หิทัง โภ โภ โคตม ฯ เสยฺยถาปี พุราหุมน ปฺริโส ทพิทฺโท
อสฺสโก อนาพฺหิโย ตสฺส อกามสฺส วิถํ ๒ โอลกฺเคยฺยํ อิทนฺเต
อมฺโภ ปฺริส มํสํ ขาทิตพฺพํ มฺลลจฺ อนฺนปฺปาทพฺพนฺติ เอวเมว
โข พุราหุมน พุราหุมนา อปฺปฏิญฺญาเย ๓ เตสํ สมณฺพุราหุมนานํ
อถ จ ปนฺมา จตฺสฺโส ปาริจริยา ปณฺณเปนฺติ ฯ นาหิ พุราหุมน
สพฺพํ ปฺริจริตพฺพนฺติ วทามิ น ปนาหิ พุราหุมน สพฺพํ น
ปฺริจริตพฺพนฺติ วทามิ ฯ ยํ หิสฺส พุราหุมน ปฺริจโร ปาริจริยาเหตุ
ปาปีโย อสฺส น เสยฺโย นานนฺตํ ปฺริจริตพฺพนฺติ วทามิ
ยลฺลจฺ ขวสฺส พุราหุมน ปฺริจโร ปาริจริยาเหตุ เสยฺโย อสฺส น
ปาปีโย ตมหิ ปฺริจริตพฺพนฺติ วทามิ ฯ ขตฺตียลฺลจฺปี พุราหุมน
เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ยํ วา เต ปฺริจโร ปาริจริยาเหตุ ปาปีโย
อสฺส น เสยฺโย ยํ วา เต ปฺริจโร ปาริจริยาเหตุ เสยฺโย
#๑ ยฺ. อิทํ ฯ ๒ ยฺ. พิลํ ฯ ๓ ยฺ. อปฺปฏิญฺญาเย ฯ

อสฺส น ปาปิโย ตเมตฺถ ๑ ปริจเรยฺยาสีติ ฯ ขตฺติโยปิ หิ พุราหฺมณ
สมฺมา พุยากรมาโน เอวํ พุยากรเรยฺย ยํ หิ เม ปริจโรโต
ปาริจรียาเหตุ ปาปิโย อสฺส น เสยฺโย นาหนุตํ ปริจเรยฺย
ยณฺจ โข เม ปริจโรโต ปาริจรียาเหตุ เสยฺโย อสฺส น ปาปิโย
ตมฺหํ ปริจเรยฺยนฺตฺติ ฯ พุราหฺมณฺณ เจปิ พุราหฺมณ ... เวสฺสํ เจปิ
พุราหฺมณ ... สฺสทฺทํ เจปิ พุราหฺมณ เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ยํ วา เต
ปริจโรโต ปาริจรียาเหตุ ปาปิโย อสฺส น เสยฺโย ยํ วา เต
ปริจโรโต ปาริจรียาเหตุ เสยฺโย อสฺส น ปาปิโย ตเมตฺถ
ปริจเรยฺยาสีติ ฯ สฺสทฺโทปิ พุราหฺมณ สมฺมา พุยากรมาโน เอวํ
พุยากรเรยฺย ยํ หิ เม ปริจโรโต ปาริจรียาเหตุ ปาปิโย อสฺส
น เสยฺโย นาหนุตํ ปริจเรยฺย ยณฺจ โข เม ปริจโรโต ปาริจรียาเหตุ
เสยฺโย อสฺส น ปาปิโย ตมฺหํ ปริจเรยฺยนฺตฺติ ฯ

[๖๖๔] นานํ พุราหฺมณ อุจฺจาคุสิณฺตา เสยฺยโสติ วทามิ น
ปนาหํ พุราหฺมณ อุจฺจาคุสิณฺตา ปาปิยโสติ ๓ วทามิ ฯ นานํ
พุราหฺมณ อุพารวณฺณตา เสยฺยโสติ วทามิ น ปนาหํ พุราหฺมณ
อุพารวณฺณตา ปาปิยโสติ ๓ วทามิ ฯ นานํ พุราหฺมณ อุพารโกคตา
เสยฺยโสติ ๓ วทามิ น ปนาหํ พุราหฺมณ อุพารโกคตา ปาปิยโสติ ๕
วทามิ ฯ อุจฺจาคุสิโนปิ หิ พุราหฺมณ อิเธกฺโข ปาณาติปาตี
โหติ อทินฺนาทายี โหติ กามสฺมุจฺฉาจารี โหติ มุสวาทึ โหติ
ปีสุณฺวาโจ โหติ ผรุสฺวาโจ ๖ โหติ สมฺพปฺปลาปี โหติ อภิชฺฌาลู
#๑ ยู. กเมตฺถ ฯ ๒-๓-๕ ยู. ปาปิยโสติ ฯ ๔ ยู. เสยฺยโสติ ฯ ๖ ยู. ผรุสฺวาโจ ฯ

โหติ พุยาปนฺนจิตฺโต โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ๑ โหติ ตสฺมา น อุจฺจากุสฺสินตา
เสยฺยโสติ วทามิ ฯ อุจฺจากุสฺสโนปิ หิ พุราหุณฺณ อีเชกฺกโจ
ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ กามสุมฺมิจฺฉาจารา
ปฏฺวิโรโต โหติ มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ ปิสฺสนาย วาจาย
ปฏฺวิโรโต โหติ ผรุสาย วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ สมฺพปฺปลาปา ปฏฺวิโรโต
โหติ อนภิชฺฉมาลฺล โหติ อพุยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ ๒ โหติ
ตสฺมา น อุจฺจากุสฺสินตา ปาปิยโสติ วทามิ ฯ อุพารวณฺณโนปิ หิ
พุราหุณฺณ อีเชกฺกโจ ปาณาติปาตี โหติ อทินฺนาทายิ โหติ กามสุมฺมิจฺฉาจารี
โหติ มุสาวาทิ โหติ ปิสฺสนวาโจ โหติ ผรุสวาโจ
โหติ สมฺพปฺปลาปี โหติ อภิชฺฉมาลฺล โหติ พุยาปนฺนจิตฺโต โหติ
มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ ตสฺมา น อุพารวณฺณตา เสยฺยโสติ วทามิ ฯ
อุพารวณฺณโนปิ หิ พุราหุณฺณ อีเชกฺกโจ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต
โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ กามสุมฺมิจฺฉาจารา ปฏฺวิโรโต
โหติ มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ ปิสฺสนาย วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ
ผรุสาย วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ สมฺพปฺปลาปา ปฏฺวิโรโต โหติ
อนภิชฺฉมาลฺล โหติ อพุยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ ตสฺมา
น อุพารวณฺณตา ปาปิยโสติ วทามิ ฯ อุพารโกโคปิ หิ พุราหุณฺณ
อีเชกฺกโจ ปาณาติปาตี โหติ อทินฺนาทายิ โหติ กามสุมฺมิจฺฉาจารี
โหติ มุสาวาทิ โหติ ปิสฺสนวาโจ โหติ ผรุสวาโจ โหติ สมฺพปฺปลาปี
โหติ อภิชฺฉมาลฺล โหติ พุยาปนฺนจิตฺโต โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ
#๑ ย. สพฺพตฺถ มิจฺฉาทิฏฺฐิติ ทิสฺสตี ฯ ๒ ย. สพฺพตฺถ สมฺมาทิฏฺฐิติ ทิสฺสตี ฯ

ตสฺมา น อุพารโภคตา เสยฺยโสติ วทามิ ฯ อุพารโภโคปี หิ
พฺรหฺมณ อเชกจฺโจ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา
ปฏฺวิโรโต โหติ กามเสฺวมิจฺฉาจารา ปฏฺวิโรโต โหติ มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต
โหติ ปิสฺสณาย วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ ผรุสฺสาย วาจาย
ปฏฺวิโรโต โหติ สมฺมุขปลปา ปฏฺวิโรโต โหติ อนภิชฺฌณฺณํ โหติ
อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมฺมาทิฏฺฐิํ โหติ ตสฺมา น อุพารโภคตา
ปาปฺยโสติ วทามิ ฯ นานํ พฺรหฺมณ สพฺพํ ปริจฺจิตฺตพฺพนฺติ วทามิ
น ปนํ พฺรหฺมณ สพฺพํ น ปริจฺจิตฺตพฺพนฺติ วทามิ ฯ ยํ หิสฺส
พฺรหฺมณ ปริจฺจโรโต ปาริจฺจยาเหตุ สทฺธา วทฺตติ ลีลํ วทฺตติ
สฺมํ วทฺตติ จาโก วทฺตติ ปญฺญา วทฺตติ ตมํ ปริจฺจิตฺตพฺพนฺติ
วทามิตี ฯ

[๖๖๕] เอวํ วุคฺเต เอสฺสกาโร พฺรหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทวโจ
พฺรหฺมณา โภ โคตม จตฺตาริ ธนานิ ปญฺญเปณฺติ พฺรหฺมณฺสฺส
สทฺธํ ๑ ปญฺญเปณฺติ ขตฺติยสฺส สทฺธํ ปญฺญเปณฺติ เวสฺสสฺส สทฺธํ
ปญฺญเปณฺติ สุทฺทสฺส สทฺธํ ปญฺญเปณฺติ ฯ ตตฺริทํ โภ โคตม
พฺรหฺมณา พฺรหฺมณฺสฺส สทฺธํ ปญฺญเปณฺติ ภิกฺขวาจริยํ ภิกฺขวาจริยญฺจ
ปน พฺรหฺมโณ สทฺธํ อติมฺลฺลมาโน อภิจฺจกาโร
โหติ โคโปว อทินฺนํ อาทิมฺมาโนติ อิทํ โข โภ โคตม
พฺรหฺมณา พฺรหฺมณฺสฺส สทฺธํ ปญฺญเปณฺติ ฯ ตตฺริทํ โภ
โคตม พฺรหฺมณา ขตฺติยสฺส สทฺธํ ปญฺญเปณฺติ ธนุกลาปํ
#๑ ย. สพฺพตฺถ สนฺนฺนฺติ ทิสฺสติ ฯ

ธนุกลาปญจ ปน ขตติโย สทฺธนํ อติมถฺยมาโน อกฺกจฺจการี โหติ
 โคโปว อทินฺนํ อาทิมมาโนติ อิทํ โข โภ โคตม พฺราหฺมณา
 ขตฺติยสฺส สทฺธนํ ปญฺจเปนฺติ ฯ ตตฺริทํ โภ โคตม พฺราหฺมณา
 เวสฺสสฺส สทฺธนํ ปญฺจเปนฺติ กสิโครฺกขํ กสิโครฺกขญฺจ ปน
 เวสฺโส สทฺธนํ อติมถฺยมาโน อกฺกจฺจการี โหติ โคโปว อทินฺนํ
 อาทิมมาโนติ อิทํ โข โภ โคตม พฺราหฺมณา เวสฺสสฺส สทฺธนํ
 ปญฺจเปนฺติ ฯ ตตฺริทํ โภ โคตม พฺราหฺมณา สุตฺทสฺส สทฺธนํ
 ปญฺจเปนฺติ อสิต พฺยาภฺงคฺคิ อสิต พฺยาภฺงคฺคิญฺจ ปน สุตฺโท สทฺธนํ
 อติมถฺยมาโน อกฺกจฺจการี โหติ โคโปว อทินฺนํ อาทิมมาโนติ
 อิทํ โข โภ โคตม พฺราหฺมณา สุตฺทสฺส สทฺธนํ ปญฺจเปนฺติ ฯ
 [๑] อิมานิ จตฺตาริ ฌนานิ ปญฺจเปนฺติ อิท ภาวํ โคตโม กิมาหาติ ฯ

[๖๖๖] ที ปน พฺราหฺมณ สพฺโพ โลโก พฺราหฺมณานํ
 เอตทพฺกนฺุขานาติ อิมานิ จตฺตาริ ฌนานิ ปญฺจเปนฺตฺติ ฯ โน
 หิทํ โภ โคตม ฯ เสยฺยถาปี พฺราหฺมณ ปฺริโส ทพิทฺโท อสฺสโก
 อนาพฺหิโย ตสฺส อกามสฺส วิสํ โอลกฺเคยฺยู อิทนฺเต อมฺโภ
 ปฺริส มํสํ ขาทิตพฺพิ มฺลญฺจ อนฺุปรปทาตพฺพนฺติ เอวเมว โข
 พฺราหฺมณ พฺราหฺมณา อปรปฺฏิญฺญาเย เตสํ สมณพฺราหฺมณานํ
 อถ จ ปนิมานิ จตฺตาริ ฌนานิ ปญฺจเปนฺติ ฯ อริยํ โข ปน
 อหํ พฺราหฺมณ โลกุตฺตรํ ฌมมํ ปฺริสสฺส สทฺธนํ ปญฺจเปมิ
 โปราณํ โข ปนสฺส มาตาเปตฺติกํ กุลวํสํ อนฺุสฺสรโต ยตถ
 #๑ ยู. เอตฺถนฺุตเร พฺราหฺมณา โภ โคตมาติ ทิสฺสตี ฯ

ยตุเถว อตฺตภาวสุส อภินิพฺพตฺติ โหติ เตน เตนฺว สงฺขยั ๑ กจฺจติ
 ขตฺติยกุลฺ เจ อตฺตภาวสุส อภินิพฺพตฺติ โหติ ขตฺติโยเตว
 สงฺขยั กจฺจติ พุราหฺมณฺกุลฺ เจ อตฺตภาวสุส อภินิพฺพตฺติ โหติ
 พุราหฺมโณเตว สงฺขยั กจฺจติ เวสฺสกุเล เจ อตฺตภาวสุส อภินิพฺพตฺติ
 โหติ เวสฺโสเตว สงฺขยั กจฺจติ สุทฺทกุลฺ เจ อตฺตภาวสุส
 อภินิพฺพตฺติ โหติ สุทฺโทเตว สงฺขยั กจฺจติ ๑ เสยฺยถาปี
 พุราหฺมณฺ ยั ยเทว ปจฺจยั ปฏฺิจฺจ อคฺคิ ชลติ เตน เตนฺว
 สงฺขยั กจฺจติ ๑ กญฺจณฺเจ ปฏฺิจฺจ อคฺคิ ชลติ กญฺจคฺคิเตว
 สงฺขยั กจฺจติ สกฺลิกณฺเจ ปฏฺิจฺจ อคฺคิ ชลติ สกฺลิกคฺคิเตว
 สงฺขยั กจฺจติ ทิณฺณเจ ปฏฺิจฺจ อคฺคิ ชลติ ทิณฺนคฺคิเตว สงฺขยั
 กจฺจติ โคมยณฺเจ ปฏฺิจฺจ อคฺคิ ชลติ โคมยคฺคิเตว สงฺขยั
 กจฺจติ เอวเมว โข อหิ พุราหฺมณฺ อริยั โลกุตฺตริ ฌมฺมึ
 ปุริสสุส สทฺธนั ปณฺณเปมิ โปราณั โข ปนฺสุส มาตาเปตฺติกั
 กุลวสิ อนุสฺสรโต ยตุถ ยตุเถว อตฺตภาวสุส อภินิพฺพตฺติ โหติ
 เตน เตนฺว สงฺขยั กจฺจติ ขตฺติยกุลฺ เจ อตฺตภาวสุส อภินิพฺพตฺติ
 โหติ ขตฺติโยเตว สงฺขยั กจฺจติ พุราหฺมณฺกุลฺ เจ
 อตฺตภาวสุส อภินิพฺพตฺติ โหติ พุราหฺมโณเตว สงฺขยั กจฺจติ
 เวสฺสกุเล เจ อตฺตภาวสุส อภินิพฺพตฺติ โหติ เวสฺโสเตว สงฺขยั
 กจฺจติ สุทฺทกุลฺ เจ อตฺตภาวสุส อภินิพฺพตฺติ โหติ สุทฺโทเตว
 สงฺขยั กจฺจติ ๑

#๑ ย. สัพพตฺถ สงฺขยฺนติ ทิสฺสตี ๑

[๖๖๗] ขตุตฺยกุลฺลา เจปฺปี พุราหฺมณ อคารสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชิตฺโต โหติ โส จ ตถาคตปฺปเวทิตฺตํ ฌมฺมวินยํ อากมฺม
ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ
อพฺรหฺมจริยา ปฏฺวิโรโต โหติ มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ ปิสุณาย ๑
วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ ผรุสาย วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ สมฺมปฺปลาปา
ปฏฺวิโรโต โหติ อนภิชฺฌาลุ โหติ อพฺยาปฺนฺนจิตฺโต
โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อาราชโก โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ
พุราหฺมณกุลฺลา เจปฺปี พุราหฺมณ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต
โหติ โส จ ตถาคตปฺปเวทิตฺตํ ฌมฺมวินยํ อากมฺม ปาณาติปาตา
ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ อพฺรหฺมจริยา ปฏฺวิโรโต
โหติ มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ ฯเปฯ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อาราชโก
โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ เวสฺสกุลฺลา เจปฺปี พุราหฺมณ อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต โหติ โส จ ตถาคตปฺปเวทิตฺตํ ฌมฺมวินยํ
อากมฺม ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต
โหติ อพฺรหฺมจริยา ปฏฺวิโรโต โหติ มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ
ฯเปฯ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อาราชโก โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ
สุทฺถกุลฺลา เจปฺปี พุราหฺมณ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต โหติ
โส จ ตถาคตปฺปเวทิตฺตํ ฌมฺมวินยํ อากมฺม ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต
โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ อพฺรหฺมจริยา ปฏฺวิโรโต
โหติ มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ ปิสุณาย วาจาย ปฏฺวิโรโต
#๑ ยู. ปิสุณาวาจาย ฯ

โหติ ฬรฺสา ย วา จาย ปฏฺวิโร โหติ สมฺพปฺลาปา ปฏฺวิโร
โหติ อนภิชฺฌาลุ โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ
อาราธโก โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺลํ ฯ ตํ กิ มณฺณสิ พฺราหฺมณ
พฺราหฺมโณ ว นฺุ โข ปโหติ อสฺมึ ปเทเส อเวริ อพฺยาปชฺฌํ
เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺถุ โน ขตฺติโย โน เวสฺโส โน สฺสุทฺโทติ ฯ
โน หิ ทํ โภ โคตม ขตฺติโยปิ หิ โภ โคตม ปโหติ อสฺมึ
ปเทเส อเวริ อพฺยาปชฺฌํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺถุ พฺราหฺมโณปิ
หิ โภ โคตม ... เวสฺโสปิ หิ โภ โคตม ... สฺสุทฺโทปิ หิ โภ
โคตม ... สพฺเพปิ หิ โภ โคตม จตฺตาโร วณฺณา ปโหนฺติ
อสฺมึ ปเทเส อเวริ อพฺยาปชฺฌํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺถุนฺติ ฯ

[๖๖๘] เอวเมว โข พฺราหฺมณ ขตฺติยกุลฺลา เจปิ อการสฺมา
อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต โหติ โส จ ตถาคตปฺปเวทิตํ ฌมฺมวินยํ
อากมฺม ปาณาติปาตา ปฏฺวิโร โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโร โหติ
อพฺรหฺมจริยา ปฏฺวิโร โหติ มุสสาวาธา ปฏฺวิโร โหติ ปิสุณาย
วาจาย ปฏฺวิโร โหติ ฬรฺสา ย วา จาย ปฏฺวิโร โหติ สมฺพปฺลาปา
ปฏฺวิโร โหติ อนภิชฺฌาลุ โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ
สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อาราธโก โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺลํ ฯ พฺราหฺมณกุลฺลา
เจปิ พฺราหฺมณ ... เวสฺสกุลฺลา เจปิ พฺราหฺมณ ... สฺสุทฺถกุลฺลา
เจปิ พฺราหฺมณ อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต โหติ โส จ
ตถาคตปฺปเวทิตํ ฌมฺมวินยํ อากมฺม ปาณาติปาตา ปฏฺวิโร โหติ

อทินฺนาทานา ปฏิวีโร โหติ อพฺรหฺมจฺริยา ปฏิวีโร โหติ
มุสฺสาวาทา ปฏิวีโร โหติ ปิสุณาย วาจาย ปฏิวีโร โหติ
พฺรฺสาย วาจาย ปฏิวีโร โหติ สมฺผปฺปลาปา ปฏิวีโร โหติ
อนภิชฺฌาลุ โหติ อพฺยาปฺนฺนจิตฺโต โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ
อาราธโก โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ ตํ กิ มลฺลสฺส พฺราหฺมณ
พฺราหฺมโณว นฺุ โข ปโหติ โสตุตฺถิ สินฺนํ อาทาย นฺทึ กนฺตุวา
รชฺชชฺลลํ ปวาเหตุํ โน ขตฺติโย โน เวสฺโส โน สฺสุทฺโทติ ฯ
โน หิํ โภ โคตม ขตฺติโยปี หิ โภ โคตม ปโหติ โสตุตฺถิ
สินฺนํ อาทาย นฺทึ กนฺตุวา รชฺชชฺลลํ ปวาเหตุํ พฺราหฺมโณปี
หิ โภ โคตม ... เวสฺโสปี หิ โภ โคตม ... สฺสุทฺโทปี หิ โภ
โคตม ... สพฺเพปี หิ โภ โคตม จตฺตาริ วณฺณา ปโหนฺติ
โสตุตฺถิ สินฺนํ อาทาย นฺทึ กนฺตุวา รชฺชชฺลลํ ปวาเหตุณฺติ ฯ

[๖๖๕] เอวเมว โข พฺราหฺมณ ขตฺติยกุลฺลา เจปี อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ โส จ ตถาคตปฺปเวทิตํ ฌมฺมวินยํ
อาคมมฺ ปาณาติปาทา ปฏิวีโร โหติ อทินฺนาทานา ปฏิวีโร โหติ
อพฺรหฺมจฺริยา ปฏิวีโร โหติ มุสฺสาวาทา ปฏิวีโร โหติ ปิสุณาย
วาจาย ปฏิวีโร โหติ พฺรฺสาย วาจาย ปฏิวีโร โหติ สมฺผปฺปลาปา
ปฏิวีโร โหติ อนภิชฺฌาลุ โหติ อพฺยาปฺนฺนจิตฺโต โหติ
สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อาราธโก โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ พฺราหฺมณ-
กุลฺลา เจปี พฺราหฺมณ ... เวสฺสกุลฺลา เจปี พฺราหฺมณ ... สฺสุทฺทกุลฺลา

เจปี พุราหุณ อการสุมา อนการิย ปพพชิต โหติ โส จ
ตถาคตปเวทิตี ชมมวินย อากมม ปาณาติปาตา ปฏิวีโร โหติ
อทินนาทานา ปฏิวีโร โหติ อพฺรหฺมจริยา ปฏิวีโร โหติ มุสาวาทา
ปฏิวีโร โหติ ปิสฺสณาย วาจาย ปฏิวีโร โหติ ผรุสาย
วาจาย ปฏิวีโร โหติ สมฺมปฺปลาปา ปฏิวีโร โหติ อนภิชฺฌาตุ
โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อาราทโก โหติ
ณายํ ชมฺมํ กุสลํ ฯ ตํ ก็ มลฺลสฺส พุราหุณ อิท ราชา
ขตฺติโย มุทฺทาวสฺสิตฺโต นานาชาจฺจํ ปุริสํ ปุริสสฺสํ สนนฺิปาเตยฺย
อายนฺตุ โภณฺโต เย ตตฺถ ขตฺติยกุลา พุราหุณกุลา ราชญฺญกุลา
อุปฺปนฺนา สากสฺส วา สาลสฺส วา สลพฺสฺส วา จนฺทนสฺส วา
ปทุมกสฺส วา อุตฺตรารณฺี อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตนฺตุ เตโซ
ปาตฺกโรนฺตุ อายนฺตุ ปน โภณฺโต เย จ ตตฺถ จณฺฑาลกุลา
เนสาทกุลา เวณฺฑกุลา ๑ รกการกุลา ปุ่กกุสกุลา อุปฺปนฺนา สาปานโทณฺีย
วา สฺวโรโทณฺีย วา รชกโทณฺีย วา เอลณฺฑกกุสฺส
วา อุตฺตรารณฺี อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตนฺตุ เตโซ ปาตฺกโรนฺตุติ ฯ
ตํ ก็ มลฺลสฺส พุราหุณ โย เอว นฺุ โข โส ขตฺติยกุลา
พุราหุณกุลา ราชญฺญกุลา อุปฺปนฺเนหิ สากสฺส วา สาลสฺส วา
สลพฺสฺส วา จนฺทนสฺส วา ปทุมกสฺส วา อุตฺตรารณฺี อาทาย
อคฺคิ อภินิพฺพตฺโต เตโซ ปาตฺกโรนฺตุ เตโส นฺุ ขวสฺส อคฺคิ อจฺจिมา
เจว วณฺณิมา จ ปกสฺสโร จ เตน ๒ สกฺกา อคฺคินา อคฺคิกรณฺีย
#๑ ยฺ. เวณฺฑกุลา ๑ ๒ ยฺ. เตน จ ๑

กรณียั กาคู โย ปน โส จณฑาลกุลา เนสาทกุลา เวณุกุลา
 รถการกุลา ปุกกุสกุลา อุปปนเนหิ สาปานโทณียา วา สุกรโทณียา
 วา รชกโทณียา วา เอลณทกกุสสุส วา อุตตรารณิ อาทายภู
 อคฺคิ อภินิพฺพตฺโต เตโฆ ปาตุกโต สุวาสฺส อคฺคิ น เจว
 อจฺจิมมา น จ วณฺณิมมา น จ ปภสฺสโร น จ เตน สกฺกา
 อคฺคินา อคฺคิกรณิยั กาคฺคฺคา ๑ โน หิโก โภ โคตม โยปี โส
 โภ โคตม ขตฺติยกุลา พุราหฺมณกุลา ราชณฺณกุลา อุปปนเนหิ
 สากสฺส วา สาลสฺส วา สลพสฺส วา จนฺทนสฺส วา ปทุมกสฺส วา
 อุตตรารณิ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺโต เตโฆ ปาตุกโต สุวาสฺส
 อคฺคิ อจฺจิมมา เจว วณฺณิมมา จ ปภสฺสโร จ เตน จ สกฺกา
 อคฺคินา อคฺคิกรณิยั กาคู โยปี โส จณฑาลกุลา เนสาทกุลา
 เวณุกุลา รถการกุลา ปุกกุสกุลา อุปปนเนหิ สาปานโทณียา วา
 สุกรโทณียา วา รชกโทณียา วา เอลณทกกุสสุส วา อุตตรารณิ
 อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺโต เตโฆ ปาตุกโต โสปีสฺส ๑ อคฺคิ
 อจฺจิมมา เจว วณฺณิมมา จ ปภสฺสโร จ เตนปี จ สกฺกา
 อคฺคินา อคฺคิกรณิยั กาคู สพฺโพปี หิ โภ โคตม อคฺคิ อจฺจิมมา
 เจว วณฺณิมมา จ ปภสฺสโร จ สพฺเพนปี จ สกฺกา อคฺคินา
 อคฺคิกรณิยั กาคฺคฺคา ๑

[๖๗๐] เอวเมว โข พุราหฺมณ ขตฺติยกุลา เจปี อคารสฺมา
 อนคาริยั ปพฺพชิตฺโต โหติ โส จ ตถาคตฺตปฺปเวทิตฺตํ ฐมฺมวินยั
 #๑ ย. โสปีสฺส ๑

อากมม ปาณาติปาตา ปฏิวิริโต โหติ อทินนาทานา ปฏิวิริโต
 โหติ อพฺรหฺมจฺริยา ปฏิวิริโต โหติ มุสาวาทา ปฏิวิริโต โหติ
 ปิสุณาย วาจา ย ปฏิวิริโต โหติ ผรุสาย วาจา ย ปฏิวิริโต โหติ
 สมุสฺสปลลาปา ปฏิวิริโต โหติ อนภิขุณฺณาลุ โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต
 โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อาราชโก โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ ฯ
 พฺราหฺมณกฺุลา เจปิ พฺราหฺมณ ... เวสฺสกฺุลา เจปิ พฺราหฺมณ ...
 สุกฺุทกฺุลา เจปิ พฺราหฺมณ อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต โหติ
 โส จ ตถาคตฺปเวทิตํ ฌมฺมวินยํ อากมม ปาณาติปาตา ปฏิวิริโต
 โหติ อทินนาทานา ปฏิวิริโต โหติ อพฺรหฺมจฺริยา ปฏิวิริโต
 โหติ มุสาวาทา ปฏิวิริโต โหติ ปิสุณาย วาจา ย ปฏิวิริโต โหติ
 ผรุสาย วาจา ย ปฏิวิริโต โหติ สมุสฺสปลลาปา ปฏิวิริโต โหติ อนภิขุณฺณาลุ
 โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อาราชโก
 โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺสณฺนติ ฯ

[๖๗๑] เอวํ วุตฺเต เอสฺการิ พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ
 อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ฯเปฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ
 อชฺชตฺกฺุเล ปาณฺุเปตํ สรณฺงคตฺนฺติ ฯ

เอสฺการิสฺสุดํ นิฏฺฐิตํ นฺนุจํ ฯ

ชนนุชานิสุตต์ ๑

[๖๗๒] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน
กลนฺทกนิวาเป ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา สาริปฺตฺโต
ทกฺขินาสิริสฺมี จาริกญฺจรติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ ฯ
อถ โข อญฺตโร ภิกฺขุ ราชคเห วสุสฺสํ วุตฺโต येเน ทกฺขินาสิริ
เยนายสฺมา สาริปฺตฺโต เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สาริปฺตฺเตน^๑
สทฺธิ สมฺโมทิติ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา
เอกมฺนตฺตํ นิสฺสีทิติ ฯ

[๖๗๓] เอกมฺนตฺตํ นิสฺสินฺนํ โข ตํ ภิกฺขุํ อายสฺมา สาริปฺตฺโต
เอตทโวจ กจฺจาวุโส ภควา อโรโค จ พลฺวา จาติ ฯ อโรโค
จาวุโส ภควา พลฺวา จาติ ฯ กจฺจิ ปนาวุโส ภิกฺขุสงฺโฆ อโรโค
จ พลฺวา จาติ ฯ ภิกฺขุสงฺโฆปี โข อาวุโส อโรโค จ พลฺวา
จาติ ฯ เอตถ อาวุโส ตณฺฑุลปาลทวารายํ ชนนุชานี นาม
พฺราหฺมโณ อตฺถิ กจฺจาวุโส ชนนุชานี ๒ พฺราหฺมโณ อโรโค
จ พลฺวา จาติ ฯ ชนนุชานีปี โข อาวุโส พฺราหฺมโณ อโรโค
จ พลฺวา จาติ ฯ กจฺจิ ปนาวุโส ชนนุชานี พฺราหฺมโณ
อุปฺปมตฺโตติ ฯ กุโต โน อาวุโส ชนนุชานิสฺส พฺราหฺมณฺสฺส
อุปฺปมาโท ชนนุชานี อาวุโส พฺราหฺมโณ ราชานํ นิสฺสาย
พฺราหฺมณคหฺปติเก วิลฺมฺปติ พฺราหฺมณคหฺปติเก นิสฺสาย ราชานํ
#๑ ย. ชนนุชานิสุตต์ ฯ ๒ ย. ชนนุชานี นาม ฯ

วิลุมปติ ยาศิสส ภริยา สหุชา สหุชา กุลา อานีตา สปิ ๑ กาลกตา
อณฺณสฺส ภริยา อสหุชา อสหุชา กุลา อานีตาติ ๑ ทุสฺสุตฺติ ๒
วตาวุโส อสฺสุมหา [๓] เย มยฺหิ ฌณฺณชานี พุราหุมนฺณ ปมตฺตํ อสฺสุมหา
อปฺเปวนาม ๓ มยฺหิ กทาจิ กรหจิ ฌณฺณชานินา พุราหุมนฺณ สหุธี
สมาจฺเจยฺยาม อปฺเปวนาม สียา โกจิเทว กถาสฺสลาโปติ ๑
อถ โข อายสฺมา สารีปฺตฺโต ทกฺขิณฺณาสิริสฺมี ยถาภินฺนํ วิหริตฺวา
เยน ราชคหํ เตน จาริกํ ปกฺกามิ อานุปฺพุเพน จาริกณฺจรมานो
เยน ราชคหํ ตทวสฺริ ๑

[๖๗๔] ตตร สฺสํ อายสฺมา สารีปฺตฺโต ราชคเห วิหริติ
เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ๑ อถ โข อายสฺมา สารีปฺตฺโต ปุพฺพณฺหสมยฺหิ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย ราชคหํ [๕] ปาวิสิ ๑ เตน โข
ปน สมเยน ฌณฺณชานี พุราหุมนฺโณ พหิณฺนเร คาโว โคณฺเฐ
ทฺหาเปติ ๖ ๑ อถ โข อายสฺมา สารีปฺตฺโต ราชคเห ปิณฺฑทาย
จริตฺวา ปจฺจนาถตฺตํ ปิณฺฑทปาตปฺภิกฺกนฺโต เยน ฌณฺณชานี พุราหุมนฺโณ
เตนฺอุปสงฺกมิ ๑ อทฺทสา โข ฌณฺณชานี พุราหุมนฺโณ อายสฺมณฺนํ
สารีปฺตฺตํ ทูรโตว อากฺขณฺนํ ทิสฺวาน เยนายสฺมา สารีปฺตฺโต
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺนํ สารีปฺตฺตํ เอตทโวจ อิติ
โก สารีปฺตฺต ปโย ปิยตฺตํ ทว ภตฺตสฺส กาลโถ ภวิสฺสตีติ ๑ อถ
พุราหุมนฺณ กตฺตํ เม อชฺช ภตฺตกิจฺจํ อมฺกสฺมี เม รุกฺขมฺมุเล
ทิวาวิหาโร ภวิสฺสตี ตตร อากฺขณฺเวยาสีติ ๑ เอวํ โภติ โข
#๑ ย. ยาศิสส ๑ ๒ ย. เอตฺถ อามณฺเฑตีติ กตฺตํ ๑ ๓ ย. ทุสฺสุตฺติ ๑
#๔ ย. อปฺเปว จ นาม ๑ ๕ ย. เอตฺถนฺนเร ปิณฺฑทายาติ ทิสฺสตีติ ๑
#๖ ย. โทหาเปติ ๑

ชนฺชานี ๑ พุราหุมนโณ อายสุมโต สารีปุตฺตสฺส ปจฺจสฺสโสสี ฯ อถ
โฆ ชนฺชานี ๒ พุราหุมนโณ ปจฺจนาถคฺคิ กุตฺตปาตราโส เยนายสฺมา
สารีปุตฺโต เตนุปลสงฺกมิ อุปลสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สารีปุตฺเตน
สทฺฐี สมฺโมทิตฺติ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีตฺติสเรตฺตวา เอกมนฺตํ
นีสิตฺติ ฯ

[๖๙๕] เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โฆ ชนฺชานี พุราหุมนํ อายสฺมา
สารีปุตฺโต เอตทโวจ กจฺจิสฺส ชนฺชานี อปฺปมตฺตโตติ ฯ กุโต โภ
สารีปุตฺต อมฺหากํ อปฺปมาโท เยสนฺโน มาตาปิตโร โปเสตพฺพา
ปุตฺตทาโร โปเสตพฺโพ ทาสกมฺมกรโปริสํ โปเสตพฺพํ มิตฺตามจฺจานํ
มิตฺตามจฺจกรณียํ กาทพฺพํ ฅาตฺติสาโลหิตานํ ฅาตฺติสาโลหิตกรณียํ
กาทพฺพํ อตฺถินํ อตฺถิกรณียํ กาทพฺพํ ปุพฺพเปตานํ ปุพฺพเปตกรณียํ
กาทพฺพํ เทวตานํ เทวตากรณียํ กาทพฺพํ รณฺโณ ราชกรณียํ
กาทพฺพํ อยมฺปิ กาโย ปิณฺเนตพฺโพ พฺรุเหตพฺโพติ ฯ

[๖๙๖] ตํ กิ มลฺลลฺลิตฺติ ชนฺชานี อีเชกจฺโจ มาตาปิตฺตุนํ ๓
เหตุ อธฺมมจฺจารี วิสฺมจฺจารี อสฺส ตเมนนํ อธฺมมจฺจริยวิสฺมจฺจริยาเหตุ
นิริยํ นิริยปาลา อุปกกฺขเตยฺยํ ลเภยฺย นุ โฆ โส อหํ
โฆ มาตาปิตฺตุนํ ๓ เหตุ อธฺมมจฺจารี วิสฺมจฺจารี อโหสิ มา มํ
นิริยํ นิริยปาลาติ มาตาปิตโร วา ปนสฺส ลเภยฺย เอโส โฆ
อมฺหากํ เหตุ อธฺมมจฺจารี วิสฺมจฺจารี อโหสิ มา นํ นิริยํ นิริยปาลาติ ฯ
โน หิทํ โภ สารีปุตฺต อถ โฆ นํ วิกฺกนฺทนต์ฺเตว

#๑-๒ ย. ชานฺชานี ฯ ๓-๔ ย. มาตาปิตฺตุนํ ฯ

นิริเย นิริยปาลา ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๗๗] ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฐนฺณชานิ อึเชกฺขุจฺจึ ปุตฺตทวารสฺส
เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺมจาริ อสฺส ตเมนํ อธมฺมจริยวิสฺมจริยาเหตุ
นิริยํ นิริยปาลา อุปกทฺตเมยฺยํ ลเกยฺย นุ โข โส อหํ โข
ปุตฺตทวารสฺส เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺมจาริ อโหสิ มา มํ นิริยํ
นิริยปาลาติ ปุตฺตทวาริ วา ปนสฺส ลเกยฺย เอโส โข อมฺหากํ
เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺมจาริ อโหสิ มา นํ นิริยํ นิริยปาลาติ ฯ
โน หิทํ โภ สาริปุตฺต อถ โข นํ วิกนฺทนต์เยว นิริเย นิริยปาลา
ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๗๘] ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฐนฺณชานิ อึเชกฺขุจฺจึ ทาสกมฺมกรโปริสฺสสฺส
เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺมจาริ อสฺส ตเมนํ อธมฺมจริยวิสฺมจริยาเหตุ
นิริยํ นิริยปาลา อุปกทฺตเมยฺยํ ลเกยฺย นุ โข
โส อหํ โข ทาสกมฺมกรโปริสฺสสฺส เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺมจาริ
อโหสิ มา มํ นิริยํ นิริยปาลาติ ทาสกมฺมกรโปริสฺสํ วา ปนสฺส
ลเกยฺย เอโส โข อมฺหากํ เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺมจาริ อโหสิ
มา นํ นิริยํ นิริยปาลาติ ฯ โน หิทํ โภ สาริปุตฺต อถ โข
นํ วิกนฺทนต์เยว นิริเย นิริยปาลา ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๗๙] ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฐนฺณชานิ อึเชกฺขุจฺจึ มิตฺตามจฺจานํ
เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺมจาริ อสฺส ตเมนํ อธมฺมจริยวิสฺมจริยาเหตุ
นิริยํ นิริยปาลา อุปกทฺตเมยฺยํ ลเกยฺย นุ โข โส อหํ โข

มิตตามจฺจํ เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อโหสิ มา มํ นิรยํ
นิรยปาลาติ มิตตามจฺจา วา ปนสฺส ลเภยฺยู เอโส โข อมฺหากํ
เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อโหสิ มา นํ นิรยํ นิรยปาลาติ ฯ
โน หิํโก สารีปฺตุตฺต อถ โข นํ วิกนฺทนต์เยว นฺริเย นฺริยปาลา
ปกฺขิเปยฺยู ฯ

[๖๘๐] ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ธนฺณฺขานิ อฺเชกฺจฺโจ ฉาติสาลโหิตานํ
เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อสฺส ตเมนนํ อธมฺมจฺริยวิสมจฺริยาเหตุ
นิรยํ นิรยปาลา อุกกทฺเตยฺยู ลเภยฺยู นฺุ โข โส อหํ
โข ฉาติสาลโหิตานํ เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อโหสิ มา มํ
นิรยํ นิรยปาลาติ ฉาติสาลโหิตา วา ปนสฺส ลเภยฺยู เอโส
โข อมฺหากํ เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อโหสิ มา นํ นิรยํ
นิรยปาลาติ ฯ โน หิํโก สารีปฺตุตฺต อถ โข นํ วิกนฺทนต์เยว
นฺริเย นฺริยปาลา ปกฺขิเปยฺยู ฯ

[๖๘๑] ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ธนฺณฺขานิ อฺเชกฺจฺโจ อติถินํ เหตุ
อธมฺมจารี วิสมจารี อสฺส ตเมนนํ อธมฺมจฺริยวิสมจฺริยาเหตุ นิรยํ
นิรยปาลา อุกกทฺเตยฺยู ลเภยฺยู นฺุ โข โส อหํ โข อติถินํ
เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อโหสิ มา มํ นิรยํ นิรยปาลาติ
อติถินโ วา ปนสฺส ลเภยฺยู เอโส โข อมฺหากํ เหตุ อธมฺมจารี
วิสมจารี อโหสิ มา นํ นิรยํ นิรยปาลาติ ฯ โน หิํโก
สารีปฺตุตฺต อถ โข นํ วิกนฺทนต์เยว นฺริเย นฺริยปาลา ปกฺขิเปยฺยู ฯ

[๖๘๒] ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี อีเชกฺขุจฺโจ ปุพฺพเปตานิ
เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อสฺส ตเมนนํ อธมฺมจริยวิสมจริยาเหตุ
นิริยํ นิริยปาตา อุปกกฺขุเตมฺยํ ลเภยฺย นฺุ โข โส อหํ โข
ปุพฺพเปตานิ เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อโหสิ มา มํ นิริยํ
นิริยปาตาติ ปุพฺพเปตา วา ปนสฺส ลเภยฺยํ เอโส โข อมฺหากํ
เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อโหสิ มา นํ นิริยํ นิริยปาตาติ ฯ
โน หิํทํ โภ สารีปฺตฺต อถ โข นํ วิกนฺทนต์ฺเยว นิริเย นิริยปาตา
ปกฺกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๘๓] ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี อีเชกฺขุจฺโจ เทวตานิ
เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อสฺส ตเมนนํ อธมฺมจริยวิสมจริยาเหตุ
นิริยํ นิริยปาตา อุปกกฺขุเตมฺยํ ลเภยฺย นฺุ โข โส อหํ โข
เทวตานิ เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อโหสิ มา มํ นิริยํ นิริยปาตาติ
เทวตา วา ปนสฺส ลเภยฺยํ เอโส โข อมฺหากํ เหตุ
อธมฺมจารี วิสมจารี อโหสิ มา นํ นิริยํ นิริยปาตาติ ฯ โน
หิํทํ โภ สารีปฺตฺต อถ โข นํ วิกนฺทนต์ฺเยว นิริเย นิริยปาตา
ปกฺกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๘๔] ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี อีเชกฺขุจฺโจ รณฺโณ เหตุ
อธมฺมจารี วิสมจารี อสฺส ตเมนนํ อธมฺมจริยวิสมจริยาเหตุ นิริยํ
นิริยปาตา อุปกกฺขุเตมฺยํ ลเภยฺย นฺุ โข โส อหํ โข รณฺโณ
เหตุ อธมฺมจารี วิสมจารี อโหสิ มา มํ นิริยํ นิริยปาตาติ

ราชา วา ปนสฺส ลเภยฺย เอโส โข อมฺหากั เหตุ อธมฺมจาริ
วิสมจาริ อโหสิ มา นั นิริยํ นิริยปาลาติ ฯ โน หิโก โภ สารีปุตฺต
อถ โข นั วิกนฺทนต์เยว นิริเย นิริยปาลา ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๘๕] ตั กิ มณฺณสิ ธนฺณชานิ อิชฺเชจฺโจ กายสฺส ปิณฺนาเหตุ
พฺรุหนฺนาเหตุ อธมฺมจาริ วิสมจาริ อสฺส ตเมนนํ อธมฺมจริยวิสมจริยาเหตุ
นิริยํ นิริยปาลา อุกกทฺเตยฺยํ ลเภยฺย นุ โข โส
อหิ โข กายสฺส ปิณฺนาเหตุ พฺรุหนฺนาเหตุ อธมฺมจาริ วิสมจาริ
อโหสิ มา มํ นิริยํ นิริยปาลาติ ปเร วา ปนสฺส ลเภยฺยํ
เอโส โข กายสฺส ปิณฺนาเหตุ พฺรุหนฺนาเหตุ อธมฺมจาริ วิสมจาริ
อโหสิ มา นั นิริยํ นิริยปาลาติ ฯ โน หิโก โภ สารีปุตฺต อถ
โข นั วิกนฺทนต์เยว นิริเย นิริยปาลา ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๘๖] ตั กิ มณฺณสิ ธนฺณชานิ โย วา มาตาปิตฺตุนํ เหตุ
อธมฺมจาริ วิสมจาริ อสฺส โย วา มาตาปิตฺตุนํ เหตุ ธมฺมจาริ
สมจาริ อสฺส กตมํ เสยฺโยติ ฯ โย หิ โภ สารีปุตฺต มาตาปิตฺตุนํ
เหตุ อธมฺมจาริ วิสมจาริ อสฺส น ตั เสยฺโย โย จ โข โภ
สารีปุตฺต มาตาปิตฺตุนํ เหตุ ธมฺมจาริ สมจาริ อสฺส ตเทเวตฺถ
เสยฺโย อธมฺมจริยวิสมจริยาหิ โภ สารีปุตฺต ธมฺมจริยสมจริยา
เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ โข ธนฺณชานิ อณฺเณ สเหตุกา ธมฺมิกา
กมฺมมนฺตา เยหิ สกฺกา มาตาปิตโร เจว โปเสตฺตุนํ จ ปาป-
กมฺมํ กาคฺคํ ปุณฺณณฺจ ปฏฺธิปทํ ปฏฺธิปชฺชิตฺตํ ฯ

[๖๘๗] ตํ ก็ มณฺเณสิ ฌนฺณชานิ โย วา ปุตุตทารสฺส
เหตุ อชฺมจาริ วิสมจาริ ๑ อสฺส โย วา ปุตุตทารสฺส เหตุ
ชฺมจาริ สมจาริ อสฺส กตมํ เสยฺโยติ ฯ โย หิ โภ สารีปุตุต
ปุตุตทารสฺส เหตุ อชฺมจาริ วิสมจาริ อสฺส น ตํ เสยฺโย
โย จ โข โภ สารีปุตุต ปุตุตทารสฺส เหตุ ชฺมจาริ สมจาริ
อสฺส ตทเวตฺถ เสยฺโย อชฺมจริยวิสมจริยาหิ โภ สารีปุตุต
ชฺมจริยสมจริยา เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ โข ฌนฺณชานิ อณฺเณ
สเหตุกา ชฺมมิกา กมฺมนฺตา เยหิ สกฺกา ปุตุตทาเร เจว โปเสตุํ
น จ ปาปกมฺมํ กาคฺคํ ปุณฺณณจ ปฏฺธิปํ ปฏฺธิปชฺชิตฺตํ ฯ

[๖๘๘] ตํ ก็ มณฺเณสิ ฌนฺณชานิ โย วา ทาสกมฺมกรโปริสฺส
เหตุ อชฺมจาริ วิสมจาริ อสฺส โย วา ทาสกมฺมกรโปริสฺส
เหตุ ชฺมจาริ สมจาริ อสฺส กตมํ เสยฺโยติ ฯ
โย หิ โภ สารีปุตุต ทาสกมฺมกรโปริสฺส เหตุ อชฺมจาริ
วิสมจาริ อสฺส น ตํ เสยฺโย โย จ โข โภ สารีปุตุต
ทาสกมฺมกรโปริสฺส เหตุ ชฺมจาริ สมจาริ อสฺส ตทเวตฺถ
เสยฺโย อชฺมจริยวิสมจริยาหิ โภ สารีปุตุต ชฺมจริยสมจริยา
เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ โข ฌนฺณชานิ อณฺเณ สเหตุกา ชฺมมิกา
กมฺมนฺตา เยหิ สกฺกา ทาสกมฺมกรโปริสฺส เจว โปเสตุํ น จ
ปาปกมฺมํ กาคฺคํ ปุณฺณณจ ปฏฺธิปํ ปฏฺธิปชฺชิตฺตํ ฯ

[๖๘๙] ตํ ก็ มณฺเณสิ ฌนฺณชานิ โย วา มิตฺตามจฺจานํ
#๑ ย. วิสมจาริติ น ทิสฺสติ ฯ

เหตุ อชฺมจารี วิสมจารี อสุส โย วา มิตฺตามจฺจํ เหตุ
ชฺมจารี สมจารี อสุส กตมํ เสยฺโยติ ฯ โย หิ โภ สารีปฺตฺต
มิตฺตามจฺจํ เหตุ อชฺมจารี วิสมจารี อสุส น ตํ เสยฺโย
โย จ โข โภ สารีปฺตฺต มิตฺตามจฺจํ เหตุ ชฺมจารี สมจารี
อสุส ตทเวคฺคฺต เสยฺโย อชฺมจฺริยวิสมจฺริยาหิ โภ สารีปฺตฺต
ชฺมจฺริยสมจฺริยา เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ โข ชนฺณฺขานิ อญฺเ
สเหตุกา ชฺมมิกา กมฺมนฺตา เยหิ สกฺกา มิตฺตามจฺจํญฺเจว
มิตฺตามจฺจกรณฺนํ กาคฺคฺ น จ ปาปกมฺมํ กาคฺคฺ ปุณฺณญจ ปฏฺิปปํ
ปฏฺิปปชฺชิตฺตํ ฯ

[๖๕๐] ตํ ก็ มลฺลสฺสิ ชนฺณฺขานิ โย วา ฅาติสาโลหิตานํ
เหตุ อชฺมจารี วิสมจารี อสุส โย วา ฅาติสาโลหิตานํ เหตุ
ชฺมจารี สมจารี อสุส กตมํ เสยฺโยติ ฯ โย หิ โภ สารีปฺตฺต
ฅาติสาโลหิตานํ เหตุ อชฺมจารี วิสมจารี อสุส น ตํ เสยฺโย
โย จ โข โภ สารีปฺตฺต ฅาติสาโลหิตานํ เหตุ ชฺมจารี สมจารี
อสุส ตทเวคฺคฺต เสยฺโย อชฺมจฺริยวิสมจฺริยาหิ โภ สารีปฺตฺต
ชฺมจฺริยสมจฺริยา เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ โข ชนฺณฺขานิ อญฺเ
สเหตุกา ชฺมมิกา กมฺมนฺตา เยหิ สกฺกา ฅาติสาโลหิตานญฺเจว
ฅาติสาโลหิตกรณฺนํ กาคฺคฺ น จ ปาปกมฺมํ กาคฺคฺ ปุณฺณญจ
ปฏฺิปปํ ปฏฺิปปชฺชิตฺตํ ฯ

[๖๕๑] ตํ ก็ มลฺลสฺสิ ชนฺณฺขานิ โย วา อตฺถินํ เหตุ

อหุมจาริ วิสมจาริ อสฺส โย วา อติถินํ เหตุ วมุมจาริ สมจาริภู
อสฺส กตมํ เสยฺโยติ ฯ โย หิ โภ สารีปุตฺต อติถินํ เหตุ
อหุมจาริ วิสมจาริ อสฺส น ตํ เสยฺโย โย จ โข โภ
สารีปุตฺต อติถินํ เหตุ วมุมจาริ สมจาริ อสฺส ตเทเวตฺถ
เสยฺโย อหุมจริยวิสมจริยาหิ โภ สารีปุตฺต วมุมจริยสมจริยา
เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ โข ฌนญฺชานิ อญฺเณ สเหตุกา วมุมิกา
กมฺมนฺตา เยหิ สกฺกา อติถินญฺเจว อติถิกรณียํ กาคฺคํ น จ
ปาปกมฺมํ กาคฺคํ ปุณฺณญจ ปฏิปทํ ปฏิปชฺชิตฺตํ ฯ

[๖๕๒] ตํ ก็ มลฺลสิ ฌนญฺชานิ โย วา ปุพฺพเปตานิ
เหตุ อหุมจาริ วิสมจาริ อสฺส โย วา ปุพฺพเปตานิ เหตุ
วมุมจาริ สมจาริ อสฺส กตมํ เสยฺโยติ ฯ โย หิ โภ
สารีปุตฺต ปุพฺพเปตานิ เหตุ อหุมจาริ วิสมจาริ อสฺส น ตํ
เสยฺโย โย จ โข โภ สารีปุตฺต ปุพฺพเปตานิ เหตุ วมุมจาริ
สมจาริ อสฺส ตเทเวตฺถ เสยฺโย อหุมจริยวิสมจริยาหิ โภ
สารีปุตฺต วมุมจริยสมจริยา เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ โข ฌนญฺชานิ
อญฺเณ สเหตุกา วมุมิกา กมฺมนฺตา เยหิ สกฺกา ปุพฺพเปตานิญฺเจว
ปุพฺพเปตกรณียํ กาคฺคํ น จ ปาปกมฺมํ กาคฺคํ
ปุณฺณญจ ปฏิปทํ ปฏิปชฺชิตฺตํ ฯ

[๖๕๓] ตํ ก็ มลฺลสิ ฌนญฺชานิ โย วา เทวตานิ เหตุ
อหุมจาริ วิสมจาริ อสฺส โย วา เทวตานิ เหตุ วมุมจาริ

สมจारी อสุส กตมํ เสยโยติ ฯ โย หิ โภ สาริปุตฺต เทวตานํ
เหตุ อชฺมจारी วิสมจारी อสุส น ตํ เสยโย โย จ โข
โภ สาริปุตฺต เทวตานํ เหตุ ชฺมจारी สมจारी อสุส ตเทเวตฺถ
เสยโย อชฺมจริยวิสมจริยาหิ โภ สาริปุตฺต ชฺมจริยสมจริยา
เสยโยติ ฯ อตฺถิ โข ฌนฺชานี อญฺเณ สเหตุกา ชฺมมิกา
กมฺมนฺตา เยหิ สกฺกา เทวตานญฺเจว เทวตากรณียํ กาคฺ์ น
จ ปาปกมฺมํ กาคฺ์ ปุณฺณญจ ปฏิปทํ ปฏิปชฺชิตฺ์ ฯ

[๖๕๔] ตํ ก็ มนฺลลสิ ฌนฺชานี โย วา รณฺโณ เหตุ
อชฺมจारी วิสมจारी อสุส โย วา รณฺโณ เหตุ ชฺมจारी
สมจारी อสุส กตมํ เสยโยติ ฯ โย หิ โภ สาริปุตฺต รณฺโณ
เหตุ อชฺมจारी วิสมจारी อสุส น ตํ เสยโย โย จ โข โภ
สาริปุตฺต รณฺโณ เหตุ ชฺมจारी สมจारी อสุส ตเทเวตฺถ เสยโย
อชฺมจริยวิสมจริยาหิ โภ สาริปุตฺต ชฺมจริยสมจริยา เสยโยติ ฯ
อตฺถิ โข ฌนฺชานี อญฺเณ สเหตุกา ชฺมมิกา กมฺมนฺตา เยหิ
สกฺกา รณฺโณ เจว ราชกรณียํ กาคฺ์ น จ ปาปกมฺมํ กาคฺ์
ปุณฺณญจ ปฏิปทํ ปฏิปชฺชิตฺ์ ฯ

[๖๕๕] ตํ ก็ มนฺลลสิ ฌนฺชานี โย วา กายสุส ปิณฺนาเหตุ
พฺรหฺณาเหตุ อชฺมจारी วิสมจारी อสุส โย วา กายสุส ปิณฺนา-
เหตุ พฺรหฺณาเหตุ ชฺมจारी สมจारी อสุส กตมํ เสยโยติ ฯ
โย หิ โภ สาริปุตฺต กายสุส ปิณฺนาเหตุ พฺรหฺณาเหตุ อชฺมจारी

วิสมจารี อสฺส น ตํ เสยฺโย โย จ โข โภ สารีปุตฺต กายสฺส
ปีณาเหตุ พฺรหฺมาเหตุ ฌมฺมจารี สมจารี อสฺส ตเทเวตฺถ
เสยฺโย อฌมฺมจริยวิสมจริยาหิ โภ สารีปุตฺต ฌมฺมจริยสมจริยา
เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ โข ฌนฺนุชานิ อญฺเฆ สเหตุกา ฌมฺมิกา กมฺมนฺตา
เยหิ สกฺกา กายสฺส ๑ เจว ปีเณตฺถุ พฺรหฺมาเหตุ น จ ปาปกมมํ กาคฺค
ปฺลฺลณฺณจ ปฏฺธิปทํ ปฏฺธิปชฺชิตฺตุนฺติ ฯ อตฺถิ โข ฌนฺนุชานิ พฺรหฺมาโณ
อายสฺสมโต สารีปุตฺตสฺส ภาสิตํ อภินนฺนิตฺตวา อนฺนโมทิตฺตวา อญฺญาયાสนา
ปฏฺกามี ฯ

[๖๕๖] อตฺถิ โข ฌนฺนุชานิ พฺรหฺมาโณ อปฺเรณ สมเยน
อาพาธิโก โหติ ๒ ทุกฺขิตฺโต พาพฺพหิลาโน ฯ อตฺถิ โข ฌนฺนุชานิ
พฺรหฺมาโณ อญฺจตรํ ปฺริสํ อามนฺเตสิ เอหิ ตวํ อมฺโภ ปฺริส
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกม อฺุปสงฺกमितฺตวา มม วจเนน ภควโต
ปาเท สิริสา วนฺทาหิ ฌนฺนุชานิ ฆนฺเต พฺรหฺมาโณ อาพาธิโก
ทุกฺขิตฺโต พาพฺพหิลาโน โส ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทิตฺติ येन
จายสฺมา สารีปุตฺโต เตนฺอุปสงฺกม อฺุปสงฺกमितฺตวา มม วจเนน
อายสฺมโต สารีปุตฺตสฺส ปาเท สิริสา วนฺทาหิ ฌนฺนุชานิ ฆนฺเต
พฺรหฺมาโณ อาพาธิโก ทุกฺขิตฺโต พาพฺพหิลาโน โส อายสฺมโต
สารีปุตฺตสฺส ปาเท สิริสา วนฺทิตฺติ เอวญฺจ วเทหิ สาธู กิร
ฆนฺเต อายสฺมา สารีปุตฺโต येन ฌนฺนุชานิสฺส พฺรหฺมาโณ
นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมตฺถ อนฺนํ อฺุปาทายาติ ฯ

#๑ ยฺ. กายํ ฯ ๒ ยฺ. อโหสิ ฯ

[๖๕๗] เอวํ ภนุเตติ โข โส ปุริโส ฌณฺชานิสฺส พุราหุณฺณสฺส [๑]
ปฏิสฺสตุตฺวา เยน ภควา เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมณฺตํ นิสินฺโน โข โส ปุริโส
ภควนฺตํ เอตทโวจ ฌณฺชานิ ภนุเต พุราหุณฺโณ อาพาธิก
ทุกฺขิตฺวา พาพฺพหฺลิตาโน โส ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทตฺตีเยนายสฺมา ๒
สาริปฺตฺโต เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ สาริปฺตฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมณฺตํ นิสินฺโน โข โส ปุริโส
อายสฺมณฺตํ สาริปฺตฺตํ เอตทโวจ ฌณฺชานิ ภนุเต พุราหุณฺโณ
อาพาธิก ทุกฺขิตฺวา พาพฺพหฺลิตาโน โส อายสฺมโต สาริปฺตฺตสฺส
ปาเท สิริสา วนฺทติ เอวญจ วเทติ สาธุ กิร ภนุเต อายสฺมา
สาริปฺตฺโต เยน ฌณฺชานิสฺส พุราหุณฺณสฺส นิเวสนํ เตนุปลสงฺกมตุ
อนุกมฺปํ อุปาทายาติ ฯ อธิวาเสสิ โข อายสฺมา สาริปฺตฺโต
ตุณฺหิภาเวน ฯ

[๖๕๘] อถ โข อายสฺมา สาริปฺตฺโต นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย
เยน ฌณฺชานิสฺส พุราหุณฺณสฺส นิเวสนํ เตนุปลสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ ฯ นิสชฺช โข อายสฺมา
สาริปฺตฺโต ฌณฺชานี พุราหุณฺณํ เอตทโวจ กจฺจิ เต ฌณฺชานิ
ขมณฺิยํ กจฺจิ ยาปณฺิยํ กจฺจิ ทุกฺขา เวทนา ปฏิกฺกมณฺติ โน
อภิกฺกมณฺติ ปฏิกฺกโมสานํ ปญฺญาติ โน อภิกฺกโมติ ฯ

[๖๕๙] น เม โภ สาริปฺตฺต ขมณฺิยํ น ยาปณฺิยํ พาพฺพา

#๑ ยู. เอตฺถนฺตเร วจฺนนฺติ ทิสฺสตี ๒ ยู. เยน จายสฺมา ฯ

เม ทุกขา เวทนา อภิกกมฺนฺติ โน ปฏิกฺกมฺนฺติ อภิกฺกโมสานํ
ปฺลฺวยติ โน ปฏิกฺกโม เสยฺยถาปี โภ สาริปฺุตฺต พฺลฺวา ปฺริโส
ติเณฺหน สีขเรณ มุทฺธานํ อภิมตฺเตยฺย เอวเมว โข เม โภ
สาริปฺุตฺต อหิมตฺตา วาตา มุทฺธานํ โอหนนฺติ ๑ น เม โภ สาริปฺุตฺต
ขมนิยํ น ยาปฺนิยํ พาพฺุหา เม ทุกขา เวทนา อภิกกมฺนฺติ โน
ปฏิกกมฺนฺติ อภิกกโมสานํ ปฺลฺวยติ โน ปฏิกกโม เสยฺยถาปี
โภ สาริปฺุตฺต พฺลฺวา ปฺริโส ทเพฺพน วรตฺตกฺขณฺเชน ๒ สีเส สีสเวรณํ
ทเพยฺย ๓ เอวเมว โข เม โภ สาริปฺุตฺต อหิมตฺตา สีเส สีสเวทนา
น เม โภ สาริปฺุตฺต ขมนิยํ น ยาปฺนิยํ พาพฺุหา เม ทุกขา
เวทนา อภิกกมฺนฺติ โน ปฏิกกมฺนฺติ อภิกกโมสานํ ปฺลฺวยติ
โน ปฏิกกโม เสยฺยถาปี โภ สาริปฺุตฺต ทกฺโข โคฆาตโก วา
โคฆาตกนฺตฺวาสี วา ติเณฺหน โควิกนฺตเนน กุจฺฉิ ปฺริกนฺเตยฺย
เอวเมว โข เม โภ สาริปฺุตฺต อหิมตฺตา วาตา กุจฺฉิ ปฺริกนฺตฺนฺติ
น เม โภ สาริปฺุตฺต ขมนิยํ น ยาปฺนิยํ พาพฺุหา เม ทุกขา
เวทนา อภิกกมฺนฺติ โน ปฏิกกมฺนฺติ อภิกกโมสานํ ปฺลฺวยติ
โน ปฏิกกโม เสยฺยถาปี โภ สาริปฺุตฺต เทว พฺลฺวนฺโต ปฺริสา
ทฺุพฺพลตฺริ ปฺริสํ นานาพาหาสุ คเหตุวา องฺการกาสุยา สนฺดาเปยฺยํ
สมฺปฺริตาเปยฺยํ เอวเมว โข เม โภ สาริปฺุตฺต อหิมตฺโต กายสมฺมี
ทาโห น เม โภ สาริปฺุตฺต ขมนิยํ น ยาปฺนิยํ พาพฺุหา
เม ทุกขา เวทนา อภิกกมฺนฺติ โน ปฏิกกมฺนฺติ อภิกกโมสานํ
#๑ ยฺ. อุหนนฺติ ๑ ๒ ยฺ. วรตฺตาพนฺเชน ๑ ๓ ยฺ. พนฺเชยฺย ๑

ปถุญยติ โน ปฏิกกโมติ ฯ

[๗๐๐] ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี กตมํ เสยฺโย นีรโย วา
ตฺริจฺจนโยนิ วาติ ฯ นีรยา โภ สารีปฺตฺต ตฺริจฺจนโยนิเสยฺโยติ ฯ
ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี กตมํ เสยฺโย ตฺริจฺจนโยนิ วา
ปิตฺตวิสโย วาติ ฯ ตฺริจฺจนโยนียา โภ สารีปฺตฺต ปิตฺตวิสโย ๑
เสยฺโยติ ฯ ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี กตมํ เสยฺโย ปิตฺตวิสโย
วา มนุสฺสวา วาติ ฯ ปิตฺตวิสยา โภ สารีปฺตฺต มนุสฺสวา เสยฺโยติ ฯ
ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี กตมํ เสยฺโย มนุสฺสวา วา จาตุम्मหาราชิกา
เทวา วาติ ฯ มนุสฺสเสหิ โภ สารีปฺตฺต จาตุम्मหาราชิกา
เทวา เสยฺโยติ ฯ ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี กตมํ เสยฺโย
จาตุम्मหาราชิกา ๒ เทวา วา ดาวตฺตีสวา เทวา วาติ ฯ จาตุम्मหาราชิกเห
โภ สารีปฺตฺต เทเวหิ ดาวตฺตีสวา เทวา เสยฺโยติ ฯ ตํ ก็
มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี กตมํ เสยฺโย ดาวตฺตีสวา เทวา วา ยามา
เทวา วาติ ฯ ดาวตฺตีสเหหิ โภ สารีปฺตฺต เทเวหิ ยามา เทวา
เสยฺโยติ ฯ ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี กตมํ เสยฺโย ยามา
เทวา วา ตฺตฺสิตา เทวา วาติ ฯ ยามเหหิ โภ สารีปฺตฺต เทเวหิ
ตฺตฺสิตา เทวา เสยฺโยติ ฯ ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี กตมํ เสยฺโย
ตฺตฺสิตา เทวา วา นิมฺมานรตฺตี เทวา วาติ ฯ ตฺตฺสิตเหหิ โภ สารีปฺตฺต
เทเวหิ นิมฺมานรตฺตี เทวา เสยฺโยติ ฯ ตํ ก็ มลฺลสฺสึ ฌนฺณชานี
กตมํ เสยฺโย นิมฺมานรตฺตี เทวา วา ปฺรณิมฺมิตฺตวสฺสวตฺตตี เทวา
#๑ ยฺ. เปตฺตฺตวิสโย ๒ ยฺ. จาตุम्मหาราชิกา วา เทวา ดาวตฺตีสวา วา เทวาติ ฯ

วาทิ ฯ นิมมานรดีหิ โภ สารีปุตฺต เทเวหิ ปฺรนิมฺมิทวสวตฺตี เทวา
เสยฺโยติ ฯ ตํ ก็ มลฺลสฺสि ฌนฺณชานิ กตมํ เสยฺโย ปฺรนิมฺมิทวสวตฺตี
เทวา วา พุรฺหมโลโก วาทิ ฯ พุรฺหมโลโกติ ภวํ สารีปุตฺโต
อาห พุรฺหมโลโกติ ภวํ สารีปุตฺโต อาหาคิ ฯ อถ โข
อายุสฺมโต สารีปุตฺตสฺส เอตทโหสิ อิม โข พุราหุมนฺนา
พุรฺหมโลกาธิมุตฺตา ยนฺนุนาหํ ฌนฺณชานิสฺส พุราหุมนฺนสฺส พุรฺหมานํ
สหพฺยตาย มกฺคํ เทเสยฺยนฺติ ฯ พุรฺหมานํ ๑ ฌนฺณชานิ สหพฺยตาย
มกฺคํ เทเสสฺสามิ ตํ สฺสณฺหาหิ สาธุกํ มนฺสิกโรหิ ภาสิสฺสามิติ ฯ
เอวํ โภติ โข ฌนฺณชานิ พุราหุมนฺโณ อายุสฺมโต สารีปุตฺตสฺส
ปจฺจสฺสโสติ ฯ

[๗๐๑] อายุสฺมา สารีปุตฺโต เอตทโวจ กตโม จ ฌนฺณชานิ
พุรฺหมานํ สหพฺยตาย มกฺโค อีธ ฌนฺณชานิ ภิกฺขุ เมตฺตาสหคเตน
เจตฺสา เอกํ ทิสฺสํ ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทฺตยิํ ตถา ตฺตยิํ
ตถา จตฺตถํ อิติ อุทฺธมโร ติริยิํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตฺต ๒ สพฺพาวนฺตํ
โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตฺสา วิปฺปฺเลน มหคฺคเตน อปฺปมาณฺน
อเวเรน อพฺยาปชฺฌนฺน ฝริตฺวา วิหฺรติ อยมฺปิ โข ฌนฺณชานิ
พุรฺหมานํ สหพฺยตาย มกฺโค ปฺน จปฺริ ฌนฺณชานิ ภิกฺขุ กรุณฺณาสหคเตน
เจตฺสา ... มุทิตาสหคเตน เจตฺสา ... อุเปกฺขาสหคเตน
เจตฺสา เอกํ ทิสฺสํ ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทฺตยิํ ตถา ตฺตยิํ
ตถา จตฺตถํ อิติ อุทฺธมโร ติริยิํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตฺต สพฺพาวนฺตํ
#๑ ยู. พุรฺหมานํ เต ฯ ๒ กตฺถจฺจ สพฺพตฺตตฺตตฺตตฺตปี ทิสฺสตี ฯ

โลกิ อูปกษาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคคเตน อปฺปมาเณน
อเวเรน อพฺยาปชฺเณน ผริตฺวา วิหฺรติ อัย โข ฌนฺณชานี พุรฺหมานํ
สทพฺพตฺยา มคฺโคติ ฯ เตนหิ โภ สารีปฺตฺโต มม วจเนน ภควโต
ปาเท สิริสา วนฺทาทิ ฌนฺณชานี ฆนฺเต พุรฺหมโณ อาพาธิโก
ทฺถุขิตฺโต พาพฺพหิลาโน โส ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทตฺติ ฯ

[๗๐๒] อถ โข อายสฺมา สารีปฺตฺโต ฌนฺณชานี พุรฺหมณํ
สตี อุตฺตริกรณฺเย หิเน พุรฺหมโลกิ ปตฺติจฺจาเปตฺวา อฺภูจฺยาสนา
ปฏฺกามิ ฯ อถ โข ฌนฺณชานี พุรฺหมโณ อจิรปฏฺกนฺเต อายสฺมนฺเต
สารีปฺตฺเต กาลมกาสิ พุรฺหมโลกิ อูปปชฺชิ ฯ อถ โข ภควา
ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เอโส ภิกฺขเว สารีปฺตฺโต ฌนฺณชานี พุรฺหมณํ
สตี อุตฺตริกรณฺเย หิเน พุรฺหมโลกิ ปตฺติจฺจาเปตฺวา อฺภูจฺยาสนา
ปฏฺกนฺโตติ ฯ

[๗๐๓] อถ โข อายสฺมา สารีปฺตฺโต เยน ภควา เตนฺปสงฺกมิ
อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิ ฯ เอกมฺนตํ
นินฺนโน โข อายสฺมา สารีปฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ ฌนฺณชานี
ฆนฺเต พุรฺหมโณ อาพาธิโก ทฺถุขิตฺโต พาพฺพหิลาโน โส ภควโต
ปาเท สิริสา วนฺทตฺติ ฯ กิ ปน ตฺวํ สารีปฺตฺต ฌนฺณชานี
พุรฺหมณํ สตี อุตฺตริกรณฺเย หิเน พุรฺหมโลกิ ปตฺติจฺจาเปตฺวา
อฺภูจฺยาสนา ปฏฺกนฺโตติ ฯ มยฺหํ โข ฆนฺเต เอวํ อโหสิ
อิม โข พุรฺหมณา พุรฺหมโลกาธมฺมุตฺตา ยนฺนุนานํ ฌนฺณชานิสฺส

สุตต ม. มัชฌิมปณาสกั - หน้าที่ 640

พราหมณสุต พุรหุมานั สหพยุตาย มคัคิ เทเสยฺยนฺติ ๑ กาลกโตว ๑

สารีปุตฺต ฌนฺยชานิ พุราหุมนโณ พุรหุมโลกเก ๒ อุปฺปนฺโนติ ๓ ๑

ฌนฺยชานิสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ ๑

#ยฺ. กาลกโต จ ๑ ๒ ยฺ. พุรหุมโลกญจ ๑ ๓ ยฺ. อุปฺปนฺโน ๑

วาเสฏฐสูตร

[๗๐๔] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา อิจฺฉานนฺกเล วิหริติ
 อิจฺฉานนฺกถวนสณฺฑเท ๑ ฯ เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา อภิญฺญาตา
 อภิญฺญาตา พุราหุมนมหาสาธา อิจฺฉานนฺกเล ปฏฺวีสนฺติ เสยฺยถึทำ
 จงฺกึ พุราหุมนฺ ตารุกฺโข พุราหุมนฺ โปกฺขรสาติ พุราหุมนฺ
 ชาณฺสุโสณิ พุราหุมนฺ โตเทยฺโย พุราหุมนฺ อณฺเณ จ
 อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา พุราหุมนมหาสาธา ฯ อถ โข วาเสฏฺฐการทฺวาชานํ
 มาณวานํ ชงฺฆาวิหาริ อุนฺจกฺกมนฺตานํ อุนฺวิจฺรณฺตานํ
 อยมนฺตรากถา อุทฺปาที กถมฺโภ พุราหุมนฺ โหตีติ ฯ การทฺวาโช
 มาณโว เอวมหา ยโต โข โภ อุกฺโตสุชาโต โหติ มาติโต จ
 ปิติโต จ สํสุทฺธกถนิโก ยาว สตฺตมา ปิตามหฺยกา อุกฺขิตฺโต อุนฺปกฺกฏฺโจะ
 ชาติวาเทน เอตฺตาวตา โข โภ พุราหุมนฺ โหตีติ ฯ
 วาเสฏฺฐमाणโว เอวมหา ยโต โข โภ สีลวา จ โหติ วตฺตสมฺปนฺโน
 จ เอตฺตาวตา โข โภ พุราหุมนฺ โหตีติ ฯ เนว โข
 อสฺกขิ การทฺวาโช มาณโว วาเสฏฺฐํ มาณวํ สณฺญาเปตฺตํ น
 ปนาสฺกขิ วาเสฏฺฐโจะ มาณโว การทฺวาชํ มาณวํ สณฺญาเปตฺตํ ฯ

[๗๐๕] อถ โข วาเสฏฺฐโจะ มาณโว การทฺวาชํ มาณวํ
 อามนฺเตสิ อยํ โข โภ การทฺวาช สมฺโณ โคตโม สกฺยปฺตฺโต
 #๑ สี. อิจฺฉานนฺกาลวนสณฺฑเท ฯ

สกุยกุลา ปพพชิต อิจฺฉานนฺคเล วิหฺรติ อิจฺฉานนฺคฺลวณสณฺฑเท
ตํ โข ปน ภวณฺตํ โคตมํ เอวํกฺลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต
อิตฺติปี โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกฺโต
โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตุถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ
ภควาติ อายม โภ ภารทฺวาช เยน สมฺโณ โคตโม เตนฺอุปสงฺกมฺิสฺสาม
อุปสงฺกมิตฺวา สมณํ โคตมํ เอตมตฺถํ ปุจฺฉนฺิสฺสาม
ยถา โน สมฺโณ โคตโม พุยากริสฺสติ ตถา นํ ชาเรสฺสามาติ ฯ เอวํ
โภติ โข ภารทฺวาช มาณโว วาเสฏฺฐสฺส มาณวสฺส ปจฺฉสฺโสสิ ฯ
อถ โข วาเสฏฺฐการทฺวาชมาณวา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺีสฺสู อุปสงฺกมิตฺวา
ภควตา สทฺธี สมฺโมทิสฺสู สมฺโมทณฺียํ กถํ สาราณฺียํ
วิตฺติสารถฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิสฺสู ฯ

[๗๐๖] เอกมนฺตํ นิสฺสินฺโน โข วาเสฏฺฐโ จ มาณโว ภควนฺตํ
กาถาหิ อชฺฌภาสิ

อนุญฺญาตปฺปญฺญฺญาตา เตวิชฺชา มยมสฺมุโภ
อหํ โปกฺขรสาติสฺส ตารุกฺขสฺสายมาณโว
เตวิชฺชานํ ยทกฺขาตํ ตตฺตร เกวลินฺนสฺมุเส
ปทกฺสฺมา โน พุยากรณา ชปฺเป อจฺริยสาทิสฺสา
เตสนฺโน ชาตฺวาทสฺมี วิวาโท อตฺถิ โคตม
ชาติยา พุราหฺมโณ โหติ ภารทฺวาช อติ ภาสติ
อหฺนฺจ กมฺมฺนา พุริมิ เอวํ ชานาหิ จกฺขุม

เตน สกุกโกม ฉาเปตุ์ ๑ อญญมณณั มยั อุกโก
 ภควนตุ์ ปุญจุ์ อากมม ๒ สมพุทฐั อิติ วิสุตตุ์
 จนุทุ์ ยถา ขยาตีตตุ์ เปจจ ปญชาลิกา ๓ ชนา
 วนุทมานา นมสสนนติ เอวั โลกสมิ โคตมัม
 จกุกุ์ โลเก สมุปฺปนุ์ มยั ปุจฺฉาม โคตมัม
 ชาติยา พุราหุมนโณ โหติ อุทาหุ ภวติ กมฺมุนา
 อชานตตุ์ โน จ ๓ พุรุหิ ยถา ชาเนมุ พุราหุมนั ๑

[๗๐๗] เตตฺ วัหุ พยาจิกุขิสฺสั ๕ [วาเสฏฺฐาติ ภควา] อนุปฺพุพฺ พฺ ยถากถั

ชาติวิงฺกั ปาณานัน อญญมณณวา หิ ชาติโย
 ตินฺรูกุเขปี ชานาถ น วาปี ๖ ปญฺชีชานเน
 ลิงฺกั ชาติมยั เตตฺ อญญมณณวา หิ ชาติโย
 ตโต กิเญ ปญฺเจจ จ ยาว กุนฺถกิปฺลฺลิกเก
 ลิงฺกั ชาติมยั เตตฺ อญญมณณวา หิ ชาติโย
 จตุปฺปเทปี ชานาถ ชุทฺทเก จ มหฺลลเก
 ลิงฺกั ชาติมยั เตตฺ อญญมณณวา หิ ชาติโย
 ปาทุทเรปี ชานาถ อูรเก ทีฆปีญฺจิกเก
 ลิงฺกั ชาติมยั เตตฺ อญญมณณวา หิ ชาติโย
 ตโต มจฺเจปี ชานาถ อุทเก วาริโคจเร
 ลิงฺกั ชาติมยั เตตฺ อญญมณณวา หิ ชาติโย
 ตโต ปกฺขีปี ชานาถ ปตฺตยาเน วิหฺงฺกเม

#๑ ย. สยญาคุ์ ๑ ๒ ย. อากมฺหา ๑ ๓ ย. ปญชลิกา ๑ ๔ ย. ปฺพุรุหิ ๑

#๕ ย. วุยกุขิสฺสั ๑ ๖ ย. น จาปี ปญฺชีชานเร ๑

ลึงค์ ชาติมยฺ เตสํ อถมมณฺญา หิ ชาติโย
ยถา เอตาสฺว ชาตีสฺว ลึงค์ ชาติมยฺ ปุณฺ
เอวํ นตฺถิ มนุสฺเสสฺว ลึงค์ ชาติมยฺ ปุณฺ
น เกเสหิ น สีเสน น กณฺเณหิ น อกฺขิภิ
น มุเขน น นาสาย น โยภูเจหิ ภมฺหิ วา
น คีวาย น อํเสหิ น อุทเรน น ปิฏฺฐิยา
น โสณฺิยา น อฺรสุมา ๑ น สมฺพาเช น เมถฺเน
น หตฺถฺเหหิ น ปาเทหิ น อํกุถฺตีหิ น เขหิ วา
น ชงฺฆาหิ น อฺรฺหิ น วณฺเณน สเรน วา
ลึงค์ ชาติมยฺนฺเนว ยถา อถมณฺญา ชาตีสฺว
ปจฺจตฺตลจฺจ สรีเรสฺว มนุสฺเสสฺวตฺตํ น วิชฺชติ
โวหารํ จ มนุสฺเสสฺว สมมฺถาย ปวฺจจติ
โย หิ โภจิ มนุสฺเสสฺว โครกฺขํ อฺปชีวติ
เอวํ วาเสฏฺฐจฺจ ชานาหิ กสฺสโก โส น พฺราหฺมโณ
โย หิ โภจิ มนุสฺเสสฺว ปุณฺธิปฺเปน ชีวติ
เอวํ วาเสฏฺฐจฺจ ชานาหิ สิปฺปิโก โส น พฺราหฺมโณ
โย หิ โภจิ มนุสฺเสสฺว โวหารํ อฺปชีวติ
เอวํ วาเสฏฺฐจฺจ ชานาหิ วานิชฺโช ๒ โส น พฺราหฺมโณ
โย หิ โภจิ มนุสฺเสสฺว ปฺรเปสฺเสน ชีวติ
เอวํ วาเสฏฺฐจฺจ ชานาหิ เปสฺสิโก โส น พฺราหฺมโณ

#๑ ย. อฺรสา ๑ ๒ ย. วาณิโช ๑

โย หิ โกจิ มนุสเสสุ	อทินันฺ อุปชีวติ
เอวํ วาเสฏฺฐ ชานาหิ	โจโร เอโส น พุราหุมนโณ
โย หิ โกจิ มนุสเสสุ	อิสฺสตถํ อุปชีวติ
เอวํ วาเสฏฺฐ ชานาหิ	โยธาชิวํ น พุราหุมนโณ
โย หิ โกจิ มนุสเสสุ	โปโรหิจฺเจน ชีวติ
เอวํ วาเสฏฺฐ ชานาหิ	ยัชโก โส น พุราหุมนโณ
โย หิ โกจิ มนุสเสสุ	คามํ รฏฺฐณฺจ ภูณฺชติ
เอวํ วาเสฏฺฐ ชานาหิ	ราชา เอโส น พุราหุมนโณ
น จาหํ พุราหุมนํ พุรุมิ	โยนิชํ มตฺติสมภวํ
โกวาที นาม โส โหติ	สเว โหติ สกฺกิณฺจโน
อภิญฺจัน อนาทานํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหุมนํ
สพฺพิ สลฺโยชนํ เฉตฺวา	โย เว น ปริตฺตสฺสติ
สงฺกาคีตํ ๑ วิสฺขุตฺตํ	ตมหํ พุรุหิ พุราหุมนํ
เฉตฺวา นทฺธี วรตฺตณฺจ	สนฺธานํ ๒ สหนฺนุกมํ
อฺกฺขิตฺตฺตปฺลิชฺฌํ พุทฺธํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหุมนํ
อฺกฺโกสํ วรพฺนฺชณฺจ	อทฺฏฺโง โย ติตฺติกฺขติ
ขนฺติพลํ พฺลานิกํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหุมนํ
อฺกฺโกธนํ ฐตฺวานตํ ๓	สีลฺวานตํ อฺนุสฺสุทํ ๔
ทนฺตํ อฺนฺติมสาร์ริ	ตมหํ พุรุมิ พุราหุมนํ
วาริโปกฺขรปฺตฺเตว	อารกฺเคริว สาสโป

#๑ ย. สงฺกาคีตํ ๑ ๒ ย. สนฺทานํ ๑ ๓ ย. วดฺวานตํ ๑ ๔ ย. อฺนุสฺสุทํ ๑

โย น ติมปติ กาเมสุ	ตมห์ พุรุมิ พุราหุมนั
โย ทุกขสุส ปชานาติ	อิเชว ขยมตฺตโน
ปนฺนการุ วิสยฺตติ	ตมห์ พุรุมิ พุราหุมนั
คมฺภีรปณฺณิ เมธาวิ	มคฺคามคฺคสุส โกวิทฺ
อฺตฺตมตฺถิ อนุปฺปตฺติ	ตมห์ พุรุมิ พุราหุมนั
อัสสภูจฺจ คหฺภูเจหิ	อนาคาเรหิ จฺญายิ
อโนกสาริ อปฺปิจฺจัน	ตมห์ พุรุมิ พุราหุมนั
นิชาย ทณฺฑํ ภูเตสุ	ตเสสุ ถาวเรสุ จ
โย น หนฺติ น ฆาเตติ	ตมห์ พุรุมิ พุราหุมนั
อวิรุทฺธํ วิรุทฺเธสุ	อตฺตทณฺฑเจสุ นิพฺพุตฺติ
สาทาเนสุ อนาทานํ	ตมห์ พุรุมิ พุราหุมนั
ยสุส ราโค จ โทโส จ	มาโน มกฺโข จ ปาติโต
สาสโปริว อารกฺคา	ตมห์ พุรุมิ พุราหุมนั
อกกฺกสฺส วิญญาปนี	คิริ สจฺจํ อฺทฺธิรเย
ยาย นาทิสเซ กิณฺจิ ๑	ตมห์ พุรุมิ พุราหุมนั
โยปี ๒ ทีฆํว รสฺสํ วา	อณฺณณฺถลํ สุภาสุภํ
โลเก อทินฺนํ นามเตติ ๓	ตมห์ พุรุมิ พุราหุมนั
อาสา ยสุส น วิชฺชนฺติ	อสุมี โลเก ปรมฺหิ จ
นिरาสาสํ วิสยฺตติ	ตมห์ พุรุมิ พุราหุมนั
ยสุสาลยา น วิชฺชนฺติ	อณฺญา ย อกถฺกถิ

#๑ ยฺ. กณฺจิ ๑ ๒ ยฺ. โย จ ๑ ๓ ยฺ. นาทิยติ ๑

อมโตคธิ์ อนุปตฺตํ ตมห์ พุรุมิ พุราหุณฺณ
โยช ปุณฺณณฺจ ปาปณฺจ อุโกสงฺคํ อุปจฺจกา
อโสภํ วิรัชํ สุทฺธํ ตมห์ พุรุมิ พุราหุณฺณ
จนฺทวํ วิมลํ สุทฺธํ วิปฺปสนฺนํ อนาวิลํ
นนฺทิกวปริกฺขิณฺณํ ตมห์ พุรุมิ พุราหุณฺณ
โย อิมํ ปลิปลํ ทุคฺคํ สํสาร์ โมหฺมจฺจกา
ติณฺโณปาร์ คโต ฉายี อนเนโช อกถํกถิ
อนฺุปาทาย นิพฺพุโต ตมห์ พุรุมิ พุราหุณฺณ
โยช กาม ปหนฺตฺวาน อนาคาโร ปริพฺพเช
กามภวปริกฺขิณฺณํ ๑ ตมห์ พุรุมิ พุราหุณฺณ
โยช ตณฺหํ ปหนฺตฺวาน อนาคาโร ปริพฺพเช
กามภวปริกฺขิณฺณํ ตมห์ พุรุมิ พุราหุณฺณ
หิตฺวา มานุสฺสํ โยคํ ทิพฺพโยคํ อุปจฺจกา
สพฺพโยควิสัยุตฺตํ ตมห์ พุรุมิ พุราหุณฺณ
หิตฺวา รตี อรติณฺจ สิตฺถุตฺตํ นิรุปรี
สพฺพโลกาภิกฺกู วีริํ ตมห์ พุรุมิ พุราหุณฺณ
จฺจตี โย เวทิ สตฺตฺวานํ อุปตฺตติณฺจ สพฺพโส
อสตฺตํ สุกตํ พุทฺธํ ตมห์ พุรุมิ พุราหุณฺณ
ยสฺส คตี น ชานนฺติ เทวา คณฺฐพฺพมานุสา
จีณาสวํ อรหนฺตํ ตมห์ พุรุมิ พุราหุณฺณ

#๑ ยู. ตณฺหาภวปริกฺขิณฺณํ ๑

ยสฺส ปุเร จ ปจฺญา จ มชฺเฌ จ นตฺถิ กิณฺจณํ
 อภิณฺจณํ อนาทานํ ตมฺหํ พุรฺุมิ พุราหุมนํ
 อสฺสํ ปวริ วิริ มเหสี วิชิตาวินํ
 อเนชํ นุหตฺกํ พุทฺธิ ตมฺหํ พุรฺุมิ พุราหุมนํ
 ปุพฺุเพนิวาสํ โย เวทิ สคฺคาปายณฺจ ปสฺสตี ๑
 อโถ ชาติกุขยํ ปตฺโต ตมฺหํ พุรฺุมิ พุราหุมนํ
 สมณฺณา เหาสา โลกสฺมี นามโคตฺตํ ปกปฺปีตบ
 สมฺมจฺจ ๒ สมฺมทาคตํ ตตฺถ ตตฺถ ปกปฺปีตํ
 ทิฆมฺรตฺตมฺนุสฺยิตํ ทิฏฺฐิจิตฺตมฺชานตํ
 อชานนฺตา โน จ ๓ พุรฺุหนฺติ ชาตียา โหติ พุราหุมนโณ
 น ๓ ชจฺจา วสโล โหติ น ชจฺจา โหติ พุราหุมนโณ
 กมฺมฺนา ๕ วสโล โหติ กมฺมฺนา โหติ พุราหุมนโณ
 กสฺสโก กมฺมฺนา โหติ สิปฺปีโก โหติ กมฺมฺนา
 วานิชฺโช กมฺมฺนา โหติ เปสฺสิโก โหติ กมฺมฺนา
 โจโรปฺปี กมฺมฺนา โหติ โยธาชีโวปฺปี กมฺมฺนา
 ยาชโก กมฺมฺนา โหติ ราชาปฺปี โหติ กมฺมฺนา
 เอวเมตํ ยถาภูตํ กมฺมํ ปสฺสนฺติ ปณฺฑิตา
 ปฏฺิจฺจสมฺปปาตทสา กมฺมวิปากโกวิทา
 กมฺมฺนา วตฺตติ โลโก กมฺมฺนา วตฺตติ ปชา
 กมฺมฺนิ พนฺธนา สตฺตา รตฺสฺสานิวิ ยายโต

#๑ ย. ปสฺสตี ฯ ๒ ย. สมฺมจฺจา ฯ ๓ ย. ปพฺุรฺุหนฺติ ฯ ๔ น ชจฺจา พุราหุมนโณ
 #โหติ น ชจฺจา โหติ อพุราหุมนโณ กมฺมฺนา พุราหุมนโณ โหติ กมฺมฺนา โหติ อพุราหุมนโณ ฯ
 #๕ ย. สพฺุพฺุตฺถก กมฺมฺนาติ ทิสฺสตี ฯ

ตเปณ พุรหุมจรีเยน ลัมเมน ทเมน จ

เอเตน พุราหุมโณ โหติ เอตัม พุรหุมานมุตตมัม ๑

ดีหิ วิชชาหิ สมุปโน สนโต ชินฺนพุกโว

เอวံ วาเสฏฺฐ ชานาหิ พุรหุมา สกฺโก วิชานตฺตฺติ ฯ

[๗๐๘] เอวံ วุตฺเต วาเสฏฺฐการทฺวาชมาณวา ภควนฺตุ เอตทโวจฺจุ
อภิกฺกนฺตุ โภ โคตม อภิกฺกนฺตุ โภ โคตม เสยฺยถาปี โภ
โคตม นิกฺกษฺชิตฺติ วา อุกฺกษฺเชยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหฺสฺส
วา มคฺคิ อัจฉิเกยฺย อนุชการเว วา เตลปชฺโชตฺติ ชาเรยฺย จกฺขุมนฺโต
รูปานิ ทกฺขนฺตฺติ เอวเมว โภตา โคตเมน อนนฺกปริยาเยน
ชฺมโม ปกาสิโต เอเต มยํ ภวณฺตุ โคตมํ สรณฺณํ คจฺฉาม
ชฺมมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสเก โน ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺตฺเถ
ปาณฺเปเต สรณฺงกเตติ ๒ ฯ

วาเสฏฺฐสฺสฺตฺติ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

#๑ ย. พุราหุมนมุตตมัม ฯ ๒ ย. สรณากเตติ ฯ

สุกสุตฺตํ

[๗๐๕] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
เซตวนเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ เตน โข ปน สมเยน
สุโก มาณโว โตเทยฺยปฺตุโต สาวตฺถิยํ ปฏิวสตี อญฺจตรสฺส
คหปติสฺส นิเวสเน เกนจิเทว กรณียเณ ฯ อถ โข สุโก
माणโว โตเทยฺยปฺตุโต ยสฺส คหปติสฺส นิเวสเน ปฏิวสตี ตํ
คหปตี เอตทโวจ สุตเมตํ คหปตี อวิวิตฺตา สาวตฺถิ อรหนฺตเอหิ
กํ ๑ นฺุ ขวฺชฺช สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา ปยิริปาเสยฺยามาติ ฯ อยํ
ภนฺเต ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ เซตวนเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามे
ตํ ภนฺเต ภควนฺตํ ปยิริปาสสุตฺติ ฯ

[๗๑๐] อถ โข สุโก มาณโว โตเทยฺยปฺตุโต ตสฺส คหปติสฺส
ปฏิสฺสตุวา เยน ภควา เตนฺุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา
สทฺธิ สมฺโมทิตี สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ
นินฺสีทิตี ฯ เอกมนฺตํ นินฺสินโน โข สุโก มาณโว โตเทยฺยปฺตุโต
ภควนฺตํ เอตทโวจ พฺราหฺมณา โภ โคตม เอวมหาํสุ คหฺภูโจ
อาราธโก โหตี ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ น ปพฺพชิตฺวา อาราธโก
โหตี ฌายํ ฌมฺมํ กุสลนฺตติ อธิ ภวํ โคตโม กิมาหตี ฯ
วิทฺทวาโท โข อหเมตฺถ มาณว นานเมตฺถ เอกํสวาโท คิหิสฺส
วาทํ มาณว ปพฺพชิตสฺส วา มิจฺจนาปฏฺิปปตฺตี [๒] วณฺณณมิ คิหิ วา
#๑ ยฺ. กนฺนุ ฯ ๒ ยฺ. เอตฺถนฺตเร นสทฺโท ทิสฺสตี ฯ

หิ มาณว ปพฺพชิตโต วา มิจฺฉาปฏิปนฺโน มิจฺฉาปฏิปัตตาธิกรณเหตุ
น อาราทโก โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสลํ คิหิสฺส วาหิ มาณว
ปพฺพชิตสฺส วา สมฺมาปฏิปัตตี วณฺณเมมิ คิหิ วา หิ มาณว
ปพฺพชิตโต วา สมฺมาปฏิปนฺโน สมฺมาปฏิปัตตาธิกรณเหตุ อาราทโก
โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺสณฺติ ฯ

[๗๑๑] พุราหุมนฺนา โภ โคตม เอวมาหิสฺส มหตฺถมิตฺถ มหากิจฺจ
มหาธิกรณํ มหาสมารมฺภํ ฌราวาสกมฺมญฺจานํ มหปฺผลํ โหติ
อปฺปัตถมิตฺถ อปฺปกิจฺจ อปฺปาธิกรณํ อปฺปสมารมฺภํ ปพฺพชชากมฺมญฺจานํ
อปฺปปฺผลํ โหตีตี อธิ ภาวํ โคตโม กิมาหติ ฯ
เอตฺถปิ โข อหิ มาณว วิทฺธวาโท นาหเมตฺถ เอกํสวาโท อตฺถิ
माणว กมฺมญฺจานํ มหตฺถํ มหากิจฺจ มหาธิกรณํ มหาสมารมฺภํ
วิปฺชชมานํ อปฺปปฺผลํ โหติ อตฺถิ มาณว กมฺมญฺจานํ มหตฺถํ
มหากิจฺจ มหาธิกรณํ มหาสมารมฺภํ สมฺปชชมานํ มหปฺผลํ โหติ
อตฺถิ มาณว กมฺมญฺจานํ อปฺปัตถํ อปฺปกิจฺจ อปฺปาธิกรณํ อปฺปสมารมฺภํ
วิปฺชชมานํ อปฺปปฺผลํ โหติ อตฺถิ มาณว กมฺมญฺจานํ
อปฺปัตถํ อปฺปกิจฺจ อปฺปาธิกรณํ อปฺปสมารมฺภํ สมฺปชชมานํ
มหปฺผลํ โหติ ฯ

[๗๑๒] กตมํ ๑ มาณว กมฺมญฺจานํ มหตฺถํ มหากิจฺจ มหาธิกรณํ
มหาสมารมฺภํ วิปฺชชมานํ อปฺปปฺผลํ โหติ กสิ โข มาณว
กมฺมญฺจานํ มหตฺถํ มหากิจฺจ มหาธิกรณํ มหาสมารมฺภํ วิปฺชชมานํ
#๑ ยู. กตมณฺจ ฯ

อปฺปผลั โหติ ฯ กตมณฺจ มาณว กมฺมฏฺจานั มหตฺถั มหากิจฺจ
มหาธิกรณั มหาสมารมฺภั สมฺปชฺชมานั มหปฺผลั โหติ กสิเยว
โฆ มาณว กมฺมฏฺจานั มหตฺถั มหากิจฺจ มหาธิกรณั มหาสมารมฺภั
สมฺปชฺชมานั มหปฺผลั โหติ ฯ กตมณฺจ มาณว กมฺมฏฺจานั
อปฺปตฺถั อปฺปกิจฺจ อปฺปาธิกรณั อปฺปสมารมฺภั วิปชฺชมานั อปฺปผลั
โหติ วนิชฺชา โฆ มาณว กมฺมฏฺจานั อปฺปตฺถั อปฺปกิจฺจ
อปฺปาธิกรณั อปฺปสมารมฺภั วิปชฺชมานั อปฺปผลั โหติ ฯ กตมณฺจ
มาณว กมฺมฏฺจานั อปฺปตฺถั อปฺปกิจฺจ อปฺปาธิกรณั อปฺปสมารมฺภั
สมฺปชฺชมานั มหปฺผลั โหติ วนิชฺชาเยว โฆ มาณว กมฺมฏฺจานั
อปฺปตฺถั อปฺปกิจฺจ อปฺปาธิกรณั อปฺปสมารมฺภั สมฺปชฺชมานั
มหปฺผลั โหติ ฯ

[๗๑๑] เสยฺยถาปี มาณว กสิกกมฺมฏฺจานั มหตฺถั มหากิจฺจ
มหาธิกรณั มหาสมารมฺภั วิปชฺชมานั อปฺปผลั โหติ เอวเมว
โฆ มาณว ฆราวาสกมฺมฏฺจานั มหตฺถั มหากิจฺจ มหาธิกรณั
มหาสมารมฺภั วิปชฺชมานั อปฺปผลั โหติ ฯ เสยฺยถาปี มาณว
กสิเยว กมฺมฏฺจานั มหตฺถั มหากิจฺจ มหาธิกรณั มหาสมารมฺภั
สมฺปชฺชมานั มหปฺผลั โหติ เอวเมว โฆ มาณว ฆราวาสกมฺมฏฺจานั 8
มหตฺถั มหากิจฺจ มหาธิกรณั มหาสมารมฺภั สมฺปชฺชมานั
มหปฺผลั โหติ ฯ เสยฺยถาปี มาณว วนิชฺชากมฺมฏฺจานั อปฺปตฺถั
อปฺปกิจฺจ อปฺปาธิกรณั อปฺปสมารมฺภั วิปชฺชมานั อปฺปผลั โหติ

เอวเมว โข มาณว ปพพชชากมมฏฺฐานํ อปฺปตฺถํ อปฺปกฺกิञฺจํ
อปฺปาทิกรณํ อปฺปสमारมฺภํ วิปชฺชมานํ อปฺปผลํ โหติ ฯ เสยฺยถาปิ
माणว วณิชฺชาเยว กมมฏฺฐานํ อปฺปตฺถํ อปฺปกฺกิञฺจํ อปฺปาทิกรณํ
อปฺปสमारมฺภํ สมฺปชฺชมานํ มหฺปผลํ โหติ เอวเมว โข มาณว
ปพพชชากมมฏฺฐานํ อปฺปตฺถํ อปฺปกฺกิञฺจํ อปฺปาทิกรณํ อปฺปสमारมฺภํ
สมฺปชฺชมานํ มหฺปผลํ โหตีติ ฯ

[๗๑๔] พุราหุมนฺนา โภ โคตม ปญฺจ ชมฺเม ปญฺจเปนฺติ
ปฺญฺจสฺส กิริยา ย กุสลสฺส อารานายาติ ฯ ย เต มาณว
พุราหุมนฺนา ปญฺจ ชมฺเม ปญฺจเปนฺติ ปฺญฺจสฺส กิริยา ย กุสลสฺส
อารานาย สเจ เต อกรุ สาธุ เต ปญฺจ ชมฺเม อิมสฺมี ๑
ปริสตี ๒ ภาสสฺสูติ ฯ น โข ๓ โภ โคตม กรุ ยตฺถสฺส กวานฺโต
วา นิสินฺนา กวานฺตฺรฺปา วาติ ฯ เตนฺหิ มาณว ภาสสฺสูติ ฯ

[๗๑๕] สจฺจํ โข โภ โคตม พุราหุมนฺนา ปจฺมํ ชมฺมํ
ปญฺจเปนฺติ ปฺญฺจสฺส กิริยา ย กุสลสฺส อารานาย ตปฺ โข
โภ โคตม พุราหุมนฺนา ทฺติยํ ชมฺมํ ปญฺจเปนฺติ ปฺญฺจสฺส กิริยา ย
กุสลสฺส อารานาย พุราหุมนฺจิริยํ โข โภ โคตม พุราหุมนฺนา
ตฺติยํ ชมฺมํ ปญฺจเปนฺติ ปฺญฺจสฺส กิริยา ย กุสลสฺส อารานาย
อชฺฌณฺนํ โข โภ โคตม พุราหุมนฺนา จตฺตํ ชมฺมํ ปญฺจเปนฺติ
ปฺญฺจสฺส กิริยา ย กุสลสฺส อารานาย จาคํ โข โภ โคตม
#๑ อิมิสฺสนฺติ ปาเรน กวิตพฺพํ ฯ ๒ ย. ปริสตี ฯ ๓ ย. น โข เม ฯ

พฺราหฺมณา ปฺลจํมํ ชมฺมํ ปฺลยเปฺนฺติ ปฺลยสฺส กิริยา ย กุสลสฺส
อาราธนา ย พฺราหฺมณา โภ โคตม อิมํ ปฺลจ ชมฺเม ปฺลยเปฺนฺติ
ปฺลยสฺส กิริยา ย กุสลสฺส อาราธนา ยติ อธิ ภวํ โคตโม
กิมหาติ ฯ

[๗๑๖] ก็ ปน มาณว อตฺถิ โภจิ พฺราหฺมณานํ เอกพฺราหฺมโณปิ
โย เอวมาห อหํ อิมสํ ปฺลจณฺนํ ชมฺมานํ
สยํ ๑ อภิญญา สจฺฉนิกคฺวา วิปากํ ปเวเทมิตฺติ ฯ โน หิํ โภ
โคตม ฯ ก็ ปน มาณว อตฺถิ โภจิ พฺราหฺมณานํ เอกาจรียปิ
เอกาจรียปาจรียปิ ยาว สตฺตมา อายริยมหฺยคา โย เอวมาห
อหํ อิมสํ ปฺลจณฺนํ ชมฺมานํ สยํ อภิญญา สจฺฉนิกคฺวา วิปากํ
ปเวเทมิตฺติ ฯ โน หิํ โภ โคตม ฯ ก็ ปน มาณว ยปิ เต
พฺราหฺมณานํ ปุพฺพกา อิสโย มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร
ยสมิทํ เอตฺรหิ พฺราหฺมณานํ ๒ โปราณํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ
สมิทิตํ ตทฺนุคายนฺติ ตทฺนุภาสนฺติ ภาสิตมฺนุภาสนฺติ วาจิตมฺนุวาเจนฺติ
เสยฺยถิทํ อฏฺฐโก วามโก วามเทโว เวสฺสามิตฺโต
ยมตคฺคิ องฺคีรโส ภารทฺวาโซ วาเสฏฺโฐ กสฺสโป ภคฺุ เตปิ
เอวมาหํสฺ มยํ อิมสํ ปฺลจณฺนํ [๗] สยํ อภิญญา สจฺฉนิกคฺวา วิปากํ
ปเวเทมาติ ฯ โน หิํ โภ โคตม ฯ

[๗๑๗] อิติ กิร มาณว นตฺถิ โภจิ พฺราหฺมณานํ เอกพฺราหฺมโณปิ
โย เอวมาห อหํ อิมสํ ปฺลจณฺนํ ชมฺมานํ สยํ
#๑ ย. สยฺนฺติ นตฺถิ ฯ ๒ ย. พฺราหฺมณาติ ทิสฺสตี ฯ ๓ ย. เอตฺถนฺตเร ชมฺมานนฺติ
#ทิสฺสตี ฯ

อภิณฺวา สจฺฉิกคฺวา วิปากํ ปเวเทมิตฺติ นตฺถิ โภจิ พุราหุมนนํ
เอกาจริโยปิ เอกาจริยปาจริโยปิ ยาว สตุตฺตมา อจฺฉริยมหฺยูกา โย
เอวมาห อหํ อิมสํ ปณฺจนนํ ฐมฺมานํ สยํ อภิณฺวา สจฺฉิกคฺวา
วิปากํ ปเวเทมิตฺติ เยปิ เต พุราหุมนนํ ปุพฺพกา อิสโย มนฺตานํ
กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร เยสมิทํ เอตฺรหิ พุราหุมนนํ โปราณํ
มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ สมิทิตํ ตทฺนุคายนฺติ ตทฺนุภาสฺนฺติ ภาสิตมนฺนุภาสฺนฺติ
วาชิตมนฺนวาเจนฺติ เสยฺยถิทํ อฏฺฐโก วามโก วามเทโว
เวสฺสสามิตฺโต ยมตคฺคิ องฺคีรฺโส ภารทฺวาไซ วาเสฏฺฐโจ กสฺสโป
ภคฺค เตปิ น เอวมาหํสฺ มยํ อิมสํ ปณฺจนนํ ฐมฺมานํ สยํ
อภิณฺวา สจฺฉิกคฺวา วิปากํ ปเวเทมาติ เสยฺยถาปิ มาณว
อนฺชเวณิ ปรีปฺราลํสตุตฺตา ปุริโมปิ น ปสฺสตี มหฺมุณิโมปิ น ปสฺสตี
ปจฺฉิโมปิ น ปสฺสตี เอวเมว โข มาณว อนฺชเวณฺณปมํ มณฺเณ
พุราหุมนนํ ภาสิตํ สมปชฺชตี ปุริโมปิ น ปสฺสตี มหฺมุณิโมปิ
น ปสฺสตี ปจฺฉิโมปิ น ปสฺสตีติ ฯ

[๗๑๘] เอวํ วุตฺเต สฺโก มาณโว โตเทยฺยปฺตฺโต ภควโต ๑
อนฺชเวณฺณปมฺเมน วุจฺจมาโน กุปีโต อนตฺตมโน ภควนฺตฺเตว ขขเสนฺโต
ภควนฺตฺเตว วมฺเภนฺโต ภควนฺตฺเตว วทมาโน สมโณ โคตโม
ปาปีโต ๒ ภวิสฺสตีติ ภควนฺตํ เอตทโวจ พุราหุมนนํ ๓ โคตม
ไปกฺขรสาติ โอปมณฺโณ สุกฺกวณิโก เอวมาห เอวเมว โข ๓
ปนิเม เก สมณพุราหุมนนํ อุตฺตริ มนุสฺสฐมฺมา อลฺมรียถาณทสฺสนวิเสสํ
#๑ ย. ภควตา ฯ ๒. ย. ปาปีโก ฯ ๓ ย. พุราหุมนนํ โภจ ฯ ๔ ย. โขติ นตฺถิ ฯ

ปฏิชานนุติ เตสมิทํ ภาสิตํ หสฺสํเกยว สมฺปชฺชติ
 นามํเกยว สมฺปชฺชติ วิตฺตํเกยว สมฺปชฺชติ ตุจฺจํเกยว สมฺปชฺชติ
 กถํ หิ นาม มนุสฺสญฺโต อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลฺมรียวณทสฺสนวิเสถ์
 ฌสฺสติ วา ทกฺขิตฺติ ๑ วา สจฺจนี วา กริสฺสตีติ เนถ์
 จานํ วิชฺชตีติ ๑ กิ ปน มาณว พุราหุมนฺโณ โปกฺขรสาติ โอปมณฺโณ
 สุกควนิกโก สพฺเพสํเกยว สมณพุราหุมนฺนํ เจตสา เจโต
 ปริจฺจ ปชานาตีติ ๑ สกายปี หิ โภ โคตม ปุณฺณิกาย ทาสียา
 พุราหุมนฺโณ โปกฺขรสาติ โอปมณฺโณ สุกควนิกโก [๒] เจตสา เจโต
 ปริจฺจ ปชานาติ กุโธ ปน สพฺเพสํเกยว สมณพุราหุมนฺนํ เจตสา
 เจโต ปริจฺจ ปชานิสฺสตีติ ๑

[๗๑๕] เสยฺยถาปี มาณว ขจฺจนุโร ปุริโส โส ๓ น ปสฺเสยฺย
 กณฺหสฺสูกานี รูปานี น ปสฺเสยฺย นิลกานี รูปานี น ปสฺเสยฺย
 ปิตกานี รูปานี น ปสฺเสยฺย โลหิตกานี รูปานี น ปสฺเสยฺย
 มณฺเชฏฺฐกานี รูปานี น ปสฺเสยฺย สมวิสมานี น ปสฺเสยฺย
 ตารกรูปานี น ปสฺเสยฺย จนฺทิมสุริเย โส เอวํ วเทยฺย นตฺถิ
 กณฺหสฺสูกานี รูปานี นตฺถิ กณฺหสฺสูกานํ รูปานํ ทสฺสาวิ นตฺถิ
 นิลกานี รูปานี นตฺถิ นิลกานํ รูปานํ ทสฺสาวิ นตฺถิ ปิตกานี
 รูปานี นตฺถิ ปิตกานํ รูปานํ ทสฺสาวิ นตฺถิ โลหิตกานี รูปานี
 นตฺถิ โลหิตกานํ รูปานํ ทสฺสาวิ นตฺถิ มณฺเชฏฺฐกานี รูปานี
 นตฺถิ มณฺเชฏฺฐกานํ รูปานํ ทสฺสาวิ นตฺถิ สมวิสมํ นตฺถิ สมวิสมสฺส
 #๑ ย. ทกฺขิสฺสตีติ ๑ ๒ ย. เอตฺถนฺตเร นสทฺโท ทิสฺสตีติ ๑ ๓ ย. โสตี นตฺถิ ๑

ทสฺสาวี นตฺถิ ตารกรูปานิ นตฺถิ ตารกรูปานํ ทสฺสาวี
 นตฺถิ จนฺทิมสุริยา นตฺถิ จนฺทิมสุริยานํ ทสฺสาวี อหเมตํ น
 ชานามิ อหเมตํ น ปสฺสามิ ตสฺมา ตํ ๑ นตฺถิติ สมฺมา นฺ โข
 โส มาณว วทมานโน วทฺเยยฺยติ ฯ โน หิํ โภ โคตม อตฺถิ
 กณฺหสฺสูกานิ รูปานิ อตฺถิ กณฺหสฺสูกานํ รูปานํ ทสฺสาวี อตฺถิ
 นีลกานิ รูปานิ อตฺถิ นีลกานํ รูปานํ ทสฺสาวี อตฺถิ ปีตกานิ
 รูปานิ อตฺถิ ปีตกานํ รูปานํ ทสฺสาวี อตฺถิ โลหิตกานิ รูปานิ
 อตฺถิ โลหิตกานํ รูปานํ ทสฺสาวี อตฺถิ มลฺลเชฏฺฐกานิ รูปานิ
 อตฺถิ มลฺลเชฏฺฐกานํ รูปานํ ทสฺสาวี อตฺถิ สมฺวิสมํ อตฺถิ สมฺวิสมสฺส
 ทสฺสาวี อตฺถิ ตารกรูปานิ อตฺถิ ตารกรูปานํ ทสฺสาวี
 อตฺถิ จนฺทิมสุริยา อตฺถิ จนฺทิมสุริยานํ ทสฺสาวี อหเมตํ น
 ชานามิ อหเมตํ น ปสฺสามิ ตสฺมา ตํ ๒ นตฺถิติ น หิ ๓ โภ
 โคตม สมฺมา วทมานโน วทฺเยยฺยติ ฯ เอวเมว โข มาณว
 พุราหุมนฺ โปกฺขรสาติ โอปมณฺโณ สุกควนิโก อนฺโธ อจฺจุโก
 โส วต อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสสํ ฌสฺสติ
 วา ทกฺขิตฺติ วา สจฺฉิ วา กริสฺสตีติ เนตฺจํ วิหฺชติ ฯ

[๗๒๐] ตํ ก็ มณฺลลสิ มาณว เย ปน ๓ เต โกสลิกา ๕
 พุราหุมนฺมหาสาธา เสยฺยถิํ จงฺกิ พุราหุมนฺ คารุกฺโข
 พุราหุมนฺ โปกฺขรสาติ พุราหุมนฺ ชาณฺสุโสณิ พุราหุมนฺ
 ปีตา วา เต โตเทยฺโย กตฺมา เนสํ เสยฺยา ยิ วา เต
 #๑-๒ ยฺ. ตนฺตฺติ นตฺถิ ฯ ๓ ยฺ. น หิ โส โภ ฯ ๔ ยฺ. ปน สทฺโท นตฺถิ ฯ ๕ ยฺ.
 #โกสลกา ฯ

สัมมจฺญา ๑ วาจํ ภาเสยฺยํ ยํ วา อสัมมจฺญาติ ๒ ฯ สัมมจฺญา โภ
โคตม ฯ กตมา เตสํ เสยฺยา ยํ วา เต มนฺตา วาจํ ภาเสยฺยํ
ยํ วา อมนฺตาติ ฯ มนฺตา โภ โคตม ฯ กตมา เตสํ เสยฺยา ๓
ยํ วา เต ปฏฺฐิสงฺขาเย วาจํ ภาเสยฺยํ ยํ วา อปฺปฏฺฐิสงฺขาเยติ ฯ
ปฏฺฐิสงฺขาเย โภ โคตม ฯ กตมา เตสํ เสยฺยา ๓ ยํ วา เต
อนตฺถสฺสยฺหิตํ วาจํ ภาเสยฺยํ ยํ วา อนตฺถสฺสยฺหิตนฺติ ฯ อนตฺถสฺสยฺหิตํ
โภ โคตม ฯ

[๗๒๑] ตํ ก็ มลฺลลํ มาณว ยทิ เอวํ สนฺเต พฺราหฺมณฺเณน
โปกฺขรสาตินา โอปมณฺเณน สุกฺควนิกฺเณ สัมมจฺญา วาจา ภาสิตา
อสัมมจฺญาติ ๕ ฯ สัมมจฺญา โภ โคตม ฯ มนฺตา วาจา ภาสิตา อมนฺตา
วาจาติ ๖ ฯ อมนฺตา โภ โคตม ฯ ปฏฺฐิสงฺขาเย ภาสิตา ๗ วาจา
อปฺปฏฺฐิสงฺขาเยติ ๘ ฯ อปฺปฏฺฐิสงฺขาเย โภ โคตม ฯ อนตฺถสฺสยฺหิตา
วาจา ภาสิตา อนตฺถสฺสยฺหิตาติ ๙ ฯ อนตฺถสฺสยฺหิตา โภ โคตม ฯ

[๗๒๒] ปญฺจ โข อิมํ มาณว นีวรณา กตเม ปญฺจ
กามจฺจนฺทนีวรณํ พยาปาทนีวรณํ ถีนมิทฺษนีวรณํ อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจนีวรณํ
วิจิกิจฺจานีวรณํ อิมํ โข มาณว ปญฺจ นีวรณา ฯ
อิมํหิ โข มาณว ปญฺจํหิ นีวรณํหิ พฺราหฺมโณ โปกฺขรสาติ
โอปมณฺโณ สุกฺควนิกฺโ อวฺวโต ๑๐ นินฺวโต โอสฺสโต ปรีโยนทฺโร
โส วัต อุตฺตรํ มนุสฺสชฺรมฺมา อลฺมรียณานทฺสฺสนวิเสสํ ฌสฺสติ
วา ทกฺขิตฺติ วา สจฺฉนฺติ วา กริสฺสตีติ เนตฺตํ จานํ วิชฺชติ ฯ

#๑ ย. สมนฺมฺสา ฯ ๒ ย. อสมฺมฺสา ฯ ๓-๔ ย. เสยฺโย ฯ ๕ ย. อสมฺมฺสา วาติ ฯ
#๖ ย. อมนฺตา วาติ ฯ ๗ ย. วาจา ภาสิตา ฯ ๘ ย. อปฺปฏฺฐิสงฺขาเย วาติ ฯ ๙ ย.
#อนตฺถสฺสยฺหิตา วาติ ฯ ๑๐ ย. อวฺวโฏ ฯ

[๗๒๓] ปณฺจ โข อิเม มาณว กามคฺฌา กตเม ปณฺจ
 จกฺขุวิญญฺเอยฺยา รูปา อิกฺขฺจา กนฺตา มนาปา ปิยฺรูปา กามุปฺสณฺหิตา
 รชฺฌินฺยา โสตฺวิญญฺเอยฺยา สทฺททา ... ฆานวิญญฺเอยฺยา
 คนฺธา ... ชิวฺหาวิญญฺเอยฺยา รสา ... กายวิญญฺเอยฺยา โฝฏฺจพฺพา
 อิกฺขฺจา กนฺตา มนาปา ปิยฺรูปา กามุปฺสณฺหิตา รชฺฌินฺยา อิเม
 โข มาณว ปณฺจ กามคฺฌา ฯ อิเมหิ โข มาณว ปณฺจหิ
 กามคฺฌเหหิ พฺราหฺมโณ โปกฺขรสาติ โอปมณฺโณ สุกฺควนฺนิโก คธิตฺ ๑
 มุจฺฉิตฺ อชฺฌาปนฺโน อนาทีนฺวทฺสสาวิ อนิสฺสรณฺปณฺโณ ปรีกฺขณฺชติ
 โส วัต อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อตฺมรียฺวานทฺสสนฺวิเสถ
 ฌสฺสติ วา ทกฺขิตฺติ วา สจฺฉิ วา กริสฺสตีติ เนตฺ ฌานํ วิชฺชติ ฯ

[๗๒๔] ตํ ก็ มณฺวลฺลิตฺติ มาณว ยํ วา ติณฺณกฺกุฎฺฐปาทานํ
 ปฏฺิจจ อคฺคิ ชาเลยฺย ยํ วา นิสฺสกฺกุฎฺฐติณฺณกฺกุฎฺฐปาทานํ อคฺคิ
 ชาเลยฺย กตโม นุ โข อสฺส อคฺคิ อจฺฉิมา เจว ๔ วนฺณฺนิมา
 จ ปภสฺสโร จาติ ฯ สเจ ตํ โภ โคตฺม ฌานํ นิสฺสกฺกุฎฺฐติณฺณกฺกุฎฺฐปาทานํ
 อคฺคิ ชลิตฺตุ ๓ สฺวาสฺส อคฺคิ อจฺฉิมา เจว ๒ วนฺณฺนิมา
 จ ปภสฺสโร จาติ ฯ อญฺจานํ โข เอตํ มาณว อนฺวกาโส
 ยํ นิสฺสกฺกุฎฺฐติณฺณกฺกุฎฺฐปาทานํ อคฺคิ ชาเลยฺย อณฺนตฺร อิทฺธิมตา
 เสยฺยถาปิ มาณว ติณฺณกฺกุฎฺฐปาทานํ ปฏฺิจจ อคฺคิ ชลติ ตถฺอุปมาหํ
 มาณว อิมํ ปีตี วทามิ ยายํ ปีติ ปณฺจ กามคฺฌเณ ปฏฺิจจ ฯ
 เสยฺยถาปิ มาณว นิสฺสกฺกุฎฺฐติณฺณกฺกุฎฺฐปาทานโน ๕ อคฺคิ ชลติ ตถฺอุปมาหํ
 #๑ ยฺ. กถิตฺ ๑ ๒-๔ ยฺ. เอวสทฺโท นตฺถิ ๑ ๑ ยฺ. ชาลิตฺตุ ๑ ๕ ยฺ. ...ปาทานํ ปฏฺิจจ ฯ

มาณว อิมํ ปีตี วทามิ ยายํ ปีตี อญฺญเตรว กามเหหิ อญฺญตฺร
อกุสลเหหิ ชมฺเมหิ กตมา จ มาณว ปีตี อญฺญเตรว กามเหหิ
อญฺญตฺร อกุสลเหหิ ชมฺเมหิ อิธ มาณว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเหหิ
วิวิจฺจ อกุสลเหหิ ชมฺเมหิ ฯเปฯ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ
อยมฺปิ โข มาณว ปีตี อญฺญเตรว กามเหหิ อญฺญตฺร อกุสลเหหิ
شمฺเมหิ ฯ ปุณ จปริ มาณว [๑] วิตกฺกวิจฺจารานํ วุปฺสมา ฯเปฯ ทฺติยํ
ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อยมฺปิ โข มาณว ปีตี อญฺญเตรว
กามเหหิ อญฺญตฺร อกุสลเหหิ ชมฺเมหิ ฯ

[๑๒๕] เย เต มาณว พฺราหฺมณา ปฺลจ ชมฺเม ปฺลฺลฺเปนฺติ
ปฺลฺลฺลสฺส กิริยา ย กุสลสฺส อาราชฺนาย กเมตฺถ พฺราหฺมณา ชมฺมํ
มหปฺผลตฺรํ ปฺลฺลฺเปนฺติ ปฺลฺลฺลสฺส กิริยา ย กุสลสฺส อาราชฺนายาติ ฯ
เยเม โภ โคตม พฺราหฺมณา ปฺลจ ชมฺเม ปฺลฺลฺเปนฺติ ปฺลฺลฺลสฺส
กิริยา ย กุสลสฺส อาราชฺนาย จากเมตฺถ พฺราหฺมณา ชมฺมํ มหปฺผลตฺรํ
ปฺลฺลฺเปนฺติ ปฺลฺลฺลสฺส กิริยา ย กุสลสฺส อาราชฺนายาติ ฯ

[๑๒๖] ตํ กิ มลฺลฺลสิ มาณว อิธ อญฺญตฺรสฺส พฺราหฺมณฺสฺส
มหายลฺโล ปจฺจปฺภุจฺจิตฺโต อสฺส ฯ อถ เทว พฺราหฺมณา อากฺขฺเขยฺยํ
อิตฺถนฺนามสฺส พฺราหฺมณฺสฺส มหายนฺถํ อนุภวิสฺสามาติ ฯ ตตฺร ๒
เอกสฺส พฺราหฺมณฺสฺส เอวมสฺส อโห วตาทเมว ลภฺยํ ฆตฺตคฺเค
อกุคฺคาสนํ อกุคฺคทกํ อกุคฺคปฺปญฺจํ น อญฺญเ ๓ พฺราหฺมณา ลภฺยํ
ฆตฺตคฺเค อกุคฺคาสนํ อกุคฺคทกํ อกุคฺคปฺปญฺจาทฺติ ฯ จานํ โข ปเนตํ
#๑ ย. เอตฺถนฺตเร ภิกฺขุติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ย. ตตฺเถว ตสฺส ฯ ๓ ย. น อญฺโล
#พฺราหฺมโณ ลภฺยํ ฯ

มาณว วิชชติ ยํ อญโณ พุราหุมนโณ ลเภยย ภตฺตคฺเค
 อคฺคาสนํ อคฺคโคทกํ อคฺคปิณฺฑํ น โส พุราหุมนโณ ลเภยย
 ภตฺตคฺเค อคฺคาสนํ อคฺคโคทกํ อคฺคปิณฺฑํ ฯ อญฺเณ ๑ พุราหุมน
 ลภนฺติ ภตฺตคฺเค อคฺคาสนํ อคฺคโคทกํ อคฺคปิณฺฑํ นานํ ลภามิ
 ภตฺตคฺเค อคฺคาสนํ อคฺคโคทกํ อคฺคปิณฺฑนฺติ อิติ โส กุปฺปีโต ๒
 อนตฺตมโน อิมสฺส ปน มาณว พุราหุมน กิ วิปากํ ปญฺญ-
 เปนฺตฺติติ ฯ น เขวตฺถ โภ โคตม พุราหุมน เอวํ ทานํ เทนฺติ
 อิมินา ๓ จ โว กุปฺปีโต อนตฺตมโนติ อถ เขวตฺถ พุราหุมน
 อนุกมฺปชาติกัเขว ทานํ เทนฺตฺติติ ฯ เอวํ สนฺเต โข มาณว
 พุราหุมนํ อิทํ ญฺญจํ ปุณฺณกิริยาวตฺถุ ๔ โหติ ยทิตํ อนุ-
 กมฺปชาติกนฺติ ๕ ฯ เอวํ สนฺเต โภ โคตม พุราหุมนํ อิทํ ญฺญจํ
 ปุณฺณกิริยาวตฺถุ ๖ โหติ ยทิตํ อนุกรมฺปชาติกนฺติ ๗ ฯ

[๗๒๗] เย เต มาณว พุราหุมน ปญฺจ ฌมฺเม ปญฺญเปนฺติ
 ปุณฺณสฺส กิริยาย กุสลสฺส อารานายเอเต ๘ กตฺถ พหุํ สมนฺ-
 ปสฺสตีติ ฯ เยเม โภ โคตม พุราหุมน ปญฺจ ฌมฺเม ปญฺญเปนฺติ
 ปุณฺณสฺส กิริยาย กุสลสฺส อารานาย อิมานํ ปญฺจ ฌมฺเม
 ปพฺพชิตฺส พหุํ สมนฺปสฺสามิ อปฺปํ คหฺนฺเจสฺส คหฺนฺโจ หิ โภ
 โคตม มหตฺถโถ มหากิจฺโจ มหาชิกรโณ มหาสมารมฺโภ น
 สตตํ สมิตํ สจฺจวาที โหติ ปพฺพชิตฺ โข ปน โภ โคตม
 อปฺปตฺถโถ อปฺปกิจฺโจ อปฺปาชิกรโณ อปฺปสมารมฺโภ สตตํ สมิตํ
 #๑ ย. อญโณ พุราหุมน ลภติ ฯ ๒ ย. กุปฺปีโต โหติ ฯ ๓ ย. อิมินา ปโร
 #กุปฺปีโต โหตุ ฯ ๔-๖ ย. ... วตฺถุ ฯ ๕-๗ ย. อนุกรมฺปชาติกนฺติ
 #๘ ย. อิมํ ตวํ ปญฺจ

สจฺจวาทิ โหติ กหฺนุโจ หิ โภ โคตม มหฺตโถ มหฺกจิโจ
มหาธิกรโณ มหาสมารมฺโภ น สตติ สมิติ ตปฺสฺสี โหติ ...
พฺรหฺมจารี โหติ ... สขฺฌายพฺหุโล โหติ ... จาคพฺหุโล โหติ
ปพฺพชิตฺโ ข ปน โภ โคตม อปฺปตฺโถ อปฺปกจิโจ อปฺปาธิกรโณ
อปฺปสมารมฺโภ สตติ สมิติ ตปฺสฺสี โหติ ... พฺรหฺมจารี
โหติ ... สขฺฌายพฺหุโล โหติ ... จาคพฺหุโล โหติ ฯ เยเม โภ
โคตม พฺรหฺมณา ๑ ปฺลจ ฌมฺเม ปฺลลเปเนติ ปฺลลสฺส กิริยาย
กฺุสฺลสฺส อารานาย อิมานํ ปฺลจ ฌมฺเม ปพฺพชิตฺสฺ พฺหุํ
สมนฺนฺสฺสามิ อปฺปํ กหฺนุเจสุติ ฯ

[๗๒๘] เย เต มาณว พฺรหฺมณา ปฺลจ ฌมฺเม ปฺลลเปเนติ
ปฺลลสฺส กิริยาย กฺุสฺลสฺส อารานาย จิตฺตฺสฺสาหํ เอเต ปฺริกฺขาร
วทามิ ยทิตํ จิตฺตํ อเวริ อพฺยาปฺชฌํ ตฺสฺส ภาวนาย ฯ อธิ
माणว ภิกฺขุ สจฺจวาทิ โหติ โส สจฺจวาทิมฺหิตี ลภติ อตฺถเวทํ
ลภติ ฌมฺมเวทํ ลภติ ฌมฺมุปฺสฺยหิตํ ปามุชฺชํ ยนฺตํ กฺุสฺลฺปฺสฺยหิตํ
ปามุชฺชํ จิตฺตฺสฺสาหํ เอตํ ปฺริกฺขารํ วทามิ ยทิตํ อเวริ
อพฺยาปฺชฌํ ตฺสฺส ภาวนาย ฯ อธิ มาณว ภิกฺขุ ตปฺสฺสี โหติ ...
พฺรหฺมจารี โหติ ... สขฺฌายพฺหุโล โหติ ... จาคพฺหุโล โหติ โส
จาคพฺหุโลมฺหิตี ลภติ อตฺถเวทํ ลภติ ฌมฺมเวทํ ลภติ ฌมฺมุปฺสฺยหิตํ
ปามุชฺชํ ยนฺตํ กฺุสฺลฺปฺสฺยหิตํ ปามุชฺชํ จิตฺตฺสฺสาหํ เอตํ
ปฺริกฺขารํ วทามิ ยทิตํ อเวริ อพฺยาปฺชฌํ ตฺสฺส ภาวนาย ฯ

#๑ ยู. สมณพฺรหฺมณา ฯ

เย เต มาณว พุราหุมนา ปญจ ชมเม ปญฺญเปนฺติ ปุญฺญสฺส
กิริยา ย กุสลสฺส อารชนาย จิตฺตสฺสหา เอเต ปริกฺขาเร วทามิ
ยทิทฺถํ จิตฺตํ อเวรํ อพฺยาปชฺฌมํ ตสฺส ภาวนา ยาทิ ฯ เอวํ วุตฺเต
สุโก มาณโว โตเทยฺยปฺตุโต ภควนฺตํ เอตทโวจ สุตํ เมตํ โภ
โคตม สมโณ โคตโม พุรหุมนํ สหพฺยตาย มคฺคํ ปชานาตีติ ๑ ฯ

[๗๒๕] ตํ ก็ มลฺลสฺส มาณว อาสนฺนํ อโธ นพการคาโม
นยโธ ทูเร นพการคาโมติ ฯ เอวํ โภ โคตม ๒ อาสนฺนํ อโธ
นพการคาโม นยโธ ทูเร นพการคาโมติ ฯ ตํ ก็ มลฺลสฺส มาณว
อิธ ๓ ขวสฺส ปฺริโส นพการคาม ชาตวทฺโธ ตเมนนํ นพการคามโธ
ตาวเทว อปสทกฺกํ ๔ นพการคามสฺส มคฺคํ ปุญฺญชฺชย สฺยิยา นฺุ โข
माणว ตสฺส ปฺริสสฺส นพการคาม ชาตวทฺธสฺส นพการคามสฺส
มคฺคํ ปุญฺจสฺส ทนฺชยิตฺตตํ วา วิตุถยิตฺตตํ วาติ ฯ โน ทิทฺถํ
โภ โคตม ตํ กิสฺส เหตุ อสฺส ๕ ทิ โภ โคตม ปฺริสสฺส ๖
นพการคาม ชาตวทฺธสฺส สพฺพาเนว นพการคามสฺส มคฺคานิ
สุวิทิตานีติ ฯ สฺยิยา น ๗ โข มาณว ตสฺส ปฺริสสฺส นพการคาม
ชาตวทฺธสฺส นพการคามสฺส มคฺคํ ปุญฺจสฺส ทนฺชยิตฺตตํ วา
วิตฺถยิตฺตตํ วา น เตวว ตถาคตสฺส พุรหุมนโลกํ วา พุรหุมนโลกคามินิ
วา ปฏฺธิปทํ ปุญฺจสฺส ทนฺชยิตฺตตํ วา วิตุถยิตฺตตํ วา
พุรหุมนลฺลจาหิ มาณว ปชานามิ พุรหุมนโลกญจ พุรหุมนโลกคามินิญจ
ปฏฺธิปทํ ยถापฏฺธิปนฺโน จ พุรหุมนโลกํ อุปนฺโน ตลฺลจ
#๑ ยฺ. ชานาตีติ ๑ ๒ ยฺ. โคตมาติ นตฺถิ ๑ ๓ ยฺ. อิธสฺส ๑ ๔ ยฺ. อวสฺสํ ๑
#๕ ยฺ. อมฺ ๑ ๖ ยฺ. ปฺริโส นพการคาม ชาตวทฺโธ ตสฺส ๑ ๗ ยฺ. นฺุ ๑

ปชานามิติ ฯ สุตฺ เมตฺ โภ โคตม สมโณ โคตโม พุรหุมานํ
สหพฺยตาย มคฺคํ เทเสตฺติ สาธุ เม ภวํ โคตโม พุรหุมานํ
สหพฺยตาย มคฺคํ เทเสตฺติ ฯ เตนหิ มาณว สฺุณฺหาหิ สาธุกํ
มนสิทโรหิ ภาสิสฺสามิติ ฯ เอวํ โภติ โข สฺุโภ มาณโว
โตะเทยฺยปฺุจฺโตะ ภควโตะ ปจฺุจฺสุโสสิ ฯ

[๗๓๐] ภควา เอตทโวจ กตโม จ มาณว พุรหุมานํ
สหพฺยตาย มคฺโค อธิ มาณว ภิกฺขุ เมตฺตาสหคเตน เจตสา
เอกํ ทิสฺสิ ฝริตฺวา วิหริติ ตถา ทฺุติยํ ตถา ตติยํ ตถา
จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมฺโห ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย ๑ สพฺพาวนฺตํ
โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปฺุเลน มหคฺคเตน อปฺุปมาณน
อเวเรน อพฺยาปชฺุณน ฝริตฺวา วิหริติ เอวํ ภาวิตาย โข มาณว
เมตฺตตาย เจโตวิมฺุตฺติยา ยํ ปมาณกตํ กมฺุมนํ น ตํ ตฺุจฺจราวสิสฺุสฺติ
น ตํ ตฺุจฺจราวติภฺุจฺติ เสยฺยถาปี มาณว พลวา สงฺขรโม อปฺุปกสิเรเนว
จาทฺุทฺุทิสสา วิญฺุณาเปยฺย เอวเมว โข มาณว เอวํ ภาวิตาย
เมตฺตตาย เจโตวิมฺุตฺติยา ยํ ปมาณกตํ กมฺุมนํ น ตํ ตฺุจฺจราวสิสฺุสฺติ
น ตํ ตฺุจฺจราวติภฺุจฺติ อยมฺุปี โข มาณว พุรหุมานํ สหพฺยตาย
มคฺโค ฯ ปฺุณ จปฺุริ มาณว ภิกฺขุ กรุณฺณาสหคเตน เจตสา ... มฺุทิตาสหคเตน
เจตสา ... อุเปกฺุขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสฺสิ ฝริตฺวา
วิหริติ ตถา ทฺุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมฺโห
ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย ๒ สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺุขาสหคเตน เจตสา
#๑-๒ ยู. สพฺพตฺตตาย ฯ

วิบุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเณน ฝริตฺวา
วิหฺรติ เอิว ภาวิตาย โข มาณว อุเปกฺขาย เจโตวิมุตฺตียา ยํ
ปมาณกตํ กมฺมํ น ตํ ตตฺตฺราวสีสุตฺติ น ตํ ตตฺตฺราวติฎฺฐติ
เสยฺยถาปี มาณว พลฺวา สงฺขมโ อปฺปกสิเรเนว จาตุทฺทิสฺสา
วิญญาเปยฺย เอิวมฺว โข มาณว เอิว ภาวิตาย อุเปกฺขาย
เจโตวิมุตฺตียา ยํ ปมาณกตํ กมฺมํ น ตํ ตตฺตฺราวสีสุตฺติ น ตํ
ตตฺตฺราวติฎฺฐติ อยมฺปิ โข มาณว พุรหฺมานํ สหพฺยตาย มคฺโคติ ฯ

[๗๓๑] เอิว วุตฺเต สุโก มาณโว โตเทยฺยปฺตุโต ภกฺวนตํ
เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี
โภ โคตม นิกฺกษฺชิตํ วา อุกฺกษฺเชยฺย ปฏฺิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย
มฺพฺหสฺส วา มคฺคํ อจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺชฺโชตํ ชาเรยฺย
จกฺขมฺนฺโต รฺูปานิ ทกฺขนฺตฺติ ๑ เอิวมฺว โภตา ๒ โคตเมน อนนฺก-
ปริยาเยน ฆมฺโม ปกาสิตฺโต เอสาหิ ภกฺวนตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ
ฆมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺคฺเค
ปาณฺุเปตํ สรณฺจคตํ หนฺท จทานิ มยํ โภ โคตม คจฺฉาม พหุภิกฺจจา
มยํ พหุภิกฺจยาติ ฯ ยสฺสทานิ ตฺวํ มาณว กาลิ มณฺุยสีติ ฯ
อถ โข สุโก มาณโว โตเทยฺยปฺตุโต ภกฺวโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา [๗]
อุฏฺฐายาสนา ภกฺวนตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

[๗๓๒] เตน โข ปน สมเยน ชาณฺุสุโสณิ พุราหฺมโณ สพฺพเสเตน
วลฺวาริเรณ สาวตฺถียา นียฺยาติ ทิวาทิวสฺส ฯ อทฺทสา โข

#๑ ย. ทกฺขินฺตฺติ ฯ ๒ ย. โภโต ฯ ๓ ย. เอตฺถนฺตเร อนฺุโมทิตฺวาติ ทิสฺสติ ฯ

ชาณฺสุโสณิ พุราหุมนฺโณ สุภํ มาณวํ โตเทยฺยปฺตฺตํ พุโรโตว
อากจฺจนฺตํ ทิสฺวาน สุภํ มาณวํ โตเทยฺยปฺตฺตํ เอตทโวจ หนฺท ๑
ภวํ ภารทฺวาไซ อากจฺฉิ ๒ ทิวาทิวสฺสาติ ฯ อิตฺโต หิ โข อหํ โภ
อากจฺฉามิ สมณสฺส โคตมสฺส สนฺตีกาติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสิ ภวํ
ภารทฺวาไซ สมณสฺส โคตมสฺส ปณฺณเวยฺยตฺตํ ปณฺณทิตฺโต มณฺณเถติ
โภ จาหฺมโภ โภ จ สมณสฺส โคตมสฺส ปณฺณเวยฺยตฺตํ ชานิสฺสํ
โสปี นฺนสฺส ตาทิสฺสว โย สมณสฺส โคตมสฺส ปณฺณเวยฺยตฺตํ
ชานเยยฺยาติ ฯ อุพาราย ขลฺล ภวํ ภารทฺวาไซ สมณํ โคตมํ
ปัสสํสย ปัสสํสตีติ ฯ โภ จาหฺมโภ โภ จ สมณํ โคตมํ ปัสสํสํ
ปสฺตถปฺปสฺตถโธ จ ๓ ภวํ โคตโม เสฏฺโฐ เทวมนฺนุสฺसानํ เย จิเม
โภ พุราหฺมณฺณา ปณฺจ ชมฺเม ปณฺณเปนฺนติ ปุณฺณสฺส กิริยา
กฺุสฺสสฺส อารานฺนาย จิตฺตสฺสเว ๓ สมฺโณ โคตโม เอเต ปริกฺขาร
วเทติ ยทิตฺถํ จิตฺตํ อเวริ อพฺยาปชฺฉมํ ตสฺส ภาวนาฯติ ฯ

[๗๓๓] เอวํ วุคฺเต ชาณฺสุโสณิ พุราหฺมณฺโณ สพฺพเสตา
วลวาทิรธา โออโรหิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺกํ กริตฺวา เยน ภควา
เตนญฺชลิมนฺปนาเมตฺวา อุทานํ อุทานสิ ลาภา รณฺโณ ปเสนทิสฺส
โกสฺลสฺส สฺลทฺธิ [๕] รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสฺลสฺส ยสฺส
วิชิตฺเต ตถาคโต วิหฺรติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ

สุภสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ นวํ ฯ

#๑ ย. หนฺท กุโต นุ ฯ ๒ ย. อากจฺฉติ ฯ ๓ ย. จ โส ภวํ ฯ ๔ ย. จิตฺตสฺส
#เต สมฺโณ โคตโม ปริกฺขาร วเทติ ฯ ๕ ย. เอตฺถนฺนเร ลาภาติ ทิสฺสตี ฯ

สการวสุตฺตํ

[๗๓๔] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา โสเสสฺสุ จาริกํ
จรติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ ๑ เตน โข ปน สมเยน ฌนฺณชาณี ๑
นาม พุราหุมนิ ปจฺจกปฺเป ๒ ปฏฺิวสฺติ อภิปปสนฺนา พุทฺเธ จ
ธมฺเม จ สงฺฆเณ จ ๑ อถ โข ฌนฺณชาณี พุราหุมนิ อุปกฺขลิตฺวา
ติกฺขตฺตํ อุทานํ อุทานเสติ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ...
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสชาติ ๑

[๗๓๕] เตน โข ปน สมเยน สการโว ๓ นาม มาณโว ปจฺจกปฺเป
ปฏฺิวสฺติ ตินฺณํ เวทานํ ปารกฺขุ สนิฆณฺฑเกฏฺฐานํ สากฺขรปฺเปทานํ
อิติหาสปญฺจมานํ ปทโก เวยฺยากรโณ โลกายต มหาปุริสลกฺขณฺเส
อนวโย ๑ อสุโสสิ โข สการโว มาณโว ฌนฺณชาณิยา
พุราหุณฺณิยา เอวํ วาจํ ภาสฺมานาย สุตฺวาน ฌนฺณชาณี พุราหุมนิ
เอตทโวจ อวภูตา จ ยํ ฌนฺณชาณี พุราหุมนิ ปราภูตา จ ยํ
ฌนฺณชาณี พุราหุมนิ วิหฺขมานานํ เตวิหฺขานํ พุราหุณฺณานํ อถ จ
ปน ตสฺส มุณฺฑกสฺส สมณฺสส วณฺณํ ภาสตีติ ๑ น หิ ปน
ตฺวํ ตาต ภทฺรมุข ตสฺส ภควโต สีลปญฺญาณํ ชานาสี สเจ
ตฺวํ ตาต ภทฺรมุข ตสฺส ภควโต สีลปญฺญาณํ ชานเยยฺยาสี น ตฺวํ
ตาต ภทฺรมุข ตํ ภควนฺตํ อุกโกสิตพฺพํ ปริภาสิตพฺพํ มณฺเญยฺยาสีติ ๑
เตนหิ โภติ ยทา สมโณ ๔ ปจฺจกปฺเป อนุปฺตโต โหติ
#๑ ย. ฌนฺณชาณี ๑ ๒ ย. จนฺทกปฺเป ๑ ๓ ย. สํการโว ๑ ๔ ย. สมโณ โคตโม ๑

อถ ๑ เม อโรเจยยาสี่ติ ฯ เอวํ ภทฺร मुखาติ โข ฌณฺชานี พุราหุณฺณิ
สการวสุส มาณวสุส ปจฺจสุโสสี ฯ

[๗๓๖] อถ โข ภควา โทสเลสุ อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน
เยน ปจฺจลกปฺปี ตทวสริ ฯ ตตฺร สุทํ ภควา ปจฺจลกปฺเป วิหฺรติ
โตเทยฺยานํ พุราหุณฺณํ อมฺพวเน ฯ อสุโสสี โข ฌณฺชานี
พุราหุณฺณิ ภควา กิร ปจฺจลกปฺปี อนุปฺปตฺโต ปจฺจลกปฺเป
วิหฺรติ โตเทยฺยานํ พุราหุณฺณํ อมฺพวเนติ ฯ อถ โข ฌณฺชานี
พุราหุณฺณิ เยน สการโว มาณโว เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
สการวํ มาณวํ เอตทโวจ อัยํ ตาต ภทฺร मुख โส ภควา ปจฺจลกปฺปี
อนุปฺปตฺโต ปจฺจลกปฺเป วิหฺรติ โตเทยฺยานํ พุราหุณฺณํ
อมฺพวเน ยสุสทานิ ตวํ ตาต ภทฺร मुख กาลิํ มลฺลสี่ติ ฯ เอวํ
โกตฺตีติ โข สการโว มาณโว ฌณฺชานิยา พุราหุณฺณิยา ปฏฺิสุตฺวา
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิ
สมฺโมทนียํ กถิํ สาราณิยํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสิทิ ฯ เอกมนฺตํ
นินฺนุโน โข สการโว มาณโว ภควนฺตํ เอตทโวจ สนฺติ
โข โภ โคตมฺ เอก สมณฺพุราหุณฺณา ทิฏฺฐชฺมมาภิณฺญาโวสาน-
ปารมิปฺปตฺตา อาทิพุรหุณฺจริยํ ปฏฺิขานนฺติ ตตฺร โภ โคตมฺ เย
เต สมณฺพุราหุณฺณา ทิฏฺฐชฺมมาภิณฺญาโวสานปารมิปฺปตฺตา อาทิ-
พุรหุณฺจริยํ ปฏฺิขานนฺติ เตสํ ภวํ โคตโม กตโมติ ฯ

[๗๓๗] ทิฏฺฐชฺมมาภิณฺญาโวสานปารมิปฺปตฺตานํ อาทิพุรหุณฺจริยํ
#๑ ยฺ. อถ โข เม ฯ

ปฏิชานนุตานปี โข อหิ ภารวาฆ เวมตตํ ๑ วทามิ สนฺติ ภารวาฆ
เอเก สมณพฺราหฺมณา อนฺนุสฺสวิกา เตน ๒ อนฺนุสฺสเวน ทิฏฺฐชฺมมา-
ภิญฺญาโวสานปารมิปปตฺตา อาทิพฺรหฺมจฺริยํ ปฏิชานนฺติ เสยฺยถาปี
พฺราหฺมณา เตวิจฺชา ฯ สนฺติ ปน ภารวาฆ เอเก สมณพฺราหฺมณา
เกวลํ สทฺฐามตฺตเคน ทิฏฺฐชฺมมาภิญฺญาโวสานปารมิปปตฺตา อาทิ-
พฺรหฺมจฺริยํ ปฏิชานนฺติ เสยฺยถาปี ตกฺกิ วีมํสี ฯ สนฺติ ภารวาฆ
เอเก สมณพฺราหฺมณา ปุพฺเพ อนฺนุสฺสฺเตสฺส ชฺมเมสฺส สามึเยว ชฺมมํ
อภิญฺญาเย ทิฏฺฐชฺมมาภิญฺญาโวสานปารมิปปตฺตา อาทิพฺรหฺมจฺริยํ
ปฏิชานนฺติ ตตฺตร ภารวาฆ เย เต สมณพฺราหฺมณา ปุพฺเพ
อนฺนุสฺสฺเตสฺส ชฺมเมสฺส สามึเยว ชฺมมํ อภิญฺญาเย ทิฏฺฐชฺมมาภิญฺญา-
โวสานปารมิปปตฺตา อาทิพฺรหฺมจฺริยํ ปฏิชานนฺติ เตสาหฺมสมฺมิ ตทิ-
มินาเปตํ ภารวาฆ ปฺริยาเยน เวทิตพฺพิ ฯ ยถา เย เต สมณ-
พฺราหฺมณา ปุพฺเพ อนฺนุสฺสฺเตสฺส ชฺมเมสฺส สามึเยว ชฺมมํ อภิญฺญาเย
ทิฏฺฐชฺมมาภิญฺญาโวสานปารมิปปตฺตา อาทิพฺรหฺมจฺริยํ ปฏิชานนฺติ
เตสาหฺมสมฺมิ ฯ

[๗๓๘] อิทฺ เม ภารวาฆ ปุพฺเพว สมฺโพธา อนภิสฺมพฺพุทฺทสฺส
โพธิสฺตตฺตสฺเสว สโต เอตทโหสิ สมฺพาโร ฆราวาโส ราชปโถ
อพฺโถกาโส ปพฺพชฺชา นยิทํ สุกฺรํ อการํ อชฺฉาวสตา เอกนฺตปฺริปฺพณฺณํ
เอกนฺตปฺริสฺสุทฺธํ สงฺขลิจิตฺตํ พฺรหฺมจฺริยํ จริตฺตํ ยนฺนุนาหิ เกสมสฺสุ
โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา

#๑ ย. เวมตตํ ฯ ๒ ย. เต ฯ

อนคาริยํ ปพฺพชฺชยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ ภารทฺวาช อปฺเรน สมฺเยน
ททโรว สฺมาโน สฺสุกาพเกโส ภทฺเรน โยพฺพเนน สมฺนฺนาคโต
ปจฺเมน วยสา อกามกานํ มาตาปิตฺตุนํ อสฺสุมฺขานํ โรทนฺตานํ เกสมสฺสํ
โอรฺหารเตจฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺญาเตจฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชฺชํ ฯ โส เอวํ ปพฺพชฺชิตฺวา สฺมาโน กิํกุสฺสคเวสี อนุตฺตรํ
สนฺตฺวโรปํทํ ปริเยสฺมาโน เยน อาพาโร กาลาโม เตนฺอุปสฺงกมํ
อุปสฺงกมิตฺวา อาพารํ กาลามํ เอตทโวจํ อิจฺฉามหํ อาวุโส
กาลาม อิมสฺมี ฌมฺมวีนฺเย พุรหฺมจฺริยํ จริตฺตุนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต
ภารทฺวาช อาพาโร กาลาโม มํ เอตทโวจํ วิหฺรตฺยสฺมา
ตาทิโส อยํ ฌมฺโม ยตฺถ วิญฺญู ปฺริโส นจิริสฺเสว สกํ อจฺริยํ
อภิณฺฺญา สจฺฉิกิตฺวา อุปสฺมปฺชช วิหเรยฺยติ ฯ โส โข อหํ
ภารทฺวาช นจิริสฺเสว จิปปเมว ตํ ฌมฺมํ ปริยาปฺณํ ฯ โส โข
อหํ ภารทฺวาช ตาวตฺถเนว โอรุจฺปหตฺมตฺเตน ลปิตฺลาปนมตฺเตน
ณฺณวาทฺทจ วทามิ เถรวาทฺทจ ชานามิ ปสฺสํ สามีติ จ ปฏฺิชานามิ
อหฺลฺลฺเจว อหฺลฺลฺเ จ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภารทฺวาช เอตทโหสิ น
โฆ อาพาโร กาลาโม อิมํ ฌมฺมํ เกวลํ สทฺฐามตฺตเกน สยํ
อภิณฺฺญา สจฺฉิกิตฺวา อุปสฺมปฺชช วิหฺรามิตฺติ ปเวเทติ อทฺธา
อาพาโร กาลาโม อิมํ ฌมฺมํ ชานํ ปสฺสํ วิหฺรตีติ ฯ อถ ชฺวาทํ
ภารทฺวาช เยน อาพาโร กาลาโม เตนฺอุปสฺงกมํ อุปสฺงกมิตฺวา
อาพารํ กาลามํ เอตทโวจํ กิตฺตาวตา โน อาวุโส กาลาม อิมํ

ธมมํ สยํ อภิญญา สจฺจิกคฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ เอวํ
วุดฺเด ภาเรทฺวาช อาพาโร กาลาโม อากิญจณฺณายตฺนํ ปเวเทสี ฯ
ตสฺส มยฺหํ ภาเรทฺวาช เอตทโหสี น โข อาพารสฺเสว กาลามสฺส
อตุถิ สทฺธา มยฺหํปฺตฺติ สทฺธา น โข อาพารสฺเสว กาลามสฺส
อตุถิ วิริยํ มยฺหํปฺตฺติ วิริยํ สติ ... สมาธิ ... ปญฺญา มยฺหํปฺตฺติ
ปญฺญา ยนฺนฺนาหํ ยํ ธมมํ อาพาโร กาลาโม สยํ อภิญญา
สจฺจิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิตฺติ ปเวเทติ ตสฺส ธมฺมสฺส สจฺจิกิริยา
ปทฺเหยยฺนฺติ ฯ โส โข อหํ ภาเรทฺวาช นจิริสฺเสว จิปรฺเมว
ตํ ธมมํ สยํ อภิญญา สจฺจิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสี ฯ อถ
ขฺวาทํ ภาเรทฺวาช เยน อาพาโร กาลาโม เตนฺอุปสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา
อาพารํ กาลามํ เอตทโวจํ เอตฺตาวตฺตา โน อาวุโส
กาลาม อิมํ ธมมํ สยํ อภิญญา สจฺจิกคฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ
เอตฺตาวตฺตา โข อหํ อาวุโส อิมํ ธมมํ สยํ อภิญญา
สจฺจิกคฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมีติ อหฺมปิ โข อาวุโส เอตฺตาวตฺตา
อิมํ ธมมํ สยํ อภิญญา สจฺจิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิตฺติ ตภา
โน อาวุโส สฺลทฺธํ โน อาวุโส เย มยฺ อายสฺมฺนฺตํ ตาทิสํ
สพฺรหฺมจาริํ ปสฺสาม อิติ ยาทํ ธมมํ สยํ อภิญญา สจฺจิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ ตํ คฺวํ ธมมํ สยํ อภิญญา สจฺจิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหาสี ยํ คฺวํ ธมมํ สยํ อภิญญา สจฺจิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหาสี ตมฺหํ ธมมํ สยํ อภิญญา สจฺจิกคฺวา อุป-

สมบุชช ปเวเทมิ อิติ ยาหิ ฌมมํ ชานามิ ตํ คุวํ ฌมมํ ชานาสี
ยํ คุวํ ฌมมํ ชานาสี ตมหํ ฌมมํ ชานามิ อิติ ยาทีโส อหํ
ตาทิโส คุวํ ยาทีโส คุวํ ตาทิโส อหํ เอหิทานิ อาวุโส อุโก
วสนฺตฺตา อิมํ คณํ ปรีหฺรามาติ ฯ อิติ โข ภารทฺวาซ อาพาโร
กาลาโม อาจริโย เม สฺมาโน อนฺนฺเตวาสี มํ สฺมานํ อตฺตโน
สมสฺมํ จเปตี อุพฺพาราย จ มํ ปุชฺชาย ปุชฺเชตี ฯ ตสฺส มยฺหํ
ภารทฺวาซ เอตทโหตี นายํ ฌมฺโม นินฺพิทาย น วิราคาย น
นโรธาย น อุปสฺมาย น อภินฺถาย [๑] น นินฺพิพานาย สํวตฺตติ
ยวทฺเวว อากินฺถณฺนํ ตณฺนุปฺปตฺติยาติ ฯ โส โข อหํ ภารทฺวาซ
ตํ ฌมมํ อนฺนฺตฺตฺวา ตสฺมา ฌมฺมา นินฺพิชฺช ๒ ปกฺกามี ฯ

[๗๓๕] โส โข อหํ ภารทฺวาซ กิํสฺสทฺทเวตี อนฺนฺตฺตฺริ สนฺตฺตฺวรูปทํ
ปรีเยสฺมาโน เยน อุทฺทโก รามปฺตฺโต เตนฺนฺปสฺงกมึ อุปสฺงกมิตฺวา
อุทฺทกํ รามปฺตฺตํ เอตทโวจํ อิจฺฉามหํ อาวุโส ราม อิมสฺมึ
ฌมฺมวินเย พุรฺหฺมจฺริยํ จริตฺตฺนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภารทฺวาซ อุทฺทโก
รามปฺตฺโต มํ เอตทโวจํ วิหฺรตฺตยสฺมา ตาทิโส อัย ฌมฺโม
ยตฺถ วิญฺญู ปฺริโส นจิริสฺเสว สกํ อาจริยํ อภินฺถา ๓ สจฺฉนฺนิตฺวา
อุปสมฺบุชฺช วิหฺเรยฺยาติ ฯ โส โข อหํ ภารทฺวาซ นจิริสฺเสว
จิปฺปเมว ตํ ฌมมํ ปรียาปฺถึ ฯ โส โข อหํ ภารทฺวาซ ตาวตฺเตเนว
โองฺกุจฺปทตฺตฺเตน ลปิตฺตลาปนตฺตฺเตน ฌานวาทฺถจ วทามิ
เถรวาทฺถจ ชานามิ ปสฺสามีติ จ ปฏฺิชานามิ อหฺนฺเจว อญฺเญ
#๑ ยฺ. เอตฺถนฺนฺตฺเร น สมฺโพชฺชาติ ทิสฺสตี ฯ ๒ ยฺ. นินฺพิชฺชปาปกฺกมึ ฯ
#๓ ยฺ. สยํ อภินฺถา ฯ

จ ๑ ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ น โข ราโม อิมิ
ธมฺมิ เภวถิ สทฺชามตฺตเคน สยิ อภิญญา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหรามิตฺติ ปเวเทติ ๑ อทฺฐา ราโม อิมิ ธมฺมิ ชานํ ปสฺสํ วิหฺรตีติ ๒ ๑
อถ ขฺวาทิ ภารทฺวาช เยน อุตฺทโก รามปฺตุโต เตนฺอุปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมิตฺวา
อุตฺทกํ รามปฺตุตฺติ เอตทโวจํ กิตฺตาวตา โน อาวุโส
ราม ๓ อิมิ ธมฺมิ สยิ อภิญญา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ๑
เอวํ วุตฺเต ภารทฺวาช อุตฺทโก รามปฺตุโต เนวสญฺยานาสญฺจายตฺนํ
ปเวเทสิ ๑ ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ น โข รามสฺเสว
อโหสิ สทฺธา มยฺหิปฺตฺติ สทฺธา น โข รามสฺเสว อโหสิ วิริยิ
๑เป๑ สติ ... สมาธิ ... ปญฺญา มยฺหิปฺตฺติ ปญฺญา ชนฺนุนาหิ
ยิ ธมฺมิ ราโม สยิ อภิญญา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิตฺติ
ปเวเทสิ ตสฺส ธมฺมสฺส สจฺฉิกิริยาย ปทฺเหยยฺนติ ๑ โส โข
อหิ ภารทฺวาช นิจฺรสฺเสว จิปปเมว ตํ ธมฺมิ สยิ อภิญญา
สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสีติ ๑ อถ ขฺวาทิ ภารทฺวาช เยน
อุตฺทโก รามปฺตุโต เตนฺอุปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมิตฺวา อุตฺทกํ รามปฺตุตฺติ
เอตทโวจํ เอตฺตาวตา โน อาวุโส ราม ๔ อิมิ ธมฺมิ สยิ
อภิญญา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ๑ เอตฺตาวตา ๕ โข
อหิ อาวุโส อิมิ ธมฺมิ สยิ อภิญญา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช
ปเวเทมีติ ๖ อหฺมปิ โข อาวุโส เอตฺตาวตา อิมิ ธมฺมิ สยิ
อภิญญา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิตฺติ ตาภา โน อาวุโส
#๑ ยู. ปเวเทสิ ๑ ๒ ยู. วิหาสีติ ๑ ๓-๔ ยู. ราโม ๑ ๕ ยู. เอตฺตาวตา โข อาวุโส
#ราโม ... ปเวเทสีติ ๑ ๖ ยู. ปเวเทสีติ ๑

สุลทฐิ โน อาวุโส เข มยิ อายสมนตฺติ ตาทิสฺสิ สพฺรหฺมจารี
 ปสฺสาม อิติ ยิ ฌมฺมิ ราโม สยิ อภิญญา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
 ปเวเทสิ ตํ ตฺวํ ฌมฺมิ สยิ อภิญญา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
 วิหาสิ ๑ ยิ ตฺวํ ฌมฺมิ สยิ อภิญญา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
 วิหาสิ ตํ ฌมฺมิ ราโม สยิ อภิญญา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
 ปเวเทสิ อิติ ยิ ฌมฺมิ ราโม อภิญญาสิ ๒ ตํ ตฺวํ
 ฌมฺมิ ชานาสิ ยิ ตฺวํ ฌมฺมิ ชานาสิ ตํ ฌมฺมิ ราโม อภิญญาสิ
 อิติ ยาทีโส ราโม อโหสิ ตาทีโส ตฺวํ ยาทีโส ตฺวํ ตาทีโส
 ราโม อโหสิ เอหิทานิ อาวุโส ตฺวํ อิมํ คณิ ปรีหฺราติ ฯ อิติ
 โข ภารทฺวาช อุทฺทโก รามปฺคุโต สพฺรหฺมจารี เม สฺมาโน
 อจฺริยญฺจฺจฺจเนว ๓ มํ จเปสิ อุพาราย จ มํ ปุชฺชาย ปุชฺเชสิ ฯ ตสฺส
 มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ นายิ ฌมฺโม นิพฺพิทาย น วิรคาย
 น นิโรชาย น อุปสมาย น อภิญฺจาย น สมฺโพชาย น นิพฺพานาย
 สํวตฺตติ ยาวเทว เนวสญฺญานาสญฺญายตฺนุสฺสปฺคตฺติยาติ ฯ โส โข
 อหิ ภารทฺวาช ตํ ฌมฺมิ อนลฺงฺกริตฺวา ตสฺมา ฌมฺมา นิพฺพิชฺช
 ปกฺกามิ ฯ

[๗๔๐] โส โข อหิ ภารทฺวาช กิํกุสลกเวสิ อนฺตฺตรํ สนฺตฺวรูปํ
 ปรีเยสฺมาโน มคฺเชสุ อนฺุพฺพเพน จาริกํ จรฺมาโน เยน
 อฺรุเวลา เสนานิกโม ตทวสฺริ ๔ ฯ ตตฺถทฺทสํ รมณิยํ ญฺมิภาคํ
 ปาสาทิกญจ วนสญฺจํ นทิจจ สนฺทนต์ิ สีสฺฐทํ ๕ สฺปตฺติตฺถํ รมณิยํ
 #๑ ยฺ. วิหฺรสิ ฯ ๒ ยฺ. อภฺญาสิ ฯ ๓ ยฺ. อจฺริยญฺจฺจเนว จ ฯ ๔ ยฺ. ตทวสฺริ ฯ
 #๕ ยฺ. เสตํ ฯ

สมนฺตา ๑ โจรคามํ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ รมณฺโง
วต ภูมิกาโค ปาสาทิกโ จ วนสณฺโฑ นที จ สนฺทนต์ สีสฺวทกา
สุปฺติตฺถา รมณฺยา สมนฺตา จ โจรคาโม อลํ วตฺถิ กุลปฺตตสฺส
ปฺชานตฺถิกสฺส ปฺชานายาติ ฯ โส โข อหิ ภารทฺวาช
ตตฺถเว นิสฺสึทํ อลมิทํ ปฺชานายาติ ฯ

[๗๔๑] อปีสุ มํ ภารทฺวาช ติสฺโส อุปมา ปฏิกิสุ อนจฺจริยา
ปฺพเพ อสฺสฺตปฺพพา ฯ เสยฺยถาปี ภารทฺวาช อลฺลํ กฺกฺจํ สเสฺนหิ
อฺทเก นิกฺขิตฺตํ ฯ อถ ปฺริโส อากจฺเจยฺย อุตฺตรารณฺนิ อาทาย
อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตสฺสามิ เตโฆ ปาตุกริสฺสามิติ ฯ ตํ กิ มลฺลติ
ภารทฺวาช อปี นฺ โส ปฺริโส อมฺ อลฺลํ กฺกฺจํ สเสฺนหิ อฺทเก
นิกฺขิตฺตํ อุตฺตรารณฺนิ อาทาย อภิมตฺถนฺโต อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตยฺย
เตโฆ ปาตุกรยฺยาติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ตํ กิสฺส เหตุอฺทฺลหิ
โภ โคตม อลฺลํ กฺกฺจํ สเสฺนหิ ตลฺจ ปน อฺทเก นิกฺขิตฺตํ
ยาวเทว จ ปน โส ปฺริโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคิ อสฺสาติ ฯ
เอวเมว โข ภารทฺวาช เย หิ เกจฺจ สมณฺา วา พฺราหฺมณฺา วา
กาเยน เจว กามหิ อวฺปกฺกฺจา วิหรนฺติ ฯ โย จ เนลฺลํ กามสฺ
กามจฺจนฺโท กามเสฺนโห กามมฺจฺจนา กามปิปาสา กามปริพาโ โส
จ อชฺฉตฺตํ น สฺปหิโน โหติ น สฺปฏฺธิปฺปสฺสทฺโร ฯ โอปกฺกมิกา เจปี
เต โภนฺโต สมณฺพฺราหฺมณฺา ทฺกฺขา ติปฺปา กฺกฺกา เวทนา เวทียนฺติ
อภพฺพาเว เต ฅาณาย ทสฺสนาย อนฺตฺตราย สมฺโพธาย ฯ โน เจปี
#๑ ยฺ. สมนฺตา จ ฯ

เต โภจนโต สมณพราหฺมณา โอปกุมมิกา ทุกฺขา ติปฺปา กฺกุกา
เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฌาณาย ทสฺสนาย อนฺุตฺตราย
สมฺโพธาย ฯ อัย โข มํ ภารทฺวาช ปจฺมา อุปฺมา ปฏฺิภาสิ
อนจฺจริยา ปุพฺเพ อสฺสุตฺตปุพฺพา ฯ

[๗๔๒] อปรายี โข มํ ภารทฺวาช ทฺติยา อุปฺมา ปฏฺิภาสิ
อนจฺจริยา ปุพฺเพ อสฺสุตฺตปุพฺพา ฯ เสยฺยถายี ภารทฺวาช อลฺลํ
กฺกุจฺจํ สเสฺนหํ อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตํ ฯ อถ ปฺริโส
อากจฺเจยฺย อุตฺตรารณฺี อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตสฺสามิ เตโซ
ปาตฺตกริสฺสามิติ ฯ ตํ กิ มลฺลสฺสิ ภารทฺวาช อปี นฺุ โส ปฺริโส
อมฺ อลฺลํ กฺกุจฺจํ สเสฺนหํ อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตํ อุตฺตรารณฺี
อาทาย อภิมตฺเตนฺุโต อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตยฺย เตโซ ปาตฺตกรเยยฺยติ ฯ
โน หิหํ โภ โคตม ตํ กิสฺส เหตุ อหฺมฺหิ โภ โคตม อลฺลํ
กฺกุจฺจํ สเสฺนหํ กิลฺจายี อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตํ ยาวเทว
จ ปน โส ปฺริโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาสิ อสฺสาติ ฯ เอวเมว
โย ภารทฺวาช เย หิ เกจฺิ สมณฺา วา พฺราหฺมณฺา วา กายน
เจว กามหิ วฺรูปกฺกุจฺจา ๑ วิหรนฺติ ฯ โย จ เนลฺลํ กามสฺสุ กามจฺจนฺุโท
กามเสฺนโห กามมฺุจฺจฺจา กามปิปาสา กามปริพาโห โส จ
อชฺฉตฺตํ น สฺุพฺหิโน โหติ น สฺุปฏฺิปปสฺสทฺุโร ฯ โอปกุมมิกา เจปิ
เต โภจนโต สมณพฺราหฺมณฺา ทุกฺขา ติปฺปา กฺกุกา เวทนา เวทียนฺติ
อภพฺพาว เต ฌาณาย ทสฺสนาย อนฺุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ โน เจปิ
#๑ ยฺ. อวฺรูปกฺกุจฺจา ฯ

เต โภจนโต สมณพราหมณา โอปกุกมิกา ทุกขา ติปปา กุกกา
เวทนา เวทียนุตติ อภพพาว เต ฉาฉาย ทสสนาย อนุตตราย
สมโพธาย ฯ อัย โข มํ ภารทวาช ทุตติยา อุปมา ปฏิกาสี
อนจกรिया ปุพเพ อสสุตปุพพา ฯ

[๗๔๓] อปรายปี โข มํ ภารทวาช ตุตติยา อุปมา ปฏิกาสี
อนจกรिया ปุพเพ อสสุตปุพพา ฯ เสยยถาปี ภารทวาช สุกขํ
กุกจํ โภพายปี อารกา อุทกา ถเล นิกขิตตํ ฯ อถ ปุริโส
อากจเจยย อุตตรารณํ อาทาย อคคํ อภินิพพตเตสสามิ เตโซ
ปาตุกริสสามิติ ฯ ตํ กิ มลลลลสิ ภารทวาช อปี นุ โส ปุริโส
อมุํ สุกขํ กุกจํ โภพายปี อารกา อุทกา ถเล นิกขิตตํ อุตตรารณํ
อาทาย อภิมตเถนโต อคคํ อภินิพพตเตยย เตโซ ปาตุกเรยยาติ ฯ
เอวํ โภ โคตม ตํ กิสส เหตุ อทุลลลล โภ โคตม สุกขํ
กุกจํ โภพายปี ตลจ ปน อารกา อุทกา ถเล นิกขิตตุนนติ ฯ
เอวเมว โข ภารทวาช ये हि गेजि सम्मन्ना वा पुराहम्मन्ना
वा कायेन जेव कामहि วูปกุกजा विहरन्ति ฯ โย จ เนล्ल
กามสสุ กามจจุนโท กามเสนโท กามมจจจจ กามปีปาสา กามปริพาโ
โส จ อชฉตตํ สุปหิโน โหติ สุปฏิปปสสทุโธ ฯ
โอปกุกมิกา เจปี เต โภจนโต สมณพราหมณา ทุกขา ติปปา
กุกกา เวทนา เวทียนุตติ ภพพาว เต ฉาฉาย ทสสนาย
อนุตตราย สมโพธาย ฯ โน เจปี เต โภจนโต สมณพราหมณา

โอบกุกมิกา ทุกขา ติปปา กฐกา เวทนา เวทียนฺติ ภพฺพาว
เต ฌาณาย ทสฺสนาย อนฺตฺตราย สมฺโพธาย ฯ อัย โข มํ
ภารทฺวาช ตติยา อุปฺมา ปฏฺฐาสิ อนฺจฺริยา ปุพฺเพ อสฺสฺตฺปุพฺพา ฯ
อิมํ โข มํ ภารทฺวาช ติสฺโส อุปฺมา ปฏฺฐิสฺสู อนฺจฺริยา ปุพฺเพ
อสฺสฺตฺปุพฺพา ฯ

[๗๔๔] ตสฺส มยฺหํ ภารทฺวาช เอตทโหสิ ยนฺนุนาหํ ทนฺเตภิ
ทนฺตฺมาราย ชิวฺหาย ตาลล อหจฺจ เจตฺสา จิตฺตํ อภินิคุคฺเณหฺยํ
อภินิปปิเพยฺยํ อภิสนฺตาเปยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ ภารทฺวาช
ทนฺเตภิ ทนฺตฺมาราย ชิวฺหาย ตาลล อหจฺจ เจตฺสา จิตฺตํ อภินิคุคฺเณหฺมิ
อภินิปปิเพมิ อภิสนฺตาเปมิ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภารทฺวาช
ทนฺเตภิ ทนฺตฺมาราย ชิวฺหาย ตาลล อหจฺจ เจตฺสา จิตฺตํ
อภินิคุคฺเณหฺโต อภินิปปิพฺยโต อภิสนฺตาปฺยโต กจฺเณหิ เสทา
มฺจฺจนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ ภารทฺวาช พลฺวา ปฺริโส ทฺพฺพลตฺรํ ปฺริสํ
สีเส วา คเหตุวา ขนฺธฺเร วา คเหตุวา อภินิคุคฺเณหฺยํ อภินิปปิเพยฺย
อภิสนฺตาเปยฺย เอวเมว โข เม ภารทฺวาช ทนฺเตภิ
ทนฺตฺมาราย ชิวฺหาย ตาลล อหจฺจ เจตฺสา จิตฺตํ อภินิคุคฺเณหฺโต
อภินิปปิพฺยโต อภิสนฺตาปฺยโต กจฺเณหิ เสทา มฺจฺจนฺติ ฯ อารทฺธํ
โฆ ปน เม ภารทฺวาช วิริยํ โหติ อสฺลลีนํ อุปฺภูจฺิตา สติ
อปฺปมฺมฺภูจฺา ๑ สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏฺิปปสฺสทฺโธ
เตเนว ทฺกฺขปฺปฺรชานน ปฺรชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ

#๑ ย. สพฺพตฺถ อสมฺมฺภูจฺาติ ทิสฺสตี ฯ

[๗๔๕] ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อปฺปานกั
ณานํ ฌายะยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ ภารทฺวาช มุขโต จ นาสโต
จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อุปรฺนฺธิ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช มุขโต
จ นาสโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อุปรฺทฺเชสุ กณฺณโสเตหิ วาตานํ
นิกฺขนฺตานํ อธิมตฺโต สทฺโท โหติ ฯ เสยฺยถาปี นาม กมฺมารคคฺคฺริยา
ธมฺมานาย อธิมตฺโต สทฺโท โหติ เอวเมว โข เม
ภารทฺวาช มุขโต จ นาสโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อุปรฺทฺเชสุ
กณฺณโสเตหิ วาตานํ นิกฺขนฺตานํ อธิมตฺโต สทฺโท โหติ ฯ
อารทฺธิ โข ปน เม ภารทฺวาช วิริยํ โหติ อสฺลลีนํ อุปฺภูจिता
สฺติ อปฺปมฺมุจฺจา สารทฺโธ จ ปน เม กายิ โหติ อปฺปฺปฏิปฺปสฺสทฺโธ
เตเนว ทฺกฺขปฺปฺชานเนน ปฺชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ

[๗๔๖] ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อปฺปานกัเยว
ณานํ ฌายะยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ ภารทฺวาช มุขโต จ
นาสโต จ กณฺณโสโต ๑ จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อุปรฺนฺธิ ฯ ตสฺส
มยฺหิ ภารทฺวาช มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโสโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส
อุปรฺทฺเชสุ อธิมตฺตา วาตา มุทฺธานํ โອหฺนฺนฺติ ๒ ฯ
เสยฺยถาปี ภารทฺวาช พลฺวา ปฺริโส ติเณฺหน สิบเรณ มุทฺธานํ
อภิมตฺถะยฺย เอวเมว โข เม ภารทฺวาช มุขโต จ นาสโต จ
กณฺณโสโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อุปรฺทฺเชสุ อธิมตฺตา วาตา
มุทฺธานํ โອหฺนฺนฺติ ๓ ฯ อารทฺธิ โข ปน เม ภารทฺวาช วิริยํ โหติ
#๑ ยฺ. สพฺพตฺถ กณฺณโตติ ทิสฺสติ ฯ ๒-๓ ยฺ. อุหฺนฺนฺติ ฯ

อสลลีนัน อูปภูจิตา สติ อปฺปมมฺภูจฺจา สารทฺโธ จ ปน เม
กาโย โหติ อปฺปฏฺิปปสฺสทฺโธ เตเนว ทฺกฺขปฺปชานน ปชานาภิตฺตุนฺนสฺส
สโต ฯ

[๗๔๗] ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อปฺปานกัเยว
ฉานัน ฉายเยยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ ภารทฺวาช มฺขโต
จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อฺปรุณฺธี ฯ
ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช มฺขโต จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ
อสฺสาสปฺสฺสาเสสุ อฺปรุทฺเชสุ อธิมตฺตา สีเส สีสเวทนา โหติ ฯ
เสยฺยถาปี ภารทฺวาช พลฺวา ปฺริโส ทเพฺहन วรตฺตกฺขนฺนเชน สีเส
สีสเวรฺณิ ๑ ทเพยฺย เอวเมว โข เม ภารทฺวาช มฺขโต จ นาสโต
จ กณฺณโสตโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเสสุ อฺปรุทฺเชสุ อธิมตฺตา สีเส
สีสเวทนา โหติ ฯ อารทฺธฺ โข ปน เม ภารทฺวาช วิริยิ โหติ
อสลลีนัน อูปภูจิตา สติ อปฺปมมฺภูจฺจา สารทฺโธ จ ปน เม
กาโย โหนฺติ อปฺปฏฺิปปสฺสทฺโธ เตเนว ทฺกฺขปฺปชานน ปชานาภิตฺตุนฺนสฺส
สโต ฯ

[๗๔๘] ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อปฺปานกัเยว
ฉานัน ฉายเยยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ ภารทฺวาช มฺขโต
จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อฺปรุณฺธี ฯ
ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช มฺขโต จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ
อสฺสาสปฺสฺสาเสสุ อฺปรุทฺเชสุ อธิมตฺตา วาตา กุจฺฉิ ปฺริกฺกนฺตฺนฺติ ฯ
#๑ ยู. สีสเวรฺณิ ฯ

เสยฺยถาปี ภารทฺวาช ทกฺโข โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺเตวาสี วา
ดิเณหน โควิกนฺตเนน กุจฺณี ปริกนฺเตยฺย เอวเมว โข ๑ ภารทฺวาช
มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสาส ปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเชสุ ๒
อริมตฺตา วาตา กุจฺณี ปริกนฺตฺนฺติ ฯ อารทฺธํ โข ปน
เม ภารทฺวาช วิริยํ โหติ อสฺลฺลีนํ อุปฺภุจฺจिता สติ อปฺปมมฺภุจฺจา
สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว
ทูกฺขปฺปชานน ปชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ

[๗๔๕] ตสฺส มยฺหํ ภารทฺวาช เอตทโหติ ยนฺนุนาหํ อปฺปานกํเยว
ฉานํ ฉาเยยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ ภารทฺวาช มุขโต
จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสาส ปสฺสาเส อุปรุทฺธี ฯ
ตสฺส มยฺหํ ภารทฺวาช มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ
อสฺสาส ปสฺสาเสสุ อุปรุทฺเชสุ อริมตฺโต กายสฺมี ทาโห โหติ ฯ
เสยฺยถาปี ภารทฺวาช พลวนฺโต [๗] ปฺริสา ทฺพพฺลตฺริ ปฺริสํ นานาพาหาสุ
กเหตุวา องฺการกาสุยา สนฺดาเปยฺยํ [๔] เอวเมว โข เม
ภารทฺวาช มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสาสปสฺสาเสสุ
อุปรุทฺเชสุ อริมตฺโต กายสฺมี ทาโห โหติ ฯ อารทฺธํ
โข ปน เม ภารทฺวาช วิริยํ โหติ อสฺลฺลีนํ อุปฺภุจฺจिता สติ
อปฺปมมฺภุจฺจา สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปปฏิปฺปสฺสทฺโธ
เตเนว ทูกฺขปฺปชานน ปชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ อปีสฺสุ มํ ภารทฺวาช
เทวตา ทิสฺวา เอวมาหํสุ กาลกโต สมโณ โคตโมติ ฯ
#๑ ยฺ. เอวเมว โข เม ฯ ๒ ยฺ. มุขโต จ ฯเปฯ อุปรุทฺเชสุติ อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ ฯ
#๓ ยฺ. เอตฺถนฺตเร เทวติ ทิสฺสตี ฯ ๔ ยฺ. เอตฺถนฺตเร สมปฺริตาเปยฺยุนฺติ
#ทิสฺสตี ฯ

เอกจจา เทวตา เอวมหาสู น กาลกโต สมโณ โคตโม อปีจ
กาลิ กโรตีติ ฯ เอกจจา เทวตา เอวมหาสู น กาลกโต สมโณ
โคตโม นปี กาลิ กโรติ อรหิ สมโณ โคตโม วิหาโร
เศวว โส อรหโต เอวรูปโป โหตีติ ฯ

[๗๕๐] ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ สพฺพโส
อาหารูปจฺเจทาย ปฏิปชฺเชยฺยนฺติ ฯ อถ โข มํ ภารทฺวาช ตา ๑
เทวตา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจฺจุ มา โข ตฺวํ มาริสฺส สพฺพโส
อาหารูปจฺเจทาย ปฏิปชฺชิ สเจ โข ตฺวํ มาริสฺส สพฺพโส
อาหารูปจฺเจทาย ปฏิปชฺชิสฺสตี ตสฺส เต มยฺหิ ทิพฺพิ โอชฺ
โลมณฺเฑหิ อชฺโณหริสฺสาม ตาย ตฺวํ ยาเปสฺสตีติ ฯ ตสฺส
มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ อหิ เจว โข ปน สพฺพโส
ชทฺฐกํ ๒ ปฏิชานเยยฺย อีมา จ โข เม เทวตา ทิพฺพิ โอชฺ
โลมณฺเฑหิ อชฺโณหเรยฺยํ ตาย จาหิ ยาเปยฺยํ ตํ มม อสฺส
มุสาตี ฯ โส โข อหิ ภารทฺวาช ตา เทวตา ปจฺจาจิกฺขามิ
อลนฺติ วทามิ ฯ

[๗๕๑] ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ โลกิ
โลกิ อาหาริ อหเรยฺยํ ปสฺตํ ปสฺตํ ยทิ วา มุคฺคยฺยสฺสํ ยทิ วา
กฺลตฺถยฺยสฺสํ ยทิ วา กพฺพายฺยสฺสํ ยทิ วา หเรณฺณกฺยฺยสฺนฺติ ฯ โส โข อหิ
ภารทฺวาช โลกิ โลกิ อาหาริ อหเรสี ปสฺตํ ปสฺตํ ยทิ วา
#๑ ย. ตาติ น ทิสฺสตีติ ฯ ๒ ย. อชทฺฐกนฺติ ทิสฺสตีติ ฯ

มุกคยุตฺถิ ยถิ วา กุลตถยุตฺถิ ยถิ วา กพายยุตฺถิ ยถิ วา หเรณุกยุตฺถิ ฯ
ตสฺส มยฺหิ ภารทวาช โลกํ โลกํ อหาริ อหารยโต ปสฺตํ
ปสฺตํ ยถิ วา มุกคยุตฺถิ ยถิ วา กุลตถยุตฺถิ ยถิ วา กพายยุตฺถิ
ยถิ วา หเรณุกยุตฺถิ อธิมตฺตกสิมานํ ปตฺโต กาโย โหติ ฯ
เสยฺยถาปี นาม อสีตฺติกปพฺพานิ วา กภาพพฺพานิ วา เอวเมวสฺสุ
เม อญฺคปจฺจกานิ ภาวนติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม
โอฏฺฐปทํ เอวเมวสฺสุ เม อานิสทํ โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
เสยฺยถาปี นาม วฏฺฐนาวิทฺถิ เอวเมวสฺสุ เม ปิฏฺฐจิกณฺณโก อุนฺณตาวณฺโต
โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม ชชฺชรสาถาย ๑
โคปาณสีโย โอลุคฺควิลุคฺคา ภาวนติ เอวเมวสฺสุ เม
ผาสฺสพิโย โอลุคฺควิลุคฺคา ภาวนติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี
นาม คมฺภีเร โอทปาเน อุตฺถตารกา คมฺภีรคตา โอกฺขาธิกา
ทิสฺสนฺติ เอวเมวสฺสุ เม อกฺขิภูเปสฺส อกฺขิตารกา คมฺภีรคตา
โอกฺขาธิกา ทิสฺสนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม
ติตฺติกาลาพุ อามกจฺฉินฺโน วาตาทเปน สํมุสฺสิตो ๒ โหติ สมฺมิลาท
เอวเมวสฺสุ เม สีสจฺฉวิ สํมุสฺสิตา โหติ สมฺมิลาทา ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
โส โข อหิ ภารทวาช อุตฺถจฺฉวี ปริมสฺสิสสามิติ
ปิฏฺฐจิกณฺณกฺเขว ปริคฺคณฺหามิ ปิฏฺฐจิกณฺณกํ ปริมสฺสิสสามิติ
อฺุตฺถจฺฉวีเขว ปริคฺคณฺหามิ ยาวสฺสุ เม ภารทวาช อุตฺถจฺฉวี
ปิฏฺฐจิกณฺณกํ อลฺลึนา โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหิ
#๑ ย. ชรสาถาย ฯ ๒ ย. สํปฺปฺปิตฺโต ฯ

ภารทวาช วจฺจํ วา มุตฺตํ วา กริสฺสามีติ ตตฺถเว อวทฺชฺโซ
ปปตฺตมํ ตาเยวปฺปหารตาย ฯ โส โข อหํ ภารทวาช อิมเมว
กายํ อสฺสาเสนฺโต ปาณินา คตฺตานิ อนฺนชฺชามิ ตสฺส มยฺหํ
ภารทวาช ปาณินา คตฺตานิ อนฺนชฺชโต ปฺตฺติมฺลानิ โลมานิ กายสฺมา
ปปตฺตนฺติ ตาเยวปฺปหารตาย ฯ อปีสฺสุ มํ ภารทวาช มนฺุสฺสา
ทิสฺวา เอวมาหํสุ กาโฬ สมโณ โคตโมติ ฯ เอกจฺเจ มนฺุสฺสา
เอวมาหํสุ น กาโฬ สมโณ โคตโม สามี สมโณ โคตโมติ ฯ
เอกจฺเจ มนฺุสฺสา เอวมาหํสุ น กาโฬ สมโณ โคตโม นปี
สามี มจฺจฺจฺจฺวํ สมโณ โคตโมติ ฯ ยาวสฺสุ เม ภารทวาช [๑]
ปริสฺทฺชฺโซ ฉวิวณฺโณ ปรีโยทาโต อุปฺหโต โหติ ตาเยวปฺปหารตาย ฯ

[๑๕๒] ตสฺส มยฺหํ ภารทวาช เอตทโหสิ เย โข เกจิ
อตีตมทฺธานํ สมณา วา พฺราหฺมณา วา โอปกฺกมิกา ทฺกฺขา
ติปฺปา กฺกุกา เวทนา เวทียิสฺสุ เอตาวปรมํ นยิตฺถ กิยฺโย เยปี ๒
เกจิ อนาคตมทฺธานํ สมณา วา พฺราหฺมณา วา โอปกฺกมิกา
ทฺกฺขา ติปฺปา กฺกุกา เวทนา เวทียิสฺสนฺติ เอตาวปรมํ นยิตฺถ
กิยฺโย เยปี ๓ เกจิ เอตฺรหิ สมณา วา พฺราหฺมณา วา โอปกฺกมิกา
ทฺกฺขา ติปฺปา กฺกุกา เวทนา เวทียนฺติ เอตาวปรมํ นยิตฺถ กิยฺโย ฯ
น โข ปนาหํ อิมาย กฺกุกาย ทฺกฺกรการิกาย อธิจฺจฺจามิ อุตฺตริ
มนฺุสฺสชฺชมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสสํ สียา นฺุ โข อณฺโณ มคฺโค
#๑ ยฺ. เอตฺถนฺตเร ตาวสทฺโท ทิสฺสติ ฯ ๒-๓ ยฺ. เยปี หิ เกจิ ฯ

โพธิยาติ ๑ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภาเรทฺวาช เอตทโหสิ อภิชานามิ โข
ปนาหิ ปิตุ สกุกสฺส กมฺมุนเต สีตาย ชมฺพุจายาย นิสินฺโน วิวิจฺเจว
กามเหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ชมฺเมหิ สวิตกุกํ สวิจาร์ วิเวกขํ ปิติสฺขํ
ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺบฺชช วิหริตา สียา นฺ โข เอโส มคฺโค

โพธิยาติ ๒ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภาเรทฺวาช สदानุสสารีวิญญาณํ อโหสิ
เอเสว ๓ มคฺโค โพธิยาติ ๓ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภาเรทฺวาช เอตทโหสิ
กิณฺนุ โข อหิ ตสฺส สุขสฺส ภายามิ ынฺตํ สฺขํ อณฺเฏเรว
กามเหิ อณฺเฏตร อกฺุสเลหิ ชมฺเมหิติ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภาเรทฺวาช
เอตทโหสิ น โข อหิ ตสฺส สุขสฺส ภายามิ ынฺตํ สฺขํ
อณฺเฏเรว กามเหิ อณฺเฏตร อกฺุสเลหิ ชมฺเมหิติ ฯ

[๗๕๑] ตสฺส มยฺหิ ภาเรทฺวาช เอตทโหสิ น โข ตํ สฺกฺริ
สฺขํ อธิคนฺตุ เอวํ อธิมคฺตกสิมานํ ปตฺตกาเยน ынฺนุนาหิ โอพาริกํ ๕
อาหาริ อาหาระยิ โอทนํ กุมฺมาสนฺติ ฯ โส โข อหิ ภาเรทฺวาช
โอพาริกํ อาหาริ อาหาระสี โอทนํ กุมฺมาสี ฯ เตน โข ปน
มํ ภาเรทฺวาช สมเยน ปญฺจ ภิกฺขุ ปจฺจุปฺภุจिता โหนฺติ ยิ โน
สมโน โคตโม ชมฺมํ อธิคมิสฺสตี ตนฺโน อโรเจสฺสตีติ ฯ
ยโต โข อหิ ภาเรทฺวาช โอพาริกํ อาหาริ อาหาระสี โอทนํ
กุมฺมาสี อถ เม เต ปญฺจ ภิกฺขุ นิพฺพิชช ปกฺกมีสุ พาทฺลลิกโก
สมโน โคตโม ปธานวิพฺภนฺโต อวตฺโต พาทฺลลยาติ ฯ

[๗๕๔] โส โข อหิ ภาเรทฺวาช โอพาริกํ อาหาริ อหริตฺวา ๕
#๑-๒-๔ ย. โพธยาติ ฯ ๓ ย. เอโสว ฯ ๕ ย. อาหาระตฺวา ฯ

พลี คเหตุวา วิวิจฺเจว กามเหหิ ฯเปฯ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช
วิหาสี วิตกฺกวจิราณํ ฐปสฺมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสฺทาณํ เจตโส
เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สฺมาธิชฺช ปิติสฺสํ ทฺตฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช
วิหาสี ปิตฺติยา จ วิราคา อุปฺเภฺขโก จ วิหาสี สโต จ
สมฺปชฺชาโน สฺขณฺจ กายเณ ปฏฺฐิสฺสเวทฺสี ยนฺตํ อริยา อัจฺจกฺขนฺติ
อุปฺเภฺขโก สติมา สฺขวิหารีติ ตตฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหาสี สฺขสฺส
จ ปหานา ทฺกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानํ
อตุณฺจมา อทฺกฺขมสฺสํ อุปฺเภฺขาสติปาริสฺสุทฺธี จตฺตถฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช
วิหาสี ฯ

[๗๕๕] โส เอวํ สฺมาหิตฺเต จิตฺเต ปริสฺสุทฺเธ ปริโยทาเต
อนนฺจณฺเณ วิกฺคฺชุปกฺกิลฺลเส มฺหุทฺฐเต กมฺมณฺเณ จิตฺเต อานนฺชฺชปฺปตฺเต
ปุพฺเพนิวาสานุสฺสตีณาณาย จิตฺตํ อภินฺนํนามสฺสี ฯ โส อนนฺกวิหิตํ
ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรามิ เสยฺยถิํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี
ชาติโย ฯเปฯ อิติ สากาโร สอฺทฺทเทสํ อนนฺกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ
อนุสฺสรามิ ฯ อัย โข เม ภารทฺวาช รตฺติยา ปจฺเม ยาม
ปจฺมา วิชฺชา อธิคฺคา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม
วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาคํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปีโน
ปหิตตฺตสฺส วิหโรโต ฯ

[๗๕๖] โส เอวํ สฺมาหิตฺเต จิตฺเต ปริสฺสุทฺเธ ปริโยทาเต
อนนฺจณฺเณ วิกฺคฺชุปกฺกิลฺลเส มฺหุทฺฐเต กมฺมณฺเณ จิตฺเต อานนฺชฺชปฺปตฺเต

สตตานัน จตุปปาตถาณาย จิตตํ อภินินฺนาเมสี ฯ โส ทิพฺเพน
จกฺขุณา วิสุทฺเธน อตฺถิกนฺตมานุสเสน สตฺเต ปสฺสามิ จวฺมาน
อุปฺปชฺชฺมานเ หิเน ปณฺเฑ สุวณฺเฑ ทุพฺพณฺเฑ สุกฺเต ทุกฺคเต ฯเปฯ
ยถากมฺมุเปเค สตฺเต ปชานามิ ฯ อัย โข เม ภารทฺวาช
รตฺติยา มชฺฌิเม ยามे ทฺติยา วิชฺชา อธิคฺคา อวิชฺชา วิหฺตา
วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหฺโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาคํ
อุปฺปมตฺตสฺส อาตาปีโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺโรโต ฯ

[๗๕๗] โส เอวํ สฺมาหิตเ จิตฺเต ปรีสุทฺเธ ปรีโยทาเต
อนงฺกเณ วิคฺคูปกฺกิลเสเต มฺหุทฺฐเต กมฺมนิเย จิตฺเต อาเนลฺลชฺปฺตเต
อาสวานํ ขยถาณาย จิตตํ อภินินฺนาเมสี ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ
ยถากฺคํ อพฺภณฺณาสี อัย ทุกฺขสมฺทโยติ ยถากฺคํ อพฺภณฺณาสี
อัย ทุกฺขนิโรจฺติ ยถากฺคํ อพฺภณฺณาสี อัย ทุกฺขนิโรจฺคามินิ ปฏฺิปปทาติ
ยถากฺคํ อพฺภณฺณาสี อิเม อาสวาติ ยถากฺคํ อพฺภณฺณาสี
อัย อาสวสมฺทโยติ ยถากฺคํ อพฺภณฺณาสี อัย อาสวนิโรจฺติ
ยถากฺคํ อพฺภณฺณาสี อัย อาสวนิโรจฺคามินิ ปฏฺิปปทาติ ยถากฺคํ
อพฺภณฺณาสี ฯ ตสฺส มยฺหํ ๑ เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี
จิตตํ วิมฺจุจฺจฺตถ ภาวสวาปี จิตตํ วิมฺจุจฺจฺตถ อวิชฺชาสวาปี
จิตตํ วิมฺจุจฺจฺตถ วิมฺตฺตสฺมี วิมฺตฺตมิตฺติ ฌานํ โหติ ๒
จีณา ชาติ วุสฺสิตํ พุรฺหมจฺริยํ กตํ กรณฺิยํ นาปรี อิตฺถตฺตยาติ
อพฺภณฺณาสี ฯ อัย โข เม ภารทฺวาช รตฺติยา ปจฺฉิเม ยามे
#๑ ย. เม ฯ ๒ ย. อโหสิ ฯ

ตติยา วิชชา อธิคตา อวิชชา วิหตา วิชชา อุปฺปนฺนา ตโม
วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาคํ อุปฺปมตฺตสฺส อาตปิโน
ปหิตตตฺตสฺส วิหโรตติ ฯ

[๗๕๘] เอวํ วุตฺเต สการโว มาณโว ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภฺภูจิตฺตวต โภโต โคตมสฺส ปธานํ อโหสิ สปฺปฺริสวต โภโต
โคตมสฺส ปธานํ อโหสิ ยถาคํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส กิ
นฺนุ โข โภ โคตม อตฺถิ เทวติ ฯ จานโส ๑ โข ปเนตํ ภารทฺวาช
วิทิตํ ยทิตํ อตฺถิ เทวติ ฯ กิณฺนุ โข โภ โคตม อตฺถิ
เทวติ ปุณฺณโจ สมานโน จานโส ๒ ปเนตํ ภารทฺวาช วิทิตํ ยทิตํ
อตฺถิ เทวติ วเทสิ นนฺนุ โภ โคตม เอวํ สนฺนเต ตฺถจฺฉา มุสา
โหตีติ ฯ อตฺถิ เทวติ ภารทฺวาช ปุณฺณโจ สมานโน อตฺถิ เทวติ
โย วเทยฺย จานโส วิทิตา เม วิทิตาติ โย วเทยฺย ฯ อถ
เขวตฺถ วิณฺญปฺริเสน เอกํเสน นิณฺจํ คนฺตํ ๓ วา ยทิตํ อตฺถิ เทวติ ฯ
กิสฺส ปน เม ภวํ โคตโม อาทิกเนว น พฺยาภาสีติ ฯ อฺจุเจน ๓
สมฺมตํ โข เอตํ ภารทฺวาช โลกสฺมี ยทิตํ อตฺถิ เทวติ ฯ

[๗๕๙] เอวํ วุตฺเต สการโว มาณโว ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปิ โภ
โคตม นิภฺกฺชชิตํ วา อุกฺกฺชเชยฺย ปฺภิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหฺสฺส
วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺชฺโชตํ ชาเรยฺย จกฺขมฺนฺโต
รูปานิ ทกฺขนฺตํติ เอวเมว โภตา โคตเมน อนกฺปฺริยาเยน
#๑-๒ ยฺ. จานโส เม ตํ ฯ ๓ ยฺ. คนฺตพฺพิ ฯ ๔ ยฺ. อฺจุเจ ฯ

ธมโม ปกาสิโต เอสาหิ ภวนติ ๑ โคตมึ สรณั
คจฺฉามิ ชมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกั มึ ภวั โคตโม ชาเรตุ
อชฺชตฺตฺเต ปาณฺเปตี สรณฺจตฺนฺติ ฯ

สคารวสุตฺตึ นิฏฺฐิตึ ทสมึ ฯ

พฺราหฺมณฺวคฺโค ปญฺจโม ฯ

ตสฺส วคฺคสฺส อุทฺธานั

พฺรหฺมาเย เสตสฺสตายโน โฆณฺมุโข จ พฺราหฺมโณ

เอสุจฺจึ ชนฺนฺชานี วาเสณฺุโจ สุกฺการโว ฯ

มชฌิมปณาสกั สมตฺตึ ฯ

#ยู. ภกฺวานติ ฯ